

تصویر ابو عبد الرحمن الکردي

مەلا محەممەد کورەیی

کۆنی دێ

مەلا محەممەد کورەیی

مەنتەقی اقدرا التقافیی

WWW.IQRA.AFILMONYADA.COM

مەلا محەممەد کورەیی کۆنی دێ
سەبا بێخانی چۆن کێم خاوەر بێخانی
سەبا بێخانی کورەیی چۆن بێخانی
سەبا بێخانی کورەیی چۆن بێخانی
سەبا بێخانی کورەیی چۆن بێخانی

بۆدابه‌زاندنی چۆرمها کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ الثَّقَافِي)

پرای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

کوئی دلی مہ لای گہ ورہی کوئی

كوئى دئى مه لاي گه ورهى كوئى

مه لاسين كورژى

مافی له چاپدانهوهی پارێزراوه بۆ نوسینگهی تهفسیر

- نـاـوای کتـیـب: کولی دلی مه لای گه وهری کۆبی
 نـاـوای نـوسـهـر: مه لاسین گورژی
 چاپ و بلاوکردنهوهی: نوسینگهی تهفسیربۆ بلاوکردنهوهو / ههولیر
 خـهـت: نهوزاد کۆبی
 نهخشهسازى ناوهوه: شنۆ حمدامین
 بـهـرگ: ئەمین مخلص
 نۆره و سالی چاپ: یه کهم ۱۴۳۰ک - ۹-۲ز
 تـیـراژ: ۱۵۰ دانه

له بهر ئهوه به رایهتی گشتی کتیبخانه گشتیهکان ژماره ی سپاردنی ۶۹۱ ای سالی ۲۰۰۸ دراوهتی

تەفسیر

بۆ بلاوکردنهوه و راگهیاندن
 ههولیر- شهقامی دادگا - زیز کوتیلی شهربان پالاص
 ت: ۲۲۲۱۶۹۵ - ۲۲۳۰۹۰۸ - ۲۵۱۸۱۳۸
 موبایل: ۰۷۷۰ ۱۳۸ ۷۲۹۱ - ۰۷۵۰ ۴۶۰ ۵۱ ۲۲
tafseeroffice@yahoo.com
tafseeroffice@maktoob.com
altafseer@hotmail.com

مه‌لای گه‌وره‌ی کۆبی

هه‌ تاده‌رم له‌بۆ کوردان ده‌نالم عیلاجیان چۆن بکه‌م هاوار به‌ مالم؟
ده‌ یی من که‌ یقی جیم به‌ دنیا یی قه‌ ومی من وا ره‌ زیل وریسوا یی؟!

مه‌لا حوسینی گورژی

ئەمەن دەسەرم دەمیتنی پاشەهوارم دەزانن ئەو حەلە کوردی هەژارم
 ئەوەی دەینوسم و دەیلێم و دەیکەم لە دلایە و لەباوەر رایە کارم
 لەبۆیە پاشی خۆم گشتی لەئێو گەل هیوام وایە ببیتە یادگارم
 ئەگەر ئەورۆش کەسی پێژم ئەزانن دەزانن گورژی گەل نواچی بوو کارم

تیبینی

پهنگه هیندیک کهس پهخنهه لئ بگرن وبلین کتیبهکهی خۆی لیاوالتو کردوو له هۆنراوه و گوتاری هۆنهران و نوسهرانی دیکه و کهمی قسهی خۆیهتی و به مهستگهلی خهک پازاندویهتهوه. منیش ئهوه پهخنه له سهراچاوم دادهنیم و به دل قبولی دهکهه. چونکه تا رادهیهکی زۆر ئهوه قسه بهجییه؛ بهلام با هههوه کهس بزانی، که من ئهوه کارهه به چهند مهبهستی سهرهکی ئههناج داوه که بریتین له:

1- مهبهست و واتای پهرتوکهکه له هیندیک جیگا بو هیندیک کهس کهمیک توند و مهبهستهکانی کهمیک تیژ وداخن و؛ پهنگه له کهسانیکی وهک منی وهرنهگرن، جا منیش بۆئهوهی پتیاان بقولینم و پتیاان بلیم: با بهتهنیا ههر من و مامۆستای کۆیی نین، که لهگهه ئهوه جوۆره بیروباهوپهه پروبوچهی واندا نهیارین و بهرهههستی دهکهین؛ من هیچ که به پهیرهوی له باشقه مهلاکانی وهک مامۆستای کۆیی لهسهه نهیاری ئهوه خورافاته ساخ بومهتهوه؛ ئهوهتا زۆر له پتیش مهلای گهورهشدا ئهوه هههوه کهلهپیاو و زانا گهورانه و لهدوای ویش ههر ئهوه هههوه مهلاو زاناو پوناکبیر و تیژههوش و دوربینانه نهیان هیشتهوهه پتیهکی وی کوپر بیتهوهه و دلسۆزی خویان بو گهه و نیشتمان و ئایینه پیرۆزهکهیان نیشان داوهه لهو پتیهشدا خهباتیان کردوووهه پهنج و ئازاری زۆریان چهشتهوهه.

2- ویستومه ئهوه شوینهوار و پاشهواره بهنرخ و خاوهن بایهخهی وان، که ههرکامیکیان بهلگهیهکی زیندوو پهرتویهکی درهوشاوهیه لهسهه هۆشیاری و زانیار و بیداری و دلسۆزی زانیانی گهله چهوساوهکهمان تۆمار بکهه و له پهناهی یهکیاندا

خربکه مهوه؛ تا ههم له نه مان و فهوتان و له بهین بران بییان پاریزم و پهزمه ندهیان کم بۆ دواروژی گه له ههژار و چاوبه ستراوه که مان و ههروهها بۆئایینی چاک و پاک و تاک و پیروزی ئیسلام. دیاره که ههر نه مامه ی له جییه کم را هیناوه له په نای یه کم چه قاندون و کردومه ته ئه و باخچه چکۆله بۆ به ره ی داها تو و تۆره مه ی دواروژی گه له که مان؛ تا نیشتمانه خو شه ویسته که مانیان پێ له فیلی چاوبه ستا بپاریزم، تا جاریکی دیکه ش دژمانی لاهوکی به هۆی ستونی پینجه می خۆیان له نیو ئیمه دا؛ نه توانن کورده موسلمانه کان له خشته به رنه وه.

۳۳- بێ گومان ئه گهر ئه و کاره شم نه کردبایه هه مو که س دهستی وه هه موی ئه و به لگه و په رتوکه میژوییه به نرخانه رانه ده گه بیشت و ئه گهر به ده گمه ن یه کیکی دهستی وه یه ک دۆیک، یا چه ن دانه یه کی وانه راگه یبا له وانه بو، که هه تا مردن ئه وانی دیکه ی ههر نه دیتبان و دهستی وییان رانه گه یبایه. به لام من ماوه یه کی زۆرم بۆ ئه و کاره ته رخان کردوو وه له ئیتران و ئیراقان هه ولم داوه و که ره سه م بۆ خپر کردۆته وه، تا وها شتیکم پیک وه ناوه، که بێ سوو هه مو که س نه یده توانی ئه و کاره بکات، ته نانه ت نیوه ی ئه و هه مو به لگانه ش په یدا بکاو ئه و هه مو زه حمه ته بکیشی، که ده بی قبولی بکه م، که منیش ههر نه متوانیوه یه ک له سه دی وانیش وه ده س بێنم.

ئه مجا گه لیک به پێویستی ده زانم، که له ناخی دل و قولایي دهرونه وه سوپاسی زۆری هه مو ئه و که سانه بکه م، که ته نانه ت بۆ گێرانه وه ی کورته باسیکی مامۆستای کۆییان به پێ گوتنی تاقه هۆنراوه یه کی ویش وه یا له ههر بابه تیکه وه یارمه تییه کی چوکه له شیان دابم. جا به تایبه تی به ریزان مامو مه لا موحه ممه دی بارزانی و جه نابی مامۆستا مه لا موحه ممه دی کانی مازوو هی و

پێژدار مامۆستا مهلا عهبدووره ئوفی نهقشبهندی بیژوهیی، که له نیو ئەم شوینەوارەدا شوینی تایبەتی خۆیان دیاره و بەداخه وەش ئیستا هەرسێکیان کۆچی دوواییان کردوو و لەنیومان نەماون، هیوادارم که خوای گهوره له بهههشتی بهریندا نشتهجیان بکات و له گهڵ مامۆستای کۆیی له پهنای میهرو بهزهیی زۆر و بی پایانی خۆی دا بییان ههوینێتهوه و بییان هه سینێته وه.

نوسەر

به بالا برین له لایهن چاپه مهنی هیواوه

پاش نیوه پۆی چوار شه مه مه ١٩ / به فرانباری ٨٠ له دهفته ری کاری خۆم دانیشتی بووم و ده نووسی ، که جه نابی مه لا (حسین گورژی) له پر لیم وه ژوور کهوت. پاش سلاو و جواب و من خوش و تو خوش باسی چاپ کردنی کتیبی (پرتو آیات رحمانی) یان هینا گۆرئ. له ناکاو دیتم کتیبیکی پینج سه د لاپه ره ی ده پرئسکه پیچراوی دیکه ی له بنه نگلی ده ریئن و له پیشی دانام ، داوای لی کردم که لئی بروانم و نه گهر بکریئ شتیکیشی له سه ر بنووسم و چاپی که م. چاویکم ری خشانند و لئی خورد بوومه وه زانیم چییه و بۆچی ده بیئ. بریکیشی بۆ خویند مه وه. وه رم گرت و شه ویئ ده گه ل خۆم برده وه مالی ، بریکم موتالا کرد. پر ناوه رۆکم دی ، ههر ئه و شه وه ی به پیی بۆچونی خۆم ئه و شیعرانه م به زهینی داها ت و له سه رم نووسی.

کتیبیکیان له پیش دانام به کوردی
که کو ترا بوو له کوردیک به مه ردی
بزی گورژی که نووسیوته کتیبیک
مه لای کۆیه ده ناسینی به وردی
کتیبی وا به نرخ و پر له ته زموون
مه لای گه وره که فه رموو به به کوردی!
ئیدی مه علوو مه ئه ورۆکه به چاکی
له زانستی که سیک ناگا به گه ردی
ئه تو کو ت کرده وه بو نه سلی ئه ورۆ

نه خيچـاي و نه زاكـاي به رژدي
 نيشانه‌ي بيـري ژيـر و تيـزي تـويـه
 كه ليـزانـي و قهـلم گيـرـيـنـگـي خـوردي
 له باره‌ي مهردى كورداندا دهنووسى
 ئيتـر هـهـر بـويـه تـوش ليـزان و مهردى
 كه سـيـنـگـي باش مـوتـسـالـاي كا به وردى
 مـوداوايه، بـوـ ئـوـف و ژان و دهردي
 له ديـوانـي تهـدهـب نهـرـادي چـاـكه
 به جـووت ديـ دووشهـشـسي، هـهـر نـوـره نهردى
 به شانـازي هـيـواش بـو چـاپ و نهـشـري
 ده كۆشـي سـوور بـي رـووي، دوور بـي له زهردى

عەبدولقادر قادری "هيو"

به بالا برین له لایهن مامۆستا ئەسعه ديبه وه

به نۆوی خودای گهوره

زۆر له میژه له گهه ل برای به پیز و خوشه ویست کاک مه لا حوسینی گورژی پیوه ندی دۆستایه تیمان ههیه و هه ربۆیه و به و بۆنه یه شه وه هات و چۆمان هه بووه و هه یه. ئەو هاتوو و منیش چووم و من دهجم و ئەویش دیت. ئەوسال زۆر جارن که یادم ده کرد و ده چوومه سهردانی هه موو جارێ ده مدیت وا له دیوه که ی خۆی دا به سهختی خه ریکه یا پینووسی به دهسته وه یه و ده نووسی یا به تایبه که جه که ی خۆی خه ریکی تایپ کردنه یا له گهه ل مواتا لا تیکهه ل بووه.

جا ئەوسال که کتیبیکی مهزن و پرپایه خی سه بارهت به مه لای گه وره ی کۆیه له بهر ده ستا بوو زۆر جارن که ده چوومه لای یاخۆ بریکی بۆ ده خوینتمه وه یا من خۆم هیندیکم ل ده خوینده وه که ده توانم بلیم به و شیوه ناگاداریم به سه ر زۆربه ی کتیبه که دا په یدا کردبوو و لاموایه که به راستی کتیبیکی زۆر زۆر باش و بایخداره په رتوکیکی زۆر مه زنه له باره ی رابه ریکی ئایینی زۆر مه زنی کورده وه نووسراوه.

هه موو که سیکی کورد پیویسته مه لای گه وره ی کۆیه بناسن چونکه ئەو گه وره به رپیزه گه وره ترین دلسۆزی هه ر کوردیک بووه هه رکه س ئەو کتیبه ی مامۆستا گورژی بخوینیته وه ده توانم بلیم که به شیکی زۆری میژوی کورد و کوردستان، کاکلی ئایینی پیروزی ئیسلام، به شیکی زۆر جوان و په وان و ویزه ی کوردی، خه یانه تکاری شیخه کان و فیل و فوت و راووروت و جاوبه ستنی وان و جووری

بیرکردنه وه و پله و پایه ی زانیاری و ژیان و خبات و بهسه رهاتی مهلای گه وره ئاگادار ده بی و گه لیک شتی وای بۆ دهرده که وێ که ههتا ئیستا هه ر نه یزانیون.

به راستی کاک مه لا حوسین زه حمه تیکی یه کجار زۆری کیشاوه و خۆزگه له کوردستاندا وینه و نموونه ی نه و پیاوه گه وره و زه حمه تکیتشه مان زۆر هه بان بی گومان مامۆستا گورژی گه لیکیان کۆنش کردوه تا کتیبیکی وه ها گه وره و به نرخیان له باره ی وه ها مه لایه کی گه وره ی کورددا نووسیوه. ههروهک خۆی ده لێ له ئیران و عێراقان، دوا ی نه و که سانه که وتوه که هۆنراوه یا نووسراوه ی و بیان لابه وه، یا هه ر جۆره ئاگاداری یه کیان سه باره ت به مه لای گه وره هه بووبی و لیبی کۆلیونه ته وه و پرسیاری لێ کردوون و نامه ی بۆ گه لیک که س له و باره وه نووسیوه. زۆر به دیقه ته وه به و کاره وه هه لساون و ههنگاوی گه وره یان هه لئناوه ته وه. قۆلی هیممه تیان لێ هه لمالیوه، بی ترس و گومان به دلسۆزییه وه به وه ها کاریکی گه وره هه لساون، به لام سهیره نه خۆیان ماندوو بوون و نه قه له میشیان کول بووه!! به راستی نه مه له وزه ی هه موو که سدا نییه، مامۆستا گورژی که نووسه ر و هۆنهریکی هیژا و زانا و به توانا و شارهزا و به هیزه بۆ گه شه پیدانی زمان و فه ره ههنگ و وێژه ی کوردی زۆریان هه ول داوه و له و رییه شدا ته مه ن و ژیان و خۆشی خۆیان به خت کردوه و هه ر له سه ر نه و بیر و باوه ره بوو که له لایه ن میریبه چه په له که ی شای گۆر به گۆره وه هه میشه زۆر به سه ختی له ژیر چاوه دیری و گوشاردا بووه و ته نانته ماوه یه کی زۆریش له گۆشه ی زیندانه شه داره کانی نه و پژی مه دا به هه ژاری نه داری به سه ره ی بردووه و گه لیکیش ئازار و نه شه که نه جه دراوه، به لام به و حاله ش سوپاس بۆ خوا هه رگیز کۆلیان نه داوه و له سه ر بیر و باوه ری خۆی هه ر سوور بووه.

ئه گهرچی مال و منداڵێکی زۆریشی له م پۆژگارهدا به پيشه وه بووه و دهسكورتی دهستی بهستوو و كتیبه كانی بۆ چاپ ناکرین، به لām بئوچان خهريكی نووسین و تویژکاری و لئ کۆلینه وه یه له وه ها ههلو مەرجهکی دژواردا وره ی به رنه دا و له گه ل ئه و هه موو كه ند و کۆسپه ی رێگه ی ژيانیدا به ربه ره كانی ده كات و چه رخی چه پگه ر نه ی توانیوه چۆکی پئادابدا و زمانی بیهستی و دهستی به لرزینئ، جا هه ر بۆیه جیی خۆیه تی كه هه موومان ئافه رینی پئبلئین و له خودای گه وره داوای سه ركه وتنی بۆ بکه ین.

ئه و رێگه ی پیاوانی گه وره ی گرتوو و چاو له قاره مانانی خواپه رستی كورد ده كا و لاسایی به كخوا په رستانی راسته قینه ده كاته وه. هیوادارم كه خودای گه وره به ئاوات و ئامانجی گه وره ی خۆی بگه یه نئ و له خوشك و برایانی كوردیش داوا ده كه م كه ئه م كتیبه به نرخه بخویننه وه كه بئگومان به خویندنه وه و چاوپرخشانیک ده یان و سه دان راسته قینه ی وه هایان بۆ روون ده بیته وه كه تا ئیستا هه ر بیریشیان لئ نه كردۆته وه و بۆشیان ده رده كه وئ كه دژمنانی ئیسلام و كورد، چ جۆره نه خشه گه لیکی شومیان بۆ ئیمه كیشاوه و چۆن ده یان هه وئ لۆ هه تا هه تایه خوینمان بمژن!!

جا منیش به و چه ند هۆنراوه بیرورای خۆم سه باره ت به و په رتۆكه پر بایه خه ی به رپێژ مامۆستا گورژی ده رده بپرم:

کتیبنکی به نرخ و قیمه ته باسی مه لای کۆیه وه کوو ئه ستیره یه کی گه ش له ئاسمانا ئه لئین کۆیه مه لای گه وره به سام و هه بیه ت و نه عره ی وه کوو شیر بوو به كوردی گوت له خه و ههسته درهنگه رۆژ له ئاسۆیه هه تا كه ی ژیر چه پۆکی عه یبه بۆ ئیمه ژيانی وا

بهسه خو خۆری یهک بگرن جهنابی شیخ خهتای تۆیه
 فریوه قهل فری زۆر چاکی وهخویتته و پهندی لی بگره
 دهزانی چهنده بهرزه ئەم قسه ههسته لهبو تۆیه
 ئاخر شیخ کهی فریوه خهرقی عادهت چون دهبی گیانه
 بهسه واز بیته ئەی سوۆفی که شیخیش ههروه کوو تۆیه
 بهوه ههستان لهخه و زۆر کهس کهچی هه کورده دواکهوتوو
 نهماوه بو ت له عالهدا کهچی شیخ ههروه کوو خویه
 مهلا شیخی دروست کردوو وه کو ئینگلیزی دین دوزمن
 به ته شوپی تیژ له چۆکی دا به لی ههر بابه رۆرۆیه
 مهلا تو جیگری پیغه مبهری خوت بوچی ناناسی
 زه لیلی دهستی شیخی شیخ وه کوو تاغا له سهه تۆیه
 به قهومی کورد بللی ههستن له خه و شهو راپه ری رۆیی
 فرۆکه و مووشه کی دوزمن له ئاسمانا له سهه تۆیه
 به پینووس و زمانت کونکه گورژی جهرگی داگیر کهر
 بهوه نیو دهرده کهی بئ شک ئەتۆش ههروه ک مهلای کۆیه
 به ریبازی ئەوا رۆیین ههزاران نووسهه و پسپۆر
 سهه و مالیان له سهه داناوه کاروان ههه وه کوو خویه
 چرایه ک هه لکراوه روونه شهو گاری تهه و تاریک
 ده بیسم نیوی ئازادی له ههولپیریش وه کوو کۆیه
 برای تیکۆشهه و زانا ههزاران ئافهه رین بو تو
 به خویتی جهرگه نووسیوته به سهه رها تی مهلای کۆیه
 بزێ ههه سهه رکهوی گورژی زمانت کول نه بی ههه رگز
 منیش گهه (ئه سهه دیم) باوهه ده کهی بروام وه کوو تۆیه

ئه سهه دی

به بالا برین له لایهن مامۆستا نهحمه ديانه وه

به نڤۆی خودا

سوپاس ههر بۆتۆیه خودایه سهنات به کهس دوایی نایه ،
بڤنوووسی چاره نووسیت گه لای رهنگینی لڤنوووسیت زهردی پۆژی
رهشی شهوان سوری شهفهق سپی به بیان له وحی کتیبی ته کوینت
حهوای کهوی و زهوی شینت ئه و جار له لای خۆت رابه ره دروود
بۆسه ره ئه و رابه ره بۆ تۆ دووایین پڤغه مبه ره. شادی هینهر و
غه مبه ره. سلاو بۆ ئه سحاب و یاران به قهت دهنگی په لهی باران ،
یارهکانی پڤغه مبه ری له یاره ران و کۆچهری.

دوای ئه وانه ئه وهش ده لڤم ته و او له و کاته دا که دنیا یه ک کار بۆ
نۆره له دهورم هالا بوون و له نڤویاندا سه ره سوور و چاوه چاوم
بوو ، له ناکاو (جه نابی مه لا حوسینی گورژی) به سه ری کرده وه و له
ژوره کهم وه ژوور کهوت و دووای تۆخۆش و من خۆش ، کتیبیکی
گه وره ی (ژیان نامه ی مه لای کۆیه) که نووسراوه ی خۆی بو له پڤشی
دانام و له منی ویست که ئه و کتیبه بخوینمه وه و پڤم هه رجۆریک
بوو له و باره وه چه ند دڤریکی له سه ر بنوو سم.

دڤتم قه له مه کهم به دندوو ک پڤوه بووه نه ئه و کۆله قورسه ی
پڤه له ده گیرئ و نه ده ره تانی هه لاتنی هه یه ، چونکه به دابی
کورد ه واری میوان حا کهم و حو کمی حا کهمیش رهت کر دنه وه ی نییه .
له لایه کی دیکه ش خۆیندنه وه ی ئه و کتیبه گه وره یه که هه له دانه وه ی
که لاکانی شه پۆله کانی ده ریای وه به ر چاوی ده خستم کاری منی ئه و

ههـمووه سهـهـرقاڵ و کهـم کات و کار زۆر نهـبوو. وه بهـبیـ خویندنهـوهـشی بریاردان لهـسهـر ئهـو کتێبهـ کارێکی خراپ بووه لهـویش خراپتر وهـپشتگویی خستنی ویستی مهـلایهـکی ئاوا زانا و تیکۆشهـر و خوینـگهـرم بوو.

لهـبهـر ئهـو ههـموو هۆیانهـ چاکیم لهـوهـدا دی کهـ دواى پهـسند کردنی ئهـو ژیاـنـنامهـ و گوـتـنی چـهـند جار دهـستخۆشی چـهـند دێـرێـکی کهـم و کورت لهـبارهـی خاوهـنی ئهـو ژیاـنـنامهـ و بهـ قسهـی عهـرهبهـکان (صاحب الترجمه) وهـ لهـ بارهـی ئهـو ژیاـنـنامهـ بنووسم:

۱- خاوهـنی ئهـو ژیاـنـنامهـیهـ یانی مامۆستا مهـلا مهـمهـدی کۆبی پێـشهـنگی زۆر گهـورهـ و ههـلکهـوتهـی ئایینهـ کهـ نهـ تهـنیا خۆی بهـخهـبهـر بووهـ، بهـلکهـ جهـماوهـریکی یهـکجار زۆریشی وهـخهـبهـر هـیناوهـ و ههـتا توانیویهـتی ههـموو چهـشنهـ دهـرهبهـگایهـتی دینی و دنیایی راداوهـ. وهـ دامودهـزگای ئیستیعماـرجیهـکانی وهـدهـر ناوهـ و نهـ ههـر لهـ گری وگری فنچکی کارهـکانی زهـمانی خۆی بهـلـهـد بووهـ بهـلکهـو ئاوری داوهـتهـوهـ سهـهـر پۆیشـتووش و تهـناـهـت بهـرهـو پیری داهاـتووش چـوووهـ و ئالقهـی کارهـسهـاتهـکانی پۆیشـتوو و ئیستا و داهاـتووی پیکهـوهـ شهـتهـک داوهـ. لهـ باـری پۆشـنبیریش چـرا بهـدهـستیکی ئهـوهـندهـ بهـ زات و زیرهـک بووهـ کهـ بهـبیـ ترسی و خۆف لهـ وهـزهـندهـی دێوهـز مهـکان تیشکی ئهـو چـرایهـی بهـهـموو قوـلینچک و قوژبنهـ تاریکهـکاندا گێـراوهـوهـ ههـموو خورافاتیکـی ئایینی وئابووری و پامیاری دهـرهبهـپاندوووهـ. ئهـو مامۆستا پسپۆر و ههـلکهـوتهـیهـ ههـوهـلین کهـسیک بووهـ کهـ قورعانی بهـ کوردی لیکـداوهـتهـوهـ^(۱) و نهـجیبهـی کچی وهـبهـر خویندن ناوهـ و ههـتا توانیویهـتی تهـقهـی لهـ دێوهـز مهـی نهـخویندهـواری کردوووهـ و لهـ ریگی خویندهـواری و لاتهـکهـی بهـرهـو

پیش بردوووه. کهن نانو نیت کهن نانو کات که شیخ عهزتی دلسۆز ههیه له سههار زۆر نا ئهوه و با بێر و اجه کهس قوربا ت به کردی کار ده بیهت له شه بیهت که به ش شیخ و ههوه له کو به لای کوردی واری یلاری کردی و شی ئهوه بوو که کهن له قوربان حال نیهت چونکه با باری نهوان باغینهت که ههوه نان خه لکی بهریه له خا بانگه ده کات ئهوه نان بوو به نا بیهت خزان

بۆ په‌راندنی له‌مپه‌ری پێشکه‌وتنی نه‌ته‌وه‌که‌ی و سه‌رکه‌وتنی نیشتمان‌ه‌که‌ی و پشکواندنی گۆلی ئاواتی لاوانی ولاته‌که‌ی و بۆ بزاوتنی هه‌ستی خواپه‌رستی و بێزاری له‌ خۆپه‌رستی و کاسی و مه‌ستی به‌ شه‌و و روژ به‌ قه‌له‌م و زمان و له‌ قالبی هۆنراوه و په‌خشاندا هه‌میشه‌ له‌ کۆشش و ته‌قه‌للادا بووه‌.

جا ئاگاداری له‌ ژيان‌نامه‌ی پێشه‌نگیکی ئاوا هه‌لکه‌وته و دلسۆزو خاوه‌ن شوینه‌واره، جگه‌ له‌ باری ئەمه‌گناسین بۆ ئه‌وه‌ش بکریته سه‌رمه‌شق و وینه‌ی لێ‌هه‌لگیرێ و به‌ هیوای خوا ریگای وی بۆ پێشکه‌وت و سه‌رکه‌وت دابگیرێ زۆر پێویسته و هیوادارم ئه‌و ژيان‌نامه‌یه‌ دوا‌ی پێداچوونه‌وه و بژارکردنی خێرا له‌ چاپ بدرێ و بۆ خویندنه‌وه و به‌ر ده‌ستی خوینده‌وارانی به‌ریز بخرێ.

٢- نووسه‌ری ئه‌و ژيان‌نامه‌یه‌ یانی (جه‌نابی مه‌لا حوسینی گورژی) مه‌لایه‌کی زۆر زانا و به‌یه‌کجار ئازایه و بالای به‌ قورسی به‌لادا نایه‌و ئه‌وه‌تی من دیومه‌و ده‌یناسم هه‌ر خه‌ریکی ده‌رس‌دادان و کتیب‌دانان و هۆنینه‌وه‌ی شیعر و تۆژینه‌وی مه‌به‌سته‌کانی کۆمه‌لایه‌تی و ئایینی‌یه و ئارایه‌کی ئه‌وه‌نده زۆری له‌گه‌ڵ زانین و فامین و هه‌راوکردنه‌وه‌ی جوغزی زانیاری هه‌یه که پوژگارپیش لینی مۆن بێته‌وه، جا وه‌بیری بێته‌وه، ریکی گوشێ زۆر کات و سات له‌ژیر مه‌نگه‌نه‌ی کاره‌سات پوژگار لوتیشی له‌و خوار بی ئه‌و پیاده بی و خۆشی سواری بی به‌ هه‌ر لایه‌کدا بیگیپرێ پووی له‌ زانین وه‌رناگیپرێ هه‌ر له‌ پووی عیلم و زانینه‌ و ئه‌وی دیکه‌ی بی چ نینه‌.

خودایه ئه‌و قه‌له‌مانه‌ قه‌ت کول نه‌بن که زانستی ناساندنی ئیسلامه‌تی و ئاکاره‌ی ئینسانه‌تی ده‌نوسن.

مه‌هاباد - عه‌بدوڵلا ئەحمه‌دیان

دیباچه

زۆر زۆم پێ خۆش بوو که سوپاس و ستایش و پهسنیکی وهایی یهزدانی مهزن بکهم که ههتا ئهوپۆ کهس نهیکردبێ و له جوانی و لهباری و ریکوویکی و نهخشینی و هیز و پیزه فهرهنگی و یژهیسی دا له هی ههموو کهس جوانتر و بالاتر بئ و کهسیش له دوایی دا رهخنهی لئ نهگرئ، بهلام ههرجی دهکهم و دهکرینم نه له توانامدایه و نه هیزی پینووس و وزه زانیاریشم بهو پله و پایه گهیهوه. جا لهو پێیهوه زۆرم خۆ هینا و برد و خۆم لیره و لهوئ دا چم پێ نهکرا و به ناهومیدی مامهوه و ئیتر تا ماوهیهکی زۆر له گێژاوی خهیاڵاتا کهوتمه سهر مهله و سهرهنجام هاتمه سهر ئهوه خهیاله ئهوه دوو پارچه ههلبهستهی خۆم که هی یهکهمم له سالی ١٣٥٠ له گوندی پاراستان و هی دووهمیشم له ١٣٤٨ له گوندی واوانی ناوچهکانی گهورک و سوئسنی له ههریمی سهردهشت له دهورانی فهقییهتیه پر پرک و ژان و خه و پهژارهکهمدا دامناون، بنووسم و له خوای گهوره بپارێمهوه که لیم قهبوول بفرمئ، که ئهوهش دهقی ههر دووک پارچه ههلبهستهکهیه:

خواناسی

نیوی تۆ که (الله)یه به کوردی که خودایه
 سههر له سورمانه له تۆ، ئیتر دل له کولایه
 بیهر گێژهله، زیر هوره، زانایه نهزانه
 بیسوو (شک) یه که سهرسامه له تۆ ههرجی جیهانه
 ههر بووی و دهبی و نابئ و قهت نهبووه نهبوونت
 لاچوو نیی و چونیت و نهچووی و نهچوووی نییه چوونت

ناکیشری وینهی تۆ به پینوووسی که بیره
 هیچ کهس قومی پی نادری لهم ئاوه که گیره
 ئەی خوایه منی لات ئەتۆ دەناسم و بهس
 به خوا به مریتهر و ژیننهری هه موو کهس
 هه ر بیری له هه ر شتیکی ده کهم تۆ دهویدا هه ی
 هه ر بلیمه تی لیم ونی تۆ دهوی ناگه ی
 ئەی چاوه کهه ی بوونم و هه م ژین و ئەوینم
 بروانمه هه ر شتیکی له دنیا تۆ دهوینم
 هۆزانم و خو هه ر شتیکی ته ماشای که ده کهم
 سا هه ر چشتی هه یه و من که سه رنجیکی ده ده م
 سو مایی له چاوان ئەتۆ ئەی هیزی دهس و بهل
 ئەی گیان هه موو شتیکی و ئەری هه لخه ری هه ر هه ل
 هه رچی له هه بوونسایه درشت و وردی
 جیگرتوو، رووه ک، سست و بچوو ک، به دهست و بردی
 گیاندری که سه ختی و خه فه ت و شادی ده چیژی
 هه وری رهش و تاریک که بارانه ده ریژی
 دار و ده وهن، به رد و گل و گیا و هه وا گش
 هه رچی هه یه له بزۆز و تهوین بوونی ته وا گش
 گو ی زه وی، ئاوی، به ژی، چری، ده شتی، چه مه نی
 دونه کهه ی به رزی چیاکان که به خو ر پی ده که نی
 ته م و گیشوش و هه وا، ئاسمان، به رز و نه وی
 شاخ و دار و ده وهن و سه هوزه و زی و زه وی
 هه ر بوونه وه ریک هه بووه، هه یه یا خو ده بی ئەو
 ژین و ئەوین، راز و نیاز، بی داری و هه م خه و
 سه رپاکی له تۆ رایه، به هۆی تۆ وه هه یه خو
 هه رچی هه یه ئەی خوایه کری تۆ یه کری تۆ

هه‌ر ده‌نگی له هه‌ر شتی‌که‌وه دئ به‌سن و سوپاسه
بۆ تووه ئه‌ی دوور له هه‌له و چه‌وت له تاسه
ئاور که ده‌سووتن به‌ گر و کلپه و تینی
زانای که سهرنجیکی بـداتن تۆ ده‌بینی
زانای و توانای و تۆ بینای و به‌هیزی
خاوه‌ن به‌زه‌یی و به‌خشه‌ری، زۆر پۆگ و به‌ریزی
بوونیکی ئه‌تۆ ساده و هه‌ر گیانیکی رووتی
تی‌که‌ل نی به‌ کۆمه‌ل، ئه‌تۆ تاقیکی، نه‌ جووتی
گیانیکی ته‌واوی ئه‌تۆ ئه‌ی گیانی گیانان
هه‌ر هیز و وزه‌ی تۆیه وه‌کا چاوی به‌یانان
زانباریه‌که‌ت گش گری هه‌ر شتیکی هه‌بوویه
هه‌رچی له هه‌بوونا‌یه خودا بوونی به‌ توویه
تۆ خوا‌ییکی وه‌ها گه‌وره و زانا و به‌ریزی
له هه‌موو خاوه‌نی هیزیک پتر خوا‌یه به‌هیزی
به‌هه‌زاران وه‌کوو گورژی سه‌ری شتیاوه له تۆ
جده‌شزانی که تۆ هه‌ی که‌چی تیماوه له تۆ

گوندی پاراستان، سانی ١٣٥٠ هه‌تاوی

چۆن تۆ نیی؟!؟

ئەهی خوداوهندی مهزن، ئەهی بیههفآل و مال و حال
 ئەهی وهستا بۆ گش بوونیک و رۆزی روون و کاتی تآل
 ئەهی ههموو گیاندار و بیگیان هینهدی و پۆگ و نهمر
 ئەهی بهینیی پۆلی ههور و کات و رۆژ و مانگ و سال
 ئەهی ههموو بوونیک به بیتۆ ههر نییه و نابیی
 بی گومان دانسی به بوونت دادهنئیی زماندار و لآل
 با که سروهی دیت و رائهبری به سن گویمآ ئەلئیی
 هیچ خودایهک نییه مهگهر یهزدانی پاک و بیهافآل
 دار که با لئیی دات و هاژهی لئوه پهیدا بوو ئەلئیی
 ههر تهنیا تۆی نامری یهزدانی بیباک و خهیاآل
 خانووئیکی پهست و تاریک و بیشووق و کاوله
 ههر دلئیکی گهر له بیر و ترس و سامت بی بهتآل
 دئیرهکانی رووبه رهی پهرتووکی گش خواناسهکان
 قهت له باسی پر له خئیری تۆ خودا نابن بهتآل
 تۆ نه بی شت چۆن وهدی دئ و دیته مهیدانی ههبوون
 ههر ئەتۆی تیک بهرده دهی رئو و چهقل، شیر و شهپآل
 تۆ که بی وینه و نموونه و بی لهش و دهست و پهلی
 نابیی بگری ههر نه بووی وینهت به کامیرهی خهیاآل
 ناسک و باریک و وردیک و درشتیکی وههای
 نوینتهرئیکی گهوره بی تۆنه ههموو ئیسرانی سال
 زیندووی و زانای و بینا و بیست و پۆگی تۆ
 بی خواردن و چاو و دل، بی گوئ و دهست و بیههفآل
 شهو زریوه زریوئیکم گوئ لئ ده بی کاتی خهوی
 پهسنی تۆیه بوونه وهر دهیکهن ههموو به زمانی حال

بئ گومانم کئ که نه تناسیت و ئینتکیریییت نه کا
تۆ به یاسای دادگه ری خۆت و ره دا ده یخه یته چال
نم نمه ی باران و کرپه ی به فر و ترووسکه ی سووره گوڵ
گش سوپاسی تۆیه، بئ که س، بئ برا و باب و کال
به لگه و په رتووکی بئ ئینتکیرییه بۆ بوونی تۆ
به لکی گوڵ، ئاونگ له سه ر سه وزه، به چه شن ی زیوی قال
به نه جه که ی پر هیتزی لاوان به لگه ی تـوانینته
کولمی شه رمینی هه زاران کیژی شوخ و چاو که زال
بون له تۆرا، مان له تۆرا، زین له تۆرایه و نه مان
هه رله تۆرا شین و هه ست و بیر و ژیری بئ خه یال
گریه و نوسک و گرووی مندالی ساوای بئ مه میش
گشتی هه ر هاوار له تۆیه ئه ی خودای خاوه ن که مال
چشتی بئ وه ستا نییه جا چۆن بلیم تۆ نیی خودا
سا ئه تۆی وه ستای هه موو شتیکی له به ر چاو و خه یال
ئهو جیهانه ی نا له سه رخۆ، هه ر ده مه ی جوریکه خۆ
هه رچی بشگۆرئ وه دیهاتۆیه بئ باب و منال
خۆ وه دیهاتووش ده بس هه یبئ وه دیهتنه ر که چی
سه یره ناتناسن گه لی خه لکی نه زان و کوپر و لال
رابگیری رایه ل و پۆی ته ونی گه ل ته نیا ئه تۆی
بۆیه قر نه کرا گه لی کوردت به سه دها بانپيال
تۆ خوداییک ی وه ها مه زنی له کوی جا تیده گا؟
سه د هه زارانی وه کوو من بئ دل و کلۆل و شه لال
گورژی هه ر هینسه ده زانی کسۆیله ی خوایه کیه قه ت
نامریت و ناخوات و نانوی و نابئ به تال

مه لای کۆبی

هه تا ده مرم له بو کوردان ده نالم
 عیلاجیان چو ن بکهم هاوار به مالم
 ده بی من که یفی چیم به دنیا بی
 قهومی من وا ره زیل و ریسوا بی
 بی کهس و بی دهر و فه قیر و هه زار
 بی سه ر و سه رفراز و بی سه ردار
 ئهوی ریگهی له کورده کسان گۆری
 له عنه تی خودا له ئه لجه د و گۆری

کۆلی دئی مهلاى كۆيى

خۆم زۆر به بهختههر و سهركهوتوو دهزانم كه خودای گهوره يارمهتى دام تا هیندیك له كوله دلكانى بهپرز مامۆستای گهوره و رامیار و شارهزا، مامۆستای هۆشیار و هیژا، مهلاى گهورهى كۆيى كه له راستیدا كۆلی دئی ههر كوردیكى ستهم لیكراوى زانا و دانا و تیگهیشتون لهو كتیبهدا بۆ تۆی خوینهرى خۆشهویست پروون بکهمهوه.

خوینهرى خۆشهویست! من ناومههوى لهو كتیبهدا مهلاى گهوره به تۆ و به خهلكى كورد و موسلمانان بناسینم، چونكه ئهوه بهپرزه بۆ ههموو كوردیكى ههستیار و هۆشیار و بۆ ههموو موسلمانىكى دادگهرو پرووناكبیر ناسراو و ئاشنايه و بۆ زۆرتزینیشیان دۆست و خۆشهویسته و ههركهس داوايهكى ئاوا بكات لام وایه وهك ئهوهیه كه باوكیك به مندا لهكانى یا براهیهكى گهوره به برا چكۆلهكانى خۆی یا گهوره و رابهریكى خۆشهویستی هۆزیک بهو هۆزه بناسینى، كه دیاره ئهوه کاریكى بئجئ و بئناكامه.

چونكه بهراستی مهلاى گهوره له كاتى خۆیدا بۆ گهلى ههژارى كورد ههركیز له رابهریكى گهوره و لیزان و دلسۆز كهمتر نهبووه و بۆ خهلكى كوردستانی گهوره كهمتر له باب و كاك خۆشهویست و بهسۆز نهبووه.

مهلاى گهوره كه دله گهورهكهى بهقهه كوردستانی گهوره وهك دهریایهكى گهورهى بئسهه و بنى له كۆلی پرچۆش و خرۆش بووه له تاوى دهردى گرانی گهله زۆرلیكراو و چاو بهستراوهكهى خۆی ههمشه زلقزلق كولیوه و ههموو كات و ساتان كۆلی گریانى له

تاو هاوپره گهزه هه ژار و پى لى ون كراوه كانى ده ئه و كى دا بووه و جاروباريش ئه و گريانهى به هوى پارچه هه ليه ستيك ده رپرپوه و قورقور گرپاوه و شيوهن و زايله له و شه پورى جيهانى كوردى هه ژاندوو و گوئى هه موو كوردى كى زريكاندوته وه و خه وليكه وتوو بى ئاگايه كانى هوشيار كردوته وه.

جا هر بهو كول و گريه و زارييهى خوى كاريكى وه هاى كردوو كه هه موو كوردى كه هر ته نيا بيناسى و خوئشى بوئ و بهس به لكه به گه وره ترين دلسوز و خه مخور و پى نوين و ماموستا و رابه رى خوئشى داناوه و ئه و په رى ريز و حورمه تى بو داناوه و وه كوو باوكيكي دلسوز چاوى لى كردوو.

له كوردستان دا قسه و راوبوچوونه كانى ماموستا هه ميشه له و ماوه كه مه شدا به شيوه ي پهنه و مه ته ل ده رها توون. هونراوه و هه ليه سته كانى بوونه ته سرودى سه ربه ستي و ئازادى خوازى و پزگارى گه ل و گورانى و ورده ئاههنگى بن لئوى هر لاويكى جزياد ديتووى كورده وارى و له بهر خوئيه وه خوئندونيه ته وه و ته نانه ت بوئنه ته به شيك له فولكوورى كوردى و هينديك له فه رههنگى په سه نى كورده وارى و ئيتر له (دايره) و ويژه ي بژوئى كوردى دا به ريزيكي زور چاك جيگه ي خوئان كردوته وه.

خوئنه رى خوئشه ويست! گله ييم لى نه كه ي كه بوچى هونراوه كانى ماموستام ووشه به ووشه راقه نه داون و ئه و كتيبهم نه كردوته راقه نامه (تفسير) يك بو هونراوه كانى ماموستا!؟

به لگه ي ئه و كاره شم ته نيا ئه وه بوو كه لاموانه بوو كه هونراوه كانى ماموستا هينده سهخت و دژوارن وه كوو هونراوه ي گه ليك له هونهرانى ديكه زورتر وهك مه ته لوكه و گري پوچكه و ئيشكه گري ده چن نهك هونراوه ي ويژه ي و فه رههنگى. چونكه

هۆنراوه کانی مامۆستای گه وره جیاوازیان له و لایه نه وه و له گه لیک لایه نی دیکه شه وه له گه ل هۆنراوه ی هۆنهرانی دیکه دا هه یه . جا ههر بۆیه من ههرگیز لام وانه بووه و نییه که هۆنراوه کانی مامۆستا بپویستیان به شی کردنه وه و رافه دانی وشه به وشه هه یه و ئیتر ده بی زۆر وه ستایانه شی بکریته وه و شیتهل بکرین تا مه به ستیان له ده ربحری ، جا راستی ههر بۆیه ش بۆ ئه و مه به سته لام نه داوه و بۆلاشی ههر ئه چووم .

به لام ههرجییه ک که مامۆستای گه وره خوا به گه وره یی خۆی بی به خشی ئاماژه یه کی به رووداویکی میژووی کردبی و یا باسیکی له شانازی به کانی گه لی کورد کیشابیته پیش هه روا ساده لی نه گوزه راوم وبه سه ری دا بازم نه داوه ، به لکه به پی توانایی وه یز و وزه ی زانیاری خۆم روونم کردۆته وه و به باشی باسم کردووه . چهن دین به سته هه لبه سته کورت و درییژی چهن دین هۆنهری کوردیشم بۆ نمونه تیخستووه .

باسی گه لیک له بنه ماله کانی گه وره ی فه رمانه وای کورد له کوردستان و جیهانی ئیسلام و هه روه ها ژوماره یه کی زۆریش له که سایه تییه ئیسلامی و کوردی به کانی گه وره و به رچاویشم تیدا کردووه . هۆنراوه ی گه لیک له هۆنهرانی دیکه شم که وه ک مامۆستا بیریان کردۆته وه و له سه ر پێبازی مامۆستا و هیلی پیرۆزی ئه و پیاوه پیرۆزه بوون هیناوه و شانازی له سه ر پێبازی مامۆستا بوونم بۆیام چه سپاندووه . ژیاننامه و میژووی ژبانی زۆر که سی کورد و نا کورد و زنجیره ی چهن د زه نجیره پادشای کوردیشم تیخستووه .

له بیر و بۆچوون و پا و نووسراوه و هۆنراوه و په رتوکه کان و شیوه ی په فتار و کردار و گو تیاره کانی مامۆستا وا ده رده که وێ که

تیکۆشان و شۆرشیکی مهزن و خهباتیکی خوایی دهس پێ کردوو.

ههروهها بۆ ئهوهش بزانی که دایکی نیشتمانی کورد چ جۆره
 پۆلهیهکی له ئامیزی گهرمی خۆی دا پهروهرده کردوو!! ههروا بۆ
 ئهوهی بزانی له کوردی بـهش و ههژار و دهردهدار چ
 ههلهکهوتوو!!

ههیه و چهسپاو و سهلمیندراوه، ئیمه به چاوی خۆمان دهیبینین:
 زه مینیک کهوا بـه هیز و پیزه شیناوهرده کهی چاک و بهرپیزه
 خوای گهوره و پهروهردگاریش دهفهرموئ (والبلد الطیب یخرج نباته
 باذن ربه والذی خبث لا یخرج الا نکدا) بهلێ زه مینی خاوهن هیز و
 پاک شیناورد و گیا و گوله گهی بهو ودمی خوا زۆر چاک و باش
 دهپوویت و سههر دهردینێ، بهلام ئهوهی که کړینک و خهراپ و
 شۆره کاته گیا و شیناوردی لینابیتتی مه گهر زۆر به کهمی و ئهویش
 هه مووی ههر لاواز و چیلاز و بـه هیز و سیه.

جا کوردستانیش تاکاتیکی، که بيشکهی شارستانیهت وزانست و
 هونهر و پیشه سازی و مه کۆی زانیانی گهوره و بنکه و پایه گای
 گهوره ترين زل هیز و باشقه میری جیهان بوو ههتا دهگا به
 سهربه خۆیه تی خۆی فه رمانه وای به شیکی زۆر له گهلانی جیهانیش
 بوو، گه لیک زانا و که له پیاوی وه های لێ ههلهکهوتوون که له راستیدا
 له جیهانی چاخى خۆیاندا بـه وینه و نمونه بوون.

تهنانهت ئیستاش له گه ل ئه و هه موو به دبهختی و پۆژ پهشی و
 مالویرانی ولیقه و ماویه ی خۆشی دا، ئه وهنده ی زانا و دانا و بلیمهت و
 پسپۆری گهوره لێ ههلهکهوتوو که به ریزه ی خۆی له و باره وه له
 هه موو گهلانی دیکه ی جیهانی ئیسلام زۆر له پيشتره و ده توانم بلیم
 نزیکه ی نیوه ی ته وای په رتوکه ئیسلامی یه کانیش ههر زانیانی
 کورد نووسیویانن که مه لای گه وری کۆی یه کهیکه له و زانا و دانا
 نووسه رو باهونه رانه ی ئیسلامی کورد، که قۆلی خیرهت و

مان له وه دایه که زانیانی زۆر بلیمهت له کورد ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو
 ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو
 و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو و ههلهکهوتوو

مەردانەبیان ھەلمالیووە و ھەمیشە لە مەیدانی خەباتی خوداییدا وەک کێوچە قوین و لەدژی خەرافات و پڕوپووچ پەرسی پاپەرپوون و خواپەرسی و تەکپەرسی راستەقینەیان ھێناوەتە کایەووە و خەلکیان بۆلای ئایینی بێخەوشی ئیسلام راکێشاوە و گش خواگەلی پووشالییان پێفرێداون و ھەروەھا تێیان گەیانداون کە چۆن بەندەگی خۆی گەورە بکەن. وەک ھۆنەری کوردی دەلی:

گش خواگەلی پووشالی بێ نیوەرۆک و خالی
بە نووکی شەق تێم ھەلدان ھەرکە لیان بووم حالی

جا بەراستی من رام وایە مامۆستا کۆیی لە چاخی خۆیدا لە خەلکی دی روکبێژتر بوووە و لە ھیچ کەسی نەپێچاوەتەووە و ئەوھی ھەق و رەقورەدا و راستەقینە بوووە گوتووێتی و نووسیویەتی جا یا بە ھۆنراوە یا بە وێژامە کاتیک کە پیاو ھۆنراوە ئاگرینەکانی ئەو بەرێزە دەخوینیتەووە و لە روانگەیی ھەقوویژییەووە سەرنجیکی ژیرانەیی دەداتنی وای دیتە بەرچاوی خەیاڵ، کە ھەر دەلیی ئەو بەرێزە فەرماندەبەکی زۆر لیژانی سوپایی و شەرکەرێکی کارامەییە و لیی سواری فرۆکەیی زانیاری و ئایینداری بوووە و چۆتە ھەوا و ئیتر زۆر بە سرنج و تیبینیییەکی تەواووە بەلام خەست و شیتلگیرانە ھەموو بئەنکە و پایەگاکانی دوژمنی دین بۆمباران دەکا و قەت نایهەوئێ تاقمیکیش لە سوپای دوژمن دەرچێ!!

بەلام بۆمبارانەکی ئەوئەندە لیژانانە و بەسرنج و وردبینانەیی کە ھەرگیز و ھەرگیز تاقە موسلمانێکی راستەقینەش وەبەرنایە و بەحالی و دۆبەلاش نایگریتەووە!! تەواوی ھۆنراوە و نوسراوەکانی بگەرپیی و ھەموو قوژبنەکانیان بپشکنی بە ئەندازەیی سەری دەرزیبەشت شتیکی نەیار لەگەڵ ئایینی پیروزی ئیسلام و ژیری و

رایاری دەسناکهوئ و له هیچ جیگایهک بۆنی بیدینییهیان
 لئنایهت و هه مووی ههر بۆن و بهرامهی تهکپهرستی و خه لک
 ویستی و خوا مه بهستی و پاریزگاری به ههر چوارلای خۆی دا بلاو
 دهکاتهوه.

مه بهسته پر ههستهکانی مامۆستا و هه له بهسته ههستیارانهکانی
 موسلمانانی خاوهن ههست و مهست دهکهن و خوا نه بی هه موو شتیکی
 له بیهر ده به نه وه، ههر کهس هۆنراوه و نووسراوهکانی مامۆستا به
 سرنجیکی پاکه وه بخوینیته وه بی گومان ده بیته خوا ناسیکی گه وره و
 تهکپهرستیکی راسته قینه و مرو فیککی خاوهن خیرهت و پیاوهتی و
 ژیر و ههرگیز له دوژمن سل ناکا و سه ر بۆ خوا نه بی بۆ هیچ کهس
 نه وی ناکات.

هۆنراوه به سۆزهکانی ئەو به ریزه مرو ف هان ده دن بۆ خیرهت و
 شه رافهت و مهردانهگی و ههستی پاکی ئایینی و نه ته وایه تی
 دهی به نه سه ر ریبازی ئازادی و پرزگاریخوازی و بی گومان
 پای ده په رپینن بۆ خه باتی خوایی و خزمهت و پاژهی گه ل و نیشتمان.

جا هه ربۆیه من لام وایه پیویسته له سه ر هه موو کوردیکی
 باوه ردار و ته نانهت بگره بی باوه ریش له سالی دا چه ن جار هۆنراوه
 جوانهکانی مامۆستا بخوینیته وه ئەگه ر له به ریشی نه بن.

مامۆستای گه وره هه رگیز وهک ئەو که مه مه لا خو فرۆشانه
نه بووه که هه م له پیکیش ده دن و هه م له ما پیکیش له گه ل گورگی
 که لاکی ده خو ن و له گه ل مه ریش شینی ده کهن!! بۆ پی ری
 ده سه لاتداری سته مکار ده س به سینگی یه وه ده نین و به روالهت بۆ
 هه ژار و سته م لیکراوه کانیش ده گرین!! خه لکی بۆ شیخ که ر ده کهن و
 ده یان نیرنه ته کییه و خانه گایان و ده سزانن که تا وانه!! ئایه تی
 (والارض وضعها للأنام) و اتا خوا زه مینی بۆو خه لکه داناوه

دهخویننهوه و قهباله‌ی تاپۆی شه‌شدانگی زه‌مین و ئاسمان و دار و به‌رد و ژێر زه‌وی و سه‌ر زه‌ویش بۆ ئاغاواته‌ زگزل و سه‌ته‌مکاره‌کان ده‌نووسن و مۆری ده‌که‌ن!! مامۆستای که‌وره‌مان ئازادبخوازیکی ئیسلامی بووه که ده‌ی‌هه‌ویست که‌لی کوردیش وه‌کوو که‌لانی دیکه‌ی جیهان بژیت و چیدیکه‌ زۆر و سه‌ته‌می له‌ نه‌که‌ری و هه‌رگیزاو هه‌رگیزیش نه‌ی‌ده‌ویست که کورد له‌ پێبازی پاکی ئیسلام لابدا. یان لابدری. چونکه له‌ قولایی ده‌له‌وه‌ پێی‌وابوو که پێبازی که‌ بتوانی که‌لانی جیهان پزگار بکا ته‌نیا ئیسلامه. ئه‌و پێزداره‌ی ده‌یوست کورد که‌ پێشێ له‌ پێشه‌وه‌ی هه‌موو که‌لانی دیکه‌ی جیهان بووه ئیستا که‌ش دووباره‌ وه‌خۆ که‌وه‌یته‌وه‌ لانی که‌م بێته‌وه‌ پیزی که‌لان. ئه‌گه‌ر نه‌شتوانی لێیان پێشکه‌وی.

مامۆستای که‌وره‌مان په‌رحمه‌تی خوای که‌وره‌ی له‌ بی نووسراوه‌ی یه‌کجار زۆره‌ به‌لام به‌ داخه‌وه‌ نه‌ هه‌موویان چاپ کراون و نه‌ ته‌نانه‌ت هه‌مووشیان خر کراونه‌ته‌وه‌، جا من لام وا نییه‌ که‌ ئه‌وه‌ هۆیه‌که‌ی بی که‌سی مامۆستایه‌ به‌لکه‌م پێم وایه‌ هۆی بی که‌سی که‌لی کورده‌، چونکه‌ کورد ئه‌گه‌ر که‌سیکی هه‌بی ئه‌و که‌سه‌ که‌سی مامۆستایه‌ و ئیتر هه‌ر وه‌ک مامۆستا گوته‌نی: له‌به‌ر بی خاوه‌نی پاکی خه‌سار بوو ئه‌گه‌ر میراوده‌لی بوو که‌ر هه‌ماوه‌ند زۆریک له‌ کتێبه‌کانی مامۆستا هه‌ر بگه‌ر له‌ نیولیزگه‌ی کتێبه‌کانیشیدا ناویان نه‌نووسیون و من له‌وانه‌ سه‌ی دانه‌یانم ساخ کردۆته‌وه‌ که‌ بریتین له‌ ١- راقه‌ (شرح) یکی دوور و درێژ و باش و جوان له‌ سه‌ر په‌رتووکی تصریفی مه‌لا عه‌لی به‌ زمانی عه‌ره‌بی که‌ به‌ پێز چاپه‌مه‌نی جه‌وانبه‌ختی بانێ به‌ تازه‌گی چاپی کردووه‌. خودا پاداشی بداته‌وه‌ ٢- طلاق الاکراک کتێبیکی چکۆله‌و ژیکه‌له‌یه‌ و له‌مه‌ر ته‌لاق خواردن و جووری ته‌لاق که‌وتن یا نه‌که‌وتنی ته‌لاقی کوردانه‌وه‌ که‌ ئه‌وه‌ش هه‌ر به‌ زمانی عه‌ره‌بییه‌ ٣- قه‌ل فری و قه‌له‌په‌شه‌ له‌ جی، که‌ ئه‌وه‌شی

به بارهی ئەوهیهوه نووسیوه که شیخیک دهمری و بهلام واش
 خه لکی ههر رزگار نابن، چونکه کورپهکهی یان خزمیکی نزیکی ویان
 له جی داناوه و ئیتر راسته که قهه فریوه بهلام قهه ره شهیان له
 جی داناوه و کارهکه ههر وهکوو خۆیهتی!! اجا دیاره هۆنراوهکانیشی
 ههر وهک نووسراوهکانی دیکهه ههرگیز به تهواوی خر
 نهکراونه تهوه و پهنگه له ومیانهشدا گه لیکیان شرت و گوم ببن و
 هیچ دوور نییه هیندیکیان ههر به ئەنقهست له ناو برابن!! اجا منیش
 بۆ پهیدا کردنی هۆنراوهکانی ئەو بلیمهته گه لیکم ههول داوه و به
 تهنیا دهستم له دوو سهراوهی چووکه گیر بووه. یهکیان دیاری
 مهلای کۆیی که بهرپیز گیوی موكوریانی له چاپخانهی خۆی
 (چاپخانهی کوردستان) چاپی کردووه و خستوو یهته بهر دهستی
 خۆینهران، و یهکیشیان دهسنووسه کۆنهکان و سینه فراوانهکان و
 میشکه روونهکانی پیره پیاو و کۆنه مهلایانی کورد بوو که لکیکی
 زۆر زۆرم له ههر دووکیان وهرگرتوو و راستی ههر دووکیانم گه لیک
 له لا گرینگ بوو گه لیک جیگای وها هه بوون که له یهکیان دادهبوو
 لهوی دیکه دانا و به پیچهوانهش. منیش ئەوانم به یهکتر تهواو
 دهکرد که به پیویستی دهزانم سوپاسی ههستی بی خهوشی خۆم
 پیشکەش به ههر دوو لا بکهم و له خوای گهوره بپاریمهوه که
 پاداشی باشیان بداتهوه و له بهزه و میهری زۆری خۆی بی بهشیان
 نهکات.

ئهو کتیبهم ناو ناوه به کۆلی دلی مهلای کۆیی و له ماکیشا
 کۆلی دلی ههر کوردیکی خاوهن باوهر و ههستیار و بهشه رهفه که
 له ناو مهنجهلی دلی مهلای گهوره دا زلق زلق کولپوه. کۆلی دلی
 مهلای کۆیی له راستیدا ههستی ههستیاران و هۆشی هۆشیاران و
 بیهری بیهرداران و ژیری و ئاوهزی ژیرۆمه ندانی خواپه رستی
 کورده وارپیه. راز و ریئۆنی ژیناوهری کوردی ستهمکیش و ههژاره،

دهرده دژوارو سهختهکانی گهلی زۆر لیکراوی کورد که مامۆستای گهوره له کوله دلهکانی خۆیدا دهري خستوون و به کوردهکانی راگهیاندوون دهردهخا و کۆلی دلی نووسهریش ههر ئاویتهی کۆلی دلی مامۆستا دهکا، ئاوێکی کولهاتهی له سههر گهرمای بالاتر له سههد پله وه پال ئاوێکی کولهاتهی تر دهگێرێ و ههر به ههلمهتووکهکهی چاوی دوژمنانی کورد کوێر دهکات، کوردی ههژارو بیچاره له دهردی خۆی به چاکی حالی دهکا و پیشی دهلی که دهرمانهکهی چیه و له کوێ دهرسه دهکهوێ.

جا له کتیبی کۆلی دلی مهلای کۆییدا هیناومه ژياننامه و بهسههرهاتی چهندی ناواری کورد و ناکورديشم نووسیوه، ههر وهها میژووی ژيان و سههربردهی چهندی پادشا و پیاوی گهورهی کورد و ناکورديشم تا رادهیهک به درێژی باس کردوووه و کتیبهکهم پێ رازاندۆتهوه.

به کوردی کۆلی دلی مهلا دهریایهکه که ههروا شهپۆلان دهداو ههر شهپۆلهی له شیویک راو ههر بلقی له زلقیک و ههر زلقهی له قولتیک و ههر قولتهی له قۆپهنیکی را دیت. کهشکۆلیکه له گوین سنووقی چهرچی که ههموو جۆره وردهوالهیهکی تیدایه و ههر سههری ههلبگری و لیکي بکهیهوه و بۆن و بهرامهکهی پیاو مهست دهکا. بهلام بێ گومان ههموو کهس رهنگه به چیژگه(مذاق)ی نهخواو خۆی له بهرابهر بۆن و بهرامه خۆش و جۆراوجۆرهکهی رانهگرێ، که نهمهش ههرگیز به مانای خهراپی کتیبهکه و مهبهستهکانی نهو نییه.

جا له خوینهری خۆشهویست نهخوازم که به سهرنجهوه بیخوینیتهوه و بێ توێژکاری و لیکۆلینهوه و وردهکارییهکی زۆر چاک و بێ لایهناوه و دادگهراوه بریاری نادادگهراوهی لهسههر نهدا و له خۆرایي نهمشکینێ چونکه منیش ههر نهوم و نهویش منه و

که وایه هەر خۆی دهشکێنێ. بهلام زۆرم پێ خۆشه که رهخنه ی سازینه و بهجیم لێ بگری و له ههلان بههینیتهوه سه ر رێیه. پیغه مبهری خۆشه و یستمان) دهفرموی: "المؤمن مرآة المؤمن" باوهردار هاوینه ی باوهرداره و دهبی نهنگهکانی پێ بلی.

ئاوینته که چووی به ناو دلی گوشادی
 هەر نهنگی له تو که ئه و بیته ده یادی
 دهیلێت به تو که دلسوژه دهسا تووش
 گورزی ئاوا به ئه گه ر خواوهنی دادی

خوشک و برای خوشه و یستم! نزیکه ی پتر له پینج سالی ره به ق
 ئه و کتیبه م له بهر دهستا بووه و دوو سنج جاری پێدا چوومه ته وه.
 له سالی ١٣٧٢ ی ههتاوی ریکه وتی ٢٦٩٣ ی کوردی له گوندی
 سه رچنار (که لبی رهزاخان) ی ناوچه ی چۆمی مه جیدخان دهستم پێ
 کرد و له مانگی گه لاویژی سالی ١٣٧٨ ی ههتاوی ریکه وتی ٢٧٠١ ی
 مادی کوردی له شاری مه هاباد شاری پیشه وا و بوداغ سولتان به
 یاری خوای مه زن و بی هاوتا ته واوم کرد.

بهلام با ئه وهشت هەر پێ بلیم ئه ی خوینهری خۆشه و یست! کارم
 له و ماوه دا ته نیا هەر ئه وهنده نه بووه و پیت وا نه بی، که ئاوا
 ته مبه ل و بیکاره بووم.

ویزای پێدا چوونه وه و نووسینی ئه و کتیبه مه زنه پێدا چوونه وه و
 توژینه وه ی سنج چوار کتیبی دیکه شم هەر دهس پێ کردبوو و کارم
 ته نیا کولی دلی مه لا نه بوو. ئه گه رچی خۆشم ئه وهنده م کوله دل
 هه بوون که سه رم لێ شیوا بوو، له گه ل کۆلیک کولی دل و خه م و
 دهر د و په ژاره و ته نگه دهستی رووبه روو بووم، که رتیکم ژن و مندالی
 ناحالی و بی گوئ و ناله بار هه بوون و ژماره یه کی زۆر وردو
 هاژیش که هه موو چاویان له چاویکه ری بوو.

جا به و حالهش و هر له و ماوهدا نووسین و پێدا چوونهوه و تایپی پهپتووکی "پهخنه لهسهه کۆنگرهی سنه" و ههروهها پێدا چوونهوه و چاپ و بلاو کردنهوهی کتێبهکانی"پهند و پیکهنین، گوئسروودی گورژی" گولپهيامی گورژی"شم هر به کاریک له کارهکانی خۆم دانابوون و زۆر سوپاس بو خوای گهوره سههرکهوتوووی کردم.

دیاره خۆشت دهزانی که ئه و ماوه قهیرانی ئابووری پشتی پیاوی دهشکاند، جا به راستی، چونکه به دلێکی بی کول و خهیاڵیکی خالییهوه نهمنووسیوه، سهه له سهه بی نهنگ و کهم و کووری نییه و نابێ بشبی. ئیتر لهوانهیه که ههله و چهوت و ناتهواوی زۆر یا کهمی تیدا بن. بهلام ئهمن راشکاوانه دهیدرکینم و بی باکانه رایدهگهیهنم:

ئهگهر چاکه و ئهگهر چرووکه، گهر به ههسته یا زۆر پهسته، ئهگهر خۆشه یا ناخۆشه، زۆر شیرینه یا زۆر تاله، کوتیه یا خۆ جندییه، زۆر بهرزه یا زۆر نهوییه، لهوهم چاتر له لانییه، چی دیم له جاننادا نییه، هر ئهوهندهم زانیاری ههس لهوهم پتر نایه له دهس، تۆ سلیمان و من میرووله تۆ شهمی و ئهمن پهپووله، خۆم له بلێسه و له گرداوی لاقیکی کلۆم بو هیناوی، به کورد یش پیت دهدهم بهلین پیر و پیتشینهی کورد ده لین، گا تی که دیاری قهسپ بی، دهبی شوندد باری ئهسپ' بی، چاوهپوانی منیش له تۆ،

١ - (دیاری و شوندد باری: هدیه و عطای مهدی الیه. له کوردی شکاکیدا مهتهلهیهک باوه که دهلین: (ئهگهر دبا قهسپه شونددیاری حهسپه) واتا ئهگهر دیاری قهسپیک واتا خورمایهک بی دهبی پاداشی ئه و دیارییه ئهسپیک بی. له کوردی سۆرانیش نمونهی ئهوه هیه که دهلین (کهمی هیناوه بو زۆری، یا کهمی دینی بو زۆری) بهلام وشهی (شونددیاری) =

موستمان و كورد بوونه خو، هه تا كو ده مری هه ر كورد به،
دلێرو بویر ومهرد به، فێری خهبات و نهبهرد به، روسور به نهقهت
پو زهرد به، پێتش بوونه خاكت خاکی به، هه میشه له گهڵ چاکی به،
له گهڵ خاوینی و پاکی به، گورژیش له خوا داوا ئهكا، شهرمه ندهی
دوارۆژمان نهكا، دا نمان نهبیته پوش و كا، پێی راستیمان لی وون
نهكا، به ولا و بهولامان دا نهدا، بمان باقه سه ر پێی په دا، قهت
نه په رستین چهن خودا، له تهكبه رستین لا نه دا، كه لی خو مان له
بیر نهكا.

— که به ما نای پاداشی د یارییه وشهیه کم له زاراوهی سۆردانی دا، که پر به پێستی وی بی
هه رچهند زۆر یشی بو که راوم وهه ولێشم له دوا داوه نه د یتهوه.

سه رهتا

سو پاس و په سن و ستایشی زۆر بو خودای گهوره و تاک و ته نیاو بینا و بیسه ر و ئاگا و لیزان و هۆزان و راز زان و بوگ و به هیز و وه دیهینه ری بوونه وه ر و مرینه ری ژینه وه ر و ژینه وه ری مرده وه ر. خودای گهوره ی و یژه وان و دیژه وانان و دۆستی دلسۆزی باوه ردار و موسلمانان.

دروود و سلأوی شایان و شیاوی خوای مه زن و پۆگ و زانا و یزای دروود و سلأوی گه رم و به تینی ئیمه ی له ننک (سیفر) که متر له سه ر گیانی پاکی پیغه مبه ری ئیسلام و یار و یاوه رانی و له سه ر گیانی به سو و ژانی زاناکانی ئایینه پیروژه که ی بیت.

له پاشان به دلکی پر له کو و دهرد و په ژاره و دهر وونکی خه مباره وه کۆیی ئاسایی ده ئیم:

ئه وه ی زانایه ناو جه رگی به لاسه

ئه وه ی نـادانه نـازانی چ باسه

له گپرانه وه که دا ئاوا هاتوه که له کاتی کۆچی دوایی پیغه مبه ردا هه موو دار و درهخت و شیناوه ردیک جگه له داری سنجوو له تاوان که لای پیوه نه ما. گو تیان ئه ی سنجوو تو چۆنه که لایه کت لی نه وه ریوه؟ گو تی: چاو له دهر و نم که ن که هه مووی سووتاه و رهش هه لگه پراوه...

خوای گه وره له قورئانی پیرۆزدا دهفه رموی : ﴿يَتَأْتِيَ النَّاسَ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

أَفْضَلُكُمْ﴾ ئەهی خه لکینه بی گومان ئیوه مان دروست کردوو له نیر و مێهک و اتا ئادهم و حه ووا و گێراومانن به چه ندین گه ل و هۆزو تیره و دهسته تا یه کتر بناسن و بناسنه وه و ریز له یه کتر بگرن و مافی یه کتر بناسن و هیچ کامیکتان مافی هیچ کامیکی دی پیشیل نه کا و بشزانن که ریز و گه وهری ئیوه ته نیا به خوا په رستی و پاریزگارییه. نه ک به دهسه لاتی زۆر و هیز و مال و سامان و ئەو جوړه شتانه که وایه به پپی یاسا و دهستووری خوا هیچ گه لیک مافی چه وساندنه وهی گه لیککی دیکه ی نییه و نابج خۆشی پی له گه لانی دیکه گه وهرتر بی به لکه خۆی دهفه رموی: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

فَأَصْدِلُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ﴾ و اتا موسولمانان و باوه رداران هه موویان پیکه وه بران و دیاره براینیش دلسۆزی یه کترن و هه رگیز مافی یه کتر پیشیل ناکهن. جا که وایه ئەهی خه لکینه خۆتان ئیسلح که ن و به رژه وهندی بکه ن له نیوان برایانی خۆتان و هه رچی به قازانجی وانه بیکه ن و ئەنجامی بده ن و دژایه تی و دووبه ره کایه تی و نه یارییه تی له نیو خۆتان ره گپ که ن.

به لام به داخی گرانه وه هه ر برا موسلمانه کانی گه لی کورد به پیچه وانهی هه موو یاسایه کی یه زدانی و مروفا یه تی هه ر حاشا له بوونیشی ده که ن هه تا ده گا به ناسین و پی لێنانی مافی ره وای! یان ریز بو دانانی!!

جا بۆیه هۆنهری کورد هیمن ده لی:

شـیوهـنی مـن شـینی کـوردی بـیبهـشه
 نه و گه لهی حاشا ده که ن لێمی و هه شه

شـیـوهـنـی مـن شـیـوهـنـی ئـنـسـانـیه
بـانـگـی ئـزـادـی و گـرـووی یه کـسـانیه

ئوهیه یه که زانایانی ئیسلام ناس و یه کخوایه رستی وه کوو
مامۆستای کوردی کۆیی کاتیگ ئه وه هموو جیاوازی و لادان له
ردهاو راسته قینهیان چاوپێ کهوتوووه و ئه وه هموو بێ خوایی و
خواری و خهراپکارییهیان دیتوووه به جارێ دایان وه کول هاتوووه و
هاواریان لێ بهرز بوتهوه و به سههر نه یارانێ خۆیاندا
قیژاندوو یانه و تێیان راخوړیون که له ئیسلام لایان داوه و یاسای
مروڤایه تیشیان پێشیل کردوووه. ئیسلام هموو موسلمانان به برای
یهک دادهنێ و ده لێ نابێ یه کتر وه چهوسینن. ئه وه تا مامۆستای
کۆیی له داخان و له تاوان و له رزه تان نازانی چ بکا و ناچار روو
ده کورده کان دهکا و پێیان ده لێ:

مـن یه خه ی خـۆم له بـۆیه دانه درم
ئـیـوه نـابـن به هـیچ و مـن ده مـرم
ده بـی مـن که یـفی چـیم به دنـیا بـی
قه و مـی مـن وا ره زـیل و رـیسوا بـی
بـی کـهس و بـی دهر و فه قـیر و هه ژار
بـی سهـر و سهـر فرـاز و بـی سهـر دار
ئه وه ی رـی گـه ی له کورده کـان گـۆری
له عـه تـی خـوا له ئه لـحه د و گـۆری
ره بـی هه رکـهس که دوژمنـی کـورد بـی
چاوی با ده ره پـرئ و مـلی ورد بـی
میلله تـی کـورد فه قـیر و به سهـته زمـانی
به قـسه ی ئه وه که سهـانه چـۆن خه لـه تـان

ههروهها له دلیکی پر دهرد و پهژاره و داخ و کهسهروهه و به
ههناسه ساردیههوه دهلی:

ههتا دهمرم له بو کوردان دهنالم
عیلاجیان چون بکهه هاوار به مالم؟
فهقیر و جاهیل و نهخویتی دهنوارن
له لای نهوعی بهشهر بی قه درو خوارین

یان کاتیکی که دهبینی گهلیکی شتی پرپوووجیان له ئایینی
پیغه مبهه زیاده کردووه و داموده زگایهکی بان و بهرین و
بهرفراوانیان به نیوی شیخ و شیخایهتی و تهریقته ساز کردووه
که له بنی را دژی ئیسلام و یاساکانی پیشکهنهتن خوازی
ئیسلامیشه، پرو له هه مو پهیرهوانی پیغه مبهه دهکاو بانگ رادیلی و
دهلی:

وهرن ئه ی ئوممهتی خیر البیره
له پاش تهقدیمی ئیخلاص و تهحیه
به عیلم و عقل و هوش و فیکر و عیرفان
به قهولسی مستهفا و ئایاتی قورئان
بزانن ئه و قسانه پاکی پووچن
ئه گهر خوامان هه بی تهقتاب له بو چن؟!
به قهولسی جاهیلان خوئان مهگورن
به چاوی دل له دنیایه بنورن

مامۆستای بهرێزمان دلی گهوره و بهرینی نهوهنده له کول و له
جوش بووه که وهک مه نهجلی سه رگره پیچهی ته ندووری نیل دراو
هه ر زلقی داوه و قزقز کولیوه و راسته که زورینهی هاواری بو

گه‌لی هه‌ژار و زۆر لیکراوی کورد بووه به‌لام هه‌رگیز زۆر لیکراوانی دیکه‌شی فه‌رامۆش نه‌کردوووه و هاواری ئیسلامی‌شی به‌ گۆیی هه‌موواندا داوه.

ئهو له‌ دژی هه‌موو جۆره‌ پرۆپوچ په‌رستی و خه‌رافات و درۆ و دوو رووییه‌ک راپه‌ریوه. بێ گومان ئه‌گه‌ر بلیمه‌ت و هۆزانه‌ دلسۆزه‌کانی وه‌ک ئهو به‌پریزه و ده‌یان و سه‌دانی وه‌ک به‌پریز موفتی زه‌هاوی و شیخ مه‌عرووفی نو‌دیئی و.. نه‌بان و به‌و جۆره‌ له‌ دژی ئهو پرۆپوچ په‌رستییه‌ی که‌وا به‌ نیوی ته‌ریقه‌ت و شیخایه‌تی له‌ وڵاتی کوردستاندا بلاویان کردۆته‌وه‌ رانه‌په‌ربیان، ره‌نگ بو ئیستا ئیتمه‌ کوردستانمان ئاوا به‌ ته‌که‌په‌رست (موحد) نه‌دیته‌ییه‌ و یا هه‌ر به‌ یه‌کجاری له‌ پریازی ئیسلام لا ده‌را، یان شیئکیان به‌ نیوی ئیسلام به‌ گه‌رووی کورددا ده‌کرد، که‌ هیچ مافیکی به‌ ئیسلامه‌وه‌ نه‌بایه‌.

خودا پاداشی ئهو که‌له‌ پیاوو با شقه‌ مه‌لایانه‌ بداته‌وه‌، که‌ وه‌ک شیر له‌ به‌رابه‌ر هه‌موو جۆره‌ خورافات و نا‌ره‌ وایی و پرۆپوچ په‌رستییه‌ک دا پاره‌ستان و وه‌ کیه‌و چه‌قین ملیان ده‌به‌ر ملی نا و چۆکیان پێ دادان و نه‌یانهیشت به‌ ته‌واوی ریشه‌ له‌و وڵاته‌ پیرۆزه‌ دابکو‌تی.

ئه‌گه‌ر چی نه‌یاران و دوژمنانی ئهم ئاینه‌ پیرۆ زه‌و ته‌ په‌رەشانی ئهو گه‌ل و هۆزه‌ به‌هه‌مو هیز و توانایی خۆیان وه‌خۆ که‌وتوون و ئهو په‌ری خه‌بات و تیکوشانی خۆیان له‌و پریگه‌ نا پیروزه‌دا به‌ئهو په‌ری خۆی گه‌یاندوووه‌ و هه‌مو زله‌یزه‌چه‌ و سینهر و خویمژو گه‌ل خوره‌کانیش پشتیوانی هه‌مه‌لایه‌نه‌یان لێ کردون، به‌لام به‌قه‌ر موده‌ی ریزادر سه‌عدی شیرازی:

چه‌ غم دیوار امت را که‌ باشد چون تو پشتیبان
چه‌ باک از موج بحران را که‌ باشد نوح کشتیبان

پاستی تا که له پیاوان و باشقه مهلایانی وهک مهلای کویه مان
 هه بن هه رگیز مه ترسی ئه و چه قل و گورگانه مان له دلدا نابی ، به لام
 به هه زاران داخی گرانه وه ئه ورۆ گه لیک کولکه مه لای و امان

خوابه زیادیان نهکا که له بهر نه زانی خۆیان پێیان وایه جه
 نابی شیخ کلیلی به هه شتی له گیرفانی دایه و بو هه ر کهس که خۆی
 خوشی بوی و پتر پول و مال و شتی بو هینابی (واتا چاکتری بو کهر
 ببی) ده رکه که هه لده گری و هه به پیلی ده ژ وری داوی.
 مامۆستا گوته نی:

مه لایه کیان هه یه سن دانی لیدا
 نه خویند وو ئه چه مهق و گه وچ و نه زانه
 نه وه کو کهر گه ر ئه خوا دا یم له دی دا
 به ریشی بان ده لینی مامی جوانه
 ئه و یش بو بو شیخ وه کو که لیبی موعه لله م
 به ده م که رویشکی بو ده گری له لانه
 ئه لنی توبه بکه ن لای شیخ به گو رجی
 قیامهت راده بی هه ر به و زووانه

پیشه کی

شتیکی سروشتییه و زانیان و به تایبه تی میژوو زانیان قه بو لیا نه و دهیسه لمینن که هر گه لیک ی ئاگای له رابردووی خۆی نه بی به داهاتووی خۆشی هیوادار نابن.

رابردوو ئاوینه یه کی بالانوینه بو ئیستا و داهاتوو، نهنگ و ناته واوییه کان نیشان دهدا و دهیانخاته روو و خاله لاواز و بههیزه کان دهس نیشان دهکا. هر وهک که ئاوینه نهنگ و ناته واوی و ناله باری و ناریکو پیکییه کان بو کابرا دهرده خات.

جا ئیمه ی گه لی کوردی هه ژاریش ئه گه ر ئاورپیک له رابردووی خۆمان بدهینه وه و لاپه ره زیپرین و پهنگاوییه کانی میژوو ی گه له بهش خوراو و خه باتکاره که مان بخوینینه وه و چاو یک بخشینن به دپه کانی دیرۆکی نه ته وه چه وسینرا وه که ماندا، بۆمان دهرده که و بی که گه لی هه ژاری کوردمان له گه ل ئه وه هموو سته مه چه ند قاتی به ش که له سه ری بووه و، تا ئیستا لانی که م به پینج دهوله تی سته مکارو درنده کوتاویانه و سه رکوتیان کردوو و چه وساندوو یانه ته وه و ویستوو یانه به ته واوی نیخه پهستی بکه ن و ئیتر به هیچ جوړپیک نه یانه یشتوو سه ر هه لبینی، به لام به هه ق توانیویه تی نهک هر ته نیا سه ری خۆی رابگری و بهس، به لکه توانیویه تی شان به شانی گه لانی ئازاد و زیندوو و پیشکه وتوو ی جیهان کاروانی خه بات بئاژوینن و بیگه یه نیته گوړه پانی شارستانییه ت و پیشکه وتن و زانست و زانیاری و له بهستینه کانی و یژه یی، میژوو یی، هۆنه ری، ئایینی، رامیاری، هونه ری و هونه ر پهروه ری هتدا رقه و قینه و ململانه ی له گه ل گه له ئازاد و رزگار و

خودا پیداوه کانی جیهان کردوو و لهو بهزینه (مسابقه) شدا
 گه لیکانی بهزاندوو و له هه ورزی ریباز و رهوز و رازی ژیان به
 جیی هیشتون و زۆریشیان هه نه یان توانیوه تۆزیشی بشکینن و
 گه لیکیشیان به لهقه لهق و هانکه هانک له قه دی پا لا پالیان
 داوه تهوه و زۆریشیان به شهکه ژۆیی خۆیان گه یاندۆتی یا
 نه گه یاندۆتی.

جا له راستیدا ئه وه هه موو شانازییه گه وره که بۆ گه له که مان
 تاپۆ کراوه تا ئیستا و بگره ئیستاشی له گه ل بئ هه مووی هه ر له
 قوژبنی ئه وه کۆنه حوجرانه، ئه وه فیرگه ئایینیانه، ئه وه زانکۆ
 خۆمالییانه، ئه وه زانستگا خه لکیانه هه لقو لیوه که به وردکه نانی
 ئیشک و بئ پیخۆری هه ژار و دهسته نگه کانی گه لی موسلمانانی کورد
 راگیراون، که گه لانی دیکه ی جیهان له وه زانکۆ خه لکیانه بیبهش و
 بههره ن و ئیتر ئه وانه تایبهتی نه ته وه ی موسلمانانی کوردن.
 هه رچه ند له سه ده ی بیسته مدا شیوه و چۆنیهتی ئه وه حوجرانه زۆر
 پیویسته بگۆردرئ و بخزیته سه ر باریکی پیشکه وتوانه ی تر و
 باستر و له بارتر، چونکه ئه وه شیوه و چۆنیهتییه له گه ل ئه وه چاخه
 بووز ناخوا، به لام ئیمه ده بی مه منوونی ئه وه که سانه بین که ئه وه
 رییه یان له پیشدا بۆ گه له که مان کیشاوه و ئیتر یاخوا هه زاران
 دروود و بهزه یی و پهحمه تی خوایی له سه ر گیانی پاکیان بئ و
 خوای گه وره و خاوه ن بهزه یی بیانخاته بهر بارانی بهزه و میهر و
 دروودی خۆی، پیغه مبهری مه زنیش ده فه رموئ: (من سنّ سنة حسنة
 فله اجرها و اجر من عمل بها الی یوم القیامة)، هه رکه س شوینیکی
 باش بۆ خه لکی بکیش به قه د خیری خۆی و هه موو ئه وه که سانه ی
 کاری له سه ر ده که ن خیری هه یه هه تا رۆژی په سلانئ...

بئ گومان ئهو فیڕگه ئایینیانه که پهروه‌رشگای لاوان و گه‌نجانی فه‌قین له‌سه‌ر تاسه‌ری کوردستانی که‌ورده‌دا بوونه‌ته هۆی سه‌ره‌کی و بنه‌په‌تی راگیر بوون و راوه‌ستانی رایه‌ل و پۆی ته‌ونی گه‌ل و په‌ره پیدانی ئایینی پیروزی ئیسلام له‌و ولاته‌دا.

بۆ پایه‌دار بوون و راوه‌ستانی هه‌ر گه‌لیک هۆشیاری و ژیری و بیداری و لی‌زانی و پامیاری ئەندامانی ئهو گه‌له‌ پتویسته و لاوانی کرچ و کالی گه‌لیش بۆ گه‌یشتن به‌و پله و پایه له هه‌ر بابه‌ت و به‌سه‌تینیک و له هه‌ر لایه‌نیکی کۆمه‌لایه‌تییه‌وه پتویستیان به‌ رینوینی و رابه‌رایه‌تی و شاره‌زایه‌تی هه‌یه، که ئهو رابه‌رو رینوین و شاره‌زایانه‌ش له نۆو کورداندا ته‌نیا و ته‌نیا له‌و کۆنه‌ حجرانه‌دا پیگه‌یشتون.

ده‌توانین بۆ نمونه‌ هه‌یما(شاره) به‌ ده‌یان و سه‌دانی وه‌ک مامۆستا ابن‌الحاجب، ابن‌قوته‌یبه‌ دینه‌وه‌ری، سوهره‌وه‌ردی، ابن‌خلکان، ابن‌الحاج، مه‌لا عبدالله بی‌توشی، یوسفی ئەسه‌م، شنۆی، شکاکێ کوردی و هه‌روه‌ها ده‌یان وه‌ک شیخ سه‌عیدی پیران، شیخ مه‌حمودی نه‌مر، شیخ عه‌بدولسه‌لام بارزانی، کاک ئەحمه‌دی شیخ، مه‌لا عه‌بدولقادری گه‌یلانی و قازی محمه‌دی پێشه‌وا و مه‌لا مسته‌فای بارزانی و مه‌لا ئاواره و هتد بکه‌ین.

سه‌رده‌میک بووه، که له ته‌واوی ئهو کوردستانه‌ پان و به‌رین و به‌رب‌لاوه‌دا نه‌ فیڕگه و خویندنگه‌یه‌ک هه‌بووه و نه‌ زانکۆ و زانستگاو نه‌ میرییه‌ چه‌په‌لکانی ده‌سه‌لاتداریش ویستوو‌یانه‌ لاوانی کورده‌واری فیزی زانست و زانیاری و خویندن و خوینده‌واری ببن و نه‌ هه‌شتووشیانه!!

خۆ ئا‌غاوات و ده‌ره‌به‌گ و شیخ و خه‌لیفه و کوپخا و گزیریش هه‌ر یه‌که‌ی له‌به‌ر خۆیه‌وه له‌مپه‌ریکی گه‌وره و ریگریکی به‌ده‌سه‌لات بووه له‌ سه‌ر ئهو ریگا پیروژه. ئه‌وه له‌ لایه‌ک و له‌ لای تریش

ئهگەر سهرنجیک بدهینه حال و ژیواری کوردی ههژار که به درێژایی میژوو و به پینج دهولتهی گهوره و بی بهزه به سهریاندا داوه و چهوساندوو یانه تهوه و تهنانهت ریگهی خویندنیان به زمانه کهی خۆشی ههر پی جا نه داوه بۆمان دهرده کهوئ که ههم گهلی کورد گهلیکی نه بهز و تیکۆشهر و خۆراگره و ههم مهلاکانیش دهوری سه رهکی خۆیان له مهیدانی خهبات و خۆراگریدا دیتوو و رۆلی خۆیان بازی کردوو که تا ئیستا نه یانه یشتوو و نه گه له بی سهواد و نه خویندهواره نهک ههر رامیاری نه یاران شوین و چه خهری بخاته سهر و خۆی له ئامیزی دوژمن باوئ به لکه زۆر به سه رسهختی به ره هه لست و به ره به ره کانیشی کردوو.

به راستیش گه لیک که له پیاوی وهک خانی و جهزیری و مهلا سه لیمی دهرسیمی و مهلای کۆیی و حاجی قادری کۆیی و نالی و شیخ مارفی نۆدی و مهلا خه لیلی گۆرۆمهری و هتد بی ههر نهو چاوه پروانییهی لی ده کری و بهس.

ههر بۆیه به راشکاوی و دانیاییه کی تهواوه ده لیم نهو کۆنه حوجرانه رهگ و ریشه یان له ناو جهرگ و هه ناوی گه لی موسلمانن کورد دایه و گۆلی دلی خاوهن ههست و به هیزو پاراوی گه لی کوردن و نه رکیکی یه کجار زۆریان له سه ر شانی گه لی کورد هه یه و ئیتر ههر گیز هه ول و ته قه لای بی ئایین و خوا نه ناسان و نه تهویه بی نه تهوه و نه تهوه نه ناسه کان بۆ پراندنه وه و له ناو بردنی نهو حوجرانه به ئاکام ناگا و له راستیدا سهگ به نه ستیزان وه رینه.

خۆمالییانه بوونی نهو فیرگه خه لکییانه و هه روه ها ره سه نی بوونیان بۆته هۆی نه وه که هه یچ رامیارییه کی لاوه کی و هه یچ بیر و باوه ریکی بیگانه په رستانه و هه یچ سۆزیک کی کۆنه په رستانه نه توانی لییان وه ژووور بکهوئ و شوینه واریان له سه ر دابنی و به ره وه هه ستیکی نائیسلامییانه و ناخۆمالییانه بیان ئاژوینن.

جا هەر بۆیه هه‌موو موسلمانێکی کوردی تیگه‌یشتوو به هه‌موو هیز و توانایی ئه‌نیوژهنی و بژۆنی(مادی و معنوی) خۆی به‌رگری و پارێزگارییان لێ ده‌کا و به گیان و مالی خۆی رایانده‌گری و ده‌یانپاریزی، چونکه هیوای ئه‌وه‌ی پێیانه‌که هه‌زاران شیخ سه‌عیدو شیخ مه‌حموود و مه‌لا سه‌لیمی ده‌رسیمی و قازی پێشه‌وا و مه‌لا مسته‌فا بارزانی و ئاواره‌ی شه‌لماشی دیکه‌شیان لێ سه‌ر هه‌لده‌نه‌وه‌و بێنه‌وه مه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشان و ئه‌وگه‌له موسلمانه به‌پله و پایه‌یه‌کی جیهانی و په‌سلانی بگه‌یه‌نن و پێشیان که‌ون و له هه‌ورازی ژیان وه‌سه‌ریان خه‌ن.

ئه‌گه‌ر ئه‌ورۆ گه‌لی کورد له‌کوردستانی دابه‌شکراودا به‌و حاله‌ شپزه‌یه‌شیه‌وه له‌گه‌ڵ گه‌وره‌ترین و زیندووترین و هۆشیارترین و پێشکه‌وتووترین گه‌لانی جیهان به‌زینه‌ ململانه ده‌کاو هه‌مووشیان ده‌به‌زینی و ده‌وه‌ستینی و به‌ پێژه‌(نسبه‌)ی خۆی هیجیان تۆزیشی ناشکینن!!

ئه‌گه‌ر ئه‌ورۆ ئه‌و کورده هه‌ژاره به‌و هه‌موو هه‌ژارییه‌شیه‌وه ئالای خه‌بات و ویژه‌ی له سه‌ر لوتکه‌ی هه‌ره به‌رزی شارستانییه‌ت و مرۆقایه‌تی هه‌لداوه و به‌ شنه‌ی شه‌مالی شانازی رۆژ و شه‌و ده‌شه‌کیته‌وه و به‌ کوردی و به‌ کورتی ئه‌گه‌ر ئه‌م‌رۆ کورد ماوه و خاوه‌نی بوونه، هه‌مووی هه‌ر له سایه‌ی ئه‌و حوجره قورینه و ئه‌و زانکۆ گلیانه و ئه‌و فیترگه شپانه‌وه‌یه که ده‌توانین بلێین کانگای هه‌ژاری و نه‌داری و چاوگه‌ی دابینی (قناعه‌) و پاکی و پارێزگاری و خوا په‌رستین.

ئه‌و حوجره شپانه ئه‌گه‌رچی به‌ رواله‌ت زۆر چکۆله و خاپوور بوون و زۆرتر وه‌ک که‌لاوه ده‌چن نه‌ک فیترگه و زانکۆ، به‌لام له راستیدا که‌له پیاو و زانای وه‌ها گه‌وره و مه‌زنیان لێ هاتوونه‌ته ده‌ری که‌ زۆر به‌رتر و بالاتر و مه‌زنترن له پسه‌پورانی پێگه‌یشتووی

زانکۆ و زانستگاکانی پێشکه و تووترین ولاتانی سههرکه و تووی جیهانی شارستانییهت و زانیاری.

ئهگهر به چاویکی رهدا بینانه تهماشای میژووی رامیاری، ئابووری، فه رههنگی، وێژهیی، سوپایی، وهرزپیری و ته نانهت بگه پیشه سازی و ئه ندازیاری و مه رهنگۆری و هتدی کوردی بکهی بی چهند و چۆن دهیسه لمینی و قه بوولی ده کهی که سه ره تای هه موو ئه و هه ودایانه هه ر له حو جره ی فه قییان را هاتوو و ئیتر هه ر کانگای گه رم و پر ئه وینی حو جره قورپنه کانه که تایبه تداره (مختص) هکانی هه موو ئه و رشته زانیارییانه ی له باوه شی پر میهری زانیارییانه ی خۆیدا بپه گه یاندوو و به چاکی په روه رده ی کردوو.

له کوردستاندا گه لیک جیگه ی وه ک کۆیه و قه لاچوا لان بنکه و پیه ی زانست و زانیاری بوون و به هۆی هه بوونی حو جره و مه لا و فه قی زۆره وه له جیهاندا وه کوو کۆته راز و جه و ته وانیه ی ئاسمانی دره وشانه وه و وه ک ئه ستیره گه شه کانی کاکیشه انه کان پرشنگیان هاویشتوو و شو قیان وه هه موو لایه ک داوه و هه ر چوار لای خۆیان به تیریژ و رووناکیی خۆیان رو ئشن کردۆته وه.

فه ر و فیک و پیت و به ره که تی ئه و حو جرانه ئه وه نده زۆر بووه که ئه گه رچی شاگرد و قوتابییه کان که میان خویندوو به لام زۆریان زانیوه. رهدا بلایین و له هه ق دهر نه چین کورد و کوردستان و تۆره مه ی کورد بۆ هه تا هه تایه و امدا ری ئه و کۆنه حو جرانه یه و له وه تا ئیسلامی پیرو ز هاتۆته کوردستان و کورد داوا خو ازانه ئامیزی بۆ گرتۆته وه ئه و فیرگه خۆمالییانه که به وردکه نان و یارمه تی هه ژارانیه ی کورد راگیراون گه و ره ترین پایه گا و بنکه ی بلاو کردنه وه ی ئه و ئایینه پیرو زه بوون. راستی هه ره کوو ئاماژه ی بۆ

کرا ئه‌و کۆنه‌ی حوجرا نه‌ی که هه‌تا سه‌ده‌ی بستیته‌میش هه‌ر رابه‌رایه‌تی گه‌لی کوردیان به‌ ئه‌ستۆوه‌ بووه‌ و توانیویانه‌ زۆر به‌ جوانی ریتی پر له‌ که‌ند و کۆسپی خه‌باتی پێ بپرن و جگه‌ له‌ رامیاری و بیر و باوه‌ری ئیسلامی و خۆمائیانه‌ هه‌یج جۆره‌ رامیاری و بیر و باوه‌ریکی دیکه‌یان وه‌ خۆ نه‌گرتوووه‌ و بێ گومان تازه‌ش وه‌خۆی ناگرن، چونکه‌ راست و درۆ و ره‌وا و ناره‌وا واپیکه‌وه‌ کۆ نابنه‌وه‌ و ئیتر بێجگه‌ له‌ دلسۆزی و خاوینی و پاکی و چاکی چی دیکه‌ قبوول ناکن. چونکه‌ ئه‌وان کانگا و چاوگه‌ و سه‌رچاوه‌ی راستی و پاکی و بێگه‌ردی و دلسۆزی و ئایین و ئه‌وینن. جا هه‌ر بۆیه‌ش هه‌ر لاویکی که‌ له‌م حوجرا نه‌دا پێ بگاوه‌ پهره‌رده‌ بکری و مێشکی به‌ زانیارییه‌ به‌نرخه‌کانی ئایینی ئاو بدری و فێر کردن و راهێنان و بار هه‌ینانه‌کانی له‌ دڵدا جێ گرتوو بێ له‌ هه‌موو که‌س خۆمالیتر، خاکیتر، خۆجیتی (محلّی) تر و بێ خه‌یا نه‌تتر، بێ مه‌ترسی و بێ زیانتره‌ و هه‌رگیز ناتوانی بۆ مالی دنیا و پله‌ و پایه‌ و پیزی رواله‌تی خه‌یا نه‌ت به‌ خه‌لک و ئایین و مرۆفایه‌تی بکات و به‌ هه‌ق ده‌توانین بڵێین که‌ دلسۆزی خه‌لک و کۆیله‌ی پاکی خودایه‌.

ئه‌وه‌تا ده‌بینین، که‌ هه‌زاران زانی دلسۆز و پایه‌به‌رزی وه‌ک مه‌لا عبدالرحمن پێنجوینی، مه‌لا عه‌لی قزنجی، مه‌لا ابن الصلاح شاره‌زووری، ابن الحاجبی سنجوه‌یی، مه‌لا یوسفی ئه‌صه‌می سۆرانی بریسوه‌یی، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی به‌رزنجی، مه‌لا ئه‌حمه‌دی گۆرانی، مه‌لا ئه‌حمه‌دی خانی، مه‌لا ی جزیری، مه‌لا عبدالرحمی مولوی تاوه‌گۆزی، مه‌لا شیخ عومه‌ری قه‌ره‌داغی، ابن الحاجبی جێشانه‌یی، مه‌لا یه‌حییای مه‌زووری، مه‌لا عبدا لله دم شکاو (پاراستی وه‌ستا خاله‌یی)، مه‌لا حسین پاراستی وه‌ستا خاله‌یی، مه‌لا سلیمانی پاراستی وه‌ستا خاله‌یی، مه‌ محه‌مه‌دی پاراستی

هەر کام لهو زانا بهرزانهی که لهو کۆنه حوجرانهدا پیگه یون وهک چرایهکی بههیزی تیشکه هاویژه و له تاریکستانی نه زانیدا که خه لک به شۆق و رووناکای وی ریگای ژیان و خهبات و تیکۆشانی خۆیان بۆ جیهان و پهسلان دۆزیوه ته وه.

جا دیاره یه کیک لهو ههزاران ههزار ئهستیره پرشنگدارانه و چرا تیشکه هاویژانه و لهو زانا و دانا بهناوبانگانهی خاکی پاک و پیروزی کوردستانی خوشهویست، بهرپرز مامۆستای هیژا و زانا و دانا و هۆزان و پیتۆل و پسرپۆری کورد جهنابی مامۆستا مهلا محهمهدی ئهفهندی کۆبی جهلizadoیه.

یا خودا خودای مهزن له میهر و بهزهیی خۆی وهک ریژنه بارانی بههاری به سه رییدا برژیننی و له پهنا ی میهر و بهزهیی بی پایانی خۆی له بهههشتی بهریندا نیشته جیی بفرموون. ئامین

زۆرم بی خۆش بوو، که له باره ی ژیان و خهبات و تیکۆشانی هەر یهک لهو بلیمه ته بهرز و بهرپرز و پسرپۆر و پیتۆله تیکۆشه ره و ئیسلام ناسه کوردانهدا پهرتووکیکی گه وره و تهواو بنووسم و توویژکارییهکی چاک سه بارهت به ژیان و خهبات و تیکۆشا نه که یانه وه بکه م. بهلام به داخه وه نه ئه وه هیژ و توانینه م هه یه و نه به هیچ جۆریکیش بۆم دهلووی جا هەر بۆیه داوام له برایانی کوردی موسلمانانی پینووس به دهس ئه وه یه که هەر کهس له باره ی یهک یا چهند کهس له وان به پیی توانا توویژکاری و لیکۆلینه وه یهکی زانایانه بکا تا سه ره نجام ببینه خاوهنی که له پووریکی زۆر و پرپایه خ و به که لکی میژووی.

راستی ئه وه ئه رکیکی گه وره ی سه رشانی هه موانه که نه هیلین به هیچ کلوجیک شوینه واری پر بایه خی زانایان و پسرپورانی دلسو زمان به هه در برپا و جۆگه ته که یان کویر بیته وه.

ژێواری کوردهواری

گهلی موسڵمانی کورد تا دواي شه‌ره‌کانی یه‌که‌م و دووه‌می جیهانی و تا ئه‌و چاخی شوومی نه‌گبه‌تی و ده‌ورانی به‌دبه‌ختیه‌ی دوايي له‌هیچ چاخی‌کدا وه‌ک ئیستا لیقه‌وماوو ده‌سته‌وستان و لاوازو بی هیز و زه‌بوون و خانه‌ خه‌راب و چیلاز نه‌بووه و که‌م و زۆر خاوه‌نی سه‌ربه‌خۆیی خۆی هه‌ر بووه و له‌ گۆشه‌ وکه‌نار و ناوه‌ندی کوردستانی گه‌وره‌دا ده‌وله‌ت و میری سه‌ربه‌خۆ و ئازاد و ئازای زۆری به‌ پێی بره‌گه‌ گه‌لی چاخی پێک هیناون وه‌ک مه‌لای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموئ:

له‌مه‌و پێش میله‌ته‌ی بوون چوست و چالاک
له‌مه‌و پێش ده‌وله‌تیکه‌ی سه‌ربه‌خۆ بوون

ئه‌وه‌تا ده‌بینین که‌ له‌ پێش ئیسلامدا گه‌وره‌ترین میری و هیزی جیهانی وه‌ک ده‌وله‌تی ماد و زنجیره‌ی پادشایانی ماد و ده‌وله‌تی ساسانی و زنجیره‌ی پادشایانی ساسانی له‌و گه‌له‌ و له‌ نه‌ته‌وه‌ی ئه‌م گه‌له‌ بوون. له‌ دواي ئیسلام و موسڵمان بوونیشی دیاره‌ که‌ ده‌یان ده‌وله‌ت و زنجیره‌ پادشای وه‌ک میرانی سو‌ران و میران و پادشایانی بابان و ده‌وله‌تی میری کۆره‌ی ره‌واندز و کۆماری کوردستان و ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆی شیخ مه‌حموودی نه‌مری پێک هیناوه‌ و خزمه‌ت و پاڤه‌ی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌و ویژه‌و میژووی خۆی کردووه‌ و پیاوانه‌ له‌ مه‌یدانی خه‌باتا پاره‌وستاوه‌ و رایه‌ل و پۆی ته‌ونی گه‌لی پاگرتووه‌ و بی گومان ئه‌گه‌ر نه‌شیتوانیبێ له‌ گه‌لانی دیکه‌ چاکتر بێته‌وه‌ و پێشیان لی وه‌بڕی شان به‌ شانی وان له‌

مهیدانی بهزینهدا رۆیشتوو و وهک وان ههر هاتۆتهوه.

بهلام بی گومان دهبی ئهو راستیه قهبوول بکهین، که ئهو دوو شهپه گهورانهی جیهانی ههر چهند بۆ گهلیک له گهلانی ژیر چهپۆکه و بن دهستهی جیهان، بوون به مایهی خێرو بهرهکتهت و کهلک و فهپ و له سایهی ئهو دوو شهپه جیهانییهدا توانیان به ئاوات و ئامانجی خۆیان بگهن و ئازادی و سهربهخۆیی خۆیان وهدهس بێنن، بهلام به داخهوه ههر دووک ئهو شهپه جیهانییه بۆ کوردی ههژار، بوون به مایهی بهدبهختی و مال و ویرانی و ئهوهی ههشمانبوو له دهسمان چوو و به هۆگهلیکی تایبهتی که لیتهدا نامانهوئ قامکیان بۆ رادیرین نهمانتوانی هیچ جوړه کهلکیک لهو دوو ئاژاوه گهوره وهربگرین بهلکه بیگانهکان توانیان کهلکی باش بۆ خۆیان له ئیمه وهربگرن!! به گژ ئهم لا و ئهو لایاندا کردین و به بهلینی گهلی درۆ و پووچ و بی نیوهروک به خویناوی ئیمه شهواویان له بیستانی ئاواتی گلاوی خۆیان نا و لاشهی بریندار و لهشی خویناوی و تیمار نهکراوی ئیمهیان له مهیدانی شهپهدا بهجی هیشت. ئهوان به ههموو شتیکی گهیشتن و ئیمهش ههموو شتیکیان له دهس دا!! خهلک بوو به شا و ئیمهش له شایهتی را بووینه گهدا! ولاتیان کردینه شهپهگه و له سههر سینگی خویناوی ئیمه شهپه نارهواوی خۆیان دهس پیکرد و بهلام بهوهش ههر رانهوهستان دواوی دامرکانی بلێسهی ئاوری شهپه شوووم و شههماوهر تاوانیکی دیکهی گهورهتریان لهگهڵ ئیمههی ههژار و ری لئ ونبوو کرد. ئیمه که لهو کاتهدا بهراستی سههر لی شیواو و مات و سههرگهردان بووین له ههموو ئهندام و جهسته و وهجهکانمان خوین به خوهر دههات و ههلهچۆرا و هیشتا گولله و سههررمب و پهیکانی دوژمنانی لاوهکیمان لهجهرگ و ههناوی خۆمان دهرنههینابۆوه و

له راستیدا دۆست و دوژمنی خۆمان له بهر په‌ریشانی نه‌ده‌ناسی و نه‌مانده‌زانی ئاور و هه‌ که‌یبه‌ لایه‌ی بده‌ین و به‌ گژ که‌یبه‌ دوژمنه‌دا بێینه‌وه‌، له‌ مائی خۆشمان وه‌ده‌ریان ناین و ولاته‌که‌یان لێ داگیر کردین و کوردستانیان وه‌کو گۆشتی سه‌ر چه‌په‌رئ به‌ش به‌ش کرد و کئ ده‌ستی وئ راگه‌یی به‌شه‌ کوردی خۆی برد و رۆیی!! کوردستان کرا به‌ پێنج پارچه‌ و له‌ نیوان پێنج میری چه‌په‌لی دراوسێدا دابه‌ش کرا و به‌ هه‌ر پێنجیان ده‌ستیان ده‌ خنخۆکه‌ی کورد نا و خنکاندیان!! و ئیتر نیخه‌ په‌ستیان کرد. جا ئا به‌و شیوه‌ ئه‌رکی داروسێیه‌تی خۆیان به‌ جئ هئنا و ئیتر به‌و جووره‌ ده‌ستی یارمه‌تیان بوئه‌و دراوسێیه‌ی خۆیان درێژ کرد!! ئاوا ده‌بی دراوسێیه‌تی!!

هیچ گومان له‌وه‌دا نییه‌ که‌ هه‌ر ئه‌و پێنجه‌ نزیك بوون و ده‌ستیان وئیرا ده‌گه‌یشت ده‌نا لانی که‌م به‌شه‌ کوردیان به‌ چوار پێنجیکێ دیکه‌ش هه‌ر ده‌دا. به‌وه‌ش هه‌ر رانه‌وه‌ستان و هه‌ر وه‌ک باسمان کرد له‌ مه‌و به‌ر ده‌زگاگه‌ل و ئامرازگه‌لی سه‌رکوته‌ر و چه‌وسینه‌ری وه‌کوو ئاغاوه‌ت و کوئخا و گزیر و ته‌ریقه‌تی میشک تالانکه‌ر و بییری ئازادی کوژ و ئاوری ئه‌وین کوژینه‌وه‌ و ئۆرگانگه‌لی سه‌ر شیوینه‌ر و له‌ رئ لاده‌ری وه‌کوو شیخ و میخ و ته‌کیه‌ و خانه‌قا یان له‌ نیو ئه‌و گه‌له‌ هه‌ژار و دابه‌ش کراوه‌دا دروست کرد و ئا به‌و شیوه‌ له‌ ریبازی راستی ئیسلامه‌تیش هه‌ر لایان دا و به‌ ته‌واوی ریگه‌ی راستیان لئ ون کرد!!

جا ئیتر ئه‌مجا به‌ که‌یفی خۆیان توانییان سواری ملمان بن و بمانچه‌وسینه‌وه‌ و خویتمان بمژن، که‌ ئه‌وه‌ش خوو و خده‌ی هه‌میشه‌گی چه‌وسینه‌ره‌ و هه‌رگیز نایه‌ه‌وئ و به‌لکه‌ ناشه‌ه‌ئ چه‌وساوه‌که‌ی هۆشیار و ژیر بی و داوی جوړاوجوړی بو‌ داده‌نی و

دانی رهنگا و پهنگی بۆ به سه ره وه دهکا. مهلی بیچاره ئاگای له نه خشه فیلا و بیهکانی راوچی نییه دهنا قهت به داوویه وه نابئ. من لی ره دا به پیویستی ده زانم که سوپاسی زۆر و شایانی خۆم ئاراستهی ئه و نووسهر و هۆنهره کوردانه بکه م که دان و داوی دوژمن بۆ گه له که یان لیک جیا ده که نه وه و بۆ ریبازی راسته قینه رینوینیان ده که ن و قهت که مته رخه م و بی لایه ن و بی هه لویست نین و به باشی ئهرک و سپارده ی خۆیان به جی دینن. ئه وه تا ده بینین که مامۆستای کۆی بۆ ئه و کورد و کوردستانه چ دیلانیک ده گێرئ و چۆن مستی پر له رق له ده می نه یاران و فیلبازان و چه وسینه رانی گه له که ی راده کیشئ! یان ده بینین که ئه حمه د موختار به گی جاف چۆن له تاوی کوردستانی دابهش کراو شین ده گێرئ و ناله ی دلی کوردستانی گه و ره پر ئه کا!! به لئ ئه و به ریزه ده لئ:

دینه گویم دهنگینگ به ئاه و شیوه ن و گریانه وه
 ناله یی دلمه له چه سه رهت خاکی کوردستانه وه
 لانه واز و بیکهس و مه زلوه من ئیستا قهومی کورد
 گاه به دهستی تورکه کان و گاه به دهست ئیرانه وه
 راسته گه ر ناوی عه دالهت بۆچی مندالانی کورد
 و ئیل و سه رگه ردان بسوو رینه و به سه ر کێوانه وه؟
 ئه و قه رار و مه جلیسه ی وا خه لک ئه لێن بۆ کورد ئه بی
 هه ر قسه ی رووته وقسه ش ناچیته ناو گیرفانه وه
 ئه ورۆ با وا بی به لام روژی ئه بی ئه ولادی کورد
 بینه وه مه یدان به عیلم و سه نه عت و عیرفانه وه
 نه و جه وانانی وه ته ن ته و حیددی ئه که ن ئه و میلله ته
 هه ر له کرماشان هه تا ورمی و سنه و بۆکانه وه
 ریک ئه خه ن وه زعییه تی وان و جزیره سه ر به سه ر

عه قهروهو زاخۆ ئه بهستن رێک به قهه بۆتانهوه
 خانهقین و مهندهلی و خاکی لورستان یهک به یهک
 وهک وهسا ئه یدووورن به لای مهنتیقهی بابانهوه
 باش قرانی دوژمنان دهس پێ ئه کهن ته عمیری مولک
 رێگهی ئاسن ئه چیتته شاخی هه ورامانهوه
 کێو و کهژ ئه بیتته باخ و جاده و قه سره ری
 بۆ ته ماشای دهسته دهسته دین له ئینگلیستانهوه

به ئێ لهو پارچه هه له بهسته دا کاک ئه حمهه موختار جاف گوپی له
 ناله نالی دلی خۆیهتی که بۆ گهلی کورد و خاکی پاکی کوردستان
 ده نالین و هه ر وا له دلی خۆشیدا رایناگری و کهس نه زانی چی له
 دلدایه و چ پرۆوی داوه و چ قه و ماوه. به لکه یهک به خۆی
 هاوارده کاو ده ئێ بی ناز و ستهم لیکراوو و هه ژار و چه و ساوه یه،
 ئیستا که گهلی کورد به دهستی ئیران و تورکانی تۆرانی، بۆیهش
 هه ر ئه و دوانه هه لده دا، چونکه ئه و کاتی هه ر ئه و دوو دهوله ته
 بوون که کوردیان ده چه و ساند هوه و کوردی بیچاره له نیوانی ئه و
 دووانه دا دابهش کرابوو و سوورییه و عیراق له ژێر دهسه لاتی تورک
 تۆرانیه کان و کوردهکانی قه فقا زیش له ژێر دهسه لاتی ئیراندا بوون.

ئه مجا ده ئێ ئه گه ر راسته و دادوه رییه ک له گۆریدایه بۆچی
 مندالی کورد له هه موو شتی ک بیبه شن و ویل و سه رگه ردان له سه ر
 کێو و چۆل و بیابان ده سوورینه وه و بی کارو ئیش و بی خویندن و
 خویندنگه ن؟!

دیاره باوه ریش به واده و به لینی هکانی ئه م لا و ئه و لا ناکا و
 ده زانی که ئه وانه هه ر بۆ قازانجی خۆیان و بۆ فریو دانی کوردان
 ئه و جوړه واده و به لینی هانه ده دن که ئه وهش هه ر قسه ی رووته و

قسهش ناچیته ناو گیرفانهوه. جا دیاره که نمونهش بۆ ئه و داوایه یه کجار زۆره.

هه ره له شههری دووهه می جیهانی دا واده ی سه ره به خۆییان به کوردان دا و به درۆ و ده له سانه پتر له ٤٠٠٠٠٠ لای خاوی دل گه رمی کوردیان به کوشته دا و کردیانه دهسته چیله ی شهه ر و ته نانه ته لاشه ی بی گیانی شیان له شهه رگه کان هه لنه گیرایه وه و بسته گۆرکی شیان بی ره وا نه دیتن!!

ئه مجا پاش ئه وه هه موو ده رده دل و په ژاره هه لپشته نه ، هۆی بنه ره ته ی و سه ره کی ئه وه ژیهواره ناله بهاره که پیی وایه هه ره نه خوینده واری و نه زانین و دوور بوون له پیشه سازیه ، دهس نیشان دهکا و به هه ژاری و بی دهسه لاتییه وه ، به لام به دلکی پر له هیواوه ده لی: ئه ورۆ با وابی چونکه لاوانی کورد هه موو نه خوینده وار و نه زانن به لام بی گومان رۆژیک ده بی که نه ته وه ی کوردو گهنج و لاوه دلگه ره مه کانی ئه وگه له فیری زانسته و زانیاری و رامیاری و پیشه سازی و دهوله تدار ی ببن و ئه مجا که خۆیان به چه کی زانسته و زانیاری و پیشه سازی ته یار کرد بیته وه مه یدان و ریزه کانی گه له یه ک بخه ن و پته و بکه ن و ته نانه ته نه خشه ی جوگرافی و سنووره ده سترده کانی ش هه لوه شی نه وه و دوا ی ئه وه دوژمنانی گه له و نیشتمانیان له ولاته دا نه هی شته دهس ده که ن به ئاوه دانکاری و ریکو بیکی ولاته . به جو ریکی وا ته نانه ته ریکه می ئاسن ده به نه سه ره کیو و شاخه چه سته مه کانی ش و ئیتر:

کیو و که ژ ته بیته باخ و جاده و قه سه ره ری
بۆ ته ماشای ده سته ده سته دین له ئینگلیستانه وه

جا ئەمجا دەیههوی خه‌لکی کورد له‌و خه‌وه گران و سه‌نگینه
زیان هینه‌ره بیدار بکاته‌وه و روویان تیده‌کا و ده‌لی:

له‌ خه‌و هه‌لسن دره‌نگه‌ میلیله‌تی کورد خه‌و زه‌ره‌رتانه
هه‌موو تاریخی عاله‌م شاهیدی فه‌زل و هونه‌رتانه
ده‌سا تیکۆشن ئه‌ی قه‌ومی نه‌جیب و بیکه‌س و مه‌زلووم
به‌ گورجی قه‌تعی که‌ن ئه‌م ریگه‌ دووره‌ی وا له‌ به‌رتانه
بخوینن چونکه‌ خویندن بۆ دیفاعی تیغی دوزمندان
هه‌موو ئان و زه‌مانی عه‌ینی قه‌لغان و سوپه‌رتانه
به‌ خو‌رایی له‌ ده‌ستی به‌رمه‌ده‌ن ئه‌م خا‌که‌ شیرینه
که‌ تۆزی وه‌ک جه‌واهیر، سورمه‌ و کوحلی به‌سه‌رتانه
به‌ سه‌ر خا‌کا ئه‌گه‌ر نازیش بکه‌ن چه‌قتانه‌ کوردینه
ته‌ماشای سیپه‌ری ئه‌م شاخ و کینوانه‌ له‌ سه‌رتانه
به‌ بی‌ قه‌دری به‌ سه‌ریا رامه‌بوورن حورمه‌تی بگرن
گولاله‌ سووره‌ی ئه‌م سه‌حرایه‌ خوینتاوی جگه‌رتانه
ده‌میکه‌ ئه‌م ولاته‌ و ئه‌سیری په‌نجه‌یی جه‌هله
له‌ سایه‌ی عیلمه‌وه‌ ئه‌مرۆ ئیتر نۆبه‌ی زه‌فه‌رتانه
زمانی حالێ ئه‌حمه‌د هه‌ر ئه‌لی وریان بن ئه‌ی خه‌لکه
بزانن به‌ردی ئه‌م شاخانه‌ ئه‌لماس و گوهرتانه

کۆیە لە کوردستاندا

شاری کۆیە شارێکی قنجیلانە و جوان و کۆن و لەمیژینە ی کوردستانی باشوورە کە لە نیوان شارەکانی رانیە، سولەیمانی، دوکان یا دەربەندیخان، شەقلاو و زاخۆدا هەلکەوتوو.

شاری کۆیە لە دەشتی پڕ پیت و بەرەکەتی پان و بەرینی کۆیەدا لە داوینی کۆی بەناوبانگی هەیبەت سولتاندا لە چەندین سەد سالی لەمەو بەر ساز کراو و شاری کۆیە ٦٢٥ مەتر و کۆی هەیبەت سولتان ١٠٩٢ مەتر لە رووبەری دەریا بەرزترە.

چۆمی کەلۆی کە لە زنجیرە کۆی قەندیل و کانیه خوای و سیلۆی را سەرچاو دەگرێ و دەشتی لاجان بە زۆری و کەلۆی بە کەمی، پاراو دەکا و لە باشووری شاری قەلادزی و رۆژھەلاتی رانیە تێدەپەڕی و دەربەندیخان دەگریتەو کە لەوێ بەرەندیکی چاکی لەبەر ساز کراو و بەنداوی گەيوەتە قەلادزی. ئەمجا لەویش تێدەپەڕی تا دگاتە تەقتەق و باشوور و باشووری رۆژھەلاتی شاری کۆیە دەگریتەو. بەلام بۆ دەشتی پان و بەرین و وشکارۆی کۆیە هیچ قازانجیکی نییە چونکە لەو مەلەبەندە نە بەرەبەند و کانال کیشی کراو و نە هیچ جۆرە گۆرانکارییەکیشی تێد ئەنجام دراو.

ئەو چۆمە گەورە لە کوردستانی رۆژھەلات بە رۆژئاوای شارۆچکە ی رەبەن و رۆژھەلاتی سەردەشتیدا تێدەپەڕی بەلام بۆ ئەو مەلەبەندش قازانجیکی ئەوتۆی نییە و لە دەشتی کەلۆی خەلک وا لە تینوان دەخنکی و ئەویش بە هاشەهاش و کولاکۆل دیت و تێدەپەڕی!!

لە باکووری شاری کۆیە کۆی "ئاوگر" هەلکەوتوو کە لە پشتی ئەو کۆیە گوندی "شیواشانە" دێی مەلا عەبدوڵلای دووھەمە.

له داوینیی کۆیی ههیبهت سولتان هاوینه ههواری چنارۆکه که جیگایهکی زۆر خۆش له چاو دهشتی کۆیه، شاری کۆیه جیگایهکی فینکتر و کویستانتره که مامۆستای کۆیی خوا لیخۆشبوو گۆیا له هاویناندا خۆی و فهقیکانی چوونهته وی و تا پاییزی ههر له وی خهریکی وانه ویژێ و نووسهری و به هونهری خۆیهوه خهریک بووه، خۆشی لهو هۆنراوهدا هیمایهک بهوه دهکا و دهلی:

له تهک شاخی سهفین و کۆیی کۆسهرت
ههزار جیگهی ههیه مانهندی جهننهت
سههری حاجی قهلا و سۆلی چنارۆک
به بی وینهن له گهڵ شویتیی هه مامۆک

شاری کۆیه یهکیکه له شاره ههره کۆنهکانی کوردستانی گهوره و دهکری به لانکهی زانست و زانیاری و شارستانییهت له پینووس بدری و له دهورانی دواي ئیسلامدا هه میشه مهکۆی زانیان و مهلا و گهور پیاو و مزگهوتو حوجره و فیرگهی ئایینی بووه و گهلیکی زانا و دانای کهم وینهی لی هه لکهوتوووه و وهک پۆله ئهستیرهی کۆ که له نیو ئهستیرهکانی ئاسمانیدا دهرهوشیتهوه له نیو شارهکانی دیکهی کوردستاندا دیار بووه.

کۆ له کوردستان و کۆ له ئاسمان
سه رگۆلی ئهستیرهکان و شارهکان
هه ر بزی ئهی شاری کۆیه بۆو گهله
جهند مهلای گهوره و بهریت پیتگهیان
با بکا شانازی کوردستان هه موو
بهو کورانهی پیتگهیان دوون تهتوو

بۆ گه لسی به دبه خت و لیتقه و ماوی کورد
بسوونه ریتویتی ریتازت سوو به سوو
شاره که ی حاجی و مهلای گه وره و دلپیر
شاری کوردانی نه به رد و نه پره شیر
تۆ جینگهی شانازی هۆزی ئاریای
ئهی ولاتی پر له پیت و خیر و پیر
گورزی کوردستان هه سوو وه ک گه وه ره
پر له چاوه و کانه، پر داری به ره
رۆله یه ک له م خاک و ئاوه پئی بگا

راز زان و زار دار و رابه ره

مامۆستاش له بارهی شاری کۆیه دا ده فهرمۆی:

له شه کراوی به به فیری خوشتره لام
 قسه و گو فتاری لای به فیری قه ندی
 ته وه ندهم شاری کویه لایه زیزه
 به دور و له علی نایه دم ورد که به ردی
 له د نیادا چ شار ناگه ن به کۆیه
 به رو بار و به دهشت و کتو و گردی
 که پشکوت باغ و راغ و دار و باری
 که تئکه ل بو کلو کی سو رو زهردی
 هه وا که ی خوشه ؛ ئای ساف و خوشی
 به عی نی (جنة الخلد) له عهردی

ریژدا شیخ رهزای تاله بانیش ده فهرمۆی:

شاری کویه که له باله ب له بتی نوش له به
 گه ره فه له ک لی بگه ری مه نه عی عهیش و ته ره به

شاری کۆیه ههروهک بيشکهی زانایانی ئایینی و مه لا چاک و
 نووسه رو هۆنه ران بووه، ههروه هاش لانکهی پیاوی گه وره گه وره و
 خوش سروشت و پیاو ماقوول و راژه کارانی گه ل و نیشتمان بووه و
 زۆری پیاوی باش و به خزمهت لی هه لکه وتوون که ده توانین به
 چهند دانه یه ک له وانه ئاماژه بکهین بۆ نموونه حه ماغای کۆیه.

حه ماغا بیاویکی زۆر دهوله مهند و خوۆش رهوش و نان خوۆش و میوان دۆست بووه. ئه و بیاوه زۆر موسلمان و ئاییندار و خوا په رست بووه له تهواوی ناوچه کهدا به نانخوۆش و دهس ئاوه لا به ناوبانگ بووه و ئاوازهی میوانداری و سه خیایه تی وی له هه ریمه کهدا زۆر له سه ر زاران بووه.

ئه و کاتی ولاتی کوردهواری به تایبه تی باشووری کوردستان له ژێر چه که مهی رهقی تۆرانیه کان بووه و، چونکه بیروپاشیان سه بارهت به کورد قهت باش نه بووه، ولاته که تا رادهیه کی زۆر هه رهج و مه رهج بووه هه ر کهس دهستی رۆبیایه سته می له وانی دیکه ده کرد و دهوله تیش لێی نه ده پرسیه وه و کاری پێی نه بوو. تیره ی شیخ بوزهینی، که له و بهری زێیه نیشته جی بوون ته میان ده دیهاتی کۆیه ده کرد و له چۆمی ده په رینه وه و په لاماریان ده هینا و خه لکیان تالان ده کرد و ته نانهت له ناو شاری کۆیه ش دسه درێژیان بو خه لک ده کرد.

حه ماغا ناچار لییان راهه پی و شه پێکی زۆری له گه ل کردن و دوای کوشته و زاماریکی زۆر له سه ر جیی خویان دانیشاندنه وه و به یه کجاری ته مبیی کردن.

هه ر جووتیاریک چووبه لای و داوای گاجووت و ئامرازی وه رزیپی لئ کردبایه ده یدایه و ئه گه ر نه شیبووبایه بۆی ده کپی. ماله که ی میوانخانه ی مشه خت و ریبهواران بوو و هه ر کهس هه رچه ندی له وئ مابایه وه کهس لێی نه ده پرسی و هه موو روژی جیره ی خو ی وه رده گرت.

ده لێن کابرایه ک له وئ میوان ده بی و له و ماوه دا ئه سه په که ی ده توپی و ئه ویش هه موو روژی هه ره که جارن ده چی ئالیک و تفاق وه رده گری و ده یبا له بازاری ده یفرۆشی تا به و پووله ئه سه پیک

دهکریتهوه و ئەمجا سوار دهبی و دهروا.

ههماغا چهند سالیکیش له لایهن دهولهتهوه له بهغدایه زیندانی کراوه. لهو ماوهدا له زیندانیس ههروهک له کۆیه دیوهخانی ههبووه و گهلیکی خزمهت به زیندانییه ههژار و رووت و نهادهکان کردووه و زۆر به پۆلیس و کاربهدهستانی زیندان ههر به مالی وی بهپێ دهچوون. کاتیکی له زیندان ئازاد بووه تهواوی کهلوپهل و ئامرازی چیشتهخانهکه و هههچیه لهویدا پێی بووه ههمووی داوه به زیندان و زیندانییهکان.

کوردیکی زۆر کورد و موسلمان و بهخشهر و بهخیرهت بووه. ستهم و تۆبزی له کهس قهبول نهکردووه و له بهخشهریشدا نموو نهی نهبووه له دهورانی خۆیدا.

حه ماغای کۆیه

یه کیک له پیاو ماقولان و گه و ره پیاوو ده و له مه نده ده ست و دل
 ئاوا لاکانی شاری کۆیه یه، که به نا نخۆشی و میوانکر و
 پیاوه تی زۆر به ناوبانگ بووه و ئیستاش هه ر له بیـر
 نه چۆته وه بو هه مو خه لکی هه ریمه که بو ته و یردی زمان و
 مه ته ل له کورده واری دا.

مزگهوتەکانی شاری کۆیه

کۆیه هەر له کۆنەوه کۆکه رهوهی زانست و زانیاری و مهکۆی مهردانی مهرد و کورد و جینگهی بنکه ئاینیهکان بووه و هه‌میشه پر بووه له‌فیرگه و حوجره و مزگهوت و رازاوهوه به کۆپی وانه و یژی و وانه خوین و وانه و یژان بووه. له شاریکی ئاوا چووکهدا چهندين مزگهوت و حوجرهی تیدا بووه. ئەو مه‌لا و زانیانهی که له کۆیه‌دا هه‌لکه‌وتوون و پینگه‌یون هەر یه‌که‌ی ئەستیره‌یه‌کی دره‌وشاوه و پرشنگدار بووه له ئاسمانی و یژه‌ی ئیسلامدا.

ئه‌گه‌رچی ئەورۆ دنیاش گۆرانیکی زۆری به‌سه‌ردا هاتووه به‌لام ئیستاش کۆیه هەر مه‌کۆی مه‌لا و فه‌قی و بنکه ئاینیه‌کانه و چهندين مزگهوتی جوان و رازاوهی تیدا یه‌که بریتین له:

١- مزگهوتی گه‌وره‌ی کۆیه: ئەو مزگهوته پیرۆزه مزگهوتیکی گه‌لیک جوان و ریکوپینکه و له سه‌ر شیوه و بیجمی "کابه‌ی پیرۆز دروست کراوه و له ناوه‌راستی شار و له گه‌ره‌کی به‌فری قهنیدا هه‌لکه‌وتووه.

گه‌ره‌کی به‌فری قهندی هەر ئەو گه‌ره‌که‌یه که مامۆستای کۆیی خۆی له‌بارهی قسه‌ خۆشی و زمان شیرینی لاوه‌کانیدا ده‌فه‌رموی:

له شه‌کراوی به‌به‌فری خۆش‌تره‌ لام
قسه‌ و گوفتاری لاوی به‌فری قهندی

وه‌ک ده‌لین له هه‌یج یه‌ک له ولاتانی ئیسلامیدا جگه له کابه‌ی پیرۆز هه‌یج مزگهوتیک به‌و شیوه و بیجمه نییه، مزگهوتی گه‌وره‌ی کۆیه نه‌ی.

له‌ ساڵی ١٢٦٠ی کۆچی مانگی و اتا ١٦٧٧ ساڵ له‌ مه‌و به‌ر دروست کراوه‌. له‌ ژووری مزگه‌وته‌که‌دا گومبه‌دییکی گه‌وره‌ هه‌یه‌ که له‌ هه‌ر دوو لای ویش دوازه‌ گومبه‌دی چووکه‌ هه‌ن. خودی ژووره‌که‌ی شه‌ش سه‌د گه‌زی چوار گۆشه‌یه‌.

بێجگه‌ له‌ خودی مزگه‌وته‌که‌ ١٠ هۆده‌ی لی دروست کراوه‌ که یه‌کیان هی وانه‌ویژ و یه‌کیان هی پێشنویژ و هه‌شتیان هی فه‌قتیانن.

به‌رپێز مه‌لا مه‌حموودی هۆمه‌ر گومبه‌دی ناسراو به‌ مفتی که هاوچه‌رخ‌ی به‌رپێز مفتی زه‌هاوی بووه‌ یه‌که‌م پێشنویژ و وتاریژ و وانه‌ویژێ ئه‌و مزگه‌وته‌ پیرۆزه‌ بووه‌. دوا‌ی کۆچی دوا‌یی مه‌لا مه‌حموودی به‌رپێز حاجی مه‌لا ئه‌سه‌عه‌دی جه‌لیزاده له‌ جێگه‌ی ئه‌و ئه‌رک و سپارده‌ی رامیاری و ئایینی به‌جێ هێناوه‌. دوا‌ی کۆچی دوا‌یی ویش، حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلای کوپی له‌ جێگه‌ی وی دانیشتووه‌. ئه‌مجا دوا‌ی حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا، مه‌لا محمه‌د ئه‌فه‌ندی کوپی که به‌ مه‌لای گه‌وره‌ ناوبانگی ده‌رکردووه‌ و ئه‌و په‌رتووک‌ه‌ی ئێمه‌ش له‌باره‌ی وی دایه‌، هاوۆته‌ سه‌ر ئه‌و مزگه‌وته‌ و له‌ ته‌مه‌نیکی زۆر که‌مدا بۆته‌ پێشنویژ و وتاریژ و وانه‌ویژێ ئه‌و مزگه‌وته‌ و ئه‌مجا هه‌ر له‌ویژا ناوبانگی به‌ ته‌واوی جیهانی ئیسلامدا بلاو بۆته‌وه‌. ئه‌و مزگه‌وته‌ به‌رپێز، حاجی مه‌لا به‌کراغای هه‌ویزی دروستی کردووه‌. وه‌ستای له‌ موسڵ و حه‌له‌بێرا بۆ هێناوه‌ و له‌ هه‌ر لایه‌که‌وه‌ که‌ره‌سه‌ی بۆ خێر کردۆته‌وه‌ و له‌ کاتی دروست کردنی‌دا سالتیکی ته‌واو هه‌ر به‌رده‌ مه‌رمه‌ره‌کانییان بۆ ته‌شوی تاش کردووه‌و بپویه‌ و ئه‌مجا ساڵی دواتر، ده‌ستیان به‌ دروست کردنی کردووه‌. له‌ سه‌ر به‌ردیکی گه‌وره‌ به‌سته‌ هه‌لبه‌ستیکی فارسی سه‌باره‌ت به‌و مزگه‌وته‌ نووسراوه‌ که هه‌وه‌له‌که‌ی ئه‌و تاکه‌یه‌ که ده‌لی:

تا گنبد این جامع اعلا شده بر پا
صد ناز کند کوی برین قبه خضرا

دوايه كه شى ئهم تاكه يه كه ده ئى:

از همت ملايكر اين مسجد ممتاز
در سال هزار و دو صد و شصت شد انشا

٢- مزگهوتى گهرمووك: ئهو مزگهوتەش هەر له گهڕەكى به فرى
قهندى له بهركۆنيانى كهس نازانى كى سوستى كردوو. بيجگه له
خودى مزگهوتەكه دوو ههيوان و دوو حوجرهى فهقييانى ههيه و
كۆيا بۆيهش به مزگهوتى گهرمووك ناو براوه له كاتى خۆيدا له
حهوشهى مزگهوتدا كهريزهيهك ههبووه كه له بن عهرديدا
رۆيشتوووه و زستانان ههتا ههواى ساردتر ببي ئهو گهرمتر بووه.
تا ئيستا چهندين جار نوێ كراوهتهوه له لايهن خيخوازانى شارى
كۆيهوه. ئهو كهريزهش له ساى ١٩٧٩ له لايهن يانهى ئهوقافهوه
پى كراوهتهوه.

١ - تهواوى ههلبهسته كه ئهوهيه:

تا گنبد اين جامع اعلا شده بر پا
عالم زوج و دش بنشاط كه گويى
از منبر و محراب و درش نيز يقين است ايند
هر كس كه درو جمعه گذارد به شرايط
دانند به هر كه بود او اهل سعادت
فرمود بمان از سر تعليم سرور شتى
طالع بشمر مهم اهل اين بيت و يكى فرد
از همت ملايكر اين مسجد ممتاز
صمد نياز كنند بر اين قسبه خضرا
هستند بيه زير شجر سدره و طوبا

۳- مزگهوتى خادم السجاده: ئهوش هەر له گهړهكى بهفرى قهندى مامۆستاي كۆييه و ئهه مزگهوته، بينرۆزه يادگارتيكى بهنرخى عبدالرحمن پاشاي بابانه كه له سالى ۱۲۲۵ى كۆچى مانگى دروستى كردووه و مهلا ئهسههد ئهفهندى خادم السجادهى كه مهلايهكى باشى ئهه سهردهمه بووه كردۆته مهلاى ئهه مزگهوته كۆيا مهلا سهعدى ئهفهندى بۆيه پييان گوتووه خادم السجاده چونكه بهرمالى پيغه مبهرى مهزنى ﷺ له لا بووه. ده يهكى داهاتى دهشتى كۆيه و گوندى "مهلا زياد"يان بۆ ئهه مزگهوته هيناوتهوه.

دواى مهلا سهعد مهلا محمهد ئهفهندى كوپى و دواى ويش مهلا ئهمين ئهفهندى نهوهى له جيگهى دانيشتون. له دهروانى مهلا ئهمين ئهفهنديدا سولتان عبدالحميدى تورك بهرمالهكهى لى ئهستاندوون و به تكا و رجايهكى يهكجار زۆر داونيهتهوه و ئهويش بهه مهرجهى، كه له كهركووكى مزگهوتيكى بۆدروست بكن و بيبه نه وي.

۴- مزگهوتى پهلك: ئهه مزگهوتهش كه هەر له گهړهكى بهفرى قهندى ههلكهوتووه، له بهر كۆنى بپرورى ساز كرانى بۆ كهس پروون نييه، بهلام فهقى جهرديس ناويك له سالى ۱۲۷۴ كۆچى مانگى تازهى كردۆتهوه. جگه له خودى مزگهوتهكه ههيوان و ههوشهيهكى زۆر خووش و سى حوجرهى فهقييان و يهك حوجرهى مهلاى وانهبيژى ههيه. ئهه چوار شيعره فارسيه له سهه دهروازهى مزگهوتهكه نووسراون:

دوش كـردم سـوال از هـاتـف
جـاى ذـكـر و بـنـاي بـى هـمـتـا
تـاج افـلاك در رـبـود سـرود

بـر فـلـک سـوـد قـبـه مـسـجـد
 کـیـسـت آـیـا نـهـاـدـه ایـن تـأـسـیـس؟
 مـنـشـأ زـهـد و مـبـدأ تـدـرـیـس
 بـیـت تـاـرـیـخ او بـه تـقـدـیـس
 بـه اعـلـای دین فقـه جـرجـیـس

٥- مزگهوتی حاجی مهلا عومهر ئەفهندی: ئەو مزگهوتەش هەر له گه‌ره‌کی به‌فری قه‌ندییه. حاجی مه‌لا عومهری کۆری جه‌ردیسی دارو‌غه له‌ سالی ١٢٨٠ی کۆچی مانگی له‌ په‌نا مالی خۆیان دروستی کردوو.

ماوه‌یه‌ک حاجی مه‌لا ئەسه‌د ئەفهندی کۆری حاجی مه‌لا عومهر له‌ سه‌ر ئەو مزگه‌وته بووه و هەر بۆیه‌ش ناوی که‌وتۆته سه‌ر و به‌ مزگه‌وتی حاجی مه‌لا عومهری ئەفهندی نیو براوه. دوا‌ی ئەوه که‌ ئەم مه‌لایه له‌ گه‌ره‌کی به‌فری قه‌ندی رۆیشتوووه گه‌ره‌کی قه‌لاتی، حاجی مه‌لا ره‌سوولی بێتووشی که‌ له‌ سالی ١٩١٩ زاینیی کۆچی دوا‌یی کردوه بۆته بێشنویژ و وانه‌ویژی ئەو مزگه‌وته.

٦- مزگه‌وتی چه‌تک: مزگه‌وتی چه‌تکیش هەر له‌ گه‌ره‌کی به‌فری قه‌ندیدا هه‌لکه‌وتوووه که‌ مزگه‌وتیکی بریک چووکه‌له‌ و زۆر جوان و خ‌شپیلانه‌یه ئەو مزگه‌وته زۆر کۆنه و به‌رواره‌که‌ی نازانری و بۆ که‌س روون نییه و که‌س نازانری که‌نگی و کێ دروستی کردوو.

دوو حوجره‌ی فه‌قیانی هه‌یه که‌ مامۆستای وانه‌ویژی‌ش هەر له‌ یه‌کیک له‌ واندا وانه ئەلیته‌وه. له‌ سالی ١٣١٧ی کۆچی مانگی له‌ لایه‌ن حاجی عه‌بدو‌للای حاجی مسته‌فا ره‌به‌ن تازه‌ کراوه‌ته‌وه و نوێ کاری تیدا کراوه.

تا ئیستا گەلیک مەلای وەک مەلا لەتێف ئیسماعیل، مەلا سەلیم سەعید ئاکرەیی، مەلا خرنال، مەلا سولەیمان بێتواتەیی، مەلا سولەیمان مەلا ئیبراھیم و هتد بوون بە پیشنوێژ و وانهوێژی ئەو مزگەوتە پیرۆزە^١.

٧- مزگەوتی بیروکە: بە داخەوێ ئیستا ئەو مزگەوتە نەماوە، کە رووبەرۆوی مزگەوتی حاجی مەلا عومەر لە گەرەکی بەفری قەندی بوو.

کۆیا کاتیک لە مزگەوتی حاجی مەلا عومەر جیسی نوێژکەرانی نەبۆتەو، روویان لە مزگەوتی بیروکە کردوو چونکە زۆر لێک نزیک بوون. ئەو مزگەوتە زۆرتەواو و ریکوپێک بوو و حوجرەیی فەقییانیشی بە تەواوی هەبوو و تەنانەت جینگەیی سوختە و موستەعیدانی لێک جیا بوو و بە جینگەیی سوختەکانیان گوتوو سوختەخانە. تەنانەت پێش ساڵی ١٢٣٧ کۆچی مانگی لەو مزگەوتەش هەر نوێژی هەینی کراوە.

٨- مزگەوتی مەلا هۆمەر مەولوودی چاوپرەشی خەسرەوی: ئەو

١ - ئەم چوار هۆنراوە فارسییە بە خەتێکی زۆر خۆش لە سەر بەردێکی مەرمرێ نووسراون و لە سەر دەروازەی مزگەوتە کە دراوە:

کـرد تـعمیر حـاج عـبداللـه
 نـقـد بـسیار از مـمـر حـلال
 شـرف چـو بـیت عـتیـق
 یـکی را گـفـتم جـوهر ایـن تـاریـخ
 مـسـجد کـهنـه از یـاعـاری
 کـرد و نـدبـد دـشـواری
 جـای تـدریس و عـلم و بـیـداری
 (بـسـاد مـقبـول حـضرت بـاری)

مژگهوتەش هەر له گه‌ره‌کی به‌فری قه‌ندی بووه ئیستا شوینە‌واریشی نه‌ماوه. مه‌لا مه‌ولوود خۆی دروستی کردبوو هەر خۆشی وانە‌ی ئایینی له‌ویدا به‌ فه‌قییان کۆتوو و دیاره‌ حوجره‌ی فه‌قیانیشی هه‌بووه.

ئەو مژگه‌وته تا ئیستا لییان دواوین هه‌موویان هەر ئی گه‌ره‌کی به‌فری قه‌ندی بوون.

٩- مژگه‌وتی ئازادی: ئەو مژگه‌وته له‌ گه‌ره‌کی ئازادییه و به‌ یارمه‌تی و یاریده‌ی پاره‌ی خه‌لکی ئەو گه‌ره‌که دروست کراوه. مژگه‌وتیکی زۆر خۆش و له‌بار و ریکوپیکه و خودی مژگه‌وته‌که زۆر گه‌وره و ته‌واوه و هه‌یوانیکی له‌ پێشه‌وه هه‌یه.

١٠- مژگه‌وتی حاجی به‌کر دلێر: ئەو مژگه‌وته به‌رێز حاجی به‌کر دلێر، له‌ گه‌ره‌کی بايزناغا دروستی کردوو و هه‌وشه‌یه‌کی زۆر گه‌وره و خۆشی هه‌یه جیگای کۆری پرسه و سه‌ره‌خۆشی لی‌رده‌ا له‌ مژگه‌وتی جیایه. له‌ ساڵی ١٩٧٩ی زایینی ته‌واو بووه و ده‌رکه‌ی کراوه‌ته‌وه.

١١- مژگه‌وتی ئەوقاف: ئەو مژگه‌وته‌ش له‌ ساڵی ١٩٨٢ی زایینی یانه‌ی ئەوقاف له‌ رێگای هه‌مامۆک له‌ لایه‌ن میرییه‌وه ده‌ستی به‌ دروست کردنی ئەو مژگه‌وته کردوو، که ئیستا ته‌واو بووه و یه‌کیکه له‌ مژگه‌وته تازەکانی شاری کۆیه.

١٢- مژگه‌وتی حاجی سدیق: به‌رێز حاجی سدیق هه‌مه‌ده‌بدوللا زه‌مینه‌که‌ی له‌ گه‌ره‌کی قه‌لاتی ک‌ریوه و هەر به‌ پاره‌ی خۆشی له‌ ساڵی ١٩٨٠ زایینیدا دروستی کردوو و ئەو مژگه‌وته کۆله‌که‌ی له‌ به‌ردانین و له‌ بنی‌پرا بن کۆله‌که‌یه و هه‌یوانیک و یه‌ک دوو هۆده‌ی هه‌یه.

١٣- مزگهوتی رهشه: ئەو مزگهوتەش یەكجار كۆن و لەمێژینهیه و لە بەر كۆنیانی بهرواری دروست کردنی بۆ کەس نازانری و لە گەرەکی قەلاتی هەلکەوتوو. بەلام لە ساڵی ١٢٠٧ کۆچی مانگی حاجی ئەحمەدی وهتمانی تازە ی کردۆتەوه. حەوشیکی گەرە و دوو حوجرە ی فەقییان و یەك حوجرە ی مهلای وانەویژی هەیه که لە حەوشەکەدا میترگیکی خۆشی تێدایه.

١٤- مزگهوتی سەرباغ: لە کۆیه گریک هەیه پێی دەلێن گری جوولەکان و لە پێشدا مالی لێ نەبوون، بەلام لە ساڵی ١٩٥٧ زایینی ئەو گردهش هەر کرا بە شار و پتر لە ٣٠٠ مالی لێ ساز کرا.

ئەمجا بەرپز حاجی محەمەد حاجی عەبدوللا دوو پارچە زەمینی لەوی کړی و لە ساڵی ١٩٥٨ بە پوولی خۆی مزگهوتیکی خۆش و باشی لێ دروست کرد و حوجرە ی فەقی و مهلا و حەوزی ئاو و حەوشە و حەساریکی باشی بۆ دروست کردن و، بەرپز مهلا محیدین یەکەم پێشنویژی و وانەویژی ئەو مزگهوتە بووه.

١٥- مزگهوتی قامیش: ئەو مزگهوتەش هەر زۆر كۆن و لەمێژینهیهو بهرواری دروست کرانەکهی وه بیری هیچ کەس نایەت بەلام لە ساڵی ١٢٢٦ی کۆچی مانگی بەرپز حاجی مهلا شیخ ئەحمەدی کورپی مهلا شیخ ئەبووبەکری نەقشەبەندی تازە ی کردۆتەوه. ئەمجا لە ساڵی ١٣٠٤ی کۆچی مانگی دووبارە لە لایەن بەرپز حاجی مهحمود حاجی محەمەدئەمین حالخۆشییهوه تازە کراوتەوه. ئەو مزگهوتە پیرۆزه بریتیه لە خودی مزگهوتەکه و یەك حوجرە ی فەقییان و یەك حوجرە ی وانەویژی و یەکی پێشنویژی و حەوشە و حەوزو ئاودەسخانە.

١٦- مزگهوتی حاجی مهلا ئەسەد: ئەو مزگهوتەش هەر مزگهوتیکی زۆر كۆن و لەمێژینهیه و بهرواری دروست کرانی

نازانرێ. بهلام له ساڵی ١٢١١ی کۆچی مانگی بهرێز عبدالرحمن پاشای بابان بو بهرێز مهلا عبدالرحمن کاکێ جهلی تازهی کردۆتهوه و پوولێکی زۆری لێ خهرج کردوه.

ئهو مزگهوته پینج حوجرهی فهقیانی ههیه. دواي ئهوه که عبدالرحمن پاشای بابان تازهی کردهوه و مهلا عبدالرحمنی له سههر دانا دواي ویش مهلا عبدالله کورپی و ئهجا حاجی مهلا ئهسهدهی کورپی وی یهک له دواي یهک مهلا یهتیان تیدا کردوه.

١٧- مزگهوتی کۆنه جومعه: ئهو مزگهوتهش یهکیکه له مزگهوته ههره کۆن و له میژینهکانی شاری کۆیه که له گهڕهکی "ههواو" ههڵکهوتوووه. ده‌لێن ههنتهشی عبدالله کورپی ههنتهشی عومههر دروستی کردوه و ههر بۆیهش ههر بهو بۆنهوه به مزگهوتی "ابن العمر" یش نیوی ده‌برئ و ههروهها مزگهوتی عهولا و عومههرانیشی پێ ده‌لێن تا کاتیکی که مزگهوتی گهوره دروست کراوه نیوی ههینی ههر لهوئێ کراوه.

جا له ساڵی ١٢٦٠ی کۆچی، که مزگهوتی مانگی گهوره ساز کراوهو نیوی ههینیان بردۆته ئهوی و ئهویش نیوی کۆنه جومعهی به سهردا براوه.

چه‌ندین مه‌لای گهوره و ههڵکهوتوووی وهک مه‌لا پیرۆتی وه‌تمانی، مه‌لا خدری هه‌ورامی، مه‌لا عوسمانی حه‌مه‌بته، مه‌لا ئه‌حمه‌دی باله‌کی (مه‌لا شه‌له)، مه‌لا عبدالرحیمی ژێ، مه‌لا ته‌ها مه‌لا عبدالرحیم له‌و مزگهوته مه‌لایه‌تیان کردوه.

١٨- مزگهوتی مه‌لا جامی: ئه‌و مزگهوته پیرۆزه که ساڵی ١١٧٢ی کۆچی مانگی دروست کراوه له گه‌ڕه‌کی بايزاغا هه‌ڵکهوتوووه و له ساڵی ١٣٣٠ کۆچی مانگی له لایه‌ن به‌رێز حاجی ئیسماعیل حاجی

باپیرهوه تازه کراوتهوه تا ئیستا چه نیدین مهلای بهرپیزی کوردهواری لهسهه ئه و مزگه وته مه لایه تییان کردووه. بۆ نمونه بهرپیزان فهقی حوسهینی کورپی مه لا مسته فا، مه لا مهحموودی کورپی فهقی حوسهین، مه لا ئهحمه د و مه لا سادقی کورپی و مه لا... مه لا زاهیر. بهرپیز مه لا زاهیر مه لا حامید که خاوه نی کتیب و نامیلکه ی زۆری چاپ کراو و چاپ نه کراو و هۆنراوه ی کوردی و فارسی و عه ره بییه و من خۆم له زستانی ١٣٤٦ی هه تاوی له گه ل مه لا محمه دئه مین پوورشیخه زه رگه ته نی که ئیستا مه لای گوندی ئه مبی له ناوچه ی مه رگه وه رپی ورمییه له خزمه ت ئه و مامۆستا بهرپیزه ده مانخویند و هه ر یه که ی نامیلکه یه کی چوکه ی عه ره بییشی به نیوی قانون اسلام که تازه ی چاپ کردبوو داینی و هیشتا هه ر ماومه و دوا ی ئه وه که له وی رۆیشتین چووینه گوندی کانی وه تمانی ناوچه ی خه له کان و ماوه یه ک ماینه وه و پاشان چووینه سوله یمانییه و له ویشه وه هاتینه گوندی ده شتیوی پژده ری و مه لا محمه دئه مین زۆر به سه ختی نه خۆش کهوت و زۆر به نا ره حه تی هینامانه وه سه رده شتی.

مزگه وته که زۆر جوانکیلانه و خۆشه و حو جره یه کی خۆشی فه قییان و حو جره یه کی وانه ویژیشی هه یه. هه وز و ئاوده ست و هه وشه و هه ساره که ی زۆر جوان و ریکوپیک بوون. داره خورمایه کی قه د ئه ستووری ده هه وشه که یدا بوو به لام خورمای نه ده گرتن. له سه ر ده روازه که ی نووسراوه: (فادخلوها بسلام آمنین).

١٩- مزگه وتی مفتی: ئه و مزگه وته ش هه ر له گه ره کی بایزاغا هه لکه وته که له سا لی ١١٧٦ی کۆچی مانگی له لایه ن بهرپیز مه لا یۆسف زاهیده وه دروست کراوه و ماوه ی چل سا ل هه ر خۆی مه لایه تییه که ی کردووه، ئه مجا مه لا محمه د کورپی که به ابن الزاهد

به ناوبانگ بووه ماوهی شیست سالی تهواو واتا به هر دووکیان سهه سالی مهلای ئهه مزگهوته بوون.

له دواى ویش مهلا محهمهه سالی کوری که مفتی شاری کۆیه بووه له سههری دانیشتوووه و به نیوی وی نیو براوه. له سالی ١٢٨٢ مانگی بهریز ئۆمههری بهکری که ئیستا گۆرهکهی له بهر ههییوانی مزگهوتیهه و به پارهی خۆی تازهی کردۆتهوه. ئهه مزگهوته سهی حوجرهی فهقیانیسهی ههیه.

٢٠- مزگهوتی بايزاغا: ئهه مزگهوته له گهپهکی بايزاغایه واتا باپیره گهورهی عبدالرزاق ئاغا و به پارهی خۆی دروستی کردوووه. له سالی ١٠١٥ مانگیدا دو سهی خانووشی له وهختی خۆیدا بۆ کپیوه که یهکیان بۆ مهلای وانهبیژ و یهکیان بۆ مهلای پیشنوێژ و ئهوی دیشی بۆ به کری داوه.

ئهه مزگهوتهش ههر وهک ئهوانی تر حوجرهی وانهبیژ و فهقیانی ههیه. مامۆستا نالی لهه مزگهوته وانهی ئایینی خۆیندوووه. دهلین پیش ئهوهی مامۆستا کهی وانهی پی بلی له لای هیندی کهس دهیدرکینێ که ناویژ و وانهی پی بلی، چونکه دهلی بۆ هۆنهری هاوتای نییه و ئهگهه بۆ زانیاریش ههر وا بی کاری من نییه وانهی پی بلیم.

ئهه پینچ هۆنراوه فارسیانه له سهه بهردیکی مهپمهپ ههلقهندراون و له سهه دهروازهی مزگهوتهکه دراوه که دهلی:

طرازنده جامع بی مثال
 ز ایجاد آن پیش آن نامدار
 شد بانی ثانی حاج حسین
 دنانیر و درهم بسی صرف کرد

کردۆتهوه. له پێشدا مهلا حسین ناویک له سهری بووه و دوایی مهلا سالی جهلی بو ماوهی په نجا سال مه لایه تی و وانه ویژی ئه و مزگه وتهی کردووه. ئه و مزگه وته حه وشه هیه کی زۆر گه وره و حوجره ی فه قییان و یه ک حوجره ی مه لای هیه.

ئه و مزگه وتانه ش هه ر نه ماون:

١- مزگه وتی بیروکه ٢- مزگه وتی قۆشخانه ٣- مزگه وتی مهلا ئۆمه ری مه ولوود چاوپه شی خه سه روی ٤- مزگه وتی سوور.
شاری کۆیه ئیستا پتر له بسیت هه زار مال ده بی و سه ر به پاریزگاری هه ولیزه. هیندیك له شه قامه کانی بریتین له:
١- شه قامی حاجی قادر ٢- شه قامی هه مامۆک ٣- شه قامی سه رباخ
٤- شه قامی ئیسکان ٤- شه قامی جه معیه ٦- شه قامی ئازادی ٧-
شه قامی جه وهه راوا ٨- شه قامی هه رموته.

گه ره که کانی کۆیه بریتین له: ١- گه ره کی بایزاغا ٢- گه ره کی قه لا
٣- گه ره کی به فری قه ندی که له پشتی گه ره کی قه لایه یه ٤- گه ره کی
گردی که رووبه رووی به نزیخانه که یه ٥- گه ره کی ئازادی ٦- گه ره کی
ئیسکان ٧- گه ره کی جواهر اوا.

گونده کانی نزیکي شاری کۆیه بریتین له: گوندی فه قییان و
گوندی کافرۆشی له رۆژه لاتسی باکوور و گوندی کفره دۆل و
بامورتکان و ئاوده لۆک و شه وگێر له رۆژه لاتسی باشووری
گونده کانی شیواشووک و شیله و بایزاغا و باوه قۆپ و شیخه روان و
پیره ل له رۆژئاوا.

له باکووری شاری کۆیه ناوچه ی باواجانییه که بریتیه له
گونده کانی کرۆژ، سماقوری سینان و سماقوری سه رچاوه و سماقوری

گەلى و ئىران و نازەننن و گوندى جەلى و كونه فلو سه و سكتان .
 ھەرىمى كۆيە سى ناوچەيە: ١- بەركۆيە ٢- پشكۆيە ٣- سماقورى .
 جا ئەو شارە بچكۆلانە جوانكىلانەى كوردستان وەك زۆربەى
 شارەكانى دىكەى ئەو ھەرىمە بيشكە و پەروەرشگای دەيان پياوى
 زانا و ھەلكەوتوو و دەيان بليمەت و پسپۆرى وەك مەلای كۆيى ،
 مەلا عەبدوئلا جەليزادە و باب و باپىرانى مەلای گەورەى كۆيى و
 دەيان ھۆزانى ھەلكەوتوو گەورە و بليمەت و پیتۆل و پسپۆر و
 ھۆزان و لىزانى بەرزى وەك مەلا ئەحمەدى كورى مەلا جامى ، مەلا
 عەبدوئلاى ئەوەل كورى مەلا محەمەدى مەلازادە ، مەلا عەبدوئلاى
 دووھەم جەلى كورى مەلا عبدالرحمن جەلى ، مەلا عەبدوئلاى سىيەم
 كورى حاجى مەلا ئەسەدى جەلى ، مەلا عبدالرحمن جەلى ، شىخ
 سەعدى كورى مەلا خدرى پىرمكائىلى ، مەلا ئەحمەد عومەرى
 گونبەدى ، مەلا محەمەد قازى و ھەروەھا لانكەى چەندىن ھۆنەرى
 باھونەرى وەك حاجى مەلا قادرى كۆيى و ھۆنەرى ھەست ناسكى
 بىر تىژى وەك شىركۆ كۆيى كە دەلى:

يارى من كەيفى لە لاىە دەفعى دەرد و خەم دەكا
 جاو لە وینەى ئاسكە كىوى عاشقان ماتەم دەكا

وشەى "كۆ" لە فەرھەنگى كوردیدا واتا خپ ، خپ بوونەو ، كۆ
 بوونەو ، خپ بوو ، كۆ بوو ، پۆل و پىپ . لە زاراوہى
 ئەستىرەوانى كوردیشدا پۆلە ئەستىرەيەكى كە لە لاى رۆژھەلاتەو
 دەردەكەوئ و بە شوین ویشدا پۆلىكى دىكە كە پىك ھاتوو لە
 شەش ئەستىرە و سىيان پىكەو و سىيشيان پىكەو بە نىوى
 تەرازوو ھەلدىن . پىرە ئەستىرەى كۆ و پۆلە ئەستىرەى تەرازوو لە
 ئاسمانا ديارن و ئەدرەوشىنەو و خەلك لە چاخەكانى رابردوودا
 وەخت و كاتى خۆيان پى ديارى كردوون .

راستی هه‌رچه‌نده ره‌نگه له کاتی نێو نانی شاری کۆیه‌دا نه‌وه‌یان مه‌به‌ست نه‌بووبی، به‌لام به‌هه‌لکه‌وت وا هاتوو هه‌ که شاری وه‌ک کۆیه‌ پۆله‌ نه‌ستیره‌ی کۆیه‌ به‌ هۆی هه‌لکه‌وتنی زانایانی زۆر و پ‌سپۆر و هۆزانی هه‌لکه‌وتووی بی وینه له‌م شاره‌ و ده‌وروبه‌ری شه‌م شاره‌دا له‌ ئاسمانی فه‌ره‌ه‌نگ و وێژه و میژووی کورد و کورده‌واریدا وه‌کو کۆ ده‌دره‌وشینه‌وه‌.

شاری کۆیه‌ هه‌ر وه‌ک زانایانی گه‌وره‌ گه‌وره‌ و که‌م وینه‌ی تیدا هه‌لکه‌وتوون گه‌لێکیش پیاوی گه‌وره‌ و ده‌س ئاواله‌ و نان خو‌ش و به‌ خزمه‌ت و تیکۆشه‌ر له‌ ریی ئیسلامه‌وه‌ تیدا هه‌لکه‌وتوون که‌ به‌ راستی جیگه‌ی سوپاس و پ‌یزن.

خه‌لکی شاری کۆیه‌ و هه‌ریمی کۆیه‌ تیکرا جگه‌ له‌ ژوماره‌یه‌ک خه‌لکی گوندی هه‌رمووته‌ و هیندیک له‌ دانیشه‌توانی گه‌ره‌کی قه‌لای شاری کۆیه‌ کورد و مو‌سلمانن و له‌ سه‌ر رێچکه‌ مه‌زه‌بی شافیعیین.

شاری کۆیه‌ ئیستا خاوه‌نی دوو زانکۆی بازرگانی و کشتوکال و یه‌ک خه‌سته‌خانه‌ی گه‌وره‌ی میری به‌ نێوی خه‌سته‌خانه‌ی کۆیه‌یه‌. شه‌و کاته‌ی من له‌وێ بووم زانکۆیه‌کی چوکه‌ی ئایینیشی لی هه‌بوو به‌لام وه‌ک ده‌لێن ئیستا نه‌ماوه‌. مامۆستای کۆیی خو‌ی ده‌فه‌رمو‌ی که‌ وا دیاره‌ له‌ ماته‌می که‌سێکدا گوتوو‌یه‌تی:

ته‌ماشـا باخ و راخی شاره‌که‌ی کـۆ
له‌ ماته‌مدا قـسوری داوه‌ وه‌ سه‌هـر خـۆ

له‌ کۆیه‌دا بی گومان ده‌یان مه‌لا و زانای گه‌وره‌ و به‌پ‌یزی وه‌ک به‌پ‌یز مامۆستا به‌رکۆیی هه‌لکه‌وتوو هه‌ که‌ به‌ داخه‌وه‌ یا هه‌ر نێو و

نیوبانگیان نه‌ماوه یا نه‌گهر مابیش به عه‌ره‌ب له پینوس دراون و ته‌نانه‌ت له نیوکه‌شیاندا ههر گۆرانکاری کراوه! نموونه‌ش نووسه‌ری کتیبی "الظهار" له زانیاری نحو‌دا، که نیوبانگی به‌رکۆیی واتا خه‌لکی ناوچه‌ی به‌رکۆیه، بووه و گۆریویانه و کردوویانه‌ته "بُرکۆی" که ده‌خویندریته‌وه "بورکه‌وی" و ته‌نانه‌ت له سه‌ر کتیبه‌که‌شی ههر نووسراوه "الظهار للبرکوی"!!

گونده‌کانی خۆرئاوای کۆیه بریتین له:

- ١- قه‌سرو خراپه: خه‌لکی ئه‌و گونده که نیزیکه‌ی ٤٠-٥٠ ماییکه و بیشه‌یان وه‌رزپیری و ئاژه‌لدارییه و ٢٠ کیلۆمه‌تر له شاری کۆیه دووره.
- ٢٢- سیۆسه‌ن: که به ناو ژنیک به سۆسن نیۆنراوه و ١٠ کیلۆمه‌تر له کۆیه‌وه دووره
- ٣- ئاوده‌لوک: نیزیکه‌ی ١٢ کیلۆمه‌تر له شاری کۆیه دووره.
- ٤- سوپیره‌وه: ئه‌و گونده، ٨ کیلۆمه‌تر له شاری کۆیه دووره و چه‌شیمه‌ته‌که‌ی ره‌وندن.
- ٥- قه‌یسه‌ری سه‌ری و قه‌یسه‌ری خواری که دوو گوندن و ٥ کیلۆمه‌تر له شاری کۆیه دوورن.
- ٦- ئه‌سکی کۆیه: ئه‌و گونده ته‌نیا یه‌ک کیلۆمه‌تر له کۆیه دووره و بیست و پینج ماییکه و به ئاژه‌لداری و وه‌رزپیره‌وه خه‌ریکن.
- ٧- چه‌مه‌ بایزان: ئه‌و گونده‌ش ههر ته‌نیا یه‌ک کیلۆمه‌تر له شاری کۆیه دووره و هه‌ژنۆده ماییکه و به ده‌غل و دان و ئاژه‌لدارییه‌وه خه‌ریکن.

٨- ههواوان: ئەو گونده نیزیکی ١٥ ماله و خهریکی ئاژهداری و وهرزیپرین و تهنیا یهک کیلۆمهتر له شاری کۆیه دووره و گهڕهکیکیش له شاری کۆیهیه.

٩- کافرۆشان: گوندیکی نیزیکی ٢٠ مالی بووه و ئیستا نهماوه و کاتی خۆی کایان فرۆشتوووه و له دێرا هیناویانهته شار.

١٠- خهرابه: ئەو گونده ٣ کیلۆمهتر له شاری کۆیه دووره نیزیکی ١٢٠ مالیکه و موچه و مهزراکانی ههموو بهراون و رهز و باخ و میوهجاتی زۆری ههیه.

گوندهکانی خۆرئاوای کۆیه بریتین له:

١- گۆپتهپه: ئەم گونده نیزیکی ٦٠ مال دهبن و له قهراخی ئەو بیریکی نهوتی لییه، بهلام تا ئیستا کهلکی لێ وهرنهگیراوه

٢- گوزرهیی: ئەو گونده ئاقاری له ئاقاری گۆپتهپهیه و پێشی چۆل بووه و ئیستا ئاوهدان کراوتهوه. ئەو دێیه شوینهواریکی کۆنی به نیو (غهریبشا) لییه.

٣- تهکهوڵ: ئەو گوندهش ههر چۆل بووه وله ١٩٥٧ زایینی ئاوهدان کراوتهوه و نیزیکی ١٣ مال دهبن.

٤- شیواشووک: شیواشووک دووانه، یهکیان نهوتی لییه و ئەوی تریشیان به نیوی شیواشوکی کوردان بهناوبانگه.

٥- شاخه بیسکه: ئەوهش ههر گوندیکه له نیزیکی کۆیه له خۆرئاوای شار ههلهکهوتوووه

٦- کێله سپی: ئەو گونده کاکه زیادی کۆیه به سهری راگهیهوه و نیزیکی ١٥ مالیک بووه.

٧- كانى دەربەند: ئەو گوندەش لە پيشدا چۆل كرابوو ئىستا
ئاوهدان كراووتە و ٢٠ مالىك دەبى

٨- بانە قەلات: كە ئەوئيش دوو گوندن بانە قەلاتى كوردان و بانە
قەلاتى سەيدان

٩- شىخەروان يان شىخەسوان: ئەو گوندەش ١٥ مالىك بوو و
ئىستا نەماو و لە خۆرئاواى شارى كۆيە ھەلكە وتوو.

بنه چه که ی مامۆستا کۆیی

مامۆستای به پیزی کۆیی ناوی محهمه ده و کورپی حاجی مه لا
عه بدوللای کورپی حاجی مه لا ئه سعه د کورپی حاجی مه لا عه بدوللای
دووه مه کورپی حاجی مه لا عه بدوره حمان کورپی حاجی مه لا
عه بدوللای یه که م ناسراو به مه لا عه بدوللای مه لازاده یه .

به داخه وه زۆر گه پام به لام ژیاننامه ی هه موو ئه و مه لا گه وره و
به پیزیانه ی بنه ماله ی مامۆستای کۆیییم ده س نه که وت. جا هه ر بۆیه
به ناچار ی ئه وانه ی ده ستم که وتوون نووسیومن و ئه وانه ش که
ده ستم نه که وتوون جیگای به تالم بۆ داناون که به و شیوه ی
خواره وه ن:

١ — مه لا عه بدوللای ئه ووه ل: ئه و مه لا عه بدوللایه که به مه لا
عه بدوللای ئه ووه ل به ناوبانگه کورپی مه لا محهمه دی مه لازاده کورپی
مه لا برایم کورپی مه لا حسین کورپی مه لا براییم کورپی مه لا حه سه ن
کورپی مه لا ئه بووبه کری جه لیه که ئه و مه لا ئه بووبه کره باپیره
گه وره و سه ر زنجیره ی زانایانی جه لیه که نه .

مامۆستا مه لا که ریم له په رتووکی "علماءنا فی خدمة العلم و
الدين" دا ده نووسی که گۆیا به پیز مه سعود محهمه د پیاویکی
میژوو زانه و له بنه ماله ی زانایانی جه لیه ده لی ئیمه هه چ له حال و
ژیواری مه لا عه بدوللای ئه ووه ل نازانین جگه له وه نده ی که ئه و
نه وه ی مه لا محهمه دی مه لازاده بووه .

دیاره که مه لا محهمه دی مه لازاده ش هه وه ل که سیکه له و بنه ماله
به پیزه له گوندی که لاسی ناوچه ی پۆده ری را کۆچی کردوه بۆ
ناوچه ی رانیه و له گوندی شیواشان پشتی کتوی ئاواگر دی

باكوورى شارى كۆيه نىشتهجى بووه و دهستى كردووه به وانه
ويژى و پيشنوئىژى و راگه ياندنى ياساكانى ئايىنى پىروژى ئىسلام.

كوندى شيواشان گوندىكى زور خوش و دلگر و خوش ئاو و
ههوايه و كهوتۆته نيوانى شارهكانى رانيه و كۆيه له پشتى كيتوى
ئاواگرد به ديوى رانيه دا. مامۆستا مهلا كهريم نووسيوويه تى كه ئيمه
نازانين كهنگى و له كوچ كوره كهى مهلا محهمه دى مهلازاده و اتا مهلا
عهبدوللاى ئەووەل له دايك بووه؟ ئايا له گوندى گهلاس و پيش
كۆچ كردنى يا له گوندى شيواشان و دواى كۆچ كردنه كهى؟

بهلام مهلا عهبدوللا زانايهكى گهوره و ههلكهوتوو له ريزى
زانايانى بهرزى كوردهوارى بووه و له سهر پى و شوينى باب و
باپىرانى خۆى رۆيشتوو و وانهى فهقييانى گوتوو و حوجره و
مزگهوتى رازاندۆته وه. ئەو زانا بهرز له دهوروبهرى سالى 1150
كۆچى مانگى كۆچى دواى كردوو و به گوپرهى هينديك ليكدانه وه
ئەو له سالى 1180 كۆچى دواى كردوو.

2- حاجى مهلا عبدالرحمن: كورپى حاجى مهلا عهبدوللاى ههوهل
كورپى مهلا محهمه دى مهلازاده يه وه. ئەو پياوه به پرتزه يه كيك له
زانايانى ههره بهرز و وانه ويژان (مدرسين)ى له زهبر و خواناسانى
راسته قينهى كوردستان بووه.

مهلا عهبدولرحمان كه يه كيكه له سهر زنجيرهى خانه دانى
ئايىنى و بنه مالهى زانبارى جهلى له شارى كۆيسنجا، له گهه
خوا لى خوشبوو عبدالرحمن پاشاى بابان دۆستايه تى نزىكى
هه بووه و فيرگه كهشى هه له ژير چاوه دىرى وى و به ئهركى
دهوله تى له لايه نەو پادشا موسلمانه كورده وه به پرتوه براوه. ئەو
پياوه خوداييه له سالى 1228 كۆچى مانگيدا كۆچى دواى كردوو.

به‌پریز مه‌لا محمه‌دی مه‌لازاده باپیری حاجی مه‌لا عبدالرحمن جلی دانیشتووی گوندی شیواشان واتا شیوی ئاشان یا دۆلی ئاشان که له پشتی کۆی "ئاواگرد"ی پشتی کۆیه‌یه، کۆپی مه‌لا براییم کۆپی مه‌لا حه‌سه‌ن کۆپی مه‌لا براییم کۆپی مه‌لا حه‌سه‌ن کۆپی مه‌لا ئه‌بووبه‌که‌ه که ئه‌و به‌پریزانه هه‌موویان خه‌لکی گوندی گه‌لاسی ناوچه‌ی پۆده‌رن.

گه‌لاس گوندیکی خۆش ئاو و هه‌وا و خاون باغات و مووچه و مه‌زرای جوان و شاخاوییه له بناری پۆده‌رئ و ئیستا وه‌ک هه‌موو گونده‌کانی ده‌وروبه‌ری خۆی به‌ هۆی به‌عسییه‌کان وێران کراوه و که‌سی لئ نه‌ماوه، به‌لام ئیستا زۆرتر به "بی گه‌لاس" به‌ناوبانگه.

وا دیاره که به هۆی ئه‌وه‌ی که باپیرانی مامۆستای کۆیی مه‌لا بوون و مه‌لاش له کوردستاندا قه‌ت نیشته‌جیی یه‌کجاری نه‌بووه و هه‌میشه باری له سه‌ر پشتی و‌لاخی بووه و له‌م دێیه بۆ ئه‌و دێیه رۆیشتووه ئه‌وانیش هه‌ر وه‌ک مه‌لای دیکه له‌م هاتوچۆیه بیبه‌ش و به‌هره نه‌بوون و هه‌ر بۆیه ده‌بینین که پێشئ جیی نیشته‌جئ بوونیان گه‌لاس بووه دوايه بۆته شیواشان.

جا به‌پریز جه‌نابی حاجی مه‌لا عبدالرحمن جه‌لی له گوندی شیواشانه له ده‌وروبه‌ری سا‌له‌کانی ١١٤٠ کۆچی مانگی له دایک بووه و هه‌ر له مالی خۆیان که به راستی مالی ئایین و زانیاری بووه ده‌ستی به خویندن کردووه و قورئانی پیرۆز و په‌رتووکه و رده‌له‌کانی باو له نیو مه‌لا و فه‌قیکانی کوردستاندا ته‌واو کردووه و ئه‌مجار رۆیشتۆته نیو فه‌قییان و پاش ماوه‌یه‌ک که بۆته فه‌قییه‌کی ته‌واو و ژیکه‌له چۆته خزمه‌ت مه‌لا سه‌هید خدری حه‌یده‌ری که زانییه‌کی که‌م وینه بووه و له خزمه‌تی دامه‌زراوه و تا ته‌واو کردنی ده‌وره‌ی فه‌قییه‌تی هه‌ر له خزمه‌تی ماوه‌ته‌وه و ئیجازه‌شی هه‌ر له خزمه‌ت ویدا وه‌رگرتووه.

دوای تهواو بوونی دهووانی فهقییهتی و ئیجازهی مهلایهتی وهرگرتنی چۆته گوندی جهلی له داوینتی کۆی ئاواگرد له باکووری شاری کۆیه و دهستی کردوو به مهلایهتی و رینوینتی خهک و وانهویژی و بلاو کردنهوهی یاساکانی پیرۆزی ئیسلام و وهک ههموو مهلایهکی دیکهی کوردهواری به ههژاری و نهاری و تهنگهستی رایبواردوو و به یارمهتی خهکی ههژار و دنج نشین فهقیی راگرتوون و به خۆی کردوون.

کاتیک که عبدالرحمن پاشای بابان شاری کۆیهی گرت و خستیه ژیر دهستی خۆی ئالوگور و گۆرانکارییهکی بهرچاوی له شاردا وهدی هیناو زۆر کاری گه وره ی ئه نجام دان که یه کیکیان ئه وه بوو که دهستووری ساز کردنی مزگهوت و فیڕگهی دا و فیڕگهیهکی باشی لهو شارهدا دروست کرد و فهرمانی دا مهلا عبدالرحمن جهلی له گوندی جهلی را بهیننه کۆیه و بهو شیوه مامۆستاش فهرمانی شای ئه نجام دا و هاته کۆیه و بوو به پيشنوویژو وانهویژی ئه ومزگهوته و ئه و فیڕگهی که عبدالرحمن پاشا دروستی کردبوون.

ئه مجا له وه به و لا خۆی و فهقیکانی به مووچهی میری بهرئ دهجوون. شا پیز و حورمهتیکی یه کجار زۆری بو مهلا عبدالرحمن جهلی دادهنا و چاکهی زۆری له گه ل دهکرد و پشتیوانی بی دریغی خۆی لی دهردهبری و بهو جوړه خوای گه وره هیندهی دیشی گه وره کرد و پله و پایهی له نیو خه لکدا بهرز و بهرزتر بووه، تا سه ره نجام ئه و مامۆستا بهرپزه بوو به مامۆستای گشتی و فتوادهر بو ههموو شار و دهو روبه ری و خهک له ههموو لایهک را دههاتن بو لای و گری بوو چکهکانی ژیا نی کۆمه لایهتی و پيسیرهکانی ئایینی خۆیان لای ئه و شیته ل دهکرد.

ئهو زانا به پریزه له گهه له هوش كه نووسه ریتی دهس رهنگین بووه به لام به شیوهی کتیب جگه له: ١- نامیلکه یهک له باره ی چه سپاندنی بوونی خودادا (اثبات وجود الواجب) ٢- راقه (شرح) یک له سه ر نامیلکه ی ژمیrame (رساله حساب بها الدین عاملی) كه وهك ماموستا مهلا كه ریمی مدرس نووسیویه تی به راستی زور شتی دیکه وی ون بووه و یان هیچی دیکه ی نییه یان هه بیووه و نه ماوه، به لام زورتر هه ر خه ریکی به راویز و کۆبه لیتانی کتیبه کانی دیکه بووه و به راستی له و باره دا دهستیکی بالای هه بووه و بۆ خوش کردنی به رتووکه کانی پیتشینیان كه م وینه بووه و بۆ نموونه کۆبه ی له و کتیبانه ناوه:

- ١- شرح ملا جامی ٢- شرح کمال الدین ٣- شرح ملا عبدالله یزدی
- ٤- جلال المنطق ٥- شرح العقائد النفسية ٦- مختصر المعانی ٧-
- المطول ٨- شرح جمع الجوامع ٩- المنهج المکیة فی شرح القصيدة
- الهمزية ١٠- شرح فتح المبین ١١- أشكال التأسيس فی الهندسه ١٢-
- تفسیر البیضاوی ١٣- تحفة المحتاج.

دیاره ئهو به راویزانه هه موویان به شیوه ی (مدون) له سه ری را تا خوارئ هه ر کامه وهك یهک کتیب نووسراون و به لام به داخه وه تا ئیستا هیچیان چاپ نه کراون و دهستی خه لکیان پی رانه گه یوه.

جا ئهو به پریزه دوا ی نیزیکه ی هه فتا و هه وت سال ژیان و خه بات و خزمهت و تیکۆشان له سالی ١٢١٧ی کۆچی مانگیدا کۆچی دوا یی کردووه. ئهو حاجی مهلا عبدالرحمن به مهلای کاکیش هه ر به ناوبانگ بووه. دوا ی خۆی فیرگه و مزگهوت و کار و پیشه که ی خۆی بۆ کوره که ی خۆی حاجی مهلا عبدالله به جی هیشتوووه و ئه ویش به جوانی و به چاکی ئه رک و سپارده ی خۆی به جی هیناوه و دهستی کردووه به مهلایه تی و وانه ویژی.

لە نموونەى ھەلکەتوو و بلىمەتى بەرپىز حاجى مەلا
 ەبدورەحمان دەگىرنەو ە كاتىك لە خزمەتى باوكى خۆى حاجى
 مەلا ەبدوللای ھەو ەل دا دەچىتە ھەجى بە ھۆى ئەو ەى بابى پرىك
 پىرو ھان دەبى بەرگى مەلایەتى دادەنى و بە جلوبەرگى كوردىيەو ە
 لە خزمەت باوكىدا دەبى بۆ ئەو ەى، چونكە بابى جارى وا دەبى
 پىويستى بە لە كۆل كردن و خزمەتى زيادە دەبى وا بە باش دەزانى
 كە بە بەرگى كوردىيەو ە خزمەتى بابى خۆى بكات و لە كۆلى كا تا
 نىشانىش بدا كە كورپى كورد چۆن خزمەتگوزار و راژەكارى باوكى
 خۆيەتى.

لە شارى رىازى ەك گەلىك لە زانايانى جىھانى ئىسلام دەچىتە
 مالى مفتى و لەوئ بە ھۆى ئەو ە كە ھىچيان نموودىكى ئەوتۆيان
 نابى لە خوارەو ەى ھەموويان دادەنىشن و ئەو شەو ە كە چەندىن
 زانای گەرەى جىھانى ئىسلام لەوئ دەبن و كىشەيان لە سەر
 جىگايەكى كتىبى توحفە دەبى و ھىچيان نايزانن مفتى دەلى وام پى
 باشە ئەو مەسەلەيە بنووسىن و بىنئىرىن بۆ شارى كۆيە بۆ
 بنەمالەى جەلىزادەكان رەنگە ئەوان بتوانن لەو گرى پووچكە
 رەھامان كەن و ئەو مەسەلەمان بۆ شى بكەنەو ە.

حاجى مەلا ەبدوللا كە ئەو مەسەلەى كوئ لى دەبى بە مفتى
 دەلى لەو كورپى من بىرسنەو ە بۆتان ھەل دەكا. مفتى كە زۆرى پى
 سەير دەبى و زۆرىشى پى خۆش دەبى مەسەلەكەى لەو بنەوپالەو ە
 بۆ ھەل بكرىرى. دەلى: ئەتۆ كىى؟ ەرزى دەكا من يەكىكم لە
 ھەموو جەلىزادەكان كەمترم. بەلى پەراوى توحفە وە پىتش مەلا
 ەبدورەحمانى رانك و چۆخە دە بەر دەنئىن و ئەويش ھەر لە
 دوورپا دەلى قوربان ئەو ە بۆيە لىتان تىك چوو ە چونكە خەبەرى
 موبتەدايەكتان لى ون بوو ە و نەتاندۆزىو ەتەو ە كە دوو سى لاپەرە

دووره و له فلان دێری فلان رووپه‌ڕه‌یه و توحفه‌ش شتی وای زۆر
تێدایه.

جا ته‌ماشای ده‌که‌ن قسه‌که‌ی مه‌لا عه‌بدوهره‌مان دروسته و زۆری
پێزی بۆ داده‌نێن و له گه‌ڵ باوکی ده‌یانبه‌نه لای سه‌ره‌وه و ناهێن تا
کاتی گه‌رانه‌وه‌یان له‌وێ برۆن. به‌ئێ حاجی مه‌لا عه‌بدوهره‌مان
له‌وێ به‌ ته‌واوی گه‌لانی موسڵمانی نیشان دا که کورد زانیاری
ئێسلامییان له‌ هه‌موو که‌س پتره و له‌ هه‌موو که‌سیش پتر ده
خزمه‌ت باوکی خۆیان دان.

٣- حاجی مه‌لا عه‌بدووللای دووهه‌م:

ئهو حاجی مه‌لا عه‌بدووللایه کۆری حاجی مه‌لا عه‌بدوهره‌مانی
کاکی جه‌لییه و یه‌که‌یکه له‌ هه‌ره‌ پیاوه‌ ماقوول و زانا
به‌ناوبانگه‌کانی شاری کۆیه، وانه‌وێژیکی خواناس و هۆزانیکی
هه‌لکه‌وتوو و پیاویکی به‌سام و شه‌رم لێ کراو و نه‌به‌ز و خۆراگر و
قاییم و قۆل بووه.

ئهو پیاوه‌ به‌پێزه‌ ته‌واوی خۆیندنه‌که‌ی هه‌ر له‌ خزمه‌ت باوکی
به‌پێزی خۆی "حاجی مه‌لا عه‌بدوهره‌مانی کاکی جه‌لی" بووه و
هه‌مووی له‌ لای وی خۆیندوووه. دوا‌ی ئه‌وه‌ی که له‌ ساڵی ١٢١٧ی
کۆچی مانگی باوکی به‌پێزی کۆچی دوا‌یی کرد و حاجی مه‌لا
عه‌بدووللای له‌ جێی بابی دانیشته‌ و ده‌ستی کرد به‌ وانه‌وێژی و
پێشنوێژی و خه‌لک رینوینی کردن بۆ رێبازی پاکی ئیسلام، گه‌لیک
فه‌قی له‌ سه‌ر ده‌ستی پێگه‌یون و خزمه‌تیکی باشی به‌ خه‌لک و
نایینی پێرۆزی ئیسلام کردوووه.

به‌رواری له‌ دایک بوونی ئهو پیاوه‌ گه‌وره‌مان به‌ داخه‌وه‌ بۆ
روون نه‌بووه. به‌لام وا ده‌رده‌که‌وێ که له‌ به‌ینی ساڵه‌کانی ١١٩٣ و

۱۲۰۰ لە شاری کۆیه لە دایک بووبی چونکە لە ۱۱۱۷ کە لە جیگای بابی دانیشتوو و دەستی کردوو بە وانەویژی و مەلایەتی، دیارە خویندەنەکەشی تەواو کردوو و لانی کەم دەبی لە نیوانی ۱۷ تا ۲۰ ساڵەیدا بووبی.

ئەو بەرپێزە تا ساڵەکانی ۱۲۴۶ و ۱۲۴۷ ئەو هەموو ئەرکە گرانی بە ئەستۆوە بوو و بە چاکیش بەرپێوەی بردوو و ئیتر لە یەکیک لەو دوو ساڵەدا کە بە جوانی روون نییە کۆچی دوایی کردوو. خوا لێی خۆش بی و جیگە بەهەشتی بەرین بی. یادگاریکی کە لە دوای خۆی بو خەلکی موسلمانانی بە جی هیشتوو بریتییە لە:

- ۱- وسیلة الوصول الى ساحة عناية الرسول، که لە بارەى ژياننامە (سیرە) ی پێغەمبەری خوادا) بە هەلبەست نووسیویەتی.
- ۲- کۆبە و پەراویزی ریکوپیکی لەسەر قسطلانی شرح بخاری.
- ۳- پەراویز لەسەر پەرتووکی انسان العیون.
- ۴- پەراویز لەسەر کتیبی جامع الاصول ابن اثیر.
- ۵- نامیلکە یەک لە بارەى دروست نەبوونی خێر کردنی کەسیک کە ئەو وامانەى لەسەر نیی بە قەدەر سامانەکەى بن.
- ۶- کتیبیک لەسەر شیوەى الاتقان فى علوم القرآن للشیخ جلال الدین السیوطی و لە بارەى زانیارییەکانی قورئان دایە.
- ۴- حاجی مەلا عەبدوڵلای سێهەم:

حاجی مەلا عەبدوڵلای سێهەم جەلیزادە کۆیی سەرۆکی زانایانی کوردستان کورپی حاجی مەلا ئەسەد کورپی حاجی مەلا عەبدوڵلای دووھەم کورپی حاجی مەلا عەبدوڵلای حەمان جەلی کورپی حاجی مەلا

بۆی نووسیوه و دواى چه ندين سال ئه و سه فه ره ی بیر دینیتته وه که ویکرا چوونه باله کایه تی و ئه و دم، حاجی قادر پێخواس بووه و له بهر دهردی هه ژاری وه ک هه موو فه قییه کی کورده واری تام و چیژهی ژیاواری زۆر دژواری فه قییه تی چیژتوووه و به هه فاله که ی خۆی ده لئ:

حاجی قادر ئه و کاتی که ئه و نامه بۆ حاجی مه لا عه بدوللا ده نیرێ خۆی له ئه سه ته مبول ده بی و حاجی مه لا عه بدوللاش له کۆیه .

ئه و زانا به رزه کورده هه ر وه ک زانایه کی که م وینه و بلیمه ت بووه هۆنه ر و هه لبه سه ته ریکی خاوه ن هه ست و بیر ناسکیش بووه و هۆنراوه ی زۆری به زمانه کانی کوردی، فارسی و عه ره بی نووسیوه . به پێژ بابا مه ر دووخی رووحانی (شیوا) - خوا پاداشی بداته وه - نموونه ی له هۆنراوه ی کوردی و فارسییه کانی وی هیناوه و ئیمه ش بۆ نموونه که لکیان لئ وه رده گرین .

نموونه ی هۆنراوه ی کوردی حاجی مه لا عه بدوللا جه لیزاده کۆیی:
ئه وه ش نموونه ی هۆنراوه ی فارسییه تی:

رزاق رزق بخشد پس تن چرا نهی
در زیر منت دونان برای نان
گر عارفی چرا عمل جاهلان کنی
ور جاهلی نشسته چرا جای عارفان
چون مال ظل زائل و اقبال لابقا است
دل را به حق گذار و گذر از این و آن
دامان عزم و کمر همت استوار

ديوانهوار خود را به ديسار عمر رسان
سر را فرو نياور، بهر نان به کس
از حق طلب اعانه هو الحى مستعان

حاجى مهلا عهبدوڤللاى سيهههه پياويكى گهليک ئازا و بهکار و
نهيار بهزيىن و دوژمن توڤين بووه. زور کهس ويستوويانه له شارى
کۆيه وهدهرى نين و ئەمجا به کهيفى خۆيان خهلكى شار و
دهوروبهرى بجهوسيننهوه و به ئارهزووى خۆيان و بو کهک و
قازانجى خۆيان ههليانسوورينن بهلام حاجى مهلا عهبدوڤللا به
توندى له بهرابهرياندا راوهستاوه و ههموو نهخشهکانى وانى
کردۆته بلقى سهر ئاوي.

لهو دوو ههلبهستهى شيخ رهزاي تالهبانى که له گهڤ وى
هاوچهرخ و دۆست بووه و له بارهى ويدا نووسيوويهتى ئەو
مهبهسته به جوانى خۆى دهنوئينى و دهردهکهويى که دهلى:

حاجى عهبدوڤللا له ئادهم فيلتسره
با و جودى روتبهى پيغههبهرى
ئهو به سهه شهيتان له کۆيه دهرنهچوو
ئهه به يهک شهيتان له جهننهت دهرهبرى

ئهو هۆنهره ههستياره به جوانى رايدهگهيهنى که ئەوانهى
نهيارى حاجى مهلا عهبدوڤللان نهک ههر تهنيا له سهر ههق و رهدا
نين و بهس بهلکه ههر شهيتان و شوڤاريشن و کارهکهيان کارىكى
شهيتانى و دژى گهلى و دژى خواييه.

وینه‌ی شیخ ره‌زا

شیخ ره‌زای تال‌ه‌بانی که‌رک‌و‌وکی، که وه‌ک گوترا دۆستیکی نیزیکی حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا بووه له پارچه هه‌لبه‌ستیکی چووک‌ه‌ی فارسیدا هۆنراوه‌ی خۆی و زانیاری ئه‌و پیک هه‌ل‌ده‌سه‌نگینێ و ده‌لێ هۆنراوه‌ی من و زانیاری تۆ به هه‌موو و لاتدا بلاو بوونه‌ته‌وه و هه‌موو که‌س لێی روونه که چ ئه‌ندازه‌ن و هه‌یچ که‌س ناتوانی نه‌یارییان بکات.

به‌لێ شیخ ره‌زا پێی هه‌ل‌ده‌لێ و راده‌گه‌یه‌نی، که ئه‌و له هه‌موو نه‌نگیک به دووره و ئه‌گه‌ر نه‌نگیکی هه‌بی ئه‌وه‌یه، که گۆشتی زانیان ژاراوییه‌و هه‌موو که‌س ناتوانی گۆشتیان بخوا چونکه ئه‌وان

وهک نه زانان نین هه کهس گۆشتیان بخوا ژارخواردوو دهبی و بیی
دهمری، جا بهو جۆره له بارهی ویدا دهلی:

عیب در ذات تو ای کان کرم معدوم است
مگر این عیب که لحم علما مسموم است
شعر من از همه سو در همه کشور جاری
علم تو در همه جا بر همه کس معلوم است
می رود شعر من و علم جهانگیر شما
هر دو بی فایده تا جای اقامت روم است
نامه بنویس به هر نوع دلت می خواهد
همه سحر است اگر نثر اگر منظوم است

بهلی شیخ رهزای رهحهتهی خوا لیی خۆش بی لیژهدا ئاماژه بهو
مهته له کوردییه دهکا که دهلی (بهرد له جیی خۆ بهسهنگه)
بی گومان کاتییک ههلقههرا بهولاو لایاندا فریج دهبری و خللور
دهبیتهوه جا دهلی: من و تۆش چۆن له ولات و زیدی خۆمان
ههلقههراوین و، تا ئهو کاته جیگای مانهوهمان پۆم بی و له ژیر
سیبهری شوومی تورکاندا بین، هۆنراوه زانیارییهکهمان هه
بهفیرۆ دهروا، چونکه نهیار ههگیز سهرکهوتن و پیشهرفتی ئیمه
ناوی حاجی مهلاعهبدوللای سیههم دواي تهواو کردنی دهورانی
فهقییهتی و ودهمی مهلایهتی وهرگرتنی له باوکی بهپیزی وهکوو جی
نشینییک بۆ بابی دهستی کرد به وانهویژی و تهواوی کاروبارهکانی
باوکی ئههجام دهدان و باوکیشی چاوهدیژی دهکرد وله ژیر
چاوهدیژی ئههوا خهریکی ئههجام دانی ئههک و سپاردهی خۆی
بووه. جا ئا بهو جۆره توانی دهسهلات و توانایهکی گهوره و تهواو
لهم کارهدا وهدهس بیئنی و به جوانی له کل دهبری.

جهمیلزاده نرخ و پزیزکی زۆری بۆ دادهنخ و زۆر خوۆشی لێی دئ و له لای پیاو ماقوولانی شاری بهغدایه زۆری به چاکی باس دهکا و دهیناسینئ و بهو شیوه حاجی مهلا عهبدووللا له شاری بهغدایه شدا نئوبانگی زۆر پهیدا دهکا و دهناسرئ و ههروهها ئهویش خهک دهناسخ.

دوای گهپانهوهی له بهغدایه زۆری پئ نهچوو که شهپ له نئوان دهولهتی عوسمانیو رووسیای قهیسهریدا راگهپئترا و ههر له ههمان سالی ١٢٩٢دا شهپ دهستی پئکرا و گهلیک له هۆز و خیله کوردهکانیش ههستی ئایینی هانی دان بۆ ئهوهی که پشتیوانی له دهولهتی عوسمانی بکهن و بهو جۆره ئهوانیش چوونه ناو شهپهکهو کوشتاریکی زۆریشیان لئکرا.

حاجی مهلا عهبدووللاش وهک فهرماندهیکی لئزان و سهربازیکی فیداکاری ئیسلام هاته مهیدان و جۆریک چووه ناو جهرگهی شهپهکهوه که ههتا شهپ تهواو نهبوو نهگهپرایهوه و ئهوپهپری دلئیری خۆی نیشان دا. جا ئهوکاته دهورانی فهرماندهیی سماییل پاشای عوسمانی بوو مهلا عهبدووللا لهو سهفهردها چهندین جار دیدار و کۆبوونهوهی لهگهڵ کرد و دۆستایهتی له نئوانیاندا پتهوتر بوو. بنهمالهئ جهلییهکان چهندین پارچه زهمین و زهوی و زار و گوندیان له دهوروبهری کۆیه ههبووه که دهولهتی عوسمانی پئیش ئهو شهپه لئیی داگیر کردبوون بهلام دوای ئهو شهپه به هۆی ئهو سهرکهوتن و دلئیریانه که حاجی مهلا عهبدووللا خۆی نیشانی دان، دهولهت مانگانهیهکی باشی که بریتی بوو له یهک ههزار قرۆشی عوسمانی بۆ خۆی و بنهمالهکهی برپیهوه. بهلام زهمینهکان و گوندهکانی ههر نهدانهوه. که به رای من چاک بوو نهیدانهوه دهنه بئ گومان زهبریکی شوین دانهر له سههر کهسایهتی و

فيداكارىيهكانى ئەو پياوه گهوره دهبوو. لهوانهشه كه خودى حاجى مهلاعهبدوللا هەر داواشى نهکردى و له بنىرا وه گووى شای ههئنههينابى. چونكه لهوانهبوو خهلك بلين هەر بو ئهوه ئەو ههموو دليريهى له خۆى نيشان داوه تا ملکه داگیر کراوهكانى بدهنهوه.

دواى دامرکانى شهري نىوان عوسمانى و روس ناکۆكى له نىوان عوسمانى و ئيراندا پهيدا بوو. بو له ناو بردنى ئەو ناکۆکيه، دهولت حاجى مهلاعهبدوللاى به نوينهري له گههلهبدوللا پاشاى رهواندزى نارده ئيران بو وتوويز لهگههلهکاربهدهستانى دهولتهتى ئيران. ئەوان چوون و زور به سههرکهوتوى گهپانهوه و حاجى مهلاعهبدوللا هەر كه گهيشتهوه كۆيه ميداليهى دهرجه سىي مهجيدى پيشكesh کرا. ئەو وتوويزهى كه له گههله نوينهرانى دهولتهتى ئيران کردى له شارى مههاباد بوو.

ئهوزانا بهرزه بههۆى زانىارى زورى خۆى و ليزانى وکارامهئى و ههروهها به هۆى ليهاتووى و ليهوشاوهئى و ئازايهتى و نهبهزى و تيكوشهري و خهباتگيرى خويهوه تا ما رۆژ لهگههله رۆژ بهرهو سههرکهوتن دهچوو و پيز و حورمهتيكى له نيو خهلهکدا پتر دهبوو و پله و پايهئى پتر پئ ههله دهچوو و دهستى له وانهويژى و راگهياندننى ئايينى پيرۆزى ئيسلام شل نهکرد تا دهورانىك كه ديتى وا يهكيكى زور له خۆى ئازاتر، زاناتر، ورياتر، ليزانتر، دلسۆزتر، هوشيارتر، نهبهزتر، كۆلنهدهرتر وا پئ گهيوه و هاتۆته مهيدانى خهبات و تيكوشان و دهتوانى جينگهئى ئەو پر کاتهوه. جا تۆ خودا دهبي كئ له ههموو ئاكارىکدا لهو پالهوانه قارهمانه هۆزانه بليمهت و پسپوره بالاتر بئ؟

بێ گۆمان ناکرێ و نابێ و نالوێ و ناشێ که ئهو کهسه جگه له مهلا محهمهدی کورپی، کهسیکی تر بێ. جا کاتیک که وههای دیت و زانی که مهلا محهمهدی کورپی کهسیکه که دهتوانێ له جیئی وی دانیشی و لهویش باشتر ئهکرهکان به جی بیتی تهواوی کاروباری مهلایهتی و وانهویژی حهواله بهوی کرد و له جیگای خۆی داینا و ئههجا خۆی خهریکی موتالا کردن و خوا په‌رستی و چاوه‌دێری کاروباری کورپه هه‌لکه‌وتوو‌ه‌که‌ی بوو.

حاجی مهلا عه‌بدو‌ل‌لا به هۆی ئه‌وه‌ی، که له ده‌ورانی فه‌قییه‌تیدا له گه‌ل کاکه‌حمه‌دی شیخ و شیخ عه‌لی ئه‌فه‌ندی له فه‌رگه‌ی حاجی مه‌لا ئه‌سه‌عه‌دی باوکی و یکه‌را خویندبوویان زۆری هۆگری به‌و دوو پیاوه‌ گه‌وره‌وه هه‌بوو دۆستایه‌تی و نێزیکه‌ی زۆریان پیکه‌وه هه‌بووه. ئه‌وانه له ده‌ورانی ژیا‌نیاندا هه‌میشه پیکه‌وه پێوه‌ندیان هه‌بووه و نامه‌یان بۆ یه‌کتر نووسیه‌وه، که مامۆستا مه‌لا که‌ریم موده‌رپریس - خوا پاداشی باشی بداته‌وه - هێندیک له‌و نامه‌نه‌ی له کتێبی یادی مه‌رداندا تۆمار کردوون.

وه‌ک هێمای بۆ کرا حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا پێشه‌ی وانه‌ویژی و پێشنویژی حه‌واله به مه‌لا محهمه‌دی کورپی کرد که دیاره ئه‌و کاره‌ی له سا‌لی ١٣١٨ی کۆچی مانگیدا کردووه و دوا‌ی ئه‌وه‌ش ته‌نیا هه‌شت سا‌لان ژیا‌وه و له سا‌لی ١٣٢٦دا دوا‌ی نێزیکه‌ی ٧٦ سا‌ل ژیا‌نی پر له‌ شانازی و پر له‌ خه‌بات و تیکۆشانی مه‌ردانه کۆچی دوا‌ی کردووه. یا خوا به‌ر بارانی به‌زه‌یی و میهر و دروودی خوا بکه‌وێ.

جاریک حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا له ریکوزه‌ریکدا ریئی ده‌که‌وێته پۆده‌رو له‌لای شیخ قادری سنه‌دۆلان میوان ده‌بێ. شیخ هه‌ر که هه‌والی هاتنی حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا‌ی پێ ده‌گا به‌ خۆی و ته‌واوی

درویشه کانییهوه به پیرییهوه دهچئ و له گهراڤهوهدا بۆ نیو گوندی
 سندۆلان درویشهکان به فرمانی شیخ دەس دهکهن به دهفه لیدان و
 جهزم بوون و های و هۆی. حاجی مهلا عهبدووللا که سواری
 گویدریژیک دهبی و گویدریژه که بهو دهفه و بهزم و ههرایهی
 درویشان چۆلاغ دهبی و دهسله میتهوه و بهو لا و لایاندا دردهپهپه
 شیخ دهیههوی تهنا نهت که لک له وهش وهر بگری و دهلی جهنابی
 مهلای دهفه لیدان و گوتن و زیگری درویشهکان ئه وهنده بهسۆزه
 تهماشای که چ شوینه واریکی له سهه که ره کهی تو داناهه؟! تهماشای
 چۆن ئه ویش ههر جهزم بووه؟! حاجی مهلا عهبدووللاش که دیاره
 لهو جهۆره که سانه نه بووه ههروا به ئاسانی و زووبه زوو
 هه لئه له تی دهلی: نه خیر یا شیخ که ره کهی من خۆی نه قشبه ندییه و
 که یفی به قادریان نایهت؟ بۆیه وا دهکا.

جا با ئه وهش بزانی دوو رچه (طریقت) ی قادری و نه قشبه ندی
 ههر ئه و دوو رچه که مهلای گهوره له باره ی واندا دهلی:

ته ریقه ی قادی و نه قشبه ندی
 به بای دا رهونهق و ئاههنگی کوردی

به لی جهنابی مهلا عهبدووللا که هم له فهقییه تیدا و هم له
 مهلایه تیدا ناوبانگی زیرهکی و پیتۆلی و پسپۆری وهک ههوا ی
 ئازادی له کوردستان گهرا بووه سه رهتای خویندنه کهی له خزمه تی
 باوکی بهرپیز و خوشه ویستی دهس پچ کرد و ههر له خزمهت ویشی
 تهواو کرد و سه ره نجام دوا ی ماوهیهک گهرا ن بۆ کۆ کردنه وهی
 زانیاری گهرا وه تهوه لای باوکی و له حوجره پیرۆزه کهی خۆیان
 ئارامی گرتووه و ههر له وی و له ههلسوورپنهر و وانه ویژی ئه و
 فیرگه به ناوبانگه ودهمی مهلایه تی وهرگرتووه.

به پێژ حاجی مهلا عهبدوڵلا دواى ئهوهى كه له حوجره پیرۆز و مباره كه كهى خۆيان له كۆیه دا ماوه یهكى باش ماوه تهوه و وانهى زانیارییه ئیسلامیه كانی خۆیندوووه و تا راده یهكى زۆر له زانیاریدا خۆی ته ییار و ئاماده كرده و ئه مجا وهك هه موو فه قییه كى هه ژارى كوردستان له مالى خۆیان وه در كه وتوووه و به و لا و لایاندا رۆیشتوووه و بۆ خر كرده وهى زانیاری ئیره و ئه و یسى كرده ووه. له هه ر خه رمانیک خه رمانلۆغه یه كى وه رگرتوووه و له هه ر باغیک گولیک و له هه ر بیستانه ی چلیكى چنیوه. له خزمه تی گه لیک له مه لا به رز و به پێزه كانی كوردستان وانهى زانیاری ژیرامه یی و گێپراوه یی (عقلی و نقلی) خۆیندوووه و له هه ر بلیمه ت و پسپوړیک كه لکیكى وه رگرتوووه. له و هه موو گه ران و هه لخالانه دا جاریک له گه ل حاجی مهلا قادی كۆیی ده چیته ناوچه ی باله كایه تی و له و هه ریمی جوان و دلرفین و له و كوێستانه خۆش ئاو و هه وایه ی نیشتمانی پیرۆزی كورد له لای چه ند كه س له مه لا گه وره كان كه لکی زۆری زانیاری وه رگرتوووه.

بۆ نمونه له خزمه ت زانای به پێژ مهلا محه مه دی كورپی كاك عهبدوڵلاى شیخ وه تمانى و مهلا شیخ ته های سووره شوری و مهلا محه مه دی خه تی مه لای ده رباری محه مه د پاشای ره واندى وانهى خۆیندوووه و به ئاماده گی و ته یاری و پۆشته یی ته و اووه گه رپاوه ته وه بۆ كۆیه. باوكی ئه و به پێزه جه نابی حاجی مهلا ئه سه ده ی جه لی كه بۆ دووه م جار ده چیته هه ج چونكه زۆر پیر و زوره ان ده بی له گه ل خۆی ده یبا و ئه ویش له وێ زۆر خزمه تی باوكی به پێزی ده كا و له هه ر جێیه ك پێویست بووبێ له كۆلی ده كاو به كۆلی ده یگێرێ. هه روهك له مه و به ر باسمان كرد.

دواى ته و او بوونی هه ج و رپوره سمى هه ج و دیدار و وتووێژ له گه ل زانایانى عه ره بستان له مه ككه ی پیرۆز نه خۆش ده كه وێ و

هه ر له ویش کۆچی دوایی ده کا حاجی مه لا عه بدوللا هه ر له وئ دهینیژئ و خۆی به ته نیا ده گه ریته وه بۆ کوردستان و بۆ کۆیه، له لایه ن مه لا و فه قئ و زانا به رزه کان و هه موو تاقم و توێژه کانی خه لکی کۆیه وه پيشوازیه کی چاکی لی ده کری.

ئهو به ریژه سه باره ت به و کۆچه دلته زینه ی باوکی له یه کیک له بیره وه رییه کانی خۆیدا ئاوی نووسیوه:

"توفي والدي يوم الجمعة آخر شهر ربيع الثاني من سنة الف و مأتين و تسع و ثمانين في مكة المكرمة عصر يوم الجمعة، و صلى عليه ضحوة يوم السبت بالملتزم الشريف و دفن في جنة المصلى في شعبه النور قرب قبر الشيخ ابن حجر رحمهما الله تعالى"

راستی حاجی مه لا عه بدوللا یه کیک بووه له که له پیاوه هه لکه وتوو و قاره مانه کانی که م وینه و بی لینگه ی کوردستان و جا ئیتر بی گومان جیی خۆیه تی که کورپی وه ک مه لای گه وره ی کۆبی که به کولی دلی خۆی کوردستانی گه وره ی وه جۆش هیئاوه، له پاش بی و ئیتر کوردانی کۆن و پیر و پیشینیانمان جوانیان فه رموووه که " گیا له سه ر پنجی خۆی ده پرویته وه".

ناسنامهی مهلای کۆیی

پسپۆری دلسۆزی گهلی کورد، بلیمهتی هۆزانی موسلمانێ کوردستان، پێشهنگی هۆشیارانێ گهلی بهلا لیدراوی کورد و سهردهستهی دل بیدارانێ کوردهواری و موسلمانێ دل پیر باوهری قورئانی تهک پهههستی خوداووستی خۆشهویستی یهزانی مامۆستا مهلا محهمهدی کۆیی جهلیزاده و دلسۆزترین کهسی کورده که بۆ کورد و کوردستان دلی وه کول هاتوو.

بهپێز مامۆستا کۆیی ناوی پیرۆزی محهمهد و نازناوی جهلیزادهو ناوبانگی کۆیی و مهلای گهوره و پیشهی مهلایهتی و له بنهمالهی بهپێزی ئایینی و زانیاری جهلییهکانه.

ئهو هۆزانه لیزانه و ئهو زانا بی وینهیه کۆری حاجی مهلا عهبدووللای سیههم کۆری حاجی مهلا ئهسهعد کۆری حاجی مهلا عهبدووللای دووههم کۆری حاجی مهلا عهبدوهرهمان کۆری حاجی مهلا عهبدووللای ههوهل کۆری مهلا محهمهدی مهلازاده کۆری مهلا براییم کۆری مهلا چهسهن کۆری مهلا براییم کۆری مهلا حسین کۆری مهلا ئهبووبهکری جهلییه. که وهک باس کرا له بنی را خهکی گوندی گهلاسی پۆدهرن. ئهو زانا بهرزه پایویکی گهلیک زاناو دانا و تیگهپشتوو و لیزان و سهردهرچوو له کاروباری جیهان و رامیاری و ههموو زانیارییهکانی باو له دهورانی خۆیدا بووه.

بی گومان به راشکاوێ دهتوانین بلیین، که له ئێو هاوچهرخانی خۆیدا بی لینگه بووه و لانی کهم له مهردایهتی و کوردایهتی و راستی و پاکێ و چاکێ و دلسۆزیدا نموونه و هاوتای دهس نهکهوتوو. بهلام من ئهوهش زۆر زۆر به گرینگ و سهیر و سهمهره نازانم چونکه کهسیک لهو بنهماله گهوره که سههراوهی فیر و

زانباری له کوردستاندا بووه بێته دهڕی و پێ بگا ههر دهبن وا بێ و ئیتر ئەو رینگه‌ی خۆی بریویه و ئهرکی خۆی به‌جێ هیناوه و له سه‌ر پنجی خۆی رواوته‌وه و ئیتر کورد گوته‌نی گیا له سه‌ر پنجی خۆی ده‌پوێته‌وه، خوای گه‌وره‌ش ده‌فه‌رمووی: (و البلد الطیب یخرج نباته باذن ربّه و الذی خبث لا یخرج إلا نکدا) زه‌وی چاک و به‌هیز و خاوین به‌ ودم و فه‌رمانی خوا، به‌ جوړیک، که (یعجب الزراع نباته) شیناوه‌رده‌که‌ی جووتی‌ر سه‌رسام ده‌کا، ده‌پوێنی و ئه‌وه‌ش که خه‌راپه و زه‌وییه‌کی بێ هیز و پیسه و به‌ره‌مه‌میکی خه‌راپ و که‌م نه‌بێ نییه‌تی. به‌لام من ئه‌وه به‌ سه‌یر ده‌زانم جوړه که‌سانیک هه‌ن که له‌و جوړه بنه‌مالانه‌ش هه‌لکه‌وتوون به‌لام نه‌ک هه‌ر نه‌بوونه‌ته جوړه پیاویکی ئاوا به‌لکه دروست به‌ پێچه‌وانه‌ی چاوه‌پروانی لیکران له کل ده‌رهاتوون و درکن له جێی گوڵ رواون.

مامۆستای کۆیی پیاویکی زۆر پیتۆل و خۆناس و خواناس و که‌لناس و وریا و ژیر و دلسۆزیکێ راسته‌قینه‌ی ئایینی پیرۆزی ئیسلام و خه‌مخۆریکی گه‌لی کورد و رۆله‌یه‌کی هه‌لکه‌وتووی کوردستانی دابه‌ش کراو و به‌دبه‌خت و فیل لیکراو بووه. ئەو هۆنه‌ر بووه، هونه‌رمه‌ند بووه، زانا بووه، مه‌لا بووه، رامیار بووه، وانه‌ویژ بووه، پێشنویژ بووه، وتاریبیژ بووه، نووسه‌ر بووه، ویژه‌وان بووه، دیژه‌وان (فقیه) بووه، راقه‌ده‌ر (مفسر) بووه، راست ویژ و دلسۆز و خه‌مخۆر بووه، کورپکی مه‌رد و مه‌ردیکێ کورد و نه‌ت‌رس بووه، بزوینه‌ری هه‌ستی دلان و راپه‌رپینه‌ری خه‌ولیکه‌وتووان بووه.

بۆ ئه‌وه‌ی خۆم پێی هه‌لنه‌لیم تا نه‌لین هه‌ستی نه‌ته‌وایه‌تی و هاوبیری و باوه‌ری هانی داوه بۆو رانان و پێهه‌لگوتنه، ده‌قی ویژامه‌ی عه‌ره‌بی مامۆستا مه‌لا که‌ریمی موده‌رپیس له‌ باره‌ی ئه‌و که‌له‌ پیاوه‌دا دینم و دوايه‌ش وه‌ریده‌گێرمه‌وه سه‌ر کوردی. ئەو

به پریزه له باره ی مامۆستا کۆبییدا ئاوا ی نووسیوه که ده لێ:

كان لصاحب الترجمة دور عجيب في الحركة العلمية و توجيه الطلاب بل توجيه المسلمين كافة الى اليقظة و الاعتماد على النفس، و التوجه الى معالى الامور و الوحدة و الاعتصام، و الابتعاد عن الاختلاف و الخرافيات، و في الواقع كان احد الاجدين في العلم و الفضل و الغيرة و الشهامة و الجسارة الادبية و قوة القلم، و فلاحه البيان، و صراحة اللسان، و لو لا بعض الموانع لاستفاد الناس منه ما لا يستفاد بكثير من الزمان، فكان يختار لعلماء الدين التراس و الاستقلال بتوجيه المسلمين، و اخذ الزمام الامور المهمة، و الحركة نحو الامام في كافة الشؤون الدينية و الاجتماعية و السابق على سائر الناس.

فتخرج من تربيته فوج من العلماء الغيارى الذين لا يخافون في الله لومة لائم و كذلك كان له آراء قيمة في شؤون التعليم و التدريس و رعاية الايام و الزمان، و لكن ليس التدبير كل شىء فان التقدير قد يضحك على التدبير.

كتاب (علماءنا في خدمة العلم و الدين) ص ٥٣٥.

واتا:

ناوبراو خاوهنى ئەو باسه دەوریکى سەرسام هینەرى هەبوو له بزووتنەوهى زانیارى و هۆشیار کردنەوهى فهقیکان و بەلکه گشتى موسلمانن و راپەراندنیان له خەوى بئ ئاگایى و باوەر کردن به خۆ و وروپئ له کارگەلى گه وره و گرینگ کردنیان و یهکیه تی و یهکگرتن و لیکنتر نه پچران و دووری کردن و بیزار بوونیان له ناکۆکی و دوو بهرە کایه تی و شتی پرۆپووج و خەرافات و باوەر هەبوون به بیجگه له راسته قینه و راستیه کان.

له راستیدا ئەو لهزانیاری و پێزو گەورەیی و هونەر و پیاوێتی و خیرەت و نەترسی و ئازایەتی و ئاگاداری و ویژەیی و هیژی قەلەمدا و هەروەها له رهوانیی بهیان و راست بیژی و رهوانبیژی و راستهوخۆیی زمان و بئ پیچ و پهنایدا به یهکهمی یهکهمان (ههلبژاردەیی ههلبژیراوان) و بئ وینه و نموونه و هاوتا بووه و ئەگەر لهبەر هیندیک لهمپەر و بهرگر نهبايه خهک که لکیکی وههیاين لئ وەردهگرت که ئەو که لک و قازانجه به ماوهیهکی یهکجار زۆریش وەر نهگیرئ.

ئەو به پێژه هه میشه بۆ زانیانی ئایینی ئەوهی پهسند ئەکرد و پێی چاک بوو که سه روک و سه ره به خۆ بن و له بیدار کردنه وهی موسلماناندا گۆی له مستی کهس نه بن و ههروەها له کاره گوره و گرینگهکان و بزووتنه وهی به ره و پیش چوون و تهواوی کاروباره ئایینی و کۆمه لایهتی و رامیارییهکاندا ده بی ئەوان (مه لاکان) جله وی کار و رۆلی فه زمان وه ده ست خۆیان بگرن و نه هیئن بکه وینته دهس نهزان و بئ ناگا و له خوا نەترس و خه یانه تکاران و، ده بی له گش کارو باریکدا له هه موو خه لک پیش کهون و هه رگیزنابی چاولیکه ر و لاساکه ره وهی ئەم و ئەو بن. به لکه به پیچه وانه مه لاکان ده بی له سه ر هیئ و ریبازی راست و دروست و رامیاری راسته قینه ی ئیسلام بتوانن خه لک به دوا ی خۆیاندا بکیشن.

جا ئا له سه ر ئەو بیر و باوه ره ژوماره یه کی زۆر له زانیانی خاوه ن بیر و باوه ر به خۆ و لیها تووی وا که له سه ر خوا و له ریی خوا دا له لۆمه ی لۆمه که ران نا ترسن، له فیژ کردن و باره یئانه کانی وی که لکیان وه رگرت و له فیژگه ی ئەودا پیگه یشتن و هه ر یه که ی بوو به مواهید و خه باتگێرێک له ریی خوا دا.

ههروەها ئەو بلیمه ته که م وینه یه به بیرو باوه رپێکی تایبه تی و پته و و دروستی له باره ی کاروباری فیژ کردن و باره یئان و سه باره ت

بهوانه و یژی و به فیرو نه دانی کات و چاخ و روژگاری به نرخ و ته مه نی پر بایه خ هه بوو. به لام هه موو شتیک بریتی نییه له راویژ و ته گبیر و زور جارن چاره نووس به ته گبیر پیده که نی.

به پرتووکی زانیانی ئیمه له خزمهت زانیاری و ئاییندا (به که میک روون کردنه وه وه)

مه لای دلسووتاو و ده روون هه لقرچاوی کورد که بلنسه ی ئاوری ده روونی به قه رای بلنسه ی ئاوری نه وتی باباگورگور بووه که بیری له وه کردۆته وه وا نه وتی که رکوک ده روا بو ئه و پروپا و فه رهنسه و ئینگلیس پنی حاوانه ته وه به لام کوردی بیچاره ش ئه وه نده ی ناده نی که ته نانه ت ده فته له شی کات و شه و له به ری دانیشه ئاهی ده روونی هه لکیشه و هه ناسه ی بو سو داری دوو که لی لی به رز بو ته وه و ده سته کانی خو ی گو شیون و په ژاره ی ده روونی خو ی ده رب ریوه و گو توو یه تی:

نه وتی باباگورگوری چو ن ده چی بو پاریسی
ئاوری هه سه ره تو مه ندی له ده روونم دایسی

دوای ویش عه بدوللا په شیو ده لی:

مناله ک_____ان، مناله ک_____ان!
ئه ی برس_____ییه ژیس_____ن تاله ک_____ان
له س_____هر ل_____وتکه ی باب_____اگورگور
نزیک تافکه ی سه ره و زووری زیرینی گر
گلکۆیه کی بچکۆله م دی لیس نووسرابوو
ئا لیره دا منالیکه چی او بسزی کورد
له برس_____ان م_____رد!!

هە روە پەشيو لە پارچەپەكى چوكەلەى دىكەى خوى دا دەلى :

مناله كان ! مناله كان ! ئەى برسپه زین تاله كان!

دەزگیرانم كوترىكى دیا ر بەكره ؛ بۆ گواستنەوهى رۆژ ئەمیرم پەربە پردى
قەدى چيام قەف قەف برى ؛ كە لە دەرگای سنورم دا؛ تفى دەمى

بوستال رەشيك هات

سواغى دا ناو چاوانم !!

جا كاتىك كە دیتووپەتى گەلەكەى وى لە چاو هەموو گەلانى
جیهان كراووتە سى چوار پارچە و هەر پارچەش دراوہ بە
دەولەتیکى وا كە هیچ بەزەپەكى پێیدا نایەت و ئاواش پاش كەوتوو
لە هەموو مافىكى خوا پێدراوى خوى بێبەش كراوہ و بە تەواوى
رىگەى ژيانى لى گىراوہ و سەرەپای ئەوہش كراووتە دەیان و سەدان
قۆل و دەستە و هەر قۆلەش وەك مېگەلىكى بى سەر و زمان و بى
شوان و خودان وەبەر كۆلكە شىخىك يان كۆلكە خەلىفەپەكى خوا
نەناس و لە خوا نەترس كراوہ و ئەوانىش هەر بە كەيفى خۆيان بە
نىوى ئايين و تەرىقەت دەيانچەوسىننەوہ و دەيانرۆوتىننەوہ و
كەلكى خۆيانىان لى وەردەگرن ، هەروەها كە دیتووپەتى كە ئەو
خەلكە نەزان و نەخۆیندەوارەش لە بەر نەزانى و نەخۆیندەوارى و
بى ئاگایى خۆيان لە ئايين و ژيان و بوون و هەروەها ئەحوالى
گەلان و جیهان پێيان وایە بەرنامەى ئايين و ژيان و دەستورى
خودا دەبى ئاوا بى و ئیتر ئەوہپە دانان (تقدیرى) خواپە كە ئەوان
دەبى هەر نۆكەرى ئەم و ئەو بن و هەر رۆژە لە بەر دەركى كەسىك
هەلتووتەكین و بە پرچى درىژى ژنانەوہ بچن بۆ بەر دەركى تەكپەو
خانەقا و لە باتى هەموو پێشكەوتن سەرکەوتنىك بە ھولەھول
سەر ھەلۆەشێنن و گابۆرى بكەن.

له سه‌ر عه‌ردی ئه‌وی کوردی زمان بی
 له لای وایه ئه‌بی سووک و نه‌زان بی
 ئه‌بی چه‌مه‌بال و گاو‌ان و شو‌ان بی
 ئه‌بی زه‌ببال و که‌نناس و سه‌پان بی
 ئه‌بی هه‌ر ریش درێژ و پان و لوول بی
 ئه‌بی هه‌ر عاجز و گرز و مه‌لوول بی
 ئه‌بی هه‌ر به‌نده‌ی عورب و عه‌جه‌م بی
 ئه‌بی بی عیلم و ئیمل و قه‌له‌م بی
 ئه‌وه‌نسه‌ده‌ بیه‌وش و بی دین و نه‌زانه
 که لای وایه خو‌دای وی ریش پسانه!!
 مه‌لاکانیش له چه‌قیان زۆر خه‌یانان
 ئه‌وانیش هه‌ر ده‌لێتی گه‌وج و نه‌زانن!!

راستی مامۆستا چه‌قیه‌تی ئاوا به مه‌لاکان ده‌لی، چونکه که‌ی
 مه‌لا ده‌بی له رێگه‌ی پیغه‌مبه‌رلا بدا و چۆن ئه‌وه‌ش رێگه‌ی
 پیغه‌مبه‌ره! که ئه‌وان ده‌یکه‌ن، وه‌ک مامۆستا ده‌فه‌رموی:

له باتی باسی دین و روکنی ئیمان
 مه‌لا بۆیان ده‌خوینن مه‌دحی شیخان؟
 ئه‌لی شیخی هه‌یه خاوه‌ن که‌رامه‌ت
 تکاتان بو‌ ئه‌کا رۆژی قیامه‌ت؟
 شه‌و و رۆژی به‌ زیکری خوا خه‌ریکه
 دیاره زۆر له خزمه‌ت خوا نزیکه
 گه‌لی جار‌ان ده‌چینه‌ فه‌وقی عه‌رش
 ئه‌گه‌ر چه‌ز کا له لای خوا دانه‌نیشی
 خولاسه‌ چه‌ند خورافاتیکي دیکه

مهلا نهقلی دهکا بهو فاک و فیکه
 عهوامی قسور بهسه ر وهک وا ئهزانن
 جهنابی شیخ به خزمی خوا ئهزانسن
 خسووسه ن گهر ئهلین یا غهوسنی ئهعزهم^١
 ئهوانه ی شیخیان لا خـــــــودایه
 حیــــسایى وان له سسه ر تهوقى مهلايه
 مهلا تو باسى خوايان بو بفه ر موو
 وهها باشه له بو وان و له بو توو

جا ئا لیتره دا سهبارهت به مهلا و ئهركهكانى وى و پله وپایه و
 خۆدپۆراندنى ویدا پیم خوۆش بوو باسیکی کورته له بکه م بهلام وام به
 باش زانی تهنیا ئه و پارچه هۆنراوهی خوۆم که له و باره وه چند
 سال له مه و بهر دامناوه و بللوم کردۆته وه بیهینم که ئه وه
 دهقه که یه تی:

پهيام بو مهلا

مهلا تو رابهرى خهلكى جيهانى
 كه تو ميراتگى پىغه مبه رانى ٢

^١ - غهوسى ئهعزهم هه مان شیخ عهبدولقادری گهیلانییه که گلکۆبه که ی له شاری بهغدايه و له مهولا باسه که ی دیت. بهلام با لیتره دا ئه وه نده بزانی ئه و شیخانه چۆن نیو و نیوبانگی زله زله ی وهک غهوسى ئهعزهم، شیخ المشایخ، مرشد عام، پیر طریقت و هند بو خۆیان داده نین که هه موویان فریوده ر و راکیشه ری خه لکی ساده و ساویلکه و هه ژارن.

٢- بهرێز ناوداری کورد، موفتی زه هاوی ده فهرموی:

ترکیب ملا چو در ازل از الم است بیچاره نصیب او همه درد و غم است.
 شادی به دلش چگونه صورت بندد چون قلب کنی حاصل قلبش الم است
 ههروهها هۆنهریکی دیکهش له باره ی مهلادا ده لێ:

ئەتـۆ رازدارى یەزدانىـى له دنـیا
 گـۆلى ئـایین و ویژدانـى له دنـیا
 ئەتـۆ دلـسۆزى گـش خەلکـى هەزارى
 له جـیـى پـنـغە مـبـهـرى گـهـوره و بە کـارى
 ئەتـۆ مـهـردى خـودا و ئـاواتى خەلکـى
 له بـۆ گـش خەلکـى هەر قـازانـج و کەلکـى
 ئەتـۆ ئەرکـت له دنـیا دا گەلـیکـه
 هەبـوونى تـۆ وە کـوو بـوونى گەلـیکـه
 نەمانى تـۆش نەمانى خەلکـه گـشتى
 دەبا بـمـرئ گەلـى تـۆ بـدا له مـشتى
 مەلا بـى تـۆ جـیـهـان تـارىک و پەستـه
 له لای هەر کەس کە خـاوهـن بـیـر و هەستـه
 سـپـاردەى تـۆ وە کـى پـنـغە مـبـهـرانە
 وە کـى پـیـاوانى گـهـوره و رابەرانە
 ئەتـۆ بەرپـرسـى خـۆش کـردنى جـیـهـانى
 ئەتـۆى گەر راز و رـێـتـویتی دەزانـى
 ئەتـۆى فەرمانـدە و سـهـردارى مەردان
 ئەتـۆى رازدارى هـۆزانی موسـلـمان
 ئەتـۆ پـسـایەت رەدایە و راسـسـتـهـقـینە
 رـێـگـهـت ئـایینە رـێـبـازت ئەویـنە
 بـرای دلـسۆز و سـهـردارى بەهـیـزى

دردى بیا فرید خدا نام او ملا	بد تر گمان نبرم از او در جهان بلا
ماهیتش ملالت است و ترکیش از الم	این نکته هویدا و واضح است و برملا
گر ملا و جمله بلا در مجلس	روند داخل، شوند محترم الا ملا

بە فەرمانى پىغەمبەر جىئ نىشىنى
 دەبوو چۆن جا تۆ پايەي خۆت نەبىنى؟!
 مەلا مەردى خۇدا بە خۆت بناسە
 كە تۆ چا بى ھەموو ئەو خەلكە خاسە
 ئەگەر تۆ خۆت ھەبى دنيا بە تۆيە
 ئەتۆ نىيى بۆيە دنيا رەنجەرۆيە
 كە تۆ ئايىنى راستى بلىيى بە خەلكى
 ۋە كوو دارى بەرى و ھەر پىت و كەلكى
 كە رىيى راستى ۋە پىش خەلكى كەوى تۆ
 ئەۋەي خوا دەيھەۋى بى سۆ ھەۋى تۆ
 ئەگەر مەردى خوا بى و بۆ خۇدا بى
 دەبى بى سۆ لە ناراستى جۇدا بى
 ئەتۆ نايى مەرايى بىكەي لە بۆ كەس
 دەبى گىش بۆ تۆ بىنە چاۋ و گوى و دەس
 سىپاردەي تۆ ۋە كسى پىغەمبەرەنە
 ۋە كسى پىساۋانى گەورە و رابەرەنە
 مەلا مەردى خۇدا بە بۆ خۇدا بە
 لە نامەردى و لە نامەردان جۇدا بە
 مەدۆرپى زىئانى دۆرانىت نەمانە
 ۋە دووى قورئان كەۋە و دوور بە لە مانە
 خەباتى تۆ لە بۆ خەلكى بە كەلكە
 تىلاسانت لە رىئ مىل شىكانى خەلكە
 كە رات چاك و دلىت پىر ھەست و پاكە
 مەلەيتىيە مەكە بۆ زىنىسى كاكە
 مەلەيتىيە بىكە بۆ راگەيانىدن

بۆ ئیسلام به بنی دنیا گه یانـدن
 ته گهر مهردی خودای و برپـیک به هۆشی
 نه که ی زانیاری و ئایین فرۆشی
 که ئایینت فرۆشتت مانه نـدی کـالا
 کراسی ترسه نوکیت برـا به بـالا
 سپاردهی تـۆ وه کی پیغه مـبهـرانه
 وه کی پیـساوانی گهـوره و رابهـرانه
 که چوو به ده رکـی شیخ وینـه ی موریدان
 له ناو دلتـا نه ما ئایین و ویژدان
 که چوو به مالی زۆردار بـۆ مهـرایـی
 مهـلا نی و پهستی، نابی بۆ مهـلایـی
 که جیاوازیـت له نیوان خهـلکی ئیـسلام
 تهـۆ دانا ئیتـر بزانه سهـرهـنـجام
 له دهستت داوه تـۆ ئایینی یهـزدان
 نه ژیریـت ههس نه ئایین و نه ویژدان
 مهـلا بی تـۆ دهـبی قورئان بزانی
 به بی قورئان مهـلا نی، پیـساوی نانی
 خهباتت بۆ خودا و بهـرنامه قورئان
 له تـۆ کـۆوه دهـبن خهـلکی موسـلمان
 ته گهر تـۆ جینگـری پیغه مـبهـرانه بی
 گهـلـیک شهـرمه که چهـشـنی نۆکهـران بی
 سپاردهی تـۆ وه کی پیغه مـبهـرانه
 وه کی پیـساوانی گهـوره و رابهـرانه
 مهـلا ههـسته وه کـوو مهـردانی ئـازا
 به جـوبیه و شـاقهـل و شـۆرهـت مهـنازه

مەنازە قەت بە ریشو و شال و ریشت
 بنازە تۆ بە پێشه و کار و ئیشت
 مەلایبی و زانیاری نازی تۆیە
 پێغمەبەر هاو دەم و هاو پرازی تۆیە
 لە خوار پێغمەبەرا هەر تۆی لە دنیا
 بوو کارێکی زله هاو توویە دنیا
 مەلا کۆلت گرانە و تەرتە رێگەت
 دلای تەنگی موسلمانانە جیگەت
 مەلا تۆ نەچیه دەرکی شیخ و پیران
 لە باتی وان بچۆرە مالی بییران
 ئەرۆی ریشیک کە پێغمەبەر نەچووین
 نەتبی خوویە ک کەوا بوو وی نەبووین
 سەپاردە ی تۆ وەکی پێغمەبەرانە
 وەکی پیاوانی گەورە و رابەرانە
 مەلا تۆ بوو مەلات خوشناوی بووچی؟
 بە خۆت نالیی کە ئەو هیچ نییە ئەتۆچی؟
 بەرستی بیت و گەر هەر دووک مەلا بن
 وەکوو پێغمەبەران هەر بوو خودا بن
 بوو یە کتر هیز و پشست و دەست و چاون
 بەلام ئە ی داخە کەم هێشتاکە خیان
 نە یاری خوا و خۆتان بوو تە یاروو
 لە دەستوو داوہ سەدا دار و نە داروو
 رێگەو ون کرد لە خەلک و هەم لە خۆتان
 چرا هەلپێنە سا چی ماوہ بووتان؟
 مەلا مەردی خودا بە بەسیەتی بەس

له بارهی ناکۆکی گۆی مهگره بۆ کهس
 خوا فهرموووه ئایه ی (واعتموما)
 دهبا یه ک بـین مـن و تـوو
 دهـمـیکه گـورزی هـاوار ی له تـویه
 مهلا بـزانه خـودا کـاری به تـویه
 سـپارده ی تـوو وه کـی پیغه مـبهـرانه
 وه کـی پیـاوانی گهـوره و رابهـرانه

ئهگه ر دیوانی هۆنراوهکانی مامۆستای کۆیی (دیاری مهلای کۆیی)
 بهوردی بخوینینهوه و چاوێک به دێره زیڕینهکانیدا بێگرین بۆمان
 دهردهکهوێ که ئهوه بهرپێزه چ ئەندازه له ژیان و بوون و جیهان
 حالی بووه و ویستووێهتی خه لکیش وهکوو خۆی حالی بکا و چۆن
 دهردی ئایین و گه له کهی به هه موو ئەندام و جهسته ی خهسته ی
 خۆی چه شتوووه و ههسته ی به ناتهواوی و ناپیکوپینکی کردوووه و
 ههروهها چۆن چۆته بنج و بناوانی کارهوه و وهک مه رهنگۆزینکی
 لیزان و پزیشکینکی زۆر حالی و به شیوه ی نوێ کهوتۆته
 بهر بهرکهانی له گه ل ماک و هۆی دهرد و نهخۆشی، نهک له گه ل
 دهرده که، و بهر بهرکهانی له گه ل هۆکار (علته) کردوووه نهک له گه ل
 خودی کار (معلول).

ئیتیر به تهواوی ئاگادار بووه له ژیاواری کوردهواری و زانیویهتی
 که هه موو نه که بهتی و به ده بهختی و مال و ویرانی و دواکه وتووویهکی
 گه لی کورد له نه زانی و ناکۆکی و نه خویندهواری و دوو بهرکهایهتی و
 چه نده دهسته گی و قو ل قو ل بوون و لی ک دا پچرانه دایه و هۆی
 ئهوانهش هه موویان هه ر هه بوونی شیخ و ئاغا و دهر به گ و
 چلپاوخۆرانی بیگانه و بیگانه په رهسته کانه و به تایبهتی شیخه کانی

بە لەمبەرێکی زۆر گەورە زانیووە لە سەر رینگەیی ژیان و پێشکەوتن
لە کوردستاندا.

چونکە ئەو خوا لێ خۆشبوووە زانیایەکی وا بوووە کە سەرەپرای
ئەوێ کە زانیویەتی ئەوانە کەوا خۆیان بە نێوی ئایین بە سەر
خەڵکدا سەپاندوووە نەک هەر ئایینی نین و بەرنامەکەیان ئایینی
نییە، بەلکە هێندیکیان بە تەواوی دژی ئایینیش و لە ماکا دێرکی
ئایین و چەقی چاوی ئیسلامن. چونکە تا دووسەد ساڵ دوا
پێغەمبەر هەر نەبوون.

بەلام بۆ زانیوی ئەو مەبەستە لێکۆڵینەوە و مۆتالایەکی زۆر وردو
سەرئێجەرانەیی دەوێ. ئاسنێکی رووکێش کراو بە زێر، تا
رووکێشەکی لە سەر لا نەبەیی نازانی کە زێر نییە. جا مەگەر
زێرینگەرێکی وەکوو مامۆستا کۆبی هەلکەوێ و خۆی ئاسا بە چاوی
دڵ لە دنیاوە بنۆڕێ و بزانی کە لە بن ئەم رووکێشە چ هەیە. خۆم
جاریکی لە گەل مەلایەکی مریدا کەوتمە قسە لە بارە
شێخایەتیدا، دوا کێشە و هەلایەکی زۆر پێم گوت ئەرێ کاکە
ئاخر وەکوو خۆمان دەزانین ئێمە چوار بەلگەیی دێژەیی (دلیل
شرعی)مان هەیە و بە هۆی ئەو چوار بەلگانە دەتوانین بزانی
داخوا هەر شتیکی کە مەبەستمانە ئایینیەیان نا، کە بریتین لە
(کتاب، سنە، قیاس، اجماع) واتا کتیب (قورئان)، رهوشی
پێغەمبەر(و قیاس یانی هەلسەنگاندنی شتیکی کە ئیستا هەیە و
پێشوو نەبوو بە شتیکی کە پێشئەبوووە دە شتیکی کە تێیدا
هاوبەشەن بۆ نموونە وەک ئەو کە ئیستا ویسکی هەیە و پێشئە
نەبوو، بمانههوی بزانی داخوا فەرمانی دێژە (حکم شرع) لەبارە
ویدا چییە، تەماشای دەکەین کە ویسکی مەستکەرە، لە چاخی
پێغەمبەریشدا(ئارەق هەبوو و مەستکەرە و حەرامە، کەواتە

ویسکی چونکه مهستکهره حهرامه. ئهوی تریش کۆبوونهوهی زانایان واتا ههر شتیک زانایانی ئایینی له سههر ریکهوتن فهرمانی خوا و دێژهی پیرۆزی ئیسلامه.

جا ئهتۆ شیخایهتیم بۆ به کێههیان دهچهسپینی؟ ماوهیهکی ده بیر کردنهوه راچوو، سههری بهردایهوه و پاش ماوهیهک سههری ههلبیری و گوتی: به (اجماع). گوتم: کامه اجماعه؟ ئهوهی که ئیستا ئیمه دوو کهسین و یهکمان نهیار و یهکمان هاوکاریهتی؟ پاش ماوهیهک گوتی: جا ئیمه هیچ نین و حیسابمان له سههر ناکرێ. گوتم: ئهگهر واش بێ ئیمه ئهوهمان به میرات له پیشینیانی خۆمان وهرگرتوووه و له کۆنهوه ههروا یهک نهیار و یهک هاوکاری بووه. وهره با بگهڕینهوه سههر قورئان و رهوشتی پیغهمبهر، ئیتر گورژی گوتهنی:

دهبا من پیت بلیم کاکه به کوردی
 شتی وا بهست ئهڕی کئی فیری کردی
 له قورئانان نه شیخم دی نه دهرویتش
 ههـوو چهـند جاری لیکداوه به وردی
 نه سووفیم دی نه تهکیه و خانهقام دی
 نه باروبنه و دیاری و بارهگام دی
 نه کهزیه و پـرچ و زهرگ و دمبهک و دهف
 نه شال و منتهشا و جوبیه و عهـبام دی
 ئهگهر پتویسته شیخ بۆ ئایینی خوا
 بلی پیم شیخی گش پیغهمبهران کوا؟
 محمه دخووی و یار و یـاوهـرانی
 به گشتیان شیخیکیان ببـوایه دهـبـوا
 ئهگهر ئیمه موسلمانین به قورئان

به قورئان و نییە دەستتووری یەزدان
 وه لا نیین مـنـزگهوت بـۆ خانەگایان
 دزی فەرمانی خوا و دەستتووری قورئان

به ئی خوای گەورە به دلی ئەو پیاوه گەورەیی سرووش (الهام)
 کردوو که تا ئەم حاله راوهستاو نه بی و ئەو گه له ههروهها
 ناپیگه یشتوو و ناتهواو نه بی و لاشی موسه و گه ره که بۆ چارهیی هه
 دهردیگ به به ره کانی ده بی له گه ل هۆی بنه ره تی دهرده که بکری و
 دلۆپه له سه ربانی را و جوگه له بناوانی را ئیشک نه کری له
 خواری را خو ماندوو کردن بی که لکه.

جا هه ره بۆیه دینی له پارچه هۆنراوه یه کی دوور و درێژدا
 دهرده کانی کۆمه لی کوردهواری دیاری ده کات و ده یانخاته به رچاوی
 خاوه ن چاوه کان و بۆیان ده ست نیشان ده کا که ئەو دهردانه له
 چیا په یدا بوون و ماکی بنه ره تی وان چیه. تا خه لک خو ی
 هۆشیار بیته وه و خو ی بۆ چاره ی دهردی خو ی ته کان له خو ی بداو
 راپه ری، چونکه راسته که:

به غمخوارگی جز سر انگشت من
 نخارد کس اندر جهان، پشت من ---- یا
 خم شود از بار منت پشت من تابخا رد پشت من انگشت من

ئەو زۆر به چاکی ئاگادار بووه و زانیویهتی که هه موو شیخ و
 میخ و ته ریه قهت و مه ریه قهت و ته کیه و مه کیه و ئەو فیل و فوته ی که
 له کورده ستاندا سه ربان هه لداوه و له ژوماره نایه ن، به پیی
 نه خشه یه کی دژی ئیسلامیانه و دهره کی (خارجی) بۆ لیک هه لپرین و
 لیکتر نامۆ کردنی موسلمانان و به تاییبه تی بۆ له ناو بردنی

یہ کیہتی و برایہتی موسلمانانی کورد دروست کراون و ہەرگیز لہ یاسای ئیسلامدا جیگایہکیان نییہ و بہ ہیچ جوړیک لہ گہل ئیسلام بۆز ناخۆن و بنہمایہکی ئیسلامییان نییہ. بہ لَام بہ جوړیکیشیان لہ گہل ئیسلام جوّش داون کہ بہراستی جودا کردنہوہیان کاریکی سادہ و ئاسان نییہ.

لہ دەورانى خودى پیغەمبەرى مەزن و یارانى وەفاداریشیدا و تەنانەت بگرە چاخى چوار پیشەوای (مذہب)ى سوننیشدا ئایینی پیروزی ئیسلام ہیچ پیویستییہکی بہوانہ نییہ و رەنگە شتیکی تایبەتی کوردستانیش بن یان لہ ولاتانی دیکہی دواکەوتووی وەک کوردستانیشدا ہەبن بہ لَام لہ گەلانی ژیر و ھۆشیاردا نہیاننوانیوہ رەخنە بکەن.

جا مامۆستای خوا لیخۆشبوو کاتیک ئاوا ھۆشیارانہ لہ شتہکە حالی دەبی و دەردەکان دەدۆزیتەوہ و دەرمانەکانیش دەناسی و، بہ لَام ھەرچی دەشکات و دەشکپینئ ہیچی لہ دەس نایہ، دواى ھەلکیشانی یەک دوو ھەناسەى ساردى بۆسۆدار ئاوا دەفەرموی:

هەتا شـیخـیک لہ کوردستان بمینئ
 ئومیدى زیندەکانیت پی نہمینئ
 تەریقەى قادری و نەقشەبەندى
 بە باى دا رەونەق و ئاھەنگى کوردی
 ھەموویان بوونە سوّفى و پیر و دەرویش
 بە بەرمال و سەبیحە و رشتە و ریش
 ھەموو بی ئیش و بیکار و تەوہزەل
 وەرگ بان و مل ئەستووور و سەلک زل
 لہ وان و تەرزەرۆم تا حەددى جافان
 تەوہلا بوون لہ عەقل و علیم و عیرفان

بەوێ شـۆـۆـۆ و بەوێ عەقـۆـۆ و تەمییـۆـۆ
 مـۆـۆ قەقەق قەومێ کـۆـۆ ناییتە رییـۆ

مامۆستای وردبێن و زانا و دانا بە چاوی خۆی دەبینی کە گەلی
 کورد لە پیشکەوتن و سەرکەوتندا تۆزی هیچ کامیک لە گەلانی
 جیهان ناشکینی و پیاووە گەورەکانی ئەو گەلەش لە باتی هەموو
 پیشکەوتن و سەرکەوتنیکی رامیاری هەر قۆلەیی وە دواي شیخیک و
 هەر دەستەیی وە دواي خەلیفەییەک کەوتوون و پیشیان وا بوووە کە
 ئایین بریتییە لە ریش و پـرچ و سەر و کەزی و مل بادان و
 هوولەهوول و های و هووی و دەف و دمبەگ و بەو جۆرەش رۆژ
 لە گەل رۆژ پتر لە ئایینی خوا دوور دەکەونەووە و لێی دەبن بە
 بیگانە، جا هەر بۆیە بە هەناسە ساردی و بی هیواوییەووە
 دەفەرموی:

بە ریشی پـان و پـرچی پـر لە تەسپـی
 بناخەیی کاری کوردان چۆن دەچەسپـی؟
 بە کەشکۆل و سووال و فەقر و زیلەت
 مەحـالە کاکـی خۆم تەشکیلی دەولەت
 هەموو بی هۆش و بی گۆش و نەزانن
 ئیدارەیی ملک و میللەت چۆن ئەزانن؟
 ئومیدو قەت نەبی کورد بێتە دەولەت
 لە بەدبەختی ئەوێستا بوونە سـی لەت

جا ئەمجار پـرێک لە حال و ژیاواری کوردهواری ورد دەبیتەووە و
 کە دەبینی هیندیک ئەو لە داخان خەریکە دیق ئەکەن و هیندیکیش
 هەر ئاگیان لە هیچ نییە و بە خەیاڵیشیاندا نایەت و بە قسەیی
 شیخ و میخان وەها لە رینگە لادراون کە هەر پـتیان وایە پـینچ و دوو

رۆژیکی دیکه ناخایهنی که شیرازهی جیهان لیک دهترائی و هیچ شتیک له حالی خۆی نامینئ و به یه کجاری پهسلان رادهبی و ئیتر ئهوه ویستی خواجه و ههول بۆ ئالوگۆر کردنی بی که لکه و بی ئاکامه و دهبی بهوه قاییل و دابین بن و خۆشیان ههلاوهسن هه ئهوهیه.

له مهرجیکا که خواجه گهوره ئهفهرمئ: (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بأنفسهم) واتا: خوا حال و ژیواری هیچ گهلو هۆزیک ناگۆرئ و ئالوگۆری تیدا وهدی ناهینئ ههتا ئهوان خۆیان پانهپهپن و بۆ ئالوگۆر کردنی حال و ژیواری خۆیان تهکان له خۆیان نهدهن. جا ههه بۆیه مامۆستا چاوهکانی به مۆلهق دهوهستی و سههریک با ههه و دوایه به خهه و پهژارهی زۆرهوه دهفهرموی:

ئهوهی زانایه ناو جهرگی پهلاسه
 ئهوی نـادانه نـازانی چ باسه
 جهنابی شیخ ئهلی ئاخـر زهـمانه
 قیـامهت رادهـبی ههـر بهـو زـوانه
 ئیـرادهی خـواجه ئیـوه ههـروهـها بن
 وهـکوو هـارووت و مـارووت بن سهـرهو بن
 له بهر قهولـی پـر و پـووجی ئهـمانه
 له دهس کـوردانهـما غهـیری ههـمانه
 له بهر تهـزویـری وان شیـخانی بهـدبهـخت
 گهـلی کـورد نـابنه سـاحهـب رابهـت و تهـخت

وهک دهبینین مامۆستای بلیمهت و زانامان خوا لێی خۆش بی جیی خۆیهتی که تهواوی بهدبهختی و بیبهشی گهلی کورد له شیخهکان دهزانئ و پێی وایه لهت لهت کرانی کوردستانیش ههه له

سایە ی سەری وان رایە کە یاخوا سایەیان لە سەر کورد و کوردستان کەم بێتەووە و بېریتەووە و هەر نەمیتێ. بەراستی ئەو چاوبەستانە وەهایان چاوی خەلکی هەژار و نەخویندەواری کورد بەستوووە کە بە هیچ کلۆجیک رینگە ی خۆی نادۆزیتەووە و سەر دەر ناکا. جا مامۆستا کاتیک دەبینێ گەلانی ژێر چەپۆکە ی جیهان وا یەک لە دوا ی یەک ئازاد دەبن و لە ژێر باری چەوسانەووە دینە دەری و سەربەخۆیی خۆیان وەدەس دینن، بەلام کوردەکان وەها بە قسە ی پرۆپووجی شیخەکان بە فریو چوون و خەلەتاون کە بە هیچ جۆریک بیر لە داھاتووی خۆیان ناکەنەووە دەپرسی و دەلی:

لە بەر چی کاری خەلکی وا درووستە
 ئەگەر هیندووزە گەر ئاگر پەرسستە
 ئەگەر لازە، ئەگەر رۆمە، ئەگەر جـوـو
 لە ژێر نیری ئەم و ئەو پاکی دەرچوو
 بلی یا شیخ قیامت لیتووە رابوو
 بە جەھل و تەمبەلی مالمان خەرا بوو
 ئەگەر راستە ئەلێنی دنیا خەراوہ
 لە بۆ چتە ئەم هەموو جووت و بەراوہ؟
 ئەگەر دنیا خەرا بلی بەو نیتزیکە
 جەنابت بۆچ بە دنیا وا خەریکە؟

ئەمجا دوا ی گونجانندی ئەو مەبەستە پر بایەخە ی پێشێ هەر لەو پارچە هەلبەستە درێژەدا دیتە سەر ئەو مەبەستە کە پیاوی موسلمان نابێ پەست و ترسەنۆک و حیز و خوێری بی، بەلکە دەبێ خاوەن خیرەت و پیاوہتی و مەردایەتی بی و وریا و تیکۆشەر و

سەحابە ی رهش کهوا قەبیری دیساره
 مەسافە ی سئ سەعات دووری له شارە
 سەحابە ی مستەفا گەر ترسەنۆک بان
 چ ئیشیان بوو له تورکستان و ئیران؟
 نە کەن خۆفنی نە کەن ترسئ هیچ کەس
 به غەیری پادشای دەواری ئەقەدەس
 دەبئ بئ شک و شووبه و نەزانی
 به تەحقیقەری حەباتە زیندەگانی
 ئەوێ دنیای نەبئ دینی زەعیفە
 مەلا بئ یانە شیخ یا خو خەلیفە
 مەداری دیسن و دنیایا هەر غینایە
 بئئ الفقیر فخری ئیفتیرایە

مەبەستی مامۆستا لێرەدا ئەوێه که جوړه باوه پیکي پیریژنانه
 له ناو خەلکدا بلاو بوتهوه که دەلێن موسلمان دەبئ به هەموو
 شتیکی قایل و دابین بئ و دەبئ له خوښگوزەرانێ دووری بکا و
 موسلمانان دەبئ به هەژاری دابین بن، چونکه پیغەمبەر (شانازی به
 هەژارییهوه کردوو و فەرمووشیهتی (هەژاری شانازی منه). جا
 مامۆستاش- خوا لێی خوښ بئ- ئەوێ به درۆ دەزانی و
 دەفەر موخ ئەی موسلمان بئ "الفقر فخری" ئیفتیرایە و به زمانی
 پیغەمبەر مووه هەلبەستراوه و ئەو، هەرگیز وای نەفەر مووه. به لئ
 دابینی شتیکی چاکه و رهوشی پیغەمبەرانه، به لام هەرگیز بریتی
 نییه له هەول نەدان بو ژیان.

هەر وهها دواي چەند هۆنراوهی جوان لەبارە ی یهکیهتی و
 بهرنامە ی دەولەتی که خوا یار بئ له جیی خۆیدا دەیاننێن و
 باسیان لئ دەکەین. ئەو بهرپێزه روو دهکاته موسلمانانی کورد و به

مێوهیهکی لێزانانه ئامۆژگارییان دهکا و ده گوێیان دهریوێنی و
 پێیان دهلی که بۆ ئهوهی نازمهکانی خوا به فیڕۆ نهپۆن و کهلکیان
 لێ وهرگیرێ، دهبی فیڕی پێشهسازی ببن و تهمهنی پرپایهخی
 خۆیان به فیڕۆ نهدهن و نهچنه تهکیه و خانهگاکان و فیڕی درۆ و
 دهلهسه و فیئل و فوت و خواری و دوپووویی نهبن، چونکه ئهو
 خانهگایانه گورژی گوتهنی:

ئهوانه گـازینۆی ریتـواری خـاوان
 تهلهن بۆ کوردی بهدبهخت دانراون

وهک دهفهرموئ:

ههتا کوو نهبنه خاوهندی سههنايع
 ههـموو تهـنعمای خوا ئهـروا به زایـع
 به خـۆرایـی تهـچـئـ عـومری عـهزیزـتان
 به هاوین و بههار و پاییز و زستان
 مهچـوونه خانـهقا و چـایی خانـان
 هومێـدم وایه بـینه خـانی خانـان
 ئهگهـر خواهیش ئهـکهـن خوا لـتـو بـئـ رازی
 مهچـوونه تهـکیهـکان بۆ حـوققه بازی
 قوماریـ قهـت مهـکهـن ئیـوه و خوداتـان
 دهـنا بهـر با دهـبی مال و موناتـان
 بهـجـئـ بـئـنن ئهـوهی واجـب کـرایه
 بهـوئ نهـوعـئـ که مهـتـلـوووی خـوایه
 ئهـگهـر باب جـاهیلـه با کـور مهـلا بـئـ
 له تهـحوالی ئـومهم با شـارهـزا بـئـ

بەرنامەي مامۆستا كۆيى بۆ كوردان

مامۆستا كۆيى لەوچەند تاكە ھۆنراوەي خۆيدا بەرنامەي گشتى و راميارى و ئابوورى و فەرھەنگى و سوپايى بۆ كوردان ديارى دەكاو ريبازىكى گشتى بۆ گەلە زۆر ليكر اوو كەي دەس نيشان دەكاو دەفەر موي:

ئەگەر عىززت دەوي ھەستە بە ھىممەت
 بە فکەر و سەبر و تەدبىر و كياسەت
 ئەبى مىللەت ھەموو يەك بن لە گەل يەك
 لە ئەر بيايى قەلەم تا خواوەنى چەك
 ئەگەر كوردىسك ئىھانەت كەن لە بەسەرە
 ھەموو بىنە خرۆش و جۆش و نەعرە
 ھەتا حەقىسى نەسپىن رانەو ھەستىن
 لە بەر بى ئىتتىفاقي خوار و پەستىن
 خەزىنىتىكو ھەبى مالى عموومى
 وەكوو جوو و ئەرمەنى و داشناك و روومى
 لە روپىيە و ئانە و چارىسك و غازى
 بە كەلكو دى لە رۆزى پەنجە بازى
 فرى دەن مەتەشا و بەرمال و كەشكۆل
 تەرك كەن تەپل و رەقس و خزمەت و شۆل
 تەنگ و تۆپ و تەيارە پەيا كەن
 بە عەزمى دىن و دنيا روو لە خوا كەن
 وەكوو شىر وەرنە مەيدانى جەرارەت
 بە خىرەت بن بە خىرەت بن بە خىرەت
 پياوى ترسەنۆك وەك پووشكە سووكە
 ژنى بىو بە كوركە و نووكە نووكە

راستی نهوهی که نهو لهم چهند تاکه هۆنراوهدا رایگه یاندوووه و وهک پێشپهوهیکی دلسۆز و میهره بان و ههمیشهیی وهپیش کوردان کهوتوووه نهوهنده جوان و ریکوپیک و تهواوه که دهلیی له راویژگه و جقاتی رامیاران و ژیر و به بیرانی کۆنه کار و کارکوشتهی گهلانی جیهاندا نهخشهی بۆ کیشراوه و دارپژراوه و بهرنامه یان بۆ دادهنی و رینگیان پێشان هدا. په پیره و پرۆگرامیان بۆ دهنووسی و نهخشهی رامیاری و کۆمه لایه تییان بۆ دهکیش.

به لێ مامۆستای گهوره مان راست دهفرموئ که سیک، که گهروهیی و سهروهه ری بۆ خۆی بوئ دهبی خاوهنی وره ی بهرز و بیرو ههستی ئازادی و سهربهستی و ئۆقره و خۆراگری و راویژو نهخشهی جوان ولیهاتوویی و لیوه شاوهیی بی.

ئه مجا ههر گهلێک بیههوی رزگار و سهربهخۆ بی، دهبی ههموویان تهبا و یهکگرتوو بن و بۆ دین و دنیای خۆیان روو له خوای گهوره بکهن. نهو گهله دهبی یهکسان و بی چین و تووژ و تاقم بی. ههر گهلێک هیوای به مانهوه و سهربهستی خۆی ههبی دهبی رینگهی تاقم و تووژ و گرووپ و دهسته جات نهدا و ماوهی چینایهتی له بهین ههلبگری و کۆمه ل، کۆمه لیک یهکسانی بی، نهو گهلانهی که ماوهی چینایه تییان داوه و تاقم و تووژی زۆریان له ناو خۆیاندا دروست کردوون میژوو نیشانی داوه که ههر بهره برانهوه و له ناو چوون رۆیشتون، سه ره پای نهوهش دهرمانی ههموو دهردیکی رامیاری ههر یهکیهتی و یهکگرتنه. به لێ مامۆستا جوانی فره مووه که ده لێ:

ئه بی میللهت هه موو یهک بن له گهل یهک
له ئه ربای قه له م تا خاوهنی چهک
ئه گه ر کورد پیک ئیه انهت که ن له به سه ره

هه‌موو بیینه خـرۆش و جـۆش و نه‌عـره
هه‌تا حه‌قی نه‌سـینن رانه‌وه‌سـتن
له به‌ر بـی ئیتتـیفـاقـی خـوار و په‌سـتن

به‌راستیش هه‌ر وایه، ده‌بی گه‌ل هه‌مووی یه‌ک بی و یه‌کگرتوو و یه‌کتر خۆشه‌ویست بی و ئه‌گه‌ر ته‌ماشای که‌ین بۆمان روون و ئاشکرا ده‌بی که گه‌ل هه‌ر وه‌کوو مه‌ل خاوه‌نی دوو باله، بالی رامیاری و بالی سوپایی؛ و هه‌ر ده‌وله‌تیکیش هه‌ر به‌و دوو باله‌وه‌ راوه‌ستاوه‌و هی‌زی سوپایی و رامیاری که ده‌وله‌ت و میریی هه‌ر ولات و نیشتمانیکیان لـی پـیک دـی و ده‌بی هه‌ر کاتـی ئه‌و دووانه‌ پیکه‌وه یه‌ک نه‌بن ده‌وله‌ت و هی‌زی گه‌ل له به‌ر یه‌ک هه‌لده‌وه‌شی. هه‌ردووکیان بۆسه‌روه‌ری و سه‌ربه‌خۆیی گه‌ل و نیشتمان پـیویستن و هه‌رگیز مه‌ل به‌ بالیک نافرێ.

جا مامۆستای زانا و رامیاری راسته‌قینه‌مان ده‌فه‌رموی ده‌بی خه‌لک وه‌ها پیکه‌وه یه‌ک بن و وه‌ها له سه‌ر یه‌ک وه‌ جواب بـین که ئه‌گه‌ر کوردیک ته‌نانه‌ت له ده‌روه‌ی کوردستان و له جێیه‌کی وه‌ک به‌سه‌ر سووکایه‌تی پـی بـکـرێ و زۆری و سته‌میکـی لـی بـکـرێ ده‌بی ته‌واوی کوردی دنیا بیینه جۆش و خـرۆش و به‌ سه‌ر دوژمندا بگورینن و به‌ جارێ بیته‌وقینن و هه‌تا مافی ئه‌و کورده زۆر لیکراوه نه‌ستینن و ته‌وله‌ی نه‌که‌نه‌وه ده‌بی رانه‌وه‌ستن و هۆنه‌ری کورد گوته‌نی:

هه‌ر که‌س نه‌بیـی بیـری ته‌وله
له بـایی خـۆی نیـیه، زۆله

خۆ ئیوه ئه‌ی کوردینه هه‌ر ته‌نیا له به‌ر بی‌یه‌کیه‌تی و یه‌ک نه‌بوونتان ئاوا ره‌زێل و زه‌بوون و ژێر چه‌پۆکه‌ی هه‌موو که‌سن، ده‌نا گه‌لی ئاوا ره‌شید و وریا و ئازا و نه‌به‌ز و ئاوا قاره‌مان و

پاله‌وان له كوێ هه‌یه، له كوردستان نه‌بێ؟! ئێوه خۆ كۆنترین و ئازاترین گهلانی جیهانن و به‌ پرۆای هیندیك له راقه‌ده‌رانی قورئانی پیرۆز ئه‌و ئایه‌ته‌ که ده‌فه‌رموێ: (ستدعون الی قوم اولی ب‌أس شدید) واتا له‌وه به‌ دوا بانگ ده‌کرین بۆ شه‌ر کردن له‌گه‌ڵ گه‌لیکی خاوه‌نه‌ن زه‌ه‌روه‌نگی زۆر، له‌ باره‌ی ئێوه‌ی کورددا هاتۆته‌ خواره‌وه‌.

ئێوه‌ ده‌بێ بزائن که به‌ یه‌کیه‌تی هه‌موو شتیکتان بۆ ده‌کرێ، به‌لام به‌ بێ یه‌کیه‌تی هه‌یچتان بۆ نا‌کرێ. خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رموێ: (و اعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا) ده‌س بگرن به‌ رسته‌ی په‌یمانی خوا و لیک هه‌لمه‌ب‌پ‌رێن. پێغه‌مبه‌ری مه‌زنیش ده‌فه‌رموێ: (انما يأكل الذئب من الغنم القاسیه) واتا گورگ ته‌نیا هه‌ر ئه‌و مه‌رپی ده‌خوای که هه‌لب‌رابی و له‌ میگه‌له‌که‌ی جیا ده‌بیته‌وه‌ و هه‌له‌ده‌ب‌پ‌رێ. جا ئه‌ی کوردینه‌ ئێوه‌ بۆچی وا ده‌که‌ن و هه‌تا که‌نگی یه‌ک ناگرن و یه‌ک نابن و خۆ ئه‌وا وه‌خته‌ له‌ داخان مامۆستای گه‌وره‌مان هاواری بگه‌یه‌نیته‌ په‌رپه‌رۆچکه‌ی ده‌ رۆژێ.

هه‌روه‌ها حاجی قادریش ب‌یزاری خۆی له‌و یه‌ک نه‌بوونه‌تان ده‌رده‌ب‌پ‌رێ و ده‌لی:

ئیتتيفـاقه‌ دل‌به‌ریکی بـی ک‌ده‌ر
حاجی ئه‌نواعی لیباسی ک‌رده‌ به‌ر
بـی جیاز و ماره‌یی ده‌یدا به‌ شوو
له‌و هه‌موو ک‌وردانه‌ داخوازیک نه‌بوو!!

به‌راستی شتیکی سه‌یره که دل‌به‌ریکی ئاوا جوان و نازه‌نین و په‌سند و باش و له‌بار و پ‌رمایه‌ ئاوا به‌ ئاسانی ب‌ی جیاز و به‌رگ و زی‌ر و ماره‌یی بیده‌ن و که‌س داواکاری نه‌بێ!! نانا، داوته‌له‌ب و خوازینی که‌ری زۆره‌ و هه‌موو که‌س ملی خۆی بۆ ده‌شکینی به‌لام

ئهگەر له بهسرهش که ولاتی کوردستانیش نییه، سووکایهتی به کوردیک بکری، کوردان دهبی هه موو خۆینیان بیته جۆش و خرۆش و ههتا مافی ئه و کورده نهستین و تۆلهی نه که نه وه رانه وهستن، چونکه

ههر کهس نه بیی بیی ری تۆله
له ببابی خۆی نیییه، زۆله

سه ره رای ئه وهش، که ده بی ئاوا یه گرتوو بن وه کوو هه موو گهلانی دیکهی دنیا یه که خاوه نی ده ولت و میریی خۆیانن و سه ره به خۆن ده بی خه زینکی مالی گشتیان هه بی، چونکه ده ولت پۆیستی به خه رج و پیتاک هه یه و له خۆرا هه لئاسوو پۆ و به پۆوه ناچی به لکه ئه و خه رج و پیتاکه هه مووی له و خه زینه گشتییهی ئه درج. که ئه وهش هه مان (بیت المال) ی ئیسلامی واتا خه زینه ی گشتییه که ئه و خه زینه هه موو تاک (واحد) یکی دراوی ولاته که ی تیدایه که به که لکو دئ و له رۆژی تیگیران و په نجه بازی و شه ر و شوپدا. له و تاکه هۆنراوه ی مامۆستا که ده فهرموئ:

ئه بی میللهت هه موو یه ک بن له گه ل یه ک
له ئه ربابی قه له م تا خاوه نی چه ک

ئامازه یه کی زۆر گرینگ هه یه بو ئه وه که هیچ داموده زگایه میریی، به بی هیزی یاسا دانهری و هیزی به پۆوه به ری یاسا که هیزی دادگهری و دادپهروه ری ناکرئ ههر بشبی.

جا دیاره ئه ربابی قه له م بریتییه له کۆری یاسا نووس یان کۆری راویژگه ری گه لی و خاوه ن چه کیش هیزی به پۆوه به ری یاسای دانراو و له راویژگه ی گه لی دایه و له و نیوه شیعره شدا که ده لی

ههتا ههقی نهسیزن رانهوهستن ئاماژه به هیزی دادگهری (قوه قضائیه) دهکا که ههموو دهولهتیک لهو سێ هیزه پیک دیت.

ئهو جار دیته سهه ئهو مهبهسته گرینگه که شیخهکان له باتی ههموو زانیاری و رامیاری و پیشهسازی و پیشکوهنتیک کوردهکانیان فییری تهپل و دهف و دمبهگ و زهرگ وهشاندن و بهرمال به شاندا دان و کهشکۆل هه لگرتن کردوو. که دیاره ئهوانهش له رۆژی مهیدانداریدا هیچ و له هیچیش کهمترن و بهرنامهی جیهان و سروشت و فیژ و رامیاری ههه شتهی بۆ شتیکی داناوه. و ئیتر له کاتی شهپه تۆپ و شهپه تفهنگ و شهپه تهیاره دا دهرویشی بی میشک به تهپل و دهف وزهرگ و مهنتهشا و کهشکۆلهوه چی له دهس دی؟! که بی گونان هیچ. جا بویه دهفهرموی:

فری دن مهنتهشا و بهرمال و کهشکۆل
 تههک کهن تهپل و رهقس و خزمهت و شۆل
 تفهنگ و تۆپ و تهیاره پهیا کهن
 به عزمی دین و دنیا روو له خوا کهن
 وهکوهو شیهر وهرنه مهیدانی جهارهت
 به خیرهت بن به خیرهت بن به خیرهت
 پیای ترسهه نوک وهک پووشکه سووکه
 ژنی بیوه به کورکه و نووکه نووکه

ههه لهو بهسته ههلبهستهیدا ئاماژه دهکا بۆ یارانی پیغه مبههه و به کوردان دهلی: ئهه ئیوه ئهه کوردانی موسلمان! ئهگهه موسلمانن بۆچی چاو له یارانی پیغه مبههه ناکهن؟ خو ئهوان سهه رهشق و ئۆلگویی خهکن، موسلمانن دهبی هه میشه رهفتاری ئهه پیاو هه ورانه رهچاو بکهه، ئهوان هه رگیز ترسهه نوک و

بئ خیرهت نه بوون، ژيانی به سووکی و به رهزیلییان قهت قه بوول
 نه کردوو. ئەوان به شانازی و سهربه رزی ژیاون، جا هر ئەو
 ئازادی و شانازی و سهربه رزی و خیرهت و پیاوهتی و بیر و باوه ره
 پتهوه بوو که بۆ ماوهیهکی زۆر کهم ئەوانی گه یاند به پلهی ههره
 به رزی ماقوولی و سهروهری و سهرداری هه موو جیهانی ئیسلام و
 تهواوی دژمنهکانیش له ترسی وان نه تره یان چوو و ئیتر خۆشیان
 بوونه گه وره ترین هیزی جیهان.

خۆ ئیوه خۆتان زۆر پئ موسلمانه و موسلمانیش ده بئ به خیرهت و
 نه بهز بئ و ههرگیز نابئ خویری و ترسه نۆک بئ، چونکه:

پیاوی ترسه نۆک وهک پووشکه سووکه
 زنی بیوه به کورکه و نووکه نووکه،

مامۆستا خوا لئی خۆش بئ، خۆشی پیاویکی زۆر به خیرهت و
 نه ترس و نه بهز و خاوهن باوه پ بووه.

ئه گه پنه وه: جاریک مامۆستا نوینه ری کۆری گه لی دانهرانی
 عیراق (مجلس ملی مؤسسان عراق) ده بئ و دیاره دهوله تی کاتی
 ئەو کاتی عیراقیش خه لک زۆر لئی نه قاییل ده بئ و سه ره نجام له
 خۆ پيشاندانیکی گه وره دا په لامار ده به نه سه ر ساختومانی کۆره که و
 نوینه ره کان جگه له مامۆستا ههر یه که ی به لایه کدا راده کهن و
 خۆیان ده شیرنه وه. به لام به هۆی ئەوه که مامۆستا نوینه ری
 خه لکی و خۆشه ویستی خه لک ده بئ هیچ کهس کاری پئی نابئ و
 کهس خۆی تینا گه یه نی. پاش بلاوه کردنی خه لکه که نوینه ره کان
 وهک مشک ههر یه که ی سه ر له کونیک دهر دینئ و دینه وه لای
 مامۆستا و پئی ده لئین: ئەرئ قوربان ئەتۆ بۆچی نه ترسای؟

بەراستی ئیمە زۆر ترساین، کورە خۆ ھەر زراومان چوو. ئەویش دەفەرموئ: ئەمن بە سێ بەلگە گەورە دەبوو نەترسم و ھەلنەیەم: یەكەم من موسلمانم و موسلمان قەت نابێ ترسەنۆك بێ. دووھەم كوردم و كوردیش لە ھەموو گەلیکی دنیا بەخیرەت تر و ئازاترە. سێھەم من زانام و ھەر كەسیش زانا بێ دەبێ نموونەى خیرەت و ئازایەتى بێ.

بەلێ جا ئەو یەكە دەفەرموئ:

سەھابەى رەش كەوا قەبەرى ديارە
 مەسافەى سێ سەعات دوورى لە شارە
 سەھابەى مستەفا گەر ترسەنۆك بانر
 چ ئیشیان بوو لە كوردستان و ئيران؟

ئەمجا دژی بیرو باوەرى حیزانەى ئەو كەسانە، كە پێیان وایە ئەوێ موسلمانەیان ئەوێ كوردی موسلمانە ھەر دەبێ بە زەبوونی و رەزىلى و بە سووك و چرووكى و مل كزى و ژیر دەستەبى و ژیر چەپۆكەبى بژی!! روو دە ھەر موسلمانىكى دەكا و دەفەرموئ:

دەبێ بێ شك و شوبهە وا نەزانى
 بە تەحقىرى حەياتە زیندەگانى
 ئەوێ دنیای نەبێ دینى زەعیفە
 مەلا بێ یانە شیخ یا خو خەلیفە

ھەروەھا ھەلەكوتیتە سەر بێر و باوەرى نەزانانەى ئەو كەسانە كە بە نیوى دین دنیاى وەلاناو، یان لە چۆلگە و ئەشكەوتاندا

دهژین، به بی هه موو پیداو یستیه کی ژین یان وهک نه زانان به وه قاییل و دابینن که به شه که ی وانیش هه ر خه لک بیخوات له مه رجیکا که خوی گه وره خۆی له قورئانی پیروژدا ده فهرموئ: (و لا تنس نصیبک من الدنيا) و اتا به شی خۆت له جیهاندا فه رامۆش مه که، چونکه خوا به شی بو دانای و تو خۆت ناته هوئ و یا نازانی بته هوئ.

جا ئه وانهی به نیوی دین و فریو دراون که پێیان وایه دین ئه وه یه که تو له دنیا بیبه ش بی و هه موو که س هه ر فیئت لی بکا و به شت بخوا و ئیتر هیچ بیر له وه ی ناکه نه وه که بیبه ش وه ک بی به شه، روو ره شیشه. چونکه هه ر که س نه توانی داکۆکی له ماف و به شی خۆی بکا له په سلاندا به رپرس و به رگروانه و خوی گه وره ش ده فهرموئ: (قل من حرم زینه الله التي اخرج لعباده و الطيبات من الرزق) بلێ ئه ری کئ حه رام و قه ده غه ی کردوه ئه و جوانی و ناز و خۆشیانه که خوا بو به نده کانی خۆی دروستی کردوون و هه روه ها روژییه پا که کانیش. که لیکن ئایه تی تری له و چه شنه و هه روه ها له و باره وه فه رمووده ی جوانی پیغه مبه ری مه زنیش زۆرن بو نمونه پیغه مبه رله فه رمووده یه کدا ده فهرموئ: (ليس الرجل رجل الدنيا و لا الرجل رجل الآخره بل الرجل رجلهما) و اتا پیاو ئه وه نیه که هه ر پیاوی دنیا یه بی و پیاو ئه وه ش نیه هه ر پیاوی په سلان بی، به لکه پیاو ئه وه یه که پیاوی دنیا و په سلان بی و وه ک یه ک بو هه ر دوو لا تیبکۆشی.

جا مامۆستای به ریژمان خوا لیی خۆش بی، کاتی که ده بینن راسته قینه ی کار ئه وه یه که خوا و پیغه مبه ری خوا نیشانی ده دن و شیخه دنیا خۆره کانیش لای دنیا یه یان له مریده که ره کانیا ن بریوه ته وه و کۆلکه مه لا نه زانه کانیش به دمبه گی ون هه لده په رن و

هیندیک بی باوه پیتش به چاکى بۆ خۆیان که لکی لی وهرده گرن روو
به هه موویان ده فهرموئ:

ئه وه ی دنیای نه بی دینی زه عـیـفه
مه لا بی یانه شیخ یا خو خه لیفه
مه دارى دین و دنیـا هه ر غینـایه
بـلی الفقـر فـخـری ئیفتیـرایه

به لی گه لیک قسه ی ئاواى وه ک ئه وه که ده لی نه دارى مایه ی
شانازی منه به زمانى پیغه مبه ری خوشه ویسته وه هه لبه ستراوه که
به راستى به هیچ جوریک له گه ل ژیری و لۆجیکى ئیسلامیدا
ناگونجین و نه یارییه کی ته واویان هه یه و پیکه وه دژ و ناکۆکن.
چونکه له ته واوی دیزه و ویزه ی پیرۆزى ئیسلامدا ئاماژه یه کی
چووکه له ش بۆ ئه و مه به سته که نه دارى جیگه ی شانازی بی
نابینری به لی ئه وه هه یه که پیاو ده بی به نه دارى دابین بی و
کاتیك که هه ژار و نه دار و ده سته نگ بوو نابى هه لبجی و له ری
لادا و له کووره دهر بچی، به لام ئه و وته ساخته گییه ده لی
پیغه مبه ر شانازی به وه وه ده کا که ده سته نگ و هه ژار و نه دار بی!!
ئاخر نه دار چی له ده سی دئ؟ تا جی شانازی بی؟

جا موسلمانى ساده و ساویله که و ساکار کاتیك بزانی که
پیغه مبه ر شانازی به وه وه ده کا هه رگیز بۆ ده وله مه ند بوون و ده س
رۆیشنن تیناکۆشی و سه ره نجام وای لی دئ که ده بیته سه ربارى
کۆمه ل و ملۆزمى گه ل و ئیتر ده بی به خیری خه لکی بژیو ئیتر
کاتیك که ئه وه ش مایه ی شانازی پیغه مبه ری خوا و رابه ری
گه وره ی گه ل بی ده بی خه لک پتر شانازی پیوه بکه ن و سه ره نجام
وای لی دئ که گه ل و کۆمه ل به و شانازییه بی جییه وه به یه کجاری

دهبه تلئى. جا ئىتر وای به حالى ئهو گه له که به هه ژاری و نه دارى به وه بنائى که بى گومان ده بى بۆ نوکه ريش ئاماده بى. به کوردى دهوله مهندى هموو شتىکه و نه دارى هيچ شتىک نيه، جا بۆيه مامؤستا ده فهرموئى:

مه دارى دى ن و دنيا هر غى نايه
بلى الفقير فخرى ثيفتى رايه

واتا ئه وهى ئايين و جيهانى له سه ر ده سو رى هر مال و سامان و دهوله مهندييه و ئه وهش که ده لئىن پىغه مبه رفه رموويه تى نه دارى هوى شانازى منه بوختانه که به و پىغه مبه ره به ريزه ي ده که ن. حاشا قهت پىغه مبه ر شتى وای نه فه رموو و ناشيفه رموئى. به لئى هه ژار و نه دار نابى له نيو کۆمه لى کدا گول بکرى و وه در بنرى و ده بى ئه وه پهرى ريزيشى لى بکرى، به لام هه رگيز مايه ي شانازى نيه و نابى به هيچ کلؤجىک هه ولى بۆ بدرى. خواى گه وره بۆيه زه کاتى داناوه که هه ژاره کانيش بگه يه نيته ريزى دهوله مهندي و ده سرؤيشتوو هکان.

دووباره روو له کوردانى چه وساوه و لىقه وماو و مالوئى ران ده کاو، پىيان ده لئى: ئيوه ئه ي برايانى کوردم! ئه گه ر ده تانه هوئى گه وره بى ن و بى نه خاوه نى مافى خوا پىداو و به لام زه وت کراوى خۆتان وه نيو گه لانا ئيوهش ده رکه ون و شوينه وارى کتان بى، ده بى له گه ل چه ند دوژمنى گه وره به شه ر بى ن و چه ندين کۆسپ و له مبه رى گرینگ و گه وره و سه خت و سه سته م له سه ر رى خۆتان لابه رن که دياره ئه وهش به ده ستى به تال ناکرى و ده بى خۆتان ته يار که ن و ئامرازى شه ر و که ره سه ي جهنگى په يدا بکه ن و ئه گه ر ئه و کاره ي نه که ن ده بى هه وای گه وره يى و به مافى خۆ گه يين و

و دەس ھىناني چارەنووسى خۆتان لە سەر دەرکەن. چونکە لە
 دنيا دا ھىچ کارىک بە بى ئامراز و کەرەسە ناکرئ و بەرنامەى
 گشتى سروشتى و رەوشى خوا (سنة الله ش ھەر لە سەر بنچينەى
 پيويستى ئامراز بۆ کار و ئاکام وەرگرتن لە کار دامەزراوە. جا ھەر
 بۆيە پيمان دەفەرموي:

ھەواى گەورەى دەرکەن لە نىو سسەر
 بە بى تۆپ و تەنگ و مال و عەسکەر
 موحەققەق تا قىامەت نابنە بە گلگ
 ھاوان و تۆپ نەبن يان ئون ئىكى لگ
 بە غەوواس و بە پساپۆر و زربلى
 بە بالۆن و بە دوونىخەى زربلى
 لە دونيا ھەر چى بى كوردى موحەققەر
 بە بى پارە لە بۆت نابى موبەسسەر

مامۆستای پایەبەرز و بەرێزمان کە خۆى ئاگادارى تەواوى بە
 سەر زانیارییەکانى سروشتى (علوم طبیعى) دا ھەبوو و زۆر چاکیش
 زانیویەتى کە لە دەروونى عەردیدا چ ئەندازە کلن و سەرچاوە و
 کانگای سەنگەل (مواد)ى جۆراوجۆرى تێدايە بەتایبەتى زەمینی پر
 پیت و پیرۆزى کوردستان و خۆ دەرھىناني ئەو کانگایانەش بە بى
 زانینى زانیارییە سروشتیەکان بە تايبەتى زانیارى (فیزیک و
 شیمی) ناگونجئ و ناکرئ کە ئکیان لئ وەرئگیرئ.

جا بەو حالەش ھىندىک مەلای نەزان و نەخویندەوار لە بەر
 نەزانی و گەوجى خۆیان خویندنى ئەو زانیارییانە لە موسلمانان
 قەدەغە و حەرام دەکەن و پىيان وایە ئەو یە دىژە و شەریعەتى
 ئىسلام. بە ئئ ئەوان کوردیان ئاوا فیر کرد و بار ھینا و بە رى

چهوت و ههلهدا ئاژاندووێان تا سه ره نجام وای لی هات که خه لک خه ریکی فیژ بوونی زانیارییه کانی سروشتی و پیشه سازی و پیش خستنی ولات و گهل و نیشتمانی خوێ بووه و ئیمه ی کوردی نه زانیش هه ر خه ریکی ته پل و دهف و زهرگ و دمبهگ و شتی تری لهو چه شنه بووین و به قسه ی شیخ و میخان بهو لا و لایاندا هه لپه رین و دا په رین و به جارێ هه موو شتی کمان له دهس چوو و ئیتر له دهس کوردا نه ما غه یری هه مانه!!

به لام بیگانه هاتن و له ولاتی پر پیت و کانی ئیمه دا پارووێان ده روونی کهوت و گاسنیان گه یشته خه زینه، به لام ئیمه له بهر ئه وه ی که ئه و زانیارییه مان نه ده زانین و خو مان خه ریک نه بووین، ئه و کانگا و سه رچاوه به نرخانه ی خو مان ده ریتن، دم له پووش و دهس به تال و چاو له دهس ماینه وه و ئیستاش که ئیستایه چاومان له وه یه که ئه وان له سامانی بی پایانی خو مان خیری کمان پی بکه ن و به پیاوه تی خو یان و خیری دایک و بابیان شتی کمان بده نی!!

جا هه ر له و پێودانه دا من له سالانی رابردوودا پارچه هۆنراوه یه کم به نیوی "ته شهر" نووسیوه که پیم وایه بی جی نییه لی ره دا بیکه مه نیو ناخنی مه به سه ته که:

ته شهر

لاوی کورد ئه ی بو ت نه می نهم پاله وانێ ته مه به لی خه لک ئه وا سه ره که وته سه رگو ی مانگ و تۆش هه ر ماته لی ده رکێ فیژرگه ت داخراوه و واله ده رکێ مه یکه ده پیت خه نی بووم ئا فه ریم، ئا وایه کاری ئه م سه ده؟! زانی نیت هه ر بو ته خه ون و خو یته دنت گاله و گه مه

دەتھەوئى گەل سەربخەى كاكە بە ھەويای ئەمە
 رۆژى رزگارى ھەلات و تیشكى ھاويشتە جیھان
 بيبەشى تۆ ئەى براكەم چونكە بئى بىرى و نەزان
 كىتيە لەم دنيايەدا بئيجگە لە تۆ وا پەست بئى
 كىتيە ئاوا پىننەگەيشتوو دوورە بىر و ھەست بئى؟
 لاوى كورد ھىندەت لئى قەلسم وا لە داخت دىق ئەكەم
 ھىند دەروون گوشراو و دلتنەنگم خەرىكە جىق ئەكەم
 لاوى خەلكى دەشتە تاقىگە و دەسى رادئ بە كار
 دەستى لاوى كورد بەلام ئەى داخەكەم رادئ بە دار
 ھەر كەسى بەردات رىگەى راست و لارئ رى كەوئ
 قەت نىيە بگاتە سەرى شار و قەتیش سەرنەكەوئ
 لاوى كورد ئىسلامە رىگە بۆ گەلانى ھۆشيار
 ھەر گەلىكى بگرئ رى ئىسلام دەبىتن بەختيار
 خۆى دەكا ئامادەتر دژمن دژى تۆ و تۆش كەچى
 كارى گەورەت بۆتە قومار و بەرەو پەستى دەچى
 قىتە قىتى گويچكەبان و قولىنچك و بن دەرك و سەراو
 كارى گەورە و گرىنگى تۆيە ديارە كارت كرد تەواو
 پەنجەكەت خاراوى دەسكەللا و جگ و مئىشئەيە
 ئافەرىم بۆو كارە باشەت كارەكەت بئى وئىنەيە
 لاوى خەلكى ھەر خەرىكى كۆششە و ھەول و خەبات
 تۆش خەرىكى تەمبەلى خۆتى ھەزار و پەست ولات
 تۆ لە باتى پىشە و پزگال و ھەول و تىكۆشان
 ھەلدەويستى سا لە سەر كووچە و شەقام و گويچكەبان
 پىشەسازى خەلكى جیھانى و ھەا پىشە خستووہ
 ھەر گەلىكى پىشە نازانى گەلىكە نوستووہ

لاوی کورد ئیسلامه رینگهی تۆ نه گهر کوو تیبگهی
 گهر له ئیسلام لا بدهی جا پیم بلی به کوئ ده گهی؟
 چۆن نه نالم، چۆن نه گریه م، چۆن نه بيم مات و په زار
 چۆن له تاوی تۆی نه زان فرمیسکم هه لئه ریتزه خوار
 لاوی خه لک خزمهت به خه لکی خۆی ده کا رۆژ و شه وئ
 لاوی کوردی نازانی داخم، بۆچ نه ژیت و چی نه وئ؟
 لاوی خه لکی میشکی روونی بیر له کاکیشان نه کا
 پرچن و چلکن سه ری کوردان هه میسه زان نه کا
 نه م گه له ی تۆ بۆیه لیتی قه وموه کاکه کورده که م
 چونکه تۆی هه ر نیت و به و شیوه ش هه بی چت لی بکه م
 هه ر گه لیک لاوی نه بن وریا و به کار و خوینده وار
 نه و گه له هه ر په ست و په ک که وته و هه زاره و نابه کار
 نه و خودایه بۆیه دایناوه جیهان تا تیی بگهی
 گهر له جیهان و له خۆت حالی نه بی به کوئ ده گهی
 کاری لاوی خه لکه فرۆکه، بریسکه، بیتهل، رادوین
 کاری لاوی کورده واریش پشکیلانه و گۆره وین
 لاوی خه لک نه فری به که شتی و ده شته سه ر کوره ی زوحه ل
 تۆش خه ریکی هه مزه لی، هه لئا و جبۆکه و حینگه شهل
 خه لک به هۆی زانین له گل ده ردیتنی سه دها زیر و زیو
 تۆش ده زی وه ک دیل، زه بوون، برسی، هه زار، بی کار و نیو
 لاوی خه لکی ده چته زانستگا و خه ریکی خویندنه
 لاوی کوردیش هه ر خه ریکی پشکیله و که لئاو بنه
 لاوی خه لک یاری به ئامرازی پیشه و کاره و نه تۆش
 گوآینگ و ده سحیب و زریزهت هه لده سووریتنی له جۆش
 لاوی کورد به سیه له حالی خۆت وه ره بیرئ وه که

تۆ گری پووچکه‌ی زیانت گش به‌ قورئانی وه‌ که
 هه‌سته وه‌ک مه‌ردی ده‌ مه‌یدانی له‌ په‌ستی لابده
 نووکه‌که‌ی پینووسی بییری تیز به‌ زیری دابده
 گورژی هه‌ر بۆیه له‌ داخی لاوی کورد وا دیق ته‌کا
 هه‌رچی پیتی بلتی وا مه‌که و وا نابێ ته‌و هه‌ر وا ده‌کا

جا مامۆستای گه‌وره و گرانمان کاتیکی که‌ بییری له‌و حاله
 کردۆته‌وه و زۆر چاکیش زانیویه‌تی که‌ خاکی پاکی کوردستان
 چیه‌و چه‌نده به‌ فه‌ر و که‌که و چۆن پره‌ له‌ کاتگاگه‌لی سفنگه‌لی
 جۆراوجۆری وه‌کوو نه‌وت و قیر و گاز و زێر و زیوو ئاسن و مس و
 قه‌لایی و قورقوشم و فافۆن تانووت له‌ کوردان ده‌دات و ده‌فه‌رموی:

ولایتکتان هه‌یه پر کـان و مه‌عه‌ده‌ن
 به‌ بیل و پیمه‌ره‌ دوو قورتی لی دهن
 ده‌زانن ناوی عه‌ردی چی تی‌دایه
 وه‌لی مه‌رقوومی ته‌میری کیمیايه
 هه‌تا ته‌و عیلمه‌ زۆر چاکی نه‌خوینن
 ده‌بی هه‌ر باقله و سلقان بجینن
 مه‌لای نادان به‌ عینوانی شه‌ریعه‌ت
 حه‌رامی کرد له‌ تۆ عیلمی ته‌بیعه‌ت
 له‌بۆیه هه‌رچی له‌و خاکه‌ به‌ده‌ر که‌وت
 له‌ زێر و زیوو و توج و باقر و نه‌وت
 هه‌مووی که‌وتۆته‌ ژیر ده‌ستی فه‌ره‌نگان
 چیا و چۆلان ده‌نۆرن وه‌ک پلنگان
 بیانۆرن چیايان چۆن ده‌کۆلن
 هه‌تا که‌ی ئیوه هه‌ر به‌رمال به‌کۆلن

ئهمجا ئاماژه بو ئهوه دهكا كه خواي گهوره كوردستاني به جورىك دروست كردوو كه سه رهراي كان و كانگا و سه رچاوه جوراوجوره كانى ژير زهوى له سه ر زه و يش گه ليك شتى واى تيدا دروست كردوو كه زور جيگاي ديكه ي جيهان ليى بي به شن. وهك ئه وه خوا گه ليك جيگاي كوردستاني كر دۆته جهنگه ل و لي پره وارو پر دار و درهخت و نزارى پر بهر و خاوهن سي بهر و هه موو به ره كانيشى به كه لکن. يان كويستانه كانى كر دۆته نوال و بانوو و لاپال و گو يبنیبه ليى و كه تيره ي جهوت و شفره ي لي پهيدا ده بي.

به لام له بهر ئه وه كه ئه و شتانه خو شيان كه من و به ره شيان هه ر كه مه و ده بي به ره نجى شان خر كرينه وه و هه ر كارى ژن و مندال و پاله و كارگه رى ره نجبه رى كورده وارين.

روژئاواييه كانى نهوت هه لمژ خو يان له و جوره شتانه خه سار نه كردوو و دواي ئه وانه نه كه وتوون و هه ر بو كوردان ماونه ته وه و ئيتر ئيمه ي كورد هه ر ئه وانه مان له ده سدا ماوه و به س، و خو ئه گه ر ئه وانه ش هه ر وه كوو گه نجينه كانى ديكه له ده س بده ين ئيتر به يه كجارى ده س به تال و له سه ر مالى خو مان بي مال و له سالددا بي حال ده بين.

جا هه ر بو يه مامۆستاي به هه شتيمان ئامۆژگاريمان ده كا و ده فه رموي:

خورى و مازوو و كه تيره و جهوت و گه لوان
 وه كوو سي چكه و گل سيخه و رو ن و قه زوان
 ده خيلوو بـم نه كه ن بيـده ن له ده سـتوو
 وه ئـيـلا وا بـزانن روـحوو ده رچـوو
 هه تاكوو نه بنه خاوه ندى سه نايع

ههـمـوو ئهـنـعامـی خـوا دهـروا به زایـع
به خـۆـپـرایـی دهـچـئـ عـومـری عهـزیزـتان
به هاوین و بهـهار و پاییز و زستان

ههروهک رابرا من له پارچه ههلبهستی تهشهردا گوتومه:

پیشهـسازی خهـلکی جیهانی وهـها پـیش خـستووـه
ههـر گهـلێکی پـیشه نـازانی گهـلێکه نـوستووـه

زۆر جوانه فرموده‌ی مامۆستا که ده‌فرموێ هه‌تا کوو ئێوه‌ش
نه‌به‌ خاوه‌نی پیشه و پیشه‌سازی هه‌موو ئه‌و ناز و نازیارییه‌ی
که خوداوه‌ندی گه‌وره له خاکی ئێوه‌دا بۆی داناون به زایه‌ ده‌چن و
به هۆی ئه‌وه که ناوانن و نازانن که‌لکیان لێ وه‌رگرن هه‌روه‌ها له
جێی خۆیاندا ده‌مێننه‌وه، یان خه‌سار ده‌بن!!

سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش ئێوه هه‌ر هه‌میشه بیکارن و به‌ هاوین و
به‌هارو پاییز و زستان ته‌مه‌نی پر بایه‌ختان به‌ خۆپراییه‌ی ده‌روا
چونکه هه‌ر وا ناچارن به‌ بیکاری بیگوزهرینن و جیگه‌ی داخ و
خه‌فته که کووچه و کۆلان و شه‌قام و بن دیواره‌کان پرپرن له‌ لاو و
گه‌نج و می‌رمنداڵ له‌ کوردستاندا به‌لام مزگه‌وت و فی‌رگه و
کارگایه‌کان چۆل و هۆلن و حوجره‌کان به‌پوویان لێ ده‌خوینن!!
خه‌لک له‌ خاکی تۆ ده‌ردینن هه‌زاران زی‌ر و زی‌و و تۆش ئه‌وه
حاله!! ئه‌رێ جاکاکی خۆم ده‌ته‌هوی تا که‌ی ئاوا بمینن و تا که‌ی
ده‌ستی خۆت له‌ بن باری خه‌لک ده‌رناهیین؟!

تهکیه و خانهقا له روانگهی مامۆستاوه

مامۆستای بهپێز و بهرزمان، رووناکبیریکی وها بووه که له شهوی رهش و پرتهم و تهلهمی رۆژگاری پر له ئاشووبدا داوی رهشی دوژمن و نهیارانی گهلهکهی خۆی دیتووه و تهله و پهلهی لیک جیا کردۆتهوه. دهلیی وهکوو مهلیکی دووربین و تیژ بالیکی وها بووه که دانه و داوی لیک جیا کردۆتهوه و ههرگیز لینی تیکهڵ نهبوون و قهت و قهت بۆ دانه به داوی دوژمنهوه نهبووه.

ئهو خوا لینی خوش بئ، زۆر چاک زانیویهتی که ئهو تهکیه و خانهقایانهی که وا له ولاتی کوردستانی بهلا لیدراودا به نیوی ئایین و به قسه بۆ ئایین و به روالهت بۆ راژهی گهل و ئایین ساز کراون، ههموویان دژی ئایینی ئیسلام و کهلهن له مزگهوتی ئیسلامی هاتوون و ئیتر تهنیا بۆ ئهوه ساز کراون که شیخ و سیخوڕ و بیگانه پهستهکان لهویدا کۆ ببهوه و موسلمانانیش هیندیک له مزگهوتی بگێرنهوه و جوړیکیان بار بننن که ببه دژ و نهیاری مهلا و مزگهوت. بهلام دژایهتییهکی نهینی و فیلبازانه و حیزانه نهک دژایهتی ئاشکرا و پیاوانه، له سهرتاسهری ئهو کوردستانه پان و بهرینهدا به درێژایی میژوو له ههر جێیهکی خهلکی حالی و مهلای زانا و هۆشیار ببی ئهو جاسوسانه خهلکهکهیان به لهوونیک له دژی مهلا راست کردۆتهوه و به گژیاندا کردووه...

جا نابی ئهوهش فهرامۆش بکری که بهراستی تهکیه و خانهقا نمونهی مزگهوتی زیان (مسجد الضرارن) و لاسا کردنهوهی ئهبوو عامیری دوورویه که له مهدینه رایکرد و له دوایدا دهستووری به

پەيرەووەکانى خۆي دا که بۆ کۆبوونەووە و نەخشە کێشان و بۆسە نانهووە بۆ پێغەمبەر جیگایەک ساز بکەن و بچنە لای محەمەد و بلێن ئێمە مزگەوتیکمان ساز کردوووە و بۆ پیرۆزی و دەرگا هەلگرتنی وەرە نوێژیکى تیدا بکە. دیارە مەبەستیشیان ئەووە بوو، که ئەگەر تەشرىفى هینا لەویدا لە داوی بخەن و بیکوژن.

بەلێ لەو کاتەدا کهوا پێغەمبەر ئامادە بوو که بپروا بۆ غەزای تەبووک چووونە خزمەتى و داوايان لى کرد و ئەویش فەرمووی ئیستا ئێمە لە سەر سەفەرین، ئەگەر خوا بیکا با بگەرێنەووە. بەلام لە گەرانهووەدا خوا نیگای بۆ نارد و فەرمووی:

﴿وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٧٧﴾
 لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لَمَسْجِدٍ أُسَسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّخِذُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ حُجَّةً لِمَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ قَبْلُ لَا يَحِلُّ لِمَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ أَنْ يَحْلِفَ بِمَا حَلَفَ اللَّهُ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَسَ بُيُوتَهُ عَلَى تَقْوَى مِنْ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَسَسَ بُيُوتَهُ عَلَى شِقَاقِ حَرْفٍ هَارٍ فَاتَّهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٧٨﴾ لَا يَزَالُ بُعِثُهُمُ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٧٩﴾﴾

واتا ئەوانەى ئەوتۆکە مزگەوتیکیان ساز کرد بۆ زیان گەیاندن بە موسلمانان و بۆ کوفر و گاورییەتى و بۆ پەرتەوازە و بلاو کردنى باوەرداران و بۆ بۆسە و کەمین دانان بۆ پێغەمبەرى خوا کەسانیک بوون کە لەمەو بەر لە گەل خوا و پێغەمبەرى خوادا بە شەر هاتن و سویند دەخۆن کە ئێمە لەو کارەدا جگە لە چاکە مەبەستیکی دیکەمان نییە!! خوا گەواهی ئەدا کە ئەوان درۆ دەکەن

تۆ ئه‌ی محمه‌د) هه‌رگیز نوێژ ده‌و مزگه‌وته‌دا مه‌که و مه‌چۆ تیی و تێیدا رامه‌وه‌سته. بێگومان مزگه‌وتیکیان که له هه‌وه‌لی‌را له سه‌ر پاکی و پارێزگاری (مزگه‌وتی قوبا که له‌ویش نێزیکه) دامه‌زراوه شایان‌تره، که بچیه ناوی و نوێژی تێدا بکه‌ی، چونکه مزگه‌وتی خواجه و بۆ خوا دروست کراوه و پیاوانیکی پاک و پیرۆزی تێدان که پاکی و چاکی خۆیان پێ خۆشه و هه‌ولی بۆ ده‌دن و خوداش پاکانی خۆش ده‌وین. ئایا ساختمانی ئه‌وانه، که بناغه‌ی کاری خۆیان له سه‌ر پاکی و خاوینی و ترس له خوا و پارێزگاری و باوه‌رو به هیوای ره‌زامه‌ندی خودا داناوه چاکتره، یان ساختمانی ئه‌وانه، که درۆزن و دووروو و بێ‌باوه‌ر و خواجه‌ناسن و هه‌له‌په‌رسن و هه‌میشه هه‌ر به دوا‌ی فی‌ل و ته‌له‌که و داو و ته‌له‌دا ده‌گه‌رین، به‌لام له به‌ر به‌دبه‌ختی و نه‌زانی خۆیان نازانن که‌وا ئه‌وان بناغه‌ی خانووه کاول و تیک‌شکاو و نێزیک به رووخانه‌که‌ی خۆیان له سه‌ر لیوی که‌ندالی چۆمی خالی که نێزیکه پر ووخیته ناو کۆی دۆزه‌خه‌وه، داناوه. دیاره ئه‌وانه سه‌تمه‌کارن و خواش سه‌تمه‌کارانی خۆش ناوین و هاوکارییان نا‌کا. ئه‌و ساختمانه هه‌ر مایه‌ی دوودلی و گومانه له دلی وادا و دوودلی و گومان له دلی وان ده‌رنا‌کا مه‌گه‌ر دلێان پارچه پارچه ببی و خواش زانا و لی‌زانه‌و هه‌ر خۆی ده‌زانی چ ده‌کا.

جا له‌و سی ئایه‌ته پیرۆزه بۆمان ده‌رده‌که‌وی، که مزگه‌وت بۆ خودایه و ده‌بی هه‌ر بیرو باوه‌ری خوایی تێدا رابگه‌یه‌نری و نابی به هیچ جۆریک بۆ کاروباری دژی خوایی که‌لکی لی وه‌ربگیرئ. و هه‌روه‌ها مزگه‌وت جیگه‌ی کۆ بوونه‌وه و لی‌ک نزی‌ک بوونه‌وه‌ی موسلمانانه و موسلمانان هه‌موویان هه‌تا مزگه‌وته‌که ده‌یبا ده‌بی له‌ویدا کۆ ببه‌نه‌وه و هه‌تا ئه‌و کاته‌ی که خه‌لک له مزگه‌وتی

هەبوودا جىيان دەبىتەو دەروست و رەوا نىيە مزگەوتىكى دىكە ساز بىكەن بەلام كاتىك لەو مزگەوتەدا كە ئىستا هەيانە جىيان نەدەبۆو بە نووئىژى كردن يان بۆ كۆر و كۆبوونەو هەى راميارى و كۆمەلەيەتى دەتوانن مزگەوتى دىكە ساز بىكەن يان هەر ئەو مزگەوتە گەورە بىكەنەو.

بە پىي بەرنامەى ئايىنى ئىسلام بۆ نووئىژى هەينى كە كۆبوونەو هەيكى گەورەتر لە نووئەكانى دىكەيە خەلكى شار يان دى هەموويان دەبى لە يەك مزگەوت كۆ ببنەو جا مەگەر جىيان نەبىتەو كە ئەودەم بە شىوەى كاتى و بۆ ماو هەيكى كەم هەتا مزگەوتى هەينى گەورە دەكەنەو دەروستە كە لە پتر لە يەك جىي بىرى و ئەگەر ئەو گونجانە (امكان) نەبوو كە مزگەوتى هەينى و هەا گەورە بىرىتەو كە جىگەى تەواوى نووئەكرانى شار يان دى ببى ئەو دەتوانن لە چەندىن جىگەدا بە پىي بپويست نووئىژى هەينى بىكەن. ئەگەر چى هىندىك كەسى بەرچاوتەنگ بەرگرى لەو كارە دەكەن كە بەراستى زۆر نارەوايە و دژى بەرنامەى خودا و دىژەى ئىسلام و بەرژەو هەندى موئلمانانە.

بەلام بە داخەو ئىستا لە گەلىك شارى كوردستان مزگەوت ئەو هەندە زۆرن كە ئى وايان تىدايە درۆ نابى بلىين لە پىنج فەرزى نووئىژى رۆژىدا پىنج كەسى ناچىتى و سەرەراى ئەو هەش لە حەوشەى هىندىك مزگەوتاندا خانەگايەكىشيان ساز كردووە و مريدە بى مەشكەكان لە مزگەوتى دەگىرپنەو و دەيانبەنە ژوورى خانەگايەكە و بە كەيفى خۆيان قسەيان بۆ دەكەن و پەروەردەيان دەكەن!! كە هەر بە هىچ جۆرىك لەگەل دىژە و شەرعى ئىسلامدا ناگونجى و ئىتر بەراستى ئەو خانەگايانە هەمان مزگەوتى زيان و كەمىنگا و هۆى لىك پىچران و هەلپرانى موئلمانان و بىكەى بلاو

کردنه وهی بیر و رای ناخواییانهن و له راستیدا ئه رکی موسلمانان له به رابه ر ئه و مزگه وته زیانانه دا هه ر ئه رکه پیغه مبه ره که له گه ل مزگه وتی زیانی دوو پرووه کانی مه دینه ئه نجامی دا که ئه وه بوو رووخاندی و دار و په ردووه که شی سووتاند و کردی به دهسته چیه ی ئاور و کردیه مستیک خۆله مییش و به بایدا کرد و خه ئووزه کانیشی خسته زبڵدانی میژوووه.

جا که وایه مامۆستای خوا لیخۆشبوومان بۆیه هیرشیان دهکاته سه ر و دهیه وهی موسلمانان له و جوړه جیگانه، که دووکانی دهس بپری و جیگای مییشک تالان کردن و چهوساندنه وهی بیر و باوه ر و تالان کردنی ههستی ئیسلامی و ئازادی خوازی و سهنگه ری نهینی دنیاخۆران و خه لک فریوده رانن، بگپریتته وه و بیانباته مزگه وتی خودایی و له دوا ی مهلای دلسۆزی گه ل روویان پی ده خودای گه ورا بکا و ئیتر بیباکانه دهفه رموی:

خانه قا و ته کیه

مه چه سونه خانه قا و چه ایی خانان
 هی سوام وایه که بیینه خانانی خانان
 ته گه ر خواهیش ته کهن خوا لیو بیی رازی
 مه چه سونه ته کیه کان بو حوققه ب
 {که جینگه ی حوققه بازی و فیئل و فووتن
 مه کۆی بیی ئایینانی لات و ل سووتن
 دژن بو ئایینی خوا و شه ریهت
 سیاسهت خانان بو هه ر دوو ته ریهت
 قومارگه ی سیاسهتی مه کاره کانن

به نیوی دین ته‌لن بو کورده‌کسانن {
 قوماری قهت مه‌که‌ن ئیوه و خوداتان
 ده‌نا به‌رباد ئه‌بی مال و موناتان
 به‌جی بی‌نن ئه‌وه‌ی واجب کسرایه
 به‌وی نه‌وعی که مه‌تلوووی خسوایه
 ئه‌گه‌ر باب جاهیله با کور مه‌لا بی
 له ئه‌حوالی ئومهم با شاره‌زا بی
 سیاحت که‌ن بچن بو چین و زاپوون
 ئه‌میستا چین له پیتشانیش چلۆن بوون
 چ ناویکیان نه‌بوو به‌یسه‌نه‌ل‌خه‌لایق
 ئه‌میستا بوچی بوونه شه‌می شاریق
 له‌گه‌ل رووسیکی وا زور و به‌قوووت
 شه‌ری کرد و چلۆنیش وا به‌سه‌ر که‌وت
 چ زه‌هراویکی دایه‌ دوویی ئه‌که‌به‌ر
 شکاندی سه‌ته‌وته‌ی سولتان و قه‌یسسه‌ر
 له‌ دونیادا ده‌بی هه‌ر کوردی بی‌فه‌ر
 نه‌بیسته‌ خاوه‌نی ده‌یه‌م و ئه‌فسه‌ر
 له‌ ژیر که‌وتوو و ره‌زیلی کوللی میله‌ت
 به‌لای لی دا‌ژیانی وا به‌زیله‌ت
 نه‌مانخویند و نه‌ماندیت و نه‌مانیست
 عه‌له‌مداری له‌ نیو کوردان هه‌ل‌ستیت
 ئه‌تۆ ئه‌ی مامه‌ کورده‌ پیت بلیم چیت؟
 که‌لاش خووار و کراس دریا و که‌وا چیت
 هه‌تا ده‌میری به‌ خواری راده‌بویری
 به‌ بی‌به‌ختی و به‌ بی‌ده‌ستی و فه‌قیری

به گيان و دل له رهيبی خۆت دهخوازی
 زگت پر بئ له تهستوک و پيازى
 به کوردی پیت بلیم کسارت شلۆقه
 دواى چى كهوتوووی بهم گورگه لۆقه
 گرینی من له بو توۆبه وهئیللا
 ته ماعم پیت نییه حاشا و کهلا
 ئەتو چۆنیک دهزی من ههه مهلامه
 ئیتر بهسیه بره، خهتمی کهلامه

ههه وهها هۆنراوه جوانهکهی بهریز حاجی قادری کۆبیشمان
 وهبیر دیته وهکه دهفهرموی:

شکلی تهکيهوخانه قاي شیخهکان
 واقیعهن رهنگینه ئەمما بوریان
 لهوهه مو شیخ ومریدانهی ریا
 فەردیکی ناچیتیه مزگوتی خو دا

ئهو هی راسته ئهوهیه، که مامۆستای گهورهمان بهدبهختی گهلی
 کورد و دواکهوتوووی کوردستان و دوورکهوتنهوهی خهک له
 ئیسلامی راستهقینه ههمووی ههه له شیخ و شیخایهتی و تهکیه و
 خانهقا دهزانی و که بهراستیش ههروایه. جا به تایبهتی له چاخى
 ئیستادا که خهک ئەوا به هۆی زانست و زانیاری و پیشهسازی له
 کورهی مانگیش تپهپریون و دهچنه سهه کورهی زوحهه گهيوونهته
 تلوڤکی داری ژیان و به لووتکهی ههه بهرزی پیشکهوتن گهيون،
 بهلام کوردی بیچاره و مال ویران ئیستاش ههه پیتی وایه ئایین
 بریتیه لهمرید بازاری بازاری شیخ و شیخایهتی به ئایین دهزانی و

لاى وایە خواى گەورە لەبەر دەستى شىخ و میخان دایە و هەرچى شىخ بە باشى نەزانى خوا هەر ناتوانى بە لاشیدا بچى هەر وەها ئیستاش لە باتى خوا، شىخ دەپەرستى و لە باتى مزگەوت دەچیتە خانەگا و لە باتى مەلا هەر کۆلکە خەلیفەیهک بە دلسۆزى خۆى دەزانى!!

مامۆستا بىر لەووە دەکاتەووە کە ولاتى ژاپۆن و چىن هیچیان نە بە ژمارەى حەشىمەت و نە بە پىوانەى زەوى ناگەنە کوردستان بەلام لە سایەى خیرەتى خەلک و زانیارى و پىشەسازى و یەکیەتى خۆیانەووە ئیستاکە دەلێى رۆژى روناکن و دەبىنن کە ژاپۆن چلۆن دەولەتى رووسىای شکاندو لەمەیدانى شەردا بەزاندی و وە لەرزەى خست.

ئەدى ئیووە ئەى کوردینە بۆچى ئاوا لە پاش و دواکەوتووی کشتى خەلکن؟ بۆچى لە هەموو کەس رەزىلتر و زەبوون و لاوازترن؟ بۆچى ئاوا خوێرى و بیکارەن؟ ولاتى ئیووە لە زۆربەى ولاتانى جیهان دەولەمەندتر و پرچاو و کانترە، ئاوى زۆرە، زەمىنى کێلان و کشتوکالى زۆرە، نەوتى زۆرە، گازى زۆرە، زىر و جیو و مس و فافۆنى زۆرە کەچى تۆ ئەى کوردی مالوویران زگت تیر نییە لە ئەستووک و نان و پىازیش و خەلک و لە سەر خوانى تۆ تیر و تەسەلە و خوشت ئەوا لە برسان دەمرى!!

بۆ دەبى وا بى و ئیتر هەتا کەنگى هەر ئاوا دەبى؟ بۆچى لە نىو کوردان دەبى ئالا هەلگریک کە پىشەنگى کاروانى خەبات بى، پەیدا نەبى؟ هەتا کەنگى لەبەر دەستەنگى و نەدارى کەلانى خوارو خێچ و کراسى دراوى پینە لیدراو و کەواى چیت و میقتان لەبەردا بى؟ دەبى ئیووە هەتا کەنگى نەتوانن کەلک لە خاکی خۆتان وەرگرین؟ ئەو

ههژارى و نه دارىيه ههتا كهى؟ برۆن راپهړن و تهكان له خۆتان
بدن و وهكوو مهردانى خوا وهرنه مهيدانى تىكووشان.

خودا خۆى دهفهرمى: (ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما
بأنفسهم) بهراستى خوا حال و ژيوای هيچ گهل و هۆزىك ئال وگوڤر
ناكا ههتاكوو ئهوان خۆيان حال و ژيوارى خۆيان نهگوڤرن و
ئال وگوڤر له ژيان و شىووى بهرپچوونى خۆياندا وهدى نههينن..
واتا بهرنامهى خوا ئهوه نىيه كه شوڤرش بۆ خهلك بكا بهلكه دهبى
خهلك خۆيان ههول بدن و تىكووشن و خواش به مهرجى
پىكهاتنى ههلهومهرجى پىويست بۆ سهركهوتن سهركهوتويان
دهكا.

كهوايه ئىوه دهبى راپهړن، شوڤرش بكهن، دژمنانى ناوخۆ و
لاوهكى رامالڼ و سهربهخۆى خۆتان وهدهس بىنن. نابى چىدىكه
سهردابخه. سهرشوڤرى كارى مهردان نىيه. ئهمن ئهى كاكى كوردم
ئهو گريان و داد و هاوارهم بۆ تۆيه و دهمههوى ئهتۆ بىيه پيا و
بىيه رىزى گهلانى دنيا و وهكوو خهلكى جيهان بژى و ئىتر به هيچ
جوڤرىك مهبهستم خۆم نىيه و ئهتۆ ههرچىيهك بى و ههر جوڤنىك
بژى من ههر مهلام و لهوه زياتر نابم و تازه به بهژنىم برپاوه و
شانازىشى پىوه دهكهم.

جا وادياره مامۆستا مهلايهتى بهكارىكى كهورهو گرىنگ دادهنى و
تهنانهت ئهو كاتهش كه كورد ببنه دهولت و مىرى سهربهخۆشان
بىى ئهو ههر دهس له مهلايهتى ههلناگرى بۆ گارىكى دىكه و ههروا
درىژه به مهلايهتىيهكهى خۆى دهوات.

ههر چهنده فهرمودهى مامۆستا ئهوهنده بههيز و پىزه كه
پىويستى به هيچ جوڤره پالپشتىك نىيه و بۆ ئهوهى دهبى ههموو
ههلبهستهكانى له لايهن ههموو كوردىكهوه لهبهر بكرىن و له سهر

پەرە ی دلی هەر کوردیک بنووسرین، بەلام بو بە هیز کردنی
 هۆنراوەکانی خۆم بە هی مامۆستا بە پێویستی دەزانم ئەو پارچە
 هۆنراوە.

تەکیە و خانەقا

وهره مهردانه تو پيم بيژه كاكه
 چيه قازانج و چاكه و كهلك و فهريان
 لهواندا كام مەلا و پسپور و زانا
 سهري هەلدا و بيسته رابەري گەل
 ئەوان كه بو موسلمانان بەكهلكن
 لهويدا كام بەنيو ئەندازياره
 وهيا كه رابەريكي راسستهقينه
 ئەدى كوا كامه ئيسلام ناسه چاكه
 له كوئ بينراوه دلسووزيكي ئيسلام
 ئەدى كى دى مەرەنگوزيكي دلسووز
 وهيا كام پياوى ئايينزانى راستى
 بلئ كهنگى بووه پياويكى زور ژيسر
 پهيا بووبى له ئەم دەزگا بەرينه
 برا ئەو جيه جيهگى تەمبەلانه
 جيهگى شيخانه، جيهگى دەرويشانه
 جيهگى تالانى ميشكوههست و هوشه
 جيهگى راز و نيازى سبيخورانه
 ببنكهى شوقارهكانى دوژمنانه

لهویدا ههستی پێشکهوتن کوزاوه
 ههرچی کهلکی ههبی بو گهل و نهوانه
 نهوهی قازانجی بو ئیسلام ههییتن
 ههرچهندی خانهقا و تهکیهه به ناوه
 نهوهی قازانجی بو ئیسلام بی دووره
 نهوانه گشتی مزگهوتی زیانن
 له قورئانیشا خوا پیتی داوی دهستوور
 کهوایه جا تو نهی مهردی موسلمان
 مهچو ناویان که ناوهندی خراپین
 تهله و داون بو ساویلکه و نهزانان
 نهوانه گازینوی ریبواری خیان
 له بو ناشارهزا کاروانسههراوه
 بهلام ریبواریکی بزانی بهرییه
 مهلی فیسار مهلا و زاناش لهوییه
 کهسبی ئایینی یهزدانی بزانی
 له تهیکهکی ههبی یاری نهیاره
 نهوانه دانسی سههر داوی نهیارن
 نهوان چیشهو چهقالتهی داوو تهپکهن
 نهوان بو زینانی خوشی نهو جیهانه
 دهنجا جا چون مهلا و زانا لهوییه
 بهوانه قهت مهلی زانا و مهلا تو
 نهوانه سخیخوری لاوهکیهکیانن
 نهوهی زانا و موسولمانی بهههسته
 له مزگهوتی مهلا خوشه وتاری
 وتهی قورئان و دیزهی خوا نهیژی

رىگەى پەسلان و دنيا و ئايىن و ژيان
 كەوايه تۆ بچۆ مژگەوتى يەزدان
 ئەوانەى بىى درۆ دل سۆزى خەلكن
 مەلان و حوجره و مژگەوته جىيان
 نە شىخى سىخور و پىسخۆر و پەسته
 موسولمانان دەبىى هۆشيار و ژىر بن
 بىزانن دوزمنىى ئايىنى خۆيان
 مەلا و مژگەوت وقورئان و خودايان
 دەزانن مرگ و تەكیه و شىخ و دەورىش
 ئەوہى بۆ نىشتمان و ئايىن و گەل
 گەلىكىش هەن پزىشك و مەردى جوتىيار
 لە بازرگان و پالە و كاربەدەستتان
 بەلام راستى ئەوہى بىى درۆ و گىرىتیه
 لە تەكیه و شىخ نىبە پىستر لە جىهان
 ئەوہى گەر بىرى زىد و ئايىنى بىى
 مەلای زانا و بە بىر و هەست و هۆشە
 لە تەكیه و خانەقا چىت دىوہ چاكە؟
 لە بۆ ئايىن گەلىكە زىيان و زەريان
 وەيا كام بلىمەت و پىتۆل و دانا
 وەيا خۆ كەنگى بۆ گەل بوونە جىى هەل
 دژى خوا و ئايىن و وىزدان و خەلكن
 گەبىشتى بوو گەلەى ئاوا هەزارە
 لەوئى هات بۆو گەل و قورئان و دىنە؟
 لە تەكیهى پىنگەبى پىم بىژە كاكە
 لە تەكیه پىنگا و چا بىى سەرەنجام

له تهكیه و خانهقا بهیدا بی بو هۆز؟
 بلئی كئی دی له ئەم تهكیه هه‌لستی
 به هه‌ست و هۆشیار، دل‌روون و پرییەر
 له‌بو ئیسلام و ئەو قورئان و دینه
 جینگهی ناراست و بیس و گهنده‌لانه
 دووکانی بیرکەر و ئاوه‌زفرۆشانه
 جینگهی راوی دراو و نان و دۆشه
 نه جیزی ئایین و مه‌ردان و کورانه
 جینگهی راوی دلئی پیاو و ژنانه
 چرای ژیری به یه‌کجاری کسوزاوه
 دژن پیتی جا برای کوردم بزانه
 نییه هه‌رگیز له‌ویدا ده‌س که‌وێتن
 دژی مزگه‌وتی یه‌زدان نـراوه
 له تهكیه و خانهقا، لیم روون و سووره
 دژ یه‌ک‌بوونی خه‌لک و هه‌م ژبانن
 له مزگه‌وتی زیان هه‌رگیز مه‌چۆ ژوور
 هه‌چی ته‌کیه‌ی هه‌یه دووری بکه‌ لێیان
 ده‌که‌ن تالانی می‌شک و بی‌ر و ئایین
 بو‌ بی‌چاره و هه‌زار و ناته‌وانان
 ته‌لن بو‌ کوردی به‌دبه‌خت دانراون
 برا‌ئەو ده‌رده‌ ده‌ردیکی گـرانه
 چلۆن باری ده‌خا له‌و جۆره جیتییه؟
 مه‌لا و زانسا له‌ فێرگه‌ نی‌شته‌جیتی
 نییه مزگه‌وتی بو‌ ته‌کیه‌ی وه‌لا نی
 دژی خه‌لکی موسـولمانی هه‌زاره

لەبۆ فریودانی خەلکی دەس بە کارن
 دەبێ بۆ دوزمنی خەلکی ئەو بەکەن
 لەسەر تەپکە ی نە یاران بـوونە دانە
 فێرگە و زانکۆ یە بۆ زانایە جێ یە
 بـلێ فریوخۆر و فریودەر رەنجەرۆ خۆ
 موسلمانان دەبـی زۆر چاک بـزانن
 لە تەکیە دوورە، مزگەوتی مەبەستە
 موسـولمانان دەکـا ئامۆزگـاری
 وتاری پـوختە بۆ گەل هەلـدەرێژی
 دەدا نیـشانـی خەلکـانی موسـولمان
 مەچۆ تەکیە، مەچۆ تەکیە برا گیان
 بۆ ئایین و ولات و گەل بەکەلکـن
 بە وردکە ی خەلکی دابین بوون لە دێیان
 نە دەرویش و خەلیفە ی بـی مەبەستە
 هەموو وەک گورزی دل پرەست و بـیر بن
 بـزانن کـیـە دلـسۆزە لەبۆیان
 وەلا نـانـین لە بـۆ دەرد و بەلایان
 گەل و ئیسلامەتی نابەن بەرەو پـیش
 بە کەلکە و هەر مەلاشە هـینـەزی هەل
 گەلێک ئەندازیار و پیاوی هۆشیار
 گەلێکیان دەچنە ریزی دل بە هەستان
 بە درۆ و بە گریه شیخ ئەو قسە بە جێ یە
 نیـیە کەرتـر لە دەرویش و مریدان
 نە یاری گـش نە یار و خایینی بـی
 نە شیخی خایین و هەم گەل فرۆشە

راستی ئه و بنکه و بنیاتانه ی، که به نۆی ئایین و دین دانراون و جگه له حوجره و مزگهوت هیجیان ئایینی نین و سنووریکێ خوا بیان له سه ر نییه و ته نانهت زۆریشیان دژی ئایین و نه یاری دینن. به لام مزگهوت شتیکێ وایه که پیغه مبه ر دروودی خوی له سه ر بی له رینگوزه ره میژوو ییه که ی خۆیدا هه وه لاین کاریکێ کردی ساز کردنی مزگهوت بوو له چه ند جیگه ی قورئانیشدا باسی کراوه به لام ته کیه و خانه قا له ته واوی ده ورانی پیغه مبه ر و یارانیدا شتیک به و نۆه نه بوو، هه تا پتر له ۲۰۰-۳۰۰ سالیش دوا ی کۆچی پیغه مبه ر وه ها شتیک هه ر نه بووه. جا هه ر بۆیه به پیویستم زانی ئه و پارچه هه لبه سته ی خۆم به نۆی مزگهوت لیره دا بنووسم:

مزگهوت

مزگهوت ئه ی فیرگه که ی قورئان و دین
 ئه ی په یام به خشی به خوشی دوا یی ژین
 مزگهوت ئه ی مالی یه زدانسی مه زن
 سه نگه ری گش ئه و که سانه ی نابه زن
 گازی نۆی رازاوه ی سه ر ری خه بات
 تۆ قه لاتسی قهت نه رووخی بۆ ولات
 پایه گا و مه ی دانی مه ردانسی خودا
 خۆزگه به و مه رده ی له تۆ ناین جودا
 تۆ مه کۆی مه ردانسی پر ئاواتی خو
 ده رکه ئاواله ی ته واوی کاتی تۆ
 مزگهوت ئه ی بنکه یی یه کسانسی ژین
 مزگهوت ئه ی لابه ری گش تویتز و چین

رازگهی رازدار و باوهه داره کمان
 ئه ی مه کۆی گش دلتهر و دلداره کان
 مزگهوت ئه ی جینگه ی راز و نیاز
 رازگهی دلدارای ژیری دل به راز
 سهنگه ری ئازادی خوازانی دلتهر
 پایه گای مهردی موسلمانانی بوتهر
 مزگوت تو لانسی شپیرانی خودای
 تو له پوز و فیز و نامهردی خودای
 ئه ی قهلاتی قهت نهرووخی دینی گهل
 ئه ی هیواگهی خه لکی ژیر و دووره ههل
 مزگهوت ئه ی بیجمی تو جوانترین دیمه ن
 تیکده ری بازارای شوومی ئه ههریمه ن
 تو له جیهاننا گه لیک پیروزی خو
 نیازگهی مهردانی ژیری هوزی تو
 مهردی شوپرشگیپر و خوایی و قاره مان
 ههر له ناو تو دا ده کا راویژه کان
 ئه ی په ناگهی گش رهههنده ی ژین تال
 ئاهوراموزدای مهزن تو ی مالی مال
 چی مشهخت و بیپه نایه و ریپوار
 تو ی په نای ئه ی مالی خوای پهروهردگار
 ههر له مزگهوتسا سهه ری زورداره گه
 دهچته جی پی پی پاوی لات و دهربهدهر
 ههر له مزگهوتسایه ژینسی یه ک ههوا
 خه لک بیدارن له روژو و ههم له شهوا
 ههر له وپیه خه لک هه موویان وهک یه کن
 دل و دهروون و رهنگ و روویان وهک یه کن

هەر له وێـیه گهر ههـمـوو یهـک رووگهـنه
 گـش له دهـرکی یهـک کهـس و یهـک جـینگهـنه
 شـان به شـانی گـش ههـزار و ههـم نهـدار
 رادهـوهـستی ئائـلی (ظالم) و سهـرمایهـدار
 مزگهـوت بوو دهـسکری پـیغهـمبهـری
 خۆی دروستی کرد له کاتی کۆچهری
 ئەو بوو مزگهوتی قوبای رازاندهوه
 تـووی دوا روژیـی لهوئـی بوو چانـدهوه
 هەر له مزگهوتایه کهس جیی خۆی نییه
 جیش له کهس بگری لهوئ کهس بوی نییه
 مزگهوت هی گش کهسه و هی کهس نییه
 ههرچی نوێژئ بکهی لهوئ قهت بهس نییه
 جیی به چۆکا هاتنه و کرنۆش و نوێژ
 جیی کهسێکه بو خودا فرمیسک ریز
 مزگهوت نابن له بو شوخی و قومار
 جیی خهباتی خواییه، نهک ئیش و کار
 جینگهیه بو هەر کهسێکی خواپهرست
 روو له خوا کا تاکوو لینی دهبرئ برست
 جیی کهسێکه خوای له خۆی خوشتر دهوئ
 بو رهزامهندی خوا نهوئ شهوئ
 سهـنگهـری کـێشکی خوداناسـانه ههـم
 جیی کهسێکه کهم دهخوا و دهنووت کهم
 جـیـیـگهـی وانـه و وتـاری رابهـره
 رابهـریـکی جـیـگـری پـیغهـمبهـره
 ئەو مهلایه دۆست و دلـسـۆزی گهـله
 ههول و تیکۆشانی ئەو گش بو ههله

ئەو مهلایه‌ی رێـگه‌ی پیغهـمـبـه‌ری
 گرتوووه قهت نایـن گهـمـزه (ابله) و سهـرسـه‌ری
 مـزگهـوت زانکـۆیه‌کی یه‌زدانیـیه
 چـاوه‌ و کانگـایه‌کی ویـزدانیـیه
 فیرگه‌بینکـۆی زانیـاری خـواییه
 ریزی لـی نه‌گری له‌بۆت ریسواییه
 مـزگهـوت یانه‌ی مه‌لای زۆر باشه‌ باش
 بۆ ئەوئ نایـن ئیتـر گهـند و گه‌لاش
 ئەم وته‌ش پـرپـر له‌ ریتـۆنیـیه و له‌ راز
 قه‌ل نیـیه بۆی بجیتـه جیی شاهین و باز
 مـزگهـوت ئەی یانه‌ی پیغهـمـبـه‌ران
 ریز و نازی تۆ له‌ سه‌ر چاوه‌ و سه‌ران
 مـزگهـوت هه‌رچه‌نده تیت رامینم من
 مـزگهـوت هه‌رچه‌ندی پیت هه‌لخوینم من
 زۆر که‌مه و هه‌ر ماوه‌ زۆر و زۆرتـری
 چون له‌ جیهاندا له‌ گش جی چاتری
 هه‌ر که‌سـی ریزت نه‌زانـی مـزگهـوت
 مال و ویرانه‌ و وایه، وه‌ک ده‌ قورئ که‌وت
 ئەو که‌سه‌ی هه‌ر بۆ ژبانی تۆی بوئ
 ته‌پره‌شی تۆ بی و له‌ تۆدا نه‌سه‌ره‌وی
 ئەو که‌سه‌ش هه‌ر خۆی به‌ تۆ بکاتن به‌خـیو
 چه‌ندی گه‌وره‌ش بی به‌ چه‌شـنی شاخ و کـیو
 ئەو که‌سه‌ش گه‌ر وا له‌به‌ر رازه‌ هه‌لـی
 هه‌ر نه‌میتـی کاکـی گورژی وا ده‌لـی

هيوادارى مهلاى كۆيى

دلى پان و بهرين و پر له ههست و بير و باوهپى مامۆستاي
 كۆيى ههه لهو كاتهدا كه تۆي دهره و پهژاره و داخ و خهه و خهههه
 بوو و له تاوى گهه و نيشتمانه دابهش كراوهكهى دهسووتا
 دهسژاو نالهى دلى به كولى كوورهى دهروونى نيل دها و تاو له
 دواى تاوي مهشخهلى ئاوري ئهوينى پاكي خاكي چاكي كوردستان و
 هيو و تاسه و ئارهزووى بووژانهوهى گهه له چهوساوهكهى بليسهى
 دها و تين و تهوژم و دووكهله شينكهى ولات و نيشتمانى كوردى
 دهدايه ژير تيشك و تينى خوئى و تهنانهه جارى واش دهبوو كه
 خوئى له داخان و له تاوان و له بهر خهه و پهژارهى زور ييخهى
 خوئى دادهپى و بيزارى خوئى لهه ژيواره نالهباره دهردهپى و
 بيهكهيفى و بيشادى خوئى رادهگهياند و دهيفهرموو:

من يهخهى خوم له بويه دئهدرم
 ئيهوه نابن به هيچ و من دهمرم
 دهبي من كهيفى چيم به دنيا بي
 قهومي من وا رهزيل و ريسوا بي
 ئهوهى زانايه ناو جهرگى پهلا سه
 ئهوهى نادانه نازانى چ باسه

راستى دلى بهكولى مامۆستا ئهگهرجى هههميشه زامار و پر له
 ناسور و دهرهوه كهسهر بووه پرپريش له هيو و هوميد و تاسه و
 ئارهزوو و چاوهروانى دواپوژى سهركهوتن بووه، ئهوه ههركيز پي
 وا نهبووه كه دهبي ههتا ههتايه گهلى كورد ههه ژير چهپوكه و
 ستهه ليكراو بي و قهه سههرنهكهوي.

مامۆستا قهت دهستی له هومیڤی بهر نه داوه و هیمن گوته نی:

دهســـــــتم له هومیـــــــدی بهر نه داوه
چـــــــاوم له بـــــــسانی به نـــــــد و داوه

ههر به هیوای پس پس بوونی داوی دوژمن و رزگاری بوونی
گه له کهی له یه خسیرخانهی نه یاران بووه و هه می شه چاوی
برپوهته ناسۆی هیوا. ئه و به پرێزه هه ژار گوته نی:

زانویه تی که: به رخ هه ر بن سه وه نابئ
رۆژی دئ شـاخـی پـه یـدا بـئ

ئیتـر هـهـروا شـل و کـول نـامـینـئ، ئهـو کـورـده پـهـلـوهـی دـوینـئ و
سهـرهـنـجـام وـا تـونـد دـهـبـئ که هـهـر کهـس بـیهـهـوئ به نـاـرـهـوا بـیـخـوا
دـدانـئ بـشـکـینـئ.

به کوردی و به کورتی کوردهکانیش ببنه خاوهنی دهوڵت و
میری سهر به خۆ و وهکوو گهلانی دیکهی دنیا به بیتهل و تهلهفون
(بیسیم و تلفن) یه کتر بانگ بکهن و ههر لهو کاتهشدا زهلهزه ده
نیو ملکی که یخوسره و که یه کیک له داگیرکه رانی کوردستان بووه
بخهن و هه موو ولاتی خۆیان بینهوه ژیر دهستی خۆیان که دیاره
ئه وهش بۆ خودای گه وره کاریکی زۆر ئاسان و ساده و به سینیه و
رهوش و به رنامه ی خوا و اتا (سنة الله) ههر وا هاتوو که پاش
ماوه یه ک رهزیلی و زه بوونی و لیقه و ماوی نۆره ی خۆش به ختی و
کامه رانی و دوا ی ناخۆشی، خۆشی و دوا ی تهنگانه فه رحانه و دوا ی
برسییه تی تیری و دوا ی خه م و په ژاره شادی و دلخۆشیه و خواش
خۆی ده فه رموئ: (ان مع العسر يسرا ان مع العسر يسرا) بیگومان

له‌گه‌ل ههر ناخۆشیه‌ک خۆشی و له‌گه‌ل ههر خۆشیه‌ک ناخۆشی
هه‌یه.

ان مع العسرى که یسرش قفاست
شاد بر آنم که کلام خداست

جا ئه‌وه‌یه که مامۆستا ده‌فه‌رموئ:

هیواداری

زۆر بـــــوو به‌رخه‌کـــــی له‌ر و لاواز
بـــــۆته‌ خه‌رتینکی دونه‌گ زه‌لام و قه‌له‌و
یا منـــــالینکی ســـــیس و مرده‌لـــــۆخه
بووینته‌ مه‌ردینکی گورج و گۆل و پسته‌و
گه‌لینک میلله‌ت وه‌ها سه‌ره‌که‌وتن
که نـــــایه‌ته‌ خه‌یـــــال و وهـــــم و خه‌و
بـــــۆیه‌ ئومید ته‌که‌م له‌ لـــــوتفی خـــــودا
خـــــالقی مانـــــگ و رۆژ و شـــــه‌و
کورده‌کـــــانیش بکـــــناته‌ ســـــاحه‌بی جـــــاه
(سنة الله في الذين خلوا)
ته‌له‌فـــــۆنن بـــــخاتته‌ نـــــیـــــو کـــــوردان
بانگی یه‌کـــــتر بـــــکه‌ن به‌ ده‌نگی هه‌له‌و
هه‌وه‌هوی مـــــیره‌وان له‌ مه‌یـــــدانن
زه‌لـــــزه‌له‌ بـــــداته‌ مـــــولکی که‌یخوســـــره‌و
بـــــیتته‌ ژـــــیر ده‌ستی میلله‌تی کوردی
ههر له‌ بـــــاتومه‌وه‌ هه‌تـــــاکو ده‌هـــــله‌و

بە نەزەر تـــــــۆ خـــــــۆ دایە ئاســـــــانە
باز و شاھىن ھەلـــــــىن لە ترسى كەو

• باتوم بەندەرىكى رۆژئاواى يەكیەتى كۆمارەكانى شۆپەوى
پیشوو بوو كە لە سەر لیواری دەریای رەش ھەلكەوتوو و ئیستا
نیزیکەى یەكسەد ھەزار كەس حەشىمەتى ھەیە. رەوگە و ناوەندى
بەرى كەردنى نەوت و رەژى بەردە لە شۆپەوىرا بۆ ئۆرووپایە.

• دەھلەو: نیوى یەكێك لە ولاتانى گەورەى ئیسلامیە لە
باكوورى ھىندووستانى. پایتەختى ئەو ولاتەى و دەلى نەو و
دەلىشى ھەر پیدەگوترى. نیوانى ئەو دوو جىگناى كە یەكیان لە
رۆژھەلات و یەكیان لە رۆژئاواى كوردستان ھەلكەوتوو، نيزیکەى
سى ھەزار و سىسەد و شىست ملىۆن كیلۆمەترى تەواو لە
رۆژئاوارا بۆ رۆژھەلات بریتىیە لە ولاتەكانى گورجستان،
دەریاچەى خەزەر، ئىران، ئەفغانستان، پاكستان، جاموو و
كەشمىر

بەلى مامۆستا لیژەدا ھەر بە كوردستان راناوہستى و ئیتر ولاتى
خۆى پان و بەرىنتر دەكا و لە دەریای رەشەو بەرمو رۆژھەلات
سوپای كورد پارىزى خۆى دەئاژوینى و دەبیا تا دیھلى پى داگیر
دەكا، ناھىلى پشوو بدا و ئیتر لەویشەو روى نىیە داخوا
بەنگلادىش و بىرمە و لائوس و تایلەند و ویتنام و كامبوجىش
و بەر خۆى دەدا و لە دەریای چىن دەپەرىتەو فیلپین و مالزى و
ئەندۆنەزىش ھەر تاپۆ دەكا یان نا.

بەلام لەو كارە گرینگ و حەستەمەشدا پشتیوانى ھەر خودایە و
بەس، و پى وایە ئەگەر خودا بىھەوى كاریكى زۆر سادە و ئاسانە
چونكە خودا خۆى دەفەرموى: (كم من فئة قليلة غلبت فئة كثيرة

بازن الله) چهندهها دهسته جاتی چووکه له به یارمه تی
خو زال بوون به سه ر دهسته جاتی زۆر و به هیژدا. جا بو یه
ده فهرموی:

به نه زه ر تـــــــۆ خـــــــودایه ئاســـــــانه
باز و شاهین هه لـــــــین له ترسی که و
کورد ه کانی ش بکاته ساحه بی جا ه
(سنة الله فی الذین خلوا)

دیاره مامۆستا زۆری پی خۆش بووه و ویستوو یه تی که
ئه مپه راتۆری گه وره و به هیژی ئیسلامی کوردی ده ورانی ماد و
ساسانی یان ئیمپراتۆری ئیسلامی کوردی سه لاهه ددینی ئه ییووبی
زیندوو کاته وه.

جا من لی ره دا به پیویستی ده زانم که له گه ل گیانی پاکی
مامۆستای خۆشه ویست بدویم و بلیم:

ئه ری خۆشه ویسته که م! تۆ که هینده دلسۆزی گه له که ت بووی و
دلشت لیواو لیوی تاسه و ئاره زوو و هیوا و ئاوات و ئامانجی
بهرز بهرز بووه بۆ کوردستان و کورده کان، چۆن بوو بۆ ئه و
مه به سه ته وه خۆ نه که وتی؟! ده خۆت رانه دی یان ده گه له که ت؟! یان
هه ر ده ته ه ویست شۆرش و ئال و گۆرپکی فه ره هنگی بکه ی و له کوشت
و کوشتار و خوینریژی به دوور بی؟

بيرو باوهرى جاهيلانى خه له تاو و مامۆستا كۆيى

بيرو باوهرى ناراست و نارهوای نه زانان كه وهك چه قه پييه وه
 ده نووسين و به هيچ جورىك دهستى لى بهر نادهن و لهو لارييه به
 هيچ ريزان و ليزانيكى نايه نه وه سهر ريه، نه وه ندهى زهره و
 زيان بو گه و كۆمه ل و ئايين و نيشتمان ههيه، كه ههر خوا خوى
 ده زانى و بهس، ئيتر بى گومان گرچوو پرترين زه بريش لهو ريه وه
 وه گه له كهى گه له ده كه وي و ئه كرى بلين ئازاره بارى كه يه كى پيس و
 سه خته، كه كۆمه ل نه وه نده لاواز و چيلاز ده كا كه هه تا سنوورى له
 ناو چوونى ده با يان وهك نه خووشى شير په نجه (سرطان) له كۆلى
 نابيته وه تا له ناخى راده كا.

جا دياره كه نهو بيرو باوه رهش ههر شىخ و خه ليفه و گه نده له
 مه لاكان له دلى نهو خه لكه نه زان و نه خوينده واره يدا وه دى دينن.
 چونكه نهوان به خه يال ريه بهر و رينووين و رازدار و هوشيار و
 چاوساخى نهو خه لكه ن و ده بى دلسوزى خه لك بن، به لام واى به
 حالى نهو خه لكه كه نهو جوره كه سانه رينووين و رابه ر و
 چاوساخيان بن و عه ره بيش گوته نى: (اذا كان الغراب دليل قوم
 فيهديه م الى الضلال) ههر كاتى قه ل، رابه رى ههر هوزيك بى
 گومرايان ده كا، يان كورد گوته نى: (سه رچۆپى به دهس گاهه بى،
 شايى بو لاي كادين ده با)، يان (كه ر پيش قه تار بى، كاروان ده
 قورچى ده مينى) بى گومان نهوانه به تاييه تى هينديكيان وه كوو نهو
 ريويه وان كه كرديان به مه زنى ده عبا ورده له كان له جه نكه ل و
 هه موويانى به گورگىك به خواردن دان كه خوى له گه لى هاوپه يمان
 بوو كه ميك له بهر ماوه كهى خوى ده دايه! واتا بويه بهر ماويك

ئەوانی بە دژمن بە خواردن دەدا. بۆ دەسڕۆکەیهک قەیسەرییهک
ئاور دەدا.

ئەو خەلکە جا بە تاییهتی خەلکی نەخویندەوار و چەوساوهی
کورد نەزان و بێئاگا و ههژار و چاو بەستراون و لە فیل و فووتی
ئەو فیلبازانە ئاگادار نین و پێیان وایه که جهنابی شیخ بارانیان بۆ
دەبارینی و هەر بە چووکهترین فەرمان وەک خۆی گهوره هەرچی
بیههوی ئهنجامی دەدا و ههموو دنیای له بهر دەستایه و له
زهوییهوه تا ئاسمان و له ئەستێرەکانهوه تا وردەلەترین
بوونهوهری سەر زهوی بوون و نهبوون و مان و نهمانی هەر به
دەستی پیری تهریقته و بهس.

ئەگەر وەک چاخی ئیستای خۆشمان که دیاره ئەو کاتیش هەر وا
بووه و رهنکه له پینش ماموستاشدا هەر وا بووبی مهلایهکی زانا و
رووناکبیر و ئاگادار له ئایینی خوا بیته و بلی نابی و بێ و ئەوهی
که ئیوه ئەی خەلکینه به نیوی ئایین دهیکهن دژی ئایینه و
گاوریهتی و ئاوال بۆ خوا دانان و له ریی راستی ئیسلام دەرچوونه
ههزار نیو و ناتۆره و شتی وای بۆ ساز دهکهن که بیچاره خۆی هەر
ئاگاشی لئ نییه و پیتی دهلین (کهلبهش و وههابی) و سهحابی به
هەر رهنگیک بێ له بهر چاوی خەلکی سووک و بێبایهخ دهکهن و
رێز و پایهی ئایینی و کۆمهلایهتی بۆ ناهیلنهوه دیاره ئەوانه که
ئەو جۆره کارانه دهکهن له خۆیانرا نییه و تهنیا به هیز و
نەخشەیی خۆیان نییه بەلکه هەر وەک گوتوویمان: سهگ به هیزی
کلک ئیسقان ئەشکینی، ئەوانیش هیزیان له جێیهکی دیکهپرایه.
سهیری له ههموو سهیران سهیرتر ئەوهیه که هەر رژییمیک به هەر
جۆره بیر و باوهریکهوه لهسەر کار بێ ئەوان له گهلین و ئەویش
پشتیوانی وانە!! دهلیی سهده سهده پیکهوه بران که بهراستی جیگهی
سهرنج و تیرامانه.

جا ئه لێره دایه که مامۆستای بلیمهت و هه لکه وتوو مان خوا لێی
خۆش بی و پاداشی باشی بداته وه هه موویان له شیخدا دینیته بهر
جاو و رووی تیده کاو پیتی ده لێ: هه ی ئه وه وه ئه مه و فلان و فیسار
ئه تۆ که ی ئه وه ی که ئیستا له سایه ی بیر و رای نه زانان و جاو
به ستر او انه وه هه ی، ده بی ئه تۆ بوچی خۆت کردۆته پاپای
نه سرانییان و خێوی خاوهن مال و خاوهنی ده سه لاتی خوا بی؟

مه گه ر ئایینی پاکی ئیسلام وه کوو ئایینی گۆر دراوی مه سیحیه
که پاپ گوناح و تاوانی خه لکی ببه خشی؟ مه گه ر جه نابی شیخیش
پاپه و ئیمه ش مه سیحین؟ یا جه نابی شیخ ئاخونده که فتوا ده دا و
ده لێ هه ر که س سیغه بکا و دوا ی کاری وا مه له بکا له هه ر تنۆ که
ئاویکی مه له که ی ٧٠٠٠٠ فریشته ساز ده کری و ئه وه هه موو فریشتانه
هه تا رۆژی په سلان بو ئه وه ده پارینه وه و نزای بو ده که ن؟ ئاخ
توخوا ئه وه فیئل و فووت و جاو به ستنه تا که ی؟!

یان خه لک بنیڕیته دۆزه خ و یا به هه شتی و ده یان کاری نا په وای
دی که ی دژی ئیسلامی له و چه شنه ش؟

مامۆستا مو فتی زه هاویش خوا لێی خۆش بی ده فه رمو ئ:

شیخا تو که در عالم یکتا خردی
این رتبه ز دسستار بدست آوردی
حیف است که او دور سر تو گردد
بایستی که تو دور سر او گردی

وهه ابیگه ری له روانگه ی مامۆستا کۆبی یه وه

بۆیسته لی ره دا که میک باسی وهه ابیه ت که ئیستا که ته واوی مه لاکانی جیهانی ئیسلام و به تایبه تی مه لاکانی کوردستان بۆیه وه گیرۆده بوون و نه یارانی ته که پرستی و لایه نگرانی پر و پوچ په رستیش، مه لا و موسلمانه هۆشیار و ژیره کان به و نیوه به د نیو ده که ن و ئەو بهرچه سپه یان لی ده ده ن بکه ین.

حه مه دی کۆری عه بدول وهه اب کۆری سوله یمان که له سالی ۱۱۱۱ی کۆچی له دایک بووه و له سالی ۱۲۰۷ی کۆچی کۆچی دوایی کردوو و خه لکی گوندی عوبه ینه ی نه جدی عه ره بستان و له په یه روانی پیتشه وای به ریز نه حمه دی کۆری حه مه له، یه کیکه له زانیانی بهرز و هه لکه وتوو ئیسلام و ته که پرستیکی راسته قینه و خواناسیکی خۆناس و زانیه کی به پرشت و خاوه ن باوه ریکی به خیره ت و هه لکه وتوو و بلیمه تیکی هۆشیار بووه.

ئهو بلیمه ته گه وره له دژی پر و پوچ په رستی راپه ری و خه باتیکی خه ست و خویناوی وشیلگیرانه ی له دژی خواگه لی پووشالی که ده سکردی نه یارانی ئیسلام و دژی خودا وهندی میری مه زن و پاک و تاک و بی هاوتا بوون، دهس پی کرد و تا راده یه کی زۆریش سه رکه وتوو بوو، به تایبه ت له ولاتی عه ره بستاندا.

ئهو به تایبه تی دژ و نه یاری هه موو جۆره ئاکاریک بوو که بۆنی ئاوال دانان (شرک) ی لی هاتبا یه. به هه موو هیز و توانای خۆی بهر به ره نی له گه ل بیر و باوه ری نه زانانه و پر و پوچ په رستی و ئاوال دانان بۆ خوا ده کرد، به لام هه رگیزاو هه رگیز داوای ئه وه ی نه کرد که وهک سه رمه زه بییک په یه وه ی لی بکری و قه تیش خۆی وا

نىشان نەدا و خۆى بەو جۆرە نەناساند و قەت نەىگوت من پىشەواىەكم و پەىرەوىم لى بکەن. چونکە ئەو خۆى پەىرەو و شوین کەوتوى پىشەواىەكى گەورەى ئىسلام بوو و ئىتر ھەرگىز خۆى پى لەوى پتر نەبوو و بە شانازىیەو دەىگوت من پەىرەوى پىشەوا ئەحمەد كورى حەنبەلم.

نەىارانى ئىسلام ئەویان بە پىاوئىكى دژى ياسای خوا و نەىارى بنەمالەى پىغەمبەر و سەرمەزەبىكى بىمەزەب و پىشەواىەكى لەخۆبایى و كەر و گونگ و لە رى لادەر بە موسلمانانى سادە و ساویلكە و بىئاگا ناساند و ھەر كەس بىر و را و بۆچوونەكانى ئەوى قەبوول بكا بە نۆكەرى بىگانە و ناموسلمان و لە رى دەرچوو تاوانبارى دادەنۆن.

جا بە تايبەتى لە ولاتى كوردستانى بەلا لىدرا و شىخ زەدە و رى لى ون كراودا ھەر مەلا و قوتابى و خوئىندكار و رۆشنىبرىكى كە دژى پىپوچ پەرسى و شىخ و شىخايەتى و نەىارى ئاوال دانەرى بى، مۆرى و ھەابىگەرى لە نىوچاوانى دەدەن و ھەر وەك گوتمان ئىتر و ھەابىگەرىيان دروست بە نوختەى بەرانبەرى ئىسلام بە خەلك نىشان داو و قۆلىكىشىان كرىوونەتە سۆفى و ئىتر بەو جۆرە لە بەرابەر يەكترياندر اگرتوون و ئەوانىان تىك بەرداون و خوشيان سەىران دەكەن!! زىان بە ھەر لاىەك بگا بە قازانجى وانە.

بە تايبەتى لە ھىندىك لە شار و ناوچەكانى كوردستاندا مەلا و خەلكى كوردى موسلمانىان بەو دوو نىوہ وەك ئاگر بە گىانى يەكەوہ ناوہ!! كە بەراستى جىگەى داخ و پەژارەىە چونكە ئىسلامى راستەقىنە كە خوا بۆ پىغەمبەرى ناردووہ برىتى نىيە لە ھىچ يەك لەو نىو و ناتۆرانە و ھەر لە بنىرا ئەو شتانەشى قەبوول نىيە.

زۆر جاران تەنانەت بە خودى خۆشمان گوتووه "وههباى" يان فهقيكانمىيان بهو نىوه به خهيالى خويان بهدنيو كردووه!! جا منيش زۆر جاران به فهقيكانى خۆم گوتووه ئىوه كه پىرهوى پيشهوا شافعين بلين خو ئيمه تەنانەت به پىرهوى له پيشهواكهى محهمەدى كورپى عەبدولوهههاب (ئەحمەد كورپى حەنبەل) يش هەر ناكەين تا دەگا به خۆى، بەلام ئيمه مروفين و خواى گهوره بير و ژيرى پىداوين و چاكه و خراپه ليك جيا دهكهينهوه و هەر قسه و بيروپايهكى چاك و پهسەند به دل قەبوول دهكەين و به پىرهوويشى لى دهكەين و خهراپهكەشى ئى هەر لايهك بى فرىي دەدەين و وهلاى دەنيين، خواى گهورهش خۆى دهفهرموئى: (فَبَشِّرْ عِبَادِ الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ) جا تۆ مژده بده بهو بهندانەى من كه گوئ بۆ قسه و وتار رادهگرن و به پىرهوى له چاكهكهى دهكەن.

به لى بهراستى جىي داخه، كه هەر مهلا و موسلمانىكى رووناكبير بۆ دامودهزگاكانى ميرىيه دەسه لاتدارهكان له ولات و نيشتمانى ئيسلاميدا به وههباى له پىنووس دەدەن و ئيتىر هيچ بير له وه ناكەنهوه كه تەنانەت خودى محهمەدى كورپى عەبدولوههبايش خۆى وههباى نهبووه، بهو مانايهى كه ئەوان دەيلين. رادهى بىئاگايى، يان خەلك بى شىت بوونى ئەوانه به ئەو جىيه گەيشتووه كه تەنانەت ئەو زانا و بليمه تانەش كه زۆريش له پيش محهمەدى كورپى عەبدولوههبايدا ژياون بەلام وهك وى يا پتر لهوى رووناكبير بوون هەر به وههباى دادهنين!

بۆ نموونه: بهرپرز شيخ الاسلام احمد بن تيميه حرانى كه ۴۵۰ سالى تەواوى له پيش محهمەدى كورپى عەبدولوههبايدا ژياوه دەلين وههباى بووه؟! له مهرجيكدا دەبى ئەو ابن تيميهى بووبى نه ئەم وههباى. چونكه ابن تيميه له سالى ۶۱۱ كۆچى مانگيدا له گوندى

حه‌پرانی ولاتی سوریا له دایک بووه‌و گه‌لیکی خزمه‌ت و راژه‌ی
 ئایینی پیروزی ئیسلام کردوو‌ه و ئاسه‌واریکی گه‌لیک به‌ نرخ‌ی له
 پاش خۆی به‌ جێ هێشتوو‌ه.

ئێتر ئه‌وان کاریان به‌وه‌ی نییه‌ داخوا له‌ بێشدا بووه‌ یان له
 دوایه‌، به‌ هه‌ر که‌س کوێر کوێرانه‌ نه‌پروا و شت به‌ بێ به‌لگه‌
 قه‌بوول نه‌کا و قورئان بکاته‌ به‌رنامه‌یی ده‌لێن وه‌هابی! وه‌ک
 ده‌فه‌رموئ:

مه‌ لا گه‌ر بئ و بلی نابی وه‌هابی
 ده‌لێن ئه‌فاسقه‌ بوته‌ وه‌هابی
 وه‌هابی‌شیا‌ن به‌ جو‌ری ک‌ردوو‌ه ته‌لقین
 وه‌هابی یانی بئ‌ئایین و دین

جا مامۆستای کورپی کوردی کۆییمان کاتیک که‌ ئه‌و ژیاوه‌
 ناله‌باره‌ به‌ چاوی خۆی ده‌بینی و له‌وانه‌شه‌ هه‌زاران جار ئه‌و
 مۆره‌یان له‌ نیوجاوانی خۆشی دابی و به‌ وه‌هابییان ناساندبێ، پر
 به‌ دل توورپه‌ ده‌بی و خه‌فه‌ت له‌وانه‌ ده‌خوا، که‌ ئه‌و جو‌ره‌ نیو و
 ناتۆرانه‌ بۆ موسلمانان و به‌ تایبه‌تی بۆ مه‌لاکان هه‌لده‌به‌ستن و به‌و
 شیوه‌ خه‌لکی موسلمان له‌ یه‌کتر دره‌و‌نگ ده‌که‌ن و ته‌نانه‌ت به‌ گز
 یه‌کتریاندا ده‌که‌ن.

جا ئه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌فه‌رموئ ئه‌گه‌ر مه‌لاکه‌ ئه‌رکی سه‌ر شانی
 خۆیه‌تی له‌ به‌رابه‌ر ئه‌و جو‌ره‌ بێر و باوه‌رپه‌ په‌ست و نارپه‌وایه‌دا
 راست بێته‌وه‌ و له‌ دژی پرۆپووج په‌رستی و ئاوال بۆ خوا دانان
 رابپه‌رپێ، پێی ده‌لێن ئه‌وه‌ وه‌هابییه‌ و چونکه‌ وه‌هابی ساز کراوی
 ده‌ستی دژمنانی‌شیا‌ن ئه‌وه‌نده‌ به‌ شتیکی خه‌راپ و ناحه‌ز و دژی
 ئیسلامی به‌ خه‌لک نیشا‌ن داوه‌، مه‌لای بێچاره‌ له‌ به‌ر چاوی خه‌لک

بئوک دهکهن. بی گومان دهستیکی پیسی نگرسی چهپه‌ل و خه یانه
تکارانه له بن په‌ردهیهکی رهشی ته‌پره‌شانه هه‌یه، که ئا بهو جوره
مه‌لای دلسوزی گه‌ل له‌به‌ر چاوی گه‌ل سوک ده‌کا. هه‌زاران نیو
ننکه‌ی نام له مه‌لا هه‌ل ده‌دا. به وه‌هابی و که‌لبه‌ش ومفته‌خورو
ملوزم وسه‌رباری گه‌لی له پینوس ده‌دا جا ئه‌وه‌یه مامۆستاوه
زاله‌دی و ده‌گه‌وره‌که‌ی دیسان وه‌کۆل دیته‌وه و هه‌لده‌چی و ده‌لی:

مه‌لا گه‌ر بی و بلی نایی وه‌هابی
ده‌لین ئه‌و فاسقه بۆته وه‌هابی

جا بۆیه جیی داخ و خه‌مه که ته‌نانه‌ت زاناکانیش هیندیکیان بهو
سازه هه‌لده‌په‌رن و نه‌زانانه خۆیان ده‌هاوینه ناو ئه‌م گیتاوه به‌لی
مامۆستای خوا لی خۆشبوومان له باره‌ی باوه‌ری جاهیلان و
نه‌خوینده‌وارانی فریودراو و خه‌له‌تینراودا ئاوا ده‌فه‌رموی:

باوه‌ری جاهیلانی نه‌خوینده‌وار

ئه‌لین باران به ئه‌م‌ری شیخ ئه‌باری
به ئه‌م‌ری (کن فکان) وه‌ک ئه‌م‌ری باری
خولاسه کسافه‌یی زه‌رراتی عاله‌م
چ ئه‌فلاک و چ ئه‌ملاک و چ ئه‌نجهم
به ئه‌م‌ری چه‌زره‌تی شیخه ده‌وامی
چه‌یات و مه‌وت و ته‌رتیب و نیزامی
مه‌لا گه‌ر بی و بلی نایی وه‌هابی
ده‌لین ئه‌و فاسقه بۆته وه‌هابی
وه‌هابی‌شان به جو‌ری ک‌ردووه ته‌لقین
وه‌هابی یه‌عنی بی‌ئیمان و بی‌دین

جا ئەو جار دواى ئەو روون کردنەووە جوانە و دەرخستنى باوەرپى نارپەوا و نابەجیبى نەزانان و نالە و دەردە دڵ لەو حالە روو دەکاتە خودى شىخ که لە ماکا هەر ئەو کار تیکدەر و هۆى بنەپەرتى دواکەوتنى موسلمانان و باوەرپى نارپەواى وان و بەردى بناخەى ناکۆکى و دووبەرەکى و خوینمژى ناوخۆى گەلى کورده و بە توندى تىپى رادەخوڤى و قسەى رەقى پى دەلى و دەفەر موئ:

ئەرى ئەى شىخە بىسەى بوڤرى چلکەن
 ئەرى ئەى زگ هەمانەى غازى بوڤگەن
 ئەتو دەووارى چەرخى بىستوونى
 ئىرادەى تىوێ نىزام و شووونى؟
 ئەرى ئەى شىخە کۆرەى خواری مەخزووم
 ئەتو نایب مەنابى حەبى قەبىووم؟
 ئەتو ئەى پىستەخۆرەى لىنگ گسوواى
 لەگەل زەرپراتى عالەم تىکەلای؟
 ئەتو مومتازى رزقى مار و موورى
 ئەتو ئىنشا کونەندەى نار و نوورى؟
 بە حوکمى تو ئەبى عەفوى گوناحان
 وەکوو پابى نەسارا خىوى غوفران!
 هەموو عالەم لە ژىر فەرمانى تىوێ!
 حەياتى تو ش بە مستىک ئارده جۆبە!
 ئەوى عەفوى بکەى جىگەى نەعمىمە
 ئەوى عەفوى نەکەى مەئواى جەحىمە!

ئەمجا دیتە سەر ئەووە که بە ئاشکرا رادەگەبەنى که هەموو شتىک
 هەر بە دەس خواپە و هەر مولک و مالىک هەر ئى خودایە و شىخ و

مێخ و هێتم و مێتم (قطب و مطب) له بنی‌پرا له به‌رنامه‌ی خوادا نییه‌و ئیتر ئیسلام پێویستی به‌و دووکان و بازارا‌ه نییه‌و ئه‌و دووکان و بازارا‌ه شلۆق و پ‌رچه‌شیمه‌ته‌، داها‌ته‌که‌ی به‌ هیچ جۆریک بۆ ئیسلام و موس‌لمانان نییه‌و به‌‌که‌ پاریس و له‌نده‌ن و واشه‌نگتۆنی له‌ پ‌اراو ده‌بی!! پ‌اره‌ و پ‌وولی موس‌لمانان له‌ ولاتانی ئیسلامی کۆ ده‌کریته‌وه‌ و بۆ ئیتره‌ و ئه‌وی به‌ری ده‌کری!! جا بۆیه ده‌فه‌رموی:

ئه‌گه‌ر م‌ل‌که‌ هه‌م‌ووی م‌ل‌کی خ‌ودایه
 ئه‌گه‌ر ش‌یخه‌ ئه‌گه‌ر ق‌وتبه‌ هه‌ب‌ایه
 ئی‌را ده‌ وق‌وده‌تی خ‌ودای م‌ن ته‌واوه
 چ ح‌اجه‌تم‌ان به‌ ش‌یخ رای‌ی ک‌راوه؟
 به‌ ئه‌قت‌اب و به‌ ئه‌وت‌اد و به‌ ئه‌ق‌وال
 نه‌ب‌وویه ئادی‌سۆن، ئه‌ی مه‌ردی به‌قق‌ال
 له‌ عیلم و ئیختی‌راع‌ا چ‌ی به‌ ده‌ر خ‌ست
 بنۆره‌ میله‌ته‌ی خ‌وی کوو وه‌سه‌ر خ‌ست؟
 به‌ عیلمی کیمی‌ا و ق‌وووته‌ی نوور
 به‌ ته‌ی‌اره‌ و به‌ زه‌بل‌ین و به‌ پ‌اپوور
 چ‌لۆن ق‌وتبی فه‌قیریان پ‌ی نیشان کرد
 پ‌رۆزه‌ی ش‌یخ ئه‌فه‌ندی‌شان عه‌یان کرد
 موس‌لمانان له‌ چ‌نگ وان کورد زه‌لیل بوون
 ده‌فه‌رموو ش‌یخه‌ ش‌یته‌ی گ‌یژی مه‌جنوون
 بزانی تۆ ئه‌ویستا چ‌ت له‌ ده‌ست دئی؟
 له‌ به‌حر و به‌رر و چ‌ۆل و شار و لادی؟
 ئاخ‌ر تۆ چ‌ی ده‌که‌ی تۆخوا بۆ میله‌ته‌؟
 بۆ میله‌ته‌ هه‌ر ئه‌تۆی باعیسی زیله‌ته‌

ئه‌تۆ خۆ میلیله‌تی خۆت به‌دبه‌خت کرد
ئه‌وی هه‌ببـوو ئه‌وا گـش گـاوران بـرد

دوای ئه‌و هه‌موو دهرده‌ دڵ و دهربرینی کۆل و په‌ژاره و بی‌زاری و دهربرین له‌و بـیر و باوه‌رپه‌ پوچ و بی‌نرخ و ناره‌وا و تانه‌و ته‌شه‌رو لۆمه‌ و له‌قه‌مه‌ له‌ موسلمانان له‌ سه‌ر هه‌بوونی ئه‌و جۆره‌ باوه‌رپه‌ و به‌ سه‌ردا هاتن و سه‌رکۆنه‌ی شیخه‌ سه‌ته‌مکاره‌کان پوو ده‌کاته ئۆممه‌تی خه‌یرو له‌په‌رپه‌یه‌ (خیر البریه) و په‌په‌هوانی هه‌نته‌شی محمه‌دو ده‌لێ ئاخـر خۆ ئه‌ی په‌په‌هوانی باشترین بوونه‌وه‌رو چاکترین پیاوی خودا. دوای دروود و سلّاو و دلپاکی و خۆشه‌ویستی پێشکesh کردن ئه‌من به‌ دلسۆزی پیتان ده‌لیم که:

ئه‌و قسانه‌ی ده‌گویی ئیوه‌یان هاویشتوه‌ و ئه‌و جۆره‌ بـیر و باوه‌رپه‌ ناراسته‌ی باوه‌رپه‌ بوون به‌ شیخ و بـیر و ته‌کیه‌ و خانه‌گا و ئه‌و جۆره‌ شتانه‌ هه‌م له‌ روانگه‌ی زانیاری و ژیری و هۆش و بیره‌وه‌ و هه‌م له‌ روانگه‌ی خواناسیه‌وه‌ و هه‌م له‌ روانگه‌ی قورئان و فه‌رمووده‌کانی پێغه‌مبه‌ری مه‌زنه‌وه‌، پوچ و بی‌که‌لک و بی‌پایه‌ن و له‌ ئیسلام به‌ دوورن و له‌ دوايه‌ له‌ دین زیاد کراون و پێغه‌مبه‌ری مه‌زنیش ده‌فه‌رموئ: (من احدث فی امرنا هذا ما لیس فیه‌ فهو رد) هه‌رکس له‌ ئایینی ئیمه‌ شتیک زیاد بکا لێ قه‌بوول ناکرئ.

ئاخـر ئیمه‌ ئه‌گه‌ر خودامان هه‌بێ ئه‌وه‌یتم و میتمانه‌مان بۆچین و که‌لکی چـیـیان هه‌یه‌؟ مه‌گه‌ر خودا ناتوانی گاری خۆی بکا هه‌تا ئه‌وانه‌ کۆمه‌گی بکه‌ن؟ مه‌گه‌ر خوا دووره‌ و ئاکای له‌ ئیمه‌ نییه‌ هه‌تا ئه‌وانه‌ هه‌والی ئیمه‌ی بچ راگه‌یه‌نن؟ مه‌گه‌ر خوا بی‌میهره‌و به‌زه‌بیه‌ له‌گه‌ل به‌نده‌کانی خۆی، هه‌تا ئه‌وانه‌ هانی بدن و داوای لێ بکه‌ن تا به‌ میهره‌بانی له‌ گه‌لمان بجوولێته‌وه‌؟ مه‌گه‌ر خودا سه‌ته‌مکارێکی خاوه‌ن زێفه‌ که‌ ده‌بێ پارتی و مارتی بۆ ساز بکری؟ ده‌نا که‌س

پارێزی . و هه‌موو کهس وه‌به‌ر رق و قینی خۆی ده‌دات

ئێوه‌ی ئه‌ی ئۆممه‌تی خیر البریه به قسه‌ی نه‌زانان خۆتان مه‌گۆرن و به چاوی دڵ و تیگه‌یشتن بره‌وانه جیهان و رازو رینۆنی و فه‌لسه‌فه (حکمت)ی بوون و ژیان بزانی و ئیتر تیبگه‌ن که هه‌ر له ژیر زه‌مینێرا هه‌تاکوو ده‌گاته گۆیه جۆراوجۆره‌کانی ئاسمان، چ دوور و چ نێزیک، به هه‌موو چه‌ند و چۆنیکه‌وه و به‌و ژیه‌واری دژوار و سه‌خت و سه‌ر سووره‌ینه‌ریه‌وه، بێجگه له خۆدا به ده‌س کێیه و ئاخ‌ر یه کێ هه‌له‌سه‌وورینێ؟!

ئه‌وانه‌ی که به لای ئێوه‌وه هه‌له‌سه‌وورینێه‌ری کاروبارن و پێتان وایه هه‌موو کاریک هه‌ر به ده‌س ئه‌وانه و له به‌ر نه‌زانی خۆتان لێیان ده‌پارینێوه و هانایان ده‌به‌نه به‌ر و په‌نایان بۆ دینن و هاواریان لێ ده‌که‌ن و پێتان وایه له هه‌موو حاله‌تیکدا ئاماده و ئاگادارن، له لای خوای میری مه‌زن له میرووله‌ش که‌مترن (و الذین تدعونهم من دونه لایسته‌طیعون نصرکم و لا انفسهم ینصرون) ئاخ‌ر که‌سیک باوه‌ری به خۆدا و هی‌ز و توانایی خۆدا هه‌بێ ئه‌و جۆره بیرو باوه‌ره‌ی که ئێوه هه‌تانه چۆن ده‌چێته دلی؟ ئیتر به‌و جۆره‌یه که ده‌فه‌رموی:

وه‌رن ئه‌ی ئۆممه‌تی خه‌یـــــــــرول به‌رریه
له پاش ته‌قدیمی ئیخلاص و ته‌حییه
به عیلم و عه‌قل و هۆش و فکر و عیرفان
به قه‌ولی مسته‌فا و ئایاتی قورئان
بـزانن ئه‌و قـسانه پاکی پـووچن
ئه‌گه‌ر خوامان هه‌بێ، ئه‌قتاب بۆ چن؟

له ریکخه‌ستی شیخ و مریدایه‌تیدا به‌رنامه وه‌هایه که جیهان پر هیتم (قطب) و هه‌ر هیتمه‌ی کۆمه‌له مریدیکی له ده‌وره هالاون و ئه‌و

هیتمانه جیهانیان بۆو خه‌لکه راگیر و راوه‌ستاو کردووه و ئه‌گه‌ر
 ئه‌وان نه‌بن دنیا به چاو له‌سه‌ریه‌ک نانیک تیکده‌پرووخێ جا
 مامۆستا ده‌فه‌رموئ: وهرن ئه‌ی په‌یره‌وانی باشتترین به‌نده‌ی خوا
 دوا‌ی درود و سلاو با شتیکتان پێ بلێم که ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: هم له
 رووی زانست و زانیاری و ژیری و بیر و هۆش و خواناسییه‌وه و
 همیش له رووی فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر و ئایه‌ت و دیارده‌کانی
 قورئانی پیرۆزه‌وه ئه‌و جوړه‌بیر و باوه‌په‌ و ئه‌و جوړه‌شتانه
 پاکیان پووچن و بایه‌خیکیان نییه. بزائن ئه‌و قسانه‌هه‌موویان
 پووچ و بئ‌مایه‌ن ئاخ‌ر ئیمه‌ ئه‌گه‌ر خوامان هه‌بێ ئه‌و هیتم و
 میتمانه‌مان بۆ چین؟

به قه‌ولی جا‌هیلان خۆتان مه‌گۆرن
 به چاوی دل له‌ دنیایه‌ بن‌بۆرن
 له ژیر ئه‌رزئ هه‌تا‌کوو ژوو‌ر و ژیروو
 له مانگ و روژ هه‌تا‌کوو مار و میروو
 به که‌مم و که‌یف و وه‌زع و چه‌ند و چوونی
 به ئه‌تـــوارو به‌ ئه‌دوار و ســـکوونی
 گه‌لاویژ چه‌فته، زه‌لام چه‌نده‌ دووره
 سوها تاریکه‌ یا خۆ زۆر به‌ نووره
 هه‌یا چۆنه‌ له‌ چی ته‌رکیب کرایه
 نیزامی ئه‌و گه‌رانه‌ چۆن درایه‌؟
 به‌ چی ئه‌گه‌رئ و به‌ کئ ئه‌کرئ ئی‌داره
 له‌ بۆ کئ دیته‌ ته‌عداد و زوماره‌؟
 به‌غه‌ی‌ره‌ز قـــورد‌ره‌تی ده‌وواری جه‌بی‌ار
 به‌غه‌ی‌ره‌ز بادشاهی خه‌لاق و قه‌ههار
 به‌ قـــوتبیک‌ی زه‌عیف و ناتوانا

ئىداره‌ى چۆن ده‌بى ئه‌ى مه‌ردى دانا
 نه‌وه‌ى لاي ئى وه‌ ده‌وواري ئومـوورن
 له‌ به‌ر ده‌ستى خوا كه‌متر له‌ موورن
 كه‌سى ئىمانى به‌ خودا و قودره‌تى بى
 چۆن نه‌و ئىعتىقادى ده‌جسته‌ قه‌لبى؟

مامۆستا ده‌فه‌رموئى: ئىوه ئه‌ى به‌په‌روهانى پىغه‌مبه‌رى مه‌زن! ئىوه
 هه‌رگىز به‌قه‌سه‌ى نه‌زانان خۆتان مه‌گۆرڻ و به‌ چاوى دل ته‌ماشاي
 جيهان و خوستان بکه‌ن وله‌ ژيڤر زه‌وى و هه‌موو كه‌لین و قوژبن و
 ژيرووکه و هه‌موو بوونه‌وه‌ر و په‌له‌وه‌رپكى تىيدايه و ئه‌مجا
 گۆيه‌كانى ئاسمانى وه‌كوو مانگ و روژ و ئه‌ستىره‌كانى دىکه
 ته‌مasha بکه‌ن و بپروانن نه‌و نه‌زم و نىزامة چۆن دروست كراوه و
 چۆن رىك‌وپىك كراوه و بزائن گه‌لاويژ چۆن و چه‌فت و خوار و
 لاپانه و چۆنىش ده‌ره‌وشىته‌وه و زه‌لامىش كه‌ كوره‌يه‌كى گه‌وره‌يه
 له‌م حه‌وا و گىشوشه‌ دووره‌دا و چه‌ندىش لىرانه‌ دووره؟ وه‌ بپروانن
 سوها كه‌ ئه‌وىش هه‌ر كوره‌يه‌كى دىكه‌ى ئاسمانىيه‌ چۆن پىر شۆق و
 رووناكه‌ ياخۆ زۆر تارىك و بى‌شۆقه، هه‌يا وئ ده‌چى ئه‌وىش به
 زاراوه‌ى مامۆستا يا هه‌ر زاراوه‌يه‌كى دىکه‌ كه‌ نه‌و زانىويه‌تى
 ئه‌ستىره‌يه‌كى ئاسمانى له‌م گىشوشه‌ بى بپرانه‌وه (فضاي
 لايتناهى) يه‌دا بى و يا به‌ ماناي هه‌ياران بى واتا هه‌ياران جارىك له
 خۆتان بپرسن ئاخىر نه‌و شتانه‌ هه‌موويا، يا نه‌و هه‌موو كورانه‌ى
 ناو نه‌و هه‌موو كاكيشانه‌ى ناو نه‌م گىشوشه‌ بى‌پايان و بپرانه‌وه له
 چىن و چۆن ساز كراون و كى سازى كردوون و سفنگه‌لى پىكه‌ينه‌ر
 (مواد تشكىل ده‌نده‌)ى وان له‌ جىيه‌؟

ئاخىر نه‌و هه‌موو كاكيشانه، كه‌ هه‌ر كامه‌ى پىك هاتووه له
 ملىارده‌ا مىليار گۆ و ئه‌ستىره‌ى گه‌وره و گچكه و هه‌ر يه‌كه‌ش بۆ

خۆي خاوەنى رىكخراوه (منظومه) يەكە و ھەر يەكەي دوو جوۆرە گەران و خولدانى ھەيە. خولدان بە دەورى خۆيدا كە دەتوانين بە ھەمى بلين خۆخولى يا مامە خولە (حرکت وقعی) وە گەران بە دەورى ماكەكەي خۆيدا كە ئەوھش گەران و خولدانى عەودالى (حرکت انتقالی) يە و قورئانى پيرۆزيش دەفەرموئ (كل فى فلك يسبحون) واتا ھەموو ئەو ئەستىرە گەورە و گچكانەي ناو ئەم گيتشوشە بئسەروبنە لە چەرخەي خۆياندا لە حالەتى مەلە كردندا ئەگەران و خولدان دان.

دەيجا ئيوە ئەي پەپرەوانى باشترين بەندەي خودا سرنج بەدن و تىپرامين و بزائن رىكخستنى ئەم جيھان و خوستانە بە دەستى كى كراوہ؟ ئايا وەك ھىندىكتان نەزانانە بىر دەكەنەوہ يا ھەر بىريش ناكەنەوہ و لە ميشكيان ھاويشتون بە ھىتم (قطب) يكى چىلاز و لاواز و بئھىز وەك شىخەكانى ئيوە دەگرئ و ھەلدەسوورئ؟ يان كەسيك دەيگيرئ و ھەلدەسوورئنى كە ھەمووى ئەوانەي بە دەستى ھىز و تواناي لە ئەژمار نەھاتووئ خۆي بە بئ كەرسە دروست كردووہ؟

كوپە خو ئەوانەي ئيوە پىتان وايە ھەلسوورئنەر و بگيرئى كار و بارن و دنيا لە بەر دەستياندا وەكوو دەسرۆكەيەك وايە تەنانەت خۆشيان لە بەر دەستى خوادا ھەر لە ميروولە سووركەيەكيش كەمترن جا ئەوہيە كە دەفەرموئ:

ھەيا چۆنە لە چى تەركيب كرايە
 نيزامى ئەو گەرانە چۆن درايە؟
 بە چى ئەگەرئ و بە كى ئەكرئ ئىدارە
 لە بو كى دىتە تەعداد و ژومارە؟
 بەغەيرەز قوردرەتى دەووارى جەببەار
 بەغەيرەز پادشاھى خەللاق و قەھھار

به قــــــــوتبیکى زهعیــــــــف و ناتوانــــــــا
 ئیــــــــداره‌ی چــــــــۆن دهــــــــبی ئه‌ی مهردی دانــــــــا
 ئه‌وه‌ی لای ئیــــــــــــــــوه ده‌وواری ئومــــــــــــــــوورن
 له بهر ده‌ستى خــــــــوا که مــــــــتر له مــــــــوورن
 که ســــــــی ئیمانی به خــــــــودا و قــــــــودره‌تى بــــــــی
 چــــــــۆن ئه‌و ئیعتیقادى ده‌چــــــــته قه‌لبــــــــی؟

به‌ئى مامۆستای زانا و خوا ناسمان ده‌فه‌رموی:

ئه‌و جۆره بیرو باوه‌رپه‌ باوه‌رپى نه‌زانا و خوا نه‌ناسانه و هه‌ر
 کهس باوه‌رپى به‌ خوا و هیزو وزه‌ی خوا هه‌بی و به‌راستی خواناس
 بى، چۆن ئه‌و جۆره بیرو باوه‌رپه‌ ده‌چیته‌ ناو دلی؟

به‌لام راستى کارى مهردى خاوه‌ن باوه‌رپو قاره‌مانى مه‌یدنى
 ته‌که‌پرستى و خواناسییه‌، که گش هیتم و میتم و خوا گه‌لى
 پۆشالی و ساخته‌گى به‌ نووک شه‌ق رابمالئ و تورپان دا و
 بیانهاوئته‌ زبڵدانى میژوووه‌.

من خۆم له‌ هاوینى سالى ٢٦٩٠ى كوردی ریکه‌وتى ١٣٦٩ى
 هه‌تاوى له‌ کاتیکدا که مه‌لای گوندى خه‌لیفه‌لیانى ناوچه‌ی
 سندووسى نه‌غه‌ده‌ بوون له‌باره‌ی ته‌که‌پرسته‌ئیدا ئه‌و سروده‌ی
 خواره‌وم نووسیوه‌ و پیم خۆشه‌ لیڤه‌یدا بگونجینم. که ئه‌وه
 ده‌قه‌که‌یه‌تى:

سرودى ته‌که‌پرسته‌تى

هه‌ی ئه‌للا ئه‌للا ئه‌للا باوه‌رم پیته‌ وه‌للا
 دروشمى سه‌ه‌ره‌کیمه‌ لا اله الا الله
 ته‌نیا تو ده‌په‌رستم تو‌ی مایه‌ی بیر و هه‌ستم

بوون و ژیتن له تۆرا، به تۆ په‌رستی مه‌ستم
 هه‌ر تۆی یه‌زدانی زانا، به‌هیز و بوگ و توانا
 ته‌نیا تۆی فریاکه‌وتوو، هه‌ر بۆ تۆش دینم هانا
 کیل و گۆر و شیخ و پیر، ئاغا و کویتخا و به‌گ و میر
 هه‌مووم بۆ تۆ وه‌لا نان ئە‌ی به‌خشه‌ری ژیری و بیر
 هه‌ست و بوون و ویزدانم، گیان و مال و سامانم
 له‌ ریی تۆدا به‌خت ئە‌که‌م ئە‌ی بژیو به‌خشی گیانم
 گش خواگه‌لی پوشالی بی نیۆه‌رک و خالی
 به‌ نووکی شه‌ق تیم هه‌لدان هه‌رکه‌ لیان بووم حالی
 بتگه‌لی زیندوو و مردوو، ئیستا هه‌بوو رابردوو
 بتخانه و بتساز گشتی، فریم دا شتی خوا نه‌کردوو
 موسلمانم موسلمان، باوه‌رم پێته‌ یه‌زدان
 خه‌باتگیرم، تیکۆشه‌ر، له‌ ریی تۆدا وه‌ک مه‌ردان
 کوردم و له‌ ریی تۆدا، به‌خت ئە‌که‌م گیان و بوونم
 بۆ تۆیه‌ تیکۆشانم، بۆ تۆیه‌ هات و چوونم
 هه‌ر که‌س تۆ نه‌په‌رستی، هه‌ر تۆ نه‌بی مه‌به‌ستی
 بی نرخه‌ بوون و مانی، هه‌ر ده‌روا به‌ره‌و په‌ستی
 هه‌ر که‌س له‌ ریی تۆ لا دا، ژینی ده‌روا به‌ بادا
 به‌دبه‌خته‌ له‌ په‌سلانا، کئی دینی به‌ دنیا‌دا
 من باوه‌رم وه‌هایه‌، چی هه‌یه‌ هی خودایه‌
 به‌رگروان و به‌رپه‌سه‌ هه‌ر که‌س له‌ دنیا‌دایه‌
 ئە‌ی خوای به‌هیز و تینم، چاوگه‌ی هه‌ست و ئە‌وینم
 هه‌ر بۆ ره‌زامه‌ندی تۆ تیکۆشه‌ریکی دینم
 به‌پاره‌ تاکوو ماوم، تاکوو ده‌بینن چاوم
 بۆ رازه‌ی ئایینی تۆ، هه‌ستاو و راوه‌ستاوم

سا مه رجه کورهی زهوی، ئاو و بهز بهرز و نهوی
 له بتگهل خاوین وه کهم، روون بی وه ک ئاوی شهوی
 رزگار کهم مرۆفایه تی له بهندی بهندی به ندایه تی
 بو بتگه لی جوړاوجوړ، که نابن بو خوایه تی
 سا ده بی ئایین گشتی، خسر و پتوون و مشت
 هه مووی هه ر بو خودا بی، مرۆف گشتی سروشتی
 گورزی تو ده بی هه سستی، دزی مله ور په رستی
 بکهویه سه ر ریتی ئازادی رینگه ی خودا په رستی

روون کردنهوهیهک

مامۆستای به پێزمان به هه مو هیزی زانیاری و ئهنبووژهنی خۆی له دژی بازاری شیخ و شیخایهتی راهه پیه و به هه ئامیر و ئامرازیکه که بۆی لوابی به ره به ره کانی کردوه. ئه و بلیمه ته پسپوره قورئان زانیکی که موینه و ئیسلام ناسیکی بی هاوتا بووه، که وایه به هیج جوړیک ناکرئ و ناگونجئ و ژیری و ئاوازه نایگرئ که ئه و هیج شیخیکی قه بوول کره بی و بی گومان له گه ل ئه و بازاره بوزی نه خواردوه.

ئیمه ده زانی که گه وره ترین، گرینگترین و ریکو پیکترین ته ریه ت له ولاتی کورده واری ته ریه ته تی قادری و ته ریه ته تی نه قشبه ندین و ئه ویش له پیش هه مواندا ئه و دووانه به دوژمنی سه ره کی ئیسلام و گه لی کورد ده زانی و ده لئ:

ته ریه قه ی قادی و نه قشبه ندی
به بای دا ره ونه ق و ئاههنگی کوردی

یا له جیگایه کی دیدا به ساده ترین زمان و بی گری و گولترین زاراه هه موو شیخیک به خه راپ و دژی ژین ده زانی و ده فه رموی:

هه تا شیخیک له کوردستان بمینه
ئومیدی زینه ده کانیته بی نه مینه

ناکرئ بلین هیندیک له شیخه کانی قه بوول کردوه و هیندیکیانی وه لا ناوه. چونکه فه رموده کانی ئه وهنده بی توپکن و ئه وهنده ساده و ره وانن که هه موو کهس به ئاسانی لێیان حالی

دهبی و له مهبهستهکهیان تیدهگا و بهراستی هیچ گری پووچکهیهک له وتاره شیرینهکانیدا نییه. ههروهها روونی و رهوانی زاراوه و قسه له رووی ئەو بهرپێزه و جوانی قسه و خیرهت و هیزی زانیاری یهکجار زۆری وی زۆر لهوه بالآتر بووه که رووپامایی و دوورپوویی بکا یان له رووی کهسیک دابمێنی.

رهوش و بهرنـامهـی وی ههر ئەوهیه که له هۆنراوهکانیدا فهرموویهتی و له نووسراوهکانیدا نووسبوویهتی و ئەویش به هیچ جۆریک ئەوهیان ئی دهرناکهوئ که مامۆستا هیندیك له شیخهکانی پی چاک ببی. بهلام ئەو ههرگیز دژ و نهیاری دۆستهکانی (اولیاء)ی خوا نهبووه، چونکه قورئان قهبوولیان دهکا و دهفهرموئ: (ألا ان اولیاء الله لا خوف علیهم و لا هم یحزنون) واتا هۆشیار به و دهبی بزانی که دۆستانی خوا له رۆژی پهسلاندا هیچ ترسیکیان له سههر نییه و هیچ خهـم و پهژارهیهکیش نییه بۆوان.

بهلام هیچ گومانیش لهوهدا نییه که شیخ و وهلی زهوی تا ئاسمان لیک دوورن و وهکوو زیو و زهوی وان. جا ههر بهو بهلگه و پهرتۆیانه ئەو پارچه هۆنراوهی که روو دهکاته خهلیفهی شیخ عومهـر و پیی دهلی ئەتۆ وا و وای و بهلام شیخ عومهـر شیخیکی وا پاک و چاک بووه

من بهئی مامۆستای نازانم و لام وایه که بۆیان ههلبهستوووه و به زمانی وییهوه دایانناوه، بۆ ئەوهی که به موسلمانانی کوردهواری بسهلمێتن که بهلی مامۆستای کۆبیش دژ و نهیاری ههـموو شیخیک نهـبووه و ئەوهـتا چۆن به شیخ عومهـریک ههـلدهـلی دیاره مهـبهـستیـشیان ئەوهیه که به ههر جۆریک بی بیچهسپینن که بابـه شیخ ههـموویان خهـراپ نین و شیخی باشیش ههیه و مامۆستادا قهـبوولیهـتی، بهلام به هیچ جۆریک له گهـل بیـر و

باوه‌ری مامۆستا نایه‌ته‌وه و ناگونجی و من قه‌ت له‌و باوه‌ره‌دا نیم که‌ ئه‌و به‌ریزه‌ شتی‌ک بلێ دژ و نه‌یاری بیر و باوه‌ری راسته‌قینه‌ی خۆی بی. به‌ هیج جۆری‌کیش پیاو بۆی قه‌بوول ناکرێ که‌ ته‌نانه‌ت حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لای باوکیشی مریدی هیج شیخێک بووبی.

بیر و رای مامۆستا له‌مه‌ر شیخ و شیخایه‌تی هه‌ر ئه‌وه‌یه که‌ گوتمان و به‌س. بیروپای وی هه‌رگیز له‌رزۆک و بگۆر نه‌بووه و باوه‌ری پۆلایینی ویش قه‌ت ئه‌وه‌ی قه‌بوول ناکا که‌ له‌ جێیه‌ک به‌ هه‌موو هیژ و توانای خۆی به‌ گژ شتی‌کدا بجێ و له‌ جێیه‌کیش له‌به‌ر به‌رژه‌وه‌ندی کاتی یان ... پیتی هه‌لبێن. به‌لام نازانم مامۆستا (گیو) چۆن بی‌لێکۆلینه‌وه‌ چاپی کردووه و بۆچی هیج لیکۆلینه‌وه‌یه‌کی له‌سه‌ر نه‌کردووه.

جا بۆ ئه‌وه‌ی خوینه‌رانی خۆشه‌ویست خۆیان داوه‌ری بکه‌ن، منیش ئه‌و پارچه‌ هۆنراوه‌ی وه‌ک خۆی ده‌هینمه‌وه‌و دادگه‌رییه‌که‌ی ده‌ده‌مه‌ ده‌ستی وان.

بۆ خه‌لیفه‌یه‌کی ناخه‌له‌ف

تۆ خه‌لیفه‌ی جه‌نابی شیخ عومه‌ری؟
 ئه‌دی مردووت مرئ بۆج هینده‌ که‌ری؟
 شیخ عومه‌ر زاتیکێ زۆر مونه‌ووهر بوو
 خادمی شه‌رع و عیلمی ئه‌نوه‌ر بوو
 تۆ له‌بۆ هینده‌ پیس و به‌د ره‌وشی
 ئه‌حمه‌ق و جاهیل و که‌ر و وه‌حشی
 غه‌یری ری‌شی درێژ و بی‌خه‌به‌ری
 چت زیاد کرد له‌ هیممه‌تی عومه‌ری
 له‌ ته‌ریقه‌ت به‌ غه‌یری ب‌ووج خه‌یالی
 له‌ سه‌واری به‌ هیج نه‌بووی حالی

شهووق و زهوق و تهريقهی نهقشی
سهفوهتی چی به روحی تو بهخشی؟
غهبری ژن گان و بیوهژن هیتان
یسا به دوو نانی کۆیی وهکی دوونان

بهلی بۆ دامودهزگای شیخ وشێخایهتی سووک کردنی خهلیفهیهکی کهم و نوکهرمهنیش و گهوره کردنی شیخیک شتیکی ئاسایی و ئاسان و خودی رامیاریهکهشیان ههر وایه. مهگهر نایبهن که دهولهتیک کهسیک یا چهند کهس هان دهدا بۆ نهجام دانی کاریک که دژی یاسای مرۆفایهتی یا نیونهتهوایهتییه، ههر کاتیک ناشکرا بوو حاشایان لی دهکا و دهلی به هیچ جۆریک وابهسته به ئیمه نین! نهگهر نهخشهکهشیان سههرکهوت، دهیانکاته قارهمان

راستی رامیاری زۆرلهوه قوولتره که ههرئاواساده بیرى لی بکهینهوه، بۆ دامودهزگای پان و بهرینی شیخایهتی یان تهنانته بگره تهریقهتیکیش فیدا کردنی چهند دهرویش و خهلیفهگی گهوج و نهزان ههر هیچ نییه. ئهویش جا به تایبهتی که تیی رامینی ههرچهند له باری کیش و تۆن وه ههلبهستهکه تهواو نییه، بهلام زۆر زیرهکانه گوتراوه. نه شیخ عومههر که به تهواوی ناسیتراوه و نه خهلیفهکهش کهس دهزانی کتیه!! سههرپای ئهوهش زۆر بیتام و چیژ و بۆن و بهرامیه و تهرازووی سروشتی مامۆستا نایخوینیتهوه. چونکه بیگومان مامۆستا ههرگیز لهو جۆره کهسانه نهبووه که شتیکی ٢٠٠-٣٠٠سال دواي پیغمبهر پهیدا بووبن و له دین زیاد کرابن، ئهویش بۆی جیا نهکریتهوهو به نیوی دین قبولی بکا، جا کهوايه من به راشکاوی دهلیم زۆر زۆر ویدهچن له بنیپا ئهوپارچه ههلبهسته بۆ مهبهستیکی تایبهتی به زمانی مامۆستاوه ههلبهستراپی یا لانیکهم دهس تپوهردانیکی زۆری تیدا کرابن.

ئامۆژگاری

هه رچه ند ته واوی و ته و فه رمووده و هۆنراوه کانی مامۆستا هه موویان هه ر ئامۆژگارییه کی وان که ده بئ به ئاوی زیریان بنووسییه وه، به لام له چاو هه موو هه لبهسته کانی ئه و بهسته ی ناو ناوه ئامۆژگاری.

لام وایه ئه و نیوه ی بۆیه بۆ ئه و پارچه هه لبهسته ی هه لئێژاردوو ه چونکه ئه و پارچه یه تایبه تی به لادیوه هه یه و له په یوه ندی له گه ل ژیاواری ناله بار و ناامواری دئ نشینه هه ژارو فیئل لیکراوه کاندایا دایناوه که له پێشدا چۆنیه تی حال و ژیاواری وان به چاکی روون ده کاته وه و به جوانی باسی ئه وه ی ده کا که له دیدا که سی بیکار نییه و هه ر که سه خه ریکی کاریکی تایبه تییه

سه ره پای ئه وه ش خه لکی لادی زۆربه یان نه خوینده وار و بی ئاگان و زۆر ساده و ساکارو بی فیئل و فووتن، چونکه خۆیان پاک و بی فیئل و ده زانن که هه موو که س هه روک خۆیا نه، جا به تایبه تی ئه و شیخ و میخانه که نیوی رابه رایه تی ئایینی و دلسۆزی گه لیشیان له سه ر خۆیان داناوه. چونکه خه لکی دپهاتی کوردستان هه موو موسلمانن، به لام موسلمانن نااگا و ناوه شیار و چاو به ستراو. ئه وانه که لایه نی ئایینیان به خۆیا نه وه گرتوو ه و جا هه ستی ئایینی خه لکیش هه موو هه ستیکی وه بن خۆی داوه زۆر به چاکی و به ئاسانی توانیویانه خه لک به تایبه تی خه لکی ساده و ساکار و ساویکه بۆ لای خۆیان راکیش و به که یفی خۆیان و بۆ قازانجی خۆیان میشکیان ناو بدن و وه کاریان بخهن.

جا لیره دا ئه وه ی که بتوانی ئه و خه لکه هه ژار و ری لئ ون کراوه رینۆینی بکا و بیانخاته وه سه ر ری راسته قینه، به روالهت و له

نهنیشدا هەر مهلایه و بهس. بهلام که تهماشا دهکا ئه ویش نه خوینده واریکی بیسهواد و نائاگا و فریو خواردوو، هەر به روالهت مهلایه و له بهرگی مهلایه تیدا نوینه ریکی شیخه، تووک و نزای لی دهکا و بیزاری خۆی لی دهرده پری و دهیداته بهر توانج و پلار و به خه لک راده گه یه نئ که ئه وه راگه یه نه ریکی شیخه و ئه وه ی ئه و دهیلی و ئه و دهیکا کاری نه زانیکی به کری گراوه و بهس. وه ئه و مهلایهش که ئه وه ئاکاری بی هەر ئه وه یه که ده فهرموئ:

ئه ویش بو شیخ وه کوو که لبی موعه لله
به دم که رویتشکی بو ده گری له لانه

ئه و جار دیتته سهر کرده وه وره فتاری شیخ له دیدا ئیتروای ئه وه موو های و هۆی ئه و هه موو تیکه ل بوونی ژن و پیاوه له نیوهی دوایی شه ودا ئه و جار مه لای نامه لا و نه خوینده واری خو فرۆش ده لی: ئه ی خه لکینه! یارمه تی کو که نه وه. به بی خو خورانن و به گورجی و خیرا و نازایانه و ههرچی له دهستان دئ دریخی مه کهن، جا دوای رویشتنی جهنابی شیخ یه کیکی ژیر و زاناو تیگه یشتوو هاوار دهکا و به خه لک ده لی:

ئه ی خه لکینه! ئیوه له فیلی فیلکه ران شاره زانین و ئاگاتان له فیل و فووت و راو و رووتی ئه و فیلبازانه نییه، به لام من گومانم له وهیدا هه یه، که ئاوات و ئامانجی ئه و شیخانه هەر وا رووت کردن و تالان و چهوساندنه وه ی خه لکه و بهس. ئیتر ئه وانه هه موویان له لایهن ده زگای کوفره وه رابه رایه تی ده کرین و ریبازیان بو دیاری ده کری و خانه گاکانیشیان وه ک روون و ئاشکرایه و وه ک ده لین و ده یگێر نه وه ته له و تۆرن بو فریو دانی ساده و ساویله و ژن و مندالی خه لکی هه ژار و نه خوینده وار.

جا مامۆستا بەو جۆرە ئەو مەسەلە ناپوون و نااشكرايه بۆ
 دى نەشینه هەژار و چاوا بەستراوهكان روون دەكاتەوه و
 ئامۆژگارییان دەكا كه وه دواى ئەو فیتبازە چاوا بەستانە نەكەون و
 چیدیکە فریو نەخۆن. چونكە ئەوانە سەرەپای ئەوهى كه هەر له
 لهوهپ و خۆقه لهو كردن و مأل كۆ كردنەوه دەگەپین، سیخوپ و
 وابەستەى ئەم لاو ئەولاشن و خۆیان له سەر ئیوه ئاوا دابەستوووه
 مامۆستا كۆيى گوتهنى: بە ناوى دین باش دەلهوهپین!!

خۆ ئایین هەر بە هیچ جۆریك پێویستی بە شیخ و میخ نییه و
 ئیتر ئەو بازارە بازاپێكى رهشه بۆ لێك بلاو كردنى موسلمانان و
 لاواز كردنى ئیسلام دانراوه. ئەوهى قازانجى زۆر لهو بازارە وه
 دەس دینى شیخه سیخوپهكانن و لهوانیش بالاتر ئاغاكانى وان!!
 چونكە له لایهك لهو جێیهى كه خۆیان دەزانن كوێیه
 سیخوپرانهى خۆیان وهردەگرن و له لایهكیش به كهیفى خۆیان له
 سەر ورگی ئەو خەلكه هەژاره دەلهوهپین، چونكە له خواش
 ناترسن به كهیفى خۆیان نامووسى وان لهكەدار دەكەن. خۆ ئیتر
 له ژنهگەلى خوا نەناس و بىئاگا له ئایینیش گەپى كه چۆن
 خۆیان دە تۆپى ئەو راوجیيانە داوین و وا دەزانن كه شیخ هەموو
 شتیكى هەر رهوايه و به فهرمىانى خوا وا دەكا و ئیتر هەموو
 جێیهكى متفهركه!!

خۆم له كۆپى شیخێكیدا دانیشتبووم كه قسهى خۆشى بۆ
 دانیشتبوووهكان دهگێرانهوه پێش خەرىك بوو لهبەر من
 بسلەمیتەوهو نهیانلى، بەلام پێیان گوت: قەیدى ناكا و خۆ ئەویش
 ئەو قسانەى پى خۆشه و ناشیانگێریتەوه، كۆپى چاكه و وهك
 خۆمانه!! (خوا نەكا وا بچ) جا ئەویش دەستی پى كرد و گوتى: له
 كاتى ئیرشادى خۆمدا رۆژیک دیتم ژنیكى زۆر جوان و لهبار و تەپرو
 تۆل زیز ببوو هاتبووه خانەگایهكەى ئیمه. هەر كه دووراو دوور

چاوم پێی کهوت کرمی سه‌رم بزووت و له ده‌رویشیکم پرسى ئه‌وه چیه؟ گوتی قوربان ژنی فیساره‌ مریده‌ی خۆمان له فلانه‌ گوندی له می‌رده‌که‌ی زویر بووه‌ و سه‌ری خۆی هه‌لگرتوووه‌ و هاتۆته‌ ئێره‌. جا ئیتر چاوه‌پروانی هیممه‌ت و به‌ره‌که‌تی ئه‌و خانه‌دانه‌یه‌. منیش هه‌ر ئه‌وم نارده‌ لای و گوتم پێی بلێ که به‌ هیج جۆریک له‌ چه‌نگی حاجی شیخ سه‌یید رزگارت نابێ و ئاوا ده‌فه‌رموێ. ئیتر سه‌ره‌نجام پاشی چه‌ند رۆژان می‌رده‌که‌ی که به‌ دوایدا هات و ده‌ستی کرد به‌ پارانه‌وه‌ و لالانه‌وه‌ و ده‌ردی دل کردن منیش که زۆرم پێ ناخۆش بوو بیباته‌وه‌ ناچار پیم گوت رۆلهم ئه‌و ژنه‌ی تۆ زۆر که‌ر و بی‌ئه‌قله‌، ده‌بی جارێ ماوه‌یه‌ک لیتره‌ بیته‌، نسحه‌تی بکه‌م و ئا به‌و جۆره‌ چه‌ند جاری دیکه‌ش هات و به‌ ده‌ستی به‌تال ناردمه‌وه‌ و چه‌ند مانگیک ژنهم نه‌نارده‌وه‌ لای می‌رده‌که‌ی.

جا من ئه‌وهم له‌ زمانی خودی شیخ بیستوووه‌ بۆیه‌ ده‌یگیرمه‌وه‌ و ئیتر ئه‌گه‌ر خوا بکا درۆش بێ هه‌ر هۆباله‌که‌ی به‌ ئه‌ستۆی خۆیه‌تی. ده‌نا له‌و باره‌وه‌ داستانی جۆراوجۆر ئه‌وه‌نده‌ زۆرن، که چه‌ندین په‌رتووک و نامیلکه‌ی ئاواش ناتوانن خه‌که‌ره‌وه‌ی ته‌نانه‌ت نیویکیشیان بن.

به‌ئێ جگه‌ ئه‌وه‌یه‌ مامۆستای دلسۆزمان باوکانه‌ ئامۆژگاریمان ده‌کا و ده‌فه‌رموێ:

ئامۆژگاری

قسـیـکت بـۆ ده‌که‌م چـاکـی بـزانـه
 قه‌بـوولـی که به‌ بـئـ عـوزر و به‌هـانه
 له سه‌ر زار و زمانان گه‌رچـی سـووکـه
 له میزانـی حه‌قـیقه‌ت زۆر گـرانـه

به خێری خۆت به خهڵکی راگهیتنه
 ههتا زاهیر بی ئه و سیرری نیهانه
 ههتا کوو ئه هلی شار و دهشت و لادئ
 خه بهردار بــــن له ئه حــــوالی ئه وانه
 بوخۆت ئه حــــوالی لادئ چاک ئه زانی
 یه کــــی جووتیار، یه کینکی بهرخه وانه
 فلان ئاودیره، ئه و بان عهرد ئه کینلی
 شو وانه ئه و، ئه و تری بان سه پانه
 خه ریکی کارو بار و جووت و شو انین
 له فیللی فیلکه ران ناشاره زانه
 مه لایه کیان هه یه ســــندانن لــــی دا
 نه خویتــــده وار و ئه حــــمه ق و گه وج و نه زانه
 وه کوو کهر گهر ئه خوا دایم له دیدا
 به ریشی بان ده لیتی مالمی جو وانه
 ئه ویش بو شیخ وه کوو که لیبی موعه لله م
 به ده م که رویتــــشکی بو ده گــــری له لانه
 ئه لــــی تــــۆبه بکه ن لای شیخ به گورجی
 قیــــامهت راته بــــی هه ر به و زو وانه
 ده زوو چیشتی له بو شیخی دروست که ن
 بــــلاو، ساوار و شــــلکینه و که لانه
 به مام کویتخا بلین ئه سپایی ریک بی
 له بو شیخ شه و که دیته دیوه خانه
 که نیزیک ساعه تی دوو بوو هه تا ده
 له بو نیران به سه، نۆره ی ژنانه
 ژنی کویتخا و ئه هالی دیتنه جه زبه

ئىتىر هاوار و گريان و فوغانه
 له پاش ئه و ههاى و هوى و تىكوتانه
 ده لى ئه قهوم و گهل، كو كه ن ئيعانه
 مريشك و هيلكه و چويشتر و كاوار
 كه ره و دانىدوك و ساوار و هممانه
 گوريس و سىپهك و ناودوك و مەشكە
 جەوال و تـوورەكە و تىرۆك و خانە
 هەمووى حازر بكن بئى خو خوراندن
 ده خىرا بن به چوستى و عاقلانه
 به هەر نهوعى كه شىخ ته شريفى روى
 يەكى عاقل هه لئه ستى له و ميانه
 ئه لى ئه قهوم و گهل، ئىوه به له د نين
 له كه يد و فىل و نه يره نىگ و فسانه
 له لام مه علوم بووه بئى شك شو بهه
 به ئاسار و به ته وار و نيشانه
 ئه هەممى مه قسه دى شىخى زه مانه
 له دنيا ئاليكه و ههم نان و گانه
 هەموو ته زوير و كه يد و مه كرى شىخان
 له لايەن كو وفره وه ده كرى نيشانه
 ئىتر گش خانه قاي شىخانى شه يتان
 وه كوو مەشهووره گويا خانه گانه
 موسلمانى نه زانى بئى سىواديش
 له لايەن وايه گەر مالى خودانه

شیخ عەبدولکەریم

مامۆستای بەهەشتیمان زۆر چاک دەزانێ کە شیخگەل و دەزگای شیخایەتی لە بنیڕا چین و بۆ چی دامەزراون و ئیتر ئەوەی کە بە تەواوی مەبەستیان نەبێ هەر ئایینی پیرۆزی ئیسلام و بەرپۆه بردنی یاساکانی و سەر لێ شیواندنی موسلمانان و برپڕ بوونیانەو بەس.

جا هەر بۆیە هەر دەمیک بۆیان هەلکەوئ و بۆیان بلوئ هەر بۆ رابواردن و خۆشگوزەرانى خۆیان هەموو یاسا و رێسایەک دەدەنە ژیر پێ و پێی رێ دەخەن.

داستان و بەسەرھاتی یەكجار زۆر لەو بارەو دەگێرئەو کە هەموویان نیشان دەری ئەوەن کە لە بن ئەو نیوہکا سەدا کەسەیەکی گەرە هەیە و لە بن ئەو پەردە چکۆلەدا دنیاىەک شیردراوئەو و هەر کاتیک ئەو نیوہکا سەلا ببری و ئەو پەردە چکۆلە لادری، دنیاىەکی سەیر و سەر سوورھینەر دەردەکەوئ!

جا وەھاشیان خۆ نیشانی خەلکی نەزان و بیئاگا داوہ کە بە قسەى خودی مامۆستا،

مەلا گەر بئ و بئى نایى وە هابى
ئەلئین ئەم فاسقە بئوتە وەھابى

ئیتەر ماسکی وەھابىگەری لە نیوچاوانی دەدەن و هەر بەو دەردە گرانەش مامۆستا گوئەنى:

ئەوہى زانایە ناو جەرگى بەلاسه
ئەوہى نادانە نازانى چ باسه

ده‌گێر‌نه‌وه شیخ‌یک گۆیا پتر له ده‌ملوین کەس مریدی ده‌بن
خزمه‌تکار‌یک‌ی تایبه‌تی ده‌بی له لای خه‌لک بانگی ده‌کا ئا‌فتاوه و
له‌گه‌نانی بۆ بی‌نی تا ده‌ست‌نو‌یژی هه‌لبگر‌ی، به‌لام گۆیا کاتی‌ک، که
کەس دیار ناب‌ی پ‌ی ده‌ل‌ج: لایان به‌ ده‌ست‌نو‌یژی چی؟

نازانم ئه‌و چیرۆکه‌ تا کۆی راسته‌، به‌لام ده‌ل‌ج‌ین خودی
خزمه‌تکاره‌که گێ‌راویه‌ته‌وه!! وه‌ک ده‌ل‌ج‌ین هه‌ر ئه‌و شیخه‌ که ته‌مه‌نی
له‌ ده‌وری ٧٠-٨٠ سا‌لیدا ده‌بی یه‌کی‌ک له‌ مریده‌کانی کچی‌کی ١٤
سا‌لانه‌ی بی‌ئهن‌دازه جوانی ده‌بی و ئه‌ویش داوای ل‌ی ده‌کا، که
بیداتی. مریده‌که له‌ خۆشیان ت‌ری ده‌ ت‌ری راناوه‌ستی و گورج‌ی
پ‌یشک‌ه‌شی ده‌کا. به‌لام بۆ قایل کردنی کچه‌که هه‌موو ده‌ست و
پ‌یوه‌نده‌کان ده‌که‌ونه‌ کار و کچه‌ش، که قه‌ت چاوی به‌و شیخه‌
گه‌وره‌و به‌ قه‌وت و به‌نیوبانگه‌ نه‌که‌وتوو به‌ل‌ینی نادا و سه‌ره‌نجام
ده‌ل‌ج ئه‌گه‌ر هه‌ر وایه‌ بچن وینه‌یه‌کی شیخ‌م بۆ بی‌نن، ئه‌گه‌ر خۆشم
نیشان نادا، با چاوم به‌ وینه‌که‌ی بکه‌وی.

ئه‌وانیش ده‌چن و وینه‌یه‌کی ته‌مه‌نی سی سا‌لی شیخی بۆ ده‌بن،
که دیاره‌ جه‌نابی شیخ‌یش له‌ تافی لاویدا گه‌لیک به‌ دیمه‌ن و جوان
ده‌بی. به‌ل‌ج کچه‌ وینه‌که‌ وه‌رده‌گر‌ی و، که دیاره‌ زۆر جوان و لاو
دیده‌ به‌ر چاوی به‌ل‌ینیان پ‌ی ده‌دا و زۆر، یا که‌می پ‌ی ده‌چن کچه‌
بۆ شیخی ده‌گویی‌زنه‌وه و شه‌وی هه‌وه‌ل، که زاوا ده‌چینه‌ لای
بووک‌ی، بووک و ده‌زانی، که ئه‌وه‌ خه‌زوره‌یه‌تی و باسکی ماچ
ده‌کا و به‌ مامه‌ مامه‌وه لای سه‌رووی ده‌خا و ئه‌ویش ده‌ل‌ج ئاخ‌ر خۆ
وا نییه‌و من مامی تۆ نیم و به‌ل‌که‌ من می‌ردی تۆم و تۆ له‌ من ماره
کراوی

بووک‌یش وینه‌ی سی سا‌لییه‌که‌ی له‌ گیرفانی ده‌رد‌ینی و ده‌ل‌ج
ئاغا من شووم به‌و که‌سه‌ کردوو نه‌ک به‌ پ‌یریکی وه‌ک تۆ. وه‌ک من

بیستم چەند سالان ئەو کچە لە مائی شیخی بە کچی مایهوه و شیخی نامەردی ھەر دانەھێشتە خو و ئەویش ھەر دەستی لی بەرنەدا!!

گومان لەویدا نییە کە ئەو جوۆرە داستانانە ئەگەر ١٠٠% راست نەبن چەند لە سەدیکیان راستە و لە خوڤا ھەلنەبەستراون. راستی ئەوانە وێرایی سیخوپی بو ئەو لا و ئە لا یا وەرگرتنی کریمی کاریان بە زۆر و زەوہندی لە نیو ئەو خەلکە ھەژارەشدا ھەر بە کەیفی خوڤان لە ھەر باریکەوہ رایانبواردووہ. وەک کابرا گوتهنی: تووتنی مفت و ئاغای کەریان بو ھەلکەوتووہ و بە کەیفی خوڤان لیی خوڤن.

کەلیک لە شیخەکان خانەگای ژنانیان ھەبووہ و گوڤا ئەو خانەگیانەش جیاوازییەکی وایان لەگەڵ ھەرەمسەرای شایانی ستەمکار نەبووہ و ئەگەر وردیش بیری لی بکەینەوہ ھەر دروست وان و بیجیاوازین ئەوانە خوڤان دە بن بالی دۆستانی خوا (اولیاء اللہ)دا شاردۆتەوہ و بە داخوہ زۆر کەسی نەزان و بیئاگاش پێیان وایە ئەوانە دۆستی خودان و دیسانیش بە داخوہ زۆر کەسیش ھەمووان رەپێچەک دەدەن و بەر بەرەکانی ھەمووان دەکەن و جیاوازی لە نیوان شیخ و دۆستی خوادا دانئین!!

من بە گوڤی خوڤم لە شیخیکی زۆر گەورەم بیست کە وتاری بو خەلک دەدا ناوی ستەمکارترین دەسەلاتداری روژگاری ولاتی برد و کوتی ئەگەر لیم بپرسن تو چ کارە، دەلیم ھەر خوڤم و خودی شاھەنش دەزانین و بە ھیچ کەسی دی پێوہندی نییە.

جا کە جار جارە ئەو رازانە ئاشکرا دەکەن پیاو ھێندە پی خوڤشە و دەبی زۆریان لی مەمنوون بی ئەگەر لە پتەشیان دەربجی ھەر زۆرە. کە وی دەجی ئەو پارچە ھەلبەستە مامۆستای

به پریزیشمان ههر شتیك بی لهو شتانه و ئیتر بی لیکۆلینهوه و
تویژینهوه هۆنراوهکهی مامۆستا دینین که دهفهرموی:

مهمنوونی شیخ عبدالکهریم

ههـوو مهـمنوونی شیخ عبدالکهریمین
که سیرپری ئهم تهـریقهی ئاشکرا کرد
هیجایی بهینی نیر و میی فری دا
ههـرامه و هینی پیکدی ئاشنا کرد
له خهـلوهـتخانهی بهـزمی مریـدان
به پینی خۆی دانس و ههـلبهـرکیی پهـیا کرد
به تهـفسوون و فـسانهـی سوۆفی تۆفیق
ههـزار میـرد و زنی لیکدی جیا کرد
نهـزۆکی گهـر به ئیـخلاس روو لهـوی کا
دهـبینین شیخ کورینکی پی عهـتا کرد
رهـواجی دا به دهـستووری ئیـباحی
کتیبی شهـرع و عیلمی بی بهـها کرد
تهـیاترۆییکی وای دانـا له عـالهـم
تهـوهـلایان له دینی مستهـفا کرد
گهـلیک ماوه له تهـسراری تهـریقی
بهـلام جارێ بهـوهـندهم ئیکتیفا کرد

بهـراستی هۆنراوهـکانی مامۆستا - خوای گهـوره له بهـهـشتی
بهـریندا نیـشتهـجیی بکا - ههـموویان نمـونه و ئاوینهـیهکی بالانوینی
کارهـساتگهـلی جۆراوجۆرن و به ههر تاکه ههـلبهـستیکی ئاماژه بۆ

روداوىكى سەير و سەر سوورەينەر دەكا كە لەوانەىە وىنەى وان
لە رۆژگارانى دواى مامۆستاشدا دووپات بىتەووە و لە ھەر رۆژگارنىكا
بە جۆرىك شتەھايەكيان لى روو بدات.

لەو سالانەى دوايىدا شىخىك پەيدا بوو خۆى بە نووشتە و
گشتەك بەرى دەبرد و بەتايبەتى سەروكارى وەك دەلەين لەگەل
نەزۆك ھەبوو. وەك دەلەين بۆ پەيدانى بوونى مندال نووشتەى لە
نىوكى ژنەكە دەنووسى و دەشلەين بازارپىشى زۆر گەرم بوو.

دەلەين جارنىك لە خەلۆتخانەى مريداندا ژنىك گەرم داھاتبوو و
جەزبەى گرتبوو و بە ھىچ جۆرىك وە خۆ نەدەھاتەووە و ھەرچى
لەگەلىان كرد ھەر بىسوود بوو و نەھاتەووە سەرخۆ! ئاخىرى
گوتيان بابە، با دەرويش عەولاً ناوىك ببىتەووە مالى، دەرويش
عەولاش لە رىببە شەيتان چوو دە كلىشەووەىە و تووشى كارنىكى كرد
كە نەدەبوو تووش ببى. ئەمجا لە شەووەكانى دىكەى بەزى مريداندا
ئەو ژنە لە باتى زىكر و ئەوراد، ھەر دەىگوت دەرويش عەولاً
بمباتەووە، وەك شەوى دىم لى بكاتەووە.

دەيان و سەدان و ھەزاران شتى دىكەى لەوچەشن ووينەش ھەن و
روويان داووە و شتى زۆر سەير و سەر سوورەينەريان تىداىە. بەلام
ھەر شتە لە جىبى خۆى جوانە و ھەر شتىك نابى بۆ ھەر جىبىەك،
دەنا ئەو جۆرە شتە باوشكىنە(خارق العادە)انە زۆرن!!

دەگىرنەووە كە لە مەلبەندى موكرىان شىخىك دەبى و مريدنىكى
دەبى، كە ژنىكى زۆر جوانى دەبى و رۆژنىك خۆى و ژنەكەى دەچنە
خزمەت شىخ و شىخىش شەيتان دەچىتە كەلەىەووە و فرىوئ
دەخوا. بە مريدەكەى دەلەى پىم خۆشە خىزانەت ماوہىەك لىرە بەجى
بىلى شىخ ژن پىى خۆشە ئەویش دەلەى بە چاوان.

پاش ماوهیهک دهچێ ژنه دینیتهوه و ئهوهیش ههرجی له شیخی دیتوووه ورد بۆی دهگیریتهوه مریدهش دوایه ماینیک زین دهکاو دهچیتهوه لای شیخ و دهلی قوربان به سهدهقهی سهرت بم خیزانهکهم له تاوی شیخ ژنی وهک شیتانی لی هاتوووه و ههه هاواری شیخ ژنیهتی و ئیستا دهبی ههه چۆنیک بی چهند روژیکان له گهلم بنیری ئهوهیش به سهه زاریدا دی و دهلی باشه و مریدهش خیرا شیخ ژن سواری ماینهکهی دهکا و دهیباتهوه مالی خۆیان و دواى ئهوهی لیی وهپهز دهبی دهیباتهوه و روو له شیخی دهکا و دهلی: به خوا جهنابی شیخ تو چت کردوووه منیش ههروا. جا بیلیی دهیلیم، مهیلئ نایلیم.

بیلی و دهیلیم، مهیلئ و نایلیم

دهلین جارێک مریدیک هینده کهه بوو له کهه کهتر له بو شیخ باره بهر بوو له لای شیخ بوو تهواوی ههست و خوستی خاو و خیزان و مالی دابوه دهستی ئهوهندهی باوهه و متمانه پی بوو بو گش فهرمانیکی چاوی له ری بوو له بو شیخ ئهه نهبوو خاوهن سهه و مال له بو وی شیخ برا بوو، باب و ههه کال ژنیککی بوو لهبار و شوخ و شیرین گولیک بوو چهشنی سملی ناوی پهرزین وهکوو شیخ ژن جوان و شوخ و ناسک رهزا سووک و خهرامان، چهشنی ئاسک

جهنابی شیخ دهیویست دهستی بیگاتی
 که به لکه لانی کهم شتیکی بداتی
 گوتی به مریده خیزانت بنیره
 تا تۆبه ی پی بکه م لیرانه خیره
 له ته کیه یدا له گه ل گش شه و زنه
 بمیننن چهن شه و و روژ لیره کانه
 گوتی قوربان به چاوان سا که وایه
 هه ر ته ورۆ ته یهینم تۆ قسه ت ره وایه
 زنه ی هینا و مریده چۆوه مالی
 ده جا با شیخی ته پره ش تی بی بهالی
 شه و و روژی به تۆبه و تۆبه دادان
 زنه ی هینا بو سه ره هولان و ئامان
 زنه ده یگوت ته ری ته ی مال ئاوا
 له گه ل من چۆن ده که ی تۆ کاری ئاوا؟
 ده یگوت هه ی بی ته مه گ له زیان دووری
 ته من خو تیده که م هیندیک له نووری
 ته تۆ بوچ هینده سه پله و پی نه زانی
 ده بوو چۆن تۆ به چاکه ی من نه زانی؟
 بو زنه ش نساخۆش سا ته مه وایه
 ده یگوت ئیختیارت هه س یا شیخ که وایه
 هه تا ویستی به که یفی خو ی له گه ل کرد
 له لای پهروه ردگار ئابرووی نه بووی برد
 به کۆلیک تۆبه وه جا ناردیه وه مال
 له گه ل میردی که ری ده دوا به سه د حال
 بهرز بوو لووتی و ده عیه و ده ماری

له گیش ئاکاریکی تاوان تهباری
 گوتی میرد ئەی ژنه تۆ بۆچی ئاواي
 چ قهوماوه له سههر من وا بهداواي؟
 له مالى شىخ پيم بيژه چ فير بووي؟
 لهوئ چت دي و له سههر من بۆچی نير بووي؟
 گوتی شىخمان ئەوهندی تی کردووم نوور
 که له پياوي وهکی تۆ دوور بووم دوور
 زماني خۆی گهست ئەو کابرا ههزاره
 که چۆن پهيدا بکا بۆو کاره چاره
 له دلدا دهیگوت به خوا وا دياره
 که شىخ خاين به خوا و خهلكی ههزاره
 به دهستی خۆم ئەمن چيم کرد له گهڵ خۆم
 بهلام ئەو قسانه تا کهنگی، دهبا برۆم
 له ماین سوار بوو به کسهر چۆوه لای پير
 دهسی ماچ کرد گوتی ئەي پيری زۆر ژير
 خيزانسی من له تاو خيزانه کهي تۆ
 له تاوي شىخ ژنه ليزانه کهي تۆ
 وه کوو شىتانی ليهاتوو به قوربان
 منيش چاره م نيه و ئيتير له تاوان
 له دووي شىخ ژن ئەوا هاتوو مه ئيهره
 له گهلماش شىخ ژنسی گهوره بنیهره
 به خيتری خۆت با چهن رۆزی له لا بی
 ئيتير با دژمنان مایان خهرا بی
 گوتی باشه برۆ بيبه که خيهره
 له گهڵ ویشا ژنه کهت بيهره وه ئيهره

ده‌بێ خۆم زۆرت‌ری کارێ له‌سه‌ر که‌م
 هه‌تا ئه‌و شیتێ و میتییه‌ی لێ به‌ده‌ر که‌م
 گوتی قوربان ئه‌م‌ر فه‌رموو به‌ چاوان
 هه‌رچی تۆ پێم بلێی هێزی هه‌ناوان
 ده‌لێن جا مریده ژنه‌ی سوار مایینێ کرد
 له‌ دێی ده‌رخست به‌ره‌و ئاواپی خۆی برد
 هه‌تا کوو گه‌ینه‌ مالی گۆیه‌ چهن جار
 له‌ گه‌ل ئه‌و شوخه‌دا کردی هه‌مان کار
 که‌ شیخ کردبووی له‌ گه‌ل ئی وی که‌وايه
 مریده‌ش لێی دا له‌ بو شیخ ئه‌و هه‌وايه
 ده‌لێن وه‌ک شیخ به‌ که‌یفی خۆی له‌ گه‌ل کرد
 ئه‌ویش ئابرووی به‌ چه‌شنی شیخه‌که‌ی برد
 له‌لای خۆی هێشتیه‌وه‌ تا مه‌یلی لێ بوو
 وه‌یا هینده‌ی که‌ خیزانی له‌وئ بوو
 له‌ پاشان برديه‌وه‌ و فه‌رموو به‌ قه‌لسی
 تۆ ئه‌ی شیخه‌ مرۆفی یانه‌ وه‌لسی
 خۆ من نامووسی خۆم نابوو له‌ ده‌ستت
 ئه‌وا چیت کرد ئه‌رئ نه‌فرین له‌ هه‌ستت
 تۆ ئابرووی خۆت و منت بۆچی وه‌ها برد
 ئه‌وا نامه‌ردی ناکه‌س چیت له‌ خۆ کرد؟
 وه‌فات بۆ مریده‌کانی خۆت وه‌هايه
 ویژدان و دین و نامووس‌ت هه‌وايه؟
 نه‌ تۆم شیخی و نه‌ من مریدم له‌مه‌و لا
 که‌ تۆ ژبان‌ت هه‌م‌وو زیانه‌ به‌ مه‌ولا
 چ پارسه‌نگیکت تۆ نابۆ ته‌رازووم

ئەوم ھەلگەرت بە ھىزى دەست و بازووم
 لەبۆم خستىيە تەرازو ھەر كەرەي خۆت
 چت بۆ چاندم، منىش چاندوومەو ھە
 ئەو ھى تۆ كەردت ئە منىش ھەر ئەوم كەرد
 ئەتۆ چت بەرد منىش ھەر ئەو شتەم بەرد
 بە ئەربەي خۆت لە بۆم پىئاوويە وام
 چىشتى منىش ھەك ئى تۆ بى تامە بى تام
 جا پىت خۆشە نە تۆ دەنگ و نە من دەنگ
 دەنا وا ناكەي ھەستە پىرە بۆ جەنگ
 پىلى و دەيلىم و مەيلىس و نايلىم قەت
 ئىتەر حاشا لە خۆت و ھەم لە چاكەت
 مەگەر تۆ خانەگاكەت خانەگانە
 تەلە و داوي كەران و ھەم ژنەگانە؟
 زەلامى مەتە خۆرى مەل بەرازى
 مەگەر تۆ ھەر بە ژن گانە دەنەزى؟
 ئىتەر سا مەر جە لەم لاو ھەتە ھەم
 ئەو ھى شىخە لە دنيا رووي تى ناكەم
 ھەزار نەفرىن لە شىخ و خانەگای وا
 لە دەزگە و تەكەيە و ھەم بارەگای وا
 وتى شىخ سا نە تۆ دەنگ و نە من دەنگ
 دەخىلت بىم نە تۆ جەنگ و نە من جەنگ

گه‌لێکن له‌و نمونانه و له‌راستی دا ئه‌و داستان و به‌سه‌رها
تانه‌ی شیخه‌کان ئه‌وه‌نده زورن، که پیاو ناتوانی دهرسه‌دیکی که
میشیان لی تۆمار بکات.

جا هه‌ر بۆیه من نام هه‌وی ئه‌با سه له‌زمانی خومرا زور درێژه
پی بدهم و وه‌دوای بکه‌وم، چونکه ریژدار مامۆستای کۆیی ئه‌ وه‌نده
زانایا نه‌و بی په‌روا هه‌لمه‌تی شیرانه یان ده‌باته سه ر وده‌یا ن
کوتی که ره‌نگه زور پیویستی خو زه‌حمه تـدانی ئی دیکه نه‌بی.

یه خه دادرینی مامۆستا

له کۆنهوه له کوردهواریدا باو بووه کهسێک که له کهسێک بێزار بووبێ بۆ ئهوهی که نیشانی بدا نایههویت و لێی بێزاره له بهرابهریدا یهخهی خۆی دادریوه و مهبهستی ئهوه بووه، که ئهوه کهسه راستی و رهدا قهبوول ناکا.

جا مامۆستای خوا لیخۆشبوومان که له ژیاوی نالهباری کوردهواری بێزار بووه و زۆر پێی نارهحت و دهردۆمهند بووه و به کوردهکانیشی گوتوووه من زۆر بۆ ئێوه پهروۆش و دل به سووم، سههرهناج که یهوهته ئهوه رادهیه، که یهخهی خۆی دادهپێ و هاوار دهکاوه لێ:

من یهخهی خـۆم له بـۆیه دانهدرم
ئێـوه نابن به هـیچ و من دهـمـرم
دهـبی من که یـفی جـیم به دنیا بی
قهومی من وا رهزیل و ریسوا بی

ئهجا به خهه و پهژارهیهکی زۆرهوه له خۆی دهپرسی و دهلێ
من چۆن دلّم به دنیا خۆش و چ که یفیکم به دنیا بی، که گهلهکهه
ئاوا زهبوون و بیهیز و ژێر چهپۆکه و زۆر لیکراو بی؟

گهلی من گهلیکی ههژار و رووت و نهدار و بیسهرو سهرفیرازی و
رووت و رهجال و بیکهس و بیهروو و بیههموو جووره جلوبههگ
بی ئیتر بهو حاله من چۆن دلّم به دنیا خۆش بی. بهلێ دهلێ:

بـیـکـهـس و بـیـدـهـر و فـهـقـیـر و هـهـژـار
بـی سـهـر و سـهـر فـرـاز و بـی سـهـر دـار

کوردەگەل ئەمـرۆ وەک کەوی بەرا بەران
 لە نیتو سسێ دەولەتان دابەش کـران
 خۆشـیان ئەوەندە نـارێکوپیتکن
 لە بەر بەدبەختی دژمنی یـیکن

ئەمجا دەکەوێتە سەر تووک و نزا و، لە خوای گەورە
 دەپارێتەوهو داوای لێ دەکا که ئەو کەسەیی رێگەیی لە کوردان
 تیکداوه و بەرەو هەڵدێرگەیی بردوون و رێبازی راستی لێ ون
 کردوون لە بەزەیی و میهری خۆی بیبەشی بکا و تۆلەیی کوردانی
 لێوهکا، چونکە کورد لە خۆرا دژمنی کەس نییە و لە گەل کەس
 بەشەر نایەت وەک ئەو هۆنراوهی من کە دەلێم:

کورد لە خۆرا دژمنی کیتیە لەسەر مافی نەبی؟
 دژمنی کورد ئەی خودا گروئ و دزیو و گر بکەیی

ئیتەر هەر لە سەر خاک و زیدی خۆی ولە سەر مافی خۆی لە
 هەر چوار پێنج لاوه دمیان لە گیانی ناوه و دەبخۆن و
 دەیکرۆسنهوه و هەناسەیهکی سارد لە دەروونی پر لە سۆزی
 هەڵدەکێشی و دەلێ:

ئەیی وەتەن، لاوه کانی خوین شـیرین
 ئەو دوعایەیی دەکەم، بـلـێن ئـامـین
 رەبیبی هەر کەس کە دژمنی کورد بـی
 چاوی با دەزبەرئ و ملی ورد بـی
 ئەوی رێگەیی لە کوردەکان گـۆری
 لەعنتی خودا لە ئەلـحەد و گـۆری
 خوایه هەرکەس کە خویتی کورد ئەمـزی
 کویر و مادور بیت ئەوەندیکێ ئەزی

یادی به خێر خوا لیخۆشبوو میرزا حوسینی فهقیزاده خه لکی
سه رجناری چۆمی مهجیدخان بۆی گێپرامه وه فهرمووی: ئه و چوار
تا که هۆنراوهی مامۆستامان له گۆفاری هه لاله دا نووسیوو. جا
هه ر کاتیک تووشی یه کتر ده بووین پێش سلاو و چاک و خۆشی، یا
ئه و، یا من، ئه و هۆنراوانه مان ده خوینده وه.

ئه مجا سکا لاکه ی خۆی له لای خوای گه وره سه باره ت به سته م
لیکراوی گه له که ی درێژه پێ ده دا و به جوانی ژیاواری نائامواری
کورده واری له پارچه هه لبه سته یکی چو که دا ده دا ته به ر تیشه کی
چرای به زه یی و خه مخۆری و به جوانی روونی ده کاته وه و زۆر به
په رۆشه وه ده فه رموئ:

میله ته تی کورد فه قیر و به سه ته زمانی
به قسه ی ئه و که سانه چۆن خه له تان
وا ئه زانن که عونه سور ی کوردی
به زه لیلی بزیست و ننامه ردی
ئه وی کورده چ گه وره چ سه یغه ر
ئیشه کی تور که و گوێ درێژی قه جه ر
ئه وی کورده له نه سه لی باباده م
ده بی بار کیشه ی رۆم بی و عه بدی عه جه م
کور دینه ئیمه هه تا که ی وا بین
نۆ که ری خه لک و بی به ش بین له زین؟!

بۆ جاریکی دیکه رووده لاوه کورده کان ده کاته وه و ده ردی دلی
ده رده بری و به په رۆشه وه ده یان دوینێ و ده لی نازانم قور ی کام
جیگاتان بۆ بگرمه وه و یان قور ی کام جیتان بۆ وه سه ر که م؟ یا
قور ی کام جیتان وه سه ر که م؟ بۆ له ده س دانی فلان و فیسار.

خۆ بۆ برايانى شۆپشگىپى جزىرو بۆتائى كهوا به داخهوه
 شۆپشهكهيان له گەل شكان رووبهپوو بوو و سەرنهكهوت، قور
 پيوان پيويسته و دەبى هەموومان خۆمانيان بۆ له خەم دەين و بۆ
 ئازيزانى وان و ئەرزەپۆمى هەرچى خەمى دنيايه دەبى بەسەر
 خۆمانيدا كهين. بهو جۆره دەلى:

قورى كام جى بگرمهوه بۆتان
 بۆ برايانى جزىرو و بۆتان
 خومى دنيا بکهين به سەر خۆمان
 بۆ عەزیزانى ئەرزهپۆم و وان

ئەمجا دەكهويتە سەركۆنەي كوردان و به سەرياندا دیتەوه و
 دلسۆزانه سەركۆنەيان دەكا و دەلى ئەنگۆ هەرچەندە ھۆزىكى زۆرو
 خاوەنى ميژوويەكى روون و رابردوويەكى باشن، چ سوود؟ چونكە
 ئيوە ھۆزى خۆخۆرن و ھەر بۆيەش ھىچتان له دەس نايەت و ئيوە
 كە پيتان وايە كورد زىندوو و ھۆشيارن، من لام وايە ئەو قسە وا
 نيبە، چونكە وا بە چاوى خۆم دەبينم كە زىندوو و ھۆشيار و بىدار
 نين. بەلكە مردوون و بە تەواوى ژيەرچەپۆكە و ژيەدەستەي ھەموو
 كەسن و ئەمجا دەلى خوايه ئەو گەلە ژيەر و ھۆشيارەي جاران كە
 دنيا لە ژيەر پييدا دەلەرزى بۆچى واى لى ھات؟ كە دەفەر موخ:

ئيوە ھەرچەند قەومىكى زۆرن
 فاي دەي چى قەومى خۆخۆرن؟
 وا دەزانن كە كوردگەل زىندووون
 من ئەبينم عەلەل عوموم مردوون
 وا ھە ژيەر كەوتوون بە بى دەستەلات
 رەببى ئەو قەومە بۆچى واى بەسەر ھات
 ماد و ساسان كورد بوون و سەلاحەددين

ئیهوه بهو حاله قهت مهلین کوردین
خۆ قهومی وا سههرکهوتوو نهبوو له دنیا دا
چ بوو ئهوه هه موو هیزه ی به با دا؟!

دوای ئهوه هه موو سکالا و داد و هات و هاوار و ئهوه هه موو دهردی
دل دهر بپرین و کوالی دهر وون هه لپرشته ئاماژه به میژووی
کورد هه واری دهکا و دهلی ئاخو خودا به ئهوه هۆزه به هیزه که له
دهورانی سه لاهه ددینی ئه ییوو بیدا هه موو دنیا ی ئیسلامی و جیهانی
موسلمانه تی له ژیر ده ستیدا بوو به سه ری راده گه یشت و به
جوانی ش رابه رایه تی ده کرد و، تا ماوه یهک سه د و په نجا سالی
ته واو هه موو نیشتمانی موسلمانه تی به رابه رایه تی سه لاهه ددین و
کوره کانی وی، که کوردیکی هۆزی شو انکاره بوو به پر یوه ده برا ئیتر
هه موو گا وره کانیش له ترسانیان نیوکیان چو بوو و نه تره یان
نه ما بوو. پێش ئیسلامیش ده وله ته کانی ماد و ساسانی چه نده
به هیژ بوون؟!

به پر یژ جه نابی شیخ ره زای تاله بانی لهو باره وه پارچه
هه لبه ستیکی کورت و زۆر جوانی هه یه که له ویدا ئاماژه به چه نده
رووداوی میژووی زۆر گه وره ده کا. یه که م ریکو پیکی و ده وله تی
به هیژی سه ره به خۆی بابان، دووهه م خه م و په ژاره خو اردن بو ئهوه
کاته، سیهه م گیران و رزگار کردنی شاری به غدا به هۆی سو پای
به هیژی سوله یمان پاشای بابان و هه روه ها ئاماژه بو سه لاهه ددین و
رۆژگاری وی و ترس وله رزی فه ره نگیه کان له سه لاهه ددین و شپرزه
کردنی له شکری والی (سنة) له لایه ن عه بدوللا پاشای بابانه وه، که
ده لی:

له بیرم دئ سوله یمانی که دارو لمولکی بابان بوو
نه مه حکوومی عه جه م، نه سو خره کینشی ئالی عوسمان بوو
له بهر قابی سه را سه فیان ده به ست شیخ و مه لا و زاهید

مەتافی کەعبە بۆ ئەربابی حاجەت گەردی سەیوان بوو
 لەبەر تابوووری عەسکەر رێ نەبوو بۆ مەجلیسی پاشا
 سەدای مۆزیکەوو نەققارە تا ئەیوانی کەیان بوو
 درێغ بۆ ئەو زەمانە، ئەو دەمە ، ئەو عەسرە ، ئەو رۆژە
 کە مەیدانی جریدبازی لە دەوری کانی ئاسکان بوو
 بە زەربى حەملەیی بەغدایی تەسخیر کرد و تیی هەلدا
 سولەیمانی زەمان - راستت دەوئ - باوکی سولەیمان بوو
 عەرەب! ئینکاری فەزلی ئیوہ ناکەم ئەفزەلن ، ئەمما
 سەلاحەددین کە دنیای گرت لە زومرەى کوردی بابان بوو
 قوبوووری پەر لە نووری ئالی بابان پەر لە رەحمەت بی
 کە بارانی کەفی ئیحسانیان وەک هەوری نیسان بوو
 کە عەبدوللّاه پاشا لەشکری والیی سنەى شەرکرد
 رەزا ئەو وەختە عومری پینچ و شەش تیغلی دەبستان بوو

روون کردنەووەیهک لە سەر هۆنراوەى شیخ رەزا

شیخ رەزا لەو تاکە هۆنراوەیدا دەلێ:

بە زەبری حەملەیی بەغدای تەسخیر کرد و تیی هەلدا
 سولەیمانی زەمان، راستت دەوئ باوکی سولەیمان بوو

روون نییە مەبەستی کامە سولەیمانی زەمانە کەوا باوکی
 سولەیمانی؟ و بەغدایشی تاپۆ کردوو و هیناویەتە ژێر رکێفی
 خۆی، چونکە لە پاشایانی بابان تەنیا دوو کەس شەریان لەگەڵ
 بەغدا کردوو: یەکیان سولەیمان پاشای بابانە کە لە سالی ١١٧٥
 کۆچی مانگیدا بە سوپایەکی زۆرەو بە مەبەستی داگیر کردنی
 بەغدایە وەرێ کەوت و لەو لاشەوہ سوپای بەغدایە بەرەو پیری
 هات و لە دەروبەری شاری کفری بێک گەیشتن و دواى شەر و بیکدا

دایکی زۆر، سولهیمان پاشا ههلات و رایکرد بۆ دیوی ئییران و پهناى برده بهر پاشای گهورهی کورد کهریم خانى زهند و ئهویش داینا له جیگهی عهلی خانى کۆپى خۆی و کردی به فهرمانهوای ئهردهلان. سولهیمان پاشاش به ماوهیهکی زۆر کهم بازنهى فهرمانهوایهتی خۆی گوشاد کردهوه و ناوجهکانی زههاو و کفری و رانیهشی هینایه ژیر دهسهلاتی خۆی.

دووهمیان مهحمود پاشای دووهم کۆپى بهپێز عهبدورهحمان پاشای بابانه که داستانی ویش بهو جۆرهیه: ئهسعهد پاشای والی بهغدايه دهیههوی ئهوی لهسهر کار لابهری و لهو سهروبهندهشدا داووبهگ که له نیزیکانی والی بووه بهخهیانهت تاوانبار دهکری و له ترسی گیانی خۆی بهغدا به جی دێلی و ههلدی و پهنا بۆ مهحمود پاشا دین. ئهسعهد پاشا چهندین جار داوا له مهحمود پاشا دهکا که داوود بهگی بداتهوه تا به سزای خۆی بگهیهن. ئهویش ههرگیز ئهو کاره ناکا، زۆریش تووپه دهبی و دهلی ئهوه دژی خووخدهی مروفايهتییه. جهنابی والیش زۆر ههپهشهی لی دهکامهحمود پاشا له ئهوپهری بیموالاتیدا خۆی بۆ پهلامار دانی بهغدايه ئاماده دهکا. به خۆی و داووبهگ و دوازه ههزار مهردی جهنگیهوه ریگهی بهغدايه دهگریته بهر. لهو سهردهمهشدا به هۆی کهم بارانی و وشکهسالی ولاتی بابان تووشی قاتی وقری دى و ئهویش ناچار له کفری را دهیههوی بگهپهتهوه. شازاده محمهد حسین میرزا که پیتی دهزانی له نامهیهکدا زۆر سهرزهنشی دهکا و دهلی ئهگهه له بیکههرسهیی و تفاق دهترسی ئهوا به ئهندازهی پێویستم ههموو شتیگ بۆ ناردی. ئیتر مهحمود پاشاش دووباره وهپێ دهکهوینتهوه و دهپروا بهغدايه کهمارۆ دهوات و پاش ماوهیهک شارهکه دهگری و ئهسعهد پاشاش دهکوژێ.

جا دیاره ئه‌ویش نه‌ خۆی سوله‌یمانه و نه‌ باوکیشی سوله‌یمان بووه، به‌لام وا دهرده‌که‌وئ که مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه سوله‌یمانی چاخ‌ی خۆی بووه و مه‌حموود پاشای وه‌ک سوله‌یمانی پی‌غه‌مبه‌ری مه‌زن چوواندوو.

به‌لئ هه‌ر وه‌ک هۆنه‌ری پایه‌به‌رزی کورد شیخ ره‌زای تاله‌بانی ده‌لئ دنیاو به‌تایبه‌تی جیهانی رۆژئاوا که وا ئیستا به‌ هۆی پیشه‌سازی و یه‌کیه‌تی خۆی ئاغایه‌تی به‌ سه‌ر هه‌موو جیهاندا ده‌کا له‌ ژێر سیبهری سه‌ربازه گیان‌باز و پی‌شمه‌رگه له‌ مه‌رگ نه‌ترساوه‌کانی کورددا ده‌له‌رزئ. ئه‌ورۆ بوچی ئاوا‌ی به‌ سه‌ر هاتوو و به‌دبه‌خت‌ترینی گهلانی جیهانه و دیل و یه‌خسیری ده‌ستی ئه‌م و ئه‌وه و سه‌ره‌رای هه‌موو شتیکیش ولاته‌که‌ی دابه‌ش کراوه و هیچی به‌ ده‌سته‌وه نه‌ماوه و له‌ سه‌ر ئه‌و حاله‌ش پرا یه‌کتر ئه‌کوژن و خوینی یه‌کتر ئه‌مژن و شیر و شم‌شیر له‌ یه‌ک ده‌سوون و خه‌نجه‌ریان به‌ خوینی یه‌کتر سوور ده‌که‌ن و جا ئیتر هه‌ر بو‌یه‌ش ئه‌گه‌ر به‌ زگی‌ک تیر بن، به‌ دووان برسین ئیتر به‌و شیوه‌یه که ده‌لئ:

پاشی سولتان سه‌لاحی ئه‌ییووپی
 زۆر نه‌چوو و به‌ ده‌وری مه‌نک‌ووپی
 چ‌عه‌ش‌یره‌ت چ‌ئه‌له‌ی شارسه‌ستان
 له‌ هه‌موو توول و عه‌رزی کوردسه‌ستان
 بوونه یه‌خ‌سیر و نۆکه‌ری ئه‌م و ئه‌و
 باری خه‌لکی ده‌به‌ن به‌ رۆژ و به‌ شه‌و
 له‌ سه‌ر ئه‌و حاله‌ش یه‌کتری ئه‌کوژن
 خوینی یه‌کتر می‌سالی شیر ئه‌مژن
 دهرحه‌قی یه‌ک ئه‌وه‌نده زۆر ئه‌وه‌رن

که له که ی یه ک به شیر و رمب نه برن
 به زگیگ تیر و به دوو زگان برسی
 هیچ له چاکه و خرابه ناپرسی
 جاهیل و بی که مال و شهرمی حوزووو
 نه بغهزی خه لکی خوا فه قیر و فه خوور

لهو پارچه هه لبه سته دا مامۆستای به ریز و خوشه ویست جاریک
 له داخی ئه وهی که هه موو کهس بوته کهس و کورد هه ر له جیی
 خۆی ماوه ته وه و هیچی به هیچ نه کردوو و به هیچ پله و پایه یه ک
 نه گه یشتوو یه خهی خۆی له سه رێ پرا هه تا خواری داده پێ و
 به رۆکی ئاواله ده کا و سینه مواوییه پێ له هه ست و زانیارییه
 جوانه که ی که به بیر و باوه ر ئاخراوه وه ده رده خا و ناھومیدانه
 ده لێ ئه من دهمرم و به لام هینشتا ئیوه به هیچ کوئ ناگه ن له
 ناکاوێک ئه مجا باسی هه ژاری و لیقه وماوی گه له که ی ده کا و هه ر
 له پێ له و کاته دا روو ده کاته لاوانی نیشتمان و خودی نیشتمان
 ده لێ ئه من تکا و نزایه ک ده کم ئیوه ش له خوای گه وره داوای
 قه بوول بوونی بکه ن.

دوا ی ئه نجام دانی ئه و کاره و پارانه وه یه کی زۆر به جی و باش
 که له خودی پارانه وه که شدا سزای سته مکاران دیاری ده کا و له
 یه زدانی مه زنی ده وێ که چی و چییان به سه ر بیتی، باس له
 هه ژاری و رووتی و به دب ختی و ره جالی و بی ده سه لاتی و سته م
 لیکراوی گه له که ی دووباره دینیته وه پیش و خۆی و هه موو لاوه کانی
 بۆ له خم ده دا و قوری به سه ر خۆیدا ده کا و ده س ده کا به تانه و
 ته شه ر و لۆم و له قه میکی زۆر به جی و پیشیان ده لێ ئیوه پیتان
 وایه که به و حاله زیندوون و من وا ده زانم به تیکرا هه مووتان

رون، چونکه زیندوو، تهکان و جوولانهوه و بزووتن و راپه‌رینی ههیه و به‌لام خۆ ئیوه ئەو ستهم و زۆر و زیفه‌تان لێ ده‌کری هەر ده‌نگی ناکهن! ته‌کانیک له خۆتان نادهن!

ئهمجا دواى بېر هینانه‌وه‌ی میژووی ده‌ورانی ترووسکه‌دار و پېر له شانازی و رابردووی رووناکی و سه‌روه‌ری و گه‌وره‌یی بۆیان باسی ئه‌وه ده‌کا که له چوارچێوه‌ی وڵاتی پان و به‌رین و دوور و درێژی کوردستان سه‌رکوت کراون و دیل و یه‌خسیرن و له‌ناو کۆت و زنجیرن و هه‌موویان له‌و ژێواره ناله‌بارهدا چ دێهاتی و چ شارستانی وه‌ک یه‌ک و هاوبه‌شن، به‌و حاله‌ش یه‌کتر ده‌کوژن و پیکه‌وه ناته‌با و نالیک و نامۆن که به‌راستی شه‌رم و شووره‌یی و نه‌نگه و مایه‌ی خه‌جاله‌تی و رووزه‌ردییه و ده‌رحه‌قی یه‌کتر قسه‌ی خه‌راپ ده‌که‌ن و دووباره باس له هه‌ژاری و به‌دبه‌ختی گه‌لی کورد ده‌کاته‌وه.

جا دواى ئه‌وانه هه‌موویان ده‌لێ سه‌لاحه‌ددینیش کورد بوو و ئیوه‌ش کوردن!! به‌راستی چه‌یفه ئیوه‌ش به خۆتان بلێن ئیمه‌ش کوردین!! کورد ده‌بێ وه‌ک سه‌لاحه‌دین بێ نه‌ک وه‌کوو ئیوه. ئه‌مجا به کورد هه‌لده‌لێ و تاريفی کوردان ده‌کا و ده‌لێ ئه‌گه‌ر چه‌ز ئه‌که‌ی بزانی کوردایه‌تی چیه پیت ئه‌لیم کوردایه‌تی بریتیه له ژیری و ژیرۆمه‌ندی و چوستو چالاکی و ئازایه‌تی و مه‌ردایه‌تی و جوامیری و ئیتر هه‌ر گه‌لی کورده که له پیاوه‌تی خیره‌ت و شه‌رافه‌ت و مه‌ردایه‌تی و سه‌خاوه‌ت دا له سه‌ره‌وه‌ی هه‌موو گه‌لانی دیکه‌ی جیهانه و پێشه‌بری له هه‌مووان کردووه.

کوردان خووخده و ره‌وشیان وه‌هایه که لاوه‌کانیان پێز و حورمه‌ت بۆماک و ئه‌سلی خۆ و اتا بۆدایک و بابی خۆیان داده‌نن و پیره‌کان دلسۆز و نامۆژگاری که‌ری لاوه‌کانن.

به واتایه‌کی دیکه لاوه‌کان ریژ و قه‌دری ئه‌سلی خۆیان، که خه‌بات و شو‌پ‌شه ده‌گرن و ده‌سبه‌رداری نابن و خۆی له سه‌ر به‌خت ده‌که‌ن و دیاره که لاوه‌کان نه‌مان و خۆیان له ری‌ی خه‌بات و شو‌پ‌شا له ناو برد پیره‌کان بی‌ خزمه‌تکار و راژه‌وان ده‌مینه‌وه و به زه‌بوونی و هه‌ژاری ده‌ژین و واش قه‌یدی نا‌کا و هه‌ر دووک لایان به‌و کاره قایل و دابینن، که واته با‌پیره‌کان بی‌ خزمه‌تکار به‌مینه‌وه و له زیله‌تا به‌مرین.

جا هه‌موو لاوه‌کانی کورد له سه‌ر ئه‌و ئه‌سه‌له ده‌پۆن، به‌تایبه‌تی تازه پی‌گه‌یشتوانی فی‌رگه‌ی کۆیه له‌وانی دیکه پتر ده‌بنه پ‌شت و په‌نای گه‌لی خۆیان و سه‌رباز و پی‌شمه‌رگه‌ی به‌وه‌فا و به‌وه‌جی گه‌لی کوردی زۆر لی‌کراو ده‌بن. بی‌گومان فی‌رگه‌یه‌کی که‌له پیاو و بلیمه‌تی وه‌ک وی فی‌رگه‌وانی بی‌ هه‌ر ئه‌و چاوه‌روانییه‌ی لی‌ ده‌کری.

له دوا‌یی روو له لاوه‌کان ده‌کاته‌وه و بی‌یان ده‌لی ئی‌وه رۆ‌له‌ی جگه‌رگۆشه و جه‌رگ و هه‌ناوی منن و ئی‌وه بی‌نایی و روونا‌کایی گلی‌نه‌ی چاومن و هیوا و هومی‌دی منن و ته‌مه‌نی خۆتان به‌ فی‌رپۆ مه‌ده‌ن، هه‌روا به‌ هه‌وانته به‌ با‌یدا مه‌که‌ن. به‌‌لکه تی‌کۆشن بو‌ زانیاری و فی‌ر بوون و ئه‌مجا بو‌ ئازایه‌تی و مه‌ردایه‌تی و کوردا‌یه‌تی.

جا مامۆستای زاناو هی‌ژا که ئه‌و هه‌موو مه‌به‌ستانه‌ی له یه‌ک پارچه هه‌له‌به‌ستدا کۆ کردۆته‌وه، پیاو که تی‌ی ده‌فکری له لایه‌ک ده‌لی ره‌نگه مامۆستا لی‌رده‌ا ئه‌وه‌نده په‌ریشان و نا‌رحه‌ت و دل‌ پ‌ر قین و رق و په‌ژاره بووبی که به‌ ته‌واوی ئه‌سه‌پی سه‌رکی‌شی بی‌ر و زه‌ینی به‌ر‌بووبی و جل‌ه‌وی له ده‌ستی خۆیدا نه‌مابن بو‌یه‌ وا که‌وتۆته سه‌ر قسه‌ پ‌رژاندن و هه‌ر مه‌به‌سته‌ی له جی‌یه‌کی هیناوه.

ههلام له لایهكیش كه برێك به وردی لێی دهپوانسی و لێی ورد
 دهبینهوه ئهوهنده ژیرانه و زانیارییهانه ئهوه مهبهستانههی ئاوتتهی
 یهکتر کردوون که ههرگیزاو ههرگیز پیاو بیری بۆ ئهوهی ناچی بیرو
 زهینی مامۆستا پهڕیشانی ریی بهریتن.

جا کهوایه دهبی بلیین ئهوه ههمان شتیکه که له زاراوهی زانیاری
 خوش خوینی (بلاغه)دا پێی دهگوتری که له کههی واتا (تداعی معانی).
 جا بهو جۆره که باس کرا مامۆستای خوشهویست له کۆتایی ئهوه
 پارچه ههلبهسته دوور و درێژهدا دهفهرموچ:

حهیغه بـۆ خیرهتی سههلاحهددین
 ئهوه کهسهانه بلیین ئیمهش کوردین
 ههز ئه کههی پیت بلییم چییه کوردی
 عاقلی و چا پوکی و جهوانمهردی
 عونسووریککی له فهوقی جهمعی ئومه
 سههلهبی ههزم و رهزم و بهزم و کهرهه
 لاوهکان قهدری ئهسللی خو ئهگرن
 پیرهکان با له زیللهتا بمرن
 خاسسه نهوباوهکانی مهکهبی کو
 دهبنه پشت و پهناهی میللهتی تو
 ئیسهوه ئهولاد و جهرگ و ههناوی منن
 ئیسهوه نووری گلینهی چاوی منن
 عومری خوتمان مهبهن به خوژی
 تی بکۆشن به عیلم و ئازایی

کورتیهک له ژبانی سهرداری موسلمانان کورد

سه لاهه ددینی نه ییوی

شوره سواری کورد سه لاهه ددینی نه ییوی

پیم خۆشه لیره دا که میک باسی سه لاهه ددینی نه ییوی، رۆلهی هه لکه وتووی کورد بکه و تا رادهیهکی زۆر کهم له و قاره مانه موسلمانان کورده بدویم.

ئه و بهرپزه کورپی کوردیک به نیوی نه جمه دین نه ییووب کورپی شادی کورپی مه روانه. له تیره ی "رهوادی" له شاری "دوین" پیتهختی میری شه داد له ناوچه ی ئارانان ئازهر بایجاندا نیشته جی بوون. رهوادی لکنه له تیره ی هه زبانی.

له سه رده می سه لحو و قییه کان ناوچه که یان له لایان وانه وه داگیر ده کری و زۆریان په ریوه ی ئه نده ران ده بن. شادی باپیری سه لاهه ددینیش به هۆی ئه وه که دۆستایه تی له گه ل والی به غدا موجهیده دین بیه روزدا هه بووه، بیه روز که سیکی به دوا ی ویدا نارد و بردی بۆ لای خۆی و ئه مجا سولتان مه سعوود هه ری می تکریتی به ملکایه تی دا به موجهیده دین. ئه ویش دۆستی بهرپزی خۆی شادی له سه ر دانا و قه لاتی تکریتی ده بهر دهستی وی نا.

جا به و جۆره شادی له وی ماوه ته وه تا کۆچی دوا یی کردووه. دوا ی کۆچی شادی کوره گه وره که می نه جمه دین نه ییووب له جی وی دانراوه و نه جمه دین شیرکۆی براشی کراوه ته راویژگه ر و هاوکار و یاریده ده ری.

روژىك ئەفسهريكى قهلاتى تكريت تهمايه له ژنىك دهكاو
 ژنهكەش پهنا دهباته بهر شىركۆ و ئەويش نايكاتە نامهردى
 ئەفسهههكه دهكوژى. موجاهيدهدين بيهروزيش له سهر ئەو كاره
 شىركۆ له وهكىل دهخا و داوايان لى دهكا كه تكريت بهجى بيلن.
 بهلى نهجمهدين و شىركۆ ناچاردهين بهشهو تكريت بهجى بيلن و
 برۆن بۆ لاي عيمادهدين زهنگى له موسل. جا دروست له وشهوهدا
 كه ئەوان خهريك بوون باروبنهيان دهپيچاوه و ههلههاتن له
 تكريت، بهريز سهلاحهدين له دايك بوو و ناچار بوون مهلۆتكه
 نهبووژاوه و ئيشك نهكراوه بپيچنهوه و بهرهو موسل وهپى كهون و
 له ريكهوتى سالى ٥٣٢ى كۆچى (١١٣٧زايينى) باب و مامى
 سهلاحهدين له سهر شهرف و مهردانهگى كۆچيان كرد و سهلاحهدين
 ئەو مهلۆتكه بىتاوانهش له سهر شهرافهت و پياوهتى باب و مام و
 بنهمالهى خۆى له ههوهلین سات و كاتى ژيانيدا كهوته كۆچ و
 ههلاتن و رهوين.

راستى جىگهى سهرنجه، كه سهلاحهدين له ههوهلین ساتى
 ژيانيدا له سهر شهرافهت و مهردايهتى و ئايين و ئيسلامهتى
 ناچارى كۆچ كردن و رهوين بووه.

بهريز عيمادهدينى زهنگى پيشوازييهكى شايان و گهرميان لى
 دهكا و زۆريان بهخىردينى، چونكه له راستيدا ئەوانيش جاريكى
 عيمادهدينيان له كوژران رزگار كردبوو. كاتىك له سالى ١١٢٥ى
 زايينيدا لهگهله سهلجوققيهكان به شهر هات و پييان نهوئيرا و
 شكانيكى گهورهى بهسهردا هات ئەو ههلمهتى برده سهر بهغدايه و
 به خهراپى ناچار به ههلاتن و پاشهكشه بوو و ناچار دهبوو به
 تكريتدا تىبپهپى و بهو جوړه كهوته بهر دهستى نهحمههدين
 ئەيىوب و ئەسهههدين شىركۆ.

ئه‌وانیش هه‌روه‌ک خووخده‌ی هه‌میشه‌یی کوردان چاکه‌یان له‌گه‌ڵ کرد و رێگه‌ی دهر‌باز بوونیان بۆ پانتاو کرد و تا گه‌یشه‌وه موسڵ هاوکاری پێویستیان کرد.

باش ماوه‌یه‌ک عیماده‌دین، نه‌جمه‌دین ئه‌ییووب ده‌کا به‌ والی شاری به‌عه‌به‌ک. سه‌لاحه‌دین ده‌ورانی مندالی خۆی له‌و شاره‌ تێپه‌ر کردووه و له‌و ماوه‌دا خۆیندنی سه‌ره‌تایی و قورئان و هیندیک له‌ کتێبه‌ زانیارییه‌کانی خۆیندوووه و تا راده‌یه‌کی ته‌واویش فی‌ری جه‌نگ و جیهاد و خه‌باتکاری بووه و سه‌ری له‌ رامیاریش ده‌ره‌یناوه.

له‌و ماوه‌دا به‌ هۆی پیلانیکی ناجوامێرانه عیماده‌دین شه‌هید ده‌کرێ و نووره‌دین مه‌حموودی کۆری له‌ شامی له‌ جێی وی داده‌ندری. نه‌جمه‌دین و ئه‌سه‌ده‌دینیش ده‌چنه‌ لای و پشتیوانی خۆیانی لێ دهر‌ده‌برن. نووره‌دین مه‌حموود، شیرکۆی کرده‌ فه‌رمانده‌ی سوپا و فه‌رمانداری شاری (صیموس) نه‌جمه‌دین به‌ قازانجی یه‌کیک له‌ کۆپه‌کانی عیماده‌دین وازی له‌ فه‌رمانه‌وایه‌تی شاری به‌عه‌به‌ک هینا و داوای کرد که رێگه‌ی بدرێ له‌ دیمه‌شقادا نیشه‌جێ ببێ به‌و کرده‌وه، ئه‌وه‌نده له‌لای نووره‌دین خۆشه‌ویست و ریزدار ببوو که جگه‌ له‌وی هیچ که‌س به‌ بێ ودمی خۆی نه‌یده‌توانی بچێته‌ لای نووره‌دین.

سه‌لاحه‌دین وه‌ک فه‌قییه‌ک و خۆیندکاریکی ئایینی ده‌ستی پێ به‌ خۆیندن کراوه و له‌ قوژبنی حوجره‌ و فێرگه‌ ئایینییه‌کان و ناو ژووری مزگه‌وتاندا خۆیندنی خۆی درێژه‌ پێداوه.

له‌ خزمه‌ت چه‌ندین زانی وه‌ک ئه‌بووتاهیری سه‌له‌فی، ئه‌بوو تاهیری کۆری عه‌وف، شیخ قوتبه‌دین نه‌یشابووری و عه‌بدوللا ئه‌لنه‌حوی وانهی قورئان و هه‌دیه‌ی خۆیندوووه. له‌ زانیاری دێژه

هه‌له‌به‌ست و هۆنراوه کردوو. ده‌ستیکی بالای هه‌بووه و خۆی دێژه‌وانیکی به‌رزى خاومن را بووه. ته‌واوی قورئانی پیرۆزی له‌به‌ر بووه. زۆریش هه‌زی له هه‌له‌به‌ست و هۆنراوه کردوو.

یه‌کێک له مامۆستاکانی سه‌لاحه‌ددین، عه‌بدوڵلا کورپی ئه‌بوو عه‌سرونه که زانایه‌کی به‌ناویانگی ئه‌و سه‌رده‌می جیهانی ئیسلام و سه‌رۆکی دادگه‌ران (قاضی القضاة) بووه جه‌زیره‌یه‌ بووه. کاتیک ئه‌و پیاوه گه‌وره پیرو کوێر بووه سه‌لاحه‌ددین وه‌ک کورپیکی چاک و شاگردیکی به‌ئه‌مه‌گ ده‌یباته لای خۆی و تا مردن خزمه‌تی ده‌کا.

سه‌لاحه‌ددین کاتیک که له سالی ٥٦٤ کۆچی (١١٦٩زایینی) شیرکۆی مامی که ئه‌و کاته وه‌زیری مه‌لیک (عه‌ضد) بوو، ته‌نیا دوای دوو مانگ وه‌زیری کۆچی دوایی کرد، ئه‌و کرا به وه‌زیر و له جیی مامی خۆشه‌ویستی خۆی دانرا. ئه‌و کاته ته‌مه‌نی ٣٢ سال بوو. ده‌ستی کرد به ئاوه‌دان کاری و ریکوپیک کردنی شیرازه‌ی ولات و گه‌لیک نه‌خۆشخانه و خوێندنگای دروست کرد و ته‌نانه‌ت دوو فیرگه‌ی گه‌وره‌ی به‌ نیوی (الناصریه و الکاملیه) بۆ موسلمانانی شافعی مه‌زه‌ب ساز کردوو و سه‌ره‌نجام ته‌واوی ولاتی میسر و ئه‌م لا و لاش که‌وته ژێر ده‌ستی. به‌هائه‌دین قه‌ره‌قوش که پیاویکی کوردی ئازا و نه‌به‌ز و لی‌زان و دۆستی دلسۆزی خۆی بووه کردوو به‌ته‌ فه‌رمانده‌ی کۆشک و ته‌لاری خه‌لافه‌ت.

له سالی ٥٦٧ی کۆچی مانگی (١١٧١زایینی) مه‌لیک عاضید کۆچی دوایی کرد و کۆتایی به‌ خه‌لافه‌تی زنجیره‌ی فاتیمیان هات. سه‌لاحه‌ددین که له لایه‌ن نووره‌دینی زه‌نگیه‌وه هاتبوو بۆ کۆمه‌ک و هاوکاری مه‌لیک عاضید، دوای مردنی ئه‌و له جیگه‌گه‌ی دانیشته‌ و به‌لام سه‌ربه‌خۆیی خۆی رانه‌گه‌یاند و هه‌ر به‌ نیوی نووره‌دینه‌وه سکه‌ی لی‌دا و له مزگه‌وته‌کاندا به‌ نیوی وی وتار ئه‌درا.

لهو ماوه دا سولتان سه لاهه دین رۆژ له دوا ی رۆژ پتر به هیز ده بوو
 کارو بار ی ولاتی میسر ریکو پیکتر ده کرد، به لام نوره ددین نه خویش
 کهوت و له ریکه وتی ۱۱ شه والی ۵۶۹ کۆچیدا کۆچی دوا یی کرد.

ئه مجا سه لاهه دین وه خو کهوت و به سوپا ریکو پیکه که ی خو ی
 دهستی کرد به ئازاد کردنی ولات و شاره کانی ئیسلامی و له
 ماوه یه کی که مدا توانی ته وای ته رابلوسی رۆژئاوا و قابس و تونس
 و شام و باکووری عیراق هه تا ده گاته وه موسل بخاته ژیر ده سه لاتی
 خو یه وه و ئه مجا یه مه نیشی رزگار کرد و تورانشای برای کرده
 فه رمان په وای ئه و ی.

له رۆژی هه ینی ۲۷ ی ره جه بی سالی ۵۷۳ ی کۆچی مانگیدا شاری
 قودسی رزگار کرد و یه که مین نو یژی هه ینی به پێشنو یژی قازی
 محیدین زه کی به نیوی سه لاهه دینه وه خو یندرا و به رپوه برا.
 دوا ی ئه وه سه لاهه دین رۆژ له دوا ی رۆژ سه ره که وتنی گه و ره و
 گه و ره تری وه دهس ده خست و سه ره نجام بوو به خه لیفه یه کی هه ره
 گه و ره ی ئیسلامی و تا دوا هه ناسه ی ژیا نی پر له شانازی له ری ی
 ئیسلام و سه ره که وتنی ئیسلامدا تا و یک تکی نه دا.

ئه و به ریزه پیرۆزه هه لکه وتو وه ی کورد له رۆژی چوار شه ممه ۲۷ ی
 سه فه ری ۵۸۹ ی کۆچی مانگی چاوه جوانه کانی له سه ریک داناون و
 به داخه وه هه لینه هیتا ونه وه.

ئه و هۆنرا وه م له هۆنه ریکی ئازهری به نیوی به یتوللا جه عفه ری
 بیست که ده لی:

بـدی از دشمن و خوبی ز کرد است
 بـدان را خزی و سرکوبی ز کرد است
 به دست کرد قدس آزاد گردید

صلاح الدین ایسوی ز کرد است
 ترا گورد دلاور خواهم ای کرد
 ترا عازم به سنگر خواهم ای کرد
 ز نسل تو پی آزادی قدس
 صلاح الدین دیگس خواهم ای کرد

هۆنه‌ری پایه بهرز و دلسووتاوی کوردیش مامۆستا قانیع
 ده‌فه‌رموی:

تو نه‌مردووی ئەه‌سه‌لاحه‌ددینی ئەییووبی له‌قه‌ب
 هه‌ربزی ئەه‌فه‌خری کورد و حاکی مولکی عه‌ره‌ب
 تا‌کو‌و تو بووی لاوه‌کانی کوردستانم ده‌رئه‌چوون
 بو‌زه‌کاتی میسر و شام و خه‌رجی بازاری هه‌له‌ب

بۆ ئاگاداری و هۆشیاری لاوان

مامۆستای هیژا و خواناس و خزمخواز و تهکبه‌رست و هه‌ق مه‌به‌ست، کاتیک که ده‌بینی جگه له خورافات و پرۆپوچ په‌رستی و خه‌یالی خاو و خه‌ونی هاته‌ران چیدیکه له نیۆ کورداندا نیه و به قسه‌ی گه‌نده‌له شیخ و کۆلکه مه‌لایان باوه‌ریان به شتی وه‌ک جرجال و که‌ره گوچ پانه‌که‌ی په‌یدا کردووه و پێیان وایه که عیسا وا له عاسمانانه و نه‌مردووه و دوايه دیته‌وه خواری و جه‌نابی مه‌هدیش که گۆیا چه‌ند سه‌د سه‌له وا له چالۆی قوولی سامه‌پرادا ماوه‌ته‌وه و له‌ویدا ده‌ژی، سه‌ر له‌و چالۆه ده‌ردینێ و له گه‌لیا ده‌بی به هاوکار و ویکرا ده‌چن بۆ مه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشان و دنیايه پانتاوه‌که‌ن و تائه‌و کاتی ده‌بی خه‌لک ده‌س له سه‌ر ده‌س دابنێن و بێ‌ده‌نگ دانیشن، چونکه ئه‌وان جه‌نگ له گه‌ل جرجال و عه‌بدی سۆفیان ده‌که‌ن و ئیتر ئه‌و ده‌م دنیا ده‌بیته دنیاى ئیسلام و براهه‌تی و ناشتی و گورگ و مه‌ر پیکه‌وه ئاوچ ده‌خۆنه‌وه و مشک و پشيله له کونیکدا ده‌ژین. جا ئه‌گه‌ر وابێ کورد و کورد خۆرانیش ده‌س له ناو ده‌س پیاسه ده‌که‌ن!!

جا بۆ ئه‌و بیر و باوه‌ره‌ دوور له ئیسلامیه‌ش چیها داستان و به‌یت و بالۆره و به قسه‌ی خۆیان هه‌دیسشیا‌ن ساز کردووه و(قال النبى و قوله و حدثنا و عن و عن)ی زۆریان له‌و باره‌وه بۆ تیک خستوونه‌ته‌وه‌و به خه‌ون و خه‌یال هه‌موو ریگه‌یه‌کی پێشکه‌وتن و ناسینی ئیسلامی راسته‌قینه‌یان لێ گرتوون و زانیاری و پێشه‌سازی له نیۆ کورداندا بۆته شتیکی بێ‌نرخ و بایه‌خ و سووک و چرووک و نه‌زانراوو و نه‌ناسراو و بێ‌بایه‌خ و بێ‌باوه!!

جا به تایبتهتی زانیارییه کانی فیزیکی و کیمیایوی که له رووی وانرا هه موو جوړه ئاویتته و ئالیاز و پیشه سازیه که ده زانری و به کورتی بلین هوی پیشکتهوتنی هه ر که ل و هۆزیکه .. جا له باتی هه موو فیر و زانست و زانیارییه که ده فه لیدان و دمه گ و ده هۆل و زورنا و هه لپه رین و سه ما یان فیری کوردان کردوه. که دیاره ئاکام و به ره می ئه و داموده زگایه ش هه ر ئه وه بووه و هه ر ئه وه ش ده بی و نابج هیج چاوه پروانییه کی دیکه ی لی بگری.

زۆر سه یر و سه ر سوورپه ئنه ره، که سه دان سه له ئه و جوړه به رنامه نه له گوپیدان و جگه له دوورکه و تنه وه له زانین و زانست و ئایینی راسته قینه و هونه ر و پیشه سازی به ره هم و ئاکامیکی دیکه یان نه بووه که چی نازانم خه لک بوچی وا پتیه وه نووساون و دوای ده که ون؟

مامۆستای دل به کول و ده روون پڕ تاسه له و پارچه هه لبه سه ته ی خۆیدا ئاماژه بو ئه وه ده کا که شیر له گوانی ئاژهل و مه مکی مرؤفدا که له و ئاوه، که ده یخۆنه وه و له خواره مه نه نییه که ده یخۆن، په یدا ده بی و هه روه ها په نیر، که له شیره و به هۆی هه وین ده مه یی و ژاژی یا شیریز که ئه ویش هه ر له شیره و دوای ئه وه که رۆنه که ی لی گیراو کولینرایه وه، ده گیری، یان دۆشاو، که له ئاوی تری و ئاویتته ی گلی سه ی په یدا ده بی و یا کاردوی تیژ که وه کوو کچردی تیژ وایه، تیژاییه که ی به ترشی ده روا هه روه ها هه زاران شتی ساده و ساکاری دیکه ش ئاکامی زانیاری کیمیاییه و به لام ئیوه له و زانیارییه بیبه ش و به هه رهن.

ئه مجا ئاماژه ده کا بو ئه وه که له پیشدا زانیارییه کی زۆرگه وره له نیو کوردان هه بووه به لام به قسه ی پڕوپوچی شیخ و شوفااران له ده ستیان داو له باتی هه موو زانیاری و پیشه سازی و ناسینی

خواو ئایاتی خوا ده‌ف و دمبه‌گ لی‌ده‌ده‌ن و سه‌ما و هه‌له‌په‌رکی ده‌که‌ن.

ریزدار مامۆستا گیوی موکریانی ده‌فه‌رمۆی: مه‌لای گه‌وره‌نه‌ک ته‌نها به‌سه‌ر زانیارییه‌ کۆن و نوێیه‌کاندا ئاگادار بووه‌ و به‌س به‌لکو به‌سه‌ر پێشکه‌وتنی زانیازی یه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌ پێشکه‌وتوووه‌کانیشدا شاره‌زا و لایه‌نگیری‌شیا‌ن بووه‌ و له‌ناو وانه‌کان(د‌رس)یشی داباسی زانیارییه‌ کانی کۆن و تازه‌ی ده‌کرد

وه‌ک رون و له‌به‌رچاوه‌ ئه‌و زانا زۆر زانیایه‌ و ئه‌م دانا بئ ه‌اوتایه‌ سه‌رۆکی زانیانی کوردستان، موفتی کۆیه‌ ؛ قازی کۆیه‌ ؛ مه‌لای گه‌وره‌وگه‌وره‌ی زانیان بووه‌ . له‌سا‌لی ١٣٣٤زایینی بۆته‌ نوینه‌ری هه‌ریمی موس‌ل و یه‌که‌م هه‌نگاوی ئه‌وه‌ بووه‌ ، که‌ داوای چاره‌سه‌ری مه‌سه‌له‌ی کوردی کردوووه‌ و دوهم داوای له‌ده‌وله‌تی ناوه‌ندی ئه‌وه‌ بووه‌ ، که‌ له‌شاری کۆیه‌ فیرگه‌یه‌کی گه‌وره‌ بکریته‌وه‌و خۆشی پارچه‌ زه‌مینیکی باشی له‌ په‌نامزگه‌وتی گه‌وره‌ بۆ ئه‌و فیرگه‌یه‌ پێشکه‌ش کردوووه‌ و هه‌ر له‌ویش ئه‌و فیرگه‌یه‌ سازکراوه‌.

دیس‌ان مامۆستا گیو ده‌ لاپه‌ره‌ی ٨٠ و اتا دوامین لاپه‌ره‌ له‌ دیاری مه‌لای کۆیی دا ده‌فه‌رموی : چه‌ند جار په‌خش کردنی ئه‌م دیوانه‌ ، که‌ پره‌ له‌ ئاموژگاری راست و پاکترین بیرو باوه‌ری ئاسمانی زانیایه‌ کیواناو دارو گه‌وره‌ و سه‌ر بلیند و دلسوزی کورد و کوردستان؛ به‌مایه‌ یه‌خته‌وه‌ری خۆمای ده‌زانم و شانازی پێوه‌ده‌که‌م.

دوباره‌ مامۆستا گیوی موکریانی له‌ فه‌ره‌نگی مه‌هاباد، لاپه‌ره‌ی ٧٧١ و ٧٧٢ ده‌گێرپێته‌وه‌ که‌ ئه‌حمه‌دی کوپی نه‌به‌تی له‌ په‌رتووکی "شوق المستهام فی معرفه‌ رموز الاقلام" دا له‌ سا‌لی ٢٤١ کۆچیدا

نووسییویه‌تی و ده‌لی له به‌غدا چاوم به‌سی به‌رگ کتیبی کوردی کهوت (که دیاره له‌مه‌ر زانیارییه‌کانی جۆراوجۆری رۆژه‌وه بوون) و ئیستاش له شامی دوو به‌رگم له‌وانه هه‌ر له لایه و یه‌کیان باسی په‌روه‌رده کردن و چه‌قاندنی داره خورمایان ده‌کا و ئەوی دیشیان له‌بارهی دۆزینه‌وه‌ی ئاو له ژیر زه‌وی و جیگای ئیشکارۆ ده‌کا و ئەوانم وه‌رگێراونه سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی بۆ ئەوه‌ی هه‌موو که‌س که‌لکیان لی وه‌رگرێ.

هه‌روه‌ها مامۆستا گیوده لاپه‌ره‌ی ٧٧٣ی فه‌ره‌هنگی مه‌هاباد ا ده‌لی: له ده‌ورانی هه‌ججای کورپی یۆسفا ته‌واوی دیوانه‌کانی میری له ژیر چاوه‌دیری کوردیکدا بوو که ناوی زادن فه‌رپوخ بوو. ژیرده‌ستی نووسه‌ره‌کانیش سالی کورپی عه‌بدوپه‌حمان ناویک بوو.

له‌ رووی ئەوه‌وه که سالی له لای هه‌ججای ریژی لی نه‌ده‌گیرا و پینشی شه‌رم بوو، که له ژیر ده‌ستی زادن فه‌رپوخیدا بژی ده‌ماری توند بوو. رۆژیکی به‌ زادانی گوت ئەمیر بۆیه ریژم ناگرێ چونکه به‌ هۆی تۆوه ده‌مناسی و ناشمه‌هوی بگه‌مه پایه‌یه‌کی که له تۆ به‌رزتر بی و پینشت بکه‌وم.

به‌ کورتی بلێین زادن فه‌رپوخ که بیاویکی کوردی نیشتمان په‌روه‌ر بوو پێی گوت دلی خۆت به‌و جۆره شتانه‌وه سه‌خه‌لت مه‌که، خۆ ئەمیر پتر به‌ من ئاتاجه تا من به‌و، چونکه ته‌واو ئەو یاسا و نامه‌و نامیلکانه که له‌بارهی کاروباری ده‌وله‌تین به‌ کوردین و هه‌ر من ده‌توانم به‌و جۆره له‌ رووی کوردیه‌که‌وه به‌ عه‌ره‌بی کاری ده‌وله‌ت هه‌لسووپیتم.

سالی گوتی ئەوه‌ی تۆ ده‌یکه‌ی منیش ده‌توانم و ته‌نانه‌ت له ده‌ستم دی، هه‌مووشیان وه‌رگێرمه سه‌ر زمانی عه‌ره‌بی و ئیتر دواي

تاقی کردنه‌وه‌یه‌کی چو‌وکه‌له زادن فه‌رۆخ نه‌و کاره‌ی لی قه‌ده‌غه کرد و پێی گوت نابێ وه‌ها کاریک بکات، به‌لام نه‌و قسه‌یه به‌ گویی چه‌ججایی ده‌گاته‌وه و نه‌ویش که دیاره دژمنیکی سه‌ره‌کی گه‌لی کورد بووه له شه‌رێکدا به‌ نیوی شه‌ری (ابن اشعث) زادن فه‌رۆخیان به‌ کوشت دا و نه‌مجا سالحیان له جینگه‌ی وی دانا و ده‌ستووری پێدا که هه‌موو ده‌فته‌ر و یاسا و نامه و نامیلکه ره‌سمیه‌کانی ده‌وله‌ت له کوردیه‌وه وه‌رگێرێته سه‌ر عه‌ره‌بی. له دواپیدا مه‌ردان شای کۆری زادن فه‌رۆخ گه‌لیک هه‌ول و ته‌قه‌لای له گه‌ل سالح دا که په‌شیمانی کاته‌وه و به‌ر له‌و کاره‌ی بگڕێ، به‌لام ناتوانێ له هه‌ر لایه‌کی نیشتمانی گه‌وره‌ی کورده‌وه کورده‌کان هه‌ولیان داوه بۆ به‌رگری کردنی نه‌و کاره و به‌ داخه‌وه نه‌یان‌توانیوه.

زی‌پینگه‌ریک له شاری سه‌رده‌شته‌را ده‌چێته لای و داوای لێده‌کا که له لای چه‌ججای بلێ ناتوانم نه‌وکاره بکه‌م و ئیتر نه‌وه‌نده‌ی که چه‌ججای له ماوه‌ی بیست سالاندا ده‌تداتی من سه‌د نه‌وه‌نده‌ت ده‌ده‌م و هه‌ر ئیستاش باتمانیکت زی‌پری بی‌خێنه پێشکه‌ش ده‌که‌م. به‌لام هه‌موو نه‌و هه‌ول و ته‌قه‌لایانه بی‌که‌لک بوون و هیجیان به‌ ئاکام نه‌گه‌یون.

جا لێره‌دا مه‌به‌ستم له ئاماژه‌ی مامۆستایه که ده‌ فه‌رموێ کورد هه‌ر ئاوا نه‌زان نه‌بووه و به‌لکه زانیارییه‌کی گه‌وره‌یان له نیو بووه و به‌ قسه‌ی پرۆپوچ هه‌موویان له کیس چووه.

نه‌وه‌تا ده‌بینین له ساڵی ٢٤١ی کۆچیدا نه‌حمه‌دی نه‌به‌تی چ ده‌لی له باره‌ی زانیاری کوردان داویان دوا‌ی ویش له ده‌ورانی چه‌ججایی کۆری یوسفدا ته‌نانه‌ت هه‌موو یاسا و رێسا و دام و ده‌ستوور و بگه‌ر هه‌ر سکه لێدانیش هه‌ر به‌ زمانی کوردی بووه و ئیتر ده‌یان و سه‌دان نمونه‌ی تریش له‌م چه‌شن و وێنه‌یه هه‌ن.

پاشان مامۆستا روو له گەلی کورد دەکا و دەلی:

به خوا زۆر حەیفە، حەیف و موخا بن
 میلەتی کورد ان هەتا کە ی وا بن؟
 جە هالەت برۆا دە ورە ی عیرفانە
 کونە با برۆا نۆرە ی کورانە
 ئە ی لاوی کوردی نۆری دو چاوم
 قووە تی د لێم و جە رگ و هە ناوم
 باوانی باوم نە و خاوان مە کتە ب
 بە عە قل و عیرفان ، بە عیلم و ئە دە ب
 بە ئە خلاقێ چاک ، بە دین و ئیمان
 بە ریک و پیکێ وە کو برایان
 لە گە ل یە کتری وە ک روح و بە دەن
 ئیمتیزاج بکە ن بو عیززی وە تە ن

وەک دەبینین بێزاری خۆی لە نەزانی دەردەبرێ و دەلی با
 نەزانی برۆا و ئیستا نۆرە ی زانیاری ورۆلە ی زانا و ئازایە. کە
 دەبی بە هیژ و ووزە ی زانیاری هەمو پیسیر و ئاستەنگیک شیتە ل بکا.

جە هالەت برۆا، نۆرە ی عیرفانە
 کونە با برۆا نۆرە ی کورانە

پاشان جاریکی دیکەش روو له لاوانی کورد دەکا تەو و دوا ی خۆ
 نێزیک کردنەو و دوا ی ئەو ی کە بە بینایی چاوی خۆیان دادەنێ و
 بە هیزی د ل و جەرگ و هە ناوی خۆیان لە پێتووس دەدا
 رێ و شوپێنکی باش و جوان و موسلمانانە یان بو دادەمەزرتینی و
 پێیان دەلی کە دەبی ئێو ژیرانە و زانایانە و خواناسانە و بە

ئهدب و شیواز و خووخدهیهکی زۆر چاک و رهوشیکی زۆر پاک و ههسێ و بهدین و ئیمان و بپیر و باوهڕ بن و به ریکوپیکی و وهک برایان زۆر به تهبابی یهک بگرن و پشتیوانی یهکتر بن و دهست له ناو دهست و قهوهت له خوا بۆ سهربه رزی و سهربه خۆیی نیشتمان تیکۆشن. ئه مجا پێیان ده لێ ئیوه بۆ ولات هه مووتان رۆله ی پشت و جگه رگۆشه ن، یا خوای گه وره سه رکه وتووتان کا.

لای من ئیوه له گه ل مه سه وودی کورم جیاوازیان نییه و به قه را ویم خو ش ده وین و من که جیاوازی له نێوان کور و برازاکانمدا دانانیم و مه جید و سه لاح که برا زامن و مه سه وود کورمه و ئیوه ش وه کوو وان چاو لێ ده که م باوه ریم پێ بکه ن که دلم بۆ ئیوه شه پر ئوی حالی ئیوه له بهر نه زانی و له ده سدانی زانیاری به کو له. ئیتر به و جو ره ئه و جاره ش کو لی دلی خۆی ده رده پێ و ده لێ:

بۆ ناگاداری و هۆشیاری لاوان

هه سه ته پێش که وه ئه ی لاوی کوردی
 ناگات له خو بێ کاروان رابردی
 به نه ووری عیلم ریگه به ده ر خه
 به زۆری باسک کارێ به سه ر خه
 می سه لی عیلم بفره وه ک ته یه ران
 به هیه زی عیلم هه رۆ بن به حه ران
 عیلمی حیکایه ت گه ر که لکی هه با
 ده به وایه دنیا هه موو بو مه با
 عیلمی کیمیات گه ر نه خو یت دووه
 به خوا نازانی خوا چی کاردووه؟
 ئیمه پابه ندی وه هم و خه یالین

ئێـوه بـۆ مهـوتهـن ئهـولادى سـوـلبى
 خـودا تـوفـيقتـان بـدا يـا رـهـبـبـى
 هـيچ فـهـرقـو نـا كـهـم له گـهـل مهـسـعوودى
 خـوا بـو پـارـيزـى له چـنگ هـهـسـوودى
 مهـجـيد و سـهـلاح لـاى مـن وهـك ئـهـوهـن
 ئـهـوهـش بـرـازان پـيـم بـاوهـر بـكـهـن

مامۆستای خۆشه‌ویست لێره‌دا پێمان ده‌فهرموێ که زانیاری و زانست کۆمه‌لی مرۆف سه‌رده‌خا و مرۆف به‌ هۆی زانیاری به‌تایبه‌تی زانیاری سروشتی ده‌توانی بفری وه‌ك مه‌ل و برواته‌ سه‌رێ و کوراتی ئاسمانی بخاته ژیر پێی خۆی و هه‌روه‌ها بجێته ژیر ده‌ریایان و بنی ئه‌قیانووسه‌کان راو بکا.

ئه‌مجا پێمان ده‌لی: خۆ ئێمه‌ له به‌یت و بالۆره و داستان دا ده‌ستیکی بالامان هه‌یه و بئوینه و نموونه‌ین له سه‌ر رووی زه‌مین، جا ئه‌گه‌ر ئه‌وه که‌لکی هه‌بایه‌ ده‌بوو ته‌واوی دنیا هی ئێمه‌ بایه، ئه‌دی بۆچی هه‌یچمان نییه؟ ئێمه‌ هه‌ر خه‌ریکی وه‌هم و خه‌یال و به‌یت و باو و ده‌مه‌ته‌قه و داستان و حه‌یکایه‌تین و خۆمان به‌ بیری که‌ری جرجالییه‌وه خه‌ریک ده‌که‌ین و به‌ شتی پرۆپووجه‌وه مێشکی خۆمان داغان کردووه و ئیش و پۆگال و بېشه‌سازیمان وه‌لا ناوه و هه‌یچمان له‌ نێو نه‌ماوه و ئه‌وه‌ی ماویشه‌ هه‌ر قسه‌یه و به‌س، خۆ ئیتر قسه‌ش ناچێته‌ ناو گه‌رفانه‌وه!

شۆره ژن

داستانی شۆره ژن که مامۆستای دلسۆزمان به هۆنراوه
 دهریهیناوه یه کیکه لهو هزاران داستان و به سه رهاتانه که لهو
 باره وه له روژگاران ی رابردوودا روویان داوه و به جوانی رووی
 دزیوی ژووره وه ی شیخه کان دهرده خهن.

مامۆستا قانعیش - خوا لیلی خویش بی - داستانیکی چووکله ی
 لهو باره وه به هۆنراوه دهریهیناوه:

دهرویش

دویتی دهرویشی وتی کهف به دهف و دهف به ته ره ب
 دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب
 وتم نه ی نه حمه قی ئاشوفته ولات چۆله وتی:
 دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب
 هه رچی هه ولیم له گه ل نهو نه حمه قه دا هه ر نه یوت
 دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب!! دهبه دهب دهب
 وتم وا چاکه له فیکری خۆیه وه بۆی دهر بیم
 به مرووری گه لی نه ییام له ناو بهم دهبه دهب
 دهفم هه لگرت و به حه ی حه ی دهسی شیخم ماچ کرد
 وتم لیدهن به عوموومی له مقامی دهبه دهب
 من و دهرویش و زن و شیخ هه موو تیکه ل بووین
 شیخ له فکری ره پی سوورو من و دهرویش دهبه دهب

قانیعا بهسیه موحه قههق به دووسهد وهک من و تو
تهرک ناکهن به یه کئی بهزم و مقامی دهبه دهه

جا بههر حال مامۆستا گیو له بارهی داستانی شۆپهژندا ئاوا
دهنووسی: «ئهو ههلبهسته بهو بۆنهوه دانرا ه که شیخیک
دهیههویست بچی بۆ چهجی و پارهشی نابئی. مریدیکی دهوله مهندی
خوی پارهی تهواوی دههاتی. خیزانی مریدهکهش زوری له میردهکهی
دهکا که به خوی و کچه عازهبهکهیهوه لهگهڵ شیخیان بختا بۆ
چهجی. چونکه جیی ترس نییه و پیاوی خودایه. کابراش ناچار
دهبئ پارهی ههر سیکیان دههه به شیخی و رهوانهیان دهکات.

ئیتز ههزهرتی شیخ ههر له موسلهوه شهیتان دهچیته
کلیشهیهوهو تا دهگهریتهوه ههر دووکیان ئاوس دهبن!! شیخی ناپاک
دایک و کچهکه رهوانه دهکاتهوه و بۆ خۆشی خوی له تهویلهی
مالی مهلای ئهفهندی دههاویو تا چهند رۆژان نایهته دهرهوه.
بهههشتی مهلا ئهفهندیش له بهر دهرکییهوه بانگی دهکاته دهرهوه و
تفیکی له چارهی دهکات و دهفهرموی: سهگباب تو نامووسی ئایینی
ئیسلامت بره، له بهر ئهوهی که پهناات بۆ ئیره هیناوه به دهس
دهولهتیتهوه نادهم. بهلام برۆ ههر له ئیستاوه لیره نه مینی»

وا دیاره ئهو کابرا کهر و ههژار و خۆشباوه پره ناوی "عهلی
فهتھی" بووبی و بۆیه مامۆستا دهفهرموی پروو به شۆپهژنی به چ
روو دهچییهوه لای ئالییه فهتی؟ واتا ئهی شۆپهژن ئهتۆ و کچهکهت
کاتی وهپری کهوتن بۆ چهجی دوو کهس بوون، بهلام ئیستا چوارن!!
ئهو دوانهی دیت له کوی هیناون و بهو حاله چۆن دهچییهوه لای
عهلی فهتھی میردت؟

پیغه مبهر دهفهرموی: (لا ایمان لمن لا امانه له) واتا باوهپری نییه
ئهو کهسهی له ئهمانه تدا ئه مین و بهخته مام نه بئی.

جا بۆیه شیخی وا پاک دووی بۆ مریده‌که‌ی کردوون به‌ چوار!! وا
دیاره شیخه‌کان ئاوا ئه‌مینداری خه‌لکن!! ئه‌ری لالۆ ئه‌م خه‌لکه
خه‌فتکه‌ که‌ی ئه‌غبار ئه‌بیتۆ؟! تۆخوا ئه‌مانه‌ که‌ی هه‌ست وه‌ زامگه‌لی
خۆیان ئه‌که‌ن!؟

شۆره‌ژن

ش—ۆره‌ژن من له هه‌وه‌ل پ—یم نه‌گ—وتی
ئاخری هه‌زره‌تی شیخ تیت ده‌کو—تی
دی—ته ییادت که به شه‌وه‌ ده‌رده‌به‌ری
سه‌ری رووت سه‌ینه‌ی رووت پای په‌تی
وه‌کو—وو ماینی به‌ته‌له‌ب داده‌وه‌شای
لات نه‌بو—وو سه‌بر و قه‌رار و ره‌حه‌تی
عاقیبه‌ت که‌وتیه‌ ژیر هه‌مله‌یی شیخ
به‌ دووسه‌د حیل و مه‌کرد و ده‌وه‌تی
کو به‌ ئه‌ف—سانه‌ی شیخ هه‌لخه‌له‌تای
به‌ چ روو ده‌چی—یه‌وه لای ئ—الییه‌فه‌تی!؟

وه لامي شۆره ژن

شـيـخ هـومـيـد يـکـي وه هـاي دابـو و به مـن
 هـهـر له بـهـوـيه سـهـري خـوم خـسته به تـي
 بـهـر زامهـنـدي خـوا کهوتـمه دووی
 دهـمپهـر سـت مـن شـهو و رۆژ مـي سـلي بـتـي
 ئەوی دـيـم دـيـم و پهـشـيـمانيش بـووم
 ئـيـسته کهش مـاوه خـودا و مهـرحه مـتـي

لای لایه ی دایک

ئەجاره مامۆستای مهزن و دل پر له کول، کولی دلی پر له
 سووی خۆی به شیوهیهکی ترو به جۆریکی دیکه دهردهبپرئ و له
 قالییکی دیکه دا ئامۆژگاری ههژارانی کوردهواری دهکا.
 ئەوهی راسته مامۆستای دلسۆزی گهل له تهواوی هۆنراوه و
 ههلبهست و ئامۆژگارییهکانیدا تهنیا دوو شتی گهوره و گرینگی
 مهبهسته که بریتین له موسلمانتهی و کوردایهتی و واش
 دهردهکهوئ که ههر دووکیانی یهک له یهکی پتر مهبهسته و به هیچ
 جۆریک لیکیان جیا ناکاتهوه.
 بهلام وهک مهرهنگویژیکی لیزان و چاک (دکتر حانق) که به
 جۆرگهلی جۆراوجۆر دهرمان دهرخواردی نهخۆشهکهی خۆی دهدا
 ئەو دوو مهبهسته گرینگه به شرینقهی ههلبهست و هۆنراوه له
 میشکی پیر و لاوانی کورد دهچزینئ (تهزریق دهکا).

هه‌نج هۆنراوهیه‌ک و هه‌یج نووسراوهیه‌کی مامۆستا نییه که ئه‌و دوو شتانه‌ی لێ نه‌خوینرێته‌وه، به‌لام هه‌یندیکیان وه‌ک هه‌وری به‌هاری لێی هه‌لده‌پرژین و هه‌یندیکیان به‌ غورپه‌م و هه‌یندیکیان به‌ خوناوه. ئه‌وه‌ش نیشانه‌ی ئه‌وه‌یه که مامۆستای به‌رێزمان که‌سیک به‌وه که زۆر به‌ چاکی له‌ قورئانی که‌یشتوو و ئیسلامی راسته‌قینه‌ی ناسیوه و به‌ هه‌موو هه‌ست و وێژدانی خۆی تامی خۆشی ئایینی خوای چێشتوو و زانیویه که خودی خۆشی له‌ جیهان و هه‌بووندا چیه و له‌ جیهانی ئیسلامدا کێیه و له‌ کوییه و له‌وی ده‌بێ چۆن بێ و چۆن بژی و چی بکا و سه‌ره‌نجام چۆن به‌مێ.

ئه‌و به‌رێزه که‌سیک نه‌بووه که به‌و لا و لایانه‌وه به‌سترابێته‌وه و خه‌تیان پێ دابن و به‌ دوا‌ی خۆیاندا کێشاین. به‌لکه به‌ پێچه‌وانه، پیاویکی موسلمانای زانای کوردی دڵ پر به‌یر و باوه‌ری سه‌ربه‌خۆی خزم‌خوازی خۆویستی خواپه‌ره‌ستی نه‌ترس و نه‌به‌ز به‌وه و له‌ ده‌ورانی خۆیدا له‌ خۆی کوردتر و موسلمانتر و زاناتر که‌م به‌وه.

بۆ ئه‌و دوو مه‌به‌سته به‌ هه‌موو هه‌یزو توانای زانیاری و رامیاری خۆیه‌وه تیکۆشاوه و خه‌باتی کردوو و هه‌ولێ داوه و له‌ هه‌ر شێوه‌یه‌ک که‌لکی وه‌رگرتوو. ویستوو‌یه‌تی راسته‌قینه بۆ خه‌لک روون کاته‌وه و له‌ ده‌وری ئه‌و دوو مه‌به‌سته گرینگه که‌لی کورد کرد کاته‌وه. ئه‌وه‌تا ده‌بینین جارێک هیواداری ده‌رده‌به‌ری و ئاواته‌خوازی ده‌کا و ده‌لێ:

بۆیه ئومێد ئه‌که‌م له‌ لوتفی خودا
خالقی خۆر و مانگ و رۆژ و شه‌و
کورده‌کانیش بکاته‌ ساچه‌بی جاه
(سنة الله في الذين خلوا)

یان ئاخان هه لده کیشی و ناله دهکا بو ژيانه وهی گهل و دهلی:

هه تا ده مرم له بو کوردان ده نالم
 عیلاجیان چۆن بکهه هاوار به مالم
 له عیلم و مه عریفهت دوورن به کوللی
 خه یالی خاوه لایان فیکری میلی
 له باتی باسی دین و روکنی ئیمان
 مه لا بو یان ده خویتی مه دحی شیخان؟

یان له پارچه هه لبهستی قازانجی شیخه کانماندا دهلی:

هه تا شیخیک له کوردستان بمیتنی
 ئومیدی زینه کانیته بی نه میتنی
 ته ریقهی قادی و نه قشبهندی
 به بای دا رهونهق و ئاههنگی کوردی
 له وان و ئه زه پۆم تا حه ددی جافان
 ته وه لا بوون له عه قل و عیلم و عیرفان

یان له پارچه هه لبهستی باوهری جاهیلانه دا دهلی:

وه رن تهی ئوممه تی خیر البریه
 له پاش ته قیدی ئیخلاص و ته حییه
 به عیلم و عه قل و هوش و فیکر و عیرفان
 به قه ولی مسته فا و ئایاتی قورئان
 بزانی ئه و قسه نه پاکی بووچن
 ئه گه ر خوامان هه بی ئه قتاب له بو چن؟
 که سه ئی ئیمانی به خوا و قودره تی بی
 چلۆن ئه و ئیعتیقاده ی ده چته قه لبی؟!

ههروهها له تهواوی هۆنراوهکانیدا نموونهی زهق و زیندوو و
 ناشکرا ههیه و به لگه زۆره بۆ ئه و دوو مه بهسته جوان و چاک و
 گه و ره و پیرۆزه. جا به تایبه تی له و پارچه هه لبه سته ی (لای لایه ی
 دایک) دا که چه ند جوان و به جییه له کاتی کدا که هیشتا کوره که
 مندالیکی ساوا ی شیره خۆره ی سه ر پشتی لانکییه و می شکی پاک و
 خاوینی به هه یچ شتی ک هالۆز و تی که لا و نه بووه و هه ر وا به پاکی
 ماوه ته وه و به و دوو شته پیرۆزه ده زرینگینیته وه و ئاوی ده دا و
 زاخاوی ده کا و ده لی:

لای لای رۆ له که م به روح خزمه ت ده که م
 تا خزمه تی مه فته ن که ی، به ئازایی و چابوکی
 ئومیدم وایه لاوه ئه تۆش ههروه کوو کاوه
 له بۆ کوردان هه لبه که ی رایه تی ئه تابوکی
 کۆلی گریانم هه سته دین و دنیا مان فه و تا
 روومان له حه ق وه رگینرا له بۆ شیخ و مامۆستا
 لاوه بۆ خاتری خودا نه که ی هه لبه که له تی
 ده نا وه لا و بیلا به جاریکی ده فه و تی

جا مامۆستای دل به کۆل ئه و جار هه ش کۆلی دلی پر له هیوا ی
 خۆی له لای لای کردنی دایک بۆ کوره که ی خۆی ده رده بری و ئه و
 راسته قینه یه شمان له هه وه له پی ده لی که هه وه لین شتی ک که وا
 ده چیته گوئی منداله وه قسه ی دایکه و دایک ده توانی منداله که ی هه ر
 جۆری ک بیهه وی رابینن. یه که مین مامۆستای منال دایکه و ته نیا
 دایکی دایکی چاکه که مامۆستای چاک بی.

دایک یه که م خه مخۆر و راهینەر و یه که م هاوده م و هه وه لین
 دوینه رو یه که م هاوکارو هاوده نگی منداله. ئه و منداله می شکی پاک و

روون و خاویڤن و بی‌گه‌رده و وه‌ک قاقه‌زیک‌یی سپ‌یی وایه که ه‌یچ شتیکی له‌سه‌ر نه‌نووسراب‌یی و هه‌وه‌ل‌ین نووسه‌ر به‌که‌یف‌یی خۆ‌یی ده‌توان‌ی ل‌یی بنووس‌یی و پ‌ری بکاته‌وه.

هه‌ر مندال‌یک که بی‌ب‌یر و باوه‌ر‌ه، خوا‌نه‌ناسه، به‌د ره‌وشه له‌ پ‌یش هه‌موو که‌سه‌دا دایکی به‌رپ‌رسه و دوا‌یه باوکی و له‌ پ‌له‌ی س‌یه‌مه‌دا مامۆستا‌که‌ی. جا بی‌گومان ئه‌گه‌ر چاک‌یش بی‌ هه‌ر به‌و ریژ‌ه‌یه هه‌نهره‌که‌ی هه‌ر بۆ ئه‌و سیانه‌یه.

دایک ده‌بی مندال‌یک‌یی باش و به‌ شی‌واز و خاوه‌ن ره‌وش دوا‌ی چه‌وت سال‌ه‌ی ته‌حویلی باوکی بدا و باوک‌یش دوا‌ی کار له‌ سه‌ر کردن و راه‌ینان و باره‌ینان‌یک‌یی چاک بین‌یر‌یت‌ه لای مامۆستا تا مامۆستا بتوان‌ی پ‌یاو‌یک‌یی باش و زانا و دانا و مه‌رد‌یک‌یی به‌که‌لک له‌و مندال‌ه‌ ده‌رب‌ین‌یی، بۆ‌یه مامۆستا‌ی خۆشه‌ویستمان ده‌فه‌رمو‌ی:

ئه‌وه‌ه‌ل چشت‌یی ده‌چ‌یت‌ه گوی‌ی مندال له‌ ناو لانکی
گه‌ر چاکه و گه‌ر خه‌راپه لای لای‌یی دایکی

مامۆستا خۆ‌یی یه‌که‌م که‌سه له‌ کورداندا که له‌و باره‌وه هۆنراوه‌ی هۆنیوه‌ته‌وه و هه‌لبه‌ستی هه‌ل‌تراشیوه. به‌لام دوا‌ی خۆ‌یی گه‌ل‌یک له‌ هۆنهرانی کورد به‌ دوا‌یدا رۆیشتون و لاسایان کردۆته‌وه، بۆ نموونه براب‌یم ئه‌حمه‌د، هه‌ژار، سواره که ئ‌یی هه‌موویان له‌ ج‌یی خۆ‌یدا به‌نرخه، به‌لام له‌ راستیدا ئ‌یی مامۆستا له‌ ئ‌یی هه‌مووان گرینگ‌تر و به‌وه‌ج‌تره و ئه‌وه‌ش رچه‌یه‌که که ئه‌و که‌له‌ پ‌یاوه خۆ‌یی له‌ هه‌وه‌له‌وه به‌ ته‌ن‌یی شکاندوویه‌تی. ئ‌یتر ئه‌وه‌ش لای لایه‌که‌ی مامۆستا.

لای لای دایک

ئه‌وه‌وێڵ چشتی ده‌چیته‌ گوتی منداڵ له‌ ناو لانکی
 گهر چاکه‌ و گهر خه‌راپه‌ لای لای دایکی
 لای لای رۆله‌ که‌م به‌ روح خزمه‌تت ده‌که‌م
 تا خزمه‌تی مه‌فته‌ن که‌ی به‌ ئازایی و چاپوکێ
 ئومێدم وایه‌ لاوه‌ ئه‌تۆش هه‌روه‌کوو کاوه
 له‌ بۆ کوردان هه‌لبکه‌ی رایه‌تی ئه‌تابوکی
 ئه‌وه‌ی به‌ دل و به‌ گیان خزمه‌تی مه‌فته‌ن نه‌کا
 له‌ سه‌ر جینگه‌ و رینگه‌ی خۆی دژمنی ده‌ری ده‌کا
 لاوژم لای لای ئه‌تۆش هه‌روه‌کوو دایکی
 ئه‌وشۆکه‌ خه‌وت نای له‌ خه‌فته‌ی دنیایی
 ئه‌ی رۆله‌ی موسلمانم، له‌ نه‌ته‌وه‌ی کوردانم
 زۆرم هه‌یوا به‌ تۆیه‌ رزگار که‌ی نیشتمانم
 تۆش وه‌ک دایکی هه‌زارت وه‌کوو گش که‌س و کارت
 بیزاری له‌ ژیر ده‌ستی و له‌ دژمنی زۆردارت
 منیش ئه‌وا ئه‌گریه‌م رۆله‌ له‌ بۆ قه‌ومی تۆ
 هه‌موو جه‌رگ و هه‌ناوم ئه‌وا هاته‌ سفت و سۆ
 کۆلی گریانم هه‌ستا دین و دنیامان فه‌وتا
 روومان له‌ هه‌ق وه‌رگیرا به‌ قسه‌ی شیخ و مامۆستا
 کۆلکه‌ مه‌لای نه‌زان و شیخی بی‌خه‌به‌ز له‌ خوا
 چی مه‌عه‌دنی ولاته‌ هه‌مووی له‌ کیس ئیمه‌ دا
 روومان کرده‌ زه‌ویان و بووینه‌ ده‌رویش و سۆفی
 بۆیه‌ ئیستیکه‌ دژمن وه‌ک سه‌گ هه‌لمانه‌ گلۆفی
 به‌ قسه‌ی وانێ حه‌له‌باز رۆله‌ ئیمه‌ تیکه‌وتین
 له‌ بۆ قووتی لایه‌مووت خه‌ریکی به‌رپر و جه‌وتین
 رۆله‌ بۆ خاتری خودا نه‌که‌ی هه‌لبخه‌له‌تی
 ده‌نا وه‌للا و بیللا به‌ جارێکی ده‌فه‌وتیی

عیسا له ئاسمان مه هدی له ناوییر

باوه و دهنگۆیه له نیو خه لکی موسلماندا کهوا ههنتهشی عیسای کورپی مریهم له ئاسمانانه و مه هدی پێشه وای چاوه پروان کراوی شیعان له ناو چالۆی سامه پرده خۆی شار دۆته وه، یهک له بهرزو یهک له نهوی، ئەم له عهرد و ئەو له ئاسمان هۆی مشت و مری زانایان!

جا دیاره ئەوانه هه یه که ی له بهر هۆیه کی تایبهتی ئەوه یان به سه ر هاتوه و به راستیش ئەو دوو مه سه له ههردووکیان جیگای ناکۆکی و چه ند به ره کی و مشت و مریکی زۆری زانایانی ئایینی ئیسلامن. هیندیکیان ده لێن عیسا به جه سه ته و گیانی خۆیه وه خوای گه و ره بر دوو یه ته وه ئاسمانان و هیندیکیشان ده لێن نه خیر، هه ر به گیان چۆته وه ئاسمانان نه ک به جه سه ته. هیندیکیش ده لێن، نه خیر، هه ر نه چۆته ئاسمانان، به لکه وه ک هه ر که س مر دووه. وه ئەمه ش که خوا ده فهر موخ: (انی متوفیک و رافعک ! لی) خۆی به لگه یه بۆ ئەو داوایه و به چاکی ده یچه سپین.

ههروه ها له مه ر مه هدی هه ر زانایان ناکۆکی زۆریان له نیوان دایه. هیندیکیان به تایبهتی شیعه کان ده لێن له چه ند سه د سال له مه و به ره وه له چالۆی سامه پررای عیراقیدا خۆی شار دۆته وه و له ترسی دوژمنان. جا به قسه ی هیندیکیان هه تا دنیا پر پر نه بی له سه ته م و زیف و گوناح و تاوان، نایه ته ده ره وه. به قسه ی هیندیکانیش هه تا دنیا له خه راپکاری پاک نه بیته وه نایه ته ده ره وه.

جە بە قسهی هیندیکیان له دوایدا عیسا له ئاسمانان دیته
خوارهوه و مههدیش له ناو بیر دیته دهرهوه و دەس وه دەستی یهک
دهدن و له دژی جرجال شهڕ دهکهن و به یه کجاری دنیا یه پانتاو
دهکهن و جرجال که له پینشدا هه موو خه لکی فریو داوه و به نان و
ئاو هه موویانی وه دوا ی خۆی داوه ده کوژن و ئیترئهو کاتی گورگ و
مهڕ پیکه وه ئاوی ده خو نه وه و زیان به یه کتر ناگه یه نن و
چه وسینه ر و چه وسا وهش ده بنه دو ست و دلسۆزی یه ک!!

به لام به شیک ی زۆر له زانایانی به رزی ئیسلامی له مهڕ مه سه له ی
مه هدی سه ره سه ختییه کی زۆریان نیشان داوه و به گشتی به ره له ستی
ئه که ن و ده لێن: هه ر نه بو وه و نه بی و به لگه و په رتۆی زۆریشی
له سه ر دیننه وه.

به لام له باره ی هه نته شی عیسا دا ه یچ که س به ره له ستی ئه وتۆی
ناکا و به و شیوه ی نه یاری نین و ته نیا نا کو کیان له وه دایه
هیندیکیان وه ک باس کرا ده لێن خوا ی گه وره ئه وی مراندو وه
گیانه که ی بر دو ته وه لای خۆی وه ک هه موو پیغه مبه رانی دیکه.

جا ئه و قسه یه ، که چاکتر به دله وه ده نووسی و ئه قل ده یگرئ
به لگه ی یه کجار زۆر ژیرانه ی له سه ره. ده بی ئه وهش قه بو ول که ی ن
که بر دنه وه ی هه نته شی عیسا بو ئاسمانان چ به گیان و جه سه ته
چ به گیانی رووت، بو گیانی گیانان کاریکی زۆر زۆر ساده و
ئاسانه و به هه ر لایه کیان بی زیانیک به مه سه له که ناگه یه نی و
به شیکیش نییه له با وه ری ئیسلامی.

به لام گرینگ ئه وه یه که ئیمه ی موسلمان هه موو ئایه ته کانی
خه بات (جیهاد) وه ره مان به خه باتمان فه رامۆش کر دوون و هه موو
جو ره سه ته م و زیف و زۆر یک قه بو ول ده که ی ن و مۆری نه نگ و
شو وره بیمان له نێو چاوانی خو مان داوه و به ته مای ئه وه ی ن که

عیسا له ئاسمانان بێته‌وه خوار و مه‌هدی له ناو بیر بێته‌وه دهر و
تۆله‌مان بۆ بستینن!! به‌راستی شتیکی سه‌یره!!

پێمان وایه که هه‌تا ئه‌و کاتی ئێمه هه‌ر ده‌بی ژێر چه‌پۆکه و ژێر
ده‌سته و سه‌ته‌مکێش بیه‌ن و هه‌موو جووره سه‌ته‌م و زێف و زولمێک
قه‌بوول که‌ین!!

ئه‌وا چه‌ندین سه‌ده‌ش رابردوو و هه‌ر نه‌هاتن و چاوه‌پروانی
بێ جێی ئێمه‌یان نه‌هێنایه جی!! چونکه ئه‌گه‌ر واش بێ و ئه‌وان ئه‌و
کاره‌ی بکه‌ن به‌پێی ئه‌و گێپراو (روایت)انه که باسیان ده‌که‌ن دوا‌ی
وان دنیا زۆری نامێنێ که تیکده‌چی و ئیتر له په‌سلان (قیامت)
نیزیک ده‌بێته‌وه. با ئه‌وه‌شمان له بیر نه‌چی که هه‌یچ ئایه‌تیک له
قورئانی پیرۆزدا باسی هاتنه‌وه‌ی وان ناکا و ئه‌وه‌ش که باسیان
ده‌کا هه‌ر گێپراوه‌یه و به‌س. به‌ئێ قورئان باسی هه‌نته‌شی عیسا
ده‌کا و راقه‌ده‌ران (مفسران)ی قورئانیش بیروپرای خۆیان دهر‌ب‌پ‌یوه.

جا مامۆستا‌ش کاتیکی که ده‌بینی و موسلمانان له سه‌ده‌ی
بیه‌سته‌ما هه‌ر وا به‌ خه‌ون و خه‌یال ده‌ژین و له جیهانی خه‌یال
پلاوی نه‌کولادا به‌ جارێ سه‌رگه‌ردانن و له‌باتی ئه‌وه‌ی که خۆیان
وه‌خۆ که‌ون و کاروباری خۆیان راپه‌رێنن وه‌ک کابرای خه‌وتوو له
بن داره قه‌یسییه‌که که نه‌یده‌توانی هه‌ستی و بجێته سه‌ر دار و یا
لکی داره‌که بگرێ و رایوه‌شینێ و ئیتر به‌ که‌یفی خۆی بخوا هه‌ر
ده‌یگوت (زردآلو بیا تو گلو) و اتا قه‌یسی و مه‌ره ناو زارم، هه‌تا
ده‌نکه قه‌یسییه‌ک هه‌له‌وه‌ری و وه‌ چاوی که‌وت و کویری کرد؛
به‌ته‌مان عیسا و مه‌هدی بێن و کاریکیان بۆ بکه‌ن و ئیتر له‌ بیران
نییه که خودا ده‌فه‌رموێ: (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما
بأنفسهم) به‌راستی و بێ‌گومان خوا ئال‌و‌گۆپ له‌ حال و ژیاوری هه‌یچ
که‌سدا وه‌دی ناهێنێ هه‌تا خۆیان وه‌ خۆ نه‌که‌ون و شوێش نه‌که‌ن و
ژیاوری نا‌ئامواری خۆیان به‌ که‌یفی خۆیان نه‌گۆین.

کۆمه لای شیخ و خه لایفه و ده رویشانیش به شار و گونده کانی
ولاتی ئیسلامی و به تایبه تی کوردستاندا ده خولینه وه و به نیوی
ئایین ده له وه پرین و خه لکی هه ژار و ساده و ساویلکه
ده چه وسینه وه؛ بۆیه مامۆستا له وه به سته هه لبه سته چیوکه له ی
شه ش تاکیدا دنیا یه ک ده ردی دل و کۆلی ده روون و داخ و خه فته
هه لده ریژئ و ده لئ: ئیمه ی موسلمان هه ر به ته مای ئه وه یین که
عیسا له ئاسمانی پرا بیته خوارئ و مه هدی له ناو بییری بیته ده ری و
کاریک بۆ ئیمه بکه ن که چی ئه وان هه ر نه هاتن و حالی ئیمه ش ئاوا
شلۆق و ناله بار و ئیتر ئاوا به ده ختی رۆژگارین!!

خوای گهروه ش ده فه رموئ: (لیس للانسان الا ما سعی) واتا
مروؤف به هه وئ و کۆشش و خه باتی خوئی نه بی هیچ شتیکی ده س
ناکه وئ.

عیسا له ئاسمان، مه هدی له ناو بییر

عیسا له ئاسمان مه هدی له ناو بییر
حالممان شلۆقه یاران چ ته دبیر؟
نه تهو دیتته خوار، نه ته م دیتته ده ر
جرجالیش زۆرن گه سته سسوارئ که ر
له دئ و له شاران سه ره به ست ته گه ریژن
به ناوی دینی باش ده له وه ریژن
ریش بان و دریز، مل قه وی، شان کۆم
دووور بن له دینی وه ک 'حایه' و 'ناحووم'
دوویمان ده که ون پیریژن و من دال
به غار و سه ما به جه زبه و به حال

پیریژنه کۆنه‌ی قوون قالب به‌تال
 دوای جرجال ده‌چی وه‌ک ماینی به‌فال

جا هه‌ربۆیه له جێیه‌کی دیکه‌دا ده‌لی:

به ئومیدی ئیمامین یه‌عنی چه‌یده‌ری که‌رپار
 یا خوۆ چه‌زره‌تی عیسا له ئاسمان بیته‌ خوار
 یا نه مه‌هدی موخته‌فی له ناو چالی بیته‌ دهر
 به قووه‌تی ویلایه‌ت دنیا بکه‌ موسه‌خخهر

یان له به‌سته‌یه‌کی دیکه‌دا هه‌لمه‌ت ده‌باته‌ سه‌ر ئه‌و بیر و باوه‌رپه
 ناریکۆپیک و نه‌چه‌سپاوه و به‌ سه‌ر سوورمانه‌وه ده‌لی:

عیسا دیته‌ خووار ئیمه‌رۆ و سه‌به‌ینی
 ئیش و کاری تۆ هه‌موو پیک دیتنی
 لای مه‌لا وایه‌ هه‌ر که مه‌هدی هات
 خه‌لاتی بوۆ دئ جوببه‌ به‌ قه‌لات
 وا چاوه‌نۆری مه‌هدی بیته‌ دهر
 خوۆ هه‌ر نه‌هاتیش جه‌رگت هاته‌ دهر
 ره‌بیبی مامۆستا هه‌ر وا بنالی
 چه‌شتری تۆ بکه‌ن ده‌گه‌ل جرجالی
 ئه‌م باس و خواسه‌ هه‌یج که‌لکی نییه
 ئیمه‌رۆ بنۆره‌ حالی تۆ چییه‌؟
 چه‌زره‌تی عیسا چی کرد له بوۆ خوۆ
 که هاته‌ خواری چی ده‌کا بوۆ تۆ؟

مهسهلهی عیسا له روانگهی زانیانی ئیسلامهوه

مهسهلهی مان و نهمانی ههنتهشی عیسا شتیکه که له کۆنهوه زانیانی ئسلام تیدا ناکوکن و له سهری مشتومریانه، ههروهک باس کرا.

هیندیکیان دهلین خوی گهوره نهوی هه ئاوا به جهسته و به گیانهوه بردوتهوه ئاسمانان بۆ لای خۆی. هیندیکیان دهلین خوی گهوره مراندوویهتی و گیانهکهی بردوتهوه لای خۆی. جا هه کامیکیان بی، بۆ خوا کاریکی زۆر ئاسان و سادهیه.

بهلام له روالهتی ئایهتهکانی قورئانی پیرۆزدا وا دهردهکهوی که ئهوه بهرپزیه مریندراوه و ئیستا نهماوه کاتیکیش که دیتته خوارێ بۆ خوی زۆر سادهیه زیندووی بکاتهوه.

خوا له سوپهتی ئالی عیمران ئایهتی ٥٤ دهفهرموئ: (اذ قال الله يا عيسى اني متوفيك و رافعك الى و مطهرک من الذین کفروا) ئهوی عیسا ئهمن مرینهری تۆم و بهرزکهروهوتم بۆ لای خۆم و خاوینکهروهوه و رزگاری دهری تۆم لهوهی که کافرهکان بۆت ههلهبهستن و لهو داوانه که بۆت دادهنینهوه.

بهپزێ دوکتور ئهحمهدی شهرباسی له پهرتووکی (یسألونک فی الدین و الحیاه) بهرگی ٦ لاپهری ٣٤٩ دا دهلئ: (و معنی هذا ان عیسی قد توفی و مات. هذا ما يفهمه القارئ الخالی الذهن من الاقوال و الروایات لانه هو المتبادر من العبارة و ایدته الشواهد من الآیات) مانای ئهوهش ئهویه که بهراستی عیسا نهماوه و مردووه. ئهوهش شتیکه که خوینهری بیر و میتشک بهتال له قسه و باس و گپهراوه تیدهگا و دیتته ده میتشکییهوه، چونکه هه ئهوه دهفامریتتهوه لهو ویزامه قورئانییه.

به‌ریز شه‌هید سه‌یید قوتب له ته‌فسیره به‌ناوبانگه‌که‌ی خۆی (فی
 ظلال القرآن) دا ده‌فه‌رمووی: (لقد ارادوا صلب عیسی و قتله و اراد الله
 ان يتوفاه و ان يرفعه اليه و ان يطهره من مخالطه الذين كفروا و
 البقاء بينهم و هم رجس و دنس فاما كيف كانت وفاته و كيف كان
 دفعه فهي امور غيبية تدخل في المتشابهات التي لا يعلم تأويلها الا
 الله و لا طائل وراء البحث فيها لا في العقیده و لا في الشريعة و
 الذين يجرون وراثها و يجعلونها ماده للجدل ينتهي بهم الحال الى
 المراء و الى التخليط و الى التعقيد دون ما جزم بحقيقته و دون ما
 راحة بال في امر موکول الى علم الله) جلد ١، ص ٤٠٣

واتا کافره‌کان و یستیان عیسا هه‌لاوه‌سن و بیکوژن. خوداش
 ویستی بيمرینئ و به‌رزی بکاته‌وه بو لای خۆی و بیفرینئ و رزگاری
 بکات له تیکه‌لاوی. ئەوانه‌ی ئەوتۆ که کافره‌کان بوون و له مانه‌وه
 له نیویاندا که هه‌موو پیس و پۆخل بوون. به‌لام داخوا مردنه‌که و
 به‌رز کردنه‌وه‌که‌ی چۆناوچۆن بووه، ئەوه کاروباریکی نه‌ینئ و له
 وه‌ک یه‌کچووه‌کان (متشابهات) ی ئەوتۆیه که خوای گه‌وره‌ نه‌بی
 که‌س ناتوانئ لیکیان بکاته‌وه و هه‌چ قازانجیکیش ده‌ باس لئ
 کردنیاندا نییه. نه‌ ده‌ بیر و باوه‌ر و نه‌ ده‌ شه‌ریعت و یاسادا. ئەو
 که‌سانه‌ش، که وه‌ دواي ئەوانه‌ ده‌که‌ون و ده‌یانکه‌نه‌ هۆی کیشه‌ و
 به‌ره‌ تووشی سو و گومان و سه‌ر لیشتیوان و گری‌پووجکه‌ ده‌بن و به‌
 هه‌چ راسته‌قینه‌یه‌ک ناگه‌ن و قه‌ت ناگه‌ن به‌ ئارامی و سووکنای دل
 له کاروباریکدا که ده‌بی هه‌ر هه‌واله‌ به‌ خوا بکری و به‌س. چونکه
 قه‌بوول کردنی کاریکیش هه‌ر پێوه‌ندی به‌ خواوه‌یه‌ بو
 قه‌بوول‌که‌رانی هه‌بوون و تاک و ته‌نیا و هه‌یز و زانایی و دانایی و
 هۆزانی و لی‌زانی خوا کاریکی زۆر ئاسانه‌.

صَلْبُوهُ وَلَكِنْ شِئَهُ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ أَخَلَفُوا فِيهِ لَئِي شَكِّ مَنَّهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا
 أَنْبَاءَ الظَّنِّ وَمَا قَالُوهُ يُقِينَا ﴿١٧٧﴾ بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٧٨﴾ ئەو یان
 نه‌کوشت و هه‌لیان ناوه‌سی، چونکه ده‌ستیان و ئی‌را نه‌گه‌یشت و
 نه‌یان‌توانی، به‌لام لیان تیک‌چوو هاو‌پێیه‌که‌ی خۆیان خوا هه‌ینایه
 سه‌ر دیمه‌نی هه‌ننه‌شی عیسا و ئەمیان له‌ باتی وی کوشت. به‌پراستی
 ئەوانه‌ی ئەوتۆ که دووبه‌ره‌کی و نا‌کۆکییان ساز کرد به‌پراستی له
 گومان دان له‌ باره‌ی عیسا‌دا و هه‌یچ زانیارییه‌کیان له‌ باره‌ی ویدا
 نییه‌ و ته‌نیا په‌په‌وه‌ی ده‌که‌ن له‌ گومان و به‌یه‌قینی ئەویان
 نه‌کوشت. به‌لکو خوا ئەوی به‌رز کرده‌وه بۆ لای خۆی و خواش
 به‌پراستی به‌هێز و توانا و لیزانه.

به‌ریز ره‌شید ره‌زا شاگردی شیخ محمه‌د عه‌بدو له‌ به‌رگی ٣
 ته‌فسیری المنار لاپه‌ره‌ی ١٣١٦ ده‌لی: «والتوفی فی اللغه اخذ
 الشئ و افیا تاما و من ثم استعمل بمعنی الامانه. قال الله تعالى
 يتوفى الانفس حين موتها و قال قل يتوفاکم ملک الموت الذی وکل
 بکم فالمتبادر فی الآیه انی ممتک و جاعلک بعد الموت فی مکان
 رفیع عندی کمال قال فی ادريس(و رفعناه مکانا علیا) واتا: وشه‌ی
 "توفی" ده‌ فهره‌نگدا بریتییه‌ له‌ گرتن و ته‌واو کردنی شتی و
 نه‌هه‌یشتنه‌وه و براندنه‌وه، هه‌ر بۆیه‌ش به‌ مانای مراندن به‌ کار
 براوه. خواش ده‌فهرموئ: «خوا نه‌فسه‌کان ده‌گرئ و ته‌واو ده‌کا له
 کاتی مردنیاندا» و ده‌فهرموئ: «تۆ بلی ده‌تانگرئ و ته‌واوتان ده‌کا
 فریشته‌ی مه‌رگ نه‌وه‌ی ئەوتۆ که بۆتان دیاری کراوه» جا ئەوه‌ی
 له‌و نایه‌ته‌ پیرۆزه‌ ده‌رده‌که‌وه‌ی ئەوه‌یه‌ که ئەمن مرینه‌ری تۆ و
 دانه‌ری تۆم له‌ جیگایه‌کی به‌رز و بلیند له‌ لای خۆم، هه‌روه‌ک له
 باره‌ی ئیدریسا - دروودری خوی له‌ سه‌ر بی - ده‌فهرموئ: ئەومان
 به‌رز کرده‌وه بۆ جیگایه‌کی بلیند.

ئه‌وه بێر و رای ژماره‌یه‌کی زۆره سه‌باره‌ت به هه‌نته‌شی عیسا و مان و نه‌مانی وی، به‌لام ده‌بی ئه‌وه‌ش بگوتری که ژماره‌یه‌کی یه‌کجار زۆریش له رافه‌ده‌رانی قورئانی پیروژ رایان له سه‌ر ئه‌وه‌یه که ئه‌و به‌ریزه هه‌ر وا ماوه و ئیستا له ئاسمانانه به جه‌سته و گیانه‌وه خوا ئه‌وی بردۆته‌وه لای خۆی. که له‌و دیوه‌ی مه‌سه‌له‌که پرسیارگه‌لیکی زۆری بی‌وه‌لام هه‌له‌ده‌ستی. هه‌ر بۆیه ئه‌و بیرورایه بۆ زۆران قه‌بوول ناکری و به په‌سندی نازان، چونکه پیاو هه‌ر چه‌نده ده‌کا نازانی چ راز و ریئۆنییه‌ک (حکمت) له هیشتا هه‌رمانی چه‌زه‌تی عیسا و خدر دایه که دیاره بۆ خواش هه‌موو کاریک ئاسانه، ده‌توانی بیهێتیته‌وه و ده‌شتوانی بيمرینن و هه‌ر کاتیکی ویستی وه‌یژینن و ئه‌گه‌ر ویستی‌شی ده‌توانی بیکاته هۆی سه‌رکه‌وتنی حه‌ق و راستی و ئایینی پاکی ئیسلام.

جا مامۆستای به‌ریز و دلسۆزی گه‌لمان پیمان ده‌لی: ئه‌ری ئه‌و هه‌موو مشتومر و کیشه و هه‌رایه که له سه‌ر عیسا و مه‌هدی ساز کراوه چ قازانجیکی بۆ ئیمه هه‌یه؟ هه‌تا که‌ی ئیمه هه‌ر وه دوا‌ی ئه‌و جو‌ره شتانه بکه‌وین! که ئه‌گه‌ر هه‌زاران سالی دیش له دوویان برۆین به هه‌چ ئاکامیک ناگه‌ین و بۆمان ساخ نابنه‌وه!!

چونکه هه‌چ به‌لگه‌یه‌کی قورئانی و فه‌رمووده‌ی به ته‌واتور گه‌یشتووی پتغه‌مبه‌ری له سه‌ر نییه و هه‌ر چه‌ندی وه دوا‌ی بکه‌وین له بیرورا ده‌ربرینی خۆمان به‌و لاوه چیدیکه‌مان له‌و باره‌وه له ده‌س نایه. خۆ هه‌تا پتریش بیرورایان ده‌ربرین پتر سه‌رمان لی ده‌شیۆ و مه‌سه‌له‌که‌مان لی هالۆزتر ده‌بی، چۆن بیرورا هه‌میشه جو‌راو‌جو‌رن.

به‌لی، مامۆستا ده‌فه‌رمووی ئه‌و جو‌ره هیوا و هومیدانه هه‌چ قازانجیکیان بۆ ئیمه نییه، جگه له‌وه که خه‌لکی موسلمان به‌ره‌و ته‌مه‌لی و سستی و له خه‌بات سارد بوونه‌وه راده‌کیشن!!

ئاخر خوا ده‌فه‌رموئێ تۆ هیجت دەس ناکه‌وئێ به هه‌ول و تیکۆشانی خۆت نه‌بێ. خوا حال و ژێواری هیج گه‌ل و هۆزێک ناگۆرئێ، هه‌تا خۆیان رانه‌په‌رن و حال و ژێواری خۆیان نه‌گۆرن. که‌چی موسلمانانی ساده و ساویلکه‌ش هه‌ر به ته‌مای ئەم و ئەون که‌جا هه‌ر بۆیه ده‌فه‌رموئێ:

ئەم باسو خواسه‌ هیج که‌لکی نییه
ئیم‌رۆ بن‌واره‌ حالی تۆ چییه‌؟

خه‌لک له‌ پیشه‌سازی و زانیاری دا وه‌ها پیشه‌که‌وتوون که
ته‌نانه‌ت به‌ گۆی زه‌ویش دابین نابن و ئیستا وا ده‌رۆن بۆ سه‌ر
گۆیه‌کانی دیکه‌ی ئاسمان.

ئهی هه‌زار ره‌حمه‌ت له‌ گۆره‌که‌ی که‌ ده‌فه‌رموئێ:

ئیمه‌ بابه‌ندی وه‌هم و خه‌یالین
ئیمه‌ خه‌ریکی که‌ری جرجالین
هه‌زه‌تی عیسا چی کرد له‌ بۆخو
که‌ هاته‌ خواری چی ده‌کا بۆتۆ؟

رێزدار عه‌للامه‌ سه‌عه‌دینی ته‌فتازانی سه‌باره‌ت به‌ مه‌هدی نه‌ینی له‌ لاپه‌رمی ٢٣٦ په‌رتووکی شرح العقائددا ده‌لێ: (و انت خبير بان اختلاف الامام و عدمه سواء في عدم حصول الاغراض المطلوبه من وجود الامام. وان خوفه من الاعداء لا يوجب منه الاختفاء بحيث لا يوجد منه الا الاسم. بل غايه الامر ان يوجب اختفاء دعوى الامانة كما في حق آبائه الذين كانوا ظاهرين على الناس و لا يدعون الامامه. و ايضا فعند فساد الزمان و اختلاف الآراء و استيلاء الظلمه، احتياج الناس الى الامام اشد و انقيادهم اليه اسهل).

یانی خۆت زۆر چاک دهمزانی که خۆ شاردنهوه و نهبوونی پێشهوا ههر دووکیان ههر وهک یهکن، نههاتنی ئامانجه پێویستهکانی خه لکدا له ههبوونی پێشهوا، بهراستی ترس ویش له دژمنانی نابج ببیته هۆی ئهوه که خۆی له بهر چاوی خه لک ون بکا، یان خۆی بشاریتهوه به جۆریک، که ئیوهکهی نه بئ نه مینئ، بهکله ئهوپه پره کهی ئهوهیه که ببیته هۆی شاردنهوه و دهرنه خستنی بانگی پێشهوا یه تییه کهی و بهس، ههر وهک باب و باپیرانی خۆی که ئهوان له بهر چاوی خه لک دیار بوون، به لام داوای پێشهوا یه تییان نه ده کرد. سه ره پای ئه و مهش ده کاتی خهراپی چاح و نه باری و دژایه تی بیروپا و زال بوونی سته مکاراندا خه لک پتر پێویستیان به پێشهوا ههیه و ههروهها چاکتریش بۆی ملکهچ ده بن و زۆر ئاسانتر وه دوا ی ده که ون.

به ریز رافه وانی به ناوبانگ جه نابی مامۆستا سه عید چه ووا له بهرگی ٢٠٢٢ رافه به ناوبانگه کهی خۆیدا که (الاساس فی التفسیر)ی ناوه ده فهرموئ:

(في نزول عيسى) في آخر الزمان اجماع الامة المسلمة، و النصرارى كذلك يرون ذلك، و في كتب اليهود لا يشعر به وقد ورد اكثر من سبعين حديثا عن رسول الله (في شأن نزوله، و حوالى اكثر من اربعين اشرا عن الصحابة في ذلك، و قد الف في ذلك عبدالحى الكنوى كتابه "التواتر الصريح في نزول المسيح" فمن انكر قضيه نزوله يكفر) وانا له هاتنه خواره وهى ههنته شى عيسا گومان نييه و كۆبوونه وه و يه كه تهى گه لى موسلمانى له سه ره ههيه، فهله و مه سيحييه كانيش ئه و مه به سته هه ر وا ده بينن و هه ر به و جۆره لئى ده روانن. له كتيبه كانى جووله كه كانيشدا شتيكى هه ر وهك ئه وهى ههيه و هه ر ئه وه ده گه يه نئ. به راستى پتر له چه فتا

فهرمووده‌ی پێغه‌مبه‌ری مه‌زنیش ﷺ له‌باره‌ی هاتنه‌وه‌ی خواری هه‌نته‌شی عیسا‌دا گو‌تر‌اوه‌. هه‌روه‌ها پتر له‌ چ‌ل شوینه‌واری یاران‌ی پێغه‌مبه‌ریش هه‌ر له‌و باره‌وه‌ هاتووه‌. به‌رێز عبد‌الحی ال‌کنوی کتێب‌ی خۆی "التواتر الصریح فی نزول المسیح" هه‌ر له‌و باره‌وه‌ ناو‌ ناوه‌، هه‌ر که‌س دوژمنایه‌تی و نه‌یار‌ی ئه‌و مه‌به‌سته‌ بکات پێ‌ی کافر ده‌بێت و له‌ دین وه‌رده‌گه‌رێ.

زانای به‌رز و به‌رێز و خواناس، عه‌لامه‌ ئه‌حمه‌د نه‌وه‌ئ‌ه‌ندیش ده‌ لاپه‌ره‌ی ٢٦١ به‌رگی ١ رافه‌ جوانه‌که‌ی خۆی (تفسیر نو‌ ان‌دیش)‌دا ده‌لێ: و در این آیات بیان کرده که حضرت عیسی را یهود نکشتند و بدار نیاویختند و این که فرموده خداوند او را بالا برده بسوی خودش، توهم نشود که خدا مکان داود و عیسی را بدانجا برده است بلکه مقصود ارتفاع مکان اوست و مقصود اینست که خدا او را بجای برد یعنی به عالم آخرت که کسی را در آنجا امر و نهی نیست بلکه فقط امر او نافذ است و لذا فرموده الیه، چنانکه می‌گوییم: انا لله وانا الیه راجعون.

هه‌روه‌ها له‌ لاپه‌ره‌ی ٣٢٠ هه‌ر ئه‌و به‌رگه‌ی رافه‌که‌یا ئه‌فه‌رمێ: (در اینکه نصاری در حوایج خود توجه به عیسی خیالی خود می‌کنند شکی نیست. آیا ندیده‌ای که در تمام کلیساها و در تمام بیمارستانهای امریکا و اروپا شفای امراض را از عیسی می‌خواهند؟ و همین معنی است که خدا عتاب می‌کند به عیسی که آیا تو گفته‌ای در حوایج خود به تو توجه کنند و تو را اله بدانند؟

حضرت عیسی با کمال عجز و انکسار عرض می‌کند: من نگفته‌ام و این چنین کفری سزاوار نیست زیرا من از امت خود بی‌خبر بودم پس از رحلت از دنیا چه رسد به اینکه سمیع و بصیر حوایج ایشان باشم و این معنی به خوبی از آیه پس از این آیه روشن است. یکجا

می‌گوید رب من ورب شما یکی است. یعنی من رب و ارباب شما نیستم و بمن رجوع نکنید. یکجا هم می‌گوید "فلما توفیتنی کنت انت الرقیب علیهم و انت علی کل شیء شهید" یعنی من که عیسی باشم مراقب احوال ایشان نیستم و فقط خدا مراقب حال همه و همه جا حاضر و ناظر است نه من.)

ئیسلام‌ناسی به‌ریز مامۆستا محمه‌د فه‌رید وه‌جدی له به‌رگی ١٠ کتیبی "دائره المعارف القرن العشرين" لاپه‌ره‌ی ٨٠ دا دوا‌ی ئه‌وه‌ی که چه‌ند چه‌دیسیکی که به نێوی پی‌غه‌مبه‌روه‌ه بلا‌و کراونه‌ته‌وه ده‌هینی سه‌باره‌ت به مه‌هدی چاوه‌پروان کراو ده‌لی:

(هذا ما ورد من الاحاديث في المهدى المنتظر، و الناظرون فيها من اولى الابصار لا يجدون في صدورهم حرجا من تنزيه رسول الله من قولها، فان فيها من الغلو و الخبط في التواريخ و الاغراق في المبالغه و الجهل بأمور الناس و البعد عن سنن الله المعروفه ما يشعر المطالع الاول وهلة انها احاديث موضوعه تعهد وضعها رجال من اهل الزيغ و المشايعين لبعض اهل الدعوه من ظلمه الخلافة بلاد العرب او المغرب)

واتا ئه‌وه شتی‌که که له‌باره‌ی مه‌هدی چاوه‌پروان کراوا هاتوه، خۆینه‌رانی بینا و زانا هه‌رگیز له دلی خۆیاندا هیچ جو‌ره نیگه‌رانییه‌ک نابینن له‌مه‌ر دوور خسته‌وه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوا له گو‌تنی ئه‌و جو‌ره چه‌دیسانه و ئیتر خیرا ده‌قی پیدا دینن که ئه‌وانه هه‌رگیز فه‌رمووده‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا (نین چونکه به‌پاستی ده‌واندایه له زیده‌پۆیی و لیدان و پینشیل کردنی میژووه‌کان و گو‌پینی رووداوه‌کان و رۆ‌چوون ده زیده‌پۆیی و نه‌زانی و بی‌ئاگایی له سروشت و کاروباری خه‌ک و دوور که‌وته‌نه‌وه له ره‌وشگه‌لی ناسراوی خوایی، شتیکی ئه‌وتۆ که هه‌ست و ویژدانه بیدار و

هۆشياره كان هەر به ههوهلین دیتن لێی تێدهگهن و چاك دهزانن كه
ئهو چه دیسانه ههركیز هی پیغه مبهری خوا نین و بهلكه گشتیان
ههلتراشرا و ساختهگهین.

به ئه نقهست كه سانیک ئهوانه یان ههلتاشیون و سازیان کردوون
كه لادهر له ریی راست و دوور كهوتوووه له راسته قینه كانن، یان
پهیرهو و دواكهوتوون و گووچ له مستی كه سانیکن كه خۆیان
داوته له بی مهزنییهتی و جی نشینی و سهروكایهتی له ولاتانی
عه ره بی یان روژئاوایی دان.

پاشان دوا به دواي ئهوه ده لاپه ره ی ٤٨١ی هه ره هه مان كتیبه دا
ده فهرمووچ: (فان تعجب من ذلک فأعجب منه من یعتقد ان رسول
اللهو هو المؤید بالوحی یقول "ان ملك بختنصر سبع مائة سنة!! و
انت تعلم ان ملك بختنصر البابی لم یزد علی ثمانی و اربعین سنة"
زد علی ذلک ان بعض تلك الاحادیث تذكر دولة القباصرة
بالقسطنطنية عند خروج المهدي علی ما كانت علیها حالتها فی
عصر الوضاعین للاحادیث مع علمك بان دولة قباصرة القسطنطنية
انقرضت من لدن القرن الخامس عشر للمیلاد و لیس بها كنیسه
تحتوی علی ما جبه قیصر فیها من اموال بیت المقدس!!

و ان اضيفت الی ذلک كله ما ورد من تلك الاحادیث من ان سلیمان
بنی بیت المقدس بالذهب و الفضة و الیواقیت و الاحجار الكریمة.
تحققنا ان واضعی هذا الكلام تعمدوا الحط من شأن الاسلام. و قد
ضعف كثير من ائمة المسلمین احادیث المهدي و اعتبروها مما
لا یجوز النظر فیها. و انما اوردناها مجتمعة لتكون بمرأی من كل
باحث فی هذا الامر حتی لا یجراً بعض الغلاة علی التضلیل بها علی
(الناس).

بەلخى مامۇستا فەرىد وەجدى لەو بارەوہ دەفەر موی: جا ئەگەر تۆ ئەوہت پى سەیر بى، سەیرتر لەوہش ئەو کەسەيە کە بەراستی پى وایە پىغەمبەرى خوا کە دیارە ھەمیشە بە نىگای خوایى بەھیز کراوہ و لە ھەر کاتیکدا سروش و نىگای خودایى ھاوړى و پشٹیوانى بووہ فەرموویەتى: "پادشایەتى بەختونەسر ھەوت سەد سالى بووہ" تۆش زۆر باش دەزانى، کە پادشایەتى ئەو لەچل و ھەشت (٤٨) سالى پتر نەبووہ.

جا لەوہش ھەر پتر برۆ و لىي زياد بکە کە ھىندىک لەو ھەدیسانە باسى دەولەتى قەيسەرەکان لە قوستەنتەنيە دەکەن و دەلین ئەو دەولەتە لە کاتى ئاشکرا بونى مەھدیدا ھەر لە سەر ھەمان ھالەتى خۆى واتا ھالەتى ھەلتراشران و ساز کرانى ئەوان ھەدیسانە دەبى و دەمىنیتەوہ!!

خۆ تۆ خۆشت زۆر چاک دەزانى کە دەولەتى قەيسەرەکانى قوستەنتەنيە لە سەدەى پازدەھەمى زايىنى بە تەواوى براوہتەوہ و کۆتايى پى ھاتووہ و بە يەكجارى لە بەر يەك ھەلوہشاوہ و خۆ ئىتر ھەر نەماوہ. تەنانەت لەو شارەدا يەك دانە کليساى تىدا نەماوہ کە ئەوہى قەيسەرىکيش لە سامانى بەیتولمەقدەسپرا ھىناويەتى تىدا مابى.

ئەگەر رەگەل ھەمووى ئەوانە بخەى شتىک لەو ھەدیسانە کە دەلین (سولەيمان "بيت المقدس"ى دروست کردووہ لە زىر و زيو و ياقووتگەلى جۆراوجۆر و بەردە بەنرخ و پىرۆزەکان) بە چاکى بۆت روون دەبیتەوہ و قەبوولى دەکەى کە دانەرانى ئەو ھەدیسانە و رىکخەرانى ئەو جۆرە قسانە بەراستی مەبەستيان ھىنانە خوارەوہى پلە و پایە و ریز و شکۆى ئىسلام و موسلمانانەو دەيانھەوى بەو

جۆره شته پرۆپووج و بی‌نرخانه ئابرووی ئیسلام و موسلمانان به‌رن!!

بی‌گومان گه‌لیک له پێشه‌وایانی موسلمانان و زانیانی ئیسلام‌ناس و دلسۆزی گه‌ل ته‌واوی ئه‌و هه‌دیسانه که له باره‌ی مه‌هدی دان زۆر به‌ لاوازیان داناون و له‌و جۆره شتانه‌یان ژماردوون، که ته‌نانه‌ت هه‌ر خۆیندنه‌وه‌شیان و چاوی لێ کردنی‌شیان هه‌ر دروست نییه!!

ئیمه‌ش که ئه‌وانه‌مان هه‌موو به‌ کۆمه‌ڵ هیناوان و تۆمارمان کردوون بی‌گومان ته‌نیا مه‌به‌ستمان هه‌ر ئه‌وه‌یه که هه‌موو ئه‌و جۆره که‌سانه‌ی ده‌یان‌ه‌ه‌وێ له‌و باره‌وه لیکۆلینه‌وه و تویژینه‌وه بکه‌ن ده‌ستیان وێیان رابگات و بتوانن ورده‌کاریان له‌ سه‌ر بکه‌ن و بۆ خه‌لکی بی‌ئاگا به‌ جوانی شییان بکه‌نه‌وه و له‌ رووی زانیارییه‌وه برواننه‌ مه‌سه‌له‌که. تا خیره‌ت نه‌که‌ن هیندیک له‌و جۆره که‌سانه و ئه‌و سته‌مکاره له‌ رێی ده‌رجووانه‌ی که‌وا ئامانجیان گومرا کردنی خه‌لکه، به‌ هۆی ئه‌و جۆره به‌ نێو هه‌دیسانه موسلمانان له‌ رێی راستی ئیسلامی راسته‌قینه‌ی سه‌ره‌تای ئیسلام لا‌ بدهن و به‌ یه‌کجاری سه‌ر شیواو و گومرایان بکه‌ن.

گه‌لیک مه‌لای نه‌زانی و اشمان هه‌یه که هه‌ر بی‌لیکۆلینه‌وه ئه‌و جۆره وتانه قه‌بوول ده‌کا و ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر لاویکی روون و وریا و ئاگاداریش نه‌یاری بکات زۆر به‌ توندی به‌ گژیدا دیته‌وه و بگره‌ به‌ ناحه‌زیشی به‌ خه‌لک ده‌ناسینێ و پێسی ده‌لێ وه‌هابی به‌لام موسلمانان و به‌تایبه‌تی مه‌لاکان ئه‌و رۆژگاره ده‌بی زۆر زۆر له‌وه‌ی وریاتر و زاناتر بن که نه‌یاران و دژمنانی زانا و دۆستانی نه‌زان هه‌ر شتیکیان پێ قه‌بوول بکه‌ن.

ئهو‌رۆ رۆژی زانست و زانیاری و سه‌رکه‌وتن و پێشکه‌وتنه نه‌ک رۆژی چاوبه‌ستن و چاوبه‌سترا و فیل لیکران.

ته لاق

مامۆستای دلسۆزوهۆشياروراميارمان كه به هه موو هه ست و ويژدانی خۆيه وه دهرده جوراوجۆره سه خته كه مه رشكينه كانی كۆمه لی هه ژاری دهرده داری كورده واری وكوردستانی به لآ لیدراوی هه ست پێ كردوه و دهرمانیشی له لیژانی خۆی بۆدیونه ته وه و زۆردلسۆزانه دهرده كانی بۆ هاوپه گه زانی خۆی ده ست نیشان كردوون و دهرمانه كانییشی به زمانیکي زۆرساده پێ گوتوون.

جا ئه و جار له و پارچه هه لبه سه ته یدا دهردیکی دیکه ی كوژه روله ناوبه ری كۆمه لایه تیمان پێ ده لی و دهرمانه كانییشی نیشان ده دا. ئه وه دهرده كۆمه لایه تییه كه دهردیکی ته نینه وه ی ته كیه و سه ره نجام سه ره كیشی بۆدهردیکی رامیاری كۆمه لایه تی وه ئاكا ماچاره نه كراوو پێدهرمان له كوردستانی به لآ لیدراوی خۆماندا باوه كه به سه د داووناوو به زم و هه راو ته نانه ت جاری واش هه یه، كه به سه د گوناح وتاوان وه ری لادان، باوكان ژنی بۆكوران ده هیئنن یان كوران هه رخۆیان هه لیانده گرن و ده یانپه ویتن. به لام به داخه وه زۆری پێ ناچی كه له یه كترده كه ونه پرۆبیا نوو په لپ گرتن وبه هانه له یه كتردۆزینه وه كه رهنگه دایك و باب یان كه سوکاری دیکه ی هه ردووك لایانیش، به تایبه تی داکیان له و باره وه پێچه خه رو شوینه وارنه بن.

به لام راستی شوین و چه خه ری دایك و باب هه رله و جیه په رایه كه مندا له كانی خۆیان باش نه عاملان دووه و رایان نه هیئاون به تایبه تی یاسا و ده ستووراتی ئایینیان پێ نه گوتوون و له بوون و مان و واتای ژبیانیان حالی نه كردوون، ته نانه ت نازانن، كه ئامانجی به رزی زه ماوه ندی ش جیه. هه رلایان وایه ئه و كاره بۆه یئندیک

رابواردن و هه وهس بازی و هه واخوازییه . خودیاره ئه گهر واش بی
 دوای ماوه یهک رهنگه لیک وهره ز ببن، یان ههرنه بی هیندیک سارد
 ببه وه که ئه ودهم دیاره یان لیک جیا ده بنه وه و به یه کجاری دهس
 لیک هه لده گرن یان ژیانیکی بی تام و سارد و سپریان ده بی و
 سه ره نجام ههر مندالیکی که له وانیش په ییدا ده بی ناته واو و
 نابوخته و ناکامه و به د رهنگ و چیلار لوت باریک ودهم به لیک و
 چلمن و قرخن و بی ههست و بیرو هوش و ناته واوه و لانی کهم یهک
 دوویه کی له و دهر دانه به ملیه وه.

جا ئه و جوړه ژنانه، که به پشتیوانه یه کی که می ژیری و بیرو
 هوش و خووخده ی جوانی کارزانی ودهس رهنگینییه وه ده چنه ماله
 میردان، که بی گومان ئه وه خه یانه تیکه دایک و بابیان بییان ده کهن
 هه میسه ههر هه ناسه سارد و به د بهخت و دهر به دهر ونه حه ساوه و
 ماندوو و دل نابه جی و بی هیلانه ی ژیان و له و ماله شدا بی
 پشتیوان و بی دۆست و دهر کراو و دل هه لقه تراو و ناخۆشه ویست و
 نا له بهر چاون، له پیش هه موو ئه ندامیکی ئه و ماله دا له وانیه
 ته نانهت میرده کانی خۆشیان ههر نه یانه هوین که ئیتر ئه ودهم
 به د بهختی وان مسۆگهره و ته لاق درانیان له ری دایه و ئه و کات
 له وانیه چهند مندالیکی هه ژاری بیچارهش به خۆیه وه تووشی
 هه ناسه ساردی بکه ن!!

به لام به پیچه وانه ژنیککی که خاوه نی بیرو باوه پیککی جوان و
 خودایانه بی و خۆشی ژیرۆمه ندو تیکه یشتو و لیژان و میهره بان و
 زمان شیرین و رهزا سووک و هه ل سوور و کارزان ودهس رهنگین و له
 خوا ترس و خواناس و خۆناس و خه لک ناس بی و ریزی ههر
 کهس به پی پیویست و به ریژه (نسبه) ی خۆی بگری و نامانجی
 ههر خۆشی و رابواردنیککی کاتی نه بی و به داها تووی خۆی و مالی

مىردەكەى ھىودارا بى، نەك ھەر تەنیا خۆى لە خۆشى و كامەرانىدا دەبى و ھىچ كەند و كۆسپىكى نايتە رى، بەلكە دەتوانى ئەو مالىش بكاتە چاوكەى ئەوين و مەكۆى خۆشى و شادى و نمونەىەكى بەھەشتى بەرىن. كە بە داخەوہ زۆر كەمن ئەو جۆرە ژنانە!!

جا چونكە لە گەل مىردەكەشى يەكتريان زۆرخۆش دەوى و تەنانت كارى ژن ومىردايەتیش ھەرلە رووى ئەوينەوہ ئەنجام دەدەن بىگومان ئاكامى زۆر چاكى دەبى.

ئەوژن ومىردانەى كە يەكتريان خۆش ناوى، يان زۆر پىكەوہ گەرم و گور نين و لە سەر بناغەىەكى ئەويندارانەوہ زەماوہنديان نەكردوہ، رەنگە كارى ژن ومىردايەتیش ھەر لە رووى ئەوينەوہ ئەنجام نەدەن، كە ئەو دەمىش رەنگە ئاكامى ئەو كارە مندالىكى تەواو و جوان چاك و لەبار و ژيرو زيرەك و ھۆشيار نەبى يا ھەرلە بنىرا مندالىكى فەلەج، يا ناتەواو بى يا لە بارىك لە بارەكان نا تە واوى ونا پوختە يى تىدابى.

جا ئا لىرەدايە، كە دايكان و باوكان دەبى ھۆشياربن وخەيانەت بە ئەمانەت نەكەن ومندالەكانيان جابە تايبەتى كچەكان زۆر جوان رابىنن و دواى راھىنان و بارھىنانىكى چاك ومروؤفدۆستانە و موسلمانانە ئەمجا فىرى ھەرشتىكى پىويستيشيان بكەن ئىتر دەبى بارھىنان وراھىنان بكەنە بەردى بناخەى فىركردن.

پىغەمبەرى خۆشەويستمان ﷺ دەفەرموئ: (لا ايمان لمن لا امانة له) واتا ھەر كەس ئەمىندارى و بەختەمامەتى نەبى باوہرى نىيە. ئەمىندارى بەردى بناخەى ديوارى ئيماندارىيە.

جا ھەر بۆيە لىرەدا عەرزى دايك و بابەكان دەكەم تىكايە ئاگاتان لە مندالەكانتان بى كە ئەمانەتى يەزدانىن بە لاى ئىوہوہ و

به‌تایبه‌تی باشیان بار بێزن وهۆشیاربن ئەو کچانه که مالی کابرایه‌کی بیگانه یاخزمی ئێوهن وخوای گه‌وره‌ بۆی له لای ئێوه داناون به خووخده و بیروب‌باوره و بارهینان و فێر کرانیکێ ته‌واو جوانه‌وه بیانده‌نه‌وه به خاوه‌نه‌کانیان.

هه‌رله بیرمه جاریکێ باوکی به‌ریز و خۆشه‌ویستم یاخوا به به‌زه‌یی خوای گه‌وره‌ شاد بێ، بۆی گێپ‌رامه‌وه و فه‌رمووی (دوو برا هه‌بوون به نێوی عه‌بدوڵلا و مه‌لا حه‌سه‌نی حه‌مه‌ قوته‌ی، که به هۆی ئەوه مه‌لا حه‌سه‌ن فه‌قیی بابم بوو و زۆری له لای بابم خویندبوو تیکه‌ل‌اوی بنه‌ماله‌ییمان هه‌بوو، مه‌لا حه‌سه‌ن که برا چوکه بوو به کاک عه‌بدوڵلا ده‌لی: ده‌بی فیساره کچه‌م بۆ بێنی و ئەویش ده‌لی جگه‌ له‌وی هه‌ر که‌س بلێی بۆت دینم، به‌لام مه‌لا حه‌سه‌ن مانێ ده‌گرێ و ده‌لی: جگه‌ له‌وی که‌سم ناوی. کاک عه‌ولا که هه‌ر قایل نابێ سه‌ره‌نجام مه‌لا، ئاییش هه‌ل‌ده‌گرێ و به پێی دابی هه‌ریم مه‌سه‌له‌ت ده‌کرێ.

بابم فه‌رمووی پاش نێزیکه‌ی ٢٨ ساڵ له کاک عه‌بدوڵلام پرسێ ئه‌ری مه‌لاژن چۆنه و ئەتۆ له‌گه‌ڵ براژنت چۆنی؟ گوتی عومه‌ر به‌ چه‌زه‌تی عومه‌ر ماوه‌ی ٢٨ ساڵه‌ لێی له به‌هانه‌م و ده‌مه‌ه‌وی جاریک لێی تووره‌ بم، به‌لام هێشتا به‌هانه‌م ده‌س نه‌که‌وتوه‌).

منیش خۆم ئەو ژنه‌م له کاتی پیریدا دیتبوو، که له ناوچه‌که‌دا به‌ناوبانگ بوو. خوای گه‌وره‌ پاداشی ویش و هه‌موو ژنه‌ باشه‌کان بداته‌وه و ژنه‌ خه‌راپه‌کانیش چاک بکات. جا لیره‌دا پیم وایه‌ بی جی نییه‌، که ئەو دو پارچه‌ هه‌لبه‌سته‌ی، که له‌باره‌ی ژنی ژيرو ژنی که‌ردا نوسیومن بگونجینم، که به‌وشیوه‌ی خواره‌وه‌ن:

ژنی ژیر

وه ره بوت باس بکه م ژینی به خوشی
 ژیاننی دور له ده رد و ههم روشی
 ژیاننی پر له شادی و شادمانی
 ژیاننی پر ئه وین و کامه رانی
 ژیانیکه له گه ل یاری که ژیره
 ژنیکه گه ر دلی پر هوش و بیره
 ژنیکه وادلی پر پر له ههسته
 دهرونی پر له ئاوات و مه بهسته
 ژنی ئاوا ژنی ژیره ژنی ژیر
 ژنی ژیر پشتیوانه وشیره ههم تیر
 چه کی شان له مه یدان خه با تا
 دنه ههسته له چوارچیوهی ولاتا
 ژنی ژیر مال و سامانی جیهانه
 هه وینی زینده گی و ئاوی ژیانه
 ژنی ژیر چاکترینی هه رچی چاکه
 بی هه متایه وله ئه ود نیایه تاکه
 روناکی ههوش و مال و ده رک و بانه
 بزویینی هه سته رامالی خه مانه
 له بو میردی وه کو شوره و وه لایه
 مه تال وله مپه ری د هرد و به لایه
 ره زا سوکو خوین شیرین و پاکه
 له هه رباریکه وه تو بیژی چاکه
 زهی گش کات له سه ردولیوی قهنده

به وینهی بولبولی مهسته بهخه نده
 نه گهردیت وده چی وهک بریسکه وایه
 لهنا وما لیشا هه روینه ی چرایه
 بهه دیمهن هه رگوله وریحانه بونی
 نییه قهت بیتته به رچا وت به مونی
 له گهل گش کهس به روخوشی و به گهرمی
 ده تاخیوی به روخوشیو به نه رمی
 ژنی ژیردینه ، ویزدانه ، زیانه
 ژنی ژیر ده ولته ت و مآلی جیهانه
 بومال و میردی خوی هیند تیده کوشی
 هه مونه نگیک و رازیک دا ده پوشی
 ژنی ژیرره مزرورازی زینده گانی
 وه کو پیویسته به وچه شنهی ده زانی
 تریفهی مانگه ته ستیره ی به یانه
 شه بولی نادلی دهر یا به کانه
 گل و پیکه له مالا شوقی سوکه
 هه میشه هه به وینه ی تازه بوکه
 له دنیا داچ شت چاترله وی نین
 شیرین ورونه ههروهک راوی ههنگوین
 وهنه وشه وسویسن وده سکی
 ریحانه شه مامه یدهستی مهردی میهره بانه
 کلوکی سووره لیمویه، به هییه
 ئیتر ته وجییه خوشه ته و له وییه
 نه باته نوقله هه م قه ندوگه زویه
 چ شتی له و چاتره گه ربه دلی تویه

ژنی ژیرئاوی بارانی به هاره
 زمان شیرینه ته رده سته به کاره
 ژنی ژیر چه شنی دوکانی گولانه
 هه توان ومه لحه می زامی دلانه
 ژنی ژیره حمه ت ونازی خودایه
 له هه رچی به سته یه دوره وجود ایه
 شنه ی بایه نمه ی بارانی ورده
 له سه ر چومی خورینی ژیانسی پرده
 بو زامی دل وه کویه ساته وایه
 ژنی واریزی زوری پی ره وایه
 ژنی ژیرهیزی ده ست بینایی چاوه
 وزه ی ئه ژنویه هه م هیزی هه نا وه
 ژنی ژیر سملی په رژینی گولانه
 وه کو خونچه ی نه پشکو توی چلانه
 ژنی ژیرچه شنی حوری ناوبه هه شته
 هه قالی پیاوله مال وکیووده شته
 ژیان بی وی هه موهه رزانی روته
 له که کره ش تالتره هه رزه قنه موته
 به چه شنی ژینی گورژی ده ردومه رگه
 هموی هه رخوارد نه وه ی خویناوجه
 رگه

ژنی کهر

وه ره بـوت بـیـزم رازـیـکی نیـهانـی
 له بـوت بد ویم له ده ریکی جیهانی
 هه لی ریزم له لات ئه وده رودا خه
 دلم پر پرله ئیش وئوف وئاخه
 گه لیکم چه شتوو ئه وده رده تاله
 که ژینم گشتی ژانه وئا وئاله
 به لی یه کجارگران وسه خت وتوشه
 ئه وه ی ئه وده رده ی لیبی ژیانی پوشه
 ئیترخوزگه به وه ی قه ت توشی نایه
 ژنی که رهه رژی ژنی ژیری له لایه
 گه لی کس وک منی به دبه خت وبی فه ر
 ژیانی پرله ژانه ومالی پر شه ر
 له سایه ی هاوژیانی زور که روپه ست
 زماند ارونه زان وگه وج وبی هه ست
 چ ناخوشترین ت خه سـارکه ر
 ئیترهاوار له ده ست وزمانی ژنی که ر
 ملوزمه ، میلمه ، وه ک درک وداله
 له گوینی تالتره ، وینه ی گوژاله
 زمانی هه روه کو دریشوکه ماره
 بو مال ومیردی هه م خوشی ، نه یاره
 ئه وه نده هیچ نه زان وپه ست وپوچه
 ته واوی ژیانی هه رتاوان وسوچه

ژیان شیوینه ؛ مال تیکده ره‌ره‌زا تال
 د و پشک وهه ژد بهایه و ماری ناومال
 خه می مالی نییه و زوریش نه زانه
 نه کابانه و نه بوکی دیوه خانه
 نه هاو رازه نه هاو ده رده نه هاوژین
 گه لیک تفته گه لیک تاله نه شیرین
 ئه گه رشوی به دبه خت روژتا ئیواری
 بد ابای بالای بی ورچسان له کاری
 له به رچاوی نییه وهه ره‌هاته وه مال
 ژیانی سه‌ده‌وه‌نده‌ی دیش‌ده‌کاتال
 ده‌لی توخوت ده‌روی بوکه‌یف و خوشی
 منیش لیره‌م له‌ناو ده‌روپه‌روش‌ی
 که میوانت هه‌بو ده‌یکاته‌هه‌للا
 به‌هه‌رچی بلیی هه‌یه؟ ئیژی نه‌وه‌للا
 ده‌کاشه‌ر مه‌نده‌توش مانه‌ندی میوان
 ده‌قیژینی هه‌تا ده‌تکا په‌شیوان
 ده‌لی خوایه‌ئه‌من‌ئه‌وقسه‌م له‌بوکرد
 که ئابروی خوم له‌لای میوانه‌که‌م برد
 ژیان نازانسی ترسیشی له‌یه‌زدان
 نییه‌وناشزانسی واتای دین وویژدان
 به‌لایه‌، ده‌رده‌، سندانه‌له‌مالی
 زمان‌ی دریزی وی‌قه‌ت‌چا‌که‌نالی
 ئه‌گه‌ر گو‌رژده‌کا‌هاوار له‌ده‌ستی
 ژنی که‌ر که‌س نه‌لی: بی‌بیروه‌ستی

دهبی ئه‌وه‌ش بزانی‌ن خوا به به‌هه‌شتی به‌رین هه‌لده‌لی به تیدا بوونی ژنی جوان وچاک وپاک وخواهن شیوازوخواوخده‌ی به‌رز و ده‌فرموچ ژنه به‌هه‌شتیه‌کان ئاوا و ئاوان!!

بئ‌گومان هه‌ر بنه‌ماله‌یه‌کی دایکی چاکی تیدا بئ‌ژیانی ئه‌و بنه‌ماله‌ خو‌ش بئ‌ لیوه‌یه‌یه و مندالی چاکی تیدا په‌روم‌رده ده‌کرین و هه‌ر گه‌ل و هۆزیک ژنه‌کانیان چاک وپاک‌داوین و ژیر و هۆشیار بن لاره‌کانیشیان هه‌روه‌ها بار دین و سه‌ره‌نجام ئه‌و کۆمه‌له‌ کۆمه‌لیکی چاک و خودای ده‌بی و له‌ژیان و خه‌بات و تیگۆشانا سه‌رکه‌وتوو و سه‌ربه‌رز ده‌بی و ده‌توانی بگاته هه‌موو ئاواتیکی خۆی.

به‌لام با شه‌رم بکه‌ن و خه‌جاله‌ت ببه‌نه‌وه ئه‌و دایک و باوکانه‌ی که له‌ باتی خووخده‌ی باش و بیر و باوه‌ری خودایانه‌و بار هینان و فیر کردنی موسلمانانه که‌کانیان به‌ مؤدی رۆژی ئۆروپایی و رۆژئاوایی و ئه‌لمۆده‌ی گاوری و خوا نه‌ناسی و ره‌نگ و ره‌نگ کاری و سورا و سپیاو رووت ده‌که‌نه‌وه و ده‌رازینه‌وه و وه‌کوو بووکه شووشه‌یه‌ک ده‌یاندن به‌ شوو، ئه‌ویش به‌ هه‌زاران فی‌ل و مه‌کر نازو نووزه و ماره‌ برانه‌یه‌کی سه‌خت و زۆر و که‌مه‌ر شکین و خه‌رج و پیتاکیکی مال و پیرانکه‌ره‌وه ده‌چنه‌ مالی می‌ردی و شانازی‌شی پتوه ده‌که‌ن. داب و مؤدی موسلمانه‌تی و کوردایه‌تییان وه‌لا ناوه‌و داب و نه‌ریتی گاورانیان ره‌چاو کردوه!! که به‌ داخه‌وه زۆر جارن ئاکامیکی زۆر چاکی نابئ و وه‌ک مامۆستا ده‌لی ده‌بینی بووکی سالی ده‌ری‌ده‌که‌ن له‌ مالی.

من خۆم گومانم له‌وه‌یدا نییه، که له‌ چاخی مامۆستا هه‌رگیز ئه‌و هه‌موو داب و نه‌ریته‌ گلاوانه و ئه‌و هه‌موو مؤده و مؤده‌کاری و ئه‌و هه‌موو خه‌رجه‌ بئ‌جیانه و ئه‌و هه‌موو ماره‌ برانه‌ زۆرانه هه‌یجان نه‌بوون و ئه‌و ده‌م وه‌ک دابی کوردی ره‌سه‌ن زۆر به‌ ساده و

ساکاری و به ئاسانی کچیان به شوو داوه و کچه‌ش زۆر به‌پرز و حورمه‌ت و رووسوورییه‌وه چۆته ماله می‌ردی جا هەر وهک دیاره مامۆستای به‌پرز گه‌یی له‌و باره‌وه نییه، چونکه ئه‌و دم ئه‌وه نه‌بووه به‌لام گه‌یی گه‌وره‌ی له‌ خووخده‌ی کچه‌کانه که ناتوانن خۆیان له‌ گه‌ل مالی می‌رده‌که‌یان ریک خه‌ن و خۆیان له‌ گه‌ل که‌ش‌وه‌ه‌وای ئه‌و ماله که بۆ وان مال و مزلیکی تزه‌یه جۆر ده‌ربینن.

به‌لام له‌ چاخ‌ی ئه‌ودا ئه‌وه هه‌بووه، که به‌ هۆی ئه‌وه‌ی، که کچه‌کانیان به‌ ئی خۆیان نه‌زانیون زۆریان له‌گه‌ل بی‌ موبالات بوون هینده‌یان گوئ نه‌داونه‌تی و زۆرچاکیان رانه‌هیناون و به‌ باشیان په‌روه‌رده نه‌کردوون و ته‌نانه‌ت تا ده‌ورانی خودی مامۆستا هەر نه‌شیان ناردوونه‌ته‌ فیرگه و پێیان نه‌خویندوون و مامۆستا خۆی یه‌که‌م که‌سه له‌ کوردستاندا کچی خۆی ناردۆته‌ فیرگه و ئه‌و رچه‌ی بۆ خه‌لکی کورد شکاندووه.

جا بۆیه ده‌فه‌رموی:

ده‌رحه‌ق ژنان بی‌باکن، بۆیه بی‌داکی چاکن
سه‌یری حالی خۆ ناکه‌ن وه‌ک درکن له‌ ناو عه‌ردان

مامۆستا ئه‌وه‌مان به‌ جوانی بۆ روون ده‌کاته‌وه که باره‌ینانی مندالی له‌ پێشدا له‌ سه‌ر دایکه و ده‌بی زۆر به‌ چاکی باری بێنی و خووخده‌ی باشی بکا و ئه‌گه‌ر خۆشی چاک نه‌بی و له‌ بنی‌را چاک بار نه‌هینرابی، ناتوانی منداله‌که‌ی به‌ چاکی بار بێنی و په‌روه‌رده‌ی بکات.

به‌لێ دایک مامۆستای سروشتیه‌و په‌یدا‌بوونی مندال له‌وی‌رایه و له‌ باره‌ی ئه‌نبووژنه‌ی و بژۆنی (مادی و معنوی) یه‌وه مندال لکیکه له‌ داری دایک و ده‌بی هەر له‌ویش‌را پێ بگات ئه‌گه‌ر دایک چاک نه‌بی و

سیداله که ی چاک رانه هینابج دوسه د فه رمووده ی پیغه مبه ر ﷺ
 شوینیک له سه ر منداله که دانانی و سه عدیش - خوا لئی خوش بی -
 ده لئ:

پرتو نیکان نگیرد هر که بنیادش بد است
 تربیت نااهل را چون گردکان بر گنبد است

واتا رنگ و خووی چاکان هه لئاگرئ هه ر که س که بناغه که ی
 خه رابه راهینانی ناکه س وه ک گوئز له گومبه د هه لئاویشن وایه ، که
 هه رچه ندی تی هه لئاوی دیته وه خواری و نایگپریته وه .

ئو جار دوا ی ئه وه ی که باویکی ناله باری کورده واری له قاو
 دها و به ناحه زی نیشان دها و به خه راپی دهنوینی که ئه ویش
 زه ماوه ندی ناپه سه ندی هیندیک له بنه ماله کورده کانه و به کورتی
 دوا ی ماوه یه ک له بهر یه ک هه لئاوه شان وه ی ئه و زه ماوه نده یه دیته
 سه ر باسیکی دیژهبی (شرعی) و بۆمان باسی ئه وه ی ده کا ، که به بی
 عوزریکی قبوول و بی گوناح و تاوان به هیچ جوړیک ژن ته لاق دان
 دروست نییه و ته نانه ت پیغه مبه ر ﷺ ده فه رموئ: (ابغض الحلال
 عند الله الطلاق) ناخوشه ویستترین هه لال به لای خوداوه ته لاق و
 ژن بهردانه .

جا مامۆستا به توندی ئه و کاره مه حکووم ده کا و به ناپه سه ندی
 نیشان دها و ده لئ دهبینی جاری وایه بووکی یه ک ساله له مالی
 میردی وه دهرده نری و ته نانه ت رووتیشی ده که نه وه و هه موو بهرگ و
 جل و خشل و زپ و زیوه ر یشی لی ده که نه وه و به توپی ده سما ل و
 به که وشکی رووت ، که ئه وه ش کاریکی زۆر نامرؤقانه و
 ناموسلمانانه یه وه دهری دهنین!!

ئاخر زۆر شتیکی سهیره خو ژن نهگهر ژن بی وهکو گولیکی جوانی بۆن خووش وایه، که بۆن و بهرامهکهی نهو ماله که تئیدایه پر دهکا بهلام له کوردهواریدا نهو گولنه جوان و نازهنینه ههروا له خۆرا و بی هیچ بهلگهیهکی دێژهی لک و پۆی دهشکینن و بهرپهری دهکهن و ههلیدهکیشن و فری دهدهنه دهرهوه!!

جا بۆیه دهفهرموئ: ژنیش له ژياندا ههروهکوو پیاوه و ئهویش ههروهک پیاو چاو لادانی له سهره و فهرمانی خوا بۆ ههردووکیان وهکوو یهکه و جیاوازییهکیان نییه مهگهر له هیندیک مهسهلهی تاییهتیدا. بهتاییهتی ئهرک و بهرپرسیهتی ژن گهلێک گهوره و گرینگه چونکه نهو دایکهو دایکیش ههروهک گوترا ئهرکی بارهینانی مندالی له سهه شانه که بهراستی ئهرکیکی زۆر سهخت و دژوار و گرینگ و گهوره و گرانه.

جا مامۆستا دهفهرموئ ئهرکی ژن گهلێک گهوره و گرینگه و دهزانی نهو ئهرکه گهورهش چیه مندال بوون و پهروهده کردنه و بارهینانی مندالهکش بیگومان ئهرکیکی گهلێک گهوره و گرینگ و سهخت و دژوار و له راستیدا بناخه و بنچینهی رهوش و خووخدهی خهک و گهل و کۆمهله ههمان راهینان و بارهینانی منداله که له لایهن دایکهوهیه، جا ههر بۆیهش لهو بارهوه دهفهرموئ:

ئهوهه چشتی دهچینه گویی مندال له ناو لانکی
 گهر چاکه و گهر خهراپه لای لایسی دایکی

بهلێ میتشک و دلی پاک و بی گهردی مندال وهکو قاقهزیکی سپی و بی بهلایه که هیچ شتیکی تیدا نهووسرابی و هوهلین نووسهههیش له سهه نهو قاقهزه پاکه دایکه و ههرجی لێ بنووسی دهمینتتهوه،

بێشدا و فێر کردنی کاتی مندالی وهکوو نهخشنه کێشان له سههر بهردییه و زۆر به زهحمهت دهشۆریتهوه.

ئهگەر کهسیک بیههوی کهسیک به کهیفی خۆی رابینێ دهبی له بێشدا تهواوی راهینانهکانی، که له دهورانی مندالی و وهگرتهوه و له چوارچێوهی ژیانی فێری بووه له دل و میشکی وی بشواتهوه جا ئه و جار به کهیفی خۆی له سههری بنووسی که ئهوهش زۆر به زهحمهته و شووشتنهوهی به یهکجاری ههر ناگونجی و له توانای کهم کهسدایه. تهنا نهت جاری واش دهبی که کابرا ههر تێیدا سههرکهوتوو نابێ و شکستی دهخوا و رهنج به خهسار و زهحمهت به فیرۆ دهبی.

جا ئهگەر کهمیک لهو پارچه ههلبهستهی مامۆستا ورد ببینهوه بۆمان دهردهکهوی، که چهندین باس و مهبهستی گرینگ و پر و اتا و جوانی زۆر لیزانانه کۆ کردوونهتهوه و چۆن سههرهتای وتاری به ئایهتی قورئان دهس پێ دهکا و پیمان دهلی که ئهگەر موسلمانین دهبی به پێی قورئان رهفتار بکهین.

تهلاق

خودا فهرمووی له قورئان (الطلاق مرتان فامساک بمعروف او تسریح باحسان بلین به قهومی کوردان دهستی من و دامینیان عهیبه به حهقی قورئان ژن هینان و تهلاق دان ژن زینهتی دنیایه ئهمانهتی خودایه حهیبی مستهفایه قهلاتن له بو میردان ژن ئهگەر به حورمهت بی، بی زیللهت و زهحمهت بی

به تهربیه و خزمهت بی، دلگوشاد و لیو خهندان
 کووری دهبی وه کوو شیر ئاقل و دانا و دلیر
 به دل غهنی به چاو تیر، سهردار و مهردی مهیدان
 ژینکی دهر به دهر بی، دل پر غم و که دهر بی
 رهزیل و دهس به سه ره بی، وهک مه حبووس له ناو زیندان
 دهبی ئه ولادی کوو بی؟ بی رهوت و ههم بی پروو بی
 میشکی وه کوو که دوو بی، ترسه نوک وهک یه هوودان
 زهرد و زهعیف و باریک، گوئ گران و چاو تاریک
 لووت به چلم و دهم به لیک، سارد و سووک و سه رگهردان
 ئیهوی ئه ی گهلی کوردان ئه ی هه ژارانسی نهزان
 ئه ی بیئاگیان له ژیان له ریگه ی راستی قورئان
 دهر حق ژنان بی باکن، بوئه بی داکی چاکن
 سهیری حالی خو ناکه ن وهک درکن له ناو عهردان
 کئی دایکی چاکی نه بی هه ره بی تهربیه ت دهبی
 دواکه وتوو کوللی عالم بیبهش له هه ره دوو جیهان
 تهربیه له لای داکه داک چایی ئه ولاد چاکه
 باب له ئه سلا بی باکه فه رقه کی ناکا چهندان
 داک مامۆستای فیتریه به ییدا بوونت له ویه
 به مادی و مهعنه ویه خهراپه له ریسی لادان
 که داکی چاکی نه بی دووسه د هدیسی نه بی
 چلۆن تهئسیری دهبی وهک پف له پوتک و سندان
 دۆل و زورنا و هه لپه رین ژنی بو کورمان دیتین
 زۆر پی ناچن ده بینین شه ر و شو ر و تیکه ه لدان
 ئه وو ه ل خه زوو ر و خه سوو تیده کۆشن دوو به دوو
 به دزی یان روو به پروو لیکیان ده که ن به فه ندان

رۆله ژنت تهلاق ده بوۆت دههینم ههتا ده
 له کچانی بهگزاده، بیکهینه خهنهبهندان
 دهبینی بووکی سالی دهری دهکهن له مانی
 به تاي سۆل و دهسمالی بیئاوینه و بیکلدان
 له شهریعهتی رهسوول بیعوزریکی زۆر مهقبوول
 ههرامه قهتعی مهوسوول، گوناوه دهس لیک بهردان
 زنیس وهک موزهککهره، عهینهن ئهویس بهشهره
 چاوادانی له سهره، ههر دوو له یهک حوکم دان
 وهزیفه ی زۆر گهورهیه دهزانی ئهویس چهیه؟
 مندال بوون و تهربهیه بیمهسخههه و جوین پی دان
 زنان قهت تهلاق مهدهن، له گهڵ یهک مومتهزیج بن
 وهکوو رۆح له گهڵ بهدهن، به ئولقهت و دلشادان

پارچه په‌خشانیك سه‌باره‌ت به نه‌خشی ژن

پیاو هه‌ر ده‌لێسی شه‌تاویکی ره‌وان و گه‌رم و کوله‌هاته‌یه که له ره‌وگه‌ی خۆیدا هه‌میشه هه‌ر ده‌روا و شه‌پۆلان داوێ و زلقان ده‌دا و بئ‌پراوه‌ستان، زۆر به توندی ده‌هوشینی و مۆنج و پیلان ده‌دات و به غورپه‌م به‌ره‌و ئامانجیکی نادیار به کوله کول هه‌ر ده‌روا و ده‌هاژینی، که‌لیک له‌کول و زۆر له جۆش و خرۆشه و راناوه‌ستی و هه‌دا نادا و داناسه‌کنی و دانامه‌زری و ئیتر تاویکیش تک نادا.

وه‌ک شیریکی سه‌رگه‌هه‌ پێچه‌ی ته‌ندوو‌ریکی نیل دراوه، که‌فه‌ی ده‌کاوه‌له‌ده‌چیت و زلقان ده‌دا و پرنجکان داوێ. یا ئاسنیکی داخی داخی سووره‌وه‌ بووی ناو کوره‌یه و پرنجکی ئاوری لی ده‌بنه‌وه‌ و گش تیه‌ن(حجم)ی ئاوری رووته‌وه‌ک سه‌به‌یه‌کی داخراوی نیل دراوه‌وه‌ له‌به‌ندیکی گه‌رم ده‌کا دانامرکی و ناکوژیته‌وه‌وه‌ هه‌ریمیکی وه‌ کول دینی. هه‌روه‌ک شیریکی تووره‌یه‌وه‌ دیت و ده‌چی و ده‌لرفینی و ده‌گرمینی و ده‌هاژینی دار و به‌رد لی‌ک راده‌کیشی و مه‌له‌به‌ندیکی ده‌هه‌ژینی و کام جیگایه‌ زۆر سه‌سته‌مه‌ و قه‌ت نه‌پرووخه‌ و قایم و قۆله‌ و بره‌به‌ندیش کاری لی ناکا تیکی ده‌دا و ده‌پرووخینی و ده‌پرمینی و له‌به‌ر یه‌کی هه‌له‌وه‌ه‌شینی و به‌یه‌جاری کلێسی ده‌کاوه‌هیکاته‌ که‌لاوه‌یه‌کی وا کونده‌ به‌بوو لێی بخوینی.

بئ‌گومان ده‌بی که‌سێک هه‌بی وه‌یلاوینی و ده‌ستیکی میه‌ره‌بانانه‌ی پڕ ئه‌وینی به‌سه‌ر سه‌ریدا به‌ینی ده‌نا دنیا ویران ده‌کا ئاور و ئاسن تیکه‌ل ده‌کاوه‌ دار و به‌رد لی‌ک راده‌کیشی، خه‌وه‌ له‌ چاوان هه‌رام ده‌کا، جوولانه‌وه‌ی هه‌موو زیانه‌ و ره‌وشی ویرانکه‌ریه‌.

پیاره روون و ئاشکرایه و شتیکی گهلیک سروشتیه که ههوینی
 ئەو شیره له جۆشه و دامرکینهری ئەو ئاوره بهتینه و ههروهها
 سارد کهروهوی ئەو ئاسنه سوورهوه بووه و ئارام کهروهوی ئەو
 شیره که فپژینه و هییدی کهروهوی ئەو سوۆبه نیل دراوه
 ههژنهوته نیا ژنه و بهس، ئیترههر ئەوه که بتوانی بیهینیتهوه
 سهرژیاو روحواله تیکی ئاسایی له وهه موورق وقین و توورپیه
 بیگپرتیهوه

به لئ به راستی ژن ههوینی شیرو دامرکینهری تهن دووری نیل
 دراوو سارد کهروهوی ئاسنی قال و لاوینهری شیری توورپه و تۆسن
 رق هه لستاوی پیاوه و بی گومان پیاو هه رله په نای ژندا ئارام
 دهگری و هه ربه هوی ژن ئوقره دهگری و هه ر به هوی وی و هه ر له
 گه ل وی تامی له ژیا نی خوی دهکا و چاک تیدهگا تام و بوون و
 بهرامهی ژین چیه، ژیا نی به ژنه وه ژیا نه، دهن دهر د و کول و
 ژانه، ژین به ژن له ژان دهر ده چی و هه ر ژنی شه که ژیا نی
 پیاو ده کاته دهر د و ژان و ژه قنه مووت. جا ئەو حالهش که ئاوایه
 دیارده و نیشانهی خودایه و خووشی له قورئانی پیرۆزدا ئاوا
 ئەفه رمی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا﴾
 روم: ۳۰. له دیارده و نیشانه کانی خوایه ئەوه که دروستی کردوه
 بۆ ئیوه هه ر له خوۆتان و له چه شنی خوۆتان هاوتا (ژن) انیک، تا له
 په نای واندا ئارام بگرن و بجه سینه وه.

به لئ ژن هوی ئارام گرتنی پیاوه و هوی ئارامش و هه سانه وه و
 تكدان و هه دادانیه تی. ژن ئەگه ر ژن بی و ژان نه بی، گولی
 دهسته چنی پیاوه، چه پکه و دهسکه ی ریحانه په، شادی هیین و
 خه فته به ره و شیرین که ری زینده گانی و تالی رهوین و دژی دهر د و
 کول و خه مه. ژین و ژیا ن، مان و هه بوون، بیداری و خه و، لای و

پیری و مال و سامان، دنیا و په‌سلان هه‌مووی هه‌ر به ژنه‌وه نه‌خشینه و هه‌ر ته‌نیا به ژنه‌وه ره‌نگینه. ژن مه‌لحه‌م و هه‌توان گش زام و برینکی ناو دلی پر کۆلی پیاوه، دهرمانی دهرد و ناسۆره، هیمنی شه‌وی بی‌چرپه و پرته و رووناکایی روژی روونه.

ژن هه‌سانه له بۆ می‌رد و ئامرازی تورنجی پیاو سوینه، ژن خونچه‌یه و گجوله‌ی داری به‌رییه، گوانی ئاژه‌لی ئاوسه و داوه‌ستاوی هیوا و هومیدی ساوايه، ژن بۆن و به‌رامه‌ی گیابه‌ند و خاو ترووسکه‌ی گۆل و بسکی به‌ره‌زا و بی‌زایه، ژن نه‌سرین و نه‌سته‌ره‌نه و شه‌وبۆ و شللیز و شه‌شپه‌ره، شه‌مامه‌ی به‌رده‌ستی پیاوه بۆ رامووسین و هه‌لمیسین شه‌و و روژ له ده‌ستی دایه، ژن گۆلیکی زۆر نه‌خشین و ژن ریحانه‌ی ناو په‌رژینه، ژن له گۆله‌باغ، ده‌نکی هه‌نار، دوپر و مه‌رجان، گه‌وه‌هر، یاقووت، له نه‌قیمی ئه‌نگوستیله‌ی قامکی چووکه‌ی بووکی سه‌نگین و رووسووری تازه و یه‌کشه‌وه‌ش جوانتره، له‌بارتره، دلگرتره، به‌رچاوتره و زۆر چاتره، ژن گۆلیکی نه‌شمیلانه و خشتیلانه و ره‌زا سووک و خوین شیرین و دل‌رفین و هه‌ست بزوینه، ژن شه‌وچرای دیوه‌خانی گه‌وره پیاو و می‌رخاسانی روژگاری تازه و کۆنه، وه‌کوو هه‌وری به‌هارانه‌و خوناوه‌ی ژین ده‌بارین، شه‌واوی بی‌ستانی تینووی تیه‌نی پیاوی ته‌مه‌نداری تامه‌زرۆیه.

ژن تام و بۆی تون به‌تونی چیشته خۆشکه‌ی ده‌ستی کابانی قازاخه، گرشه و ورشه‌ی ئه‌ستیران و پیللی مانگ و تیشکی روژ و مه‌ندی ئاوی ده‌ریای قوول و هه‌وای هاوینی کویستانه، ژن ئه‌وینی راسته‌قینه و ئیشتیاو ئاره‌زوو و ئامانجی به‌رزى پیاوی هیواداره، رازی دلی دلداران و ئه‌وینی ئه‌وینداران و هه‌ستی می‌شکی هۆشیاران و بیری روونی خاوه‌ن بیری گه‌لیک ژیری که‌میک پیره.

ژن دیمه‌نی چیا و چیمهن و قنه‌ی کهو و رهوتی کۆتر و ده‌نگی زولالی تافگه‌یه و ئاهه‌نگی شمشالی شوانی کێوه‌کانی کوردستانه.

ژن فاز یا نۆلی بریسکه‌یه و بئ وی هیچ گۆپتیک نایسی، ژن گهرمایی مالی سارد و سپری پیاوی رووته و شهوقی ماله و به ته‌نیا نیوه‌ی جیهانه، ژن بۆ پیاوی جل‌وبه‌رگه و داپۆشه‌ری له‌شی رووتی پیاوی له‌ش پر له که‌وه‌نه و شیرمه‌وه‌ی نه‌نگه‌کانه و شووره‌بیه‌کان داده‌پۆشی.

ژن وه‌کوو شانە‌ی هه‌نگوینی شلخه و پووره‌ی یه‌کساله‌یه، ژن وه‌ک خامه یا توخ شیر و مه‌یره‌و په‌نیری تازه‌یه، ژن رۆنی زه‌نگ و که‌ره‌یه، ژن له هه‌ویر نه‌رم‌تره، له جوانی جوانتر و له گهرمایی گهرمترو له خودی تین به تینتر و له ئه‌وین پر ئه‌وینتره، له شیرنایی شیرینتر و له خودی تام به تامتر و له هێمنی هێمنتر و له دایک و باب داسۆزتر و له کور و برا پشتیوانتره.

گه‌وره‌ترین نازی خودایه و رۆژی گیانه و ژیری و بیر و هه‌ستی پیاوه و خواش ئه‌وی بۆ پیاو داناوه، خۆشه‌ویستی پێغه‌مبه‌ری گه‌وره‌مانه و ئه‌مانه‌ت و دیاری خودایه، پێغه‌مبه‌ریش ﷺ پێی هه‌له‌ئێ و له باره‌یدا ده‌فه‌رمووی: (الدنيا متاع و خیر متاعها المرأة الصالحة) جیهان هه‌مووی هه‌ر سامانه و چاکترینی ئه‌و سامانه‌ش ژنی چاک و میهره‌بانه

ژن شادییه، رزگارییه، خۆشییه هه‌م ئازادییه، ژن خۆراکی هه‌زار تامه و گۆلی هه‌زار ره‌نگ و سه‌دان بۆن و به‌رامه‌یه. به‌لام سه‌د داخ و مه‌خابن، هه‌زاران جار به داخه‌وه ژنان زۆر که‌میان وا چاکن، که‌میان خاوه‌ن ئه‌و شیوازه‌ن، خووخده‌ی هه‌مووان وا نییه، هه‌موویان به‌و ره‌وش و ره‌فتاره‌ نین، ژنی وایه

زۆر بهددهی و زۆر زماندار و بهدپهوش و بهد کرداره، زمانی تیژ و درێژو بهدی وهک دریشوکهی ماری گانگی بهو لاو لایاندا دهیکپێڕ و سام دهنوینێ و خۆی رادهنی، له خووخدهی باش بیهشه و روو ههلمالوو و روورهشه، وهک دووپشک و هۆلهپهزه، درنده وهک گورگ و ورچ، له خهزیرین و مانگرتنا نه مالۆس و نه یهکانه دهسکانیشی له دوا ناکهن، چلکن، قرژن، مۆن و مرچ، وهک نهخۆشی شیرپهنجهی میشک و خوین وایه و به یهکجاری پیاو سیس دهکا.

وهک ئازاره باریکهیه و ههر ژهقنه مووت و سندانه، گوژال و کهکه نایگهنی و له تاله گهزهش تالتره، وهکوو درووی دروو دوک وایه و له کهنگر و کیفار درتره، ئۆقره و ئارامی پیاو کوژه و زیانی بۆ ئایینیش زۆره، وهک گهردهلوول و گێژه لووکهی چلهی جستانه و ئارامی و هیمنایهتی مال و حالان رادهمالی و زیان له خۆشی و کهس و کار و ماله میردان دهشیوینێ. کپیوه و تۆفان و باکوته و پیاوی له سههمان دهکوژی، گهرمای هاوین و سهموونه و میشکی مرۆف وه کول دینێ، تووره و تۆسن و قهلس و قۆله و بهزهی نایهته سهه لێو و بهزهی به خۆشیدا نایه، ههر ههوایهکی دهزانی و ئهویش ههواي نژایهتی و نهیارییه، ههر ببزوی زیانیک دهدا و مال کاولکهه و دهس رهشه، زۆری واش ههن پیس و پۆخل و قوون قولهتین و داوین پیسن، پیسکێر و بیژ ههلستینن، ریزی هیچ کهسیک نازانن و له خوا نهترسو بی دینن، بی و بیژدانن، بی ئایینن، میرد نهناس، ژیان نهزان و ناخاوینن، له ماله میرداندا دژ و زۆر نهبان و زۆر نامۆنه. ژنی وا ههیه ههر بهلایه، بهدبهختیه و له مالیدایه، ههرچی دهیکا به شهه دهیکا، و ناشتی له جانفادا نییه، وای به روژیکی ژنی ئاوا برۆا به بووکی بۆ زاوا و بیته کابانی

ئالان، بۆ بەدبەختى كابرانى مېردى بېيىتە دايقى مندانان، دوور نەپۆين گورژى گوتەنى: ژنى ئاوا ياخوا خودا، بە دوژمنى منىشى نەدا.

جا ھۆنەرى كورد جەنابى موفتى پېنجويىنى لەو بارەوہ پارچە ھەلبەستىكى زۆر جوانى ھەيە كە بۆ رازاندنەوہى مەبەستەكە دېرەدا دەيگونجىنين.

ژنى باش

گەر خودا بى دا بە چاكي دەولەتى شاھانە زن نىعمەتتىكە وەك بەھەشت و ھاودەمى پياوانە زن بۆ دلىكى بى خەم و شەخسىكى بى دەرد و ئەلەم گەوھەرىكى شەو چراغى زوورو بەر ھەيوانە زن گەر كەم و كورپىت لە مالېشا ھەبى باكت نەبى بۆ كەم و كورپى ترازوى كۆمەلى خىزانە زن زن لەلای پياوى نەزان و سەرسەرى نرخى نىيە بۆ زىانى كۆمەلى باشتر لە مير و خانە زن بۆ سوپاسى باسى چاكي چى بەيان كەم ھەر كەمە جووت و ئاش و نان و بەرگ و باغچە و بىستانە زن باعيسى ئارامى قەلب و مەرھەمى دەرد و برىن بۆ ھەموو دەردى دەوا بەخشىكە وەك لوقمانە زن دەولەتتىكى پىر لە شەوق و زەوقە دايم بۆ بەشەر نىعمەتتىكى خۆشەويستى و بى سەر و سامانە زن كەى گول و گولزارى باخاتى ئىرەم وەك ئەو ئەبى باخى ساحىب زىننەت و پىر لولئو و مەرجانە زن

بۆ که‌سێ نوووری سوله‌یمانی له قه‌لبا بی یه‌قین
 پایه مه‌حکهم کردنی هه‌ق، دین و هه‌م ئیمانە زن
 زۆرتری عه‌یشی به‌هه‌شتی (حوری العین) کچن
 له‌ززه‌ت و خۆشی به‌یانانی له‌ناو قورئانه زن
 بیتو گهر مولکی که‌مال و گه‌نجی حوسنی یه‌ک که‌وی
 گهر دووسه‌د گه‌نجی له‌سه‌ر دانێی ته‌لیم هه‌رزانه زن

ژنی خه‌راپ

گهر خودا نه‌یدا به‌ چاکی دوژمنی ئینسانه زن
 مار و دوو‌پشک و پلنگی شاخی هه‌ورامانه زن
 گهر گلۆپی دوو سه‌دیش هه‌لکه‌ی له‌ مال و مه‌ته‌با
 دووکه‌لی حه‌وش و هه‌سار و ژوور و به‌ره‌یوانه زن
 تۆ ده‌ په‌یدا که‌ی له‌ رۆژا ته‌و به‌ نسی داناکه‌وی
 هه‌ر خه‌ریکی قاووج و قوچ و بردن و تالانه زن
 گهر نه‌خۆشینت نه‌بی سیل داری و دل پر له‌ خه‌م
 چۆته ناو جه‌رگت به‌ دايم ئیش و ده‌رد و ژانه زن
 گهر له‌ گه‌ل ته‌ودا به‌هه‌شتت پی بده‌ن لیتی رائه‌که‌ی
 تا وه‌کوو مردن عه‌زیزم ده‌ردی بی ده‌رمانه زن
 گه‌رچی شیوه‌ی شوخ‌وشه‌نگ و دوور‌کوژ و پره‌یشوه بی
 تۆ له‌به‌ر چاو و دل‌ت شیوه‌ی وه‌کوو شه‌یتانه زن
 بۆ خه‌راپی ته‌و قه‌له‌م ته‌شکی و زمانیش کۆل ته‌بی
 قایبیزیش رازی نه‌بی هه‌ر ئیشی گیان کیشانه زن
 هه‌ر بزێ موفتی که‌ وا دیم له‌رینی راستی ته‌رۆی
 هه‌ر بلێ تا مردنت ده‌رد و به‌لای ئینسانه زن

مامۆستا و گاندی، یا کورد و هیندی

ماهاتما گاندی، که پیتۆل و خهباتگێڕیکی گهورهی هیندووستانی بووه و له نیوانی ساڵهکانی ١٨٦٩ و ١٩٤٨ دا ژیاوه و ماوهی بیست ساڵی رهبهق بوۆ رزگاری کردنی ولاتی هیندوستان له چنگی داگیرکهانی ئینگلیس خهباتی شیلگیرانه و هیمنانهی رامیاری خۆی درێژه پێداوه و به ههموو هیز و توانای خۆی بوۆ ئه و کاره تیکۆشاوه و، تا دوا ههناسهی ژیانی پر له شانازی له خهباتی نهته وایهتی رانه وهستاوه.

له ساڵی ١٩١٤ گهراپهوه بوۆ ولات و نیشتمانی خۆی و سه رکرایهتی بزووتنه وهی نیشتمانی هیندی له ئهستۆی خۆی گرت و رابه رایهتی هیمنانهی گهلی هیندی، تا رزگار بوونی یه کجاری هیندوستان له چنگی خویناوی ئینگلیستان کردووه و بوۆ ئه و مه بهسته چهن دین جار مانی له خواردن گرت، تا سه ره نجام له ساڵی ١٩٤٧ هیندوستانی به سه ربه خۆیی گه یاند، به لām له و رییه دا گه لیکێ سه ختی تووش هاتن و گه لیک بوۆ ئه و گه له ماندو و مجرۆ و برسی و تینوو و گه لیکیش شه کهت و له په ژاره دا بوو، تالی و سویرییه کی یه کجار زۆری له و رییه دا چه شت و هه میشه هه ر هه ناسه سارد و ماندوو بوو، مامۆستا ئاسا تا مردنی نه چه سایه وه.

جا مامۆستای گه ورهش، که ده توانم بلێم بوۆ گه لی کورد له گاندیش ماندی تر بووه و له ویش دلسۆزتر و هه ناسه سارد تر بووه خوی وه کوو گاندی داده نی و ده لی:

منیش هه ر وه کوو گاندی هه ناسه سارد و ماندی
له قهومی کورد و هیندی، ئه وی خیر بوو نه ماندی

بەلئ بەراستی جیى خۆیەتى كە مامۆستا دەفەرموی: منیش
 ھەر وھا و لە چەشنى ماتما گاندی بۆ گەلەكەم دەردەدار و بە
 ئازارو خەمبار و بەژار و پەرۆشم و گەلیكیش شەكەژۆ و بیھیوا و
 ھەر وھا ماندوو و ھەناسە سارد.

منیش ھەر وەكوو ئەوی خەمبار و بەرۆشدارم. منیش ھەر وەكوو
 وی دل پى دەرد و بەژارەم، چونكە منیش ھەر وەكوو وی دەبینم
 گەلەكەم برسى و ھەژارو زورى لیكراو و رووت و رەجالە و
 ستمكاران دەیچەوسیننەو دەیخۆن و دەبیریننەو.

بەلام من دەلیم بردی مامۆستا ھەزار بەرابەر لە دەردی گاندی
 دژوارتر بوو و مامۆستاش خۆی زۆر زۆر لە گاندی ماندیتر بوو و
 مەنجەل دلی پى لە كۆلی لە ھی گاندی لە جۆشتر بوو.

چونكە گاند لەگەل یەك دەولەتى زۆردار رووبەر و بوو، بەلام
 شەشسەد ملوین ھیندووزی بە پشیتۆو بوو و وپرای وی خەباتیان
 کردوو و تەنانەت لە قسەشى دەرنەچوون و ھەرچی ئەو فەرمانی
 دابى ھەموویان خیرا بەرپۆەیان بردوو و خەیانەتکاریشیان لە
 نێودا نەبوو و ھەموویان ھەر دلسۆز بوون.

بەلام مامۆستای ھەناسە سارد و ماندووی كوردستان لە گەل سى
 دەولەتى زۆرداری وەك ئێران و عوسمانی و ئینگلیس پێو بوو و
 كوردستانەكەى وییان کردۆتە سى پارچە و كەسیش گوئی نەداوئەتە
 ھات و ھاوار و نالە نال و گریان و زاری دلسۆزانەى و بە داخو و
 ئا و ھەناسەكەشى كەسى نەگرتوو و ھەرچەندى لە بەر خوداش
 ھەلباویشكاو تووك و نزاكانى گیرا نەبوون.

كوردەكان لە باتى ئەومى وەكوو ھیندیەكان، كە پیاوانە كەوتنە
 دوای گاندی دلسۆز و رابەرى راستەقینەى خۆیان و زید و
 نیشتمانەكەى خۆیان رزگار كرد و داگیركەر و چەوسینەریان بە

چۆکدا هینا و له ولات به جاریکی راویان نا، بکهونه شوین مامۆستای لیژان و دلسۆز و هۆزان و خهمخۆری کورد و کوردستان، بوون به سهدان قۆل و ههر قۆلهی کهوتنه داوی شیخیکی خهیانهتکار و له باتی ئایین و رامیاری روویان له تهریقته کرد و گهل و نیشتمان و ئایین و خویان له بیر چۆوه!! چاکیان به خهراپ کۆرپییهوه و دهس بهتال و رهنج به خهسار و مال و یتیران و ههلوهدا بوون!! خویهکی گهوره و تاک و تهنیایان کرده سهدان خوا و شهریعتیان دا به تهریقته و ئیتر تهریقته تیش ئهوهیه، که دهیبینین.

من خۆم هیچ گومانم لهوهدا نییه، که ئهگهر ئهوهدهم کوردهکان له ههر سیک پارچهی ئهوهدهمی کوردستان راپهڕیبان و مامۆستای گهورهیان کردبا به رابهری خۆیان و خهباتیکی خویان دهست پئ کردبایه، سههرکهوتنیان له سههرکهوتنی هیندییهکان مسۆگهتر دهبوو. ههر لهو دیارییه چووکهلهی خۆیدا، که به تیهن (حجم) زۆر بچووکه، بهلام له راستیدا جیهانیکه له چهند جێیاندا بهرنامه و نهخشهی ئهوهنده جوان و بهجئ و رامیارییهانه بۆ کوردان دادهپێژئ، که هیچ رامیار و پسهپۆریکی رامیاری و سپایی و کۆمهلایهتی تا ئیستا نهیدیوه و نهیکردوه بهلام به داخهوه کوردی بیچاره و ههزار ههرگیز دۆست و دوژمنی خۆی لیک جیا نهکردۆتهوه و خۆی هاویشتۆته باوهش ههر دوژمنیکی خۆی یا دوژمنی دۆست نوین و له دژی دۆستانی دلسۆز و خهمخۆری خۆی راپهڕیوه و ههزاران نیوو ناتۆرمی بۆ ههلبهستوه و ئهگهر یهکیک ویستبیتی ئهوه خهلهکه ههزار و سههر لئ شێواوه روون بکاتهوه، دههۆلی کافریهتی و زورنای بی ئاینیان بۆ لێداوه و چهپلهیان لئ تهقاندوه و به کهیفی خۆیان ئازاریان داوه و دیاره داگیرکه رانی

کوردستانیش هەر ئه‌وه‌یان و یستوووه هەر بۆئه‌وه‌شیان هان داوان و
 کۆلکه مه‌لاو گه‌نده‌له شیخه‌کانیش به ده‌وریانه‌وه هه‌له‌په‌ریون. هەر
 که‌س پێی گوته‌بن وا نابێ و نابێ وا بکه‌ن، خێرا بوونه‌ته دژ و
 نه‌یاری!!

مامۆستاش جوانی هه‌ست به‌و مه‌به‌سته کردوووه و به‌ په‌رۆشه‌وه‌وه
 به‌ دلی پر له کۆله‌وه ئاماژه بۆ ئه‌وه ده‌کا و ده‌فه‌رموی:

مه‌لا گه‌ ر بێ و بلێ نا بێ وه‌ها بی
 ده‌لێن ئه‌و فاسیقه بوته وه‌ها بی
 وه‌هابیشیا به‌ جووری کردوو ته‌لقین
 وه‌ها بی یا نی بێ ئا یین وبی دین

له میژیشه که به‌رچه‌سپی وه‌هابیه‌تیان بۆ مه‌لا زانا و دانا و
 هۆشیار و ژیره‌کانی کوردستان ساز کردوووه و ئاماده‌یه و هه‌رده‌م
 ویستیان به‌ نیوجاوانیانه‌وه ده‌نین!

جا دوا‌ی ئه‌وه‌ی که خۆی له گه‌ل گاندی له‌ته‌رازوو‌یه‌کدا داده‌نی و
 له ماندوو‌یه‌تی و هه‌ناسه ساردیدا خۆی به‌وی هه‌لده‌کێشێ، دیته
 سه‌ر باسی نا‌کۆکی و دووبه‌ره‌کایه‌تی گه‌لی کورد و له به‌دبه‌ختی و
 نا‌پێکۆپێکی و ژیا‌ری کورده‌وا‌ری ده‌دو‌ی و پاشی ئاخ و داخیکێ زۆر
 ده‌لی حه‌یفه بۆ سه‌لاحه‌دینی ئه‌ییووبی و نه‌وه و کو‌ر و کاله‌کانی
 وی، که جیهانی ئیسلامییان بۆ ماوه‌ی سه‌د و پێنج سا‌لی ته‌واو له
 به‌ر ده‌ستیدا بوو هه‌موو جیهانی کو‌فر لێی ده‌ترسا ئه‌و جو‌ره
 که‌سانه‌ش که دوا‌ی وین بلێن ئی‌مه‌ش هەر وه‌کوو سه‌لاحه‌دین
 کوردين!! ئیتر به‌و شیوه درێژه به‌ ده‌ردی دلی خۆی ده‌دا و کولی
 دلی هه‌لده‌پێژی و ده‌فه‌رموی:

ماهاتما گاندی

مهلای کۆیه

من و گاندی

منش هه ره وه کوو گاندی هه ناسه سارد و ماندی له قهومی کورد و هیندی هه رچی خیر بوو نه ماندی چهند له قهومی کوردی تی ده فکرم به وردی به هیچ وه جهتیکی نه مدی ئاساری ئیتیجادی قهومیکی وا له یه ک دوور، بی رابه ر و بی شعور تال و تیژ و تفت و سوور، خو به خویی ئه عادی نه بوون و نینه و نابن، مه گه ر جاوهیی وا بن سه د حه یف و سه د موخابن، بو سه لاه و ئه ولادی ده رحه قی یه کتر دژمن، خوینی میسکی یه ک ئه مژن باب و کور یه کدی ئه کوژن، له سه ر چستیکی عادی میلله تی بی هوش و گوش، که لاش له پی، نه مد پۆش

خواردنى پۆلكە و بزۆش، بە كفتەكى حەشاندى
 مەلایان بى عىلم و مال، شىخيان بى كەشف و كەمال
 ئاغايان رووت و رەجال، قوتەى مل نىركە كاردى
 بى دەولەت و سىياسەت، دوور لە عەقل و كىاسەت
 بە دەرد و رەنج و مىحنەت، نۆكەرن بۆ ئەعادى
 دژمن بەرست و خۆخۆر، مىللەتتىكى زۆر و بۆر
 بۆ يەكتەر پواز و ھۆر، بۆ شىخ وەكوو ئەولادى
 ھونەريان ھەر دەف وزەرگ، رووت و رەجال و بى بەرگ
 مەكرى شىخ بربويە جەرگ، كوردگەل ھەر ئەو خنكاندى
 ئەى كوردى گىز و نەزان، بىبەش لە خۆشى و ژيان
 مالىۆترانى بەستەزمان، مالى تۆ شىخ رفاندى

روون كوردنەو ھەك لە سەر گاندی

رێزدار ماھاتما گاندی پىاویكى پىسپۆر و لىھاتوو و راميارىكى
 ھەلكەوتووى ھىندووستانە كە گەلىكى ھەول داوھ و خەباتىكى
 شىلگىرانەى كرىووھ لە پىناوى رزگار كردنى گەلى ستم لىكراوى
 ھىندووستاندا.

ئەو بەررێزە ھەر لە رىگەى راميارى و خەباتى ھىمنانەوھ
 وىستوو ھەتى ھىندوستانى داگىركراو لە چەنگى ئىنگلىزى داگىركەر
 رەھا بكا. خەباتى ئەو راميارە دلسۆزە كارىكى واى كرد كە
 شەش سەد مىليۆن كەسى ژىر چەپۆكەى ئەو دەمى ھىندوستانى
 ھەژاند و ھەموويان وىراى گاندی بۆ رزگارى خۆيان و ولاتى خۆيان
 يەك دەنگ ھاواریان دەكرد.

ئهو خهباتكاره تيكۆشه ره كۆلنه ده ره كه ماوه ی ٧٩ سال له نيوانى ساله كانى ١٨٦٩ و ١٩٤٨ دا ژياوه هه رگيز له تيكۆشان نه وه ستاوه و ماوه ی بيست سالى ره به ق له خهباتى راميارى و هيمنانه وه تاويك تكى نه داوه و ساتيك نه سره وتوووه.

گاندی به ريز پياويكى مافناس بووه و له ريشته ی مافا له سالى ١٨٨٨ تا ١٨٩١ له شارى له ندهنى خویندووويه تى و پروانامه ی وه رگرتوووه.

ئهو به ريزه هه ميشه له ریی خهباتى هيمنانه وه كرده وه گلاوه كانى دهوله تى ئينگليزى له قاو داوه و شه رمه زارى كردوووه و خه لکی هه ژار و چاو به ستراوى هيندوستانى هۆشيار ده كرده وه و له حالى خۆيانى حالى ده كردن.

له سالى ١٩١٤ گه راوه ته وه زيىدى خۆى و سه ره كرديا ه تى جوولانه وه ی نه ته وايه تى هيندوستانى وه ئه ستۆى خۆى گرتوووه و بانگه وازى رزگاربخوازی به رز كردۆته وه و بو رامالين و وه ده رنانى بيانیه بېگانه كانى داگيركه ر له هيج هه ول و ته قه لايه ك نه پرينگاوه ته وه. به لام ده ستى بو چه ك نه بردوووه و جهنگ و خوینرێژى په سندنه كردوووه. زۆريش زيندانى كراوه و چه ندين جار مانى له خواردن گرتوووه. سه ره نجام دهوله تى سه ته مكار و چه وسينه ره وه ی ئينگليستان به چۆكدا هيناوه و ناچارى كردوووه كه وتووێژى له گه ل بكا كه دياره له وه گفتوگۆيه دا خۆى خاوه نى چه خه ريكي ديار و به رچاو بووه كه هه ر له وه ئاخاوتنه دا هيندوستان به سه ره به خۆيى گه يشت و ئه ویش وه ك سه ره ك شاليارىيانى هيندوستان هه لېژيڤردرا. دياره ئه و رووداوه گه وره له سالى ١٩٤٧ زايينيدا بووه و شاگردي وه فادار و ليوه شاوه شى جه واهير له عه ل نه هرو گه ليكى هاوكارى و هاوبيرى كردوووه.

گاندی دواى ئه وەى که هیندوستانی به سه ربه خۆی گه یاند له
 سالی ١٩٤٨ ز له ژووری کلێسادا کابرایه کی بوره همایی بهرچاو
 تهنگی وشکه فه له وه بهر خه نجه رانی دا به لیدانی ١٨ خه نجه ر ١٨
 برینی گه وهری ده جهسته ی بی تاوانی وی کردن و کۆتایی به ژیا نی
 پر له شانازی وی هینا. به لام ئه وه له و کاته دا که وا خوین له هه ر
 ١٨ زامه که ی کفاره ی ده کرد له خوا پارایه وه و گوتی: (خوایه گیان
 کوژهری من نه زانه، بۆیه منی کوشت، خوایه من وا به خشیم و
 تۆش بیبه خشه)

مامۆستای گه وره ده فه رموی:

منیش هه ر وه کو گاندی

ئاساری ئیتیحادی له قهومی کوردو هیندی ئه وی خیربونه

ماندی !!

منیش ده لیم:

ماموستای پیروماندی هه ناسه ساردی کوردی

ئاساری ئیتیحادی گاندی دیتی تونه ت دی

خۆزگە ی ئیما می رازی

هیندی ک له وشکە سو فی و بی نا گایە کان له راستە قینە ی ئایینی ئیسلام لایان وایە که هی ز ی مرؤ ف بی چه خەروشوینە واره و یتر مرؤ ف هی چی له دەس نایە و هی چی پی نا کر ئ و خۆ ی هی چ کارە نییە و تەنانەت له چاره نووسی خۆ شیدا هەربێ دەوس (اثر) و شوینە واره و ئیدی دەبی بە یە کجاری دەس له که راسی دەربین ئ و چاوه روانی چاره نووس بی چونکە هەر (جزء اختیار) یشی هەر نییە!!

بە گوێرە ی ئەوجۆرە بیرو باوەرانه هەو ل و تەقە لاوخە بات و تی کو شانی مرؤ ف بی هه و دە یه و خۆ دا خۆ ی هەر چی بی هه و ئ بۆ بە نده ی خۆ ی دە یکا و هەر چی نە یه هه و ئ نایکات. که وایە خۆ لی رە و له و ئ دانی نا و ئ و سەر هه پای ئە و ههش زۆر کار هەن هەر بە هی چ جو ریک له کێر (دایرە) ی هی ز و وزه ی مرؤ فا نین و ئە گە رزانیاری و پێ شە سازیش بگاتە ئە و پە پری خۆ ی، مرؤ فی ئاسای ناتیوان ئ له و باره وه هەنگاو ی ک هە ل بگر ئ.

موسلمان دەبی له جی ئی خۆ ی دانیش ئ و هی چ کاریکی نە کات و بە تاییبە تی له باری رامیاری و سە ربازی، چونکە ئە و اله دوامین چا خداعسا له ئاسمان ئ دیتە خواری و مە هدی ش له چالا و ی قو و لی سامه پرا سەر دە ر دین ئ و ئی تر ئە و دە می ته و او ی کاروباری دنیا ریک و پیک بە رو بی هه کی دە بی و هه مو و ئیش و کاریکی موسلمانان پیک دینن و ئی تر هه تا ئە و دە مێ ش دە بی هه مو و جو ره چه و سانه وه و ستمیک قبو و ل بکه ی ن و هه تا زۆر و ستم و خه راپکاری و زیف و لادان و گوناح و تاوانیش جیهانی پر نە کەن، یا ته و او ی دنیا ریک و پیک نە بی و بە ر ژه وه ندی ته و او ی تیدا وه دی نە یهت، ئە وان نایەن.

که وایه ئیستا قهیدئ ناکا و با ئه ورپۆ دهولهتی ئیسرائیل چه قلی
 چاوی موسلمانان له ناوچه و له جهرگهی خاکی ئیسلامدا بالای بکا
 به ئالا و خه لکی موسلمانانی فهفهستین له سه ر خاک و زیدی خۆیان
 وهدهرنئ و بیانکوژی و گه ورهترین مهترسی بی بۆ هه موو ئیسلام و
 بوسنی هه رزه گۆیین له ژیر چه کمهی رهقی سیربی و کرۆواتیهکاندا
 بپایشیتهوه و ژنهکانیان به زۆر ئابروویان بیری و ئه ریتره به
 دهستی ستهمی ئیتیۆپی له ناو بچی و کوردستانی به لای لیدراو
 له وهش پتر به لای لیدا و له دهروه و ژووره وهی نیشتمانی پان و
 به رینی ئیسلامیدا خهراپکاری بی په روا بکری و له دژی ئیسلام و
 موسلمانان ئاژاوه بنینهوه و کۆسۆقۆبییهکان کۆست که وتوو بکری.

سبه و دوویهکی دنیا دهگۆری و عیساومهدی دین وجهنابی
 مامۆستا جبهی هه ربه قه لاته بۆدی وهه موخه لک به ئاواتی خۆی
 دهگا وشئیخ ده بیته خه لیفهی خواوله گۆره پانی خه یانه تدا دهستی
 دریز ترده بی!! جا هاتنه وهی هه نته شی عیسا زانایانی ئیسلامی
 به شی زۆریان قبوولیا نه به لام ئه گه ر به چاویکی ره دا بینانه و
 رامیارییانه چا و له مه سه له که بکه ین تیده گه ین که دژمانی ئیسلام
 چه ندیان که لک له و جۆره بیر کردنه وه وه رگرتوو و ئیسلامی
 پیرۆزیش چه ندهی زیان لی دیوه!!

مامۆستای گه ورهش ده فه رموئ به هۆی ئه وهی که ئه و جۆره
 پیتشه وایانهی که ئاوا بیر ده که وه و هیزی مرۆقیان بی ده وس کرد
 _ سلبی تاثیریان له قودره تی عه بدی کرد) گه لی ئاوا به هیزی ئیسلام
 دیتت هه مووی به زیندوویی مردوله ناوچو.

سه رتاسه ری قورئانی بگه ری چی چو وکه ترین ئاماژه یه کی
 بۆئه ومه به سه ته تیدانابینی وئه وهی هه یه چه ندوته یه کی پیغه مبه ره
 له و باره وه که ئه ویش به ته واوی ناچه سپی و هه موو زانایانی

ئەبەلجاس قەبوولیان نییه. چونکە پتر لە چەندین ھەزار ھەدیس بە زمان پێغەمبەرەو ھەلبەستراوە و دەلێن رەنگە ئەو ھەش یەکیک لەوانە بێ و تەنانەت گێرپرانەو ھە گەلقک لەو ھەدیسانە بە پیاو ھەو ھەکانی ھەدیسەشەو ھەلکێنن و بۆ نموونە دەلێن فلانە ھەدیس موسلیم یا بوخاری یا ترمزی یا بەیھەقی و ھەر قوتنی گێراو یەتەو!! کەچی وا دەبێ دە ھێچ یەک لە کتیبەکانی واندا نییه. کە ئەو ھە بۆ کەسێکی لە خوا نەترسی و شەرمی لێ نەکا و بەرنامە دارپێژی کارێکی زۆر سادە و ئاساییە.

جا مامۆستای زانا و دانامان بێ ئەو ھەدی کە ئەو بیروپرایە بە ئاشکراو بە روونی رەت کاتەو ویان بیروپرای خۆی لە بەرامبەر ئەو دا دەربیرێ بۆمان باسی زیانەکانی ئەو جۆرە بیروپرایە دەکا و پێمان دەلێ لە سایەیی ئەو جۆرە بێر کردنەو ئەیمە ھەموو شتێکمان لە کیسە چۆ دەری و کیسەیی کافرانی بێ پر بوو.

بە سەر سوورمانەو دەلێ جا چۆن ئەیمە ھەر لە ئێستاراکە لەوانە یە نەگەینە نیو ھەدی کاتی دنیا خەرا بوونیش ھەر ئەو ھەموو ستم و زێف و زۆرە قەبوول بکەین و چاوەروان ئەو ھەدی بێن کە مەھدی یاعیسا بێن و تۆلەمان وەکەن؟ بۆ ئەدی خۆمان چ کارەین؟ ئایا خۆمان بەرپرس و بەرگروان (ضامن) نین؟ مەگەر نا کرێ ئەیمە ئێستا خۆمان کاری خۆمان بکەین و ئەوانیش ئەگەر ھاتن خۆیان کاری خۆیان بکەن؟ خۆ ئەگەر نەشھاتن ئەیمە ئێشی خۆمان کردوو!!

ئەگەر چاویک بە میژووی چەوسینەرەو و کە لە گاکانی کوفردا بخشینین بۆمان دەردەکەوئ کە چۆن لە نیوئیسلامدائەوان ئەو جۆرە بیروپراوەیان پەرە بێ داو و بە ھەموو ھێز و توانای خۆیان رایانگەیان دوو.

چونكه ئه وه به قازانجى وانه كه موسلمانان له جىيى خويان دانيشن و دهس له كه راسى ده ربىنن و چاوه پروانى ئه وهى بن كه پاش هه زاران يا ملوئنه ها سالى ديكه كه نه ئه وان ده ميئن ونه و سته مكاره كان، عه لى و عيسا و مه هدى هه ر يه كه لى له جىيه ك پرابين و تو له يان بو وه ستينن. و دنيايان بو پانتاو بكه ن. ئيتر به و شيوه به فه رمو وده ي مامؤستا (سلبى تاثير له قودره تى خويان بكه ن).
به لى جا ئه وه يه، كه مامؤستا ده فه رموئ:

خۆزگه ي ئيمامى رازى

خۆزى ئيمامى رازى له م عه سره زيندوو بايه له سه نه ته تى به شه رى ته يياره ي بديبايه ئه مجار ئيمانى ديتنا به قودره تى به شه رى قه ت ئينكارى نه ده كرد به ته قلىدى ئه شه رى چونكى سه لى ته ئيسريان له قودره تى عه بدى كرد ئۆمه ته تى وا به قودره ت گشتى به زيندووئى مرد پاكيان به ده ف و دمبه گ، به دوعا و نوشته و گشته ك مه حرووم بوون له ئاسارى سونعى ده ووارى فه له ك رواه السدار قطنى و حادثنا الترمذى پاكي له كيس ئيمه دا له واپۆر هه تا ده رزى ئيمامى ماتريدش يه عنى عه له مول هو دا چه ند له قودره تى هات ريگه لى له ئيمه تى كدا ئه وى كه خه لقى خوا بوو له مه عده ن و كان و نه وت هه مووى له كيس ئيمه چوو، به ده ستى كافران كه وت به ئومئدى ئيمامين يه عنى هه يدهرى كه پرار

یا خوۆ چه زهه تی عیسا له ئاسمانی بیته خوار
 یا نه مه هدی موخته فی له نیو چالی بیته دهر
 به قوووه تی وبلایهت دنیا بکا موسه خه
 ریا نه به ته مای شیخی له سهه پردی سپراتی
 وهت په پرتیته ئه وه بهر، فریات کهوئ بتگاتی
 خوۆ گیانی شمان بیته دهر چاومان پیان ناکهوی
 ئه ی موسلمانی نه زان بو ههر سهه ده که ی نهوی؟!
 ئه وا کوفری جیهانی بری ره گی حه یاتت
 هه مووی هه لלוوشی ئاخو زیر و نه وتی ولاتت
 توش لیده دمبه گ و دهف، مشته و زه رگ هه لگره
 برۆ شه رم که له خوا و خه جالهت به و بمره
 چوئن ئه وه هه موو مه عده نه ت ئاوا ئاسان له دهس دا؟
 خاکی پاکی کوردانت هه مووی به دهس دوژمن دا؟
 تو به و خیره و بیره ته وه چوئن پهیره وی یاسینی
 به خوا ههر وه ک بی دنیای بی ئاخیرهت و دینی
 خوا فه رموویه به شی خۆت هه رگیز فه رامۆش مه که
 کورده توش دلّت به درۆی ئه و شیخانه خوۆش مه که {

مامۆستای به پریز و پایه به رزی کۆیی ئه وه نده پیاویکی زانا و
 داناو به هه ست و هۆشیار بوه که هه یچ شتیکی هه ر وا ساده و
 ساکار قه بوول نه کردوو و هه به وه نده که لیتی نووسرابی فلانه
 گپه ره وه یان فیساره زانایه گپه راویه ته وه و یا گو توو یه تی
 نه یخستۆته سه رووی به رنامه کانی و نه یکردۆته پارسه نگی
 ته رازووی ژیا نی و هه ر وا به ئاسانی دهر خواردی موسلمانانی
 نه داوه .

زۆر زۆریش لهوه بیزار بووه که خه‌لک ژیری و بیرى خۆیان وه کار ناخه‌ن و لیكدانه‌وه و تووژینه‌وه‌یان نییه و هه‌رچی به نیوی فه‌رمووده‌ی پیڤه‌مبه‌ر (به گه‌روویاندا ده‌که‌ن قووتی ده‌ده‌ن و سه‌ره‌نجامیش پێی ده‌مرن یا پێی تووشی نه‌خۆشییه‌کی وه‌ها ده‌بن که ره‌نگه له مرین که‌متر نه‌بی!!

ئهو له هه‌موو کوله دله‌کانی خۆیا پێمان ده‌لێ کورپینه وریا بن دوژمن زۆر زیره‌ک و زانایه له زانیاری فی‌ل و ته‌له‌که‌دا، داوی واتان بۆ داده‌نی، که به هیچ جو‌ریک نایبینن. وه‌کوو راو‌جییه‌کی کۆن و له می‌ژینه‌یه که هه‌موو فه‌ند و فی‌لیکی راو‌ج ده‌زانیت و دان و داو وه‌ها پێکه‌وه تیکه‌ل ده‌کا و داده‌نیته‌وه، که هه‌رگیز تۆی هه‌ژاری ساده د‌ل بۆت لیک ناکریته‌وه و وه‌ک مه‌لیکی بی‌ئاگا له فی‌ل و فووتی راو‌جی، که هه‌تا ملی به داو‌پوه نه‌بی نازانی دان و داو لیک جیا بکاته‌وه. تۆی ساده و ساکاریش هۆشیار نابیته‌وه!! جا ئیتر ئهو کاتیش چ سوود؟! دوژمن ده‌یه‌ه‌و‌ج ئه‌گه‌ر بۆی بلو‌ج راسته‌وخۆ بیر و باوه‌ر و رای خۆی به سه‌ر تۆدا بسه‌پین، جا ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ی بۆ نه‌کرا به هه‌موو جو‌ره فی‌ل و فووت و دانه و داو‌یکه‌وه دیته مه‌یدان و وه‌کار ده‌که‌و‌ج.

بۆ نموونه به‌هه‌ر له‌ونیکی بۆی بلو‌ج تۆ له رێبازی سه‌ره‌کی و راسته‌قینه‌ی خۆت لا ده‌دا و هه‌ر نه‌بی بیر و باوه‌ری خۆییت بۆ ره‌گه‌ل به‌رنامه‌کانی خۆت ده‌خا و به‌و شیوه ورد ورده له به‌رنامه‌ی خۆت دوور ده‌خاته‌وه!! جا چونکه ئایینی پیرۆزی ئیسلامیش زۆر که‌وره و گرینگ و پیرۆز و پێشکه‌وتنخوازه بی‌گومان دژمنه‌کانیشی زۆر زانا و زیره‌ک و فی‌لبازن.

ته‌ماشای ده‌که‌ی هیچ یه‌ک له گێره‌وه (راوی)یه‌کانی فه‌رمووده‌ی پیڤه‌مبه‌ر (نییه که چه‌ندین قسه‌ی به‌ درۆیان وه پال نه‌دابن و

پێشانهوه نه لکاندن که به ئێ فلانه فهرموودهیه له فیساره گێپهوه
 گێپراوتهوه بۆ ئهوهی به ناوی پێغه مبهری مهزنهوه خه لکی
 موسلمان هه لدیرن و له ریی خۆی لا بدهن.

جا ده فهرموی موسلمانێ ساده دلێش هه موو هیز و توانای
 خۆمان له و رییهدا به خه رج داوه و بپاندوو مانه ته وه له ئاکاما
 هه موو جۆره کار و کۆشش و پێشه و بژگال و پێشه سازیه کمان له
 دهس ده رجوو.

خه لک به پێشه سازی پێشکته و به سه ر هه موو که ند و
 کۆسپێکی ژیا ندا سه ر که وت و ده ستیان کرد به پێشه سازی و ولات
 پێشخستن و له پێشه سازی (صنعت) دا شتی وایان وه ده ر خست و
 به دیه ئنا که جێگه ی سه ر سوورمانه و هه ر روژێکیان به هه زار روژ و
 سالیکیان به هه زار ساله ، به لام ئیمه ی موسلمانێ کوردی هه ژاری
 بێچاره ش ته نانه ت ناتوانین ده رزییه سپیلکه یه کیش دروست که ین و
 به کوردی و کورتی:

رواه الدار قطنی و حـدثنا الترمذی
 باکی له کیس ئیمه دا له پاپۆر هه تا ده رزی

روون کردنه‌وه‌یه‌ک له سه‌ر بیرورای رازی و به‌سه‌رهاتی وی و تیرمیزی و داره قوتنی و ماتوریدی

١. رازی

پیشه‌وا فه‌خره‌دینی رازی ناوی محمه‌ده و‌کۆپی عومه‌ری ته‌به‌می به‌کرییه و زانایه‌کی هه‌ره به‌رز و به‌ناوبانگی جیهانی ئیسلامه. له ساڵی ٦٠٦ کۆچی مانگی ریکه‌وتی ١٢١٠ زایینی له شاری "ره‌ی" له باکووری ئێران و باشووری رۆژه‌لاتی تاران له دایک بووه.

ئه‌وشاره که شاریکی زۆر له میژینه و کۆنی ولاتی ئێران له ساڵی ٢١ کۆچی مانگی له چاخ‌ی جێ‌نشینه‌تی هه‌نته‌شی عومه‌ر به‌ فه‌رمانده‌یی عوروه‌ی کۆپی زه‌ید ئازاد کراوه و هینراوه‌ته ژیر ده‌سه‌لاتی ئیسلامی. ئه‌و شاره زانگه‌ی هاروونه‌ره‌شیدیشه.

مامۆستا رازی پێزدار هه‌ر له‌و شاره‌ش کۆچی دوایی کردووه‌و وه‌ک ده‌لێن مردنه‌که‌ی به‌و شیوه‌یه بووه:

ئه‌و به‌رپێزه ، که پیاویکی زۆرزانا و دانا بووه له زانیاری کیمیاویدا خاوه‌نی ده‌ستیکی بال‌ا بووه و ده‌فرو ئامانی مالی خۆیان به ئاوێته‌(آلیاژ)یکی تایبه‌تی وه‌ها ساز کردبوون که هه‌ر خوارده‌مه‌نییه‌کی تێیان‌را لێنرابا ، یان تێیان کرابایه تام و بۆن و به‌رامه‌که‌ی ده‌گۆپی و زۆریش خۆش ده‌کرد. ئه‌و به‌رپێزه له‌گه‌ڵ فه‌رمان‌ه‌وای ئه‌و شاره زۆر دۆست بووه و رۆژیک بانگه‌یشتی کردووه بۆ مالی خۆیان. خۆراکیکی که ده‌و ده‌فر ئامان‌ه‌را لێنراوه و تیکراوه تام و بۆنیکی تایبه‌تی هه‌بووه و فه‌رمان‌ه‌وا زۆری پێ خۆش بووه و سه‌ره‌نجام داوا له رازی ده‌کا، که ئه‌و شیولێنه‌ره‌ی

که رهسهیهکی زۆری له بهر دهستی دهنی و دهلی جا چیشتانمان بو
لینئ و با تامیی لی بکهین.

بهلام ههرجی، که ئەو کابرایه لیبی دهنی به هیچ جوړیگی وهک
ئی مالی مامۆستای نایهتهوه و بهو شیوه خوۆش نابئ. پاشا لیبی
تووڤه دهبی و دهلی سهت هیندهی مالی مهلات شت له بهر
دهستایه، ئاخو چۆن و بوچی لهوئ چیشتی ئاوا خوۆشت لیدهنان و
لیزمش ئاوا؟

ئهویش دهلی پاشای بهریز هوی خوۆشی چیشتهکانی مالی مهلا
خودی مهلا بوو نهک من. دهنان لیره و لهوئ ههروهکیکیان
لیدهنیم و مامۆستا خوئی ههرو و هۆلهکانی وا ساز کردوون که
خۆراکی خوۆش دهکن.

ناردیان به دواى رازیدا و له مهبهستیان حالی کرد. ئهویش
فهرمووی من لهبهر پرکاری و کاری زۆری نووسین و کتیب دانان
ماوهم نییه لهگهلتان خهریک بم. بهلام کتیبیکم لهو بارهوه داناو و
فهرموون له رووی وییهوه خهریک بن و قاپ و قاچاگی خۆتان
دروست کهن.

کهچی لهبهر نهخویندهواری خۆیان له کتیبهکه حالی نهبوون و
ههرجی کردیان به ئاکام نهگهیشتن و له داخان فهرمانپهروا
دهستووری دا ههرو به کتیبهکهی خوئی ئهوهندهیان له تهپلی سهری
پاکیشا ههتا مرد!!

مامۆستارازی راقهوانیکی بهناوبانگ و گهورهی جیهانی ئیسلام و
وهک دهلین گهورهترین زانای روژگاری خوئی بووه. گهورهترین
راقهی به نیوی (مفاتیح الغیب) یا (تفسیر کبیر) نووسیوه له چاخی
خۆیدا به نیوی شیخ الاسلام بهنیوبانگ بووه.

وانه وێژ و ئامۆژگاریکی زۆر چاک و نووسه‌ریکی کهم وینه بووه. گه‌لیک کتیبی له زانیارییه‌کانی ژیرامه‌یی و گێراوه‌یی (عقلی و نقلی) دا نووسیوه که بریکیان بریتین له:

١. رافه‌ی مه‌زن (تفسیر کبیر یا مفاتیح الغیب) ٢. المحصول فی الفقه ٣. فضائل الصحابة ٤. الاربعین فی اصول الدین ٥. ابطال القیاس ٦. الهندسة ٧. الملل و النحل ٨. لب الاسارات ٩. طب الکبیر و ده‌یان کتیبی دیکه‌ش.

ئهو مامۆستا به‌رێزه که ئاگادارییه‌کی ته‌واو و گش گری به‌سه‌ر هه‌موو زانیارییه‌کانیدا هه‌بووه بێ گومان لهو جۆره که‌سانه بووه که ده‌بوو ریگه‌ی راست بۆ سه‌ر شی‌واو و ری لێ ون بووان وه‌دوژن و بیانخه‌نه سه‌ر ریگه‌ی سه‌رکه‌وتن و هه‌رگیز شایان نه‌بووه که ئاوه‌ها زانیه‌ک نه‌ریت له خه‌لک ده‌ربیتنی و لاسای ئه‌م و ئهو بکاته‌وه و وه‌ دوای ئی ده‌دی بکه‌وێ.

جا به‌رێز مامۆستای کۆبیش که به‌ ته‌واوی به‌سه‌ر زانیاری و هۆش و گۆش و ژیری و بی‌ری ئهو بلیمه‌ته‌دا ئاگادار بووه و زانیویه‌تی وه‌ها هه‌لکه‌وتوووه‌ک ده‌بی سه‌رقافله‌چی بێ و نابێ وه‌ک یه‌کیکی ئاسایی ره‌گه‌ل کاروان بکه‌وێ، به‌لام به‌ هۆی ئه‌وه‌ی، که نه‌ریت و لاسا کردنه‌وه ئهو سه‌رده‌مه‌ باو بووه و به‌ جۆریکی وه‌ها ئهو جۆره‌ بیه‌ر کردنه‌وه گش‌گر (عمومی) بووه، که ته‌نانه‌ت زانیه‌کی وه‌ک رازیش هه‌ر نه‌یتوانیوه له‌م رچه و جۆگه‌ته خه‌راپ شکاوه لابدا و خۆی به‌خیره‌ته‌وه پێش خه‌لکی بکه‌وێ و ره‌وه‌گی راسته‌قینه‌ی خۆیان نیشان بدا، یان لانی که‌م لادهر له‌و جۆگه‌ته به‌ گاور یان گومرا نه‌زانی بۆ نموونه ئهو به‌رێزه به‌ نه‌ریت و لاسا کردنه‌وه‌ی ئه‌بوالحه‌سه‌نی ئه‌شعه‌ری ئیندکێری و دژایه‌تی ئه‌وه‌ی

بهره‌وه‌ی که مرۆف خۆی خاوه‌نی هیز و هیندیک ده‌سه‌لآته و هه‌موو شتیکی هه‌ر چه‌واله‌ به‌ قه‌زا و قه‌ده‌ر کردووه و به‌و جو‌ره مرۆفی بۆ چاوه‌پروانی چاره‌نووس له‌ قون کوچکی داناوه و به‌ره‌و ده‌وره به‌ردینه‌کانی گێراوه‌ته‌وه!!

به‌ په‌ژاره و خۆزگه و بریایه‌تی ئاوات ده‌خوایێ و ده‌لێ خۆزگه ئه‌و زانا به‌پێژه ئیستا زیندوو بووايه و کرده‌وه و پێشه‌سازی (صنعت)ی مرۆف بۆ نموونه فرۆکه‌ی دیتبایه و به‌ چاوی خۆی چاوی به‌و هه‌موو پێشکه‌وتن و سه‌رکه‌وتنه‌ی مرۆف که به‌ داخه‌وه موسلمانه‌کان لێی بپه‌شن بکه‌وتبایه جا داخوا چۆن به‌رگی نه‌ریتی له‌ به‌ر خۆی داده‌پرنی و باوه‌پری ده‌هینا و ده‌یسه‌لماند که مرۆف هیزو ده‌سه‌لآتی هه‌یه و ئیتر ده‌بی خۆی له‌ کاروباری خۆیدا ته‌نانه‌ت بریاریش بدا و بی‌ر و بۆچوون و لیک‌دانه‌وه و لیکۆلینه‌وه‌شی هه‌بی، چونکه چاوه‌پروانی چاره‌نووس بوون و دانێشتن و ده‌س له‌ سه‌ر ده‌س دانان به‌ هیوای ئال‌وگۆری سه‌رنویشته‌ مرۆف به‌ره‌و هه‌لدیرگه‌ی ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی ده‌بات و له‌ هه‌ول و خه‌بات و تیکۆشان ده‌یوه‌ستینێته‌وه و سه‌ره‌نجام کۆمه‌ل به‌ره‌و به‌یتوونیو بی‌به‌ره‌می زاده‌کێشی و ئیتر وه‌دییه‌نان (تولید) و ده‌رامه‌د له‌ بزووته‌وه‌ ده‌که‌وێ. له‌ مه‌رجیکا که وه‌دی‌هینان هه‌میشه ده‌بی له‌ جم و جو‌ل و بزووته‌وه‌ی به‌ره‌و سه‌ر چووندا بی.

جا ئه‌و جو‌ره بۆچوون و بی‌ر کردنه‌وه‌ش دژ و نه‌یاری گه‌لیک له‌ نایه‌ته‌کانی قورئانی پیرۆزه. چونکه بۆ نموونه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموێ: (لیس للانسان الا ما سعی) یان (انا هدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا) له‌ جیگایه‌کی که مرۆف هه‌یج شتیکی بۆ نه‌بی و ده‌ستی نه‌که‌وێ، به‌ هه‌ول و ته‌قه‌لای خۆی نه‌بی، گومان له‌وه‌دا نییه که ده‌بی هیزێ هه‌بی و بتوانی له‌و هیزه‌ش که‌لک وه‌رگرێ

دهنا ههول و تهقه لا مانایهکی نییه. وهک ئامرازیک دهچی که
بتههنی و بهلام مافی کهلک لی وهرگرتنت لی بستینهوه.

ههروهها کاتیکی که مروف له سهه دوورپیانیک راگیراوه و بیی
گوتراوه ئهوهیان ریگهی خوشبهختی و کامهرانی و ئهههشیان
ریگهی بهدبهختی و مالویرانییه دهبی هیزی ههبی و بتوانی به
لایهکیاندا وهپی کهوی و بشتوانی یهکیان ههلبژیڕی دهنا ری نیشان
دان و سهه پشک کردنهکهی هیچ واتا و مانایهکی نییه. دهنا وهک
ئهوهی دهچی دوو کهسی راوچی کهویک و سمورهیهکیان راو کردبوو
ئهوهی به دهسهلات بهوی دی دهگوت: کهوت دهوی ها سموره،
سمورهت دهوی ها سموره.

جا بهریز ئهبولحهسهنی ئهشعهری که پیاویکی زور گهورهی
جیهانی ئیسلامه زور به توندی دهستهی "موعتهزیله" که بییان وایه
ژیریش له رینوینی مروفا ههه بی دهوس و شوینهوار نییه و مروف
ناکری وهک لایهزیکی که به چۆمکیدا بهیئری خوی بداته دهستی
رووداوگه(حوادث)، دهکوتی و دژایهتیان دهکاو له راستیدا وههیان
لی راپهپیوه که به یهکجاری له ناوی بردوون و جگه له بیر و
باوهپهکهیان شوینهواریکی دیکهیان نهماوتهوه و ئهوپو هیچکس
نییه بللی من موعتهزیلیم.

مامۆستای کۆبیش لهو کاره ناقایله و فهخره دینی رازیش
سههکۆنه دهکا که به نهريت له ئهبولحهسهنی ئهشعهری و لاسا
کردنهوهی وی دژی دهستهی موعتهزیله راپهپیوه و ههه وهک ئهوه
بهریزه دهلی مروف هیچ توانا و هیزیکی نییه و خوی له
چاره نووسی خوشیدا ههه بی دهوس و چهخههه و دهبی دهستهو
ئهژنۆ دانیشی و چاوهروانی چاره نووس و ئالوگۆریکی که خوی
هیچ شوینهواریکی تئیدا نییه بی!!

بە یارانانی لایەنگرانی چەخەری ژیری و هیزی مرۆف ئەو
 فەرموودە (لا حول و لا قوۋة الا باللە) دەکەنە بەلگە و خۆ دیارە
 بەو جۆرەش هەموو هۆ و هۆکار (علت و معلول یا سبب و
 مسبب) هەکان لە کار دەکەون و هەلدەوێنەوه

جا هەر بۆیە مەلای بەرپرسی کۆیی سەری لێ سوور دەمێنێ دەلی
 چۆن دەبێ مەلایەکی وەک فەخرەدینی رازی هەر بە لاسا کردنەوه و
 بێ لیکۆلینەوه و لیکدانەوه و توێژینەوه کاریک بکا یان شتیکی قبوول
 بکات یان رەدی بکاتەوه؟ بەلێ وایە هیچ هیز و تواناییەکی نییە بە
 هۆی خواوە نەبێ و هەموو کەسیک دەبێ ئەوه قبوول بکا و هیزی
 هەموو هیزداریک لە خواوەیە و چاوەکەهی هەر هیزی بێ پایان و لە
 بن نەهاتووی خودایە. بەلام دەبێ ئەوهش قبوول بکری ئەو کەسە
 کە فرۆکەشی ساز کردووه یا شتیکی لە فرۆکەش گرینگتر تەنانەت
 بگرە ئەگەر ئەو کەسە خۆی باوەری بە خواش هەر نەبێ هیز و
 تواناییەکی هەر لە خودای مەزن پایە و بەس. کەواتە (لا حول و لا
 قوۋة الا باللە = لا حول و لا قوۋة الا من اللە) و پیتە ژیر گێرەکانیش
 (حروف جر) هیندیکیان بە مانای هیندیکیان هاتوون و (ب) بە مانای
 (من) دەبێ. ئەوهش هیچ بە مانای ئەوه نییە کە مرۆفی بەندەیی خوا
 هیچی لە دەسدا نییە و هیچی لە دەس نایە و لە هەموو شتیکی و
 بگرە لە چارەنووسی خۆشیدا هەر ناچار و بێ دەوس (اثر) و
 شوێنەوارە. دەنا ئەگەر وایە چون خوا ئەفەرمی: (انا هدینا السبیل
 اما شاکرا و اما کفورا) ئێمە رێگەمان بە مرۆف نیشان داوه جا
 ئەویش خۆی کەیفی خۆیەتی و بە کەیفی خۆی یان سپاسگوزار و
 خواپەرست بێ یان گاور و لە رێ دەرچوو بێ. راستی مانای ئەوه
 کە خوا بەندەیی لە سەر دوورپێانیکی داناو و ئازادی کردووه چییە؟

جا هەر بە پیتی ئەو ئایەتە پیرۆزە و دیارە مرۆف هیز و توانای
 ئەوهی هەیه بە مەیلی خۆی بەکیک لەو دوو رێگایە هەلبژیری

ئه گهر هیزی نه بی پیدای بر و هه لێژاردنه که ههچ مانایه کی نابی و
ئه گهر ئیختیاریشی نه بی هیزی شی هه بی بی که لکه و ئیتر چۆن
ده توانی هه لێژاردنه که بکات؟

ئه وانهش هه بهرچ و به جی خۆی ته ماشا ده که ی ئه ورو مرۆف
شنتی وای دروست کردوو و هه به و هیز و توانا و زانینه که مه ی
خۆی که به راستی جینگه ی سه ر سوورمانه، تو هه ره له رادوینه وه
بگره هه تا ته له فیزیۆن و بۆمی ئاتۆم و فرۆکه ی بالاتر له دهنگ و
ماهواره گه لی جۆراوجۆر و بگره هه تا ده گاته ژێرده ریایی و
مووشهک و شتی وهک می شکی کامپیۆتیری و هتد.

دهیجا خو ئه وانه هه موویان هه ر ئاکامی هیز و وزه ی مرۆفن که
له رووی زانیارییه وه و به ویستی خۆی دروستی کردوون. به لام
ده بی قبوول بکری که ئه و ویست (اراده) و هیزهش وهک
فه رموده که ی پیغه مبه ر (ده قی پیدا هیناوه هه ره له خوارایه و ههچ
که س ناتوانی خۆی به خۆی هیز و وزه ببه خشی. بنه ما و چاوگه ی
هه موو هیزه کان و ماکی گش توانینیکی هه ره خوای گه وریه و بهس.
به لام ئه و هیز و وزهش که ئاوا به مرۆف ده گا بی ده وس و چه خه ر
نییه و ئه گه ر بلێین بی ده وس و شوینه واره گه لیک شت و
به رنامه مان لێ هه لده وه شیته وه. هه ره بۆیه مامۆستای کۆی
ده فه رموی:

چونکی سه لبی ته ئسیریان له قودره تی عه بدی کرد
ئۆمه تی وا به قودره ت گشتی به زیندوویی مرد

مامۆستا کۆی ده فه رموی مه لاکان ده بی زۆر زۆر وریا و هۆشیارو
وردبین بن و ده بی سه ره به خوونازاده و تیکۆشه رین و چاوه
پیغه مبه ر ﷺ بکه ن، نه ریت له م و ئه و ده ره تیان و چاولیکه ری و لاسا

مهلا نابئ. چونکه مهلا چاوی زهقی گه له و چاویش نهگه رخره پاپ ببینی ده بی چاوساگی بۆ پهیدا بکری. ئیتر ناکری به تهمای وی وه پری بکهوی! چونکه خۆ ئه و خۆشی پریگا نابینی یا نازانی. چاوساغ کاتیک بۆ چاوساخ ده بی، که خۆی چا و ساخی پیویست نه بی. بهلام به داخه وه و ههزار مهخابن گه لیک له مه لاکان خویان له نه زانه کان خهراپترن. هه ربۆیه به راشکاوی ده لیم ئه گه ر ده سه لاتی مالی و رامیاریم هه بایه زور به ی ئه و مه لایانه م تیر ده کردو نه م ده هیشت مه لایه تی بکه ن و پیم ده گوتن برون به ئاسوده یی له مالی خوتان دانیشن وزیان به گه لی هه ژار و ئیسلامی بیروز مه گه یه نن.

٢ . تیرمیزی

به ریز ئه بوو عیسا محمه دی تیرمیزی پیاویکی گه وره ی گپره وه ی فه رمووده کانی پیغه مبه ره ﷺ و له وریشه دا یه کیکه له مروقه هه ره به رز و دلۆوانه کان که زۆر زۆر سه رشوناس و به ناوبانگه و گه لیکه فه رمووده ی پیغه مبه ری مه زن ﷺ گپراونه ته وه و زۆریشی خرپ کردوونه ته وه.

کیتبیکه ی گه وره ی له فه رمووده کانی پیغه مبه ر ﷺ به نیوی (الجامع الصحیح) پیکه وه ناوه که تا ئیستا به نیوی سه حیجی تیرمیزی به ناوبانگه. ئه و به ریزه شاگردو فه قیئى ئه بوو عه بدیلا محمه دی بوخاری بووه وه سالی ٢٧٩ی کۆچی مانگی له شاری زانگای خۆی تیرمیز، که شاریکی کۆنه وه له سه ر رۆخی رووباری به لخی که به چۆمی جه یحوون به ناوبانگه هه لکه وتوو، کۆچی نوایی کردوو و له ریکه وتی سالی ٨٢٩ی زایینی ئه و به ریزه له سالی ٢٠٩ کۆچی ریکه وتی ٨٢٤ زایینی له شاری تیرمیز له دایک بووه.

گه لىك به عىراق و خوراسان و حىجازدا بۇ خىر كىردنه وهى
 فهرمووده كانى پىغهمبەر ﷺ گه راوه. كىتیبكى ههيه به نىوى (السنن) و
 يه كىكىش به نىوى (العلل) و يهكى تر به نىوى (الشمائل النبوية).
 ئەو خوا لىخۇشبووه له په رتووكى (الجامع الصحيح) دا گه لىكى
 تىبىنى و توپىزىنه وه له سه ر پىاوانى گىر په وهى فهرمووده كان
 كىردووه و ئاگادارى داوه له سه ر جىگاكانى ناكۆكى له نىوان
 (ئايىنزا) مه زه هه به كاندا.

٣. داره قوتنى

به رىز ئەبولحه سه نى على عومهرى داره قوتنى كه له سالى ٣٨٥
 كۆچى مانگى و ٩٩٥ زايىنىدا كۆچى دوايى كىردووه، يه كىكه له
 مرۆقه كانى گىر په وهى فهرمووده كانى پىغهمبەر ﷺ ئەو زانايه
 خه لكى گه په كى داره قوتنى شارى به غدايه بووه و هه ر له وپىشدا
 نىشته جى بووه و هه ربۆيه ش به و نىوه نىوبانگى ده ر كىردووه .
 قورئانى پىرۆزى هه مووله به ربووه و قورئان خوئىنكى زۆرباش و
 به نىوبانگ بووه.

شاگردى زاناي به ناوبانگى جيهانى ئىسلام "به غه وى" بووه و
 گه لىكى له خزمهت ويدا خوئىندووه و ههروه ها زۆرىش بۇ خوئىندن
 له عىراق و مىسر ماوه ته وه و هه ر له به غدايه ش كۆچى دوايى
 كىردووه.

نووسراوهى زۆرن كه هىندىكىان برىتىن له: ١- السنن ٢- المختلف
 ٣- المؤلف.

ئەو به رىزه گه لىكى زه حمهت كىشاوه له پىناوى خىر كىردنه وهى
 فهرمووده كانى پىغهمبەر ﷺ مه زن ﷺ و يه كىكه له پىاوه گه و ره كانى
 حه دىس.

کۆماتۆرییدی

بەرپێز محەمەد ئەبوو مەنسووری سەمەرقەندی ماتۆرییدی کە بە
عەلەمولھوداش ھەر بەناوبانگە لە ساڵی ٣٣٣ی کۆچی مانگی و
٩٤٤ زایینیدا کۆچی دوایی کردوو.

ئەو پیاووە بەرپێزە دێژەوان (فقیە) یەکێ پەیرەوی بەرپێز پیشەوا
حەنەفی بوو و خۆشی یەکیکە لە پیشەوایان و زانایانی زانیاری
بیر و باوەر (علم الکلام) لە سەمەرقەندی لە دایک بوو و ھەر
لەویش کۆچی دوایی کردوو.

جا مامۆستاش سەبارەت بەوی دەفەر مۆج:

ئیمامی ماتریدیش یەعنی عەلەمولھودا
چەندی لە قودرەتی ھات رینگەیی لە ئیمە تیکدا

ئاغای عەلەمولھودا گەلیک دژی دەستەیی موعتەزلیە بوو و زۆر
نەیارێ باوەرپی وان بوو و چەندین کتیبی گەورەشی نووسیووە کە
ھیندیکیان بریتین لە: ١- التوحید ٢- ماخذ الشرایع ٣- شرح الفقه
الاکبر. ھەر وہا چەند پەرتووکی دیکەش.

٥. موعتەزلیە

قۆلێکن لە موسلمانان، کە زۆرتر لۆجیک (منطق) و قیاس
لەبارەیی مەسەلەگەلی بیروباوەر (عقاید) دا بەکار دەبەن و کەلکیان لێ
وەردەگرن.

لە بارەیی تەکپەرستی (توحید) دا زۆر توند و سەختگیرن و
بەتوندی لایەنگری ژیری و مەنتیق و قیاسن و بە ھیچ جۆریک
خەرافات و مردە پەرەستییان قەبوول نییە و بە سەختی دووری لێ

دهكەن. هەر بۆیهش خهرافات چیهكان به توندی بهرهلستی و نه یاریان دهكەن .

گرینگترین بۆچوونهكانیان بریتین له:

۱. ئەوه كه ده لێن ئەنجامدهری گوناحی گه وره (كبیره) نه كافر وه نه موسلمانه، بهلكه شتیكه له ومیانه دا.

۲. ده لێن قورئان كۆن (قدیم) نییه و دروست كراو (مخلوق) ی خودایه و له كۆنه وه هەر نه بووه. به لێ و تاروفه رمووده ی خودایه و له وه شپرا هیچ پێویست نییه وهك خوا كۆن بی وتازه له كۆن پهیدا ده بی.

۳. ده لێن مروّف ئازادی دهسهلاتی ههیه و خاوهنی ویستی ئازادهو به هیچ جۆریك ناچار نییه و كارهكانی كهس پێی ناكا و بهلكه خۆی به ویستی خۆی دهیانكا.

جاماتوری دیش زۆر له دژی وان تیکۆشاوه و به سه ریداداون و بۆره د کردنه وه ی قسه و بیرو پرای ئەوان ههولی داوه. جامامۆستای كۆبیش داكۆکیان لێ دهكا و ده لێ جهنابی عه له مول هودا هه رچهندی بۆی لوا ریگهی له ئیمه تیکداوله باتی تهكپه رهستی خستینه سه ر ریگهی بهد بهختی .

به پرای من هه رگیز مامۆستا نه یاری ئەوه نه بووه، كه خهلك پهیره یی له فه رمووده كانی پێغه مبهری مهزن ﷺ بکهن و بهلكه تهنا نهت زۆریشی پێ خۆش بووه و خهلكیشی بۆ هان داوه. بهلام فه رمووده ی پێغه مبهر ﷺ.

ئیتراستی كێهه جۆره فه رمووده ی ئەوه؟! بۆخۆی مهسه له یهکی مهزنه، چونكه دوا ی پێغه مبهر ﷺ جووله كه و دوو پووهكان كه لێکیان شت ساز کردووه و به نیوی و بیه وه بلاویان کردۆته وه، كه ئەو جۆره هه دیسانه له نیو زانایانی ئیسلامدا پێیان دهگوتری

ئەیارانی زۆر زیڕەک و بئویژدانی ئیسلام هەر لەو کارە رانەوهستانن.

بەهەر حال ئییمە دوو دانە پارسەنگی گهورهمان هەیه بۆهەلسەنگاندنی هەدیس کە بریتین لە قورئان و ژیری. جا هەر هەدیسێک دژایەتی لەگەڵ قورئان یان لەگەڵ ژیری داهەبی ئەوه دەبی فرۆج بدرۆج و بە هەدیسێ نەزانرۆج.

بۆیه مامۆستای بەرپێژ هاواری لێ بەرز دەبیتهوه و دەلێ: ئییمە هەموو شتی کمان لە کێس چوو، هەر وه دواي ئەوهی کەوتین فلانە کەس وادەگێژیتەوه و فیسارە کەس دژی وی و ئەمیان ئاوا و ئەوی تریش بەشیوەیهکی دیکە بۆمان نەقل دەکا!! تەنانەت ئەو ناکوکی و دووبەرەکییە بە جۆریک تەنیویەتەوه و کە گەییو تە یاساکانی زانیاریش!!

خۆ قورئانی شیمان هەر وه لا ناوهو ئاگامان لێی نەماوهو نازانین دەلێ چی و ناسزانین رهوشی بەرزی پیغەمبەر چیه و ئاگاداری بەسەر هاتە کەشی هەر نین. دەنا بئگومان دووچاوری ئەو دەر دە گرانە نە دەبووین. چونکە قورئان هەموو شتیکی روون کردۆتەوه و رهوش و میژووی پیغەمبەریش گهورهترین پشتیوانهیه.

تووڕه بوونی مامۆستا

بەرپێژ مامۆستای خۆشهویستمان دواي ئەوهی، کە ئەو هەموو دادو هاوارو پەند و ئامۆژگارییهی کرد و وهک بولبولی هەزار داستان خویندی بۆ کورد و کوردستان و مەنجەلی دلی پڕ لە کۆلی زلق زلق کۆلی و ئاهو نزوولهی ناز و نووزی نازدارانیشی نەشیواند و لە ههوری هەناسە هەلمەتووک هەلستا بەلام بەو

حالهش كهس لێی نهبیت و گۆیی نهدايه، تووره دهبی و دهس دهكا به تانهو تهشهر و بهسهر كوردان دئ و لۆمهیان دهكا به پهروشی و دل ناخۆشییهکی زۆرهوه و به خهم و داخ و پهژاره و دهردی دلوه دهلئ:

ئهوهیه ریگای ئیوه، كه من پیم گوتن و پینچ نیشان دان و بهو جۆره كه شیاوی یهك رابهری دلسۆزی گهل بی رینۆتینیم كردن، جا ئهوه ئیوهن، كه هۆبالهكهی وه ئهستۆی خۆتان دهگرن ئهگهر به قسهه نهكهن.

بهپاستی كورد ئهوهنده ههژار و مال و یتیران و بهدبهخته، كه دۆست و دوژمن و یار و نهیاری خۆی لیک جیا ناکاتهوه!! ری نیشان دان و ری لئ ون كردنی پئ یهكه. كهپری بۆ ساز كهی و كهپری لئ برووخینی پئی وهك یهك وایه.

بۆ نموونه مهلا چاكهكان ریبازی پیغهمبهریان نیشان دهن و بهرنامهی قورئان و ریبازی رامیاری ئیسلام و سهه كهوتنی یهكجاری و شهقامی پانتاوی ئازادییان شارهزا دهكهن و دهیانخهنه سهه رهوگه (مسیری) مهردایهتی و بویری و دلیری و ریگهی خهباتی خواییان پئ دهلین و ههركیز خهیانهتیان پئ ناكهن، كهچی به قسهیان ناكهن و وه دوايان ناكهن.

بهلام شیخهكان بهرهو نهزانی و خهرافات و پروپووج پهستی و تاریکی و سهه لئ شیواوی دهیانئاژوینن و جگه له ههلهپهپین و داپهپین و زهرگ و دهف و دمبهگ فیرگهكهیان هیچیدیکهی تیدا نییه، تا فیریان بکهن و جا ئیتر بهو شیوه به كهیفی خۆیان دهیانچهوسیننهوه و دهیانپرووتیننهوه و ئیتر گرینگترین هونهری وان مارگری و ئاوربازی و پرچی ژنانهیه و بهس، كهچی زۆر چاکیان به قسه دهكهن و وه دواشیان دهكهن كه دیاره و ههموو

ساده‌و ساویلکه ئه‌یکه‌ن ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر راستیش بایه و بنه‌مایه‌کی هه‌بایه که نیشیه‌تی به چ که‌ئیکی گه‌ل و نیشتمان ده‌هات و ئاخ‌ تاک و کۆمه‌ل چ ده‌ردیکیان به‌وه ده‌رمان ده‌کرئ؟ ئاخو توخوا شه‌رم و شووره‌یی نییه، که خه‌لک وا ده‌چپته کوره‌ی مانگ و میریخ و زه‌حه‌ل و هتد، به‌لام هیندیک له لاوانی کورد ده‌بنه ده‌رویش و سه‌ره‌له‌سه‌وو‌پین و مل با ده‌دن. ئه‌وانه به خه‌یالی خۆیان له به‌ر چاوی خه‌لکی کشگێڕ (معجزه) ده‌نوین که‌وا ده‌توانن ئه‌و جووره کارانه بکه‌ن له حالیکدا که خه‌لکی ساده و ساویلکه ئه‌و کارانه‌یان له ده‌س نایه‌ن. به‌لام هیندیک له زانایانی ئیسلام ده‌فه‌رموون ئه‌و جووره کارانه که ئه‌وان ده‌یکه‌ن (ئیس‌تیدراج) واته شتیکه (مرگ) شه‌یتان ورده ورده یارمه‌تیان ده‌دا تا سه‌ره‌نجام به یه‌کجاری له رێ لایان ده‌دا و جا چونکه له لایه‌ن شه‌یتانه‌ویه و شه‌یتانیش خۆی له ئاوره و ئاوریش کاری له ئاوری ناکات ئه‌وان هه‌ر بۆ لای شتی گه‌رم ده‌چن. ده‌نا ئه‌گه‌ر راست ده‌که‌ن با بۆ ماوه‌ی هه‌ژ نۆ خوله‌ک (دقیقه) سه‌ر ده‌ بن ئاوی راکه‌ن، داخوا ئاویش هه‌ر کاریان له ناکات؟

ئه‌وه له لایه‌ک وله لایه‌کی دیش که دیاره و ده‌بینین و شتیکی زه‌ق و به‌رچاوه، که کاری شیخه‌کان هه‌ر راو و رووت و خه‌لک فریو دان و لادان له‌ریی راست و هه‌تله‌ کردن و خه‌له‌تاندن و چاو به‌ستن و به‌ره‌و خورافات و پرۆپووج په‌رسنه. ئه‌وان پێیان سپێردراوه که خه‌لک قۆل قۆل و ده‌سته ده‌سته بکه‌ن و هه‌تا بۆیان ده‌کرئ لیکیان بپچرن و له مزگه‌وتی خوا ده‌ریان بکێشن و بیانبه‌نه قوژبنی خانه‌گا‌کانه‌وه و له‌ویدا می‌شکیان به‌و شته‌ی که خۆیان دیانه‌وی و هه‌ولی بۆ ده‌دن زاخوا بده‌ن!!

ئەوه شتیک نییه هەر له خۆرا و له خۆوه بگوترئ تهماشاکه هافئیر و ئەلمیس بیل که دوو سیخوری ئینگلیسن له نیو موسلماناندا ئەو نهینیهیان به چاکي درکاندوووه که له لایهن دهولهتی ئینگلیستانهوه پێیان سپێردراوه که له نیو موسلماناندا ههتا بۆیان دهکری شیخان زۆر کهن و خانهگا و تهکیان ساز بکهن چونکه وا نهبی موسلمانان لیک ناچرپین و پرش و بلاو نابن!!

ههروهها پێیان سپاردوون که مهلا چاکهکان به هەر جۆریک بی له بهر چاوی خهڵک سووک بکهن تۆمهت و چاو و پاو و پروپاگهندهیان بۆ بلاو بکهنهوه بهلام کۆلکه مهلا و مهلا مریدهکان به هەر جۆریک بی بههیز بکهن، خهڵکیان له دهوری کۆ بکهنهوه و پوولیان پێ بدهن تا جۆره کاریکی پێویست ئەنجام بدهن و پله و پایهیان بۆ پهیدا بکهن، چونکه هەر چهندی ئەوان سههرکهوتوو بن به قازانجی ئیمهیه و پتر له ئامانجی خۆمان نێزیک دهبینهوه!!

جا مامۆستای بهرێزمان کاتیک ئاوا دهبینی و هەر به پسپۆرییهتی خۆشی ههموو شتیکی زانیوه و تیی گهیشتوووه به قهلسی و توورپهیهوه چهند قسهی هیندیك ناحهز به کوردهکان دهلی که جیی خوشیهتی.

رهنگه هیندیك کهس ئەوهیان پێ ناحهزبی وبه دووری دابنن کهسایهتیهکی وهک مامۆستا که قسهی ئاوا ناشیرینی به سهرزاریدا بی و سههرپای ئەوهش پینووسه رهنگینهکهی ئالووده بکات!! وله سههرووپهپی دیارییه بهنرخهکهی که وهک یادگاریکی گهورهی خۆی بۆ ئیمهی به جئ هیشتوووه تۆماربکات!! چونکه له وهها زانیار و رامیاریکی وهک خۆی بهدووره!! بهلام من دهلیم ئەوه زۆرکاریکی ئاسایی وسادهیه بۆ باوکیک یان برایهکی گهوره و دلسۆزکه دهگونجی قسهی سهختیش به منداڵ یان برابچووکهکهی

ئێ بێ و تهنا نهت جارى وایه لێشى دهان. چونكه خۆ ئهوبه
 دژمنایهتى پێی نالێ، بهلكه تووره بوونهكەشى هەر تووره بوونی
 دلسۆزیو میهرهبانیهی و بۆ قازانجی ویهتی.

جا مامۆستا ههقیهتی، كه دهلی بیدعهتی وا دهكهن نه دیان
 كردیهتی و نه جوولهكه و ئیتر ئهوان هەر وهك دیان و جوولهكه
 ئههلی بیدعهت و خهراپكاری و شتی پرۆپووجن وههیاان كردوو كه
 ئهگەر جهنابی شیخ تریشی لی بهر بی دهلێن ئهوه كهرامهته و
 كهرامهتیشیان كردۆته زانیاری نهینی، یا نهینی زانی (علم غیب)،
 له مهرجیكا خوا خۆی دهفهرموی: (لا یعلم الغیب الا الله) جگه له
 خوا هیچ كهس نهینی نازانی. بهلام ئهوان به پێچهوانه ئایهتی خوا
 ههموو شتیکی شیخ به كهرامهت دادهنێن!!

جا پاشی ئهوه ههموو ئاه و ناله و تووره بوون و تانه و
 تهشههره، روو دهكات خالیدی شارهزووری كه پیاویکی زانا و دانا و
 زۆر هۆشیار و زیرهك بووه به ئیوی مهولانا خالید بهنیوبانگه و
 ریشهی ریچكهی نهخشبهندی له كوردستاندایه و به كوردی پێی
 دهلی تۆ كه دلسۆزی گهلهكهت بووی و مردی هیجت پی نهكرا و
 رهنگه منیش بمرم و چم پی نهكری، ههسته و سههر له گلكۆكهت
 بیته دهری و بزانه گهلهكهی تۆ چی به سههر هاتوو و چۆن له ری
 رهدا و راستهقینه لایان داوه؟ چۆن له باتی بهکیهتی، بر بر بوون و
 لێك ههلبراون و هەر قۆله رووی له جێیهك كردوو و له باتی
 زانیاری و پیشهسازی و پیشكهوتن، خهریکی پرۆپووج پهستی و
 بیدعهتن و چۆن بازاری راو و رووت و چهوساندنهوهی شیخانیا
 گهرم داهیناوه و بوونهته مرید و دهرویش و به چهپهل کاری
 خهریکن؟

جا ههر بۆیه ئه‌و جارمه‌ش کۆلی دلی خۆی ده‌رده‌بێڕ و به
زمانیکی دیکه و به هه‌وایه‌کی دیکه ده‌یان‌دوینێ و ده‌لی:

رینگای ئیوه

ته‌ریقی وا لایقه ئه‌ورۆ بۆ قه‌ومسی کوردان
جرت و پرت و هه‌له‌په‌رین لیتک هاتن و تیکه‌ه‌لدان
(له باتی عیلم و سه‌نعه‌ت فێری ره‌قس و سه‌ما بوون
له زین و ده‌وله‌ت و دین به کۆلی ته‌وه‌لا بوون)
که‌یفی لی بی مام سوۆی ههر به یه‌ک دوو سانیه
سه‌د هه‌زار تر به‌رده‌دا مه‌تره‌لو‌سیش وا نییه
حه‌یا و ئادابیان نه‌ما غیره‌ت و نامووسیان چوو
بیده‌تی ئه‌وتۆ ده‌که‌ن، نه‌ دیان کریتی نه‌ جوو
که‌رامه‌تیان کرده‌ تر، تریان کرده‌ که‌رامه‌ت
به‌ له‌عه‌تی خودا بن له‌ دنیا و له‌ قیامه‌ت
خالیدی شاره‌زووری سه‌ر له‌ قه‌برێ بینه‌ ده‌ر
ته‌ماشای که‌ قه‌ومی تۆ چ ده‌ردیکیان هاته‌ سه‌ر
دابه‌شیان کرد له‌ ناوخۆ ولات و نیشتمانی
ئیتیر بوونه‌ که‌ له‌ گاله‌ سه‌ری دژمنانی
بوونه‌ سه‌د قۆل و ده‌سته‌ به‌ نیوی ته‌ریقه‌تی
به‌و جوۆره‌ ته‌وه‌لا بوون له‌ دین و شه‌ریعه‌تی
ده‌ف و دمه‌گ و مشت، زه‌رگ و نوشته‌ و گشته‌ک
له‌ جیتی تۆپ و ته‌یاره‌ن له‌ جینگه‌ی قه‌له‌م و چه‌ک
وای به‌ حالی میلیله‌تی نه‌ناسی دۆست و دوژمن
دۆستی له‌ لا دژمن بی و دژمنی دۆست بی له‌ کن

رینگه ی ئیوه قورئانه ئه ی کوردانی به ئیمان
 دووری بکه ن له ته کیه و دهس هه لگرن له شیخان
 ئاخه ئه وانه کهنگی دینیان فیری ئیوه کرد
 له بهر چی ئاوا بو وان له ریازا بوونه پرد؟!
 مه سئوولیه تی ئه وان نه زان هی شتنه وه تانه
 تالانی ملک و ماش و هه ر شتیکی هه تانه
 ئه وان خۆیان نو کهری ئیستیماری ئینگلیسن
 خائین به و میلله ته ن و دز و نا پاک و پیسن
 ده سا کورده هۆشت بی، هۆشی خه لک و خۆشت بی
 تا کهنگی ئه و قورئانه هه ر وا فه رامۆشت بی؟!

هه‌وایی کورد و کوردستان

مامۆستای دڵسۆزی گه‌ل ئه‌وجار دێنێ که‌سیکی له به‌رابه‌ر خۆیدا داده‌نی و وا ده‌نوینێ که ئه‌و که‌سه ده‌یه‌هۆی له هه‌وای و ژێواری کورد و کوردستان ئاگادار بێ و بزانی ئه‌و گه‌له گه‌وره‌ حال و ژێواریان چۆنه و چی ده‌که‌ن و چۆن ده‌ژین و ئیتر ئه‌و که‌سه روو ده‌کاته مامۆستا و لێی ده‌پرسی و ده‌لی له کوردستان چ باسه؟ هه‌وایی کورده‌کان چیه؟ زانیاری و ئایین له‌و ولاته له چ پله و پایه‌یه‌ک‌دایه؟

ئه‌ویش ولامی ده‌داته‌وه و ده‌لی ئه‌گه‌ر هه‌وایی کورد و کوردستانم لێ ده‌پرسی گوێ رابگره‌ با پێت بلێم و وه‌ک بولبولی هه‌زار داستان بۆت بخوینم: ولاتیکی چۆل و هۆل و بیکه‌س و بێ سه‌ره‌پرشت و بێ‌دڵسۆز و گه‌لیکی رووت و ره‌جال و برسی و تینوو و هه‌ژار و نه‌داره، نه‌ زانیاری و نه‌ زانستی لێهه‌ و نه‌ ئایین و بیر و باوه‌ر.

شیخ و شه‌یتان پیکه‌وه ده‌ستیان وه‌ ده‌ستی یه‌ک داوه و به‌ که‌یفی خۆیان ئه‌و گه‌له هه‌ژاره به‌ره‌و هه‌ل‌دیگره‌ ده‌به‌ن. ئه‌و دوانه‌ به‌ هاوکاری یه‌کتر زانست و زانیاری و بیر و باوه‌ریان له‌م ولاته که له‌مه‌و به‌ر کانگای بیر و باوه‌ر و زانست و زانیاری و پیاوه‌تی و مه‌ردانه‌گی بوو رامالی. نه‌ دینیان لێ هێشتت و نه‌ ئایین و نه‌ خواپه‌رستی و به‌ جارێ کردیانه‌ بازاری خۆیان و وه‌سه‌ر ئاوه‌ل بۆ خودا دانان و بت په‌رستیان گێرا و ئیترئهی خۆل به‌ سه‌رمان خۆ خواشیان هه‌ر له‌ بیر بردینه‌وه. ته‌واوی زانین و هونه‌رمان بۆته‌ دمبه‌گ و ده‌ف و هه‌له‌په‌رین و دابه‌رین. مارگرتن و پرچی درێژی ژنانه‌ و ئاوربازی و دار و به‌رد و بۆلوو خواردن!!

یهلام راستی ئهوانه چ دهریکی گهل دهرمان و چ ناسۆیکی کۆمهل تیمار دهکن؟ چهندی سهدیه ئهوانه ئیمه بهو شیوه دهرۆین، به کۆی گهویوین و چمان دهس کهوتوو؟

ئهری بۆچی دهبی ئیمه هۆشیار نهبینهوه و بۆ حالی خۆمان نهبین؟ ئاخو خۆ ئه و ولاته خۆشه و ئه و کوردستانه پیرۆز و پان و بهرینهمان ههر بهو شیوه له دهس دهرهینرا و هۆشمان نهبوو داکۆکی و پارێزگاری لی بکهین. ههر وه دواى شیخ وشۆقاران کهوتین وهمووشتیگمان له بیرچۆوه!! نهچووینه فیرکه بخوینین و نه بۆخۆمان فیری پیشهیهکیش بووین.

وهک دهفهرموی:

ههوالی کورد و کوردستان دهررسی
ولاتی چۆل و قهومی رووت و برسی
له سایه شیخ و شهیتان، عیلم و ئیمان
له نیو کوردان نهماوه، خۆل وه سههرمان

جا ئهوجار دینێ دیمه نه جوانهکانی کوردستان نیشان دها و بیچه سروشتیهکانی نیشتمانی کورد دهخاته بهرچاوقامک رادهدیرێ بۆشوینیکی زۆرگرینگی ئه و ولاته و دهلی: ههرله شاری کۆیهراههتا دهگاته مهراغه، که سنووری تازهی دهرسکردی کوردستانه هه مووی ههرئاوومراووباخ وراخ و چیمه نی پریدیمه نه. تهناهت ههرله کتوی بهرزی سهفین و کۆسرهت ههزار جینگه وای لیه که ههردهلی له گۆین بهههشتی بهرین سازکراوه. خۆ سهری کتوی حاجی قهلاوتافکه و ئاهه لدری چنارۆکیش ههر به راستی بئوینه و نمونهن له روی زهوی تهنیا ههرله کوردستان ئه و دیمه نه رازاوه و جوانانه ههن و بهس.

به لām خۆ کوردی بیچاره له بهرئهوهی ههروه دواى شیخ و شۆقارهکان كهوتن وروویان له پیشكهوتن و سهركهوتن و پیشهسازی وهرگیترا نه یانتوانی كهلكیان لئ وهرگرن . وهك كه دنیایه كه یان له کیس چو دهری مهخابنو ههزاران جار به داخه وه دینه كهشیان لئ تیک چوو، چونكه له پیشهسازی پاش كهوتن گولی ئاواتنیان نه پشكوت و له پیشكهوتن بی بهش بون و خۆ ئیتر گورژی گوتهنى:

پیشهسازی خهلكی جیهانی وهها پیش خستوه
 هه ر گهلیکی پیشه نازانی گهلیكه نوستوه
 ئه وگهلهی تۆ بۆیهلی قه و ماوه كاكه كورده كه م
 چونكه تۆی ههرنیت و بهوشیوهش هه بی چت لی بكه م

جا هه ر به و شیوه هه موو كانگا و چاوه گرینگه كانمان له کیس چووو نه یاران و بیانان هاتن و بۆ خۆیان دهریانه ینان و كهلكیان لئ وهرگرتن. خودی مامۆستای بهرپزیشمان له و باره وه ده فهرموئ:

له بۆیه هه رچی له و خا كه به دهر كهوت
 له رادیۆم و له زێر و پاقر و نهوت
 هه مووی كهوته ژێر دهستی فه رهنگان
 جیا و چۆلان ده نۆرن وهك پلنگان
 بیاننۆرن چیا یان چۆن ده كۆلن
 هه تا كه ی ئیوه هه ر به رمال به كۆلن؟!

به لئ ئه وریزداره زۆرهۆشیاره دل برینداره به هه موو كه یفی خۆی دهگری و هاواردهكات بۆئهم كوردستانه له دهس دراوه وهۆكارى بنه رهتی ئه وكاره ناله بارهش به خهلكی كورد ده ناسینن و

ده‌فه‌رموئ: دووکه‌سن که ئه‌و هۆبائه‌یان له ئه‌ستۆیه، یه‌کیان
 دژمنی سه‌ره‌کی تیره‌ی مرۆفه‌ وئهو‌ی دیش دژمنی تایبه‌تی تیره‌ی
 تیره‌ به‌ختی کورده‌ وئیتراوا ده‌فه‌رموئ:

له‌ سایه‌ ی شیخ وشه‌ ی‌تان عیلم وئیمان
 له‌نیو کوردان نه‌ماوه‌ خول وه‌سه‌رمان
 جا ئه‌مجا دوباره‌ با ده‌داته‌وه‌ سه‌ر باسی دیمه‌نه‌ جوانه‌کانی
 نیشتمانی کورده‌ واری وده‌لی:

له‌ شاری کۆیه‌ هه‌تا ده‌چیه‌ مه‌راغه
 هه‌م‌وو‌ی ئا‌و و به‌را‌و و باغ و راغه
 له‌ ته‌ک شاخی سه‌فین و کینوی کۆسه‌رت
 هه‌زار جیگه‌ی هه‌یه‌ مانه‌ندی جه‌ننه‌ت
 سه‌ری حاجی قه‌لا و سو‌لی چنارۆک
 به‌ بی‌ویننه‌ن له‌ گه‌ل شو‌یتی هه‌مامۆک

جا لێزه‌دا هه‌رده‌لی له‌ گه‌ل که‌سینکی ئینکی‌ری که‌ر وتووێژه‌کا و
 به‌ توندی له‌ به‌ریه‌کدا راوه‌ستا‌ون و کابرای رووبه‌پرووی به‌ق‌ای پێ
 ناکا یا ده‌یه‌هو‌ئ پتر بیدوینئ وپترقه‌سه‌ی پێ بکاوپترکه‌کی لێ
 وه‌برگرت. جا ئه‌ویش وتاره‌که‌ی خۆی به‌ سویند بۆبه‌هێزه‌کا و
 ده‌فه‌رموئ:

سویندت بۆ ده‌خۆم به‌و خ‌ودای بی‌چ‌وون
 به‌ قسه‌ی شیخۆلکان کورد له‌ دین ده‌رچ‌وون
 قه‌سه‌م به‌و خ‌ودای ده‌وواری گه‌ردوون
 به‌ زه‌ه‌ری شیخان کورده‌گه‌ل مه‌ردوون
 قه‌سه‌م به‌و خ‌ودای خه‌للاقی کورسی
 مامۆستای برسی له‌ خ‌وا ناترسی

ئهوجار مامۆستا تووره دهبی ودهلی ئهوه مهلایانهی که وه دواي شیخان کهوتوون لهوانیش خهراپترن، ههموویان ههرفاسیدن، بهدخوون، بی دین و خوانه ناسن، کاری شیخی حیهله باز، فریودانی خه لکه به تایبهتی خه لکی نهزان و ناحالی، چونکه هه میشه هه ر ئه وه مه له ده تۆری راوچی ده کهوئ، که زۆرگیله که وناهۆشیاره وه مه لی زیره ک و هۆشیار هه رگیز ناکه ویته ناو تۆری راوچی.

هه رچه نده گو توویانه، که (ده عبای زیره ک به دندووکی پیوه ده بی) به لām بی گومان ئه وه له هه موو جیه کدا راست نییه وه هه میشه بروست ده رنایه. چونکه ده عبای زیره ک له خۆی وریایه و دژمنی خۆی ده ناسی، به لām هی نازیره ک و حۆل، دۆست و دژمن لیک جیا ناکاته وه ومریدی که ریش جیاوازی له نیوانی شیخ و شو قاردا دانانی و نازانی که ئه وه گورگه ده پیستی مه ردایه.

له مامۆستای ئایینیش قه لسه که ده لی به به رتیل شه رعی ده گۆرئ و خوای له بیر نامینی که چاوی به مالی دنیا یه کهوت. هه رچه ند هه م له خودی ئه م تاکه هۆنراوه دا وه م له هۆنراوه ی پیشیدا هه ر عوزری بۆ مامۆستا هینا وه ته وه که ده لی هۆکاری ئه وکاره خواره ناله باره ی ئه وه یه که ئه وه لاهه ژاره، برسیه تی و نه داریه وه ک ده فهرموئ:

قه سه م به و خـودای خه للاقـی کورسی
مامۆستای برسی له خوا ناترسی
مامۆستای فه قیر لاری ده نسۆرئ
بۆ کۆتکه ماستی شه رعی ده گۆرئ

به لām به و حاله ش هه رزۆری لی تووره یه وده لی ده بی مه لا له ئاسمان هه سته مترو له کئو قاییمترو له پۆلاپته وترو له خۆرپرشنگ هاوئێتر بی. چونکه هه رله دواي ئه وه له تاکه هۆنراوه یه کی دیکه دا

ئەلی ئەو هەرمەلانەزانەکانن کە ئاوا بێباوەرولە خوا نەترس و
 شەرع گۆرۆمریدە شیخن، دەنامەلازانان و داناکان هەروەختە لە
 داخی ئەوانە دیق بکەن و بمرن ئەوەندەیان لێ قەلسن وەک
 دەفەر موی:

قەسەم بەو خەودای خەللاقێ کورسی
 مامۆستای برسێی لە خوا ناترسی
 مەلا و شیخەکان بێ دین و بەدخوون
 الا انهم هم المفسدون
 شیخی حیلەباز بە فال و نووشتە
 سەد پیریژنان دەبیا لە خشتە
 مامۆستای فەقیەر لاری دەنۆرئ
 بۆ کۆتکە ماشێ شەرعی
 مامۆستای زاناش جەرگی پەلاسه
 وەختە دیق بکا بەو باس و خواسه
 رەبیبی شیخەکان کۆر و مادوور بن
 ئەو فیلبازانە لە کوردان دوور بن
 ئەو شیخە حیزەیی چاوە فرمیسکە
 ئەم های و هوویەیی بۆ نیسک و گیسکە
 رەبیبی مامۆستای سەر و میزەر زل
 هەر دەربەدەر بێ لە مەئەوا و مەنزل

مامۆستای گەورە و گرانی کورد لە وچاخیدا کە شیخە فریودەرەکان
 بە هەموو جۆرە مەکر و ماجرە تێک و هەروەها بە هەموو جۆرە فیل و
 فووتیک هەر خەریکی فریودانی کوردە بیچارەکان بوون و بە برۆ
 خۆیان بێ بە پیاوی خودا و پارێزگارو لە خواترس ناساندوون، بە

دروە بەرچاوی خەلک فرمیسکی ریاکارانەیان هەلۆەراندوو و
 وایان نیشان داوہ کە ئەوہ لە خوادەترسن. جا هەربۆیە دەفەرموئ:

ئەو شیخە حیزە ی چاوە بە فرمیسکە
 ئەم های و هوویە ی بۆ نیسک و گیسکە
 ئە ی شیخی جاھیل زۆر چاک بزانه
 خودا عالمی سپیر و نیھانە

جا ئەمجار دووبارە با دەداتەوہ سەرمەلای نەزان، کە هەر وہ دوا ی
 خەرافات وشتی پرۆپوچ و دوور لە راستی دەکەون و ئایین و
 خواپەرستییان کردۆتە مستیک خەیاڵاتی بێ مایە ولە راستی و
 راستەقینەیان دوور کردۆتەوہو!! وریگە ی راستی ئایینی پیرۆزی
 ئیسلامیان لە کوردان تیکداوہ و بە هیوا ی ئەوہ ی بە ئی ئەو پۆو
 سبە یەکی عیسا دیتە خوارولە ئاسمان دادەبەزێ و مەھدی لە چالۆوی
 سامەرە دیتە دەری و ئیترە رەبە تەواوی خۆشی ئیشک ناکاتەوہ کە
 وە خۆدەکەون و هەموو کاروباریکی ئەو خەلکە پیک دینن و تەواو
 ستەمکاران دەکوژن ولە ناودەبەن و ستەم لیکراوہ کان سەردەخەن
 و تۆلە یان دەکەنەوہ، هەموو ناریکوپیکییە ک ریکوپیک دەکەن و
 هەموو جوۆرە ستەمیک رادەمالن ووا دەکەن کە گورگ و مەرپیکەوہ
 ئاوی دەخۆنەوہ و هیچ زیانیکیش بە یە کتر ناکە یەنن!! دنیا وای لی
 دێ کە دەبیتە دنیای ئاشتی و برا یەتی و خۆشی و شادی و ئازادی و
 کەس لە کەس ناترسێ و کەس ییش زیانی بۆ کەس نابێ و بە کورتی و
 بە کوردی ئەو بەهەشتە بەرینە ی کە خوالە چەندین جیگە ی قورئاندا
 باسی لی دەکا و پیتی هەل دەلی بۆ نمونە دەفەر موئ: (فیها ما
 تشتیه الانفس وتلذ الاعین) دەویدا هە یە هەرچی ئەوسەکان پێیان
 خۆش بێ و بۆ خەلک خاوەن چیژە (لذت) بێ و هەرچی چاوەکان

خۆشی و لەزەتی لێ بچێژن، ئەوان هەر لەو دنیا بە دا بۆو خەڵکە
 دادەنێن.

چاکە وایە ئەو هەموو زەحمەت و خەبات و تێکۆشانە ی بۆ چییەو
 ئیتر بەو شیۆه رێگە ی خەبات و هەول و تێکۆشانیان لە خەڵک
 گرتوو و دەستیان پێ لە کەرەسی دەرھێنان و دنیا و هەموو
 شتیکیان بۆ شیخەکان و ئاغاکانی وان لێ ستاندوون، جا مامۆستا
 لەو جۆرە مەلایانە زۆر بە سەختی و بە توندی قەڵس دەبێ و دەلی
 هە ی نەزانینە ئاخر ئیۆه بۆچی لە کاتیکدا خۆتان وا لە برسان
 دەمرن بوونەتە جاشی بەلاش و نۆکەری بێ ئەولا و ئەملای شیخی
 خاین؟ ئاخر خۆ تۆ تاژی نی؟ کە خۆی ئەوا لە برسان زگ و پشتی
 پیکەو نووساون و خۆی خۆشەویست دەکا و دەچێ کەرویشکی بۆ
 خەڵکی دەگرێ!!

ئیتەر بەو شیۆه بە توورە یی پێی دەلی ئەو باس و خواس و فلتە
 فلتە هیچ قازانج و کەڵکی نییە و ئەتۆ بە تەمای سەبەینی
 خۆئەورۆشت هەر لە دەس داوہ. پروانە لە حالی خۆت و بزانی ئەورۆ
 چۆنی. زانستیک بخوینە کە بۆ گەل وھۆز و نیشتمانە کەت چاک و
 بەکەڵک بێ و گەل و نیشتمانە کەت بەھۆی زانیاری سەر بکەون. بە
 گوێنی وشە ی هەلوا زارت شیرین نابێ (لا یعلم الغیب الا اللہ).

ئەو جۆرە شتانە هەر یەک بەشیکی لە رازگەلی نەینێ و خۆ رازی
 نەینیش خوانەبێ کەس نایزانێ. سەبە ی ودووی و سەد سال و هەزاران
 سالی داھاتوو چ دەبێ و چ روو دەدا، خوا نەبێ کەس نازانێ.
 عیساو مەھدی ئەورۆ لە گۆریدا نین و بە تەواویش روون نییە و
 هەموو کەس نایسەلمینێ کە دینەوہ. ھاتن و نەھاتنی وان بۆتە ھۆی
 کیشە و بەرە و مەشت و مپی زانیانی ئایینی. یەک دەلی دین و دووش

دهلێ نایهن. به ههر حال ئەوان یا دین یا نایهن. ئەگەر نههاتن
 ئەوه هیچ و بهرپزتان چاوی رهشتان کال دهبیتهوه. خو ئەگەر
 هاتیشن ئەوه کاری خۆیان دهکهن و بهرپرسی خۆیان بهجی دینن.
 ئەتۆش ئەورۆ ههه و کاری خۆت بکه و بهرپرسییهتی خۆت بهجی
 بینه. تۆ چۆن به هیوای ئەوهی که له داها توویهکی نیزیکی یا
 دووردا کهسیک پهیدا دهبی و تۆلته دهستی، مل رادهکیشی و
 شانان کۆم دهکهی، ههرکهس هات به کهیفی خۆی لیت راکیشی.
 ئەویش خوا بزانی داخوادیت یانا. کورپه هه مووشتیک ئەندازهی
 ههیه، خوا بگرێ مهلای نامهلا. تۆ ئەگەر مهلانی و هیچ نازانی،
 بۆنیوت له خۆت ناوه مهلا؟! ئەگه رمهلای و کهمیکت زانیاری ئایینی
 ههیه، چۆن ئەوجۆره پرۆپاگه ندهت پێ قبول دهکری و ئیتر به وجۆره
 دهفه رموی:

ئهی مهلای نهفام ئەتۆ بی و خودا
 له بۆ چی ریتگهت له کوردان تیک دا؟!
 عیسا دیتته خواری ئیمهرو و سبهینی
 ئیش و کاری تۆ هه موو پیک دیتنی
 لای مهلا وایه ههر که مه هدی ههات
 خهلاتی بۆ دئی جوببه به قهلات!!
 وا چاوه نۆره مه هدی بیتته دهر
 خو ههر نه هاتیش جهرگی هاته دهر!!
 رهیبی مامۆستا ههر وا بنالی
 ههشتری تۆ بکهن له گه ل جرجالی
 ئەم باس و خواسه هیچ فایدهی نییه
 ئیمهرو بنواره حالی تۆ چیه
 عیلمی بخوینته بۆ گهلت چا بی

گه‌ل و مه‌فته‌نت به عیلمی شا بی
 هه‌تا کوو گه‌لت به سه‌ر بکه‌وی
 له ناو گه‌لانا به‌ده‌ر بکه‌وی
 چه‌زه‌تی عیسا چی کرد له بو خو
 که هاته خواری چی ده‌کا بو تو؟!

به‌راستی ئیستاش مه‌لای ناوا نا‌حالی و نا‌تیگه‌یشتومان که‌م نییه.

وه‌بیرم دئ فه‌قی بووم کاتی (ئاپۆلۆ) چووبۆ کوره‌ی مانگی، له نیو مه‌لاکانی و لاتی خو‌ماندا بو به مشتو مرو قه‌ه و هه‌للا. یه‌ک ده‌یگوت راسته و چووه، چونکه ئامرازی فرینیان هه‌یه و خودی "ئاپۆلۆ" ره‌نگه شتیکی وایی بتوانی پینی بچنه سه‌ر کوره‌ی مانگی و

خوای گه‌رمش له قورئانی پیروژدا ده‌فه‌رموی: ﴿يَمَعَشَرِ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ
 إِنْ أَسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فَانْفُذُوا لَا تَنْفُذُونَ إِلَّا

بِسُطْنِ﴾ الرحمن: ٣٣، و اتا ئه‌ی کۆمه‌لی په‌ری و ئاده‌میزاده‌کان ئه‌گه‌رده‌توانن بگه‌رین به به‌شه‌کان و که‌لین و قوژبینه‌کانی ئاسمانه‌کان و زه‌ه‌ویدا، فه‌رموون بگه‌رین دیاره‌ ناشتوانن بچن بۆ کوراتی ئاسمان و به‌شه‌ جو‌را و جو‌ره‌کانی زه‌وی، مه‌گه‌ربه‌ هۆی ئامراز و توانایی زانیارییه‌وه.

جا مه‌لاکانی تیگه‌یشتوو ده‌یانگوت خوا ده‌فه‌رموی ئیوه ناتوانن بچنه ئاسمانه‌کان و که‌لین و قوژبینه‌کانی زه‌وی، مه‌گه‌ربه‌ هۆی ئامراز و ده‌سه‌لاتی زانیاری. و اتا هه‌ر کاتی ئه‌وه‌مه‌رجه‌ هاته‌ جی ده‌توانن، خو ئه‌وه‌ مه‌رجه‌ش شتیکی مه‌حال و نه‌گونجا و نییه. به‌لام مه‌لامریده‌کان به‌هیچ جو‌ریک قبوولیان نه‌ده‌کرد و هه‌رگه‌مه‌یان پینی

دههات. ته‌نانه‌ت یه‌کێک له‌وان رۆژیک له‌ ژووری دینه‌ دهر له‌گه‌ڵ
پۆلیک خه‌لک و عه‌بایه‌که‌ی به‌ سه‌سه‌ری خۆیدا‌ده‌دا و ده‌لی نه‌وه‌ک
ئه‌وانه‌ی چوونه‌ته‌ سه‌ر کوره‌ی مانگی له‌وکاته‌دا کاری ئاوێیان
هه‌بی و به‌سه‌رمدا هه‌لی وه‌رینن!!

روون کردنه‌وه‌یه‌ک له‌ سه‌ر ژیا‌نی خالی‌دی شاره‌زووری
(مه‌ولانا خالی‌د) مامۆستای به‌ریزمان یۆبه‌ مه‌ولانا خالی‌د
ده‌فه‌رموی:

خالی‌دی شاره‌ زوری سه‌ر له‌ قه‌بری بی‌نه‌ ده‌ر
بزانه‌ میلی‌ه‌ تی‌ توج‌ ده‌ ریکیان هیناسه‌ر؟!

خالی‌دی شاره‌زووری هه‌ره‌مان مه‌ولانا خالی‌دی به‌نیوبانگه‌ که‌ له‌
کوردستان‌دا هه‌موو که‌س نی‌وی وی بیستوو، ئه‌وپیاوه‌ له‌ لای خه‌لکی
ساده‌ و ساویکه‌ به‌ گه‌وره‌ترین هیتم (قطب) ناسراه‌ و زۆر زۆر
به‌ریز و به‌هیزه‌ له‌ ناو مریده‌کانی خۆیدا. جا ما مۆستا خوا لی‌ی
خۆش بی مه‌به‌ستی له‌وتا که‌ هونراوه‌ ئه‌وه‌ یه‌ پی‌ی ده‌لی خالی‌د تۆ
له‌کاتی خۆ‌دا هی‌زو تواناییه‌کی زۆرت هه‌بو بۆ چی کاریکت بۆ ئه‌و
کورد هه‌ژاره‌ نه‌کرد؟! نیستاش سه‌ر له‌گه‌کۆیه‌که‌ت بی‌نه‌ ده‌ری و
بزانه‌ و ببینه‌ پاشی تۆ له‌ سایه‌ی تۆوشیخانی دیکه‌ی وه‌ک
تۆ‌ژمنا‌نی گه‌لی توجیان له‌گه‌لی تۆکرد و چییان به‌سه‌ ره‌ینا !!

ریژدار خالی‌دی شاره‌زووری کورپی ئه‌حمه‌دی میکائیلی جافه‌ و له‌
شارۆچکه‌ی قه‌ره‌داغی کوردستانی عێراق له‌ پینچ فرسه‌نگی
رۆژه‌لاتی شاری سوله‌یمانیه‌ هه‌لکه‌وتوو له‌ دایک بووه‌، ئه‌و به‌
پی‌ی دوو گێرانه‌وه‌ی میژوویی له‌ سا‌لی ١١٩٢ یا ١١٩٣ کۆچی مانگی
هاتۆته‌ سه‌ر دنیا‌یه‌. خێلی میکائیلی یه‌کێکه‌ له‌ هۆزه‌ هه‌ره‌
ره‌سه‌نه‌کانی کورد که‌ له‌ تۆره‌مه‌ی میکائیله‌ شه‌شه‌ی جافن.

چاک خالید له هه وه له وه هه له گوندی خۆیان و اتا قه ره داغ
 قورئانی پیرۆز و کتیبه ورده له سه ره تاییه کانی فارسی و عه ره بی
 خویندوووه. ئەمجا بۆ درێژه دانی خویندنه که ی چۆته ئەولا و لایان و
 گه لیک شوینی کوردستان گه راوه و له خزمهت به پریزان جه نابی مه لا
 عه بدولکه ریمی به رزنجی، سه یید عه بدور هیمی به رزنجی، مه لا
 محه مه دی ته ره ماری، شیخ عه بدوللا خه ریانی، مه لا مه محموودی
 غه زانی، مه لا عه بدولکه ریمی زیاره تی و... خویندووویه تی و
 ههروه ها ماوه یه کش فه قی گه وره پیای کورد مه لا محه مه دی
 ئیبنوئاده می باله کی بووه.

مه ولانا خالید به قطب الطریقه، ترجمان الحقیقه، پیری
 رووحانی، سه ر سیلسیله ی ته ریقه ی نه خشه بندیه، ضیاء الدین
 و ذی الجناحین یش هه ر به ناوبانگه. ئەونا غایه هه ر وه کو و هه موو
 فه قیه کی کورد گه لیک شوین وجیی کورده واری بۆ خویندن راو
 کردوووه تا سه ره نجام له سالی ۱۲۱۳ کۆچی مانگی له خزمهت زانی
 به ناوبانگی کورد مه لا محه مه دی قه سه می مه ردۆخی له شاری سنه و
 ده می مه لایه تی وره گرتوووه و گه راوه ته وه سوله یمانیه و له وێ له
 جیگه ی مامۆستایه که ی خۆی به پریز مه لا عه بدولکه ریمی به رزنجی که
 به تازه یی کۆچی دوایی کردبوو، ده بیته وانه بیژ و دهس ده کا به
 فه قی راگرتن.

مه ولانا خالید له سالی ۱۲۲۰ کۆچی مانگی چۆته مه که و
 پیویستی چه جی به جی هیناوه. وادیاره که له ریگوزهری
 چه جه که یدا به رپر سییه تی زۆری هه بووبی و هه ربۆیه ش گه لیک
 شوینی ولاتی ئیسلامی گرتۆته وه وه له چه نشاری وه ک چه له ب،
 زه هاو، دیار به کروجه ن دین شاری فه له ستین لای داوه و به چاک
 ئەو جوهری که پیویست بووه سپارده ی خۆی به جی هیناوه و هه ر

ئه‌ندازه پئویستی ببی له هەر یهک لهو شارانه ماوه‌ته‌وه و کاروباری پئویستی راگه‌یاندنی خۆی جێبه‌جێ کردووه. مه‌ولانا له‌و ریگوزهره (سفر)دا له‌گه‌ڵ گه‌لیک له‌ سه‌رانی ریچکه‌ی قادریش ئاشنا بووه و له‌گه‌ڵیان کۆ بو‌ته‌وه و راگۆرینه‌وه‌ی کردووه و هه‌روه‌ها به‌ درێژی باس و وتووێژی له‌گه‌ڵا کردوون. دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌ی له‌ ریگوزهری چه‌ج له‌ شاری سه‌وله‌یمانیه‌ ده‌س ده‌کاته‌وه به‌ وانه‌ویژی و کاروباری فیز کردن و بارهێنان و راهێنانی شاگرده‌کانی ریچکه‌ی نه‌خشی و پیگه‌یاندنی فه‌قییان تا سه‌ره‌نجام له‌ سالی ١٢٢٤ مانگی له‌ کاتیکا که سه‌رگه‌رمی وانه‌ وتنه‌وه‌ی فه‌قییان ده‌بێ له‌ فیرگه‌ی تایبه‌تی خۆی کابرایه‌کی ریپوارکه‌ تۆز و خۆلی ریگایه‌ی هه‌رواله سه‌ر شان وملان ده‌بێ له‌ حوجره‌ی وانه‌ویژی خالید وه‌ژوورده‌که‌وئ و دوا‌ی به‌خێر هێنان مه‌ولانا لی‌ی ده‌پرسی که‌ چه‌ کاره‌ی؟ خه‌لکی کوی؟ ولامی ده‌داته‌وه که‌ من هه‌ژاریکی ریپوارم وله‌ موسلمانانی هیندوستانم وده‌مه‌ه‌وئ گه‌شت و گوزاریکه‌م وولاتانی ئیسلامی ببینم وئه‌گه‌رئیه‌وه ریگه‌م بدن چه‌ن رۆژیکان لی‌ره ده‌مینمه‌وه تاله‌ خزمه‌تتان به‌هه‌ره‌وه‌رببم.

مه‌ولاناش ده‌لی فه‌رمووله‌ خزمه‌ت داین و حوجره‌یه‌کی ده‌دات و هه‌موو که‌لوپه‌لی ژبانی بو‌ئاماده‌ ده‌کا و خزمه‌تیکی یه‌کجارزۆری پێ ده‌کا. پاش ماوه‌یه‌ک مه‌ولاناله‌ میرزازه‌حیمی عه‌زیم‌ئابادی ده‌پرسی ئه‌ری کاکه‌ تۆله‌گه‌ڵ کامه‌ ته‌ریقه‌ته‌ی نیوانت خۆشه‌؟ مریدی کام شیخه‌ی؟ ئه‌ویش ده‌لی قوربان من له‌گه‌ڵ ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندیم و له‌گه‌ڵ مریدان وه‌ه‌وادارنی سه‌ره‌ک ریچکه‌ی ئه‌ورپازه‌ شا عه‌بدو‌للا ده‌هله‌ویم. جا هه‌رکه‌ ئه‌وه‌ی لی‌ ده‌بیسی کاکه‌ خالید خیرائه‌وی ده‌ ئامیز ده‌گرئ و توند توندبه‌ خۆیه‌وه ده‌گوشی و سه‌روروانی شه‌لالی ماچان ده‌کات وله‌ به‌رته‌وژمی خۆشی وشادی ئاگای له‌ خۆی نامین.

ميرزا رەھىم كاتىك كە دە زانى وامەولانا خالىد ئامادەگى تەواوى ھەيە بۆ رىچكەى نەخشەندىيە وتەنانەت ھەرزۆرىش پابەندى ئەورىبازەيە وپىرى ئەو تەرىقەتەى يەكجارزۆرخۆش دەوى پىي دەلى راستى من لە ھىندووستانىرا بەرپىز شا عەبدولآى دەھلەوى نارىدوومىيە لآى تۆكە بەلكە بە شىۋەيەك بتوانم تۆ بنىرم بۆخزمەت ئەوى كە كارىكى زۆرگىنگى پىتە. جا ئەگەر قەبوولى بفرمووى ھەرچى زووتر خۆت بۆ ئەو رىگوزەرە ئامادە بكە و ئىتر لەوھى پتر دوا كەوتن رەوا نىيە. ھەرچى زووترە وە رى بكەوہ كە يار چاوەرپتە.

جا ئىتر ھەرئەودەمە مەولانا خالىد حوجرە وفىرگە دەپىچىتەوہ و بەرتووك وپەراو پىكەوہ دەنى و لە ھىلى سەنە و كرماشان و ھەمەدانەوہ رىگەى ھىندوستان دەگرىتە بەرۋبە شارەكانى بوستام و خەرقان و سمنان و نىشابووردا تىدەپەرى و لەم سەفەرەدا بەتايبەتى دەچىتە سەر گلكۆى (ئىمام رەزا) بەتايبەتى مەشھەد و لە سەرگۆرى ئە بەرپىزە ئىمام رەزا پارچە ھەلبەستىكى گرىنگ و بالابلىند بە بالآى ئەو ھەلدەلى كە ئاوا دەس پى دەكات:

اين بارگاہ كىست كە از عرش برتر است؟
وز نور گنبدش ھمە علم منور است

واتا ئەرى ئەوہ بارەگای كىيە كە لە عەرش وانا كورسى توانايى خواش بەرزترە؟ لە شۆق و رووناكاي گومبەدى ھەموو جىھان رووناك بووہ

(ئەى خۆى گەورە و بەتوانا! ئەرى دەبى ئەوہ چ شتىك بى كە لە پايەى دەسەلات و ھىزى تۆ بەرزتر و بالآتر بى)؟ بەلى كاك خالىد لە سولەيمانىيەوہ بە يەك سالى تەواو دەگاتە ھىندوستانى و بە ئاواتى خۆى دەگا.

زۆربه پێویستی ده‌زانم که لی‌ره‌دا ئه‌و پرسیاره له ریزدارمه‌ولانا خالید بکه‌م: ئه‌رێ توخوا تۆی سوننی چۆنت توانی ئاوا به گلکۆیه‌کی بێ‌گیانی شیععه هه‌لبلایی چل و چێوو به‌ردوگل، که له‌وێ له سه‌ریک دانراوه له ته‌ختی خوايه‌تی و هیز و ده‌سه‌لاتی خودای مه‌زنی به‌رزتر و با‌لتر دابنێی؟ خۆ تۆ له کنه خۆ مه‌لا بووی و له مه‌لا نه‌زان و ناحالیه‌کانیش نه‌بووی!! ناخر چۆن هه‌موو دنیا به شۆقی گومبه‌دی ئه‌و گلکۆیه رووناک ده‌بی؟ ئه‌دی چۆن ئه‌وه شایانی شانی مه‌لایه‌کی زانای کورده که هه‌ر خۆت ده‌لێی:

رشته‌ای درگ‌ردنم افکنده دوست
می‌برد هرجا که خاطر خواه اوست

چۆن پیاوی زاناو پاناو مریدیکی بێ‌ده‌سه‌لات و چیلاز و لاوازی واده‌بی که پیره‌که‌ی داوه به‌نیکی بهاوێته ملی و بو‌هه‌رجیه‌کی که بیه‌وێ به‌ دوا‌ی خۆیدا رایکێشی؟

ئه‌رێ مه‌گه‌ر خودی برا شیععه‌کانیش گومبه‌دی گلکۆی ئیمام ره‌زایان ئه‌وه‌نده گه‌وره کردۆته‌وه، که پێیان له ته‌ختی ده‌سه‌لات و هیزی خوا گه‌وره‌تر بێ؟! به‌راستی نه‌نگه بو‌مه‌ایه‌کی سوننی مه‌زه ب ئه‌گه‌ر مه‌لابی له خورافات وزیده رویی دا ته‌نانه‌ت له خودی شیععه‌کانیش هه‌ر پتر هه‌نگاوی پڕو پوچ په‌رستی باوی!!

ئه‌رێ تۆخواخوا لیخۆشبوو به‌رێزمامۆستا شیخ ماری نۆدی هه‌قی نه‌بوو که ئاوا به‌ گۆتدا هات وکتیبیکی له دژی تۆدانا؟ له‌وه‌موودژایه‌تییه‌ی ریزدار شیخ مه‌عرووفی نۆدی که به‌نا‌ره‌وا کردت به‌ د نیوی دوا پۆژ نه‌بی چیت پێ بپرا؟

تۆخوا خالید ئەوێ شایانی شانی مەلایەکی زانا و حالی بوو؟
 کۆرە خۆ تۆ بەو هەموو هیزی زۆرومریدی کەرانیوە کە هەتیبون بە
 ئاسانی دەتوانی کوردستان رزگار بکەیی! بۆ خۆت شەرمەزاری
 خەلکی کورد و خوا کرد و نەتکرد؟!

وەک میژوونووسان دەلێن گەلیک لە مەلایان وزانیانی ئیسلامی
 ویستووینانە خالیدلەوریگوزەرە بگێرنەوێ و پەشیمانی کەنەوێ،
 بەلام ئەوێ هەمدا گەرم داها تیبوو کە بە هیج کلۆجیک چاری
 نەدەکراوێ و رابە ئاسانی سارد نەدەبۆوێ. جا هەر بۆیە لە ولاما
 هەردەبگوت:

رشتهای بر گردنم افکنده دوست
 می برد هر جا که خاطر خواه اوست

بەلێ وای دياره کاک خالیدی بەرپێز پەتی جەنابی شیخی خستۆتە
 ملی خۆی و هەر وەک خۆی دەلێ بۆ هەر جێیەک شیخ بیههوی
 کە مەندکیشی دەکا، هەر بۆیە بە قسەیی کەس ناکات و ناگەریتەوێ
 بەرەو دیهلی دەروا تا سەرەنجام لە رۆژی ٢٠ مانگی زیلحەججەیی
 سالی ١٢٢٤ مانگی دەکاتە وێ و یەکسەر دەچیتە خانەگای بەرپێز شا
 عەبدوڵلای دەهلەوی و هەر ئیوارەیی ئەو رۆژەش بە خزمەت شیخ
 دەکا و دیدار لە گەل شا عەبدوڵلا دەکات و بەو جۆرە بە گەورەترین
 ئاوات و ئامانجی دیرینەیی خۆی دەگا و ئیتر هەر بە قسەکەیی خۆی
 شا هەر بەو پەتەیی کە هاویشتووێتە ملی رایکی شاپاوە هەتا ئەو
 جێیە کە خۆی مەیلی لێ بوو و اتا دیهلی!!

جا جەنابی مەولانا لەوێ پێنج مانگی تەواو بە مەشک و سەتەل
 هەر ئاوکی شەیی دەکا و لە رێگەیی دوورەوێ ئاوی دینێ بۆخانەگا و
 مرید گەل و دەرویشانی پێ ئاوەدا!! شا عەبدوڵلا هەر کە چاوی

به مهولانا خالید دهکهوچ زۆر زوولییی حالی دهبی که پیاویکی زیرهک ووریاوبلیمهت و هه لکه وتوویه وهه موو کاریکی له دهس دی و بو ئه وهی دهبی بیکاته نوینه ری خوی و ده توانی پایه گایه کی گه وره بی له کوردستان بۆرێچکهی نه خشبهندی وشیاوی ئه وهیه که ببیته بنکه یه کی مه زنی ئه و بیروباوهره تازه یه. جاهه ربۆیه ریزیکی زۆری بو داده نی وگه لیکه به خیره اتن دهکات و نه و جوهری که شیاوی رابه ریکی گه وره یه گرینگی بی ده داو له گه لی ده جوولیته وه.

کاک خالید ماوهی ساڵ و نیویک له وچ له خزمه تی شادا ده میتیته وه و ده و ره ده بینی و ئیتر زۆر به چاکی یاسا و ریسا و داب و ده ستووراتی رێچکهی نه خشبهندی فیر ده بی و له و ریبازه دا ده بیته پسپۆر و گه و ره ترین نوینه ری شا. ئه مجا شا عه بدوللا و نامه ی بو ده نووسی و هر به دهستی خو شسی عه بای به شانیدا ده دات و به ئاماده کراوی پاش ساڵ و نیویک ده و ره ی تایبه تی پی دیتن به ره و کوردستان به رپی ده کاته وه و له رپۆر سه می به رپی کردنه کهیدا خودی شا عه بدوللا تا بهر ده رکی خانه گایه که له گه لی دیت، به لام مرید و ده رویش و خه لیفه و مه لیفه کان تا ریکه ی زۆر دوور له گه لی ده رۆن.

مهولانا خالید له سالی ١٢٢٩ مانگی دهکاته وه سوله یمانیه و ئیتر پاش ماوه یه ک ده چیته به غدایه و ماوه ی پینج مانگی ته واو له گو شه یه کی گلکۆی شیخ عه بدولقادی گه یلانی (غهوس) ده میتیته وه ئه مجا دیته وه سوله یمانیه و دهس ده کاته وه به کاروباری راگه یاندنی فیر کردنه کانی رێچکهی نه خشبهندی و ته کیه و خانه گا دروست ده کا و زۆر شیگه رانه و به سه رسه ختی تیده کو شنی بو بلاو کردنه وهی ئه م ته ریه ته له عیراق و کوردستاندا که تا ئه و دم جگه له نیوبانگ هه بوونیکه ئه وتۆی نه بوو له وه ره یمه دا.

کاری مه‌ولانا خالید رۆژ له دوا‌ی رۆژپتر له گه‌شه‌کردن و به‌ره‌وپێش‌چووندا بوو. زانایانی ئیسلامی ومه‌لا دلسۆزه‌باشه‌کانی کوردستان له‌سه‌ره‌وه‌ی هه‌موویان به‌رپێژ مامۆستا مه‌لامحه‌مه‌دمارفی نو‌دیئی باوکی به‌رپێژی گه‌وره‌پیاوی کورد کاک ئه‌حمه‌دی شیخ و باپیره‌گه‌وره‌ی شیخ مه‌حموودی نه‌مر که له‌هه‌موان پتر هه‌ست به‌به‌رپرسایه‌تی دکه‌ن و کاری مه‌ولانا خالید به‌بیده‌تیکی زۆر ناپه‌سه‌ند ده‌زانن و.. ئیتر به‌و شیوه‌ده‌که‌ونه‌دژایه‌تی و نه‌یاریه‌کی زۆری دکه‌ن و به‌و جو‌ره‌ده‌یان‌ه‌وه‌ی خالیدی ناچار بکه‌ن که ده‌س له‌و کاره‌هه‌لبگرێ و هه‌یج شتیکی له‌ئایینی پیرۆزی ئیسلام زیاد نه‌کا. چونکه ئه‌و ئایینه‌خۆی ته‌واوه‌و پێویستی به‌ئێ زیادکردن نییه‌. ئه‌وه‌نییه‌خوای گه‌وره‌له‌دوامین ئایه‌تی خۆیدا ده‌فه‌رمو‌ی: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ

الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ واتا: ئه‌ورۆ ئیتر ئه‌وا ئایینه‌که‌تانم بۆکامل‌کردن و نازی خۆم به‌ته‌واوی به‌ئێوه‌به‌خشی و ئیسلام به‌دین و ئایینی ئێوه‌هه‌لبژاردوه‌.

به‌لام هه‌رچی ئه‌که‌ن خالیدیان بۆ په‌شیمان نابێته‌وه‌ و ئه‌و رێبواره‌یان له‌م رێبازه‌تازه‌و پڕ له‌زیانه‌بۆ ناگه‌رێته‌وه‌!! تا سه‌ره‌نجام کار ده‌گاته‌جیگایه‌ک که به‌رپێژ مامۆستا شیخ محه‌مه‌د مارفی نو‌دیئی کتیبیکی چووکه‌له‌له‌دژی مه‌ولانا خالید ده‌نووسی و له‌و کتیبه‌دا ئه‌وی به‌گاور و له‌رێ ده‌چوو له‌پێنوووس ده‌دا و به‌درۆزن و خوانه‌ناسی به‌خه‌لک ده‌ناسینی و له‌دیباچه‌ی کتیبه‌که‌دا ئاوا ده‌لێ:

وضعته‌ا هدیة‌ الطلاب تکفیرة‌ لخالد الکذاب

واتا ئەم نامیلکهیەم داناوە بە دیاری لە بو شاگرد و خویندکارەکان کە حاڵی وەهایە گاوریەتی و بی دینی خالیدی درۆزن دەردەخا و روون دەکاتەو.

یەکیک لە رامیارییهکانی شیخەکان ئەوێه کە بە هەر نرخیک بی ئەیارانی خۆیان لە ناو دەبەن و هەر پەيام و ولامیکی دژی بەرنامەمی خۆیان بی هەتا بۆیان بکری دەبیه تلینن. جا وا ویدەچی کە ئەو نامیلکه جوانەمی مامۆستا نۆدییش دواي نەمانی خۆی بەهۆی فیل و فووتی شیخەکان بە یەکجاری بەتلابی چونکە بەتایبەتی پەپرەوانی ریچکەمی نەخشبەندی بە سەختی دژ و نەیارمی مامۆستا بوون.

ئەمجا کاتی کە مهولانا خالید خۆی لە بەرابەر تەوژمی رەداویژی زانایانی وەک نۆدییدا بۆ راناگری و زۆر خۆی لەو بە چیلانتر (ضعیف) دیتە بەرچاو کە بە گژ وەها بلیمەت و پسیپۆریکدا بیتهو جا بە تایبەتی کە تەنیاش نەبوو مەحکووم بە بەزین و ناچار بە هەلاتن دەبی وئیر لە سالی ١٢٢٨ مانگی کۆچ دەکا و دەچیتە بەغدایه و دیسان دەس دەکاتەو بە کاروباری ریکخستن و راگەیانندن و بنکەمی بەغدایهیان بەهیز دەکا و ماوهمی دووسالی تەواو هەر خەریکی بلاوکردنەوهمی رهوش و ریساویاسای نەخشبەندی دەبی. بەوجۆره خەلکیکی زۆربۆلای خۆی وریچکەکەمی خۆی رادەکیشی.

لەوماوهداژمارهیهک وشکەمەلا وساده ورووان ونیزیکبین و موسلمانمی ساویله دەکەونه نیویژی و هەرچۆنیکی بی مامۆستا نۆدیمی لە کاتیکی کە زۆری پی ناخۆش دەبی ناچارمی دەکن بە ناشت بوونهو لەگەل خالیدا، مامۆستای گهوره وگران بە روالهت لە بەردلی نیویژی کهران لەگەلی ناشت دەبیتهو، بەلام لە دلا هەرخۆشی لیی نایهت، ئەوهدش کە لە هیندیکی کتیباندا نووسراوه

كۆيان مامۇستا نۆدییى لە كردهوی خۆی پەشیمان بۆتەوہ و داواى لیبوردنى لە مەولانا كردهوہ هیچ بەلگەيەكى لە سەر نىيە و بە هیچ كۆجىك جىي باوهر نىيە ولە بنى را درويە وساختە گىيە. چونكە لەوبارەوہ كەمترين نووسراوہى مامۇستا لە دەسدا نىيە. هيندىك كەسش كە نووسىويانە مامۇستا خۆى قادرى بووہ بۆيە نەيارى و دژايەتى مەولاناي كردهوہ، بەلام من راوشكاوى دەلیم:

ئەوانە لەوداوا بى پەرتۆيەياندا مەبەستيان هەرئەوہيە كە لە ريزوھيزو خىرەت و بىروباوهرى مامۇستا كەم بەكەنەوہ و دەنا مامۇستا زۆرزۆر لەوہ گەورەتروبالا تروبووہ كە مریدوپەت بە مىلئى شىخ و مىخ و ھەوادارى رىچكە و مىچكەكان بى وە ك مە ولانا خالىد!! و ئىتر بى گومان قادرىشى ھەرەك نەخشیان ناخۆش ويستون و ھەربەوپىيە نەيارى وانیش بووہ.

مامۇستا ھەرگىز ھىچى لە موجتەھىد و سەرمەزەب و رىچكە شكىنەكانى گەورەى جىھانى ئىسلام كەمتر نەبووہ و ئەوہندە نەبى كە كورد بووہ، ئەگەر لە گەل مەولاناش ئاشت بۆتەوہ ھەر لە بەر دلى ئەو كۆمەلە نىبوژى كەرە كە ھەر خۆشيان نەياندەزانى بۆجى لە لاوہرا بۆ ئەو كارە ھان دەدرين و زۆر بە سەختى و پىداگىرانە داوايان لى دەكرد و گوشاريان دەخستە سەر. خۆ ئاشت بوونەوہكەشى ھەرئەوہندە بووہ كە وەك جاران بە ئاشكرا لە دژى وى كارى نەدەكرد چونكە ئەو زۆر چاك دەيزانى كە ئاشت بوونەوہى لە گەل خالىد زەبرىكى گرچووہرە لە پەيكەرى ئىسلام و كوردايەتى و ھە روہ ھالە كەسايەتى خوشى.

بەلام ديارە، كە ئەوشىخانە زۆر زىرەك و ھۆشيارن و زۆرچاك دەزانن بە وەخت كەلك لە ھەل وەربگرن و ھەرگىز ھەل نادۆرپنن و دەرفەت لە دەس نادەن، ھەرەك دەبينن كە مەولانا خالىدش لە

کاتی خۆیدا زۆر به وخت که لک لهو که مه ئاشتییه رواله تییهش وهرده گریخ و خیرا ده گه پیتته وه بۆ سوله یمانییه و تهکیه و خانه گاکانی دووباره و له جاران گرینگتر و به پرشت تر ئاوه دان ده کاته وه و زۆر شی لگی رانه تر له پیشوو خه ریکی کاروباری راگه یاندن و ریخستن ده بی و ریچکه ی نه خشه ندی که تا ئیستا له سه رووی ده رکراو و ره تینراو بوو به یه کجاری لئی قه دهغه کرابوو ئه مجا به ئازادی بۆی دهس به کار ده بی و رایده گه یه نی.

ئه و جاره له سایه ی سه ری وشکه مه لا و مریده که لا و موسلمانه بی پرامیاری وساده و ساویلکه کانه وه خالیده اته وه سوله یمانی و به ئازادی و بی ترس وله رزخه ریکی کاروباری خۆی بوو ئیترگه لیکی خه لکی ساده و ساویلکه و نه زان بۆ لای خۆی راکیشا و به و جۆره پایه گایه کی گه ورمی بۆ خۆی و بۆ ریچکه که ی پیکه ئینا و هینده ی دیشی کوردی هه ژاری چاو به ستراو به ره و په ریشانی و لیک بلاو بوون و سه رگه ردانی برد و.

به داخه وه ئیستا ش دوا ی نزیکه ی ١٠٠ سالی ره به ق هیندیک له وشکه مه لا و موسلمانه نا حالیه کان هه رحالی نه بوون وله سه ره ئه وریبازه ده رۆن. به لام موسلمانه تیژبین و مه لا هۆشیار و دلداره کان چاک ده زانن که مامۆستا شیخ ماری فی نو دینی له و دژایه تی و نه یارییه یدا له گه ل خالید چ ئامانجیکی پیروژ و موسلمانانه ی هه بووه و ئه و به ریزه چه نده دووربین و تیژهۆش بووه. وه ههروه ها ده سزانن که ئه و به ریزه له ئاشت بوونه وه له گه ل خالید چ ئه ندازه زیانی کاردوووه و مه لا نه زان و بی پرامیارییه کان به ناچار کردنی به ئاشت بوونه وه له گه ل ئه و چ زه بریکی گرچوو بریان له خالیگه ی ئیسلام و کوردایه تی داوه و چۆن ئه و به ریزه یان شکاندوووه؟!

ئەمجا خالید، تا سالی ١٢٣٦ مانگی له سولهیمانییه دەمینیتهوهوه پاشان له جیی خۆی پرا دەستووری پی دەدری که سولهیمانییه به جی بیلی و بچیتهوه بهغدایه، چونکه کاروبارهکانی کوردستان تا ئەندازهیهک ریکوپیک کرابوون، بهلام ئەوانی بهغدایه هەر وا به نیوهچلی و ناتهواوی مابوونهوه و له بهر هیندیک هۆ و پیویستی میژووویی نهبا نهدهبوو به جی بهیندرین.

ئەمجا ئاغای شارهزووری یهکیک له ههره پالوته وپوخته کراوهکانی خۆی به نیوی شیخ عهبدوئالی ههرهوی له سولهیمانییه له جیگهی خۆی دادهنی و بهرهو بهغدایه وهپی دهکهوی و ئەو جارەش سی مانگان لهوی دەمینیتهوه و بهو ماوه تا ئەندازهیهک پله و پایهی خۆی و رجهی نهخشی پتهوتر دهکا ولهویوه به ههموو لایهکدا خهلیفه و مهلیفه و نوینهرانی خۆی بلوو دهکاتهوه و له بهغدایه پرا تیشکه دههاووته هەر چوار لای خۆی و یهکیک لهو نوینهرانه کهسیک به نیوی شیخ ئەحمهدی خهتیبی ئه ربیلی دهبی که دهینیریته شاری دیمهشقی. شیخ ئەحمهه لهوی زۆر به چاکی ئه رک و سپاردهی خۆی به جی دینی و ژمارهیهکی زۆر له خه لکی بۆ ئەو ریبازه رادهکیشی و ئیتر ئەو خه لکه هەر خۆیان داواکاری هاتنی مهولانا خالید بۆ دیمهشقی دهبن و شیخ ئەحمهه نامهیهکی لهو بارهوه بۆ مهولانا دهنووسی و مهولاناش هه ل له دهس نادا و خیرا دیته دیمهشقی و له سالی ١٢٣٨ مانگی له گه ل ژمارهیهکی زۆر له مرید و پهیرهوانی خۆی بهرهو دیمهشقی وهپی دهکهوی و له لایهن ههواداران و مریدانی زۆر و زه بهندی خۆیهوه لهوی پیشوازییهکی گه رم و گوپی لی دهکری و زۆر به جوانی وهردهگیری. ئەمجا لهوی دەمینیتهوه و دهس دهکا به ئەنجام دانی ئه رکهکانی خۆی و خه ریکی راگه یانندن و ریکخستن دهبی و بهو جو ره

به پیره و گه لىكى زۆر بۆ رىچكهى نه خشبه ندى بهيدا دهكا.

له و ماوه دا كه له ديمه شقى ده بى سهردانى به يتول موقه ددهس دهكا و ههروهها بۆ جارى دووهه ميهش ده چىته وه مهككه و ههج به جى دىنى.

مهولانا خاليد ديمه شقى كردۆته سىهه مين پايه گاي خۆى و ئيتىر تا دوا هه ناسهى ژيانى له وى ده مينيته وه و خهباتى شىلگيرانهى خۆى دريژه پى ده دا و تا سه هه ر نه جام له رىكه وتى ١٢ مانگى زى قه عدهى سالى ١٢٤٢ى كوچى مانگى به نه خۆشى وه با كوچى دوايى كردوه.

مهولانا خاليد گه لىكى هۆنراوه و نووسراوه به زمانه كانى كوردى و فارسى و عه ره بى هه يه. ههروهها چهند كتييبىشى به و سى زمانانه داناوه كه پىم وايه هه موويان چاپ و بلاو كراونه وه.

به گشتى مهولانا خاليد پياوئىكى گه لىك به رىز و به هيز و فه رمانه وايه كى به ده سه لات و فه رمان ئه نه جام دراو بووه له كوردستاندا. ئه وه ندهى له و ولاته ا په پره و هه بوون كه رهنگه ئه گه ر ويستباى و باوه رى به سه ره به خۆيى و ئازادى و رزگارى گه له كهى هه بايه هه ر به يهك فه رمان ده يتوانى ئه و كاره بكا و گه و ره ترين شانازى و سه ره به رزى بۆ كورد و كوردستان بچه سپىنى. به لام كه مترین كاريكيشى له و باره وه ئه نه جام نه داوه، جا هه ر بۆيه به رىز مامۆستاي گه و ره له دوايى ئه و پارچه هۆنراوهى خۆيدا رووى تى ده كا و پىى ده فه رموى: ئه ي خاليدى شاره زوورى! تۆ خه لكى شاره زوورى ناو جه رگه ي كوردستانى و له ده و رانى خۆتدا به ته و اوى گه له كهى خۆت وه لا نابوو و زۆر كاريشت له دهس ده هاتن و ده نتوانى بۆو گه ل و نيشتمانه گه لىك كارى گه و ره ئه نه جام بدهى،

میچت نه کرد و به داخهه گهلی خۆت بۆ خه لک وهلا نا و به یه کجاری فهرامۆشت کرد.

به جوۆره گهیی گه ل وزیدونیشتمان هه کهت هینایه سه رشانی خۆت. له باتی ئه وهی که فه ره هنگی ره سه نی ئیسلامی و کوردی خۆت بره و پێ بهی، چووی له رۆژه لاتی دووره وه له ناوهندی هیندوستانی گاپه ره ستپا جوۆره بیر و باوه ریکی تایبه تی لاهکی زۆر نامۆت هینا و له کوردستان و رۆژه لاتی ناوه راستدا بلاوت کرده وه و ئیتر تۆش ههروهک پێشینیانی شیخ و میخت، تا توانیت خه لکی موسلمان و جا به تایبه تی خه لکی کوردت لیک بلاو کرد!!

تۆش تا توانیت تۆوی بیدعهت و وه دیه تر او یکی دیکهت له کوردستان و رۆژه لاتی ناوه راستدا بلاو کرده وه و به دهستی خۆت چاندت! به و جوۆره تۆش هاتی و شتیکت له ئایینی پاکی پێغه مبه ر) زیاد کرد! ئه ی ئافه رین خالید! له منت نه که وهی قهت ده بوو و ا بکه ی؟ چ ده بوو که ئایینی پاکی پێغه مبه ر) ههروه کوو خۆی که ههیه رابگه یه نی هه یچ شتیکی دیکه ی ره گه ل نه خه ی؟ ئاخه ر تۆ خوا ئایینی پیرۆزی ئیسلام له هه وه له وه ئه و جوۆره شتانه ی له گه ل بوون و تۆ چ ئاتاجیه کی به و رێچکه و ئانیزا جو را و جو رانه هه یه؟

خۆ له پێش تۆدا خه لکی کورده واری هه ربه حال نیوی رێچکه ی نه خشه ندیان بیستوو و به س. ئه وه تۆ بووی که بهت و پێوه ندی نه خشه ندیت هاویشه مل و پێی کوردی هه ژاری نه خوینده واری بێ ناگا له هه موو فیل و فووت و له هه موو داو و ته له یه ک! تۆ نه زان نه بووی و هه رگیز ئه و کارهت له رووی نه زانییه وه نه کردوه، تۆ هه موو شتیکت ده زانی و گه لیک زانا و ئاگادار بووی! زۆرم پێ سهیره ئه ی خالید! خۆ تۆ زۆر زانا و ناودار بووی، ئه ری بۆ وات کرد! تۆ خوا هه ر له خۆت ده پرسم ئه و خزمه تهت خه یانهت نه بوو؟

بۆ مهگەر تۆ فهرموودهى پيغهمبهرى مهزنت ﷺ نه بيبستبوو كه فهرموويهتى: (من احدث فى امرنا هذا ما ليس منه فهو رد) ههركهس شتيك لهو ئايينهى ئيمه زياد بكات ئهو فرى دراوه و رت كراوه وهيه و قهت لىي قه بوول ناكري. له جييه كى ديكه شدا ده فهرموي: (من احدث فى امرنا هذا ما ليس منه فهو و ما احدثه فى النار) ههركهس شتيك لهو ئايينهى ئيمه زياد بكا كه لهوى نه بي ئه وه خۆي و شته زياد كراوه كه شى له دۆزه خدان.

يان ده فهرموي: (ان اصدق الحديث كتاب الله و احسن الهدي هدي محمد و شر الامور محدثاتها) به راستى و بى گومان راست ترين و تار كتيبي خوايه و جوانترين رينوينى، رينوينى محمه ده و خهراپترينى كاروبارانيش ئه وانه ن كه دواى پيغهمبهر ﷺ سوهديه ينراون.

مهگەر ئهو ريچكهى نه خشبه ندى، كه تۆ له ولاتى هيندوستانى راهيئات بۆ كوردستان له چاخى شوق و رووناكيدا و له دهورانى پيغهمبهرى مهزندا هه بووه؟ ته نانهت زور پتر له چوارسه د ساليش دواى پيغهمبهر ﷺ وهدى نه هينراوه؟ ههى له منت نه كه وي كاك خاليد؟! ئاخى چۆن بوو تۆ به قسهى مهلا باشه كانى سوله يمانيهت نه كرد و فهرمووده به نرخه كانى مامۆستاي دلسۆزى كورد شيخ مارفى نۆديبيت نه بيبست و په ند و ئامۆزگارييه كانى ئهو به ريزهت ده گوئ نه گرتن؟ مهگەر بيت وا نيه كه له رۆژى په سلاندا ليت ده پرسنه وه؟ ده ههركه ئيستاش دواى نيزيكهى سه د سال له پاش مردنت سه ريك له گۆره كهت ده ربينه و بزانه و به چاوى خۆت ببينه كه ئاكامى ئهو كارهى تۆ جگه له دابهش كرانى كوردستان و له تلهت بوونى جهرك و ههناوى دايقى نيشتمان و بيهشى و ماف خوراوى كه لى ههژارى كورد چيدى بووه؟

گهر به رای تۆ خواپهرستی بریتیه لهوه که وه دوای ریچکه و میچکان بکهوی و بهو لا و لایاندا پرۆی؟ ده سهه ههئینه و ببینه و زۆر چاک بزانه که گه لهکهی تۆ چ دهردیکیان به سهه هاتووه؟

من نالیم شا عهبدوئلاهی دههلهوی پیاویکی کهمه، بهلکه ئهوله رچه و ریبازی خۆی واتا نهخشبه ندیدا گه لیک گهورهیه، بهلام تۆپیت وابووکه بهریز مامۆستا شیخ ماری نۆدیئی لهوی کهمتره که ههوله پهنا خۆشت بووله خۆشت بوو! یا بهریز مامۆستا محهمد مفتی فهیزی زههاوی که دهفهرموئ:

شیخا که تو در عالم یکتا فردی
این رتبه ز دستار بدست آوردی
حیف است که او دور سر تو گردد
بایستی که تو دور سر او گردی

ئیتربه تهواوی نهیاری بازاری شیخایهتییه وبه هیچ جوړیک قبوولی ناکا نهزانه؟ زۆر سهیره ئهو پیاوه گه ورا نه به ههله نهچوون. ههگیز، نه دهبوو تۆ به شتی پرپوچ و تپههات فریو بخۆی. تۆ مهلا بووی و خۆپرپوچ په رستیش بۆمه لایان زۆرنهنگ و ئابروو چوونه. دهبوو قورئان بخوئینییه وه و بزانی داخواتاقه و شهیهکیشی لهبارهی پهسند کردنی ئهو بازاره تاریک و تنۆک و رهشه تیدایه؟! رهشه تیدایه؟! رهشه تیدایه!؟

ئه گهر پتو یسته شیخ بو ئایینی خوا
بلی پیم شیخی گش پیغه مبه ران کوا
موحه ممه د خوی و یارو یاره را نی
به گشتیان شیخیکیان ببوایه دهبو

بلیم پیست نای په رستم ته و خودایه
 که ههوساری له دهستی شیخی دایه
 ئەمەن زەند یقەم و ئاور په رستم
 ئەگەر کو خوا نه کا خواما ن ئەوایه
 برا ئەم دەزگا گه وره و دریز و پانه
 له ئیسلاما نییه تی دیارده و نیشانه
 ئەگەر باوهر ده که ی جو سا زه گشتی
 نه فه رمانی خوداو پیغه مبه را نه

روون کردنه وهیهک له سههه ژيانی مامۆستا شیخ مارفی نوؤدییی

چهند سال له مه وه بهر وتاریکی کورتم له مهه میژووی ژيانی زانای پایه بهرزی کورد مامۆستا مهلا شیخ مارفی نوؤدییه وه نووسیوه که له ژماره ٤٠ی گوڤاری سروهدا چاپ و بلاو کرایه وه. ئیستا له بهر ئه وهی نامه وهی زهحمه تی نووسی نه وهی دووباره ی ژيان نامه ی ئه و به پریزه به خۆم بده مه وه، ههه خودی ئه و وتاره لیڕه شدا دووپاته ده که مه وه. که ئه و دم ئاوام نووسی بوو:

ئه گهه به چاویکی ره دا (حق) بینانه و که میک به ورد بر وانینه به ستینه کانی میژووی، ویژه یی، ئابووری، رامیاری، ئایینی، هونه ری، هۆنه ری، پسپۆری، پیشه سازی، سوپایی، سهه بازی، دادپه ره ری و کۆمه لایه تی ههه گه لیک ده بیننی که له ههه یه که له به ستینه نه که له پیاوانیک راهه ستاون و له سهه لیواری زیی خوړینی ژیان چه قیون و شه پۆله بی ئامانه کانی ئه و شه تاوه ههه و ههه خه لک هه لלוوشه یان زۆر به سهه ختی خسته ته ژیر چاوه دیری خۆیان و بواری رزگاری به گه له که یان نیشان ده دن.

به چرای زانیاری خۆیان ریگا روشن ده که ن و دهستی خه لک ده گرن و وهک مه له وانی چاک له و زریباره خوړینه ده یان په پیننه وه، ئه وان خوا پاداشیان بده ته وه نه که ههه ته نیا هاوچه رخانه ی خۆیان له گیتاوی چۆمی خوړینی بی پرد و به رده بازی ژیان به هۆی مه له وانی خۆیان ده په پیننه وه و بهس، به لکه بو تۆره مه و به ره ی دوا پۆژیش ریی پر که ند و کۆسپ و پل و گیرگه و تۆره مه ی

داهاتووش به هۆی هیزی کیشهری زانستی (قوه جانبه علمی) خۆیان به دواى خۆياندا دهکيشن و دهيانگهيهننه لوتکهى ههره بهرزى و ترۆپک و دوندی کيوى ئاوات و به نیاز گهيشتن.

جا به ههق جيی خۆيهتى که ئهوانه دهبنه جيی شانازی و هۆی سهربهرزى گهل و گهلیش ههر به هۆی وانهوهيه که دهتوانی خاوهنى وێژه و فرههنگ و میژووويهکی جوان و پرشنگذار بی و به رابردووی خۆيهوه بنازی. بی گومان گهلی کوردیش ههر وهک ههموو گهلیکی خوا پیداو خاوهنی رابردوويهکی پر له شانازییه و له ئاسمانی ههساوی میژوووی کوردهواریشدا گهلیک ئهستیرهی پرشنگذار و شۆق هاویژ و تیشکه پژین دهرهوشیتتهوه که نهک ههر تهنیا هۆی شانازی و سهربهرزى گهلی کوردن و بهس، بهلکه تهواوی گهلانی دیکهی رۆژههلاتی ناوهراست و بگره ههموو گهلانی جیهانی ئیسلام پێیانهوه دهنازی و تهنانهت هیندیک له میژوونوسه نهتهوهییه بهرچاو تهنگهکانیش بی هیچ بهلگه و پهرتۆیهک ئهوان به گهوره پیاوانی نهتهوهی خۆیان له قهلهم دهن.

راستی ئهوهنده بهسه بۆ شانازی و سهربهرزى نهتهوهکهمان که دهیان و بگره سههتان و ههزاران بلیمهت (نابغه) و پیتۆل (فیلسوف)ی وهک ئیبنولحاجب و ئیبنو قوتهیبه و ئیبنو خهلهکان و ئیبنولحاج و ئیبنولخهتیبی ئهربیلی و ئیبنی عیساى ههکاری و ئیبنی کوردی و ئیبنولفهیراقی و مهلا ئهبووبهکری میروستمی و مهلا محهمدی فهیزی زههاوی و مهلا عوسمانی کوردی، مهله یۆسفی ئهسهمی سۆرانی بریسوهیی و مهلا ئهحمهدی خانی و جزیری و بیتووشی و مهلا مهحموودی کوردی و مهلا عهلی قزلبجی و قهرهداغی و مهلا عهلی شنۆیی مان لی ههلهکوتوووه.

وێژهوانی نهک ههر له باری دێژهوانی (فقیهی) و رافهوانی (مفسری) و وێژهوانی (ئه‌دیبی) به که‌که له‌بارهی هونه‌رگه‌لی جۆراوجۆری دیکه‌شه‌وه نموونه‌ی ده‌وران وه‌له‌که‌وتووی رۆژگار بوون و له ته‌واوی زانیارییه‌کانی ژیرامه‌یی و گێپ‌راوه‌یی (عقلی و نقلی) یه‌وه بێ‌هاوتا و که‌موینه‌ بوون، به‌که‌ ته‌نانه‌ت رینووس و پیزمانیشیان بۆ گه‌وره‌ترین گه‌لی زیندووی جیهان و اتا گه‌لی عه‌ره‌ب که له سایه‌ی ئیسلامه‌وه نی‌زیکه پتر له هه‌زار سا‌له گه‌وره‌ترین ده‌سه‌لاتدار و زله‌یزی دنیا بوون داناوه.

خۆ ئیستاش، که ئیستایه له‌ته‌واوی فێرگه‌کانی ئایینی کوردستان و هه‌موو جیهانی ئیسلامیشدا نووسراوه‌کانیان به‌ وانه ده‌خویندرین. به‌راستی ئه‌گه‌ر گه‌لانی دیکه‌ی جیهان شانازی به زانیانی رامیاری خه‌لک بێک وه‌رکه‌ر و زانیانی ئابووری بژیو هه‌للووش و پسه‌پۆرانی سازکه‌ری فرۆکه‌ی تیژتر له‌ ده‌نگ و که‌شتی هه‌واقه‌لێش و گه‌می ژیر ده‌ریایی غوولپه‌یکه‌ر و هه‌روه‌ها زانیانی تانک و توپ و مووشه‌ک و جۆرگه‌لی زۆری گازه‌ل سازکه‌ره‌وه ده‌که‌ن و پێشیان وایه که ئه‌وانه مایه‌ی سه‌رکه‌وتن و پێشکه‌وتنی وانن بێ‌گومان گه‌لی کوردیش مافی خۆیه‌تی که شانازی بکات به هه‌زاران هه‌زار زانی ئایینی ریگی ژیان و په‌سلان نیشاندەر که گیان و ژیان و ته‌مه‌نی خۆیان به سه‌خاوه‌ته‌وه له‌و پێناوه‌دا به‌خت کردووه.

به‌راستی گه‌لی کوردیش پتر له هه‌زار سا‌له بێجگه له مه‌لا زانا و دانا‌کان پیاوی میژوویی دیکه‌ی زۆر لێ هه‌له‌که‌وتوون و ئیتر ته‌نیا حوجره قورینه‌کانی کوردستان بوون که هه‌م بوونه‌ته مایه‌ی شانازی و سه‌ربه‌زی گه‌لی کورد و هه‌م به هۆی به‌ره‌م و ئاکامی جوان و زۆر چاکی وانه‌وه ته‌واوی جیهانی ئیسلام ئێره‌یی به کوردو

کوردستانه وه برد و جا که وایه حیی خۆیه تی که کاکای خۆینهر به ههر بیر و باوه ریکه وه که ههیبی که میک گلهیی لهو کورده ساده و ساویلکه بکات که خۆشی به کورد ده زانی و که چی و پیرای نه یاران و دوژمنانی گه له کهی مهلا واتا گه و ره دلسۆزی کورد و کوردستانی ده دزی و ناخۆشی ده وئ و قسهی ناحهزی له ئاقارا ئەکا و دهیداته بهر توانج و پلار و تانه و ته شههر و لاتاری پیدایه دات.

چونکه ئەو ئاغا به پێزه نه زانانه یا زانایانه پهلامار دهباته سههر رابردوو و میژووی پر له شانازی گهلی خۆی و گیان و کاکلی گه له کهی له بهر پێاندا به خهیاڵ ده پلایشینیته وه و له راستیدا ههر ده لێی شهرمی به میژوو و شانازییه کانی گه له کهیه تی!!

جا ئەو جار با بێینه سههر مه بهست و بلێین: به پێز جهنابی مامۆستا مهلا شیخ ماری نۆدییش ههر یه کیکه لهو ههزاران ههزار زانا و دانا ریتوینانه که به راستی جیکه ی شانازی و سههر به رزی گهلی کورد به تاییه تی و گهلانی جیهانی ئیسلامن به گشتی.

جا ئەو بلیمه ته هۆزانه کورده ناوی پیرۆزی ماری (مه عرووف) وه کورپی مهلا سهیید مسته فا کورپی سهیید ئەحمه د کورپی مهلا سهیید محهمه ده که به کبریت احمر (شه مچهی سوور) ناوبانگی ده رکردوو، ئەو کبریتی ئەحمه ره یه کیکه له مهلا هه ره ناو داره کانی میژووی کورده واری و با پیره گه و ره ی ئەو به پێزه سهیید عیسا ی به رزنجی کورپی بابا عه لی هه مه دانیه.

وهک هه موومان زۆر چاک ده زانین که هه مه دان سه ره ده میکی پێته ختی میری گه و ره ی ماد و ناوه ندی شارستانییه ت و قزگه (مرکزی) هیزی هه راوی هۆزی کوردان بووه و گه لیک زانا و دانای بهرز و زۆر به نیوی لی هه لکه وتوون که ئاوازه ی زانیاری و جوامیری و پیاو چاکیان به ته واوی کون و قوژبنی دنیا راگه یشتوو ه که یه کیکه له وان ریزدار بابا عه لی هه مه دانیه.

ئهو زانا به رزه، كه يه كيكه له ناودارانی كوردهواری يه كيكه له پسيپورانی كوردی سه دهی هه شته می كوچی و يه كيک له كوره كانی وی ناوی سه یید عه یسای به رزنجیه كه به ریز ماموستا شیخ ماری نۆدیئی به ١٣ پشت ده گاته وه وی. واتا بابا عه لی هه مه دانی بابیره ی چارده هه مینی مه لا شیخ ماره و ئیتر خانه دانی سه ییده كانی به رزنجی، سه یید واتا تۆرهمه (نسل) ی فاتیمه ی كچی پێغه مبه ر (نین و له ماكا (اصل) كوردی كه له ورن و عه ره بی ره مه کی و په رپوه نین!! به لام له به ر وه ی كه بنه ماله یه کی یه كجار زۆر به ریز بوون و مه لای باش باشیان لی هه لکه وتوون پێیان گو تونه سه یید، به لام ماموستا مه لا كه ریم له (علماءنا) دا پارچه هه لبه ستیگی له خودی خۆی ده گێریتته وه كه به و پێیه ئه و بنه ماله ده چنه وه سه ر فاتیمه و ئه گه ر وا بی بنه چه كه یان كورد نییه و عه ره به و به هه ر دووك لادا هه ر جینگه ی ریزن.

میژوونوسی گه وره ی كورد خوا لیخۆشبوو ئه مین زه کی به گی به ریز ده نووسی: بابا عه لی هه مه دانی به ر یای بلیمه تی كورد بابا تاهیری عوریانی هه مه دانییه. به لام هیندیک له میژوونوسانی كورد ئه و رایه یان پێ ره وا نییه، چونكه بابا تاهیری عوریان له سه ده ی چواره می كوچیدا ژیاوه و بابا عه لی هه مه دانیش له سه ده ی هه شته دا و به و پێیه نیزیكه ی چوار سه د سالیان جیاوازی هه یه.

ئه مین زه کی به گ

ئه و بلیمه ته خواناسه، ئه و ئه ستیره پرشن گداره ی ئاسمانی ئایین و زانیاری کوردستان له ده و رانی به پرێز سوله یمان پاشای به پینجه مین پادشای بنه ماله ی به پرێزی بابانی له سالی ١١٦٦ ی کوچی مانگی ریکه و تسی ١٧٥٣ ی زایینی له گوندی نۆدی له ناوچه ی شارباژیری کوردستانی عیراق له ٣٣ کیلۆمه تری شاری سوله یمانی له بنه ماله یه کی زانیاری ئایینیدا له دایک بووه و پینگه ییوه. دیاره که وهک زۆربه ی زارۆکه هه ژاره کورده کان زه جرو ره نجی نه بوونی و بیبه شی چیشتووه. هه ر له ده و رانی مندالیدا قورئانی پیرۆز و ههروه ها هیندیک له کتیبه ورده له کان و ده ستوری زمانی عه ره بی (صرف و نحو) و زمانی فارسیشی له خزمهت مه لا مسته فای باوکی به پرێز و زانای خۆی خویندووه. ئه مجا بابی هه لگیرتووه و بر دوویه ته قه لآچوالان، ناوه ندی ده وله تی به هیزی کوردی بابان و له فیرگه ی غه زائیه ی ئه و ناوه نده دایمه زران دووه.

فیرگه ی غه زائیه فیرگه یه کی گه و ره ی ئه و سه رده مه بووه و له لایه ن بابانه وه به ری براره. جا به پرێز شیخ مه لا ماره ئه و ده م لاویکی که م ته مه ن به لام پر هیوا بووه و زۆر شی لگی رانه هه ولی داوه و خه باتی کر دووه و تیکۆشاوه و کۆبه کۆ زانیاری له سینه ی پر ههستی خۆیدا کۆ کر دۆته وه.

ئه و به پرێزه له م زانکۆ گه و ره یه ماوه ته وه تا رۆژیک که ئه و ده م ته مه نی ته نیا ١٢ سالانه بووه به شه هید کرانی پادشای گه و ره ی و موسلمان ی کورد سوله یمان پاشا، شار به ته واوی شله ژاوه. ئه و رووداوه دلته زینه که له ١١٧٨ ی کۆچیدا رووی داوه به ته واوی بۆته

خۆی په ژاره و په رۆژشی خه لکی کوردستان، جا به تایبهتی مهلا و فهقی و زانایان و تیپی خویندکار.

ئهو کارهساته شوینهوار و جهخه ریکی وههای له سه ر پیزدار نۆدیئی دانا که ئیتر ویستی له مهولا له بیتهختی میری و ناوهندی رامیاری بگوینتیهوه و پرواته گوشه و قهراغان بۆئوهی بی باکانه و دوور له ههرا و هووریا دریزه به خویندنهکهی بدات. جا هه ر بۆیهش لهوئ رۆیشت و چوو گوندی هه زارمیرد له نیزیکهی ٢٥ کیلومهتری رۆژئاوای شاری سوله یمانیه و لهوئ له خزمهت زانای کهم وینهی کورد مهلا محمهدی ئیبنولحاج ماوهی چوار سال مایهوه و لهو ماوهیهدا کتیهکانی سیوتی حیسام کاتی عهبدو لای یهزدی موختهسه ر و لهعانی شهرحولعهقایدی نهسهفی و چه ن دین کتیبی دیکه ی زانیاری و دیزهیی (فقهی) خویندوو و ههروهها چه ن دین کتیب و نامیلکهی زور جوان و باشی به هۆنراوه و ویزامه (شعر و نثر) داناوه و بۆ مامۆستای به ریز و خۆشهویستی خۆی خویندۆتهوه و ئهگه ر پۆیو یستیش بووبی مامۆستا بۆی ریکوپیک کردوو.

لهو کاتهدا که نۆدیئی له گوندی هه زارمیرد بوو پسپۆری بیهاوتای کورد مهلا عهبدو لای بیتووشی که وانهوئیزیکی بالادهستی شاری ئیحساریه بوو ههوا ی گه ل و نیشتمانکهی دیتهوه کهلهی و بهرهو بیتووش له ناوچهی ئالانی سه ردهشت دهگه رپیتهوه و پاش ماوهیهک له وئرا دهچیته سه ردانی مامۆستی دل سوژ و خۆشهویستی خۆی مهلا محمهدی ئیبنولحاج.

کاتی که شیخ مارف ئهو ههله گه وره ی بۆ هه لدهکهوئ داوا له مامۆستا دهکا که قبول بفرمئ ئهو چه ن د رۆژانهی وا بیتووشی له هه زارمیرد ده مینیتهوه له حوجرهکهی وی بی و ئهو شانازی ئاماده

بوون له خزمهت بێتووشیدا دەس کهوێ. مامۆستاش چونکه دهزانی که نۆدی دهیههوی که لک له بێتووشی وهربگری و له خزمهتیدا بههره مند بئ قبوولی دهکا.

نۆدی له و ماوه که مه دا گه لیک شتی تازه له بێتووشی فیر ده بی و هیندی که له نووسراوه کانی خۆی بۆ ده خوینیته وه. جا به ریز مامۆستا بێتووشی ههر که ده زانی ئه و فه قیه خاوه نی بیرکی زۆر ورد و هۆشیکی هۆشیارانیه ئه وهی پێی وا بووه پێویسته پێی ده لێ و زۆریش هانی ده دات بۆ نووسینی په رتووکان، ههم به هۆنراوه و ههم به ریزامه و ئیتر بی گومان نۆدییش ههر له وه ها ده رفه تیک ده گه را که وا به بی زحمه تی خۆی خوی گه و ره بۆی ره خساند بوو.

ریژدار نۆدی پاش چوار سال وانه خویندن له خزمهت مامۆستای گه و ره و گرانی ریژدار ئیبنو لاجدا ده گه رپته وه بۆ قه لچوالان و له خزمهت به ریز مه لا محمه دی غه زانی داده مه زری و له وی ده مینیته وه تا سالی ١١٩٩ کۆچی و ١٧٨٤ زایینی که ئه وه دم ئیبراهیم پاشای کورپی ئه حمه د پاشای به به دهستی کرد به دروست کردنی شاری سوله یمانیه و به ماوه یه ک سال و اتا له سالی ١٢٠٠ کۆچی و ١٧٨٥ زایینی ته وای کرد و ناوه ندی میری گه و ره ی بابانی گوێزته وه بۆ ئه وی و ئیتر فیرگه کهش به نۆدییه وه و پرای ته وای یانه (اداره) کانی میری هیندرانه شاری تازه ساز کراوی سوله یمانی.

جا ئه مجا نۆدی تازه مه لاش له و تازه فیرگه ی ئه و تازه شاره بوو به تازه مامۆستا و له مزگه وتی گه و ره ی ویدا دهستی کرد به وانه ویژی و ده یان و سه دان فه قی له و فیرگه یه دا په روه رده کردوه و بۆ گه ل و نیشتمانه که ی پێی گه یاندوون و به دوو دهستی ریزه وه پێشکهشی کردوون به کۆمه له دوا که وتوه که ی کورد.

فیرگهی گهورهی قهلاچوالان کاتی که گوئزرایه وه سوله یمانیه، پاش ماوهیهک شیخ مارفی نویدی ده بیته سه ره پهرستی هه موو یا به شیکی و ئیتر به هوی لیزانسی و دلسۆزی وی و وانه ویژ و کارگیره کانی له ماوهیهکی نه چهندان زۆردا بوو به یه کهم زانکۆی ولاتی کوردهواری و ههروهها مهکۆی زانست و زانیاری و گهورهترین پهروه رشگای فهقی و مهلا له کوردستاندا و ئه مجا چهن دین سال دواتر فیرگهی گهورهی ئیسلامی که سه تان بلیمهت و پسپۆری وهک ریزدار مهلا شیخ حوسینی قازی و مهلا شیخ مه محوودی به رزنجی و مهلا محهمهد فهیزی زه هاوی و بابه ره سوول و مهلا سهید محهمهدی به رزنجی (سناء الدین) پیگه یاندوون و ته حویلی کۆمهالی کوردهواری داون.

به ریز مهلا شیخ مارفی نویدی تیشکی بی پسانه وه ورۆژی قهت ئاوا نه بووی کورد خوینده واریهکی به رزی به زمانه کانی فارسی و عه ره بی و کوردی هه بووه وبه هه ریهک له و سێ زمانانه هۆنراوه و په خشانى زۆرو زه بهندی نووسیوه. ئه وه به ریزه نژوه (انشا)یهکی بی وینهی هه بووه و خاوه نی دهستیکی دهروشاوه بووه له نژوه نووسیندا. گه لیکی په پرتووکی گه وره و گچکه و نامیلکه به هۆنراوه و په خشان داناوه، که هیندیکیان چاپ و بلاو کراونه ته وه و هیندیکیشان هه ر واماونه ته وه و زۆربه داخه وه رهنگه ته نانهت هیندیکیان هه ر نه شمابن وبه فیئل و مه کری نه یارانى خۆی و گهل و ئایینه که ی به یه کجاری به تلئیرابن.

ئه وه به ریزه چهن دین چه کامه (قصیده)، پینج خشته کی (مخمس)، چوارینه (رباعی)، سێ خشته کی (مئثلث)، تیهه لکیش (ترجیع بند)، به سه ته (قطعه) هۆنراوه ی به وسێ زمانه هه یه.

فەرھەنگۆكى ئەحمەدییەى بەراستی یەكئىكە لە شاكارە بەرزەكانى كە هیناویەتى وشە عەرەبییەكانى بە وشەى كوردى ئاچفە (ترجمە) كردوون وبە هۆنراوە دەریهیناون.

مامۆستای باس لیکراومان خوا لىی خوش بی، هۆنەریکی وەها بالادەست وبەتوانابووە کە هەرچی ویستبیتى توانیویەتى بە هۆنراوە دەریبیتى وەه قالىی هەلبەستدا داىبپریژى. تەنانەت زۆربەى هەرە زۆرى ئەوزانىارییانەى كەوالە نیو مەلاوفەقییانى ئیسلا میداباون و دەخوینریژ كردوونیه تە هەلبەست وبۆئەوهی فەقیكان بە ئاسانى بتوانن لە بەریان بکەن، بە شیوهى هۆنراوە لە سەرپا داپشتوونەتەوه. بیگومان ئەو شاكارییانەى ئەو كردوونى تا چاخى خۆی لە هیچ ولاتىكى ئیسلامیدا نەكراون.

سەرەپای ئەوهش نوډی بەریژ لە تەواوی زانیارییه ئیسلامییهكان وەك (نحو، صرف، لغة، معانى، بیان، بدیع، عروض، آداب، كلام، شرع، حدیث، علم الحدیث، تفسیر، فرایض، بحث و مناظره، هندسه، جبر و مقابله، تجوید، فلکیات) دا مامۆستایهكى راهینەر و نووسەریکی داھینەر و هۆنەریکی باھونەر بووه و لەتەواوی ئەو زانیارییانەدا كتیب و نووسراوهی زۆرجوان و بەكەلكى هەیه گە هیندیك لە كتیب و نووسراوهكانى بریتین لە:

- ۱) تنقیح العبارات فى توضیح الاستعارات بە هۆنراوهى عەرەبى
- ۲) الفرائد فى العقائد بە هۆنراوهى عەرەبى.
- ۳) الجواهر النفید فى قواعد التجوید.
- ۴) شرح منظومه تنقیح العبارات.
- ۵) الشامل للعوامل بە هۆنراوه.
- ۶) الاحمدیه فى ترجمه اللغة العربیة باللغة الكردیة بە هۆنراوهى كوردى و عەرەبى.

(٧) كفاية الطالب فى نظم كافية ابن الحاجب به هؤنراوهى

عہرہبى.

(٨) منظومه اى شده فى مديح حضرت خاتم الانبياء به هؤنراوهى

فارسى.

(٩) توصيف المبانى فى نظم تصريف الزنجانى به هؤنراوهى

عہرہبى.

(١٠) قطر العارض فى علم الفرائض ، به هؤنراوهى عہرہبى.

(١١) كشف الغامض فى شرح قطر العارض.

(١٢) فتح الرؤوف فى معانى الحروف.

(١٣) التصريف بابواب التعريف.

(١٤) نظم آداب البحث فى علم الآداب به هؤنراوه.

(١٥) فتح المجيد فى قواعد التجويد.

(١٦) عقد الدرر نظم نخبة الفكر به هؤنراوه.

(١٧) فتح الرحمن فى علمى المعانى و البيان به هؤنراوه.

(١٨) سلم الوصول الى علم الاصول به هؤنراوه.

(١٩) عمل الصياغة فى علم البلاغة به هؤنراوه.

(٢٠) الروضة الغنى فى الدعاء باسماء الله الحسنى.

(٢١) غيث الربيع فى علم البديع به هؤنراوه.

(٢٢) نظم العروض فى علم العروض به هؤنراوه.

(٢٣) تنوير الضمير فى الصلوات المشتملة على اسماء البشير به

هؤنراوه.

(٢٤) روض الزهر فى مناقب آل سيد البشر به هؤنراوه.

(٢٥) الجوهر الاسنى فى الصلوات المشتملة على اسماء الله

الحسنى.

(٢٦) تنوير البصائر فى التجريز عن الكبائر.

- (٢٧) شرح الصدر بذكر اهل البدر به هۆنراوه.
- (٢٨) الفتح الالهى فى الصلاة المشتملة على المناهى.
- (٢٩) كشف الاسف فى الصلاة على سيد اهل الشرف.
- (٣٠) عقد الجواهر فى الصلاة و السلام المنفعة فى يوم الحشر.
- (٣١) ازهار الخمائل فى الصلوة المشتملة على الفضائل و الشمائل.
- (٣٢) راحة الارواح فى الصلوات و التحيات على حبيب الملك الفتح.
- (٣٣) ايضاح المجة و اقامة الحجة.
- (٣٤) البرهان الجلى فى مناقب الامام على.
- (٣٥) كشف البأساء باذكار الصباح و المساء.
- (٣٦) الاغراب فى قواعد الاعراب به هۆنراوه.
- (٣٧) تنوير القلوب فى مدح حبيب علام الغيوب.
- (٣٨) اوثق العرى فى الصلاة و السلام على خير الورى به هۆنراوه.
- (٣٩) السراج الوهاج فى مديح صاحب المعراج.
- (٤٠) فتح الرزاق فى اذكار دفع الاملاق.
- (٤١) تنوير العقول فى احاديث الرسول.
- (٤٢) ويلة الوصول على علم الاصول.
- (٤٣) فتح الموفق فى علم المنطق.
- (٤٤) نظم الرسالة العضدية فى علم الوضع.
- (٤٥) زاد المعاد فى مسائل الاعتقاد الفريدة فى العقيدة.

گهوره پياوى ئايينى كورد بهريز مامؤستا شيخ مارفى نوڊى
دهرياي بى-بنج و بناوانى زانيارى و شهتاوى مهندي خواناسى

بە‌گه‌مین كه‌سه له جیهانداوا‌ی مه‌لا ئه‌حمه‌دی خانی كه‌ رچه‌ی نووسینی فه‌ره‌نگی كوردی به‌ دانانی په‌رتووکی ئه‌حمه‌دی بۆه‌موو كوردی‌کی خوی‌ن پا‌ك كێشاوه‌ و به‌ نووکی پێنووسی زمان لوسی پرنووسی پیرۆزی خۆی سه‌رمه‌شقی بۆ‌داداوه‌ كه‌ به‌راستی جیی ریزوشانازییه‌ كه‌ تا ئێ‌ستا پتر له‌ ٢٠٠ سا‌له‌ فه‌قیی ته‌واوی كوردستانی سو‌رانی به‌ وانه‌ ده‌یخوین هه‌روه‌ك فه‌ره‌نگۆ‌کی نه‌وبه‌هاری به‌رێزمه‌لاهه‌حمه‌دی خانی له‌ زاراوه‌ی كرمانجیدا. كه‌ به‌ راستی هه‌ ردوکیان جیگه‌ ی شانای و په‌ سن و سوپاسن.

مامۆستا شیخ مارق به‌ پێچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌ی كه‌ نیوی شیخی له‌ سه‌ربووه‌ هه‌روه‌ك گه‌لیك له‌ پیاوچا‌كانی كوردستان و ته‌واوی شیخه‌ به‌رێزه‌كانی به‌رزنجی و نه‌هری وشه‌مزینی هه‌رگیز شیخایه‌تی نه‌كردووه‌ و قه‌ت ته‌كیه‌ و خانه‌قایی رانه‌گرتووه‌ به‌لكه‌ به‌ هه‌موو هی‌زوتوانای خۆی فی‌رگه‌ وزانکۆی ئاوه‌دان کردوونه‌ته‌وه‌ و رازاندوونیه‌ته‌وه‌ و کاروباری مزگه‌وتی ئیسلامی و اتا مائی خوای به‌رپۆه‌ بردووه‌. هه‌میشه‌ هه‌رخه‌ریکی وانه‌ویژی و پینگه‌یاندنی فه‌قی و مه‌لاوزانیانی به‌رزی ئیسلامی بووه‌ و ته‌واوی ته‌مه‌نی پربایه‌خی خۆی به‌ موتالوو‌انه‌ویژی و دانانی کتیب و نامیلکه‌ وه‌وندنه‌وه‌ی هۆنراوه‌ و خۆش کردنی کتیبه‌کنی پێشینیان و راگه‌یاندنی ئیسلام و قورئانه‌وه‌ی به‌ سه‌ربردووه‌. چاوی له‌ مائی كه‌س نه‌بووه‌ و خۆی نه‌کردۆته‌ ملۆزم (انگل) و سه‌رباری خه‌لك، خۆی له‌ فی‌رگه‌ وانه‌ویژی کردووه‌ له‌ میری بابان مووچه‌ی وه‌رگرتووه‌ و خۆی و خاوخیزانی خۆی پێ ژیا‌ندووه‌. جا نه‌ك هه‌ر ئه‌و به‌ ته‌نێ به‌لكه‌ ته‌واوی ویژه‌وانه‌کانی دیکه‌ی ئه‌و فی‌رگه‌یه‌ و هه‌موو فه‌قی‌کان و ته‌واوی کارگێ‌رانی فی‌رگه‌ و مزگه‌وته‌کانی دیکه‌ی هه‌موو كوردستانی سه‌ربه‌خۆش مووچه‌ و به‌راتیان له‌ میری وه‌رگرتووه‌. شیخ مارق

که‌سیکه که له‌وی پیاویکی وه‌ک کاکه‌حمه‌دی شیخ که گه‌وره‌ترین مه‌لای کوردستان و‌گرینگترین خواناسی چه‌رخسی ١٣ ای جیهانی ئیسلامه په‌یدا بووه وله سه‌رده‌ستی پینگه‌یوه .

کاکه‌حمه‌دی شیخیش خوای گه‌وره پله وپایه‌ی به‌رزوبه‌رزترکات ، مه‌لایه‌کی کورده که باپیره‌ی دووه‌می به‌رپز که‌له پیاوی کورد شیخ مه‌حموودی حه‌فیدزاده‌یه ، شیخ مه‌حموودی نه‌مر ، شیخ مه‌حموودی به‌رزنجی ، مه‌لیکی کوردستانه که به هه‌ق جینگای سه‌ربه‌رزی و شانازی هه‌موو کوردیکی موسلمانه له دنیا‌داو‌گه‌وره‌ترین سه‌رداری کورده له کوردستندا (به یاری خوای گه‌وره نیازم وایه له باره‌ی ویدا کتیبیکی سه‌ربه‌خۆ بنووسم ، نه‌گه‌ر یه‌زدانی مه‌زن یارمه‌تیم بدات).

کاکه‌حمه‌دی شیخ که مامۆستا مه‌لا شیخ ماری بابی کتیبی ئه‌حمه‌دییه‌ی بۆ وی داناوه و به‌ نیوی ویشی نیو لێناوه له سالی ١٢٠٧ (١٧٩٣زایینی) له شاره جوانکیلانه‌که‌ی سوله‌یمانی هاتۆته دنیا‌یه . جا کاکه‌حمه‌د ته‌نیا کورپکی هه‌بووه به‌ نیوی محمه‌د که ئه‌ویش ٧ کورپ هه‌بوون که یه‌کیکیان نیوی شیخ سه‌عه‌یده و ئه‌ویش چوار کورپ هه‌بوون که یه‌کیکیان به‌رپز و پایه به‌رز حه‌نابی شیخ مه‌لیک مه‌حموودی نه‌مره و بۆیه‌ش پیتی ده‌لێن حه‌فیدزاده واتا نه‌وه‌زاده ، چونکه کورپ نه‌وه‌ی شیخ ماری واتا شیخ سه‌عه‌یدی کورپ کاکه‌حمه‌دی شیخی کورپ شیخ ماریه .

شیخ مه‌حموودی نه‌مری خوا لیخۆشبوو که یادی وی هه‌رگیزاو هه‌رگیز له دلی هه‌ر کوردیکی خاوه‌ن هه‌ست و ویژدانا نامری ، له سالی ١٢٩٨ (١٨٨١ زایینی) له شاری سوله‌یمانی له دایک بووه و له ١٣٣٦ (١٩١٩ زایینی) له ته‌مه‌نی ٣٨ سالیدا به‌ پشتیوانی کورده ئێرانییه‌کانی هه‌ورامان و مه‌ریوان و دانیشتوانی ناوچه‌کانی

بە پێشوازی سوله‌یمانی له دژی داگیرکەرانى ئینگیزی دەستی دایه شۆرشیکى مەزن و بە زوویی شاری سوله‌یمانی و دەوروبەری ئازاد کرد و کردی بە بنکەى فەرماندەری و پیتەختی دەولەتە پیرۆز و تازە پێ گرتوووە کوردییەکەى خۆی.

ئەو بەرپێزە، کە بە درێژی هەر لەو کتێبەشدا باسە لى کردوووە یەكەم کەس بوووە کە دواى سەقام گیر بوونی هیزی ئیمپراتۆریەتى کوفری بەریتانیا لە رۆژەهەلاتی ناوەراستا لە سەر ئیسلام و مافی مەرف بەتایبەتى مەرفی کورد. لەگەڵ گەورەترین هیزی جیهاندا بە شەڕات و هەر بۆ خۆی و بە ژمارەیهکی زۆر کەم لە چاوی هیزی دوژمن، لە کورده قارەمانە دڵ سپر لە باوەرپکانەوه بە گژ وەها درپندەیهکی خەتەرنکدا چوو. بە هەق توانیشی کە گەلیک جیاک (امتیازی) گەورە بۆ کوردستان بەتایبەتى و بۆ هەموو عێراق بە گشتی وەدەس بێنێ.

سەرەرای ئەوەش کاتی کە زانی دەولەتى تورکی رەگەزپەرەستى عوسمانیش هەر دوژمنی گەورەى گەلانى ناتورکە، لەگەڵ ئەویش هەر بە شەڕ هاتوووە و بە گژ ئەو دیوێزمەشدا هەر هاتۆتەوه. بەراستی ئەو کەلە پیاووە گەورەترین رابەر و دڵسۆزترین رینوین و ریزانترین رێ نیشانەدر بوو، هەرچى لە توانایدا بوو دەبوو بیکات بۆ کورد و بۆ ئیسلامی پیرۆز، کردی و ئەنجامی دا.

ئەو بەرپێزە دڵۆفانە بۆ هەر کوردیک وەکوو باوکیکی دڵسۆز و میهرەبان و فیداکار بوو، هەر بۆیە ئیستاش بە ئێوی نەمر یادی دەرک و بەرپێزەوه ئێوی دەبرێ.

بە راستی جیى خۆیەتى، کە زۆر زۆر لەوەش پتر پێزی لى بگیرێ و پلە و پایەى بەرزتر بکری چونکە دواى دەولەتى بابان، شیخ مەحموود یەكەم کەسە کە توانیویەتى دەولەت بۆ کورد دابنێ

كهوايه هه موو كورد و هه موو كوردستان به شىخ مهحموودى نهمر و امداره و دهبن پىيه وه بنازى.

به ههق جىي خوىه تى و هه ر دهبن واش بى كه له باوكى ئاوا و له بنه مالهى وهك به رزنجى كه له پياوى وهك شىخ مهحموودى نهمر پهيدا ببى و خواى گهورهش له قورئانى پىروژدا دهفه رموى: ﴿ وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا ﴾ [الاعراف: ٥٨]، واتا زه مىنى پاك و پاگژ و خاوين و بن بژار و دىك و دال، به ودم و فه رمانى خواى خوى شىناوهرد و گيا و گول زور چاك ئه هىتى و زهوى پىسىش به كه مى نه بنى لىي شىن نابى و جگه له بژار و دىك و دال هىچى دىكه ناهىتى.

به رىز جه نابى مامؤستا شىخ مافى نوڤى دواى ٨٨ سال خهبات و تىكؤشانى شىلگىرانه و زهحمهت كىشانى بى وچان و به ربه ركهانى كردن له گه ل پروبووچ په رستى و خهرافات و زىاد كراوه (بدعت) و زور و ستهم و ههروهه رىنوئى و روى كردنه دى خه لك و وانه و تنه وه و راگه ياندى ئايىنى پىروژى ئىسلام له سالى ١٢٥٤ (١٨٣٨ زايىنى) له شاره جوانكىلانه كه دى سوله يمانى پىتهختى نه وه نىرینه كه دى خوى كوچى دواىى كردووه و ئىتر خه لكى كورد به تايبه تى وهه موو جيهانى ئىسلام به گشتى بۆله دهس دانى وهه بلىمه تىكى نه بهز و هه رگىز نه وهستاو ماته مدارو به په ژاره بوون.

تهرمى پىروژى ئه وه كه له پياوه كورده و ئه وه خواناسه گهوره له گورستانى پىروژى "گردى سه يوان" له په ناي ئارامگه دى پادشاي دلسوز و موسلمانى كورد سوله يمان پادشاي به به نىژراوه و بۆ تا روژى په سلان به خاكى پاكى كوردستان سپىردراوه. خواى گهوره له به هه شتى به رىنداله گه ل هاوباوه رانى خوى نىشته جىي بفرمى.

ههوائی کورد و کوردستان

مامۆستای به‌ڕێزمان کاتی، که ئه‌وه‌موو پێشکه‌وتن و گه‌وره‌یی و سه‌رداریه‌یی کوردی دیته‌وه‌ یاد و ده‌شزانێ که ئه‌و به‌دبه‌ختی و مال‌و‌وێرانیه‌یی ئیستاش هه‌مووی هه‌ر له بن سه‌ری شیخ و بازاڕی شیخایه‌تی دایه، دینی چه‌ندجاران به‌ خوای گه‌وره سویند ده‌خوا که ئه‌و به‌دبه‌ختی ورۆژه ره‌شیه‌یی گه‌لی کورد هه‌مووی هه‌ر له بن سه‌ری شیخه‌کاندایه و هه‌ر به‌ قسه‌ی وان کورده‌کان له دین و ئایینی خواش لایان داوه و هه‌موویان به‌ ژه‌راوی وان مردوون و.. و مه‌لاکانیش هیندیکیان له برسان هه‌مووشتیکی شیخه‌کانیان قبوول کردووه و له برسانیش ترسی خویان هه‌ر له بیر نه‌ماوه و جا ئیتر به‌راستی ئه‌و جووره مه‌لا و ئه‌و شیخانه خه‌راپکارن و هه‌ر ئه‌وانه‌ن که خه‌لکی له رێی راست لا ده‌ده‌ن.

ئه‌مجا باسی ئه‌وه‌ی ده‌کا ئه‌م های وه‌ویه‌ی شیخ بو‌ فریودانی خه‌لک و نان په‌یدا کردنه و به‌س. ده‌نا ئاخر ئه‌وه له کوی ئایینی پیروزی ئیسلامدایه و ئیتر ئیسلام چ ئاتاجی و پتویستیه‌کی به‌ وه‌ها شتیک هه‌یه؟

جا شیخ ئاوا خه‌لک بو‌ی که‌ر بووه‌ و به‌ که‌یفی خو‌ی ده‌یانچه‌وسینیته‌وه‌و ئاوابه‌ خو‌شی له‌سه‌ر ورگی خه‌لک ده‌له‌وه‌پۆ و مامۆستای هه‌ژاریش وابزه‌ی چاوی دێ و لاړێ ده‌روانی و ته‌نانه‌ت بو‌ کیته‌له‌ ماستیک شه‌رعی ئیسلامی ده‌گۆڕێ!! به‌لام له‌ رووی ناچاری و به‌رگری له‌ برسیایه‌تی خو‌ی و خاوه‌خیزانی و به‌ پێی یاسای (الضرورات تبیح المحظورات)، که ئه‌ویش یه‌که‌مجار زۆربه‌ که‌می و به‌ ده‌گمه‌ن.

پاشان دوا‌ی هیندیک تووک و نزا له شیخ و مه‌لاکان روویان تیده‌کاوچهند قسه‌ی به هه‌قیان پێ ده‌لێ و له مه‌ولادیته‌وه سه‌رباسی عیسا و مه‌هدی و دیسان ده‌لێ ئه‌و باس و خواسه باپێیان وانه‌بێ که بوئیمه که‌لکی هه‌یه... که‌وا‌یه توئه‌ورپۆبزانه‌ حالی خۆت چیه‌ ووه دوا‌ی دهردی خۆت بکه‌وه و دهرمانیکی بۆ په‌یدا بکه و ئیتر با پێوه نه‌ئ و ته‌شه‌ن نه‌هینێ. تۆ چووزانی تۆره‌مه‌ی داها‌توو ئه‌ویش پتر له هه‌زاران هه‌زارسالی ئاینده‌ چۆن ده‌بێ و چ دهردیکی لی ده‌بێ؟

له دوا‌یدا ئه‌وه ده‌گه‌یه‌نێ، که ده‌بێ زانست و زانیارییه‌کی بخوینێ که به که‌لکی گه‌ل و نیشتمان‌ه‌که‌ت بێ و گه‌ل و نیشتمان پێی ببێته‌ شای گه‌لان و له نێو گه‌ل‌اندا دهرکه‌وێ و دیار بێ و به‌ گوتنی هه‌لوا زار شیرین نابێ و قسه هه‌یج نییه‌ و ده‌بێ کار و کرده‌وت هه‌بێ. نابێ به‌ قسه‌ی ئه‌و شیخۆلکانه‌ بکه‌له‌تین، چونکه ئه‌وان به‌راستی به‌رپرسی ئه‌وه‌یان پێدراوه که خه‌لکی له نه‌زانیدا به‌هێلنه‌وه و خۆ ئیتر هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ش دروست کراون و به‌س. ئه‌وان له دژی زانست و زانیاری و له دژی ئایینی راسته‌قینه‌ و ته‌که‌په‌رستی شو‌رشیکی نه‌پێنیان ده‌س پێ کردو هه‌رچی پێشکه‌وتن و زانست و هونه‌ر بوو، رایانمالی و له چوارچێوه‌ی ئه‌و نیشتمانه‌ پان‌وبه‌رینه‌ ئه‌و شو‌رشه‌ ناپیروژه ئه‌نجام دراوه و به‌ جاریکی په‌کی ئه‌و ولاته‌ی خستوو و خه‌لکه‌ به‌شه‌ره‌فه‌که‌ی جارانی وه‌ها به‌ره‌و په‌ستی بردوو که ئه‌گه‌ر هه‌تا سه‌ر وا بێ و بۆیان بلوێ به‌ش و مافی له‌ ناوچوونه‌!!

ئه‌و جار دیته‌ سه‌ر باسی خۆشی و ئاو و هه‌وا‌ی کوردستان باس ده‌کا و ده‌لێ له‌ گۆین به‌هه‌شتی ساز کراوه و کوردستان نموونه‌یه‌کی زیندووی به‌هه‌شتی به‌رینه‌ و هه‌ر له‌ شاری کۆیه‌را هه‌تا ده‌گاته مه‌راغه هه‌مووی ئاو و به‌راو و باغ و راغه. ئه‌وه‌ش که

مەراغە بە کوردستان دادەنێ ئاماژەییەکە بۆ ئەو راستەقینە میژووییە
 کە دەلی لە کۆن پرا تەوڕیزو تەنانەت بگرە ئیسفەهانیش ھەر
 کوردستان بوو و وردە وردە کوردەکان بە ھۆی گوشاروپال پێوەنان
 پاشەکشەیان لێ کردووە و بە جێیان ھێشتوووە و تورکەکان و
 فارسەکانیش لە جێی واندا نیشتەجێ بوون. و ئیتر ئەو
 ھەریمانەیان لێ داپریون و کردووینانەتە تورکستان.

خوایخۆشبوو مامۆستای گەورەمان ھەمووبەلا و بەدبەختی و
 نەگەتییەکی ئەو کورد و کوردستانە لە شیخەکان دەزانێ و پێی
 وایە کە ھەموو رۆژەپەشییەکی ئەو گەل و نیشتمانە لە سایە
 وانەوویە و ئەو ھەش دەلی کە مەلا نەزانەکانیش ھاوکاری وانن و
 نەک ھەر ھاوکار، بەلکە نۆکەری وانن و تەنانەت وەکوو تاژی
 راویانن و کەرویشکیان بۆ لە لانیدا دەگرن واتا ئەو خەلکەیان بۆ
 دەکەنە نیچیر و دەرخواردیان دەدەن. بەلام مەلا زانا و دڵسۆزەکانی
 گەلیش وەختە لە داخان دیق بکەن و بگرین. جەرگیان رەش
 ھەلگەراووە و وەکوو پەڵاس و ھیچیان بۆ ناکرێ، چونکە ئەوانیش
 ھەر یەکیەتیان نییە یان ئاگیان لە یەکتەر نییە. بێگومان بێ
 یەکبوون و یەکیەتیش ھیچ کاریکی کۆمەلایەتی و رامیاریش ناکرێ.

دەگێرنەووە کە مامۆستا خۆی زۆر جار دەیفەرموو ھەرچەند دەکەم
 سێ مەلام بۆحالی ناکرین بە دڵ پێکەووە بن. ئەگەر بێتوو من سێ
 مەلام لەگەڵ بن سێ پارچەیی کوردستانی دا بەش کراو دەکەمەووە
 یەک و سەر بەخۆی دەکەم.

جا بەراستی ھەموو ھۆنراوەکانی مامۆستای بەرێزمان بۆ
 ئەو ھەبێ دەبن کە بە ئاوی زیڕ بنووسرینەووە و دیوانەکەشی بۆئەو ھە
 دەبێ وجێی خۆشیەتی کە ھەموو زیڕکەفت بکرێ و زیڕەوشانی کەن.
 یان لانی کەم بۆ ئەو ھەبێ کە ھەموو کوردیکی بەشەرەف تەواوی

هۆنراوه کانی و به تایبه تی ئه و به سته یه له بهر بکا و هه میشه وهک
سروودیک بیخویننیه وه.

هه و آلی کورد و کوردستان ده برسی
ولاتی چۆل و قهومی رووت و برسی
له سایه ی شیخ و شهیتان، عیلم و ئیمان
له نیو کوردان نه ماوه، خۆل وه سه رمان
له شاری کۆیه هه تا ده چیه مه راغه
هه مـووی ئـاـو و به زاو و بـاـغ و راغه
له تهک شاخی سه فین و کیوی کۆسرهت
هه زار جـیـگه ی هه یه مانه ندی جه ننهت
سه ری حاجی قه لا و سه و لی چنارۆک
به بی وینه ن له گه ل شوینی هه مامۆک
سویندت بو ده خۆم به و خودای بی چوون
به قسه ی شیخۆلکان کورد له دین ده رچوون
قه سه م به و خودای خه للاقی کورسی
مامۆستای برسی له خوا ناترسی
مه لا و شیخه کان بی دین و به دخوون
(ألا إلهم هـم المفـسدون)
شیخی حيله باز به فال و نوشته
سه د پیره ژنان ده با له خسته
مامۆستای فه قیر لاری ده نـۆری
بو کۆتکه ماسه تی شه رعی ده گۆری
مامۆستای زاناش جه رگی په لاسه
وه خته دیق بکا به و باس و خواسه
ره بیی شیخه کان کۆر و مادووور بن

ئەو فێلبـازانە لە کـوردان دوور بـن
 ئەو شـیخە حـیزە ی چـاو بە فرمـیسکە
 ئەم هـای و هـوویە ی بـۆ نـیسک و گـیسکە
 رەبـیی مامـۆستای سـەر و مـیزەر زل
 هەر دەر بە دەر بـی لە مەئـوا و مەنـزل
 ئە ی شـیخی جـاهیل زۆر چـاک بـزانە
 خـودا عـالمی سـیرر و نـیھانە
 ئە ی مهلای نە فـام ئە تـۆ بـی و خـودا
 لە بـۆ چـی رـیگەت لە کـوردان تـیک دا؟
 عـیسا دـیـتە خـوار ئـیمـرۆ و سـبەـینی
 ئـیش و کـاری تـۆ هـەمـوو پـیک دـیتـی
 لای مهلا وایە هەر که مە هـدی هـات
 خەلاتـی بـۆ دـی جـووبـه بە قەلات
 وا چـاوه نۆرە مە هـدی بـیتە دەر
 خـۆ هەر نە هـاتیش جەرگی هـاتە دەر
 رەبـیی مامـۆستا هەر وا بـنـالی
 حەشـری تـۆ بـکەن لە گەل جـرجـالی
 ئەم بـاس و خـواسە هـیچ فـایـدە ی نـیـه
 ئـیمـرۆ بـنـوا رە حـالی تـۆ چـیـه
 عـیلمـی بـخـوینە بـۆ گەلـت چـا بـی
 گەل و مە فـتە نـت بە عـیلمـی شـا بـی
 ئەم قـال و قـیلە و ئەم هـای و هـۆیە
 گـشتی مـایە یی بە دـبە خـتی تـۆ یە
 عـیلم و زانـستـی بـیتـنە کـایە وە
 که هەر کەس خـوینـدی پـیـی حەسـایە وە

هه‌تسا کوو گه‌لت به سه‌ر به‌که‌وئ
 له نساو گه‌لانسبا به‌ده‌ر به‌که‌وئ
 هه‌زه‌تی عیسا چی کرد له بو‌خو
 که هاته‌ خواری چی ده‌کا بو‌تو؟

شۆخی کوردی

مامۆستای دڵسووتاو و جه‌رگ هه‌لق‌چاوی کورد وه‌کوو
 ئه‌وینداریکی به‌سۆز و دڵ پر خۆشه‌وێستیه‌ که له هه‌یج کات و
 ساتیکدا یاره‌که‌ی خۆی فه‌رامۆش ناکا و هه‌میشه‌ هه‌ر له یادیه‌تی و
 قه‌ت له بیرى ناچیته‌وه‌.

جا به‌رێزیشیان که له راستیدا ئه‌وینداری دڵ برینداری به‌ئازاری
 گۆلی رزگاری کورده‌واریه‌و ئه‌وه‌نده‌شی رق له دژمنی گه‌له‌ سته‌م
 لیکراوه‌که‌یه‌تی که هه‌ر کاتیک بۆی هه‌لکه‌وئ ده‌یه‌ه‌وئ به‌ردیکی تی
 بگرئ و سه‌رنیزه‌یه‌کی بگه‌یه‌نیتئ و نووکه خه‌نجه‌ریکی تی رۆ کا
 یان گولله‌یه‌کی بیوه‌ نئ.

ئهو گه‌ل ناسه‌ ده‌یه‌ه‌وئ وه‌ک خۆی خه‌لک رابینئ و خۆی ئاسا
 چینه‌کانی جۆراوجۆری گه‌ل دۆست و دژمنی خۆیان بناسن.

جا هه‌ر بۆیه‌ وێپرای ئه‌وه‌ی که له‌و پارچه‌ هه‌لبه‌سته‌دا ژیاواری
 خۆی و یاره‌ خه‌یاڵیه‌که‌ی باس ده‌کا تیخی تیژ و ترونجی برپه‌ری
 زمانی به‌ سکاڵا وه‌ کار ده‌خا و ده‌لئ ئه‌و یاره‌ بی میهره‌ی من
 ئه‌وه‌نده‌ مه‌کرو فیلبازه‌ که هه‌ر ده‌لئ نه‌خشبه‌ندییه‌.

نه‌خشبه‌ندی و قادری که دوو رچه‌ (طریقته‌)ی شیخایه‌تی له
 کوردستانن و هه‌ر یه‌که‌ی بو فیلبازی و فریو دانئ خه‌لک به‌

به ئیدین رچهی دیکه دابهش دهبن و بهو جوړه کوردستانی گهوره و
 موسلمانانی کوردیان له بهینی خویان دابهش کردووه.
 مامۆستا وا دهگهیهنی که ئهوان ئهوهنده فیلباز و مهکروڼ که
 خه لکی ساده و ساویلهکی کورد له فیل و مهکری وان ناگهن و
 ناتوانن له رامیاری ریوی رهوشانهی وان حالی ببن و .. جا بویه
 دهلی:

به پارچیکی برنجووک خووی دهپوشی
 به لئی مه ککاره بویته نه قشبهندی
 نه گهر بیست و تهوه جووه کاته قه لیم
 به جارئ ده بمه شیخی سوهره وهردی
 خه بهردانی له خووت کاتی دهزانی
 به فیلی سا حیرانه عه قلی بردی

به لئی مامۆستا دهلی ئهو شیخانه کاریان وهایه تا تو بیدار و
 ئه غیار ده بییه وه به خووت دهزانی ئهوان هوش و بیر و ئاووز و
 ژیری تو یان به فیل و فیلبازی بردووه، تو تازه به جارئ له ری
 راست لادراوی.

ئه مجا دیته سه رباسی خوشه ویستی زید و نیشتمانه کهی و دهلی
 چ ئه ندازم شاری کۆیه به تایبهتی لا خوشه ویسته که وردکه بهردو
 خاک و خوئی وئ به دوپر و گهوههر و مهرجان ناگۆرمه وه.

ههروهها ده فهرموئ له دنیا یه دا هیچ شاریک ناگاته شاری کۆیه و
 ئه و شاره له هه موو شاران بالاتر و باشته. جا به تایبهتی دیمه نی
 به هارانی که باغ و راغ و دار و باری ئه و ناوچه یه پشکووت و
 گلووکی زهرد و سووری تیکه ل بوون و چۆم و زئ و رووبار و
 شه تاوهکانی هه لستان و کیو و گرد و دهشت و دۆلهکانی خه ملین و

ههواى خۆش و ئاوى سارد و بئى گهرد و خۆش و رهوانى وى بهو
 ديمه نه جوانه وه كه ههيه تى هه ر ده لئى به هه شتى به رين و جيگه ي
 هه ر مانه وه ي خواناسانه له رووى عه ردى .

ئهو پارچه هه لبه سته ي جه نابى مامۆستا ته نيا پارچه هه لبه سته ي
 ئاشقانه و دلدارانه يه تى و جگه له و پارچه يه هۆنراوه ي ديكه ي
 دلدارانه ي نه بووه و نه نووسيوه يا وه به ر ده سته ئيمه نه كه وتوووه .
 به لام ئه گه ر كه ميگ به و ردى سرنجيك بده ينه ئه وه ته نيا هه لبه سته
 دلدارانه شى ، ده بينين كه پرپره له راميارى و سۆزى ده روون و
 دلسۆزى بۆگه ل وهۆزى و ده س نيشان كردنى چاوبه ست و فيلباز و
 هه رووه ها سۆزى نه ته و ايه تى . هه رووه ها پر و ئاخراوه به مه سه له
 كه لى ميژوو يى و سروشتى و ئه ويندارى و نيشتمانى و گه ل دۆستى و
 ولات ويستى .

مامۆستا هيم نيش پارچه هه لبه سته ي هه يه من خۆم زۆرم پئ
 خۆشه هه ر ده لئى هۆنراوه كانى جه نابى مامۆستاي به و ردى
 خويندۆته وه و به چاكيش لئيان حالى بووه و تئيانگه ييوه كه
 مامۆستاي پايه به رزى كۆيى له هه موو حاله تيكدا زيد و نيشتمان و
 گه له چه وساووه و دابه ش كراوه كه ي هه ر له بيره و هه رگيز
 فه رامۆشى ناكا و ئيتر ئه و مه به سته ي زۆر ژيرانه و زيره كانه له وى
 وه رگرتوووه و وه ستايانه و ليزانانه له قاليكي ديكه ي هۆنراوه دا
 دايرشتوووه كه ئاوا ده س پئ ده كا :

له شـاـيـيـدا له وه خـتـى بـيـكـه نـيـنـا
 له خۆشـيـدا له كـاتـى هه لـه رـيـنـا
 له كـاتـيـكا كه رـاـكـشـاوم له جـيـدا
 له شـار و كـوـوـچه و كـۆـلان و دـيـدا
 له سـهـيـرانى دهـمـى راو و شـكـارى

له‌جێژوانیی که ده‌کوشم مه‌مکی یاری
 له‌ کۆری مه‌ته‌م و گریان و شینا
 ئەمن ئەه‌ی نیشتمان تۆم هه‌ر له‌ بی‌ره
 له‌ کاتیکیا که راده‌بهرم به‌ رێدا
 ئەمن ئەه‌ی نیشتمان تۆم هه‌ر له‌ بی‌ره
 له‌ مه‌زرایه‌ که خۆم هه‌لکرد له‌ کاری
 ئەمن ئەه‌ی نیشتمان تۆم هه‌ر له‌ بی‌ره

جا ئه‌وه‌ش "شۆخی کوردی" مامۆستا کۆیی:

شۆخی کوردی

ته‌ماشالار و له‌نجه‌ی شۆخی کوردی
 ده‌خیل ئەم عی‌شویه‌ کئ فیری کردی؟
 چ داغ و ئاگرینکی دا به‌ جهرگم
 به‌ کولمی سوور و خالی لاجیه‌وه‌ردی!
 به‌ پارچینکی برنج‌وک خۆی ده‌پۆشی
 به‌ لئێ مه‌ککاره‌ بۆیته‌ نه‌ق‌شه‌به‌ندی
 ئەگه‌ر بێت و ته‌وه‌ججه‌وه‌ کاته‌ قه‌لبم
 به‌ جاری ده‌به‌مه‌ شیخی سوهره‌وه‌ردی
 خه‌به‌ردانی له‌ خۆت کاتی ده‌زانی
 به‌ فێلی سا‌حیرانه‌ عه‌ق‌لی به‌ردی
 له‌ شه‌کراوی به‌ به‌فری خۆشه‌تره‌ لام
 قسه‌ و گوفتاری لای به‌فیری قه‌ندی
 ئەوه‌نده‌م شاری کۆیه‌ لا عه‌زیزه

به دورر و له عــــلی نــــادهم ورد که به ردی
 له دنیادا چ شار ناگه ن به کــــۆیه
 به رووبار و به دهشت و کێو و گــــردی
 که پــــشکووت باغ و راغ و دار و بــــاری
 که تــــیکه ل بــــوو گــــووکی سوور و زهردی
 ههواکهی خۆشه ئاوی سارد و خوشی
 به عهینی جهننه تــــول خولــــده له عهردی

سۆفیا یه تی

روون کردنه وه یهک له سه ره سوهره وه ردی و رێبازه که ی.
 سوهره وه ردی: چهن کهس له زانایانی بهرز و به ناوبانگی
 ئیسلامی به نازنێوی سوهره وه ردی به ناوبانگن که بریتین له:

١- عه بدولقادر ئه بوونه جیب کورپی عه بدوللا سوهره وه ردی
 پیاویکی زانا و هه لکه وتوو بووه له عێراق وله سۆفیا یه تیدا
 دهستیکی بالای هه بووه. له گوندی سوهره وه ردی نێزیک زهنجانی
 کوردستانی ئێران له سه دهی شه شه می کۆچی مانگیدا له دایک
 بووه و چۆته به غدا یه وله فێرگه ی نێزامیه ی گه و ره ی ئه و شاره
 خویندنای خۆی ته و او کردوو و پاشان گۆشه گیرای هه لبژاردوو و
 دووری له خه لکی کردوو تاما وه یه کی زۆر، پاشان خۆی
 ده رخستوو و هاتۆته وه نێوگه ل و خه لکی بانگ کردوو بۆ رێبازی
 سۆفیا یه تی و ژماره یه کی یه کجار زۆر به ی ره و ییان لئ کردوو.

پاشان داویان لئ کردوو بۆ وانه وێژی (تدریس) له فێرگه ی
 نێزامیه ی به غدا یه، ئه ویش قبوولی کردوه و ئه و پێشه بیرۆزه ی

پیداوه تاسالی ٥٦٣. هه‌رله‌وساله‌شداکۆچی دوايي کردوو. واویده‌چئ که ئه‌و پیاوه پیرۆزه کورده ئه‌گه‌رله سوڤیایه‌تیه‌که‌ی په‌شیمانیش نه‌بووبیتته‌وه زۆری گرینگی پی نه‌دابئ. چونکه وانه‌ویژیه‌که‌ی پی چاکتر بووه. خۆ روون و ئاشکراشه که له فیرگه‌ی نیزامیه‌دا سوڤیایه‌تی نه‌خویندراوه.

٢- ئه‌بولفه‌تح یه‌حیای کورپی حه‌به‌ش سوهره‌وه‌ردی: پیاویکی زۆر زیره‌ک و هۆشیار و زانا بووه و یه‌کیک بووه له بلیمه‌ته‌کانی سه‌ده‌ی شه‌شه‌می کۆچی مانگی. چه‌ندین کتیبی وه‌ک: (١- التفتیحات فی اصول الفقه ٢- التلویحات ٣- الهیاکل) داناوه وچه‌ندین که‌سی وه‌ک مجدالدین الجبلی و فخرالدین رازی شاگردی وی بوون و له خزمه‌تیان خویندوو.

سه‌ره‌نجام له ته‌مه‌نی ٣٨ ساڵیدا له حه‌له‌ب مه‌لیک زاھیری کورپی سه‌لاحه‌دینی ئه‌ییووبی ده‌ستووری کوشتنی وی داوه و کوژراوه. گۆیا سه‌لاحه‌دینیش ده‌ستووری له سه‌رکوشتنی سوهره‌وه‌ردی هه‌رداوه چونکه ئه‌و پیاوه وه‌ک ده‌گێرنه‌وه له دژی دێژه (شریعت) زۆر فتوای جۆراوجۆری داوه، جائه‌گه‌روابئ سه‌لاحه‌دین هه‌ر بۆیه ده‌بئ ده‌ستووری کوژرانی وی دابئ. دیاره ماک و بنجینه‌ی سوڤیایه‌تی وشێخایه‌تیش هه‌ردژایه‌تی دێژه پیرۆزه‌ی ئیسلامه به‌لام له ژێر په‌رده‌دا و زۆربه نه‌ئیی و ئیتر هه‌موو که‌س ئاشکرای ناکاو.

٣- عومه‌ری کورپی محه‌مه‌دی شه‌هابه‌دین سوهره‌وه‌ردی ئه‌بو حه‌فس یه‌کیک بووه له دێژه‌وان (فقیه) و زانا هه‌ره به‌رزه‌کانی په‌یره‌وی پێشه‌وا شافیعی. زۆر پارێزگار و زانا و خواپه‌ره‌ست بووه له ریشته‌ی سوڤیایه‌تیدا ده‌ستیکی زۆر بالایی هه‌بووه و

له وریبازه داخه باتیکی شیگی رانه ی کردوو و سه ره نجام له سالی ٣٦٢ کۆچی مانگی له شاری به غدایه کۆچی دوا یی کردوو.

٤- محهمه دئه مین کورپی عه بدوره حمان کورپی محهمه د حه سه ن کورپی محهمه د سالیج سوهره وه ردی یه کیکه له زانا به رزه کانی کورپی جیهانی ئیسلام و له به غدایه دا ژیان ی هه ره زۆری خۆی بر دۆته سه ر.

ئه و بلیمه ته زۆر تر له زانیاری میژوو دا کاری کردوو و له و باره وه ده ستیکی بالای هه بووه. دوا ی ته و اوی کردنی خو یند نه که ی ماوه یه کی زۆریش وانه ویژ ی کردوو و شاگردی پیگه یاندوون. له پاشان بو ته ئه ندامیکی دادگای پید اچوونه وه (تجدید نظر) و ماوه یه کیش شاره وانی شاری سامه را و ههروه ا یه ک دوو شاری دیکه ش بووه.

ئه و هۆزانه نووسرا وه شی زۆرن بو نمونه میژوو ی به غدایه ، که به نیوی په راویزی میژوو نووسیویه تی. ههروه ا دیوانی هۆنرا وه و هند و له سالی ١٣٢٠ له به غدایه کۆچی دوا یی کردوو.

جالێره دا که مامۆستای کۆیی ده لێ:

ئه گه ر بیست و ته وه ججوه کاته قه لبیم
به جاری ده بمه شیخی سوهره وه ردی

بو ئیتمه روون نیه که مه به ستی کامه سوهره وه ردییه که هه رکامیان له وی دی گرینگ تره و وه ک شیخ رهزا له باره ی کیژه جوانه کانی کۆیه وه ده لێ:

شاری کۆیه که له باله ب له بتی نۆش له به
گه ر فه له ک لی بگه ری مه نه عی عه یش و ته ره به

دلبه‌رانی به مه‌سه‌ل هه‌روه‌کوو ئه‌شعاری منن
 کامیان لیتی بگه‌رینی ئه‌م له‌میان موته‌خه‌به
 غاره‌تی عه‌قلی منی کردوو زیا سه‌نه‌می
 عاریزی میسلی قه‌مه‌ر، قامه‌تی نه‌خلی روته‌به
 زینوی داناوه له ژیر لیتیو ئه‌مم گۆی زه‌قه‌نه
 سیمی خر کردوو وه‌ک گۆ که ئه‌میشم غه‌به‌به
 پیتی گوت بو ماچێ ره‌زا کافره نه‌یدایه وتی:
 ئه‌ی خودا ئه‌م کوره شیخ زاده‌یه چه‌ن بی‌ئه‌ده‌به

راستی ئی‌مه‌ش هه‌رکام له سوهره‌وه‌ردیه‌کان بگرین له‌میان
 هه‌لبژاردیه و هه‌ر کام له‌ویتر زانتر و وریاتر و داناتره.

جالێزه‌دابه پێویستی ده‌زانم، که که‌می‌ک له سه‌ر ته‌سه‌وف
 یاسۆفیا‌یه‌تی بدویم. ته‌سه‌وف یا سو‌فیا‌یه‌تی شتی‌که دووسه‌د سا‌ل
 دوای کۆچی پێغه‌مبه‌ری مه‌زن ﷺ په‌یدا بووه و په‌یدا بوونه‌که‌شی
 له‌وه‌ی‌پا بوو، که زۆر به‌ی خه‌لک روویان له دنیا‌داری کرد و تا
 راده‌یه‌ک له دین دوور که‌وتنه‌وه، به‌لام هیندی‌ک هه‌ر له سه‌ر
 ره‌وشی پێشوو مانه‌وه و سه‌ره‌نجام وای لی‌هات ئه‌وانه به نیازی
 دلپاکی و پارێزگاری و به نیازی دووری له دنیا به‌رگی زووری له
 خوری ساز کراویان ده‌به‌ر ده‌کرد و چونکه به عه‌ره‌بی به خوری
 ده‌لێن (صوف) ئه‌وانه به صوفی واتا خوری پۆش مه‌شه‌وور بوون.
 جا له‌وه به دوایه‌ش زۆر که‌س که‌لکی خه‌راپیان به قازانجی خۆیان
 لێ وه‌رگرتوو و هه‌روه‌ها لی‌شی وه‌رده‌گرن!!

به‌لام ده‌بی ئه‌وه‌ی بزانی‌ن که سو‌فیا‌یه‌تی راسته‌قینه ئه‌گه‌ر
 فیزیکی زیادی نه‌بی وله شته وه‌دیهنه‌راوه‌کان نه‌بی که پێغه‌مبه‌ر ﷺ
 به توندی به سه‌ر وه‌دیهنه‌ره‌که‌یان داده‌تاوه شتی‌کی خه‌راپ نییه.
 به‌لام هه‌چ پێویستی‌ش نا‌کا نی‌ویکی تایه‌بتی بو دابنرێ چونکه تا

دواى دووسهد سالیښ دواى کۆچى پىڤغه مبهرى ﷺ هیچ نىۆیک له ئیسلام زیاد نه کرابوو و هر کهس له سهر ریبازى ئیسلام بايه پىيان دهکوت موسلمان و ئهوى له سهر ئه و ریبازهدش نه بايه پىيان دهگوت کافر.

جا ئه و جار له وئى به و لایه وه نىووناتۆره و دهسته و گروپ و ئایینزا (مذهب) هکان ورده ورده سهريان هه لداوله سه ره تاى پهيدا بوونیشیاندا زۆرترینیان ژیر زهمینی بوون و به دزی کاریان کردوو.

پىڤغه مبهرى مهزنىش ﷺ له و باره وه ده فەرموئ: (افترقت اليه ودى على احدى وسبعين فرقة ثم افترقت المسيح على اثنين و سبعين فرقة و ستفرق أمتى على ثلاث و سبعين فرقة و كلهم فى النار إلا فرقة واحدة و هى الفرقة الناجية. قالوا: و ما هي يا رسول الله؟ قال: و هى التي على ما انا و اصحابي عليه).

به لى پىڤغه مبهرى ﷺ فه رموئ: جووله كه كان بوون به ۷۱ دهسته و فه له كانیښ دواى وان بوون به ۷۲ دهسته و له وه به داواه ئوممه تى منیښ ده بن به ۷۳ دهسته و هه موویان گومران و دۆزه خین جگه له یه ک دهسته كه ئه وان دهسته ی رزگارن. کوتیان ئه و دهسته كین ئه ی پىڤغه مبهرى خودا؟ فه رموئ: ئه و دهسته یه ن كه له سهر رهوشى من و یارانى منن.

جا به راستى ئیستا زۆر له وهش تیپه پر یوه و رهنگه دهسته جاتى موسلمانان له ۵۰۰ و هه زاریښ تیپه ر ببی.

خوای گه و ره ده فەرموئ: (وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) هه ره کهس جگه له ئیسلام ئایینیک هه ل بۆیژئ ته نهانه ت ئه گه ر به نىۆی ئیسلامیښ بئ هه رگیز قه بوول ناكړئ و ئه و كه سه له دوايیدا له خه سارومهنه د و رهنج

گه‌سارانه. (وماذا بعد الحق الا الضلال) چیه دواى هه‌ق و ره‌دا،
جگه له گومپرایى؟

خۆم له کتیبى شیخ و شیخایه‌تیدا ئەو مه‌به‌سته‌م له زمانى
چه‌ندین زانای ئیسلامى گێپراوه‌ته‌وه و نووسراوه‌که‌ی خودى وانم
هیناوه.

به‌ئى زۆر به داخه‌وه ده‌بى بلێین خه‌لك ئەوا گۆیه‌كانى گێشوشى
بى‌پراوه‌ (كرات فضای لايتناهى) يه‌ك له دواى يه‌ك دینیتته ژیر
ده‌ستى خۆى و رامیان ده‌كا به‌لام ئیمه‌ی موسلمانى هه‌یچ نه‌زانیش
هه‌ر ده‌بى بلێین ئه‌رى له‌وه‌موو رچه‌ و ریبازانه کامیان ره‌وايه‌و
وه‌ك به‌رێز ره‌فیع حیلمی ده‌ئى:

هیممه‌تى ئه‌ربابى عیرفان بیستوون ئیحیا ئە‌كا
ئە‌و كه‌سه‌ی دلسۆزى میلله‌ت بى‌ وه‌ته‌ن ئاوا ئە‌كا
نوورى عیلم و مه‌عریفه‌ت وا شه‌رق و غه‌ربى گرتوه‌وه
قه‌ و مى ئیمه‌ تا زه‌ ته‌علیمی خه‌ت و ئیملا ئە‌كا
به‌سیه‌ فیکرى بى‌سه‌ مه‌ ر ئیمپروکه‌ وه‌قتى غه‌ره‌ته
خاکی كوردستان له ئیمه‌ هیممه‌تى داوا ئە‌كا
ئیسته‌ بى‌عیلم و هونه‌ر ژینى به‌شه‌ر مومکین نییه‌
چۆن له فه‌ننى عه‌سرى حازر كوردی ئیستیسنه‌ ئە‌كا
ئه‌ورووپا كه‌شفى زمانى چۆله‌كه‌ و مه‌یموونى كرد
تازه‌ كوردستانی ئیمه‌ باسى ئه‌لسفوبا ئە‌كا

هه‌ناسه هه‌لکیشان و پارانه‌وه‌ی مامۆستا

مامۆستای گه‌وره و گران و خواناسی راسته‌قینه‌مان له هه‌یج کات و ساتیکدا خ‌وای گه‌وره‌ی له بیرنه‌چۆته‌وه و له هه‌موو حاله‌ت و ژیاوریکدا هه‌ر په‌نای بۆ وی بردوو و هه‌نای هه‌ر بریدۆته به‌ر باره‌گای گه‌وره‌ی وی و له که‌سی دی نه‌پاراوه‌ته‌وه و داوای قه‌ت له بیجگه له‌وی نه‌کردوو و راز و نیازی خ‌ۆی هه‌ر له گه‌ل ئه‌وی کردوو و ئاتاجی و بیویستییه‌کانی خ‌ۆی هه‌ر له‌وی ویستوو و بی‌گومان به‌راستی گوتوو یه‌تی: (ایاک نعبد و ایاک نستعین).

ئهو بلیمه‌ته پ‌سپۆره خ‌ودای وه‌ک زانایه‌کی سه‌ره‌تای ئیسلام ناسیوه و پیتی وای بوه که به‌ بی‌ویستی وی هه‌یج کاریک ناکرێ و هه‌رچی ئه‌ویش بیکات گه‌رانه‌وه‌ی نییه و هه‌ر ده‌بی و ده‌بی هه‌ر بشیبی و پیتی وای نه‌بووه که خ‌ودا له هه‌ر گۆشه‌یه‌کی زه‌وی کویخا یان گزیریکی داناوه و هه‌موو کاروباری خ‌ۆی له‌مه‌ر خه‌لکه‌وه به‌وی ئه‌سپاردوو و هه‌رچی ئه‌و قوله‌ شیخ و کۆنه کویخا و گزیر و قوله‌ چۆماغانه نه‌یکه‌ن نابێ و هه‌ر که‌س ئه‌وان نه‌یبه‌خشن نابه‌خشرێ.

ئهو وه‌ک خواناسه گه‌وره‌کان خ‌وای ناسیوه و له سه‌ر پیتی و شوینی وان رۆیشتوو. هه‌رگیز وه‌ک ئیسلام نه‌ناسانی زانانوین پیتی وای نه‌بووه، که گه‌ل دۆستی و نیشتمان په‌روه‌ری و مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی دژی ئیسلامه و له‌گه‌ل ئایینی خ‌وادی ناته‌با و نامۆیه.

ئهو ویستوو یه‌تی هه‌موو گه‌لیک به‌ مافی خ‌ودا پ‌یداوی خ‌ۆی بگات و له ژیر ئالای پ‌یرۆزی ئیسلامدا ویکرا بژین و بجاوێنه‌وه و تا‌قه رێگه‌ی کامه‌رانی و خ‌ۆشبه‌ختی و ئازادی ورزگاری تیره‌ی مرو‌قیشی هه‌ر به‌ ئیسلام زانیوه و به‌خته‌وه‌ری کۆمه‌لگای خه‌لکانی

په‌مان به گه‌ستی و گه‌لی هه‌ژار و دابه‌ش کراوی کوردی به تایبه‌تی هه‌ر له قورئان و ئیسلامدا دیتوووه و به‌س و بو چاره‌ی هه‌موو دهرده کۆمه‌لایه‌تییه‌کان هه‌ر له ئیسلام و قورئاندا گه‌راوه و ره‌وگه و ریبازه جو‌راو جو‌ره‌کانی ساز کراو و داتا‌شراوی ده‌ستی خه‌لکی قه‌بوول نه‌کردوووه و وه‌لای ناو.

هه‌روه‌ها ئه‌و قه‌ت پێی وا نه‌بووه که خودا له به‌رده‌ستی شیخ و پیراندا بی‌ده‌سه‌لات و گوێ رایه‌لی قسه و فه‌رمان یان لانی که‌م ئه‌نجام‌ده‌ری بی چی و چه‌ند وچۆنی داواوتکا و فه‌رمانه‌کانی وانه وه‌ک مریدگه‌ل ووشکه سوڤی و موسلمانه له ئیسلام حاالی نه‌بووه فریودراوه‌کان واده‌زان!!

ئه‌و به‌ریزه ویستوویه‌تی ئیسلامی پیرۆزه‌گه‌ل بیروه‌هستی گه‌له به‌ش‌خوراوه‌که‌ی تیکه‌ل ببی و بییته هه‌وین وئاویتی و یژه و فه‌ره‌نگی ره‌سه‌ن وپوخته وپاراوی کوردی وبنه‌ما و به‌ردی بناغه‌ی ژیا‌نی کورده‌واری. جاده‌بی ئه‌وه‌ش بلێین که ئه‌وه ویست وخواستی گه‌لیک له خاوه‌ن ویستانه. له ولاتی کوردستانا به‌لام له به‌ره‌ئوه‌ی له ریگه‌ی راستی ئه‌و ویسته پیرۆزه لاده‌دن نه به ئاوات ده‌گه‌ن و نه ئه‌و جو‌ره که پێویسته و ده‌بی بیی گۆل ده‌که‌ن.

مامۆستای به‌هه‌ست و خودا ویستمان باوه‌ری پته‌وو‌قایم و قۆلی به‌وه هه‌بووه که ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌س به زمانی زگماکی خۆی له ئایین حاالی بکری باشترین هه‌نگاو بو به‌ره‌و پێش بردن و په‌ره پێدان و بایه‌خ دان به ئایین هه‌لگیراوه و خوداش هه‌ر بۆیه پێغه‌مبه‌رانی به زمانی خۆیان بۆناردوون (وما ارسلنا من رسول الا بلسان قومه).

خوا لیخۆشبوو گیوی موکریانی له دیباچه‌ی فه‌ره‌نگی مه‌هابادا به‌سه‌ره‌ات و رووداو یکی زۆر ناخۆش و دلته‌زین و که‌سه‌ره‌ین ده‌گێریته‌وه و ده‌لی: کاکم حوسین حوزنی دامای موکریانی

به پرتووکی ("منهاج الطالبین") ی به کوردی وه رگێرپابوو. مامۆستای کۆیی و مامۆستای گچکهی ههولێری پیکهوه له سهريان نووسیوو: (ئافه رین حوسین حوزنی تۆلات وایه که بهو کارهت خزمهتت به فه رهنگ وزمانی کوردی کردووه، خوادهیزانی خزمهتی ئایینی پیروزی ئیسلامت پتر کردووه). هه روک ناماژه ی پی کرا-

کاتی که خوالیخۆشبوو دهیههوی ئه و کتێبه چاپ بکا هیندی که له به روالهت مهلا و مهلا نوینهکانی ناوچهی رهواندزی دهیانههوی بهرگری لی بکهن و تهناهت له بهر کوردی نووسین و کوردی چاپ کردن ئه و دووبرایه به گاور له قهلم دهدهن وله لای فه رمانداری شار گه لیک به دببێژی دهکن. ئه وانیش داوا دهکن له فه رماندار که مه لایه کان کۆبکاته وه و رووبه رووی به کتر دایانبنی و و ده میان پی بدا که پیکه وه له خزمهت ویدا بناخیون. سه ره نجام وای لی دی تا ده گاته ئه ورادهیه که فه رماندار له دوویان ده نیڕی و دهیههوی که به شیوهیه کی سهخت و توند سزایان بدا.

کاتی که ئه و دووبرایه و مهلا نوینهکان له کۆشکی فه رمانداری له خزمهت فه رماندار ناماده دهبن وباسه که ده کیشریته پیتش، به رپیز خوا لیخۆشبوو داماو ده فه رموی ئه گه رزمانی کوردی زمانی گاو روزیندیقیانه و نووسینی پی حه رامه ئه دی ئیوه بوچی قسه ی پی دهکن و سه ره رای ئه وش خۆ ئیستا له کوردستان داله مامۆستای کۆیی و مه لای گچکهی ههولێری مه لاتر روزان اترنییه، ئه گه ره ئه وان ئه و کاره یان په سندر دبئی و پیتیان چاک بی ئیوه ده لێن چی؟

ئه وانیش ده لێن ئه و زانایانه شتی واناکن. دامای به رپیزیش ده سته ختی خودی خۆیانیان نیشان ده دا که له سه رخودی کتێبه که ی و بیان نووسیوو بویان مۆریان کردبوو. مه لانوینهکان ده لێن تۆخۆت

بیت هه‌یه و مۆرهلقه‌نی ئیترئه‌وه ساخته‌ی خۆته وئه‌وان
هه‌رئاگاشیان لی نییه‌.

ئه‌ویش ده‌لی فه‌رموون ته‌له‌فونیان بۆبکه‌ن و لێیان بپرسن .
دوای ئه‌وه‌ی که ناویزان بپه‌ندیان له‌گه‌ڵ بگرن فه‌رماندار لێیان
تسووپه‌ ده‌بی و ده‌یه‌هه‌وئ هه‌موویان له نه‌ومی سه‌ره‌یی کۆشکه‌وه
هه‌لدیترئ به‌لام خوالیخۆشبووداماو تکیان بۆده‌کاوله چه‌نگی رق و
تووپه‌یی فه‌رمانداررزگاریان ده‌کا.

ئیتسه‌ده‌هه‌زاره‌حه‌مه‌ت له گۆپی خۆی وکه‌س وکاری فه‌رمانداری
واو مامۆستا گیوومامۆستای گه‌وره وگچکه و حوسین داماو
موکوریان.

به‌لی راستی ده‌بی پئ له‌وراستیه‌ بنێین که دوای
ئه‌وه‌هه‌مووشه‌پوشپوشپوشه‌ زۆرانه‌ی، که له کوردستانداکراون
شۆپشی کوردجار جار نه‌بی نه‌که‌وتۆته سه‌ر ره‌وایی ره‌وا و
رێبازی راسته‌قینه‌ی خۆی، چونکه یان به رێبازی سۆسیالیستی و
کۆمۆنیستی دا کاروانی خه‌باتیان ئاژواندووه که وه‌ک روون و
ئاشکرایه ئه‌وانه هه‌ر له ماکا دژی نه‌ته‌وایه‌تین، یان دواکه‌وتووی
ئهم و ئه‌و بوون و تادوندی سه‌رکه‌وتن رۆیشتون و له نه‌کاویک له
سه‌ختترین هه‌لدیترگه هه‌لیانداشتون و به‌وشیوه تاماوه‌یه‌کی زۆر
ده‌نگی مافخوازی کورد کړ کراوه و ئه‌وه‌ش چه‌ندین جار دووپاته
کراوه‌ته‌وه. به‌لام له‌نیو شۆرشه فه‌ره‌ه‌نگیه‌ کاندانه‌یاشۆپشی
مه‌لای کۆیی ده‌قاوده‌ق له‌سه‌ر رێبازی راسته‌قینه‌ی شۆپشی کوردی
موسلمان بووه و مووبه‌ موو له‌گه‌ڵ به‌رنامه‌ی قورئانی پیرۆز
به‌رابربووه. ده‌بی ئه‌وه‌ش بلیین که: له نیو شۆرشه‌کانی کورددا
چه‌ند شۆپشیکی وه‌ک شۆپشی شیخ عوبه‌یدلای نه‌هری و شیخ
مه‌حمودی نه‌رومه‌ لاسه‌لیمی ده‌رسیمی میری کوره‌ی په‌واندزی و

شیخه بهریزه کانی بارزانی زرو کوردانه و خو مالییانه و موسلمانانه بوون، بهلام به داخه وه ئه و پوکه هیندیک کهسی ساده و ساویله که دژی ئیسلام و نهیاری نه ته وهی کورد خوشیان لییان نایه و به دوواکه و توکونه په رستیان ده زانن!!

من خو م لام وایه که ئه گهر پيشه ننگه کانی کاروانی خهباتی خویناوی کورده واری ئه و کاروانه ماندو و و شه که ژۆیه بخه نه سه ر ریبازی راسته قینه ی ئیسلام، و قورئان بکه نه به رنامه ی ژیان و خهباتی نه ته وه چه وساوه که یان ته نانه ت ئه گهر سه د ئه وه نده ی دیش ماندو و شه که ژۆبی سه ر ده که وئ. ده نا له وانه یه هر له و حاله تی نه شکان ونه سه ر که و تندا، تا ماوه یه کی زۆری دیکه ش بمینیتته وه؛ یا خو خوا نه کاتیک بشکیتته وه.

جیگه ی داخ و که سه ره که ئه و پوک هر که س ده م له کوردا یه تی و مه سه له ی کور دیدا له لایه ک له لایه ن ده و ئه تانی ده سه لاتداری فه رمان په و و خو سه پین به به سه ر کور دستاندا به سه ختی ده خریته ژیر گوشار و ئازارو زهخت و ئه شکه نجه وه و تا سنووری سیداره و پهت و قه ناره و کو ت و زنجیر ده روا و له لایه کش ئه وانه ی که خو یان به دلسۆزی کور دورا به ری راسته قینه ی شو پرسی ره وای کورد ده زانن ده یبه ن له سه ر گلکۆی ناپیرۆزی مارکس و ئه نگلس ولینین کړنۆشی پی ده به ن ولایان وایه که هه ر که س کور دبی ده بی هه ر کۆمۆنیست و خوانه و یست و هه ق نه بیست بی!! وای له و به ده ختیبه که تووشی کورده اتوو!!

جاریک له ریکخراوه ی یه کیک له گروه کانی کور دستاندا بالئۆیه که ی خو م راخست و ده ستم کوربه نوێژ کردن به تیکرا ده میان کرده وه و گوتیان ئه وه چه ده که ی؟! تکایه ریکخراوه که مان لی نوێژاوی مه که!! منیش گوتم وه لالا ئه گهر هه مووشتان هه لئین من نوێژی خو م هه ر ده که م. دابزانن خوشتان کافر نا که ن؟!

جاریکی دیکه بهرپرسیکی ساده یه کیکی له سازمانه کانی کورد دهبینی وا شۆفیریکی وشه ی پیرۆزی (الله) ی له پیشی ماشینه که ی نووسراوه. دوا ی ناره حهت کردنی شۆفیره که دهلی ده بی هه ر ئیستا لئی وه که ی. ئه ویش وه لآمی ناداته وه وه ده لئی ئه گه ر سه ریشم ببری من وشه ی ئه لآ له ماشینه که م ناکه مه وه. ئه ویش خۆی هه لده ستی و به چه قۆ ده س ده کا به کړاندنی و خه لکه که ش ده س ده کن به ره خنه لی گرتنی وناهیلن وگه لیکیشی لی توره ده بن و پیی ده لین تۆ ئه گه ر ئاوابیت حاشاله خوت و له...!!

جاریکی یه کیکی له ئه ندامانی لیژنه ی ناوه ندی یه کیکی له سازمانه کانی کوردستان گۆیا شه قییک له مزگه وتی هه لده داوده لئی هه تا ئه وکلێسخانه له ولآتا بی ئیمه سه رناکه وین! زۆربه ی خه لکی کوردستان ئه وه یان بیستوو و لئی نارازین.

جا ئیمه ئه گه ر به وردی ورد بینانه سرنجیک بدهینه هۆنراوه و نووسراوه کانی مامۆستای خۆشه ویست و بهرپێزو کوردی راسته قینه مان بۆمان دهرده که وئ که هه ر دووک لایان تاوانبار ده کاوه یچ کامیکیان په سند ناکات. هه م ده ولته ده سه لاتاره کان وهه م سازمانه کوردیه کان. چونکه ئه و کورده و داوا ی کوردایه تی ده کا و کوردیشی له هه موو که س خۆشتر ده وئ له هه موو که سیش له سه رمه سه له ی کورد و داوا ی ره وای سوورتره.

به لآم هه رگیزاو هه رگیز به و لاو لایاندا نه رۆیشتوو و له ریگه ی قورئان لای نه داوه و چاره ی دهردی گه له که ی ته نیا له ئیسلامدا دیتوو. ده بینن که چۆن هانا ده باته بهرخوا ی گه وره وچۆن سکالا ده کاو لئی ده پارێته وه وچۆن باسی هه ژاری و لیقه و ماوی و بی چاره یی و بی که سی گه لی کورده کا ئه مجا له دوا ییدا چۆن به سه ر

کورداندا دئ و سه رکۆنه یان دهکا و دهلئ:

هه ناسه هه ئکیشان و پاران هوه

یا ره بیی به لوتف و جود و ئیحسان
 روحمیککی بکهی له حه ققی کوردان
 قهومیکی فیه قیر و ناته واننا
 بی به ره و بی پیای داننا
 بی مورشید و عالمی سیاسی
 بی سه تهوت و قاعیده ی ته ساسی
 بی روح و حیات ی ئیجتیماعی
 بی قودرهت و قووه تی دیفاعی
 بی ده فتهر و کاغه ز و کیتابهت
 بی سه نهعت و حیرفهت و که سابهت
 {تۆ خوایه به ته و قهومه فه قیره
 روحمیککی بکه ته تۆ نه میرا
 ته و قهومه خوایه تا کوو کهنگی
 بۆ چوونه وه مالی خۆی بجهنگی؟!
 ته و قهومه خوایه بۆ وه ها بی؟!
 بۆچی له هه رچی ژینه ده بی جیا بی؟!
 بۆ ژیر چه په رۆکی هه ر که سنی بی
 بۆچ دژمنی سه سه ختی ده بی به سی بی؟!
 خاکیکی هه یه ولاتی کی کوردی
 ته کسیره وه لسی له چهنگی مردی
 خاکیکی ته وه نده پاک و رهنگین

قه‌ومینکی ئه‌وه‌ند فه‌قی‌ر و بئ‌تین
 ئه‌ی کاکێ نه‌فامی گه‌وجی مل‌ه‌وێ
 بن‌واره‌ له‌ ده‌وری ب‌ابه‌ گۆر‌گ‌وور
 ئه‌و نه‌وته‌ چ ب‌وو چ‌ل‌وون به‌ده‌ر‌که‌وت
 چ‌وون هه‌ل‌ده‌قولێ مه‌ن‌ابیی نه‌وت
 ئه‌و نه‌وته‌ ب‌وو ئ‌اگری هه‌ل‌ای‌ساند
 چه‌ند ده‌وله‌ت و تاج و ته‌ختی فه‌وت‌اند
 ئه‌و نه‌وته‌یه‌ ب‌وو که‌ چ‌ارده‌ ملی‌وون
 عه‌س‌که‌ر له‌ فه‌ره‌نگ و نه‌س‌لی مه‌یم‌وون
 ب‌ۆی هاته‌ ن‌یزاع و حه‌رب و کوش‌تن
 تا‌کوو به‌ مه‌رامی خو‌گه‌یی‌شتن
 ئه‌و نه‌وته‌ چ ب‌وو؟ ژ‌ییانی ت‌و ب‌وو
 وه‌ی خو‌ل به‌ سه‌رت ئه‌وا ئه‌ویش چ‌وو!!

مامۆستا زۆر چاک له‌ هه‌موو شتێک حالی بووه‌ و به‌ ته‌واوی
 چۆته‌ بنج و بناوانی مه‌سه‌له‌که‌ وه‌ فیلی فیلبازان ئاگادار بووه‌ و
 زانیویه‌تی که‌ چۆن دژ‌منانی کورد ریگه‌یان له‌ کورده‌کان گۆر‌پیوه‌ و
 له‌باتی هه‌موو جووره‌ پیشه‌ و پزگال‌ وزانست وزانیارییه‌کی به‌ره‌و
 ته‌کیه‌ و خانه‌قایانیان بردوون و فیری ته‌پل‌ و دمبه‌گ و ده‌فیان
 کردوون.

کوردی بیچاره‌یان وه‌ها له‌ شارێگه‌ی راسته‌قینه‌ی ژ‌یان لاداوه‌ که
 ده‌ب‌ج‌ ساله‌های سال‌ کاری له‌ سه‌رب‌کری تا بیته‌وه‌ سه‌ر ریی خو‌ی.
 جاهه‌ربۆیه‌ له‌ جییه‌کی دیکه‌ داده‌لی:

ئ‌ه‌ی وه‌ته‌ن، لاوه‌کانی خو‌ین ش‌یرین
 ئ‌ه‌و دو‌ع‌ایه‌ی ده‌که‌م، ب‌ل‌ئ‌ین ئ‌امین

ره بیی هه ر کهس که دژمنی کورد بی
 چاوی با دهر په ری و ملی ورد بی
 ئەوی ری گه ی له کورده کان گۆری
 له عنه تی خودا له ئەلحه د و گۆری

ئەو جار دەبینی وانهوت له سه راسه ری دنیا یه دا ئاوری
 هه لایساندوو و ته نانه ت له فه ره نگستانه وه بۆ دین و شه ری بۆ
 ده کن و خوینی بۆ دهر پێژن ، چونکه خۆیان له خاکی خۆیاندا ئەو
 کانگا گه وریان نییه و بۆ دینه رۆژه لاتی ناوه پراست و کوردستان و
 شه رو کوشتاری بۆ وه ری ده خه ن و خوینی بۆ دهر پێژن و به لام لاوانی
 کوردیش له و حاله دا له باتی هه مو هه نگاویکی پیویست و له باتی
 خویندن و فیتر بوونی زانست وزانیاری ته پل و ده ف و دمبه گ
 لیده دن و دوا ی شیخ و میخان ده کون و ئیتر به جاریکی هه مو و
 شتیکیان فه رامۆش کردوو له خه وی بی باکیدا پر خه یان دج ، به
 تووره یی و قه لسییه کی ته وا ووه ده فه رموی:

ئە ی کوردی نه فامی خـانـه ویران
 وه ی عه بـدی زه لیلی شیخ و پیـران
 ئیـستا که گه لـی مه عـادینی دی
 په نهـانه له نـاو ده روونی عه ردی
 وه ک مه عـده نی زیـر و زیـو و سه رده ف
 تـۆش لـیده له ته پـل و دمبه گ و ده ف

به لـی مامۆستای کوردی دلسووتاو ، سه رکۆنه ی کوردان ده کا و
 ده فه رموی ئە ی کوردی مال ویران و نه زان و ناحالی و ئە ی به نده ی
 بی ده سه لاتی شیخ و پیران ، تۆ ئە وه نده به ده بخت و مال ویرانی ، که

به جارێکی خۆت له بهر دهستی شیخ و پیران ناوه و خۆت وهها زه لیل و زه بوون کردوووه و ئەوانیش وهایان ئەتۆبه شتی پر و پوچ و بی که لکه وه خه ریک و سه رقāl کردوووه ، که هۆشت نه بووو ئاگات لی نه بوو و نه تزانی که گه و ره ترین و گرینگترین کان و سه رچاوه ی ولاته کهت ، که نه وته دژمنانی تو دهریان هیناو بو خۆیان بردیان و تۆش ته نانهت ئەگه ر بری چرایه کی چوو که له شت پیویست بی ده بی زاره خواره له به روان بکه ی ولیمان وه پارپی . به لام نازانی ئەو نه وته چ بوو؟ ئەو نه وته ژین و مایه ی ژیا نی تو بوو و تۆش خاکت به سه ر ئەوا له ده ستت داو دژمن بو خۆی بردی .

به لام ئیستاش گه لیک کانگا و چاوه ی دیکه ی وه کو و زیرو زیوو سه ده ف له ژیر زه میندا ماون و ئەوانیش یان هه روا له ژیر زه ویدا ده مینه وه یان ئەوانیش وه ک نه وته که دژمن ده یانبات ، چونکه تۆله با تی ئەوه ی بچی زانیاریه ک بخوینی که ئەوانه ی پی وه دۆزی ئەوا خه ریکی ده ف و ته پل و دمبه گ لیدانی و ئیترگورژی گوته نی :

خۆی ده کا ئاماده تر دژمن دژی تو و تۆش که چی
 کاری گه و ره ت بو ته قوما ر و به ره و په ستی ده چی
 توله با تی پی شه و بزگال وه ه ول و تیکوشان
 هه لده و یستی سا له سه رکوچه وشه قام و گو یچه بان

جا به تو و په یی و نا په حه تییه کی زۆره وه ده فه رموی تۆشایسته ی
 ئەوه ت نییه که ببیه خاوه نی ئەو کانگا وشته گرینگانه که وایه برۆ
 لیده له ته پل و دمبه گ و ده ف که تو هه ر شایانی ئەو جو ره شتانه ی .
 ده نااخه ر :

ئهو نه وته له خا ک و ملکی کوردی
 کی خسته ده ست و هات و بردی

لهـم ئـاخـیرهـدا ئـینگـلیـز و ئـهـفـرـهـنج
 پـاشـ حـهـرـیـنـکـی به مـیـحـنـهـت و رـهـنـج
 بـۆ فـیـکـری عـهـمـیـق و حـهـدـس و حـیـسـه
 گـهـر بـیـته شـهـریـکی نـهـفـع و حـیـسـه
 ئـهـم مـیـلـلهـته گـهـوره و عـهـزـیـمه
 سـئـی پـسـارـچه کـرـایـه بـوـیـته قـیـمه
 هـهـرـچـی هـهـیه بـا لـهـبـۆ ئـهـوان بـئـی
 بـۆ ئـۆ مـهـتی سـاـحـیـبـوزـهـمان بـئـی
 قـسـوـلـتـیـکی له دـهـوـری بـاـهـ گـورـگـور
 نـایـسـدهـم به مـنـارهـی ئـیـمـام دـوـور
 بـسـتـی له وـلـات و مـلـکـی کـوـردی
 نـایـسـدهـم به هـهـزـاری سـوـهـرهـوـهـردی
 نـهـزـر و هـیـسـبه و عـیـزـه دـهـمـیـتـی
 سـهـد مـهـعـدهـن و کـانـی نـهـوت دـیـتـی
 ئـهـو مـوـجـتهـهـیـدـانه پـسـاکـی کـوـردن
 ئـیـسـتـاش به تـهـمـاعـی مـالـی کـوـردن
 هـهـر رۆـژه له دـهـوـری مـهـرـقـهـدـیـکـی
 بـۆـیـان گـرد ئـهـبـئـی به قـهـد کـهـلـیـکـی
 هـهـر کـوـردی فـهـقـیـری خـسـانهـوـپـران
 نـه قـهـبـری هـهـیه نـه بـیـر نـه زـیـنـدان
 ئـهـو نـهـوتـیه مـسـاـیـهـی حـهـیـاتـی
 ئـهـو نـهـوتـیه سـهـرـوـهـتی وـلـاتـی
 مـهـحـرـوـمه له حـاسـلـاتـی عـهـزـزی
 بـیـچـاره ئـهـوا دـهـخـسـوا و دـهـلـهـزـزی
 قـهـتـع و نـهـنـهـرـیـش له مـهـعـدهـن و کـان

له‌و ئساو و به‌راوی ملکی کوردان
 {ئه‌و کورده له سه‌ر زه‌وی له زی‌پری
 چاو چاوی له نوکه‌ری ده‌گی‌پری
 ئیستا که له بیکه‌سی خه‌سه‌اره
 چیی کوردی هه‌زاری شه‌ نه‌داره
 چیی کورده له برسان و له رووتی
 وانه‌م‌ری له بی‌رۆزی و قووتی
 بی‌به‌ش له به‌ر و بووی ولاته
 کورده له وه‌ته‌ن بی‌ده‌سه‌لاته
 واخوشی له کورده گه‌ل جو دایه‌}

مامۆستای دل به‌ کول و ده‌روون زامار، له به‌رناره‌چه‌تی زۆری
 ده‌روونی و له تاوان و له داخان وه‌ک کابرای زۆرتوو‌په و قه‌لس و
 ناره‌چه‌ت، به‌لام دلسۆز له‌گه‌ل لایه‌نی رووبه‌پوو هه‌ر قسه‌ی له
 جی‌یه‌ک ده‌کا، به‌لام هه‌مووشیان هه‌ر هه‌ق و په‌ق و بی‌تویلیک و
 مایه‌دارن.

وه‌ک ده‌بینین، که له هه‌وه‌لی ئه‌و پارچه هه‌لبه‌سته‌دا له‌به‌ر
 یه‌زدانی مه‌زن و میه‌ره‌بان هه‌لده‌باوی‌شکی و داوای به‌زه و
 میه‌روچا که‌ی بۆ کوردان له‌ ده‌کا و ئه‌مجا دیته سه‌رباسی هه‌ژاری و
 لیقه‌وماوی کورد و ژیاوارو حاله‌تی هه‌ژارانه‌ی کوردان باس ده‌کا.

پاشان دیته سه‌رباسی بیت و به‌ره‌که‌تی کورده‌واری و چاکی و
 پرکانه‌و چاوه‌یی کوردستان، ئه‌مجا کورد ده‌کاته لایه‌نی رووبه‌پوو و
 رووتیکراو (مخاطب‌ی خۆی و پێی ده‌لی هه‌ی گه‌وجی نه‌زان ته‌ماشای
 که له ده‌رووبه‌ری باباگورگور و بزانه‌ چۆن و چه‌ندین چالۆی
 نه‌وتی لی‌دراوه و دژمن ده‌یبا و ده‌یخواوله نه‌وسی خۆی خه‌رج ده‌کا

دوای ئەوه دیتته سه‌رباسی نهوت و ده‌فرموئ ئەو نهوته چ بوو چۆن وه‌ده‌رکه‌وت و سه‌رچاوه‌ی کانی نهوتی چۆن هه‌ل‌ده‌قوان بۆنه‌ترانی؟ و بیگانه و لاوه‌کییه‌کان هاتن و ده‌ریان خست و بۆ خۆیان بریدیان. ئەو نهوته ئاوری کرده‌وه و چه‌ندین داموده‌زگا و میری و تاج و ته‌ختی له ناو‌برد و چ شه‌رو هه‌ل‌لا و هه‌نگامه‌یه‌کی له‌سه‌ر ساز بوو؟!

فه‌رمووده‌ی مامۆستا گه‌لیک به‌جییه چونکه ده‌بینی که ئیستاش شه‌ری نهوتی له هه‌مووشه‌پێکی سه‌خت‌ترو به‌ته‌وژم‌ترو زیانه‌پن‌تره. ئەو جاریش دووباره سه‌رکۆنه و لۆمه‌ی کورد ده‌س پێده‌کاته‌وه و ده‌فرموئ ئەونهوته مایه‌ی ژبانی تۆبوو ئە‌ی خول به‌سه‌رت که‌وا له ده‌ستت داوه، جا ئەگه‌رچی ئەوه‌شت له ده‌س داوه به‌لام ئەوشتانه‌ی دیکه له ده‌س مه‌ده و چی دیکه به‌نه‌زانی و فریو خواردوویی وه دوای شیخ ومیخان مه‌که‌وه ته‌پل ودمبه‌گ وده‌ف لی مه‌ده که ئەوانه هیچ به‌که‌لکی تۆنایه‌ن و هیچ قازانجیکیان بۆخوت وگه‌له‌که‌ت نییه‌ جاکه‌وایه ئە‌ی کورده‌ی به‌ده‌ختی مال‌و‌پیرانی فی‌ل لیکراو، هه‌سته وه‌وشیار به‌وه و پاپه‌ره ورووده خویندن و زانین بکه‌ و ببه‌ پیاو وخۆت که‌لک وقازانج له خاکی پاک وپیرۆزی خۆت وهر‌بگره.

تۆ (ولات) له ده‌س بیگانه دابی چاره‌نووسی ته و گه له هه‌لمه‌ت و قوربا نی دانه و رشتنی خویتی گه‌رم

ئه‌وانه‌ی تۆیان به‌وشیوه فریوداوه چاویان به‌ستووی دارو له‌ی بیگانه و سیخوری دژمنانی تۆن، ئیتر گورژی گوته‌نی:

ئه‌ری هۆ کورده تۆ بۆچ وا نه‌زانی
کلکی بیگانه بۆ به‌خوا نه‌زانی

ئه‌وان په‌روه‌رده‌ی ده‌سه‌تی نه‌یه‌ئارن
مه‌چه‌ۆ لایان ده‌نا تۆش هه‌ر له‌وانی

دوای ئه‌وه دیته سه‌رباسی پارچه پارچه کرانی کوردستانی
گه‌وره‌و ده‌فه‌رموئ ئه‌ی خوايه ئه‌وگه‌له گه‌وره بوچی وای به‌سه‌ر
هات و بوچی ئاوا پارچه پارچه کراوله به‌ربه‌دبه‌ختی خۆی کراوته
سی پارچه!!

جا لی‌ره‌دا پرسیاریک دیته پیش که کوردستان کواه‌هرسی
پارچه‌یه؟ ئاخ‌ر ئه‌وه نییه پینچ پارچه‌ی ته‌واوه؟! ولامه‌که‌شی
ئه‌وه‌یه، که ئه‌و ده‌می کوردستان هه‌رسی پارچه بووه، چونکه
کوردستانی تورکیه و سوریه و عی‌راق یه‌ک پارچه بووه و له ژیر
ده‌سه‌لاتی ده‌وله‌تی عوسمانیدا بووه و دوای شه‌ری یه‌که‌می جیهانی
ئه‌وه‌ولاتانه که به سه‌ربه‌خۆیی خۆیان گه‌یشتن هه‌ریه‌که‌ی به‌شه
کوردوپارچه کوردستانیکیان بوخۆیان دا‌بری و وه‌به‌رخۆیان.

جادوای ئه‌وه‌ش دیته سه‌رباسی پاکی و پیرۆزی و چاکی خاکی
پاکی کوردستان و ده‌لی ته‌نه‌ته قو‌لتیکی له ده‌روبه‌ری
بابه‌گورگوره نه‌وتاویه‌که‌ی خۆم به مناره‌ی ئیمام دوریش
ناگۆرمه‌وه وه‌ینه‌دم له لام پیرۆزه.

ئه‌وه‌نده‌م شاری کۆبه لا عه‌زیزه
به دورر و له‌علی ناده‌م وردکه به‌ردی

له دواییدا باسی گه‌وره‌یی و سه‌روه‌ری گه‌لی کورد ده‌کا و ده‌لی
ئه‌وپیاوه گه‌ورانه پاکیان کوردن و له نیو کوردان جیه‌پیاوی
گه‌وره‌و زاناو به‌ناوبانگ هه‌لکه‌وتوووه، که ئه‌وه‌ش مایه‌ی شانازی
گه‌لی کورده.

دوو باره باده داته وه سه ر مه سه له ی نه وت وده لئ مایه ی ژیا نی
 کور د و سامانی ولاتی کور د ئه و نه وته یه و کور دیش و لهوی و له
 هه مو و داها تی دیکه ی ولاتی خۆی بیچاره بیبه شه و بیجگه له وان هه ش
 هه مو و کان و چاوه کانی کور ده واری و هه مو و ئاو و به راوی ولاتی
 کور د و هه مو و ملک و سامانی کور دان ئیستا که له به ربیکه سی
 خه ساره و کور دی هه ژاریش له سه ر ئه و هه مو و سامان و داها ته
 زۆره و له سه ر ئه و هه مو و کانگا و چاوه و ناوه ندی داها ته را
 نه دارو هه ژار و ده سه تنگ و له به ر بی پۆژی و له بر سان هه روا
 خه ربیکه به مرئ.

جا ئه مچار زۆر به تو وره یی و رق هه لستاوی رو وده کور دان
 ده کاو ده لئ هه ر وه خته له داخی ئیوه به مر م، که بو چی بیریک له
 حال و ژیاواری خۆتان نا که نه وه؟ بو دیلن دژمانتان ئاوا داها ت و
 سامانی ولاته که تان به بن؟! خومن له داخان به خوا ی هۆش و
 ئارام و ئۆقره م نه ماوه. وه ک ده فه رمو ئ:

هه ر وه خته له داخی ئیوه به مر م
 رو ئیوه قه رار وه هۆش و سه به بر م

به لئ مامۆستا ی دل له کول لی ره دا ده یدر کی ئنئ هیچ چاره و
 په نایه ک نییه یه زانی مه زن و بی هاوتا نه بی و هیوا ی به که س
 نه ماوه له کور دان، چونکه ئه و هه مو وه ی بی گوتوون، ته نا نه ت
 لی شیا ن تو وره بو وه و به هه ر له و نی ک ئامۆژگاری کر دوون، به لام
 به داخه وه ئه وان هه ر گو ئی شیا ن پی نی نه بزوو تو وه و بو چاره ی ده ردی
 خۆیا ن وه خۆ نه که وتوون جا هه ربۆیه له خوا ده پار ئته وه ونزا
 ده کاو ده لئ خوا یه تو هه ر خۆت ده زانی چاره چییه ده خوا یه گیان
 ئه و سه تم و زۆرییه قبو ل نه که ی و هه ر خۆت به زه یه کت به

کوردایی و من هیوام به کهس نه ماوه و ههر ته نیا میهرو به زهیی
تۆیه په نای من. پاشانیش دووباره هانا ده باته وه به ریه زدانی تاک و
ته نیاو به په رۆشی و په ژاره ی زۆره وه لیئی ده پارێته وه و ده فهر موئ:

چ بـکهـم چ بـلـیم له تاوی کـوردان
ئاگر ده گـری دـلـم له دهردان
چاره چیه خـودایه تـۆ ده زانی
خـۆت عـالمی زاهیر و نیهانی
ئهـم زوـلمه قبـوول نه که ی خـودایه
ئهـسـلا ئهـمه لـم به کهس نه مـایه
لـوتفی تـووه مه لـجهء و په نـاهم
روحمیکسی به کـورد بـکه ی ئـیلاهم

دووباره بیرى نهوتى دیته وه سه رووخت ده بئى له دهروونى
خۆیداگر بگرئ و بسووتئ، چونکه بیره کاته وه، که ئه و خاکی
پرپیتی کوردستانه هیچ به هره یه کی وای بۆ کوردان نییه و گورژ
گوته نئ:

هه موو داها ت و سامانى ولاتیش گاوران ده بیهن
موسلمانیش سوال و راو ورووته بۆ زیان ده یکن.

به راستی هه قیش ههر به خۆیه تی، که ئه و خۆوه ک خه لکی
ئاسایی نییه که ئاگای له هیچ نه بئى و نه زانی چ باسه و خۆشی
له و باره وه فهرموویه تی:

ئه وه ی زانیایه ناو جه رگی به لاسه
ئه وه ی نـاـدا نه نـا زانی چ باسه

پاشان ههر لهو ههلبهستهدا تاوان و هۆبالی ههـموو ئهـو
 دواکهوتن و ئهـو ههـمو و ههـژاری و نهـداری و مال و یرانی و
 لیقه و ماوییه ههروهک کهوايه و ههچ گومانی تیدا نییه و بیجگه
 لهوهی هۆکاریکی دیکه بۆوکاره دەس ناکهویخ دهخاته ئهستۆی
 خودی گهلی کورد و دهلی ههـرگهـلیک، که ئاوانهـزان و بیـفهـرهـنگ و
 وێژه بی و ئاوا رهزیل و بیـدهـسهـلات و بیـهـیزو توانا بی ههر دهبی
 ئاوابی، بهـلکه دهبی خهراپتریشی بهـسهـر بی و وهکو و بزنی گپروئ
 دهبی دهـر بکری له نیو مهـر و نابی تخوونی بیـری و مهـر بکری، که
 ئهوهش ههـرمانا و اتای ئایهتی قورئانی پیروژه، که دهـفهـرموئ:
 (لیس للانسان إلا ما سعی) مرؤف ههچ شتیکی بۆنییه و وهـدهـستی
 ناکهویخ به ههول و کۆششی خۆی نهـبی. یان (ان الله لا یغیرما بقوم
 حتی یغیروا ما بانفسهم) بهـپـاستی خوا حال و ژبواری ههچ گهـل و
 هۆزیک ناگۆرئ ههتا ئهوان خۆیان حال و ژبواری خۆیان نهـگۆرن.

به غمخوارگی جز سر انگشت من
 نخارد کس اندر جهان، پشت من

کهواته گهلانی ژیردهسته دهبی خۆیان بۆحالی خۆیان بیـریکی
 بکهـن و خۆیان بۆراژه و خزمهتی گهـل و نیشتمانی خۆیان وهـخۆ
 کهون و بۆ بووژاندنهوهی وێژه و فهـرهـنگی نهـتهـوايهـتی خۆیان
 خهبات بکهـن و تیبکۆشن چونکه گهـلی دیلی خاوهـن فهـرهـنگ و زمان
 وهـکو و دیلیک وایه، که کلیلی دهـرکی بهـندیـخانه، که له دەس
 خۆیدابی و ههر کاتی بیههویخ دهـرکهـکه ههـلـدهـگرئ و دیته دهـرئ و
 رزگار دهبی بهـلام گهـلی دیلی بیـفهـرهـنگ و زمان وهـکو و دیلیک وایه
 که کلیلی قفلی دهـرکی بهـندیـخانه که له دەس دژمنی زۆردار و خاوهـن
 دهـسهـلاتی خۆیدابی. که دیاره به ویستی وی نهبی رزگاری نابی و
 دیاره که ئهـویش قهت نایههویخ.

جالە دوامىن مەبەستى ئەو ھەلبەستەدا دووبارە روودە كوردان دەكاتەو ھە پىيان دەلى ئىوھتا ئاوا لە گەل يەكتەر خەراپ و بەدوئىست و خاۋن ئىرەيى بن و تائاواقىنوولە يەكتربى ھەراۋا ژىرچەپەرۆكى عەمروزەيدەبن و رزگاريتان مەحالە.

كەسىك كە لە زانىارى رەوانخوئىنى ورە ونبىژى و خۆش خوئىنى (بەلاغە) سەردەربىئى و زانىارىيەكانى لۆجىك (منطق) وريئۆنى (فلسفە) بىرىك بە باشى بزائى وئەمجاھەرىەك لە پارچە ھۆنراوەكانى مامۆستاي گەرە بداتە بەر جەنجەرى لىكۆلئىنەو ھە توئىزىنەو ھە وسەرنجىكى رەدابىنانەيان بداتى زۆربە چاكى تىدەگا كە چ ئەندازە ناسكىيەتى و نەرمى و نىيانى ورازورىئۆنى دە ھۆنراوەكانى مامۆستاداھەيە ، جابەتايبەتى ئەوپارچە ھۆنراوە.

بەلى بەراستى ئەو پارچە ھۆنراوەشى ھەرەك ھەموو ھۆنراوەكانى دىكەى لە ئەوپەرى خۆش خوئىنى و پەوان خوئىنى داىەو پىرپە لە رازو رپئۆنى و راژۆى جوان جوان. بەلى مامۆستاي گەرەمان لەوبەستە ھەلبەستەدا شتىكمان پى دەفەرموئى كە پترلە نىوسەدە دواتر ھۆنەرى ھۆشيار و ژىرى كورد مامۆستا ھەژار ئاماژەى بۆ دەكا و دەفەرموئى:

مـاـلـ لە خـانەخوئى حەرام كـراوـە
 مەسـەلەى كـوردە و لە كـورد رووى داوـە

ئەو بەرپىزە بۆمان باسى شتىك دەكا كە پئوھندى راستەوخۆى بە گيان و ژيانەو ھەيە ، بۆمان باسى زىپرى رەش دەكاكە ئەورپۆ وەك رەگى گيانى لى ھاتو ھە كەمتر شتىك ھەيە بە بى وى ئەنجام بەرى.

جابه نابی مهلای گه وری ئاماژه به وه دهکا، که کوردستان نهوتی زۆره و ئیمه ی کوردیش ناتوانین که لکی لی وه ربگرین و ئه ویشمان ههروهک زۆربه ی کانه و چاوه کانی دیکه بو ئهولا و لایان دهرواوخه لک و بیگانه که لکی لی وه دهگرن، ئیمهش ده بی هه رله دوور را تییان وه پرمینین و بزهی چاومان بیت. جابۆیه ئابه و جو ره به هه ناسه ساردی و داخ و په ژاره ی زۆره وه روومان تیدهکا و ده فهرمو ی:

وهک دیتته دلیم خه یالی نهوتی
 هیتند نامینی جهرگه کهم به شهوتی
 ئه و نهوته چ بوو، خه یاتی تو بوو
 وه ی خو ل وه سه هرت ئهوا ئه ویش چوو
 ئه ی کوردی نه فامی خانه ویران
 وه ی عه بیدی زه لیلی شیخ و پیران
 قه وومی که فه قیر و ناتهوان بی
 قه وومی که ره زیل و بی زمان بی
 ئه لبه تته خه راتری به سه هری دی
 جیی نی ناکه نه وه له ش جار و لادی
 وهک بزنی گی رۆل ده بی ده ری که ن
 نابی که تخوون ییر و مه ری که ن
 تا ئیه وه له حه ققی یه ک خه را بن
 به دخو اه و حه سوود و ناته با بن
 تا ئیه وه له حه ققی یه ک به که ییدن
 هه ر ژیر چه په رۆکی عه مر و زه ییدن
 تا ئیه وه وه هاله عه قل دوورن
 ته نیاسه حه بی پیاز و توورن

تا ئیـوه له یه کـتری جـودا بـن
 وا پـرش و بـلاو و ناتـه بـا بـن
 بـئـشـک که خـراتـریش دهـبیـنن
 ئیـستا که رهـزیـلی رووی زهـمیـنن
 گهـر ئیـوه ههـمـوو یهـک و بـرا بـن
 بـۆ یهـ کـتری ههـر شـهـمع و چـرا بـن
 سـهـر کهـوتن و سـهـرداری دهـبیـنن
 وهـبـزانن که پادشـای زهـمیـنن

ئهم خا‌که

میژوو نووسی گه‌وره‌ی کورد خوا لیخۆشبو و ئه‌مین زه‌کی به‌گ ده‌فرموئ: (من له ئه‌سته‌مبوول هه‌تاله په‌نای ده‌وله‌تی خه‌لافه‌ت‌ده‌ژيام هه‌ ستم به‌وه نه‌ده‌کرده‌که‌کوردم، به‌لام دوا‌ی تیک‌چوونی ده‌وله‌تی خه‌لافه‌ت که‌که‌مال ئه‌تاتورک هاته‌ سه‌رکار و مه‌سه‌له‌ی تورکایه‌تی کیشرا پی‌ش، منیش زانیم که‌وا کوردم و ده‌بی هه‌ول بۆ‌کوردایه‌تی بده‌م).

به‌راستی ئه‌گه‌ر که‌میک ژیرانه‌ سه‌رنج بده‌ینه جیهان و به‌ تایبه‌تی جیهانی ئیسلام و گه‌لانی دنیا، به‌ چاکی بناسین که‌ هه‌ریه‌که‌ی بۆ‌خۆی و بۆ‌گه‌لی خۆی تیده‌کۆشی و هه‌ول ده‌داوته‌نانه‌ت بگره‌ گه‌لی واهه‌یه هه‌رله نیوئیسلامدا که‌ نه‌ک هه‌رخاوه‌نی سه‌ربه‌خۆیی خۆیه‌تی و به‌س، به‌لکه‌ چه‌ندین گه‌لی دیکه‌ی موسلمانیش ده‌چه‌وسینیته‌وه و خستوونیه‌ته ژیرده‌ستی خۆی و به‌و‌حاله‌ش هه‌ر هاواریه‌تی بۆ‌ماف و سه‌ربه‌خۆیی خۆی جاله‌وکاته‌شدا ته‌ماشای هه‌ژاری و به‌دبه‌ختی و ژیرچه‌په‌رۆکی گه‌له‌که‌ی خۆمان بکه‌ین مووله له‌شمان راست ده‌بیته‌وه و دل‌مان پرده‌بی و کولمان هه‌لده‌ستی و کۆیی ئاساده‌لین:

ئهم خا‌که دایکی تۆیه که‌وته ده‌ستی ئه‌جنه‌بی
 ئه‌ی کوردی ساحه‌ب غیره‌ت تۆ چلۆن رازی ده‌بی؟
 نه‌وتی با‌به‌گورگور چۆن ده‌چی بۆ‌پاریسی
 ئاگری چه‌سه‌ره‌ته‌ومه‌ندی له‌ ده‌روونم دایسی

راستی من نازانم هیندیک که‌له وشک و چلپاوخۆری خه‌لکی به چ به‌لگه‌و په‌رتۆیه‌کی ژیرانه ریگه‌ی گه‌ل‌خوازی و نیشتمان په‌روه‌ری له‌گه‌لی کوردی موسلمان ده‌به‌ستن؟! ئاخ‌به‌کام به‌لگه‌ی ژیرانه ده‌لێن کوردایه‌تی نابێ ببێ و مه‌حکوومی ده‌کن؟ من زۆرجاران له سه‌ر ئه‌و مه‌سه‌له‌یه‌ ده‌رگیر بووم و هه‌میشه گوتوومه ئه‌گه‌ر له ئیسلامدا، یان له یاسای سروشتی و مرۆفایه‌تی دا کوردایه‌تی مه‌حکووم بێ ده‌بێ له پێشدا عه‌ره‌بایه‌تی و تورکایه‌تیش مه‌حکووم بێ، ده‌نا کوردایه‌تی به‌ ته‌نیا هیچ ده‌قیکی تایبه‌تی له سه‌ر نییه‌.

بوچی بیرناکه‌نه‌وه که ئه‌وه‌ی ئه‌وان ده‌یلێن و ده‌یان‌ه‌ه‌وئ هه‌رگیز‌تایینی پیروزی ئیسلام پێی قاییل نییه‌، بوچی هه‌موو‌گه‌لیک نابێ مافی خۆی هه‌بێ؟ به‌ کام به‌لگه‌ ده‌بێ کورد هه‌رژێرچه‌پۆکه و نۆکه‌ربێ؟! ئه‌دی ئه‌و‌گه‌له ده‌سه‌لاتدارانه‌ی نێوخاکی پاکی ئیسلام ئه‌گه‌ر راست ده‌کن بوچی نه‌ته‌وايه‌تی خۆیان وه‌لا نانێن هه‌تا‌ببنه نمونه‌و سه‌رمه‌شق بوئیمه‌ی هه‌ژاری کوردیش؟!

ئه‌دی بوئیمه‌ ده‌بێ به‌زۆر مندا‌له‌کانمان له‌ فێرگه‌کانی واندای هه‌روانه‌ی فارسی و عه‌ره‌بی و تورکی و ئه‌رمه‌نی بخوینن؟! ئه‌رێ ناکرێ بپرسین ئه‌وه به‌کام یاسای ئاسمانی له‌سه‌رمان تاپۆکراوه و ناشێ بلێین ئه‌رێ کێهه ئایه‌ته‌ی قورئان و ته‌ورات و ئینجیل یان زه‌بوور و ئاوێستا و هتد ئه‌و ژیاوه ناهه‌موارو پر ئازاره زۆر دژواره نامه‌ردانه‌ی له سه‌رئیمه‌ نووسیوه ؟! تاکه‌ی ده‌بێ هه‌ر ئاواش بێ؟!

من خۆم هه‌میشه ئه‌وه‌م گوتووه و ده‌یلێم و ده‌ینووسم و ده‌یلێمه‌وه که هه‌ر کاتی‌ک له ته‌واوی مافه‌ کۆمه‌لایه‌تی و رامیارێ و فه‌ره‌نگیه‌کاندا جیا‌وا‌زیم له‌ گه‌ل فارسیک و تورکیک و عه‌ره‌بی‌ک نه‌بێ، هه‌رگیز دا‌وا‌ی هیچ مافی‌ک ناکه‌م و باسی مه‌سه‌له‌ی

نەتەوايەتەيش ھەرنەكەم ولە پەيش ھەمووكەسدامەحكووومى دەكەم.
تەنىابەومەرجه لەگەل وان يەكسان بم و ئەوانەيش ھەرمەحكووومى
بەن.

ئەگەر كۆمەلەك پەكەوہ لە جەپەك بن و چارەنووسيان پەكەوہ
لكابج و ناجاربن كە دەبە پەكەوہ بژين و بھاوینەوہ ھەتا كاتەك
كە مەسەلەى من من و تۆتۆيان بۆ نایەتە پەيش و ھەرچى
ھەيانبووويكرا بيخۆن وكەلكى لى وەربگرن و ھىچ كەس نەلەى
فەسار شتە ھەر بۆمن و ھەموويان ھەربلەين بۆئەيمە، ئەوہ
زۆربەباشى پەكەوہ دەژين و دەھاوینەوہ و ژيانەكى ئارام و
ھەمناوہ لە ئاسايشيان دەبە.

بەلام ھەركاتەك گەورە و بەھیزەكانى ئەوكۆمەلە چاويان لەوہى
بوو، كە بەشى ئەوانى دىكەش بخۆن و ھەرچى ئەشتيان لى
بووداياننا بۆخۆيان و گوتيان ئەوہ بۆمن و منمنۆكەيان لە نۆو داوہ
دەيات بى ھیزەكانەيش سەرەنجام دەس پە دەكەن و ئەتەردەبەتە
مشت و مەلە نۆوانيانداو ئاخرى ژيان لە ھەموويان تال دەبە و
ئەودەم دياريشە كە تاوانبارى گەورە كەپەيە و بۆدواپۆژيش كى لە
ھەموان گونابارترە و سزاي گەورەترى بەردەكەوئ؟

راستى خەلك ئەگەربياننەوئ و بە رەى راستى ئىسلامدا بپۆن و
بەراستى پەپرەوى ياساى خودابن دەتوانن دنياكەنە نموونەيەكى
بەھەشتى بەرين و ئەگەرەوہ دواى ھەواو ئارەزووش بەكون، دەيكەنە
نموونەيەكى دۆزەخ.

بە خوا زۆر سەيرە نەتەوہى بون و داواى مافى نەتەوايەتى
كردن بۆ ئەيمە گوناح و تاوان و لەرەى دەرچون و لە ئايين
و مەركەرانە و كافر بوونە و دژى گەلى و دژى دینە و گاورىبەتییە،

ئهی گهلی کورد تیڭگه کچی تۆی کرد به ئه و کورده؟
بیری ناسیۆنالیستی تۆی سردوو به ئه و درده

له مهڕ جیگا که هه موو ژیر و خاوهن بیریک ده زانی که
کورده نیابه بیری نه ته وایه تییه وه ماوه و نه گه ربیری نه ته وایه تی
نه بایه هه ربه یه کجاری له نیو ده براونیکه په ستیان ده کرد.
ئه وه ش به جیی خۆی، به لام ناکرئ بلین بۆچی ئیوه ئه و
بیره تان ئه وه نده به هیزه که ته نانه ت فره هنگی ئیمه شتان
هه رخستۆته ژیر تیشکی فره هنگی خۆتان و بگره هه ر ینگه شمان
ناهن که میک ئه و فره هنگه ژاکاوه می خۆمان ببوو ژینینه وه و بۆ
هه موو کاریک و ته نانه ت بگره بۆ نامه یه کی دۆستانه ش هه ر ده بی
زمانی ئیوه به کار به رین؟! ئه دی مامۆستا گوته نی ئه و کاره بۆچی بۆ
ئه نگۆره وایه، به لام بۆ ئیمه تاوان و سووچ و به لایه؟
جا هه ربۆیه من ده لیم:

هه ر گه لیکه نه ییج هه سستی نه ته وایه تی
ژیر ده سته، دیله، په سته، ده مرئ به گه دایه تی
له لای خوداش روره شه له په سلانیش بی به شه
له دنیاش هه تاماوه له نا و دیلان و هه شه

جامامۆستای خوالیخۆشبوو کاتییک، که ئه و حاله ده بینئ و
دیاره گورژی گوته نی:

ئه و چاره ره قهی ئیمه یه ئاگایه له به دکار
ئاگا له ته له و داو و له نه خشه ی به دی زۆردار
تو که نوستوی به بی با کی له نا و تو کی قووا

گه‌ر ده‌لێی ئا گام له د نیايه هه‌یه کوا نی کوو ا؟!

خۆی به‌ته‌واوی ئاگاداری ژیاواری ناله‌باری زۆر دژواری کورده‌واری بووه و ته‌له و داوو نه‌خشه نه‌گره‌سه‌کانی دژمنی له دوور پادیتوو، چونکه داوی ره‌شی دژمنی له سه‌رخاکی ره‌ش له شه‌وی تاریکی نه‌نگوسته چاودا دیتوو. هۆشداري داوه به‌کوردو تیی راخواریوه و تانوت و ته‌شه‌ری لی داوه و پیی فه‌رموو، که نیشتمان دایکی مرۆقه و هه‌رکه‌سه‌یش خیره‌تی هه‌بێ نابێ قاییل بێ به‌وه که دایکی بکه‌ویته ده‌ستی بیگانه و بیگانه به‌سه‌ریدازال بێ.

سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش ده‌فه‌رموی ئه‌من نه‌خشه‌یه‌کم ئاگالێیه که تۆنایزانی ئه‌گه‌ر بی‌توپیا ده‌بکری پاشی چه‌ندسا لێکی دیکه هه‌یچت به ده‌س نامیئێ و ئه‌وه‌نده‌ی هه‌شته لی‌ت ده‌ستیئێ، ئه‌مجار رووده کوردان ده‌کا و ده‌لی ئیوه له سه‌رگۆی زه‌وی زه‌بوونترین وره‌زینترین خه‌لکێن و سه‌یره له‌سه‌ره‌وه‌حاله‌ش پرا ئیستاخۆتان نانا سن؟!

ئه‌مجا بۆیان باسی دووسی رووداوی میژوویی نیزیکی ده‌روانی خۆیان ده‌کا و ده‌فه‌رموی: خۆئه‌و رووداوانه‌تان به‌ چاوی خۆتان دیتوو یابیه‌ستوو تانه، جا ئیوه‌ش ئه‌گه‌روه‌ک ئه‌وه‌خه‌لکه خیره‌تتان هه‌بایه و وه‌خۆکه‌وتبان و بیاوانه هاتبان هه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشان بێگومان شتیکتان له ده‌س ده‌هات و وه‌ک ئه‌وانه کاریکتان ده‌کرد بۆ خۆتان و گه‌ل و نیشتمانی خۆتان له چه‌نگالی دژمنان ده‌رده‌هێنایه‌وه.

ئه‌و جار هۆی هه‌ژاری و نه‌داری و رووت و قووتی خۆیان پێ ده‌لی و ده‌فه‌رموی: ئیوه چونکه له سه‌رمه‌ک و مالی خۆتان نان خۆری خه‌لکین؟! ئیوه هه‌ژار و نه‌دار و لیقه‌وماون، کاتیکی خه‌لک له سه‌رمالی خۆت به‌ خیری خۆی خیرت پێ بکا له‌وه‌ی چاتر نابێ.

دوو باره دهگهريتهوه سهرتانه وتهشهرودهفهرموئ: تا كهی وهك
 گاجووت له ژيرنيری رهزلی وزهبوونی بی دهسه لاتیدا ده میتنهوه!
 ئاخړ خۆ ئهتۆش به لای خۆتهوه گهلی و گهلیش ده بیخ خواوهنی
 دهسه لاتی خۆی و چاره نووسی خۆی بی. خۆ ئازادیش مافی گه لانه
 ونابی هیچ كهس لیان تا پۆبكات. خوای گه وره هه موو كهسی ئازاد
 دروست کردوو و نابی هیچ كهسیش ئه و ئازادی یه لی بستینن.
 كه ئه وه مافی خودا پیدای خویهتی.

باشان دهفهرموئ سووری موو زهردی چاو شین كه مه بهستی له
 كۆمونیسته كانی شۆرهوییه، نه كهی به هیوایان بی و تۆ قهت به
 ههویای ئه م لا و لا مه به و ته نیا به هیوای خوا و هیززی دهس و
 مه چه کی خۆت و گه له كهت به و بهس.

مامۆستا عه بیاسی مامۆستای به ریزی من - یادی به خیر - له
 پارچه هه لبهستیکی خۆیدا دهفهرموئ:

به راست و چه پـا هه لمه خولیتـوه
 ته نیا هیززی گه ل رزگاری پیتـوه
 رۆژه لآت هه لآت له کـۆری خه بـات
 كهس به رۆژئاوا نه گه یـیه ئاوات

دیسان جاریکی دیکهش هه لمهت ده باته وه سه ر خه رافات و
 پرپووچ په رستی و دهفهرموئ کار به زانیاری و کرده وه ده پۆن
 به ره و پینش و به نه زانی و ته مه لی هیچ کاریک نا کرئ و كه وایه
 پۆست و زهرگ و دهف و دمبهگ فری بده چونکه ئیتستا کاتی تۆپ و
 تفهنگ و تانک و فرۆکه یه و ئیتر چاخی ئه مرۆ له گه ل دوینن زۆر
 لیک جیا یه و هه ر به هه وای دوینن ناگه یه مه نزلن و له ریدا
 ده میتنه وه!!

جەلێ جا ئا بەو شیۆه دەس پێ دەکا و دەفەر موی:

ئەم خاکە

ئەم خاکە دایکی تۆیە کەوتە دەستی ئەجنەبی
ئە ی کوردی ساحەب غیرەت تۆ چلۆن رازی دەبی؟
بۆ خۆت ئەوا دەبینی دوژمن عەرزت دەکتلی
پاشی چەند سالیکی دی هیچت بە دەس ناهیلی
لە سەر ئەم کورە ی زەوی ئیۆه ارذل الناسن
ئەمەش گەلی غەریبە کەوا خۆتان نانا سن
بە قووە ی زۆری بازوو، رەزاخانی پەهلەوی
دانیشت بە غیرەت و جاە لە سەر تەختی خوسرەوی
مستەفا کەمال پاشا ش ئالی عوسمانی تیکدا
سەبید فەیسەلی مەکی بوو بە مەلیک لە بەغدا

کوردستانی گەورە، کە کورده نەتەوه خوازه کان داوای دەکەن، یا
بە قسە ی مامۆستا (ئەم خاکە ی دایکی تۆ).

چەند روون کردنەوویەکی

١- رەزا خانی پەهلەوی: رەزا شای پەهلەوی یە، کە لە نیوان ساڵەکانی ١٨٧٨ و ١٩٤٤ی زایینیدا ژیاوە و ماوویەکی زۆر پادشای ئێران بوو. لە ساڵی ١٩٢٥ زایینی بە هۆی کۆدەتایەکی بێ خوینپێژی کە لە ئەحمەد شای قاجاری کرد چۆتە سەر تەختی پادشایەتی ئێران و لە ساڵی ١٩٤١ کاتیەک کە هاوپەیمانەکان ئێرانیان داگیر کرد ناچار کرا بەو کە بە قازانجی محەمەد رەزای کۆری خۆی واز لە تەخت و تاجی پادشایەتی بێت و تەحویلی وییان بدات.

٢- مستەفا کەمال پاشا ئەتا تورک: سەرۆکی ریکخراوەی نیشتمانی تورک و دامەزرێنەری کۆماری تورکیە و تیکدەری دەولەتی بەهیزی ئالی عوسمانییە کە لە نیوان ساڵەکانی ١٨٨١ و ١٩٣٨ زایینیدا ژیاوە. یەکەم سەرۆک کۆماری رەگەز پەرسی تورکیا بوو لە ساڵی ١٩٢٣ دواي لە بەر یەک هەلۆشانی دەولەتی عوسمانی هاتۆتە سەر کار و خۆی نیو ناو (ئەتا تورک) واتا باوکی تورک.

ئەو پیاو هەر چەندی بۆی کرا زەبری لە ئیسلام و کورد و کوردستان دا و لە راستیدا دژمنیکی سەرەکی و سەرسەخت و کەلە رەقی هەموو موسڵمانان و بەتایبەتی کوردان بوو و لە گەڵ رەزاخان هاوپەیمان بوون و ویکرا لە دژی ئیسلام و کورد هەرچی لە دەستیان هات کردیان و دروشمی جیاوازی ئایین و رامیارییان لە ناوچەدا وەها بەرز کردەووە کە هیشتاش هەر بێ لی حالی بوون خەلک خۆی بۆ بە کوشت دەدەن و سینگێ بۆ دەکوتن!!

ئهاتورک ئال و گۆڤریکی زۆری له تورکیادا وهدهیهنا. ئهلفوویتکهی لاتینی له جیئێ ئهلفوویتکهی عهرهبی دانا و کردییه شیوهی نووسینی تورکی، زمان و فرههنگی کوردی قهدهغه کرد و جلوبههنگی کوردی له بهر کورد دارنی!! چارشییوی له سههر ژنان لایبرد و به سهرومل رووتی وه دهشتی خستن. لهمهپهری له سههر ریئێ پاکداویئنی لایبرد!!

٣- ئالی عوسمانی: بریتییه له زنجیرهی خهلیفهکانی بنهمالهی عوسمانی کورپی تهغرهلی تورک نژاد له تورکیا که ماوهیهکی یهکجار زۆر جلهوی کاروباری دهولهتی گهورهی ئیسلامیان له دەسدا بووه. یهکهم کهسیان که دامهزرینهری زنجیرهی عوسمانییه، عوسمانی کورپی تهغرهلی گهورهی تورکان له دۆلی قهرهسووی ئهنادۆلیتیه.

ئهو بهریزه له نیوان سالهکانی ١٢٥٨ و ١٣٢٤ ژیاوه و له سالی ١٢٨١ بۆته گهورهی تورکان و له جیئێ سولهیمان پاشای تورک که بابی خۆی بووه دانیشتوووه و زنجیرهی خهلیفه یا سولتانهکانی عوسمانی دامهزراندوووه. تهغرهل یا ئههرتهغرهل کورپی سولهیمان پاشای تورکه.

وهختی خۆی هیژی تورک له ژیر سههرکردایهتی ئهو سولهیمان پاشایهدا کۆچیان کردوووه و چوونهته خوارهزم و لهوی له پهناي سههجووقیهکان به سههرکردایهتی عهلاههدینی سههجووقیدا ماوهی شهش سال ماونهتهوه.

ئهمجا سولهیمان پاشا خهک و سوپاکهی خۆی گهراوهتهوه بۆ ولات و زیدی باب و باپیرانیان و ویستیان نیشتمانی خۆیان ئاوهدان بکهنهوه. بهلام له گهراوههدا سولهیمان پاشا خۆی له جۆمی فوراتدا خنکا و نهگهیشهوه ولات.

ئهو کابرایه چوار کورپی هه بوون و دواى باوكیان ناکۆكى و دوو بهرەكایه تییان لی پەیدا بوو، له سەر پله و پایه و له سەر ئهوه بچنهوه بۆ ئه نه دۆلى یان نا. تهغره ل لای وا بوو که نه چنهوه و قۆلێكى له گه ل بوون. هیندیكیشان ده یانگوت لی ره ده مینینه وه و ئه وانیش به ته نیا نه بوون. سه ره نجام بوونه دوو ده سه ته: هیندیك مانه وه و هیندیكیش چوونه وه. تهغره ل کورپیکى خۆی نارده لای عه لئه دینی سه لجووقی و داواى لی کرد که زه مینیکى باشیان بداتى تا تیییدا دانیشن و بمیننه وه. ئه ویش له نیزیك ئه نقه ره ناوچه ی (قه ره جه تاغ) ی بۆ دیاری کردن و ئه وانیش تیییدا نیشته جی بوون.

ئهو رووداوه له سالی ٦٣٠ کۆچی مانگیدا رووی داوه. له سالی ٦٦٧ کۆچی شه رپیکى خه ست و خویناوی له نیوان سه لجووقی و مه غوولییه کاندا رووی دا. تهغره ل به خۆی و هیزه که یه وه کۆمه کی به سه لجووقییه کان کرد و بو به پشتیوانیان له پاداشی ئه و ئه مه ک ناسییه ییدا عه لئه دینی سه لجووقی ناوچه کانی تومانیج و ئه شکى شه هریشى هه ر بۆ بردان و پێشکەشی کردن. له سالی ٦٨٠ تهغره ل کۆچی دواى کرد و عوسمانی کورپی له جیگه که ی دانرا و بوو به سه رکرده ی هۆز.

سه ره نجام عوسمان بوو به دامه زرینه ری زنجیره ی ده سه لاتدارانی عوسمانی و ماوه یه کی زۆر خۆی و کور و نه تیژه و نه بی ره و نه دیده و.. کانی جله وی فه رمانه وایه تی ته واوی جیهانی ئیسلامیان به ده سه ته وه بووه.

عوسمان له سه ر ری وشوینی باوکی رۆیشت و هه روا به هاوکارو یارمه تیده ری سه لجووقییه کان مایه وه.

سو لتان عه لئه دینیش زۆرتری ریز لی نا و ده سه لاتی وی پتر کرد و ههروه ها ده ستووری پێیدا که له هه ری می خۆیدا ده وله تیک

بێنی و سهه به خۆیهتی خۆی رابگهیهنی و سهکش ههه به نیوی خوی لی بدات و پێی گوت که دهستووور بدا له مزگه وتهکانا نیوی ههه دووکیان ویکرا ببری و پێی گوت که دهس بکا به گرتنی ولاتانی پتر و رزگار کردنی ههه ریم و ناوچهکانی دیکه.

عوسمان به دهستوووری عهلاهه دین دهستی کرد به داگیر کردنی ههه ریم و ناوچه و شارهکانهی ولاتی رۆم. له سالی ٦٩٩ کۆچی، دهولهتی سهه لجووقی به یهه کجاری له ناو چوو و شوینهواری بپرايهوه. ئەمجا عوسمان سهه به خۆیی تهواوی راگهیانند و فههمانههوا و کارگیر و کارمهند و پیاوه رامیارییهکانی دهولهتی سهه لجووقی یهه له دواي یهه که په یوه ندییان به عوسمانهوه گرت و بوون به کارمندی دهولهتی عوسمانی و نیتر له سالی ٦٩٩ بهو شیوه دهولهتی گهورهی عوسمانی پیک هات و ئەمجا پتر دهستی کرد به ئازاد کردنی ههه ریم و شار و گوندهکانی دهولهتی رۆم و ههه موویانی ئازاد کرد و لێی تاپۆ کردن و جگه له شاری قوسته نته نییه ههه جیگایهکی دیکه له ژیر دهسهلاتی رۆمیاندا نهه مایهوه.

بهلام ئەو شاره به ناوچه که یهوه تا سالی ٨٥٧ کۆچی مانگی (١٤٥٣ زایینی) که به دهستی سولتان محهمه دی دووهههه ئازاد کرا و کۆتایی یهه کجارهکی به دهولهتی رۆم ههه نرا ههه روا له ژیر دهستیاندا مابوو.

دهسهلاتی عوسمانیهکان ههه درێژهی ههه بوو، تا تهواوی (شبهه جزیره) ی بالکان و ههه موو ولاتانی یۆنان خرایه سهه ولاتی پان و پۆری ئیسلامی و سولتان سهه لیمی عوسمانی له سالی ٩٢٣ کۆچی مانگی ولاتی میسریشی خسته سهه ولاتی عوسمانی و نیتر جار دهگهه ل جار و رۆژ له دواي رۆژ ههه نز و دهسهلاتی دهولهتی

بههتزی عوسمانی زۆرتر دهبوو و زیادی دهکرد و ئەو زنجیره دەسه‌لاتداری عوسمانی تورکی ولاتی خۆیان وها به‌رفراوان کردبوو که به‌شیکێ زۆری ولاتانی ئوروپاییشیان هەر چه‌نده موسلمانیش نه‌بوون خستبو سەر ولاتی خۆیان و دەسه‌لاتی ئیسلامیان به‌سەردا سه‌پاندبوون.

نیزیکه‌ی سی که‌س له‌ تورکان به‌ نیوی سولتان یا خه‌لیفه‌ی ئیسلام یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌ک دەسه‌لاتیان به‌ ده‌سته‌وه‌ گرتوو که هه‌ولیان عوسمانی کورپی ته‌غره‌له‌ و له‌ سا‌لی ٦٩٩ کۆچی مانگیدا سه‌ربه‌خۆیه‌تی ده‌وله‌تی عوسمانی راگه‌یاندوو و دوامینیان موحه‌مه‌د ره‌شادی پینجه‌مه‌ که له‌ ٢٦ی ئاو‌ریلی ١٩٠٩ زایینی هاتۆته‌ سه‌ر کار و تا کۆتایی شه‌ری دوهمی جیهانی که ده‌وله‌ته‌ هاوپه‌یمانان په‌لاماری ولاته‌که‌یان دا و پایته‌خته‌که‌یان گرت و به‌ یه‌کجاری ده‌وله‌ته‌که‌یان له‌ به‌ریک هه‌لوه‌شاندا و که‌سیکی به‌کری گه‌راوی خۆیان به‌ نیوی مسته‌فا که‌مال له‌ ئاسیای بچوو‌کدا به‌ نیوی سه‌رکۆماری تورکیا دانا هه‌ر پایه‌دار و به‌رده‌وام بوو و درێژه‌ی به‌ خه‌باتی خۆی دا.

موحه‌مه‌د ره‌شادی پینجه‌م مرۆفیکێ زۆر هۆشیار و رامیارو لیزان و تیگه‌یشتوو و سه‌رده‌رچوو بوو، خه‌لک زۆریان خۆش ده‌ویست و میر و به‌گه‌کانی ده‌وربه‌ری خۆی به‌ لیزانی خۆی هه‌موو خستبو ژیر فه‌رمانی خۆی. به‌لام بارودۆخی ئەوسای رۆژگار جۆریک هاتبو پێش و به‌ شیوه‌یه‌ک وه‌رچه‌رخابوو که ئەو مرۆفه‌ مه‌زنه‌ی له‌ دوندی کێوی چه‌سته‌می ده‌سه‌لات و هه‌یزرا هه‌نایه‌ خوارێ و ده‌ خۆلێی وه‌ردا.

راستی ده‌وله‌تانی هاوپه‌یمان که بریتی بوون له‌ ئەم‌ریکا و رووس و ئینگلیز زه‌بریکی وها گرچوو‌پریان له‌ په‌یکه‌ری ئیسلام و

نه بۆنه وه و هه روا پێیه وه ده نالێ، به تایبه تی گه لی کورد. نه وه ش که ده لێم هه رگیز به مانای په سندن کردنی کاری ئه لمان و هاوپه یمانه کانی نییه. به لام ئه وه راسته قینه یه کی میژوو ییه که کوردستان و گهلانی ژیر ده سته ی رۆژه لاتی ناوه راست که وتنه ژیر ده سته ی هاوپه یمانه کان و ئه وانیش له باتی هه موو خزمه تێک خه یانه تیان پێ کردن و له نیو ده ولته ته کانی دۆستی خۆیاندا دابه شیان کردن و هه ر به شه ی دایان به ده ولته تێک، بۆ نمونه کوردیان کرده پینج پارچه و پارچه یه کیان دا به تورکیان و یه ک به ئێران و یه ک عێراق و یه ک سوریه و به شیکی له هه مووان که متر شۆرپه ی بۆ خۆی هه لێگرت و بلووچیان له نیوان ئێران و پاکستاندا دابه ش کرد شۆرپه ی که ئه و به شه که مه ی بۆ خۆی هه لگرت به پێی داخوازی چۆنیه تی هه لکه وتنی جوگرافیایی مه لبه نده که بوو که که تبه ئه و به ری چۆمی ئارازێ و نه ک له بهر هیه چ هۆیه کی دیکه...

شه ره کانی یه که م و دووه مه ی جیهانی و به تایبه تی شه ری دووه م پتر له هه موو که س به زیانی موسلمانان و کورده کان ته واو بوو. گه وره ترین ده ولته تی دنیا ی ئیسلام له به رێک هه لوه شا. کوردی بیچاره کرا به پینج پارچه. نیشتمانی کورد هه ر وه ک نیشتمانی ئیسلامی یه ک پارچه یی خۆی له ده س دا. عوسمانی و ئه لمانیه کان به ئێنی سه ره به خۆیه تیان به کورد دا و به و بۆنه وه سه دان هه زار لاوی خوین گه رمی کورد بۆ سه رکه وتنی وان خۆیان به کوشت دا و بوونه ده سته چیه ی ئاوری شه ری مآل وێرانکه ر، که چی به ئێنیده ران به کوردان خۆشیان تیداچوون و جگه له زیان و تیشکان هیه چ شتێک بۆ کوردی هه ژار نه مایه وه.

لهو شهرو و ههرا و هالۆزی و پشێوییهدا زۆر کهس قازانجیان کرد و کهلکی باشیان لی وهرگرت و توانییان دهوور و خولی چاخ به قازانجی خۆیان وهرچهرخێنن. بۆ نموونه بهچه قهسعاو له ولاتی ئهفغانستانێ توانی خۆی بکا به ئهمیری ولات و له دواییشدا نادرخان توانی ئهوی له سهه تهختی فهرمانهروایی بپنێته خوارێ و ده زیندانێی بکات و خۆی له جیگهی وی دانیشی و مستهفا کهمال له ئاسیای بچووک توانی ئهوه دهولهته بههێزهی ئیسلامی له بهه یهک ههلهوشینێ.

بهلام ههه کورد نهیتوانی هیچ کهلکیک لهو ژیاوه هالۆز و شێواوهی جیهانی بۆ خۆی وهرگرێ و بهلکه خهلک به قازانجی خۆیان کهلکیان زۆر له کورد وهرگرت . کوردی بیچارهیان بهرهه ههلهدیرگه برد و چاویان بهست و بهقازانجی خویا بهولاولایا نیان دادا و خاکهکهشیان بهسهه خویاندا دابهش کرد و نهیان هیشت به هیچ جور بیر لهحالی خوی وهکات. ههزاران شیخ و تهکیهه و خانهگیان بۆ دروست کردن و بهجاری له مزگهوتی خواو مهلای جی نشینی پیغهمهبر ﷺ یان بری و دوریان خستهوهه لهریبازی راستی ئیسلام لایان دا.

هاتن و نیشتما نهجوانهکهیان بهسهه چوار و پینچ ولاتی دراوسیدا دابهش کرد. نازانم بۆچی هیندیک کهس و گروپ و دهستهجات ههه دهلێن چوار پارچهی کوردستان ههه دهلیی پی لهپارچه کوردستانه چکولهکهی ئهوهبری چۆمی ئاراز نانین، که لهپیش دا بهشیک بۆ لهخاکی شورهوی پێشو و ئیستاش بهشیکه له تاجیکسات، که بهرای من شتیکی زۆر سههرو سهه سورهنههه.

نهمیشه ده ليم پينج پارچه‌ی کوردستان نهک چوار پارچه.
 نه مهش پارچه هه لبه ستيکه که له و باره وه چهند ساليک له مه و بهر
 هونومه ته وه:

ولاتی ئيمه

ولاتی ئيمه داگیر کسراوه به پينج ده وله تی چه په لدراره
 نه و پينج ده وله تهش گشتیا له ئيمه د لیا ن پرخوین و زوخاوو کيمه
 هه مو زور دار و بی به زه بينه د لیا ن به داخ و خه فه ت وقینه
 پینوسیان شکاندوین زمانیان بریوین له لیزگه‌ی گه لان نیو یان سربوین
 گه لیک له میژه ولات تاریکه رچه ی ژیانمان سهخت و باریکه
 ناخۆشه ناخۆش نه و ژینه تالنه وه ک ئی نا به نند و زیندان و چاله
 برده رد و توشه به کجار دزواره به ژان و ئیش و ئوف و ئازاره
 بی ده سه لات و دیل و به خسیرین به و حاله ش گشتمان له یه ک زویرین
 هه مومان بو یه ک وه ک دژمنا نین له یه کتر ناموو قه لس و نه با نین
 بو دژمن نوکه ربویه ک به د ویستین له یه ک نه یار و ناخۆشه ویستین
 زور به قلیسو کین له گه ل یه کترا باب و کوربو یه یه ک برابو برا
 بۆیه واتوشه ژبواری ئيمه گشتی خه رابه کرداری ئيمه
 گه لیکین گه لیک له یه ک بلاوین کلاوبی سه رو سه بی کلاوین
 هه زارمه خا بن له ژیری دورین بو خه لک باش و بو یه ک نا جورین
 له بو بیگانان به وینه‌ی جاشین جاشی به پول و جاشی به لاشین
 یه کجار خه راب و دورین له چاکه دلمان پیکه وه پيس و نا پا که

رون له یهك نیهویهك نه گرتوین پرش و بلاوو گه لیک بهد خوین
 هه ر کهس ئهوی دی ده دابه نانی کهس ریزونرخی کهسی نا زانی
 گش خوی پی زورهی دی پی کهم کهس نالی توش هه ی هه رده لی من هه م
 گولی نیشتمان هه ر بۆیه زا کا کهس پشتیوانی له که سمان نا کا
 گه ل بوبلمژیاگ نیشتمان چول بو تیخی تیزی کورد به جاری کول بو
 رۆله ی دلسوزی دایکی نیشتمان کورپی گیان فیدا بۆ گه ل پشتیوان
 به نا هومیدی وا ما وه ته وه له دا خان پشتی چه ما وه ته وه
 هه زاران هه زار بونه قوریانی گیانیان به خت کرد بو کوردستانی
 پینشمه رگه ی شه رف به جه رگ و نه به ز خوی کرده فیدای نیشتمان به له ز
 ساله های ساله به سه د رهنگ و جور له سه رمان ده دن گه لانی کورد خور
 به نیوی ئه نفال سه دان سه ده ه زار به شیمیاباران زاروکی هه زار
 پیر و جه وانی ئه و نیشتمان بۆ گولله ی دژ من بونه نیشانه
 سه دان پیشه و له و کورده ی هه زار له سه ر مافی کورد برا نه سه ردار
 لاوی کورد کوژراوبرا له یاری زۆر جار به مافی کورد کرا یاری
 لاشه کورد که و تن وه ک گه لاداران فرمیسک رزان وه ک تاوی باران
 جهنده کی کوردان به پول و به کو وه ژیر خاک دران ، شیوه ن و رو رو
 بوته به کاری روزانه ی کوردان هه زاران لاشه که و تن له مه یدان
 ده ت هه وی بزانی کورد چی به سه رهات بچو هه له بجه ی وا بی دهنگ و مات
 بیینه لاشه ی کوردانی هه زار شیمیایی لیدراو به دهستی بهد کار
 هه زاران جهنده ک بی سوچ و تاوان که و تن له مه یدان بی دهنگ و بی گیان
 گش ئه و کوردانه ی خنکان و کوژان هه م ئه و خوینا نه ی به ناهه ق رزان

بو نیا ن لهسه ریبی مه ردایه تی بو
 شههید بو له چیا و بهندهن و رازا
 به بومبای دژمن و لاتمان جما
 بو روله ی بهنا زمان لی بیچاره بو
 به داوی بزرو نادیا ری خنکاین
 دژمنی گهوره ن بو کوردی ههزار
 ترسیان نه له خوا ونه له دوا ی ژینه
 بهلام مهخا بن کورد نا هۆشیارن
 که دژمنی خو به دوست دهزانن
 که جیی پاکان و هم بههستانه
 بهلام من دهلیم پینجی تهواوه
 دهس ههنا گرم له بستی خاکم
 بو وگه له کورده شوره و قهلاته
 خه با تگیرانی مهرد لهنا و مهیدان
 ئیتر به س دهکا گریان و ناله
 ههزاران رهۆله ی نه بهز و ئازا
 ههزاران ههزار ماله کورد رما
 بهسه دان ههزار کورد ئاواره
 ئه وهی به روالهت یارمهیشی داین
 دراوسیه کانی پهست و ستهمکار
 ئه وان هه گهلیک بی بهزه یینه
 ئه وان هه مویان ویکرا ها وکارن
 ئه وهنده ناچار یا خو نهزانن
 هیندیک کهس دهلین ئه و کوردستانه
 له نیو چوار ده و له ت دا بهش کراوه
 به پشتیوانی یهزدانی پاکم
 کهرکوک و هک بوک دلی ولاته
 دهبی بیته پی تهختی کوردان
 جا ئه ودهم گورژی شاد و خوشحاله

دوا ی ئه و مه بهسته گرینگه دو با ئه و بهریزه دژ من رهوینه باده دا
 تهوه سهر شیخ و ههلمه تی شیرانه ی بو دهبا و دیسانیش روی
 ده په لوسی. چونکه دهزانی که دژ منی نا وخویه و خو بی گومان دژ
 منی ناوه خوش له دژ منی لاوهکی که متر نییه. جا به راستی ئه و
 بلیمه ته قاره مانه و ئه و ماموستا بهریزه ده لپی له راوه به رازییه و
 چه ندین درنده و کیوی پر مه ترسی بو هه لکه و تووه و نیزه یه کی
 گه و ره ی پییه و له سهری داریکی گه و ره ی در یژی به ستووه و هه رچی

بۆی هه لکه وت نووکه نێزه یه کی ده گه یینیتیی، به لام یه کانه یه کی له
 عه رزی داوه و هه ر تاو نا تاویک نووکه نێزه یه کی ده ورگی رۆ ده کا
 و ده یهه وئ به یه کجاری بیتۆپینئ و هه ر بۆیه ده لئ به فیل و
 مه کری شیخی جادووگه ر له و ریگه راسته لامه ده، چونکه دین هه ر
 شه ریه ته و ته ریه قه ت نییه. ته ریه قه ت نیزی که ی ٣٠٠ سا ل دوا ی
 پیغه مبه ر په یدا بووه و ئه و هه موو ریچکه و میچکه پیس و
 لاریانه ی که به نیوی شیخایه تی و ته ریه قه ت یان به نیوی ئایین
 هیناونه ته روو هه موویان خه راپ و هه لهن. چونکه ری و اتا پی
 ئیسلام ته نیا یه کیگه و نابیته دوو، ئیتر قه ت هه ق له یه ک به و
 لاوه نابئ. جا که وایه هه رگیز له و ریگه راسته لامه دن و هه ر وه
 دوا ی هه ق و ره دا بکه ون و هه قیش هه ر ته نیا ئیسلامه و به س و ئه و
 ریچکه و میچکه ش هه موو له ئیسلام جیان.

جا له و کاته دا ئه و پارچه هۆنراوه ئینگلیسییه ی خۆم بیر
 که وته وه که لام وایه له زیندانی ورمئ چهن د سا ل له مه وه به ر
 دامناوه ووا لیره دا ده یگ و نجینم که هیوام وایه خوینه ری
 خۆشه ویست پی ناخۆش نه بی.

رهنگه له نهنگ و لهنگی و ده به نگیش خالی نه بی، به لام ئه و
 کاتی هه ر ویستومه خۆم به تاقی بکه مه وه و گوتومه: دابزانم
 ده زانم؟ جا ئه گه ر هات و نه مزانیبوو، که ده زانم ئیستاش هه ر
 نازانم، هیوام وایه نهنگانم بۆ بیوشن و لهنگانم بۆ راست که نه وه و
 چهنگانم له چه نه ی نه نین و رهنگانم لئ نه دن و جهنگانم له گه ل
 نه کن و ههنگانم پی هه لنه هینن. چونکه جگه له خوا ی گه وره هیچ
 کهس بی نهنگ و لهنگ و جهنگ و رهنگ نییه.

جا ئەوه تۆی بهرپێز و ئەوهش بهسته ههلبهسته ئینگلیزییهکه:

Who am lam Kurdish boy in my Kurdistan

مای ئین بۆی کوردیش ئەم ئای کوردستان

My nationally's home had was Akpatan

ئەکپاتان واز هەد هۆم ناشنالیز مای

Which I am very poor in my living

لیوینگ مای ئین پور ویری ئەم ئای ویچ

But I don't afraid fram Gil or killing

کیلینگ ئۆر جیل فرام ئەفراید دۆنت ئای بات

Rigor and Raile at way my country

کانتری مای وای ئەت رایل ئەند ریگۆر

To me is laik haering poetry

پوئیتری هیرینگ لایک ئیز می توو

Midya and Soran are my grand father

فانیز گراند مای ئار سۆران ئەند میدیا

They were prensipall on land and biger

بیگێر ئەند لەند ئۆن پرنسیپال ویر دەی

My father Kawah killed Azhdahak

ئەژدەهاک کیلد کاوه فانیز مای

At the lik way only he was wak

واک واز هی ئۆنلی وای لایک دی ئەت

My cuntrys sitys wich are byutifull

بیوتیفۆل ئار ویچ سیتیز کانتری مای

Dyarbakr, Karkook, Oromyah, Mosull

موسڵ، ئۆرومیا، کەرکوک، دیاربهکر

Qamishlu, Halab, and kifry and wan

وان، ئەند کفری ئەند حەلهب، قامیشلو

Kirmashan, Zangan with all Loorstan

لورستان ئەل ویت زه نجان، کرماشان

Many plac on land Kurdish contry was

واز، کانتری کوردیش له ند ئۆن پلاز مه نی

Laik wery tawn history tell us

ئاز تیل هیستۆری تاون ویری لایک

Tabriz at laster had was Kurdistan

کوردستان واز هه د له ستیر ئەت ته بریز

Laik mor and mor plac and Asfahan

ئیسفه هان ئەند پلاز مۆر ئەند مۆر لایک

Kurdish yung men Goorghy wery much

ماچ ویری گورژی مین یانگ کوردیش

Laik hem country, tawn or villag

ویله ج ئۆر تاون کانتری هیم لایک

کوردییه که ی ده بیته:

کیم ئەمن؟

من کۆپی کوردم له کوردستانه که مدا

مالی نه ته وایه تیم ئەکپاتان بووه

ئه گهرچی زۆریش هه ژارم له ژیانمدا

به لام نه ترساوم قهت له کوشتن و زیندان

قسه ی سووک و جنیو له ریی نیشتماندا

بۆ من وهک بیستنی هۆنراوه و سرووده

میديا و سۆران باپیره ی گه وره ی منن

ئه وان بگێر و هه لسه و پێنه ری له سه ر زه ی بوون

باوكم كاوه، ئەژده‌هاکی كوشت
 له‌و رێیه‌شدا ته‌نیا ئە‌و هه‌نگاوی هه‌لگرتوو
 شاره‌كانی و‌لاتم كه‌ جوانكی‌لانه‌ن
 دیاربه‌كر و كه‌ركوك و ورمی و موسڵن
 قامیشلی و حه‌له‌ب و كفری و وان
 كرماشان و زه‌نجان له‌ گه‌ل هه‌موو لورستان
 زۆر جێش له‌ سه‌ر زه‌مینێ و‌لاتی كوردبوون
 وه‌كو و زۆر شاران ؛ میژوو و امان پێ ده‌لی
 ته‌ورێزیش له‌ زۆركۆنا كوردستان بووه
 وه‌ك گه‌لیك جیگا و هه‌م وه‌ك ئیسفه‌هان
 لاوانی كورد گورژی گه‌لیك زۆر
 نیشتمانی خۆیان خۆش ده‌وی جا شار بێ یا دی

هۆنه‌ریکی لاوی موسلمان ده‌لی:

من هه‌مبێ قورئان و حه‌دیس
 چیمه‌ له‌ رێچكه‌ و میچكه‌ی پێس
 گه‌ر هه‌ لێشمواسن به‌ گوریس
 ناكه‌ومه‌ شوین پیری نه‌گرس

ئافه‌رین بۆ باوه‌رپی ئە‌م گه‌نجه‌ كه‌لام وایه‌ مه‌لا عه‌لی باپیره‌.
 هه‌ركه‌س بێ من سوپاسی ده‌كه‌م . شیخ مه‌حمودی نه‌مر خوا لێی
 خۆش بێ كاتیک كه‌ ده‌وله‌تی كوردستانی دروست كرد یاسایه‌کی
 تایبه‌تی بۆ نه‌نوسی و فه‌رموی هه‌ر یاسایه‌ك مرۆف بینوسی له
 قورئان چاكترنابی وئیمه‌ش یاسامان له‌ قورئان چاكتر ناوی.

به راستی ئەو پیرانه هه موویان نه گریس و پیس و ته پرهشن و هه موویان مه به ستیان خواردن وله ناوبردنی گهل و سوۆزی نه ته وایه تی و خه فه کردن یان کز کردنی ههستی ئیسلامه تی راسته قینه یه. چونکه هه رریبازه که ئەوه یه.

ده بینی چهند کهس هه ریه که ی له به ریکه وه دهرده که ون بۆ راوی و هه ر یه که شیی به ئامرازیک و هه ریه که ی به شیوه یه ک راوی گیانه به ره بیچاره کان ده کن. یه ک به ساچمه زهن و یه ک به تاپر و یه ک به تاژی وتوله یان بازو باشوویه ک به داوویه کیک به ته له و ئەوی دی به ته پکه و ئەوی تریش هه ربه به رد و قوچه قانی که هه ریه که شیی به شیوه یه ک گیانداره هه ژاره کان دانه خۆر ده کاو ده یانخه له تینن.

راستی که سیک که جوان بیره مه سه له که بکاته وه و کۆیی ئاسا شت بناسن ده زانی که ئەو پیرو میرو ئەو هه موو ریچکه و میچکه و ئەو هه موو گروپ و دهسته جاتانه هه موویان نارها و گشتیان نارهدان و مه بهستی هه موویان هه ر یه که وئه ویش که لک وه رگرتن له خه لک و له ورپیه شدا نه زان هیشتنه وه مانه.

هه موو زانا و ژیر و به بیریک ئەوه ده زانی، که هه ق هه ریه که و نابج به دوو، خواش خۆی ده فه رموئ: (وماذا بعد الحق إلا الضلال) له دوا ی هه ق و ره دا جگه له گو مپایی چیتر هه یه؟! جائه وه یه که ده فه رموئ:

ده ماغی منداله کان پر که ن له حوبیی وه ته ن
ته ربیه تیان باش بده ن، میلییه تیان فیر بکه ن
هه رچی سه رخۆشی بدا مه یخۆن و مه یخۆنه وه
ئیه وه له عه قل و له مال زۆر فه قیرن و بی نه وا

ژبه قسهی جاهیلی نهفام به مه کرى شیخی جادوو له ریگهی راست لامهدهن ری یه که و نایین به دوو شیخی فیلبازی جاسووس دژمنی سهه کهوتنه نه یاری میلییهته تههم قسه گه لیک روشنه خودا یه که و ههق یه که و دینی به ههق ههه یه که نهی کورده یه ک ری بگره و ری ههق و دهق ههه یه که ئیوه چوونکه له میژه ههه لادهدهن له وههقه له چاو که لانی دنیا بهشتان ههه زله و شهقه}

مامۆستای خو شهویست و به ری زمان ئه وهندهی باوه به ئیسلام و یاساکانی ئیسلام هه بووه که هه مووشتیکی هه ره له ئیسلامدا دیتوووه لای وابوووه که دهبی ته نیا که سانیک جلهوی که شتی کۆمه له به دهسته وه بگرن که موسلمان و دیندار وجی نشینی پیغه مبهه بن. مه لای به جی نشینی پیغه مبهه زانیوه و پیی وابوووه، که دهبی جی نشینی ئه وله ریبازی وی لانه دا و هه ره مه لاشه که لیی لانه دا و کیش له ریبازی پیروزی پیغه مبهه ﷺ به موولایدا مه لا نییه وله جیاتی ئه وهی که خه لکه که به ره و شارپگی یه کسانى و کامه رانی به ری و کاروانی خه بات به شه قامی یه که تهی و برایه تیدابناژوینی به ره و هه لدیگرگی ناکۆکی و دژایه تی و دوو به ره کایه تی ده باو پیاو ی واش بو مه لا نایین.

هه ره ها کاتیک که ئه رک و سپارده ی خو ی به جی نه هیناوه و نه ی توانی وه ک پیغه مبهه ﷺ خه لک رایه ری بکات مه لا نییه و مایه ی به ده به ختی خه لکه و سه ره نجام دژمنی گه ل به سه ره گه لدا زال ده بی و زید و نیشتمانه که ی داگیرده کا و گه وره یی و سه ردارى و ئازادى خو ی له دهس ده دا جا هه ره بو یه به داخ و که سه ریکی زۆره وه ده فه ره موئ:

مه لا نه گه ره مه لا با دنیا بو وای لی ده هات؟

نه ور ووبایی چی ده کرد له سه ره قه ته ی روژه لات؟

ئەمجا ھەروەك ھەمىشە نوای دەردە دایكى گشتى وخەفت خواردينىك بۆ ھەموو موسلمانان دیتەوہ سەر دەردە دل كردن و خەفت خواردين بۆ كورد و كوردستان و دەفەرموئى: چونكە نەوتى بابا گورگورى كەركوكى دەچیتە پارىسى و بيان و لاوھكى دەيبەن و كوردى ھەژاريش ھەروا بزەى چاوى دى و لە مالى خويان بيبەش كراوو دەبى تەنانت بۆ پىرى چرايەكيش نەوت بە لارەملى لە بەربىگانان و ھەپارين و بۆ كەمىك لە مالى خويان زارە خوارە لە بەر بىگانان بكەن!! لە دەرووندا ئاورى خەفت و داخ و كەسەرداييسى كە لە راستیدا دەبى ئەوئاورە لە دل و دەروونى ھەموو كوردىكى بە شەپەفدا بلیسە بېسەتى و گربگرئ و دوو كەل و چرەچەمانەكەى چاوى دژمنان كۆيىركا و ھەموو كوردى دنيا و يكرپا يەك دەنگ و كۆيى ئاسا بلین و ھاوار بكەن:

نەوتى باباگورگورى چۆن دەچى بۆ پارىسى
ئاورى ھەسەرەتۆمەندى لە دەروونم داييسى

{ھەرچى لەم زەوبیەدایە چاوه و كانى كوردستان
يا ھىچ كەس پىنى نازانى يانە دەيبەن دژمنان
چۆن نەوتى كرماشانى ھەلپووشى بيانى
تەواوى و ھەجەكانم و ھەكوو يەك دەكەن زانى}

ئەگەر كەس ئىك بە وردى سەرنجىكى جوانى رەدا بينانە بە كتیبەكانى دەستوورى زمان (صرف و نحو) و زانىارىيەكانى دىكەش بداوتە ماشايەكى پەراويزو كۆبە و رافەكانيان بكا بۆى دەردەكەوئى كە زۆربەى ھەرە زۆريان پتويست نين و بە خۆرايى مېشكى شاگردى ھەژاروفەقتى بېچارەيان پتوہ خەرىك دەكەن و بەو شتوہ تەمەنى

بێر بایه‌خی لاوی فه‌قی به‌فیرۆده‌ده‌ن!!

جا به‌تایبه‌تی جاری وایه هۆنه‌ریک یان ته‌نانه‌ت بگره هه‌لده‌که‌ه‌وێ که پیریژنیکی عه‌ره‌ب هۆنراوه‌یه‌ک یا وته‌یه‌کی عه‌ره‌بی گوتوو و زانایانی به‌ناوبانگی ئه‌وزانیاریانه‌ رافه‌ی دوورودریژ و کۆبه و په‌راویزی زۆرگه‌وره‌یان له سه‌رنووسیوه و توێژکاری وردیان له سه‌رکردوو.

له‌وانه‌یه پیاو بلێ ئه‌گه‌ر یه‌ک له ده‌ی ئه‌و توێژینه‌وه و لیکۆلینه‌وه و ورده‌کاریانه‌یان له سه‌ر پیشه‌سازی یان وه‌دییه‌نانیکیان کردبایه، حاڵی خۆیان و گه‌له‌که‌یان له جێیه‌کی دیکه ده‌بوو. دیسانیش ده‌لیم به‌ داخه‌وه دژمن کاریکی وای کردوو، که ته‌نانه‌ت زاناکا نمایشی هه‌رله مه‌به‌ستی بنه‌رته‌تی تا پادده‌یه‌کی زۆر دورخستوته‌وه!!

جا هه‌ربۆیه مامۆستای لیژان و گه‌وره‌مان به‌تایبه‌تی نیوی چه‌ند که‌س له‌و زاناکه‌وره‌نه‌ ده‌باو ده‌یانداته به‌رتوانج و ته‌شه‌ر و بییان ده‌لێ نیوه‌ بۆچی وه‌دوای شتی پێویست و مه‌به‌ست ناکه‌ون و شتی ناپێویست چ قازانجیکی هه‌یه؟ ته‌مه‌ن کورته و زانیاریه‌که‌کان یه‌کجار زۆرن، ده‌بی گرینگه‌که‌یان بگری ده‌نا فریایان ناکه‌وی و پبیان پاناگه‌ی.

له‌ نیو تا قمی پوهانیدا باوه که بی‌ئنده‌زه، دوای شتی بی‌جی و قونه‌ قه‌یدوشتی نامه‌به‌ست ده‌که‌ون و ورده‌کاریه‌کی له‌ راده‌ به‌ده‌رله سه‌رمه‌سه‌له‌ جۆربه‌جۆره‌کانی زانیاریه‌که‌کانی ئیسلامی ده‌که‌ن و ئه‌وه‌نده‌ی لی ده‌کۆلنه‌وه، که به‌راستی له‌ تام ده‌رده‌چی!! ده‌بیانی هۆنراوه‌یه‌کی یه‌کێک له هۆنه‌ره‌ عه‌ره‌به‌که‌کان یان هه‌ر وتارو قسه‌ی پیریژنه‌ عه‌ره‌به‌یکی بۆنموونه له سه‌ر یاسایه‌کی زانیاری ده‌هیینه‌وه، پاشان ئه‌وه‌نده‌ی لی ده‌کۆلنه‌وه‌وه وه‌ دوای ده‌که‌ون که

خودی ئه‌و یاساو ری‌سایه که ده‌بی تئیدا به‌رئوه ببری‌ت هه‌ر به یه‌کجاری فه‌رامۆش ده‌کری!! یا هه‌ر له بی‌رده‌چیته‌وه، که ئه‌و هۆنراوه بۆچی به‌نموونه هینراوه‌ته‌وه!! ده‌یان لک و پۆپی لئ ده‌که‌نه‌وه و کات و هیزیک یه‌جگار زۆر بی‌هوده به‌خت ده‌که‌ن.

یان ده‌بینی کتیبیکی ده‌ستور زمان (ری‌زمان و ری‌نوس) یا ره‌وان بیژی و ره‌وان خوینی (بلاغه)، یا لۆجیک (منطق)، یان ریئۆنی (حکمت و فلسفه) و هتد ده‌یان راهه (شرح و تفسیر) له‌سه‌ر کراوه، که هیچ پیویست نییه، به‌سه‌دان کۆبه و به‌راویز و قونه‌قهیدی له‌سه‌ر نووسراوه و چه‌ندین مه‌ته‌لۆکه‌ی له‌سه‌ر هینراوه‌ته‌وه، که جگه له‌وه می‌شکی روونی شاگردی بیچاره تیک‌وپیک ده‌دا و مه‌به‌ستی راسته‌قینه‌ی له‌بیر ده‌باته‌وه و به‌جاریکی هه‌موو شته‌که‌ی لئ هالۆز ده‌کا هیچ قازانجیکی دیکه‌ی نییه.

باویکی دیکه‌ی هه‌ر زۆر له‌وه‌ش چه‌وت‌تر له‌نیو مه‌لا و فه‌قیکانی کوردستاندا ئه‌وه‌یه که زۆر به‌که‌می خه‌ریکی خویندنی قورئانی پیرۆز ده‌بن و هیندیک وشکه سوؤفی و مریده مه‌لا، وایان به‌خه‌لک سه‌لماندوو که قورئان هه‌موو که‌س نایزانئ و هه‌موو که‌س فی‌ری نایئ و بۆ ئه‌وه‌ی نایئ هه‌موو که‌س ده‌سی تیوه‌ردا و ئیتر نایئ هه‌ر که‌س قورئان بخوینئ. ده‌لێن قورئان سه‌تان تو‌ییه و هه‌موو که‌س ناتوانئ ئه‌و تو‌یینه هه‌لداته‌وه و بزانی چیان ده‌بندایه!! که دیاره مه‌به‌ستی ئه‌و هه‌لۆیسته‌ش جگه له‌دوور کردنه‌وه‌ی خه‌لک له‌قورئان هیچ شتیکی دیکه نییه و خو ئیتر وای به‌حالی ئه‌و موسلمانه‌ش که دوور بی له‌قورئان و له‌مانا و واتای قورئان حالی نه‌بی!!

ئیت‌ر ئه‌و می‌شک و شکانه هه‌رگیز بیر له‌وه ناکه‌نه‌وه که هه‌رگیز شایسته نییه خوای گه‌وره شتی ئاوا به‌زه‌حمه‌ت و سه‌خت بۆ

خه‌لك بئیرئ و خوا له‌گه‌ل خه‌لك شه‌ره مه‌ته‌لۆكه ناكات!! هه‌ر
خۆشی له قورئانا ئه‌فه‌رمئ: (و لقد یسرنا القرآن للذکر فهل من
مدکر) به‌راستی ئیمه قورئانمان بۆ فیر بوون ئاسان کردوو، جا
ئهرئ هه‌چ که‌س هه‌یه فیری بێت!!

زانایانی بیگانه فرۆکه وگه‌می ده‌ریایی و هه‌وایی و بیه‌ته‌ل و رادیۆ و
مووشه‌کی جۆراوجۆر و له‌یزه‌ر و بریسکه و هه‌زاران شتی گرینگه و
گه‌وره‌ی وه‌هایان سازکردوو که پیاوسه‌ری لێی سوپه‌ده‌مینئ، به‌لام
زانایانی ئیمه خودا پاداشیان بداته‌وه هه‌ر هاتن عه‌مر و زه‌یدیان
تیک به‌ردان، له ئاکاما ئیمه‌ش هه‌موو شتیگمان له ده‌س چوو و ئیمه
وه‌ک گه‌لیکی له گۆیی گادا خه‌وتوو بئ ئاگا له هه‌موو شتیگ و
ئیتیر کانگا و چاوه‌کانمان له ده‌س داو خه‌لك بۆ خۆیان بریدیان و
پێی پێشکه‌وتن و ئیمه‌ش له دواکه‌وتوویدا مایه‌وه!! گورژئ
گوته‌نی:

پیشه‌سازی خه‌لكی جیهانی وه‌ها پێش خستوو
هه‌ر گه‌لیکی پێشه‌ نازانی گه‌لیکه‌ نوستوو

خوای گه‌وره‌مان ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا﴾
اسراء: ٧١. واتا به‌راستی ئیمه له‌و قورئانه‌دا هه‌موو شتیگمان روون
کردۆته‌وه تا فیر بن و بزائن. دووباره هه‌ر له‌و سوپه‌ده‌دا
ده‌فه‌رموئ: ﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَذَا الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ﴾ وه به‌راستی
روونمان کردۆته‌وه ده‌و قورئانه‌دا بۆ خه‌لك هه‌موو نموونه‌یه‌ک.

راستی پیاوی ژیر کاتئ سرنج بداته ئه‌و جۆره ئایه‌تانه‌ ده‌بی
خه‌جاله‌تی بکێشئ ریگه‌ی خویندنی قورئان له خه‌لك بگرئ. قورئان
بۆ فیر بوون هاتوو و فیر بوونیش بۆ کرده‌وه‌یه، جا ئه‌وه‌یه که

مامۆستا تووره دهبی و پیمان دهلی ئیوه ئهوه خهریکی چین؟ ئهوهی ئیوه ئیستا به نیوی دین و زانیاری دین خۆتانی پیوه خهریک دهکن، هیچی نه دینه ونه دهستووری دینیشی له سه ره. ئهنگۆ بوچی ناچن زانیارییهکانی ژمیrame و پیوانه (حساب وهندسه) و فیزیک و شیمی وزانیارییه سروشتی و پیشهسازییهکان و هتد بخوینن!

جامامۆستا کاتیک که ئهوهی به چاوی خۆی دهبینی مهنجهلی له کولی ناو دلی پتروه کول دئ و زلقان ده داوئیتیر به خۆی نییه توره دهبی وجیی خۆشیهتی که دهلی: ئهگهر ئیوهش وهک خهک پیاوبان دهبوو شتیکتان له دهس هاتبایه و له وهموو ئال و گۆرهدا سه ره بهنیکتان وهدهس خۆتان خستبایه، ئیوه خیرهت نانوینن وههول نادهن وتیناکۆشن، دهناکهسیک خیرهت بنوینن ووهخۆ کهوئ و ههول بدا مسۆگهره، که خوای گهورهش سه رکهوتووی دهکات. (لیس للانسان الا ما سعی) فهرمودهی خوايه و شتیکی هه وانته نییه، جا کولی دلی ئهوجارهشی بهوجۆره دهپێژئ و دهفهرموئ:

بهچه قهساوو چاو پیکهوت چۆن بوو به میری ئهفغان له ترسی وی ههراي کرد مهلیک ئهمانوللاخان نادرخانی جهنرالیش بهچه قهسای ئهسیر کرد تاج و تهختی ئهفغانی چلۆن بو خۆی تهسخیر کرد ئیوهش ئهگهر پیاو بان چشتیکوو له دهس دههات کهسئ خیرهت بنوینن خودا توفیقی دههات ئیوهن بيقهدر و قیمهت بیعهسکه ر و بیعهلهم بی تاج و تهخت و دهولهت ژیر دهستی کولی عالهم چونکه نانخۆری خهلکی له سه ر ملک و مالی خۆت خاکت ههموو مهعهدهنه خۆت فهقیر و رووت و قوت

تا كەى وه كوو گاجووتى له ژيەر نيرى زيلله تى
 سەد حەيف و سەد موخابن لای خۆت ئەتۆش ميلله تى
 سوورى موو زەردى چاو شين نه كەى به ئوميدى بى
 ئەووەل به قوووتى خۆت دووھەم به عەونى رەببى
 عيلم و عەمەل خۆيە تى جەھل و تەمبەلى مەرگە
 پۆست و زەرگان فرى دە، وه عەدى تۆپ و تەفەنگە
 بىنە پۆليس و عەسكەر بۆ خزمە تى مەفتەنى
 سەعى و خىرەت بۆ وەتەن وه ك روحو بۆ بەدەنى

مامۆستای بەرپرز و خۆشەويستمان خوا لىي خۆش بى خەبات و
 هەول و تىكوشانى بۆ نىشتمان وهك گيان بۆ جەستە دانا وه واتا
 نىشتمانىك كه هەول و تىكوشانى بونە كرى وخەباتى تى دانه بى
 وهك جەستەيهكى بى گيان وسست و سڤو سارده وه بوويه و
 ئەوڤيى وايه وهك له راستييشدا هەر وايه خەلك ئەو رو دەبى
 شيوهى خەبات بگورن و ئىتر چاخ چاخى خورافات و پڤو پوچ
 پەرستى نىيه و نابى ئى دى لاوه خوین گەرمە باوه ڤدارەكان چى دى
 وه دواى گەندەله شىخ و كۆلكە مەلای لابه لا بكەون . چونكە
 بەراستى وهك دەبينين، كه ئىترئەو نەزانانە ؛ بەو جۆره هەموو
 خەلكيان خەلەتان دووه و ڤىگەى پىشكەوتن و دۆزىنەوهى رازە
 نەڤىنيەكانيان لى گرتوون و ناھيئن موسلمانى هەژاريش وهك
 بيانىيەكان به پىشەسازى و داھيئان و دەرھيئان و ڤاھيئان و
 تازەبىيەكانەوه خەرىك بن و به تەماى كەڤامە تى شىخ و زانىنى شتە
 نا لەبەرچاوهكان لەلايەن ئەووه وههروەھابە تەماى نوشتە
 وگشتەك وازيان لە هەمووشتىكى سروشتى هيناوە وسەرەنجام
 هەمووشتىكيان لەدەس داوه وهيجيان بۆنەماوہتەوه !!

جا دهفهرموئ: ئیستا دنیای زانیاری و پیشه‌سازی و پیشکەوتنه. ئەم درۆو ده‌له‌سه و فیل و فووته باوی نه‌ماوه وله به‌رابهر تۆپ و ته‌یاره‌دا کارئ ناکهن. مه‌حوی ئاسا که‌سی به‌ردت پێداده ده‌بی به‌رقی تیگری، وه‌ک ده‌لئ:

شوکره‌وشیاره مه‌ حوی تی ئه‌گا دنیا خه‌راباته
که‌سی شیتانه به‌ردم تیگری من به‌رقی تی ئه‌گرم

ئیترا له‌ کاتی بۆمبارانی‌دا ئه‌گه‌ر هه‌یجت له‌ ده‌سدا نه‌بی، که‌ داکۆکی و به‌رگری پێ له‌ خۆت بکه‌ی، ده‌بی لانی که‌م راکه‌یه‌ ناو ئه‌شکەوتیک و خۆت وه‌شاری په‌چیه‌ بنه‌بانی و خۆت هه‌شار ده‌ی و له‌بی ده‌سه‌لاتیدا هه‌لاتنیش جۆره‌ ده‌س کردنه‌وه‌یه‌که‌.

باشان پوووه‌ کوردان ده‌کاته‌وه‌ و ده‌فهرموئ وازله‌و فریوده‌رودرۆزن و دوورمان و دووروو و چه‌ند رووانه‌ بێنن و به‌س فریوی وان بخۆن. ئیوه‌ چه‌ندین ساڵه‌ وه‌ دوا‌ی وان ده‌که‌ون وله‌ به‌ده‌ختی و مال‌وێرانی و برسییه‌تی و هه‌ژاری و نه‌داری و پاشکەوتویی به‌ده‌ر هه‌یجتان پێ نه‌پراوه‌ که‌وايه‌ وه‌رنه‌ سه‌ر رپی ژیری و بیروه‌وش و گو‌ش بۆخۆتان هه‌ول‌ بدن نانیک وه‌ ده‌س بێنن، چونکه‌ به‌ برسیایه‌تی و ئاشه‌ک (معه‌ده‌)ی خالی چتان پێ ناکرئ و چیک‌دانی به‌تال‌ راناوه‌ستی و هه‌ر به‌ په‌راستویی پره‌وه‌ کارده‌کرئ. داکۆکی و پارێزگاری له‌ گه‌ل و زید و ولات پێویستی به‌ فیداکاری و له‌ خۆ بوردوویی و گیانبازی هه‌یه‌ و ئیتر کێ ئاماده‌یه‌، که‌ شتیک هه‌ر نه‌یه‌هه‌وئ و خۆشه‌ویستی نه‌بی، به‌لام خۆی بۆ به‌ کوشته‌ بدا و فیداکاری و گیانبازی له‌ ریگه‌ی ئه‌و شته‌دا بکات؟

هه‌روه‌ها ده‌فهرموئ دڵ و ده‌زروون و ده‌ماغی مندا‌له‌کانتان پێر بکه‌ن له‌ خۆشه‌ویستی زیدو نیشتمان و هه‌ستی نه‌ته‌وايه‌تیان فێر بکه‌ن و

له دلیان بهاوین و زۆرچاکیان پهروهده بکهن وههرجی که سهرخۆشیو مهستی دههینێ دووری لێ بکهن و مهیخۆن و مهیخۆنهوه، چونکه ژیری و ئاوهزتان تیک دهچی و بیروههستی خۆشهویستی و تهناهت لیک جیا کردنهوهی چاکه و خهراپهشتان نامینێ و دژمن به کهیفی خۆی به سهرتاندا زال دهبی.

له ههه و لاتیکێ میری، یان فهمانپه وایانی و لاتهکه ناخه لکی و دژی که لسی و سته مکار و ته پیرهش (خائن) ی که ل و لاتهکه بن خهراپکاری و ئامراز که لی خهراپکاری و گوناح و تاوان و بی وینێ له و لات نهک ههه بهرگری لێ ناکهن به لکه وه بایه خیشی دهخن و بره ویشی پێ دهدهن. چونکه دهیان ههوی خه لک و به تایبهتی لاهه کان که خوینێ پاکیان وهک هه و جۆشی نیو گره پێچهی ته ندووری نیل دراو له کوله و بهو هیوایه وه ده ژین که رۆژیک بیت ئهوانیش بتوانن وهک خه لکی دیکه که ل و نیشتمان هه که یان به پله و پایه یهک بگهیهنن وه سهه فساد و خراپکاری و بی هۆشی و سهه گه رمی بگێرن تا هۆشی ئه وه یان نه مینێ که له وان راسین و بیان تاسین و داوی مافی خۆیان یان لێ بکهن.

له داوی ئه وه ده فه رموێ هۆشتان بی و بیر بکه نه وه و به قسه ی پیاوی نه زانی و تینه گه یشتوو مه که ن، چونکه نه زان ته نا نه ت به شی خۆشی نازانی و دۆستی نه زان له دژمنی زانا که لیک خهراپتره.

ئیه وه بۆچی زانیاری سهروشتیان وه لا ناوه؟ له حالیکدا، که زانیاری سهروشتی یه که یکه له رۆشنترین و گه وه ره ترین رینگا کانی خواناسی و خۆناسی و خه لکناسی، ههروه ها یه که یکه له گرینگترین ریبازه کانی فیر بوونی زانست و پیشه سازی و دیاریشه، که پیشه سازی مایه ی ناسین و دۆزینه وه ی تازه کانی ئاشکرا و نهینێ

خودایه. ههروهک خۆی دهفهرموی:

ههتا کوو نهبنه خاوهندی سهنايع
 هه موو نهعامی خوا تهروا به زايع

به ئی ئەو بهرپێزه که دهبینی مامۆستایانی ئایینی لهباتی هه موو
 پێشکهوتن و پیشهسازی و وهدهیهێنان و داهیهێنان و راهیهێنانیک ههر
 خهریکی کۆبه و پهراویزله کتێبه کۆنهکان نان و پهراویز نان له
 دیوانی هۆنراوهی ئیمروئولقهیس و زوههیری ئه بووسه لما و
 تورفه ی کورپی عهبدی به کری و عهمری کورپی کولسو من ده یاندا ته
 بهرتوانج و پلاروده فهرموی:

بلینه سیبوهیهی و مازهنی و خالوهیهی .
 کانی نهفتین له کیس چوو به ریشی نهفتوهیهی
 ته تو و خودا پیم بلی مامۆستای رووت و برسی
 هیچ ئیشی تو پینکدیتی شیعی ئیمروئولقهیسی
 که رامهت که لکی نه ما له گهل توپ و ته یاره
 عوله مایی ته بیعی شویتیان تهودا دیاره
 کاکه ئەم عهسره نه ما برام تهو دهوره رووی
 شیخ له هه وادا دهفری یا له سه ر ئاوی رووی
 درو فاییده ی نییه وه عده ی بۆمبا بارانی
 راکه له بو ئەشکهوتی غار بده بو بنه بانی

نازانم بۆچی مامۆستاکان زانیارییه به که لکه یان وه لا ناوه و ههر
 ناخوینن!! وه ههروهها نازانم چ قازانج و سودیکیان دهو هه مووه
 دوا کهوتنه ی زانیارییه کانیوه ک(نحو و صرف و هتد) دا دیوه ته وه !!

مامۆستا گوتنه‌نی:

مه‌لای نـاـداـن به عینـواـنی شـهـریـعت
 چه‌رامی کرد له تۆ عیلمی ته‌بی‌عت

به داخه‌وه مه‌لای کورده‌واری ئه‌وه‌نده وه‌دوای شتی ناگرینگی وه‌کوو رێزمان و رینووس (صرف و نحو) وکەشف وکه‌رامه‌ت ده‌که‌ون که وێراناگه‌ن هیچ زانیارییه‌کی به‌که‌ک فێرین!! چونکه نا وه‌ندیکی فێرکاریش له‌و‌لات دانییه وه‌ر که‌س به سه‌لیقه‌ی خویده‌ خوینی و وانه‌ ویژی ده‌کا که‌س نییه له‌وه‌هله روییه بییان گیریته وه به‌راستی ته‌نانه‌ت فێری شیوه‌ی راگه‌یاندن و بانگ کردنیش هه‌رنابن و به داخه‌وه له‌به‌رئه‌وه‌ی، که گرینگترین کاری وانه زۆر و زۆرتەر کۆلینه‌وو‌کۆبه‌ و په‌راویز و قونه‌ قه‌یده ناتوانن وه‌دوای زانیارییه به‌که‌که‌کان بکه‌ون و بیانخوینن. به‌لێ رێزمان و رینووس پێویسته، به‌لام به‌مه‌ته‌له‌ی کوردی: هه‌مووشتیگ به‌ خوێ و خویش به‌ مانا.

گه‌وره‌ترین زانا‌وپسپۆری ئیسلامیش ئه‌گه‌ر ته‌نانه‌ت له‌ شاری که‌رکووک و کرماشانیش بێ ده‌بی شه‌وێ له‌ تاریکیدا دانیشی و ناتوانی پری فتیله‌یه‌کیش له‌وه‌موو نه‌وته زۆره هه‌لینجی و که‌لکی لێ وه‌ریگری!! جا بۆیه مامۆستا تووره ده‌بی و ده‌لێ:

بلی‌نه سه‌یبه‌وه‌یهی و مازهنی و خالوه‌یهی
 کانی نه‌فتین له‌ کیس چوو به‌ ریشی نه‌فته‌وه‌یهی
 نه‌تۆ و خودا پێم بلێ مامۆستای رووت و برسی
 هیچ ئیشی تۆ پێکدیتنی شیعی ئیمرو ئول‌قه‌یسی
 که‌رامه‌ت که‌لکی نه‌ماله‌ گه‌ل تۆب و ته‌بیاره
 عوله‌مای ته‌بیعی شو‌وتیان ئه‌ودا دیاره

یان دٲسۆزانه رٲگه مان نیشان ده داو ده لٲ:

عیلمی بخوینه بو گه لٲ چا بی
گه ل و مه فته نت به و عیلمه شا بی

جا ئه و به رٲزه، دٲسۆزانه پٲمان ده لٲ، که به سه یه تی و چیدی وه
دوای ئه و جو ره شته پر و پوو چانه مه که ون، چونکه ده و ره و چاخ
شتی نه ماوه.

مامۆستا له و چه ند تا که هۆنراوه ی دواییدا ئاماژه ی بو ئه وه
ده کا که شیخه فیلبازه کان به درۆ و ده له سه خه لک ده خه له تینن و
چاویان ده به ستن که به لٲ ئه ون به که رامه ت چ ده که ن و چ ئه نجام
ده دن به چه وادا ده فرن و له سه ر ئاوی ده رۆن.

روون كردنه وه يهكا له سه رنه فغانستان

ئه فغانستان ئهم و لاته يه كـ يكه له و لاته هه ژارو نه دارو زور ليكراوه كانى ئيسلامى كه له رۆژه لاتى ئيران وله باكوورى پاكيستان و باشوورى تاجيكستان و ئوزبهكيستان و توركه منستان هه لكه وتوووه و ماوه يهكى زوريش هه ربه شيك بووه له هيندوستان، هه ر بويه كه سيك بيهه وي ميژووي ئهو و لاته ليكداته وه ده بن له پيشدا به ميژووي هيندوستاندا بجيته وه.

له و و لاته دا هه ميشه ده وله ته كانى شوره وي و پيش و يش ته زارى رووسى و ئينگستان بو له ژيرده ستى خونانى پادشايان و ئه ميره كانى وي مملانه يان كردووه و گه ليك له وابهسته كانى خون له ويدا به ئه ميرى گه ياندووه و به و جور هه ميشه ده ستيان له و و لاته دا هه ر هه بووه و خوتى هه لقوتانديان كردووه.

پادشايان و ئه ميرانى زورى هه وادارى ئينگستان هاتوونه ته سه ركار. بو نموونه ئه مير عبدالرحمن كه هه تا سالى ١٩٠١ زاييني هه رله سه ركار بووه و دواى و يش ئه مير حبيب الله به پادشايه تى گه يشتوووه. كيشه و به ره و مملانى و ره قه به رايه تى له ناوه وه ي و لاتدا هه ر هه بووه و ئاورى ئاشووب و ئاژاوه ي ناخوش له بنه وه دا هه ر ئايساوه و سه ره نجام له و نيوه دا ئه مير حبيب الله كوژرا و براى وي ئه مير نصرالله به ده سه لات گه يشت كه ئه و يش زور زو و به ركه نار كرا. پاشان يه كيك له كوره لاوه كانى حبيب الله به نيوى امان الله خان له جيگه ي مامى بوو به فه رمانده و اى ئه فغانستان و زور كارى باش و ئال و گوڤرى جوانى له نيشتماندا وه ديھينان.

امان الله خان زوری کار کرد بۆ ئەو وڵاته و سهره تای کاره کانی ئەوه بوو، که په لاماری برده سهر هیزه کانی ئینگلیس له هیندوستان و به کردهوه نیشانی دان که ئیتر ئەو ژیر چه پۆکه ی وان نییه و سهر به خۆیه تی وڵاتی ئەفغانستانی دهوئ. ئەو هه لمه ته ی له مانگی مه هی ١٩١٩ زایینیدا بوو.

امان الله خان رامیارییه کی وه های گرت ه پیش که به زووی سرنجی خه لکی بۆلای خۆی راکیشا و هه رچه ندی توانی نوێکاری و خاوینکاری له وڵادا نه نجام دا.

له سه ره تای سالی ١٩٢٨ زایینیدا مه لیک امان الله خان بۆ سه فه ریکی دوور و درێژ ئەفغانستانی به ره و ئەوروپا به جی هیشت. به لام له ماوه ی دیار نه بوونی ویدا له لایه ن به کری گیراوانی ئینگلستانه وه پروپاگه نده یه کی یه کجار زور له دژی وی ده کرا و ئاژاوه ی له سه ر کار لابرا نی و بیان ده گێرا. پاش ماوه یه ک ئەو هاته وه بۆ وڵات و به رژه وه ندی و کاره گرینگه کانی خۆی درێژه پیدایه وه.

سه ره نجام له کۆتایی سالی ١٩٢٨دا شوێرشیکی گه و ره ده ستی پیکرد و له ژیر رابه رایه تی که سیک به نیوی به چه قه ساو کاری خۆی ده س پیکرد و له سالی ١٩٢٩دا سه رکه وت.

امان الله خان به خۆی و خاوخیزانییه وه هه لات و به چه قه ساو بوو به ئەمیری ئەفغانستان. به لام ئەو کابرایه ته نیا پینج مانگ توانی رابه رایه تی ئەو وڵاته به ده سه ته وه بگری. چونکه هه ر دوا ی پینج مانگ یه کی که له شالیاره کانی امان الله خان به نیوی نادرخان لی رایه ری و له سه ر کاری لابرده.

بەلام ئەو ھەر بە قازانجی خۆی راپەڕینی کرد و امان اللە خانی نەھینایەو ھەر سەر کار، بەلکە خۆی بە نیوی نادرشا لە سەر تەختی دەستەڵات دانیشت.

ئەمجا دووبارە نازاوە لە ولاتدا سەری ھەلدایەو بەلام چونکە نادرشا دۆستی نیزیکی ئینگلیسییەکان بوو و زۆریان یارمەتی دەدا توانی خۆی راوەستاو بکا و بمینیتەو.

سەرەنجام لە سالی ١٩٣٣ زایینی (١٣١٢کۆچی ھەتاوی) محەمەد زاھیر شا بە دەستەڵات گەیشت. لە سالی ١٣٥٣ ھەتاوی (١٩٧٣ زایینی) داود خان کە بە یارمەتی شورەوی و کومونیسەکانی دیکە ھاتە سەر کار و لە راستیدا ئەو ریگای بۆ خو لە باوھشی کومونیسەتی ھاویشتن ئەفغانستان خۆش کرد و لە ١٣٥٧ (١٩٧٨) کومونیسەکان بە رابەراییەتی نوور محەمەد تەرەکی کودەتایان کردو سەرکەوتن و ئەمجا لە ١٣٥٨ (١٩٧٩) بە برەک کارمەل بە ھولانانی ھەفیرووللا ئەمین ھاتە سەر کار.

جا مامۆستا کۆی ھەموو شتیکی بە چاوە زیت و زەقەکانی خۆی دیتوو و لە بەرابەر ھەر رووداویکدا ھەلوێستی گرتوو و خۆی بئایەن نیشان نەداو.

و ھک دەبینین ھەر لەو پارچە ھەلبەستەدا دەستوورات و یاساگەلیک بۆ کوردان دادەنێ و پێیان دەلێ میشکی مندالەکانتان لە خۆشەویستی نیشتمان پێ بکەن و بە کوێراییی چاوی کەم بینی ئەو نۆکەرانی بێگانەکە پێیان وایە خۆشەویستی نیشتمان و گەل دۆستی و نەتەو و ێستی دژی ئایینی پێرۆزی ئیسلامە.

جا ھەر بۆیە مامۆستای خوا لیخۆشبوومان دەفەر موێ مندالەکانتان باش رابینن و فییری سۆزی نەتەوایەتی بکەن و میشکی پاکیان بە بێر و ھەست و سۆزی نەتەوایەتی و نیشتمان پەرورە ئاو بدەن کە ئەو خۆی ئایینە نەک دژی ئایین.

نازانم هينديك كهس بوجى هينده بيركورتن بو مه گهر موسلمانان له سهريان پئويست نييه بهرگرى و داکۆكى له خاكى پاكى ئيسلام و له سنوورهكانى ئيسلامى و له گهلى موسلمان بکهن؟ مه گهرئهوه به ماناي ئهوه نييه كه ده بئ موسلمان خو شه ويستى گهل و نيشتمانى ئيسلامى ده دلدا بئ؟ كه به بئ ئه و خو شه ويستيه ئه و داکۆكى نه گونجاو و نا هه لسو و پاوه.

به پريزيك هس هۆنه رى كورد ده لئ:

دارى ئازادى به خوئىن ئاو نه درئ قهت بهر ناگرئ
سه ره به خوئى بئ فيداكارى ئه به د سه رناگرئ

راستى ده بئ ئه و راسته قينه ش قبول كه ين كه ئه فغانستان هه رچه ند له بار فه ره هنگى و ئابورى گه ليك له پاشه به لام له بو ار و به ستينى ئايينى و بير و باوه رپه وه ، تا ئه وجيه به ته و به هيزه ، كه تا ئيستا چه ند جار خوى قوربانى ئايين و بير و باوه رى راسته قينه ي ئيسلام كردو وه و له گه ل چه ند زله يزى مله و رى زۆردارو داگيركه ر به شه ر هاتو وه و لمبوزيش بئ ده خولئ وه رداون وه له و لاتى خوى وه ده ر نا و نه ته وه .

هه ر له ده ورانى ئيمه داو ، كه به چاوى خو مان ديتومانه له گه ل دو دانه زله يزى مله و رى كه له گاي جيهان و اتا شوره وى و ئه مريكا دا به شه رها تو وه و خه باتى خوا بى خوى دريژه پيدا وه و سه رى بو هيچ لا يكيان شور نه كردو وه و مه ردا نه له سه ر پي بازى راسته قينه ي ئيسلام ته نه ات زۆر به ماندوبى و . شه كه ژويش هه ر پويشتو وه .

په یام بو ئه فغانستان

دلیم پرپر له خوین و هم زووخواه
 خه م و داخ و جـخـسـارم زوره ئه ورۆ
 ده با بگـریم بنـالینم به دل من
 شه پۆر و شین و زایه له م له تاوان
 به خور بیت و به گور بیت بو موسلمان
 بکه م هاوار له بو تیپی هه زاران
 بریژم ئه شکی سوور و سویری چاوم
 وه ها هه لکیشم گه ر خویتی له گه ل بی
 له بو ئه فغانستانی زۆر به بریژم
 له بو زیندی موسلمانانی چاکم
 ئه فغانستان ولاتی پر له دینم
 چلۆن چاوم به تو هه لبی ئیتر من
 ره هیلهی مووشه ک و بۆمبی ملۆزمی
 درنده ی لاشه خۆری بی به زه و به ست
 به گش هیزیکه وه هاتوونه مه یدان
 هه تاکوو تو به بۆمبايان وه کیلن
 ده لین نابن موسلمان بیژئی من هه م
 ته واوی گاوره کان و بست په ره ستیش
 ته واوی ته پـرـهـش و دووروو و درۆزن
 منیش ئه فغانی دیندار و به بریژم
 که من کوردم له کوردستانی گه وره

به بۆم و مووشهك و تانگ و فرۆكه
 هه مووى كىلراوه چهن گاسنهش كراوه
 برائى ئه فغانى من بو تو په رووشم
 هو ئه ئى هاوبير و هاوئايين و دهردم
 هه چهندى دژمنى ئه و دینه پاكه
 له من راساوه لى داوه له سه ر دین
 هه چهندى مووشهك و ناپالمى دژمن
 له دووررا گه ر ده بىنم دینه خواری
 هه مووش ده درین له جهرگ و دل و هه ناوم
 ئه رى ئه فغانیه كانى رووت و بى مال
 بكه ن شانازى به و حاله شه لاله
 به خوا ئه و ئاوره ئى به ربو ته ئیسه
 گر ه و به ر دراوه ته گى انى موسلمان
 دژى ئیسلام و قورئان و خودایه
 به زۆرى و مله وړى و هیز و توانا
 ده بى گشتى موسلمان نو كه رم بى
 ده بى نه وتى ولاتانى موسلمان
 كه ئینگلیس پىرى كه متياريش به دوودا
 به دوور و وى له دووى تىرۆر چىان
 ئه وه یى ده یلین روا له ت درۆیه بايه
 هه ق و راستى و رهدا ئه وړو نه ماوه
 به لام ئه ئى قوربه سه ر ئه و دژمنانه
 چلۆن ئه و بیره بووچانه وه هايه
 له كام بىرگه و له كام یاسای مرؤفدا
 خه لك ئاوا به گه ل كوشتن ره وايه

چلۆن ئەو بىنرە پووچانە قەبوولە
 خەرىكن ساز بکەن جەنگىكى تازە
 بە جۆرىتك زنجىر کەن دە پى خەن
 ئەگەر وابى بزانن قور بە سەريان
 ئىتر ئىسلام لە ناو ناچى بەوانە
 لە رىى ئەو ئايىن و زىد و ولاتە
 ئىتر ھەركەس موسلمانە لە جىھان
 ھەمووى ھەروا بە بىر و ھەست و ھۆشى
 چلۆن نەكولئ دلى لاوى موسلمان
 ژن و مندال و پىرىژنەى فغانى
 لە ترسى ۋەى نەۋەك بىنە بەھىزى
 بە گاز و مووشەك و بۆمبى ژەھردار
 ستمەكارن ئەوانە بەست و دوو روو
 ئەۋەندە بەست و بىۋىزدان و دىنن
 برۆن ئەى رىۋىە پىرەى رۆژئاۋايى
 نە وىزدانتان ھەيە نە خواش دەناسن
 لە ئەمرىكا و لە ئنگلىستانى خۆتان
 ئىتر گورژى شەو و رۆژى نزاىە
 خودايە خاکی ئىنگلىستان ۋە كىلە
 ھەموويان بىنە سەر رىبازى ئىسلام

نەمامى بوونى پر ھىوام زەكاۋە
 دەروونىشم پىرى ناسۆرە ئەۋرۆ
 بکەم زارى لەگەل شىۋەن بە كول من
 ولاتى پر بکا و ئاوم لە چاۋان

موسلمانانی هه‌زاری خاکی ئه‌فغان
 بنیالینم له‌تاوی ده‌رده‌داران
 هه‌ناسه‌ی بۆسۆداری دۆل و هه‌ناوم
 هه‌ناسیکی وه‌ها گشتی دووکه‌ل بی
 ده‌با بگریم هه‌تاكو ماوه هه‌یزم
 برای ئه‌فغانی له‌م رۆژگاره تاكم
 ده‌بی بمرم كه‌وا ئاوات ده‌بی‌نم
 كه‌وا كه‌وتوووه ژیر ده‌سسپژی دژمن
 له‌سه‌ر تۆیه ئه‌تۆش خۆه‌ه‌ر له‌هۆزمی
 چ ئه‌مریکا و چ ئینگلستانی بی‌هه‌ست
 ته‌واوی نۆكه‌رانیشیان له‌گه‌ل‌دان
 له‌سه‌ر ئه‌و خاكه ئیسلامیک ده‌هیلن
 بلی هه‌م مه‌رجه‌من ناپالمی لیده‌م
 موسلمانانی نه‌زان و دووره هه‌ستیش
 دژی تۆ بوونه‌ته هاوکاری دژمن
 له‌ریتا به‌خت ئه‌كه‌م گش تین و هه‌یزم
 گه‌لیکم دیوه ئه‌و سووران و ده‌وره
 كه‌ز و ده‌شت و چیا و دۆل و خه‌رۆكه
 به‌شی منیش هه‌روه‌كو ئی تۆ براه
 له‌تاوانت نه‌ماوه بی‌ر و هۆشم
 وه‌كو خۆم ده‌رده‌دار و ره‌نگ زه‌ردم
 له‌تۆ راسی ئه‌من بێم وایه كاكه
 موسلمانان ده‌با گشتمان وه‌ها بین
 له‌تۆ ده‌درئ له‌سه‌ر دین و له‌سه‌ر من
 ده‌لیتی گشتی به‌سه‌ر مندا ده‌بارئ

له سینه و سه‌ر، له بآل و ران و چاوم
 هه‌زار و ده‌ربه‌ده‌ر دیندار و ژین‌تال
 که بو‌خوایه هه‌مووی ئه‌و ژینه‌تال
 ده‌سووتینی ئه‌وه‌ی ئیسلامی نی‌بوه
 موسلمانانی هه‌موو جیهان و ئه‌فغان
 سه‌ره‌ی ئا‌زاوه‌گیران ئه‌مریکایه
 ده‌لێ ئیسلام نه‌مینێ له‌م میانا
 که نابن وه‌رگری گولله‌ی گه‌رم بن
 هه‌لیلووشین له‌ بو‌پاراوی دل‌مان
 که هه‌ر ئا‌وا بو‌و بیری ویش له‌ زوودا
 له‌ ماکیشا نه‌یاری دین و ژیانن
 ئه‌وه‌ی من پیت ده‌لیم بی‌سو‌وه‌هایه
 سه‌ته‌مکاری به‌هێزه‌ خێوی با‌وه
 نه‌مان بو‌و ترسه‌نۆکانه‌ی ژنانه
 مرۆڤگه‌ل ق‌ر کرێ که‌نگی ره‌وایه
 له‌ کام فیرگه‌ و له‌ کام ریتسای مرۆڤدا
 هه‌زار نه‌فرین ئیت‌ر له‌و ئه‌مریکایه
 ته‌واوی کاری وان بو‌ مال و پووله
 به‌ شیوه‌ی نو‌ی و ئیت‌ر به‌و سازوبازه
 چه‌لیپاییکی دیکه‌ن بو‌ وه‌رێ خه‌ن
 سه‌لاحه‌ددینیکی دیش دیته‌ سه‌ریان
 به‌ بو‌مبارانی گ‌ش رو‌ژ و شه‌وانه
 موسلمان گ‌شتی ئاماده‌ی خه‌باته
 په‌رۆشه‌ بو‌ موسلمانانی ئه‌فغان
 هه‌تا ما‌وه له‌ بو‌ دین تینده‌کۆشی

له تاو ئه فغانی ژیر بارانی بۆمبان
 ئه واه زله یزی سهر کوفری جیهانی
 موسلمانان جیهانیان بینه ریژی
 شه و و روژ ده پرشینئ بهستی بهدکار
 شه و و روژ به ربوونه گیانی من و توو
 نه یاری ئاشتی و به کسانئ ژینن
 که ئیوهن دژمنئ ئاشتی و ته بایی
 له دهستی ئیوهدا خه لکان که ساسن
 خه لک پیو دژمنه چی ماوه بۆتان
 خودایه هه ر نه بی ئه و ئه مریکایه
 له گاوران تاقه یه کیکیش مه هیله
 برا بن بۆ مه سا گشتیان سه ره نجام

مه هاباد - ١٢ ره زبه ری ٢٧٠١ ی کوردی^١

١ - من بۆخوم رام وایه که هه رگیز موسلمانان نابین خۆیان ده باوهشی زله یزه
 گاوه کان باوین و هه ر وهه نابین دلشیان پی خۆش بکه ن. چونکه به راستی ئه وان دژمنی
 ئیسلام و موسلمانان و بۆ قازانجی خۆیان نه بی هیچ کاریکی ناکه ن. به لام ده کری
 موسلمانان هۆشیارانه و زیره کانه دۆستیان بن و که لکیان لی وه ربگرن و بۆ قازانجی خۆیان
 له گه لیان ری بېرن.

هیچ گومان له وهدا نییه که ئی وا هه یه ئه و قسانه و ئه و هۆنراوانه په سندن ناکا و
 به تاییه تی له باره ی ئه مریکادا و به داخه وه پیی وایه ئه و فریشته ی ئازادییه. به لام من ده لیم:
 مه گه ر فه ره نگی پیشکه و تووی ئه مریکا نیربازی نییه؟! ده بجا به کوئی هه لبلیتم؟!

روون کردنهوهیهک لهسه ر ئه و زانا ناو براوانه

سیبویه:

ئه و به پێزه کونیهی ئه بو به شیر و ناوی عه مره و کورپی عوسمان کورپی قه مبه ریه و نازناوی (سیبویهه) پێشه وای پێزمان و رینووس (نحو و صرف)ه ئه و زانایه زانیاری رینووسی (نحو) له خه لیلی کورپی ئه حمه د و عیسای کورپی عه مر و یۆنسی کورپی حه بیب فیر بووه و ههروه ها له ئه خفه ش و چه ند ناوداری دیکه زانیاری وشه (لغه) و هتد فیر بوه.

له ساڵی ١٩٤ کۆچی مانگیدا کۆچی دوایی کردوو و ته مه نی ته نیا ٣٢ ساڵ بووه. که وایه له ساڵی ١٦٢ کۆچی مانگیدا هاتۆته سه ر دنیا.

خا ئویه:

حوسینی خالوهیهی له ساڵی ١٩٨٠دا کۆچی دوایی کردوه و خه لکی هه مه دانه و به روارای له دایک بوونی بۆ ئیمه روون نه بووه.

مازنی:

ئه بوو عوسمانی به کری زانایه کی نه حوی و لوغه وی خه لکی به سه ریه و له ئه خفه ش فیری نه حو بووه وانه ی نه حو و لوغه ی به سیرافی و ابن دوره يد و نه فته وهیه ی و ئه بوو به کری ئه بناری گوتوووه. پیاویکی زۆر زانا و وردبین بووه له نه حو و لوغه دا.

نقطویه:

ئێبراهیمی نهفته وهیهی که له نیوان سالهکانی ٨٥٩ و ٩٣٥دا ژیاوه پیشه وایهکی گهوهیه له زانیاری نهحو و رینووس و ویژدها. خه لکی عێراقیه و له بهغدایه کۆچی دواپی کردووه. جا له نیو مهلاو فهقیی کوردهواریدا باوه که ئهوهنده له بارهی رینووسی عه رهبیدا لیکۆلینهوه و توێژکاری دهکن و وه دواپی بزێوکه (اعراب) دهکهون که هه موو شتیکیان له وهدا کورت هه لێناوه تهوه و زۆربهی شته گرینگ و زانیارییه گه ورهکانیان به تهواوی فه رامۆش کردووه!

هه ر له سه ر یه ک هۆنراوهی (امرء القیسی) دهیان لاپه ره په ش دهکه نهوه و چه ندین رۆژان به به ریک هه لا ده رۆن. له مه رجیکدا که له بارهی زانیاری سه روشتی به تهواوی کۆلێه ن و هه یج له هه یج نازانن و به تهواوی ئه و گه لی هه ژار و نه دار هه مه شته دیل و دهس به سه ره و بۆ نانیکی په شتی نۆکه ری دوولا دینیته وه بۆ ئه م و ئه و کړنۆش ده با.

مامۆستا ده فه رموێ ئه ی مه ردی دل و ده رون پووناک گوێ له قسه ی من پابگره و هه رمن دلسۆزی راسته قینه ی تۆم. ئیوه ی ئه ی کوردینه خا که که تان هه مووی کانگای زیه ر و زیو وشتی به نرخ و بایه خدار وشاخ و داخ و کێبو و ده شتی ولاته که تان په ره له دوپو گه وه ره و یاقووت و مه رجان و مه رمه رو گرانیته ، به لام ئیوه له به ر نه زانی و ده به نگی خۆتان نازانن ئه و سفنگه ل (مواده جۆراوجۆره و کانه کانی ولاته جۆناوچۆن و ده سه دین و چۆنیان که لک لی وهرده گیرئ.

ولاتیکتان هه یه پێرکان و مه عده ن به بیل و پیمه ره دو قورته لی بده ن

له جیبه کی دیکه دا ده ده‌فه‌رموی:

ده‌زا نی نا و عه‌ردی چی ته‌یدایه وه‌لی مه‌رقومی ته‌مری کیمیا یه هه‌تاکو نه‌و عیلمه زۆر چاکی نه‌ خوینن ده‌بی هه‌ر با قله و سلقان بچیتن

به‌رێز ته‌حمه‌د موختار به‌گی جافیش ده‌لێ:

له‌ خه‌و هه‌لسن دره‌نگه‌ میله‌ته‌ی کورد خه‌و زه‌ره‌رتانه هه‌موو تاریخی عاله‌م شاهیدی فه‌زل و هونه‌رتانه به‌ خۆرایی له‌ ده‌ستی به‌رمه‌ده‌ن ته‌م خاکه‌ شیرینه که ته‌وزی وه‌ک جه‌واهیر، سورمه و کوحلی به‌سه‌رتانه به‌ سه‌ر خاكا ته‌گه‌ر نازیش بکه‌ن هه‌قتانه کوردینه ته‌ماشای سه‌په‌ری ته‌م شاخ و کیوانه له‌ سه‌رتانه ده‌سا ته‌یکۆشن ته‌ی قه‌ومی نه‌جیب و بیکه‌س و مه‌زلووم به‌ گورجی قه‌ته‌ی که‌ن ته‌م رینگه‌ دووره‌ی وا له‌ به‌رتانه زمانی حاڵی ته‌حمه‌د هه‌ر ته‌لێ وریان بن ته‌ی خه‌لکه‌ بزانی به‌ردی ته‌م شاخانه ته‌لماس و گوهه‌رتانه

له‌ دواییدا ده‌فه‌رموی پوخته‌ی وتار ته‌وه‌یه که‌ پیتان ده‌لیم. به‌ فه‌رمانی پیغه‌مبه‌ری خوا که‌ ده‌فه‌رموی (الدنيا مزرعة الآخرة) واتا جیهان کیلگه‌ی په‌سلانه وچۆن کابرا له‌ مووچه و به‌ره‌که‌ی شیناوه‌رد ده‌کا و به‌رو بووه‌که‌ی هه‌لده‌گرێ و ده‌یه‌ینیته‌وه‌ ماله‌ی و ده‌یخوا، ئاواش ده‌بی له‌ جیهان بۆ په‌سلان که‌لک وهر بگری و خه‌له‌ و خه‌رمان هه‌لبگری و چال و که‌ند و هوپ و جه‌والان پر بکه‌ی. به‌ گشتی خووی سروشت هه‌روه‌هایه که‌ ده‌بی (هه‌ر ته‌هورپۆ بۆ سه‌به‌ینی ته‌یکۆشی)، یان ده‌فه‌رموی: (ليس الرجل رجل الدنيا ولا الرجل رجل الآخرة بل

الرجل رجلهما) پیاو ئه‌و پیاوه نییه، که ههر پیاوی دنیا‌یه بی و پیاو ئه‌و پیاوه‌ش نییه، که ههر پیاوی پۆژ دوایی بی به‌لکه پیاو ئه‌و پیاوه‌یه، که پیاوی ههر دووک لا بی. هه‌روه‌ها به پیتی چه‌ندین فه‌رمووده‌ی دیکه‌ی ئه‌و پیغه‌مبه‌ره به‌پریزه ده‌بی دین و دنیاو جیهان په‌سلان ریگ بخهن و به جوانی بو ههر دووکیان تیکۆشن و به هۆی هه‌ول و تیکۆشانی خۆتان، خۆتان بگه‌یه‌ننه ریزی گه‌لانی جیهان. چونکه بی هه‌ول و تیکۆشانی خۆتان هیچتان ده‌س ناکه‌وی که خوا خۆی ده‌فه‌رموی (لیس للانسان إلا ما سعی) واتا مرۆف به هه‌ول و تیکۆشانی خۆی نه‌بی هیچ شتیکی بو نییه و له جیگایه‌کی دیکه‌دا ده‌فه‌رموی: (ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم) به‌پاستی خوا ئال‌وگۆر له ژیاوار و حالی هیچ گه‌ل و هۆزیکدا وه‌دینا‌هینی هه‌تا خۆیان ئال‌وگۆر له ژیاواری خۆیاندا وه‌دینه‌هینن. جا ئه‌وه‌یه که ده‌فه‌رموی:

بو خۆتان سه‌عی بکه‌ن ناینکوو بیته ده‌ستی
 ئینسانی مه‌عه‌ده خالی ناو زگی راناوه‌ستی
 {میلله‌ت ته‌گه‌ر فه‌قی‌ر بیته ئاخ‌ر ده‌بیته ته‌سیر
 گوئی له قسه‌ی من راگره‌ ئه‌ی مه‌ردی رو‌شن زه‌میر
 خاکوو هه‌موو مه‌عه‌ده‌نه، مه‌عه‌ده‌نی زیر و زیوی
 پر له له‌عل و یا‌قووته ناو شاخ و داخ و کتوی
 ته‌ توش ئه‌و اله برسان زگت قۆره قۆریه تی
 منالته گروی گرتوووه بو نان نوره نوریه تی }

مامۆستای کۆیه و گانهکانی کوردستان

مامۆستای بهرپرزووخۆشه ویستمان ههراجای کۆلی دلی خۆی به جۆریک وله بۆشتیک دهردهبهری چونکه به داخهوه به ههرايه کدا که دهروانسی له ناتهواوی و ستهم لیکراوی گهلهکهی بهولاره جیترنابینی، جا ههريۆیه وهک باوکیکی دلسۆز، یا وهک رابهريکی کارامه و لیهاتوو، یا وهک فهرمانهريکی لیزان و دووربینی جهنگی که له ههرايهکی مهیدانی شهرداله هیزهکانی خۆمالیدا کزی و لاوازییهک ببینی تا دژمنی زهبوون نهتوانی زهبری لی بوهشتینی، خیرا راستی دهکاتهوه وبه جوانی پیی پادهگا و ههلهکان پردهکاتهوهو ناتهواوییهکان تهواو دهکا و خاله بی هیزو لاوازهکان بههیزوگور دهکا. زۆربه ئاشکرای قامک دخاته سههه ئه و خالانه و ئامازهیان بۆ دهکاو پیمان دهلی، که له کویوه تیشکاوین ویان له کوی خهریکه بمانشکینن!! ههروهک دهبینین که جاریک له باری رامیاری و کۆمهلایهتی و جاریک له باری ویژهیی و فرههنگی و جاریک له باری گهله دۆستی و نهتهوایهتی و جاریک له باری نیشتمان پهروهی و دامهزراندنی دهولت و میری، ههروهها جاریک له باری پاکسازی و خاوینکاری ناوخۆیی وه ئیتر ئههجاره له بارهی سروشت و زانیارییه سروشتیهکان و گانهکانی کوردستانهوه بۆمان دهووی و دهفهرموی: کورپینه! لاره کوردهکان! هۆ خهلی کوردستان! پهندی پیشینیانی کورد دهفهرموی: (دهستی ماندوو لهسهه زگی تیره) یان دهفهرموی: (ئهوهی دانایه دانایه) و (ئهوهی نادانه له دوايه)، دهجا ئهگهه وایه ههستن دهستی من و دامینتان چی دیکه نهیدۆرینن!! ئیوهش ههروهک گهلانی دیکه ی جیهان وهخۆ

كهون و خۆتان زانا و دانا بکهن وهك دهفه رموچ:

ميسالى عيلم بفره وهك تهيران
 به هيزى عيلم بچو بن به حيران
 عيلمكى گه وره له نيو كوردان بوو
 به قسهى پروبووچ له كيسان چوو
 به دهف و دمبهگ، به رهقس و سهما
 عيلم و مه عريفهت لاي كوردان نهما
 ئيمه پابه ندى وههم و خيالين
 ئيمه خهريكى كهري دهججالين
 به خوا زور حه يفه و مه خاين
 ميلله تى كوردان هه تا كهى وا بن
 جه هالهت بروا ده و رهى عيرفانه
 كونه با بروا نورهى كورانه

ئيتر نهنگوش زانايانه و له رووى زانياريه وه بکۆشن و خهريكى
 كار و كۆشش و ههول و خهبات بن و بو خۆتان نانتيك وه دهس
 بينن و به زهحمه تى خۆتان بژين و هه رگيز چاو له دهستى كهس
 مه بن و چاوتان هه رله هيزى شان و باهوى خۆتان بى. مرؤف نابى
 هه رگيزاو هه رگيز وهك ئاغاوات و شيخه كانى كوردستان ببیته
 ملؤزم وله سه رورگى خه لك بله وه پى وخه لكى نه زان و
 نه خوینده وار كه ربكا و بچه وسينیته وه. هه روه ها نابى وهك هينديك
 له لاوه ته مبه له كانى كورده وارى هه ر به ته وه زه لى و بيكاره يى
 رايبو پى و هيج كاريكى له دهس نه يهت.

چونكه نه گه ر ببیته ملؤزم و خوى به خه لكى به خيو بكات هه ر تا
 كاتيک خه لك هوشيار ده بنه وه و له خهوى بى ناگايى وه خه به ر دين

بەتوانی بیخوا و بهوجۆره لئی بخوړئ و تاکاتیک فیئل و فووت و ته له و داوهکانی بۆخه لکی نهزان و چاو بهستراو دهردهکه ون بهو شیوه بۆی دهلوئ و دهتوانی خوینی خه لک بمژئ دنا بی گومان ئه ودهم مستی پر له قینی له دهم ددهن ودهم و ددانی تیک ده شکینن. بهختی سه ره و خوون ده بیته وه و تاج و تهختی و هه رده گه ریئ. ئه گه ر ته مبه ل و ته پلۆسیش بی هه رگیزتیر و ته سه ل نابئ و هه میشه هه ردهس ته نگ و نه دار و رووت و برسی ده بی و خو پیاوی برسیش هیچ کاریکی له دهس نایه، بی گومان ئه گه ر ته ک ته کی بنه ماله کانی کۆمه لیش هه ژار و نه دارین جگه له کۆمه لکی زۆر هه ژار و نه دار و برسی چی دیکه ی لی پیک نایه ت و خو کۆمه لی نه داریش جوئ له وهش، که هیچی هه رله دهس نایه و ناتوانی به ره ی خو ی له ئاوئ دهر بیئ له گه ل کاروانی پیشکه وتن ناتوانی به ره و شاری ئاوات بر وا و که شتی هیوا بناژوینئ و له وهش پترخۆشی هه ر ده بیته ژیر چه پۆکه ی خه لک و دیل و یه خسیری دهستی دژمنانی خو ی ده بی و دژمنانی هه روا له سه ری زال ده بن و ناتوانی دهستی خو ی له بن باری خه لک دهر بیئ ته وه و به جارئ نیخه پهستی ده کن و ناهیلن که سه ری هه لئین و دهنگی هه ل بیریئ.

جا مامۆستای خو شه ویستمان که ئه و دهر دانه ی هه موو زۆر به چاکی ده زانی و به لکه به هه موو هه ست و بوونی خو یه وه ئیش و ژانه که ی چاشتوون و دله پر هه سه ته که ی وه سو هاتوو و ژانه کانی کولاونه وه و لی ره شدا کولی دلی خو ی له وه دهر ده بری که والا وه کانی کورده واری له بهر نه زانی خو یان هه ر به ته مبه لی و نه زانی راده بویرن و ناچن بۆ فی رگه و خه ریکی فی ربوونی زانست و زانیاری نابن و ناتوانن به چاکی که لک له خاکی پاکی خو یان وه ربگرن!!

ئیتەر هەر بۆیهش تهواوی ئهوکانه و چاوه گرینگانه ی کوردستان یا بیگانه و دژمنان دهریان دینن و بۆخۆیان دهیانبهن و که لکیان لئ وهرده گرن یا ههروا له ژیرزه ویدا دهمیننهوه وکه لکیان لئ وهرناگیرئ، کوردهکانیش ههروا به پرووت وره جالی وبه ههژاری و نه داری دهمیننهوه.

مامۆستا لیمان توورپهیه و پیمان ده لئ که لک وهرگرتن لهو کانهو چاوه گرینگانه پتویستی زۆری به زانین و فیر بوون ههیه و بیگومان به نه زانی ئهوانه دهرناهیترین و نهوته که مان له کیس چووه، با ئه و شتانه ی دیشمان له دهس دهرنه هیئن!! خۆمن هەر کاتئ نهوته کهم وه بیر دیته وه ئاورم ده ههناوان بهرده بی، به لام چ بکه م هیچم له دهس نایه. وهک ده فهرموئ:

چۆن دیته دلیم خه یالی نهوتئ
 هیند نامینئ جهرگه کهم بـ شهوتئ
 نهوتئ باباگورگوری چۆن ده چئ بو پارسی
 ئاوری هه سره تۆمه ندی له دهروونم دایسی

منیش هه ربه ودمی ئهوی ئهوتاکه م لئ زیاد کردووه هیوادارم پئی ناخۆش نه بیولیم قه لس نه بی، چونکه هەر له دلی ویم قسه کردووه دیاره له زۆر جیی دیکه شدا ئهوکاره م کردووه وهک فهقی ده لئین (به زه ننی رهزا) :

چون نهوتئ کرماشانی بو خۆی ده ییا بیانی
 تهواوی وه جه کانم به ویکرا ده که ن زانی

خوای گه وره کوردستانی خۆشه ویستمانی وهها دروست کردووه که هه مووی هەر کانگا و سه رچاوه ی زۆر گه وره و گرینگه و شنگه لی

خراپه‌های وه‌ها به‌نرخ‌ی تێدایه که ولاتیانی دیکه لێی بێبه‌شن وه‌ک کانی زێر و زێو و یاقووت و زومپوت و ئه‌لماس و نوقره و ئه‌و جوړه شتانه. ته‌نانه‌ت شاخ و کێوه‌کانیشی هه‌مووی هه‌ر کانگای شتگه‌لی زۆر به‌نرخ‌ی نایابه، ده‌توانین به‌ راشکاوی بڵیین، که (کوردستان بووکی رازاوه به‌ خشلی کانه).

جا مامۆستای به‌رێزمان به‌ توورپه‌بیه‌وه ده‌فه‌رموئ: به‌لام ئێوه له سه‌ر ئه‌و خاکه چاکه‌را له‌به‌ر گێژی و نازیره‌کی خۆتان ناتوانن که‌کیان لێ وه‌ربگرن و بۆ خۆتان ده‌ کاریان بکه‌ن. وه‌ک ده‌لێ:

ئه‌مما ئێوه نه‌زانن له به‌ر گێژی و ده‌به‌نگی
 ئه‌و زومپووت و یاقووته چلۆنتان دیته‌ جه‌نگی
 ئێوه له‌سه‌ر ئه‌و خاکه ده‌بوو خۆتان به‌ گوشت ده‌ن
 داگیرکه‌ران بکوژن یا له ولاتیان ده‌رکه‌ن
 ئێوه‌ش خۆ به‌ قسه‌ی خۆتان گه‌لیکی خاوه‌ن خاکن
 به‌لام نیه‌سه‌ت به‌ خۆتان بی‌موبالات و باکن
 به‌ خوا له داخی ئێوه من هه‌ر خه‌ریکه به‌رم
 یا به‌خنکیم له قینان یانه زه‌ردوویی به‌گرم

راستی پیاوکاتی‌ک هۆنراوه‌کانی مامۆستا ده‌خوینیته‌وه و چاوێک به‌ شاخ و چیاچه‌سته‌مه‌کانی گاهه‌ش و کارگ و هه‌رمی و پانه‌سه‌رو شارستین و کۆنه‌ کێچ و هه‌نگه‌وئ و می‌شه‌دیدا ده‌خشینئ و به‌ درێژایی نێزیکه‌ی پتر له ١٠٠ کیلۆمیترو به‌رینایی ٥٠ کیلۆمیتر هه‌وایی هه‌مووی هه‌رگه‌رانی‌تی ره‌ش و سه‌وزه و پڕپه‌یشه له میکا ئه‌گه‌ره‌زاران سال به‌ خه‌لوارلێی ده‌ربیتنئ هێشتا ره‌نگبێ نیوه‌ش نه‌بێ وئێستا لێشاوی به‌ردگه‌رانی‌تی ئه‌ومه‌له‌نده له چه‌ندین جێگه‌ی ئه‌وروپا سه‌ری ده‌ره‌یناوه یا ئه‌گه‌ر چاوێک له کێوه‌کانی نیوان

شاوه له ودهشتی قورچ بکاو ببینی که ئه وچیا دوورو دريژومه زنه هه موی ههر سهنگی سبی چینییه . یا ته ماشا کانگا مه رمه پری پله یه که می گوندی قزل قویی شارویران بکه می که ئه وا چه ندین ساله بیگانه ک بوخوی دهیبا و دهیخواو رهنگه بهشی هه موو خانوو به رهکانی هه مو قاره ی ئه ورووپا یان تیدا بی یاخۆله دهیان و سهدان و هه زاران جیگای دیکه ی ئه و کوردستانه که وابه تازه یی دهیان و سهدان و هه زاران کانگای به ردی مه رمه پ و مه رمه پیت و باریت و میکا و نیکل و ئاسن و فافۆن و نهوت و گازو زوم پرووت و پیرۆزه و گوگردومس و جوړگه لی زۆری رهنگیان دیتۆته وه و بیگومان له دهیان و سهدان جیگه ی دیکه ی کورده واریش که کانگای پاقر و رادیۆم و ئۆرانیۆم و زیرو یا قووت هه بی رهنگه لانی کهم له دلی خۆی دا بلی ئه ری خواجه مامۆستای کۆیی ئه و هه موو شتانه ی له کوی زانیوه؟! خۆخوا خۆی ده فهرموئ: (لا یعلم الغیب إلا الله) جگه له خوا هیچ کهس نهی نی نازانی، دهنه دهکرا بلیین ئه و به پریزه زانیاری نهی نی یا به وته ی پیر و مریدان که رامه تی هه بووه .

به لام راستی ئه وه یه، که مامۆستای به پریزمان له هه موو زانیاری و فیریک، که له ولادا باو بوو بی دهستیکی بالای هه بووه و زۆر لیژانانه تونیویه تی هه موو شتیکی لیک بداته وه و هه موو شتیکیش یا به زانیاری ولیژانی یا به تاقیکاری و تیکه لاوی بۆ مرۆف روون ده بیته وه و دهرده که وئ.

پیاو ئه گهر بیر له و مامۆستا به پریزه دهکاته وه راستی سه ری لیی سوور ده مینی، چونکه ئه و له ههر بووار و بهستی نیکدا پسپۆر و شارمزا بووه و له ههر بابته تیکه وه سه رامه د و سه رده چوو بووه . ههر ده لیی ئه ندازیاریکی کانی یا سه روشتی بووه زۆر چاک زانیوه،

که ناوی زهوی چی تیدایه و ئهوهی تیدایه بۆچی دهبی و چۆنیش
 دهردینری و چۆنی که لک لی وهردهگیرئ. ههروهک خۆی دهفهرموی:

دهزانی ناوی عهردی چی تیدایه؟
 وهلسی مهرقوومی ئه مری کیمیایه
 هه تاکوو ئه و عیلمه زۆر چاکی نه خوینتن
 دهبی هه ر باقله و سلقان بچینن
 عیلمی کیمیات گه ر نه خوینتدوووه
 به خوا نازانی خوا چی کردوووه

مامۆستا هه ر کاتئ بیرى له و هه موو کانگا و چاوه گرینگانهی
 کوردستان کردۆتهوه که یا بیگانه دهیانکهن و دهیانخۆن دلّه
 پووناک و پرله ههست و زانیارییه که ی پتر وه کوڵ هاتوووه و وهک
 مهنجهلی سه رگه بهیچهی ته ندووری نیل دراو زلق زلق کولیهوه. کولی
 گریانئى له تاوان ده ئه وکئ ماوه وله لایهک دیتووویهتی گه له
 هه ژاره که ی هه روا به هه ژاری ماوه ته وه وله لای دیش که
 روانیویهتی وا دژمنان به که یفی خۆیان که لک له خاکی پاکی
 کوردستان وهرده گرن له کوردان تووره بووه و تانووئی لیداون
 ویستووویهتی پتیا ن بلئ ئیوه نه زانن و له نازیره کی و گێژی و
 هۆپری خۆتان هه ر ناشزانن که ئه و کانه و چاوانه چین، دهنه چۆن
 ده بوو بیلن دژمنانی خۆتان ئاوا مایه ی ژین و ژیا ن ئیوه بهرن و
 که چی خۆشتان ئاوا رووت و ره جال و نه دار بن؟

له سالانه داله گوندى ئالوانی ناوچهی مهنگورایه تیداله مالى
 خالان بووم ویستم به پتیا ن به شاخ و کتیه کانی گاهه شیدا به ره و
 مه هاباد بگه ریمه وه، له پانه سه ری که له گه ل کوره خالیکم بووم له
 چادریکی لامان دا بۆ ئه وهی، که نه ختیك به سه یینه وه و

برسیایه تی و تینوایه تی دهر بکه یین. خاوه ن چادره که ریزیکی زۆری لی گرتین ولیم پرسی و گوتم کاکه گیان ناوت جیه به خیر؟ فهرمووی ناوم ئه بوبه کره و ئیستا که گوندی پانه سهر به هۆی شه ریکی خویناوی که چه ند سال له مه و به رله نیوانی هیزی پيشمه رگه و جاشانداتی کراوه پیمان چۆل کردوین و خانووه کانیشمان هه رلج سووتینران، ده نا له پيشدا ئیمه خه لکی ئیره بووین و ئیستا به ناچاری چوینه ته گوندی شارستین.

منیش گوتم: کاک ئه بوبه کر تو چۆن له وه هه موو کانگا به رده گرانیه جوان و چاکانه بوخت جیه که ته نه گرتۆته وه؟ به زمانیکی زۆرساده و ساکار فهرمووی: جا مامۆستا کوردی پانه سهر و کانگا؟ منیش به تووره بیه کی دۆستانه وه عه رزم کرد: بو کوردی پانه سهری له گه ل کابرایه کی تاران چ جیاوازیه کی هه یه؟ من ئه وه ت لی قبول ناکه م و زۆریشم پی ناخۆشه وا ده لێی، ئه ویش هه ناسه یه کی ساردی هه لکیشا و گوتی: به قورئانی لیت خویندووه سالیکیش ده بو، که لیره بۆلدزیر کاری له سهر ئه و به رده گران به هایه ده کرد، به لام خه لکی ئیمه هه ر ده یانگوت ناوانیه، به ردچۆن ده فروشی و، شتی وا هه رنابن. به لام ئه وه مریشکیکی زیر به چه ند جوچه وه له بن گلی دایه و له وی ده گه ری! گوتم: به خوا له وه ی تۆده یلی گه لیک گرینگتره. ئه و به رده بریقه داره سهخت و رهقه. کاری مریشکی زیر نییه که ئه و کابرایه له کتوه ده ری دینی!!

جامامۆستای گه وه پیمان ده فهرمووی ئه ی کوردینه ئیوه چۆن ده بی له سهر ئه و هه موو پیت و به ره که ته ی کوردستان پرا ئاوا هه ژارو چا و له ده ست و نه دار بن. کوره زۆر زۆر نه نگه. خو ئیوه:

خاکوو هه موو مه عده نه، مه عده نی زیر و زیوی
پر له له عه ل و یاقووته ناو شاخ و داخ و کیوی

ئه‌مما ئیوه نه‌زانن له به‌ر گینزی و ده‌به‌نگی
 ئه‌م زومرووت و یاقووته چلۆنتان دیته چه‌نگی
 ئه‌وه‌ی خه‌لقی خودا بوو له مه‌عه‌دن و کانی نه‌وت
 هه‌مووی له کیس ئیمه چوو، به‌ده‌ستی کافران که‌وت

راسته که ده‌بی فیتری زانیارییه‌کانی فیزیک و کیمیا و زانیاری
 سروشتی زۆر به چاکی بخوینن، جا به هۆی ئه‌وان بتوانن ئال‌وگۆر
 له سفنگه‌ل (مواد)ی بن‌عه‌رز و سه‌ر‌عه‌رزیدا به‌دی بینن و بتوانن له
 شتیکه‌وه بیانکه‌ن به شتیکی دیکه، ئه‌مجا به که‌یفی خۆتان که‌لکیان
 لێ وه‌ربگرن، ئیتر به‌و زانیارییانه و به هۆی که‌لک وه‌رگرتن له‌وان
 کان و چاوانه سه‌رکه‌وتن له دوا‌ی سه‌رکه‌وتن وه‌ده‌س بینن. ولاتی
 رازاوه‌ی کورده‌واری پتر وه‌پرازی‌نن و به‌ره‌و پێشی به‌رن. زۆر نه‌نگه
 که‌له به‌جیماوه‌که‌تان له دواکه‌وتوویی و به‌جیماوی رزگار بکه‌ن:

ئه‌و به‌رپێزه هیچ ناهه‌قی نییه که ده‌فه‌رموئ:

هه‌روه‌خسته له داخی ئیوه به‌رم
 رو‌ییوه قه‌رار و هه‌وش و سه‌ه‌برم
 چ بکه‌م چ بلیم له تاوی کوردان
 ئاگر ده‌گه‌ری دلیم له ده‌ردان

ئه‌مجا په‌نا ده‌باته به‌ر یه‌زدانی مه‌زن و بی‌هاوتا و هانای بو
 ده‌با و لێ ده‌پاریته‌وه و ده‌لێ:

چاره چییه خه‌ودایه تو ده‌زانێ
 خه‌وت عالمی زاهیه‌ر و نه‌هانی
 ئه‌م زوله‌مه قبوول نه‌که‌ی خه‌ودایه

ئەسـلا ئەمەلـم بە کەس نەمـایە
 لـوتـفی تـووە مەلـجەء و پەنـام
 روحمـیکـی بە کـورد بـکە ی ئـیلاهم
 وە ک دیتـه دـلـم خەـیـالی نەوتـی
 هیتـد نـامـینی جەرگە کەم بـفـوتـی

بەرپـێز جەنـابی مامۆستای کۆبی لەو هـش هەر زۆر قەلـسە کەوا لە
 نیوکورداندا پیشەسازی و وهستاکاری زۆرکەمە و هەر خەریکی
 حقیقیەت و داستان و شتی بـئـ ئاکامـن ، یان خەریکی لیکدانەوهی
 هۆنراوه و قسە ی رەق و تەقی عەرەبانن و دوا ی زانیاری سروشتی
 ناکهون پیمان دەلی کورپنە ئەوهی ئیستا ئیمە دەیکەین و لە سەری
 دەروین بە کارنایە چونکە هیچ کەلکی نییە:

ئـیـمە بابەندی وهـم و خەـیـالـین
 ئـیـمە خەریکی کەری جـرـجـالـین
 عیلمـی سـهـنـایـع لای ئـیـمە نیـیە
 گەر چـشـتـیک هەیه ئەویـش قەولـیـیە

مامۆستای بەرپـێز و خۆشەویستمان گەلیک لەو هـش قەلـسە کە
 مامۆستاکانی ئایینی هەروا خەریکی ساخ کردنەوهی قونەقەید و
 مەتەلۆکی عەرەبی و هۆنراوه سەخت و پەقەکانی هۆنەرانی تەنانەت
 پیش ئیسلامیشن و گوێیان بەوه نابزوی کە ئاخر بابە ئەوه هیچ
 کەلکی نییە و ئیتر فلان پیریژنە عەرەبە لە خۆرا قسەیهکی چەوت و
 هەلە ی بە سەرزاریدا هاتوو ئەو هەموو لیکدانەوه و لیکۆلینەوه و
 تووژینەوهی بۆچییه؟ بۆیه کەرەت نالێی هەلەیه و لە کۆلی
 ببیهوه و ئەو هەموو زەحمەت و رەنجە لە پیشەسازی یا لانی کەم

له نوێژینه‌وه‌ی ئایه‌تیکی قورئاندا به‌ خه‌رج ناده‌ی؟ یان ئه‌وه که زانیاری سروشتی (طبیعی) تان به‌ یه‌ کجاره‌کی وه‌ لا ناوه و جه‌نابی مامۆستاش ماشه‌ لالا به‌ ناگایی فتوائه‌دا که حه‌رامه‌ خویندنی ئه‌و جووره‌ زانیارییه‌ و هه‌ر له‌ خوڤایی و بی‌به‌لگه‌ ده‌لی ئه‌وه‌ عیلمی شه‌یتانییه!! به‌و جووره‌ له‌ خه‌لکی موسلمانێ قه‌ده‌غه‌ کردوون!! ناهێلی لاوه‌ خوین‌گه‌رمه‌کانی کورد فێری ئه‌و زانیارییه‌ بن و ته‌نیا زانیارییه‌ خه‌یالی (تئوری) یه‌کانی بوئیمه‌ هێشتوونه‌ته‌وه‌ وه‌یندیگ (قال اقول و قوله ویقول) که به‌راستی ئه‌وه‌ش هه‌یج که‌لکی نییه‌.

مامۆستا کاتی ده‌بینێ له‌ فێرگه‌ خوایه‌کانی کوردستاندا که ئه‌و هه‌موو گه‌نج و لاوه‌ ته‌مه‌نی پهبایه‌خی خوێان بۆ فێر بوونی زانیارییه‌کانی ئایینی ته‌رخان کردووه‌ به‌لام به‌ پێچه‌وانه‌ی رابردووی روحانییه‌تی کورد کاتی ته‌واو ده‌بن و دم وه‌رده‌گرن و گۆیا ده‌بنه‌ مه‌لا ته‌نانه‌ت ناتوانن به‌ هه‌یج جوړیک له‌ باری پێشه‌سازیه‌وه‌ سه‌ر ده‌ربینن و له‌باری پزیشکی و ده‌رمانیه‌وه‌ هه‌یج نازانن و له‌ ئه‌ندازیاریدا هه‌ر زۆر کۆلن و له‌ باری رامیاری و کۆمه‌لایه‌تییه‌وه‌ یه‌ کجار زۆر له‌ پاشن و له‌به‌ر چاوی وان شیخه‌ جادووگه‌ره‌کان خه‌لکی کورد به‌ نیوی ئایین ده‌چه‌وسیننه‌وه‌ و فریویان ده‌دن و ده‌یانخه‌له‌تینن، نه‌ک هه‌ر به‌ره‌نگاریان نابنه‌وه‌ به‌لکه‌ هاوکاریشیان ده‌که‌ن و به‌ فه‌رمووده‌ی خوێ ئه‌ویش بۆ شیخ وه‌کوو که‌لبی موعه‌له‌م، به‌ ده‌م که‌رویشکی بۆ ئه‌گرێ له‌ لانه!! هه‌روه‌ها ده‌یان و سه‌دان ناته‌واوی و ناڕیکوپیکی دیکه‌ش ده‌ پاک و خاوینه‌که‌ی دیسان وه‌کوڵ دیته‌وه‌ و ده‌فه‌رمووی:

عیلمی ته‌ب‌بیعه‌ت عیلمی خ‌ودایه
 قال و قوله گ‌س‌شتی هه‌ب‌ایه
 عیلمی کیمیات گه‌ر نه‌خویت‌دوو

به خوا نازانی خوا چی کردوه؟
 عیلمی حیکایهت گهر که لکی هه با
 ده بوایه دنیا هه موو بو مه با

جا مامۆستای دلسۆزمان لیره دا دهیههوی پیمان بلی که ئیوه ئه و
 جۆره زانیارییه نه نازانن و له پیشه سازیدا ئاوا له پاشن ناتوانن
 که لک له وه هه موو کانگا و چاوانه وه ربگرن که وا خوا ی گه وره بو
 ئیوه ی له خاکی پاکی کوردستانیدا داناون. خو ههر به هوی ئه و
 نازیره کی و ده به نگیه تانه که وا چاوه نه وته کانی وه ک باباگورگورپو
 کرماشان و هتد له کیسمان چوو و نه یاران هاتن له و لاوه را بو
 خویان دۆزیاننه وه و که لکیان لی وه مرگرتن. جا به و شیوه یه به
 تووره ییه وه روومان تیده کا و ده فه رموی:

ئه ی کاکی نه فامی گه وچی مل هۆر
 بنواره له ده وری بابه گورگور
 ئه و نه وته چ بوو؟ ژیهانی تو بوو
 وه ی خو ل به سه رت ئه وا ئه ویش چوو
 ئه و نه وته چ بوو چلۆن به ده ر که وت
 چۆن هه لده قولی مه نه ابیعی نه وت

ئه مجا پاشی ئه و تووره بوون و ده رده دل کردن و نارچه ته یه
 ده یههوی ههر نه بی هانمان بدات بو ئه وه ی که لانی که م ئیستا که
 نه ختیکی وه خو که وین و هۆشمان بیته وه بهر و ههر نه بی نه هیلین
 چی دیکه کانگا و چاوه گرینگه کانی کوردستانمان له دهس بچن و
 نه یاران وه ک ئه وانی دیکه بپن و بو خویان ده ریانبینن. چونکه
 به راستی خاکی کوردستانی خو شه ویست هه مووی ههر فه ر و پیت و

بە کەلکە و لە چاوە ئەندەران زۆربەیی هەر کانگا و سەرچاوەی
 شنگەلی جۆراوجۆرەو هەر بەستە خاکیکی گرینگترە لە گەوهەرێکی و
 بە فەرمانی خۆی گه‌وره شتی وای تێدا یە که بێ گومان لە جیایی
 دیکەدا هەر نییە یا زۆر کەمە. جا بۆیە دەفەر موی:

ولایتکتان هەیه پـر کان و مەعدەن
 بە بیل و پـیمەرە دوو قـۆرتی لـئ دەن
 خاکیکی هەیه ولاتی کوردی
 ئە کـسیرە وە لـئ لە چەنگی مـردی
 بـستی لە ولات و مـلکی کوردی
 نایـدەم بە هەزاری سـوهره وەردی
 قـوئینیکی لە دەوری بـابە گـورگـور
 نایـدەم بە مـنـارە ی ئیـمام دوور

جا کەوا یە ئە ی کاکێ کوردە ئە تۆش هەر وەک مامۆستای دلسۆزی
 خۆت پێزی خاکە چاکە پاکە کەت بگرە، خۆشت بوو و بیپاریزە و
 مەیدە بە دەستی بیگانه و پێشت وانەبێ که تازە کوردستان هیچی
 تێدا نەماوە و هەمووی بە دەستی بیگانه‌کان دەر هینراوە چونکە
 کوردستان خەزینیکی گه‌وره‌ی لە بن نەهاتوو ی وایە که ئەگەر
 هەزاران سال لێی دەر بێنرێ هیشتا چەندانیکی لێ کەم ناییتەووە و
 ئیتر دەر یایەکی مەزنی بێ بنی وەهایە که هەر چەندی لێی هەلێنجی
 خالی ناییتەووە. جا هەر بۆیە بە توورە ییەووە دەفەر موی:

ئە ی کوردی نە فـامی خـانە وێران
 وە ی عەبـدی زە لـیلی شـیخ و پـیران
 ئیـستاکە گە لـئ مە عـادینی دی

به‌نه‌ئانه له نـاـو ده‌روونی عه‌ردی
وه‌ک مه‌عه‌دنی زیـر و زیـو و سه‌ده‌ف
نـۆش لیـده له ته‌پـل و دمبه‌گ و ده‌ف

واتا تا که‌ی ئەتۆ هه‌ر فریوی شیخ و پیرانی چاوبه‌ست ده‌خۆی و
وه‌ دوا‌ی زانست و زانیاری ناکه‌وی و فی‌ر نابی که‌ چۆن که‌لک له‌و
چاوه‌ و کانه‌ وه‌رده‌گیرێ و هه‌ر له‌ باتی هه‌موو پێشکه‌وتن و
سه‌رکه‌وتنیک ته‌پل و دمبه‌گ و ده‌فمان بۆ‌لیده‌ده‌ی؟ ئاخ‌ر ئەو کاره‌
ناله‌باره‌ت چ ده‌ردیکی تۆ چار ده‌کا؟ بۆچی وه‌هۆش نایه‌وه‌، که‌ی
ئوه‌و کاریکی ژیرانه‌یه‌؟ ولات که‌ی به‌و جو‌ره‌ شته‌ پرۆپووجانه‌
به‌ره‌و پێش ده‌روا؟

کانگا و چاوه‌کانی جو‌راوجۆری کوردستان ئه‌وه‌نده‌ زۆر و باش و
به‌که‌لکن که‌ ده‌توانین بلێین ئەگه‌ر ده‌وله‌تیکی ریکوپی‌ک و دلسۆزی
کورد به‌ سه‌ریان رابگا و سه‌رپه‌رستیان بکا بـگـومان هه‌زاران سا‌ل
ئهو گه‌ل و هۆز و ولاته‌ی پـی هه‌لده‌سوورپێنرێ و هه‌زاران به‌رنامه‌ و
پرۆژه‌ی باش باشیشی پـی داده‌مه‌زرێ و ئیتر ئه‌و ولاته‌ی پـی
ده‌رازینریته‌وه‌ و سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش ده‌توانرێ که‌ یارمه‌تی مرۆف
دۆستانه‌ی باشیش به‌ ئه‌ولا و ئەم لا بکری.

جا ئیتر هه‌ر بۆیه‌شه‌ که‌ ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی کوردستان به‌
هیچ کلۆجیک ناماده‌ نین ده‌ستی لی هه‌لبگرن و له‌و رێیه‌دا هه‌زاران
هه‌زار و به‌لکه‌ میلیۆنه‌ها سه‌ربازی کوری خه‌لک به‌ گوشت ده‌ده‌ن و
به‌ هه‌ر نرخیک بـی له‌ ژیر چه‌وسانه‌وه‌ی خۆیاندا ده‌یه‌پێننه‌وه‌ و ئیتر
تونده‌ توند به‌ خرینه‌کانیان ده‌یگرن و له‌ هه‌ر چوار پێنج لاوه‌
ده‌یکرۆسنه‌وه‌، به‌لام به‌و حاله‌ش چونکه‌ به‌ ته‌واوی دُنیا نین و
ترسی ئه‌وه‌یان هه‌میشه‌ هه‌ر له‌ دلدایه‌ که‌ روژیک هه‌ر ده‌بی لاوانی

کوردیش وه‌ک ئه‌حمه‌د موختار به‌گ ده‌لێ:

ئه‌ورۆ با وا بێ به‌لام رۆژی ئه‌بێ ئه‌ولادی کورد
 بینه‌وه مه‌یدان به‌ عیلم و سه‌نعه‌ت و عیرفانه‌وه
 خانه‌قین و مه‌نده‌لی و خاکی لورستان یه‌ک به‌ یه‌ک
 وه‌ک وه‌سا ئه‌یدووورن به‌ لای مه‌نتیقه‌ی بابانه‌وه
 کێو و که‌ژ ئه‌بێته باخ و جاده و قه‌سه‌ره رێ
 بۆ ته‌ماشای ده‌سته ده‌سته دێن له ئینگلیستانه‌وه

به‌لێ هه‌میشه ترساون که رۆژیک ده‌بێ لاوانی کورده‌واریش بچنه
 فیرگه و زانکۆ و زانستگا و فێری زانست و زانیارییه پتویسته‌کانی
 رۆژبن و هێزیکی گه‌وره‌و کۆک و پۆشته و ته‌یار به‌چه‌کی زانیاری و
 لێهاتوو و کارامه پێک بێنن و لێیان راپه‌رن و کوردستانیان له بنی
 ددان و به‌لکه له گه‌رووش ده‌ربیننه‌وه و هه‌ر بۆیه‌ش له زۆربه‌ی ئه‌و
 ولاته داگیر کراوه‌دا سه‌رمایه گوزارییان نه‌کردوو و ناشیکه‌ن
 چونکه ده‌زانن که رۆژیک هه‌ر لێیان به‌جێ ده‌میئنێ و راستی ئه‌وان
 ته‌نیا له شوێنیکیان سه‌رمایه‌گوزاری کردوو یان ده‌یکه‌ن و
 کارخانه‌و پرۆژه و به‌رنامه‌ی گه‌وره و درێژخایه‌نی تێدا داده‌نیئن که
 به‌ ته‌واوه‌تی توانیبیان یا بتوانن ئه‌و شوێنه به‌ یه‌کجاری به‌ کوردان
 چۆل بکه‌ن و پێیان به‌ جێ بێنن. به‌ کوردی و به‌ کورتی ئه‌و
 جێگایانه‌ی که به‌ ته‌واوی و به‌ دنیایی له ژێر ده‌ستیاندا نه‌بووبی
 هێچ خه‌رجیه‌کی ئه‌وتۆیان لێ نه‌کردوو و لێی ناکه‌ن.

جا مامۆستای خۆشه‌ویست و خوا لێخۆشبوومان زۆر به‌ چاکی
 ئه‌و رۆژه‌ی پێش‌بینی کردوو و زۆر چاک زانیویه‌تی که به
 رۆشنایی زانست و زانیاری و هێزی بازوو نه‌بێ ئه‌و ولاته رزگار
 نابێ و به‌ ئاوات و به‌ ئامانجی خۆی ناگا، ئیتر به‌و شیوه تێمان

را ده خو پێ و ده یهه و ئێ له خهوی بی ئاگایی هه لمانبستینی و پیمان ده ئێ:

ههسته به پێش کهوه ئه ی لاوی کوردی
 ئاگات له خو بی کاروان رابردی
 به نووری عیلم ریگیا به ده ر خه
 به زۆری باسک کاري به سه ر خه
 میسالی عیلم بفره وه ک ته ی ران
 به هیزی عیلم هه رۆ بن به ح ران
 عیلمی بخوینته بو گه لت چا بی
 گه ل و مه فته نت به عیلمی شا بی
 هه تا کوو گه لت به سه ر بکه و ئی
 له ناو گه لانا به ده ر بکه و ئی

ئه مجا مامۆستای گه وره و دلسۆزمان هه ر له دوایی ئه و بهسته
 هه لبهسته دا دووباره روو ده کوردان ده کاته وه و ده که ویتته
 سه رکۆنه و لۆمه کردنیان و تانوت و ته شه ریان لی ده دا و
 ده فهرمو ئی:

ئیهوش خو به قسه ی خۆتان گه لیککی خاوه ن خاکن
 به لام نیسه بت به خۆتان بی موبالات و باکن
 ئیه له سه ر ئه و خا که ده بوو خۆتان به کوشت ده ن
 داگیر که ران بکوژن یا له ولاتیان ده ر که ن
 به خوا له داخی ئیه من هه ر خه ریکه بمرم
 یا بخنکیم له قینان یانه زه ردوویی بگرم
 ئاخه چۆن ئه وه حاله له چاو کوللی میله ته ی
 هه ر کوردی خانه وێران بزێ له ناو زیله ته ی

نه‌جا هه‌ر له‌و به‌سته هه‌لبه‌سته جوان و پر واتایه‌دا باسیک له رابردووی گه‌لی زۆر لیکراومان بۆ ده‌کاو ده‌فه‌رموئ: ئیوه کوردینه پیتان وانه‌بی که باب و باپیرانیشتان هه‌روا وه‌کو ئیوه زه‌بوون و یه‌خسیری ده‌ستی دژمنانی خۆیان بوون، ئه‌وان نه‌ک هه‌ر وا نه‌بوون و به‌س، به‌لکه دوو زنجیره پادشای زۆر به‌هێز و به‌ناوبانگی ماد و ساسان که له کاتی خۆیاندا له جیهاندا بی‌وینه و نموونه بوو و له هه‌ر یه‌که‌یان پتر له سی که‌س بۆ ماوه‌ی چه‌ند سالان پادشایه‌تیان کردووه، نه‌ک هه‌ر ته‌نیا له خاکی پاکی کوردستاندا سه‌ربه‌خۆ بوون و به‌س به‌لکه ده‌سه‌لاتی به‌شیکی زۆری ولاتیانی جیهانیشتیان هه‌بووه و گه‌وره و خاوه‌ن ده‌سه‌لاتی زۆر و به‌هێزترین ده‌وله‌تی رۆژگاری خۆیان بوون و ژماره‌یه‌کی زۆری گه‌لانی دیکه‌ی جیهانیشتیان له‌به‌ر ده‌ستیدا بووه و فه‌رمانبه‌ر و فه‌رمان هه‌لگری وان بوون و له کاتی خۆیدا هیچ که‌س به‌وان نه‌وه‌ستاوه، هه‌ر که‌سیک نه‌یاری و دژمنایه‌تی کردبن خیرا و زۆر به ئاسانی توانیویانه که ته‌مبیی بکه‌ن و چه‌په‌لۆکی خۆیانی پێدا ده‌ن.

بۆ نموونه کیکسار یا هوه‌خشه‌تره، یا هو‌خه‌شته‌ر سی‌هه‌مین پادشای زۆر به‌رێز و به‌هێزی ماد که به پێی هیندیک لیکدانه‌وه‌ی میژوویی له ساڵی ٧٠٠ پێش له دایک بوونی هه‌نته‌شی مه‌سیح به سوپایه‌کی یه‌کجار زۆره‌وه هه‌لیکوتاه‌ته سه‌ر دژمنی له‌میژینه و به‌هێزی خۆی واتا ده‌وله‌تی ئاشۆر له نه‌ینه‌وایه و پاش چه‌ند مانگ که‌مارۆدانیک زۆر سه‌خت و دژوار به سی‌لاویکی گه‌وره‌ی ده‌ستکردی شووره و بارووه‌کانی شاری نه‌ینه‌وایه‌ی که به خشتی کال دانرابوون رووخاند و به‌و جو‌ره شاره‌که‌ی گرت و پایته‌خته‌که‌ی به یه‌کجاری وێران کرد. به‌لام هه‌ر وه‌ک له خودی ئه‌و په‌رتووکه‌دا ده‌یخوینینه‌وه پادشای ئاشۆر کاتی که به یه‌کجاری دانیای بوو

ته مایر بوون له وهی که بتوانی دهست بکاتهوه و تیگهیی که تازه بی گومان به دهستی هیزهکانی ماد به دیل دهگیری و.. خۆی و خاوخیزانی و تهواوی مال و سامانی خۆی له کۆشکی شایهتیدا ئاگر دان و سووتاندنی. ئهو پروداوه به پیتی هیندیک له لیكۆلینهوه میژوییهکان له سالی ٦١٥ بهر له دایک بوونی ههنتهشی عیسا بووه.

به ههه حال ئهو بهرپیزه له گهراوههیدا له شاری ههولیر جیژنیکی گهوهی گرت و ئهو جیژنی سهرکهوتنهیان دانا به سهرهتای بهرواری کوردی. جا بهو پیتی ئیستا بهرواری کوردی دهبیته ٢٥١٦، بهلام به هیندیک لیكدانهوهش که ئهوهیان فهومی (رهسمی)یه ئیستا بهرواری کوردی دهبیته ٢٧٠١. واتا سالی ١٣٨١ کۆچی ههتاوی بهرابهه لهگهه ٢٧٠١ مادی کوردی.

به ههه حال بهرواری کوردی لهو رۆژهدا ههگیراوه که کیکاسار یا هۆخشهتره بههیزترین پادشای ماد که به پیتی گهلیک سهرچاوهی میژوویی له سالی ٦١٥ پیتش له دایک بوونی مهسیح کۆچی دواپی کردوه و دواپی مردنیشی سهرکهوتنه مهزنهکی خۆی به سهر گهورهترین نژمنی گهه و دهولهتی مادا واتا ئاشوورییهکان له شاری ههولیر ئهو جیژنه مهزنهکی که باسی کرا گرتی.

جا دیاره دواپی زنجیره پادشای ساسانی، که دهورانی ئیسلام دیته گۆرئ و ئایینی پیروزی ئیسلام دهسهلاتی به سهر تهواوی گهلانی رۆژهلاتی ناوهراست و ئاسیای میانه و باکوورو رۆژئاوای ئهفریقادا سهپاند و تهواوی ئهو گهه و هۆزانهی که لهو مهلبهندهدا دهژیان زۆربهیان به ئامیزیکی ئاوهلاوه پیتشوازییان له ئیسلام کردو هاتنه ژیر ئالای ئیسلام و موسلمان بوون و کهمیکیشیان ئامادهیی خۆیان دهربری که سههراوه بدهن و ماوهیهک بۆ بیر کردنهوه

مۆبەیان خواست. کوردیش وێرای گش ئەو گەلانی سەر بە خۆی نەبوو، لە ژێر دەسەلاتی میری ئیسلامیدا بوو، بەلام شتیکی زۆر لە خودمۆختاری پتری هەبوو، دیارە کورد و هەموو گەلانی دیکە‌ی بن دەستی ئیسلامیش بەو پرە خودمۆختارییە قایل و دابین بوون.

ئەو جار دوا‌ی ماوه‌یەک لە سەده‌ی پێنجەمدا سەرداری بەرێزی کوردی موسلمان سەلاحەددینی ئەییوبی هاتۆتە مەیدان و بۆتە فەرمانرەوای تەواوی خاکی پاکی ئیسلام و تەواوی موسلمانانی جیهانی بە کورد و ناکوردەو و بە عەرەب و ناعەرەبەو لە ژێر ئالای پیروزی ئیسلامدا کۆ کر بۆتەو و هیچ گەل و هۆزێکی موسلمان بە نیوی نەتەوا‌یەتی خۆیەو کارێکی نەکردوو و هەرچی بوو و کراو هەر بە نیوی ئیسلام و دەولەتی ئیسلامیەو بوو و کراو. بەلام هیچ گەل و هۆزێکی زێفی لێ نەکراو و مافی نەخوراو.

جا ئیتر پتر لە یەک سەده‌ی تەواو لە سایە‌ی سەلاحەددینیەو کورد نەک هەر فەرمانرەوای کوردستان بوو و بەس بەلکە تا‌قە دەسەلاتداری تەواوی خاکی پاکی ئیسلام و هەموو موسلمانانیش بوو و هەموو گەل و هۆزە موسلمانەکانی ئەو ناوچە‌یە لە ژێر فەرمانی کوردی موسلماندا بوون. بەلام لەبەر ئەوە‌ی کە ئەو باسە زۆر نوور و درێژە و پێدا‌چوونەو هەیکێ زۆری پێویستە مامۆستای بەرێزمان لێردا هەر ئاماژە بەو دەکا کە دەبێ لە میژوودا وەخوینرێ و بەو جۆرە دەفەرموێ بڕۆ میژوو وەخوینە و بزانه، کە گەلی تۆ رابردوویەکی چەندە رووناک و پر لە شانازی هەیه و پیت وانەبێ کە هەمە‌ی‌شە ئاوا هەژار و پروت و پەتیارە بووبێ، ئەمجا بە هۆی ئەوە‌ی، کە ئەو کانه و چاوانە‌ی یە‌ک‌جار لە لا گرینگە و نایه‌وێ کە چیدیکە کورد سەبارەت بەوان بێ موبالات بن و خە‌ل‌ک‌یش

ههروا بۆخۆى دهريانبينئى و بيانخوات، بهلكه دهيههويى هۆشيار
 ببهوه و فيرى زانياريه سروشتى و فيزيك و كيمى و پيشهسازى
 ببن و بتوانن بۆخۆيان ئهوان دهريبنن و كهلكيان لى وهربگرن. جا
 بهو شيوه دهفهرموئى:

ئهمن ئهوا پيم گوتن ئيوهش مهىلى خۆتانه
 نهكهن له دهستى دهركهن ئهو مهعادين و كانه
 (و ما على الرسول إلا البلاغ المبين)
 ئاخىر تو خوا تا كهنگى ئاوا به زيللهت بزبن؟
 حاسلى عهرزوو دهكهه به ئهمرى خيىر الانام
 دين و دنيا ريىك بخهن نامه تهمام وهسهلام

راژويهكى گرینگ ليرهدا ههيه كه ئهويش ئهويه مامؤستا جارى
 وايه دهلىي جارس دهبي و دهلى جا من ئهوا پيم گوتن و سپاردهى
 خۆم راگهياند و بهرپرسيهتيم له سهى خۆم لا برد. ئيوهش به قسهه
 دهكهن به قازانجى خۆتانه و به قسهشم ناكهن مهكهن، خۆ ههر به
 زيانى خۆتانه. بهلام چونكه هيندهى كهلهكهى خۆى خۆش
 ويستوو ههر خيىرا دووباره باى داوتهوه سهى پهند و ئامؤژگارييه
 بهنرخه دلسؤزانهكانى خۆى و ههر دهلىي ئاگاشى له خۆى نيهه
 وهك له بيىرى چۆتهوه كه ههر ئيستاستا تووره بووبوو و دهيكوت كارم
 بيتان نيه چونكه به قسهه ناكهن.

راستى ئاخىر ئهو ههر خووخدهى چاكه و دلسؤزى و بهختهماميهه
 چۆن دهتوانئى كه له ئامؤژگارى كهلهكهى روو وهركيىرى؟ ناكري و
 نابى، ئيتر ئهوه ههر له بازنهه گونجانا نيهه. جا ههر بۆيه ههر
 لهو كاتهدا كه دهلى ئهمن ئهوا پيم گوتن ئيوهش مهىلى خۆتانه، كه
 ماناى وايه كارم بيتان نيهه و من ئهوهندهم لهسهى بوو بيتان بلپم و

ئەو پێشم گوتن، با دەداتەووە سەر راسپاردە و بەرپرسییەکی زۆر گەورە کە دەیخاتە سەر شانی کوردەکان و دەلی نەکەن لە دەستی دەرکەن ئەو مەعادین و کانە.

جا هەر لە وێنە و نموونەیی ئەو فەرمايشتهیەتی کە لە جیگایەکی دیکەدا دواي ئەوی زۆری ئامۆژگاری کوردان کردوووە و گەلیکی شیر و رییوی بۆ هیناوانەتەووە و وە بەری هەلخویندوون و لێیان بێ هیوا بووە، کە بە قسەیی بکەن بە توورەییەووە پێیان دەلی: ئەتۆ چۆنیک دەژی من هەر مەلامە. واتا ئەمن ئەو هات و هاوارەم هەمووی هەر بۆ تۆیە و بەس، ئیتر من بۆ ئەووم نییە خۆم بە پلە و پایەک بگەم، چونکە من مەلام و مەلایەتیشم پێ گەلیک گەورەییە و نامەهوێ لەوێی بالاتر بم کە ئیستا لە جیایی پیغەمبەرم و ئیتر چ پلە و پایەییەک لەوێی بالاتر دەبی؟

بەلام دووبارە بە خۆی ناوەستی و هاواری لی بەرز دەبیتهووە و دلە پڕ هەست و ئەویندارەکەیی دووبارە وەکوول دیتەووە و ناچار و بیئیختیار دەلی: برا بەسیە ئیتر، خەمی کەلامە. واتا بەسیەتی ئەی کاکێ خۆم واز لەو تەمبەلی و تەووزەلییەت بیئە و وەخۆ کەووە فیری زانیارییە پیویستەکان ببە و بۆ گەلی خۆت و نیشتمانی دابەش کراوی خۆت تیکۆشە و ئەو ژیانە تالە ئال و گۆر بکەو تالی و خەفەت گۆر بکە. ئاخەر هەتا کەنگی پیو بلیم و هەتا کەنگی دلە لە تاوی ئیووە وە کوول بیت، خۆ من:

هەر وەخستە لە داخی ئیووە بـمـ
 رۆییووە قەرار و هـۆش و سـهـبـرم

جا ئا بهو جوړه لێره شدا کولی دلی خوێ هه لده پێژێ و

ده فهرموئ:

بو خۆتان سه عی بکه ن نائیکو بیته دهستی
 ئینسانی مه عیده خالی ناو زگی راناوهستی
 {میللهت ته گهر فه قیر بی ئاخر ده بیته ته سیر
 گوئ له قسه ی من راگره ته ی مه ردی ره و شه ن (ضمیر)
 خا کو هه موو مه عدنه، مه عدنی زیر و زیوی
 پر له له عل و یاقووته ناو شاخ و داخ و کیوی
 ته ممانیوه نازانن له بهر گیز و ده بهنگی
 تهو زه مرووت و یاقووته چلۆنتان دیته چهنگی
 {ئیهوش خو به قسه ی خۆتان گه لیککی خاوه ن خاکن
 به لام نیسه بت به خۆتان بی موبالات و باکن
 {ئیهو له سه ر تهو خا که ده بوو خۆتان به کوشت دن
 داگیر که ران بکوژن یا له ولاتیان ده رکهن
 {به خوا له داخی ئیهو من هه ر خه ریکه بمرم
 یا بخنکیم له قینان یانه زه ردوویی بگرم
 {ئاخر چۆن تهوه حاله له چاو کوللی میله تی
 هه ر کوردی خانه ویران بژی له ناو زیلله تی
 {تونه ته وه ی میدیا وقوباد و که یخوسره وی
 هه سته خیره ت بنوینه هه تا که نگی ده خه وی؟!
 {زۆر شه رمه بو رۆله ی کورد هینده سه رنه وی کردن
 تو هه رجا ریکی ده مری مه مره له ترسی مردن
 {باب و باپیرانی تو که ی وا به زه لیلی چوون
 ده وله تی ماد و ساسان گهوره ی هه موو دنیا بوون
 {ئه مجا له دوای ته وانیش سه لاحه دد ینی دلیر

ها ته مه‌ید انی خه‌بات، کوره کوردی نیره شیر {
 برۆ ته‌ئریخ وه‌خوینه کوردی فه‌قیر و هه‌زار
 }بزانه میله تی تو که‌ی ئاوا بووه به تیار {
 }ئه ومیله ته کورده ی تو رۆژنیک نیوه ی جیهانی
 له ژیر رکیفی دابو به‌لام ئه تو نا زانی
 }ئه‌من ئه‌وا پیم گوتن ئیوه‌ش مه‌یلی خۆتانه
 نه‌که‌ن له ده‌ستی ده‌رکه‌ن ئه‌و مه‌عادین و کانه {
 }کو ردی مه‌ ردی به‌ خیره ت ده‌سا هه‌ سته پیشکه وه
 خۆکورد له ریتی ئازادی پیش قفله یه و پیشره وه {
 }و ما علی الرسول إلا البلاغ المبین
 ئاخر تو خوا تا که‌نگی ئاوا به زیلله‌ت بژین؟! {
 }حاسلی عه‌رزوو ده‌که‌م به ئه‌ مری خیر الانام
 دین و دنیا ریک بخه‌ن نامه ته‌مام وه‌سه‌لام

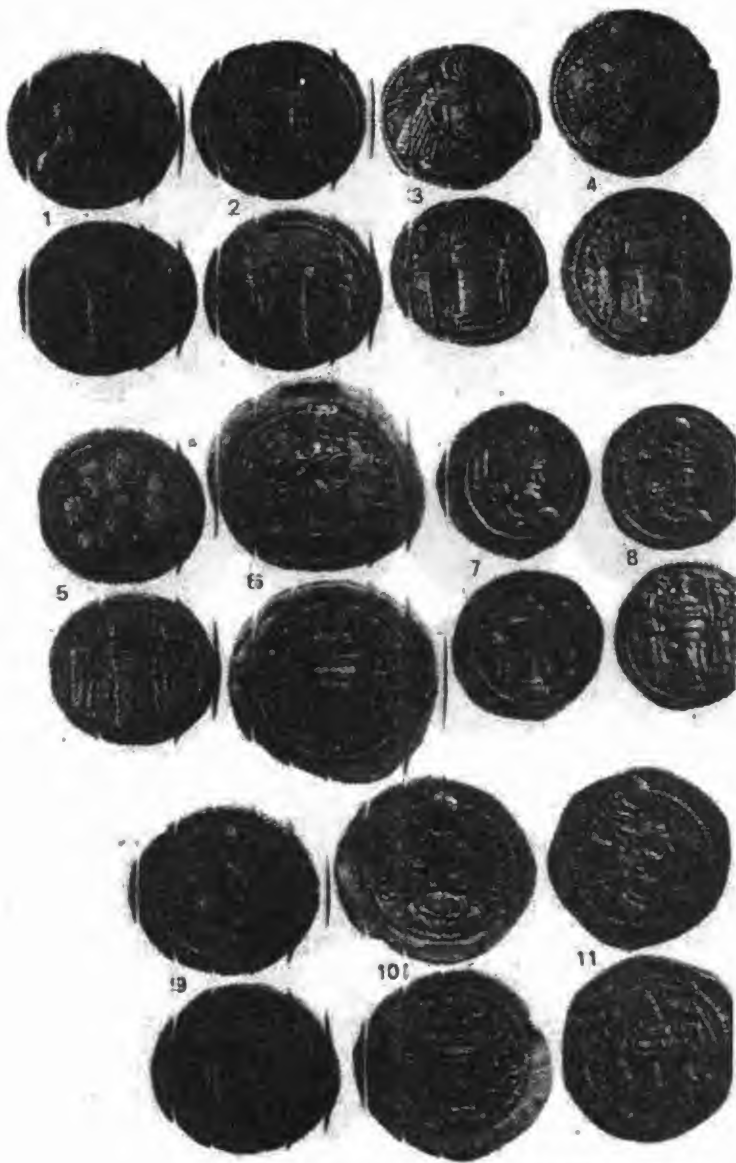

چهند نموونه له دراوه‌کانی سکه‌ئیدراوی ساسانیان

نموونه‌ی (١)

Coins of the Sasanian kings, showing their crowns.

نمونہی (۲)

نمونهی (٣)

نمونه ی (۴)

نمونه ی (٥)

گه رانه وه سه رباسی پيشوو:

جا کاتێ مامۆستای به پڕیزمان مامۆستای کۆبی ئەو هه موو هیزوده سه لات و سه رداری و سه روهری و گه وره ییه و ئەو هه موو ئازایه تی و دلیری و پیاوه تی و ئەو هه موو شانازییه ی ده ورانی ماده کان و ساسانییان و سه لاهه ددینی ئەییووبی بیره دیته وه له گه ل ره زیلی و زه بوونی و هه ژاری و دامای و بی ده سه لات و چه وساویه ی و ژیر چه پۆکی و به ده ختی ئیستای کوردان به رابه ری ده کات وه له ی ده سه نگینی، دلی به خۆی و به حالی گه له که ی دا ده مینی و مه نجه لی له کولی ده روونی پتروه جۆش دێ و زلق زلق ده کولێ و داخ و خه فه ت و په ژاره بۆ ئەو کاتی ده خواو زۆر په ژار و خه مبارو داماو ده بی و به په رۆشه وه هه ناسان له وه ها دلێکی پرله کولی خۆی هه لده کیشی و ده لێ:

{ئێوه ش خۆ به قسه ی خۆتان گه لێکی خاوه ن خاکن به لام نیه سه ت به خۆتان بی موبالات و باکن ئیوه له سه ر ئەو خاکه ده بوو خۆتان به کوشه ت ده ن داگیر که ران بکوژن یا له ولاتیان ده رکه ن به خوا له داخی ئیوه من هه ر خه ریکه بمرم یا بخنکیم له قینان یانه زه ردوویی بگرم ئاخه ر چۆن ئەوه حاله له چاو کوللی میله ته ی هه ر کوردی خانه وێران بژی له ناو زیلله ته ی باب و باپیرانی تۆ که ی وا به زه لیلی چوون ده وله تی ماد و ساسان گه وره ی هه موو دنیا بوون ئەمجا له دوای ئەوانیش سه لاهه ددینی دلیر هاته مه یدانێ خه بات، کوره کوردی نیره شیر

برۆ تهئریخ وهخویتیته کوردی فهقییر و ههزار
بزانه میلهتی تۆ کهی ئاوا بسوو په تیار}}

ئهمن ئەوا پیم گوتن ئیوهش مهیلی خۆتانه
نه کهن له دهستی ده رکهن ئەو مهعادین و کانه
(و ما علی الرسول إلا البلاغ المبین)
ئاخر تو خوا تا کهنگی ئاوا به زیلهت بزین؟
حاسلی عهرزوو ده کهم به ئەمری خیر الانام
دین و دنیا با ریتک بخهن نامه تهمام وهسههلام

ژیانی وا به نالام و به میجنه ت

مامۆستای دانا وزانا و هۆشیار و ههستیاری دل پرله کول دووباره مه نجه لای دلی له کولی زور به تهوژم وهک حه وجۆشیکی زورله جۆش زلقان ده دا وجۆشی نانیشتیه وه. چونکه بیر له ژیا نی تفت و تالی وهک ژه قنه مووتی کوردی هه ژار ده کاته وه و کولی دلی تاو له تاوی له جۆش و خرۆشتر ده بی.

ئه و به پریزه کاتیگ ته ماشا ده کا ژیا نی کورد هه مووی هه رهنج و ئازار و خه م و دهر د و کوله وه هرچی کورده ته نانه ت له گیانی خۆشی هه ر ئه مین نییه و هه میشه دژمنه که ی بۆی له بۆسه دایه ود هیه هوئ له که مینی بخا وبه یه کجاری نیخه په ستی بکا و له ناوی به ری، به کورتی ژینی کورد و مرۆقی کورد له ژینی هه موو که سیک تالتره و ناخۆشتره وبگره له سه رخاکی خۆشی وله مالی خۆشیدا له گیانی خۆی بی مه ترسی نییه نه خشه ی تواندنه وه و له ناو بر دنیشی هه رله گۆریدایه.

جا مامۆستاش به هه موو ئه ندام وه ژیری و هه ست و و یژدانیه وه به هه موو بیرو ئاوه زی هۆشیار و بیدارییه وه ده یبینی و هه ستی پی ده کا، ناچار کولی دلی دهر ده پری و پر به زاری هاوار ده کا و ده لئ ژیا نی ئاوا بۆچی ده بی ئه و ژیا نه ژانه، برکه و کول و دهر د و خه مه، ئیتر ژیا نی وا به رهنج و ئازار و پر له په ژاره یا خوا هه ر نه بی و به نه فرین بی، چونکه به راستی هینده تال و توژن و سه خت و دژواره، که له تالی و تفتیدا نه گوژال و که کره ده یگه نی و نه ژاله.

جا مامۆستای تالی چیژ و راستی ویژی کورده مان ده فهرموئ سه ره رای تالی و تووشی و ناخۆشی هه میشه یی ئه و سال هه ر زور

باتی بارانی رهمهتی سالانی له ماتهم و شیوهندا قوری وهسهر خۆی کردوووه.

بهلام به داخهوه جهنابی ماموستا روونی نهکردۆتهوه داخوا ئهوسال بۆچی و لهبهر چی وا ئاسمان و گیاو گۆل و دارو درهخت و باغ و راغی شاری کۆیه و ههموو کورد و کوردهواری ماتهمینه و ئاوا قورپان وهسهر خۆیان کردوووه؟ ئیتر بۆ ئیمه ی چاوا له زاری وی روون نهکردۆتهوه که لهو سالهدا چ بووه و چ رووی داوه؟

بهلام وهک من بیرم بۆی دهچی پهنگه ئهو ساله سالی به برینداری به دیل گرانی کهله پیاوی زۆر هۆشیاری کورد شیخ مهحموودی نهمر و ههروهها تیكچوونی دهولهتهکهی و گیرانی پایتهختهکهی، واتا شاری سولهیمانی کهوا به تازهگی دهولهتیکی نهونهمامی موسلمانانی کوردستانی تیدا دامهزاندبووبیت که بهراستی جیی خۆیهتی زهمین و ئاسمانی کورد و دار و بهردی کوردستان له ماتهمدا بی و شینی بگیڕی و قور وه سهری خۆی بکا.

به دیل گیرانی شیخ مهحموود

شیخ مهحموودی نهمر واتا زینده یاد له شه پێکی قاره مانانه دا له گه ل دهوله تی زۆرداری ئینگلیس له مه لبه ندی دهر به ندی بازیان له بهرواری ١٩١٩/٦/٩ زایینیدا زۆر به سهختی بریندار بوو به که نهفتی که وته بن بهر پیک که له نوایی به یادی ئه و شیخه قاره مانه خوا لیخۆشبووه ناویان نا بهرده قاره مان.

به داخیکی گرانه وه ئه و رۆژه ئه و به لآ گه و ره به سه ر گه لی کورد هات و رۆژی تیکشکانی ئه رته شی کورد و رۆژی چاره پره شی گه لی کورد بوو. چونکه هه ر ئه و رۆژه له دهر به ندی بازیان سوپای کورد وه ها شکا که خۆی پێ نه گیریته وه. به لام به و حاله ش تا به شیکی هه ره زۆری ئه و ئه رته شه دلیره ی کورد له ناو نه چوو، مه یدانێ شه پریان چۆل نه کرد و قاره مانانه بهر به ره کانیا ن کرد و فیدا کاری و له خۆ بور دوویان نیشان دا. ئه و رۆژه کوشته و برینداری کورد له ژماره دا نه بوو، شه پرگه که پر پر بوو له لاشه ی کوزرا و برینداری هه ر دووک لا، به لام ه ی کورد زۆر پتر بوون له ه ی نژمن.

مه لیک مهحموودی قاره مان له و بریندارانه بوو که زۆر که نهفت و که له لا بوون و خۆیان پێ قوتار نه ده کرا. ئینگلیسییه کان که به و سه ر که وته یان سه رمه ست بوون، ده نیو لاشه ی کوزرا و و برینداره کان ده گه ران تا جهنده کی بی گیان یا نیوه گیانی مه لیک مهحموود وه بینن و له گه ل خۆیان بی به ن. که سیک به نیوی موشیر لاشه ی نیوه گیانی مه لیکسی خوا لیخۆشبووی دیته وه و هه لیانگرته وه و بر دیا ن بۆ به غدا یه.

جا نوای ئه وه ی که برینه سه خته کانی له شی ساپیژ و زامه قووله کانی دلی قوولتر بوون له بهرواری ٢٥ مانگی ته مووزی ١٩١٩

ه‌و‌رپێه‌که‌ی شیخ حه‌مه‌ غه‌ریب که وه‌زیری ناو‌خۆ بوو، درا. مه‌لیکی خوا لیخۆشبوومانیان زۆر له‌ زیندانی هێشته‌وه‌ و نه‌یانوی‌را بیکوژن. پاشان هه‌رخۆیان بریاری خنکێترانی مه‌لیکیان گۆری هه‌لیان شاندموه‌ و کردیانه‌ زیندانی هه‌میشه‌یی، به‌و‌حاله‌ش دووریان خسته‌وه‌ بۆشاری (ئه‌ندامان) له‌ هیندوستانی ژیرچه‌پۆکه‌ی خۆیان.

جا هه‌رله‌وشه‌ره‌دا که شیخ مه‌حموود به‌ برینداری گه‌را و ژماره‌یه‌کی زۆریش له‌ پێشمه‌رگه‌ قاره‌مانه‌کانی کوردستان خۆیان کرده‌ قۆچی قوریانی و گیانی پاکی خۆیان فیدای گه‌ل و نیشتمانه‌که‌ی خۆیان کرد، سوپای سه‌رکه‌وتووی دژمن نه‌گه‌رپایه‌وه‌ و رانه‌وستا، به‌ شه‌رو قوونه‌شه‌ره‌هات هه‌تا پایته‌ختی پیرۆزی یه‌که‌م ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆی ئیسلامی کوردی داگیرکرد و هه‌موو دام و ده‌زگا و سازمان و ریک‌خراوه‌ و ئۆرگانه‌کانی میری تیکۆپیک دان و به‌ جاریکی له‌ به‌ریکی هه‌لو‌شاندن.

جا ئه‌گه‌ر وا بێ و مامۆستای به‌ریزمان مه‌به‌ستی له‌و پۆژه‌ی که باسی ده‌کا ئه‌و پۆژه‌ (پۆژی گه‌را) شیخ مه‌حموود و داگیر کرانی پایته‌خت و تیکدرانی ده‌وله‌تی کورد) بێ، به‌راستی جێی خۆیه‌تی، که نه‌ک هه‌ر مامۆستای به‌ریز و خه‌مخورمان به‌لکه‌ هه‌رچی کورده‌ قور و هه‌ر کات، چونکه‌ مامۆستا خۆی گوتنه‌ی ئه‌و پۆژه‌ پۆژی شینی کورده‌ و هه‌موو کوردیک ده‌بێ هه‌ر قور بپێوێ و شاخ و کێو و دار و به‌رد و گژوگیای کوردستانیش هه‌مووی هه‌ر شینی بێ و قور و هه‌سەر خۆی بکات. جا به‌تایبه‌تی شاری کۆیه‌ شاری مه‌لای کۆی، ده‌بێ ته‌نانه‌ت باغ و راغ و دار و دره‌ختیشی هه‌ر له‌ ماتمه‌دا قوربدا به‌سه‌ر خۆیا.

به‌لێ ئه‌و شینه‌ شینی قه‌ومی کورده‌ نه‌ قیامه‌ت رابوووه‌ له‌و دار و به‌رده‌ سه‌ماش ئیسمال له‌ جێی بارانی ره‌حمه‌ت ئه‌بارینه‌ی قوروخۆلی مه‌زه‌لله‌ت

جا ئه‌گه‌ر مامۆستا مه‌به‌ستی له‌ رۆژی شینی کورد رۆژی ١٩١٩/٦/٩ نه‌بی، بی‌گومان ده‌بی مه‌به‌ستی رۆژی ٢٤ کانوونی دووه‌می ١٩٢٣ی زایینی رۆژی مۆر کرانی په‌یمانی دژی کوردی لۆزان بی که له‌و رۆژه‌دا په‌یمانیک به‌ هۆی پیداکرتنی ده‌وله‌تی سه‌مه‌کاری وه‌ختی تورکیا له‌ دژی گه‌لی کورد نووسرا و مۆر کرا. به‌و په‌یمانه‌ هه‌موو ئه‌و تا زیاری (امتیاز)انه‌ی که به‌ هۆی په‌یمانی سیقه‌ر به‌ کورد درابوون هه‌له‌شانه‌وه‌.

جا من خۆم له‌ پارچه‌ هه‌له‌به‌ستتیک‌ی دوورودریژ به‌ نیوی "وتووێژی کورته‌ک و بیخاڵ"دا ناماژه‌م به‌و په‌یمانه‌، که بۆ کورد وله‌ دژی کورد به‌ستراوه‌ کردووه‌ و گوتوومه‌:

په‌یمانه‌کانی دژی کوردو بۆ کورد له‌زمان بیخاڵه‌وه‌

یه‌ک دوو په‌ر میژووی به‌ده‌بختی کوردی
 وه‌ره‌ وه‌خـویتین که‌میـک به‌ وردی
 ئه‌و په‌یمانه‌ی وا له‌ سیقه‌ر به‌سترا
 چرای هیوای کورد به‌وی هه‌لکرا
 له‌و په‌یمانه‌دا که‌ سویتند خۆره‌کان
 سه‌هر به‌خۆییان دا به‌ بری کوردستان
 هه‌ر چه‌نده‌که‌م بۆ ئه‌و تاقه‌ چرایه
 ئه‌و دلـۆپه‌ ئاوه‌ بـۆ ئه‌و مه‌زرایه
 به‌لام ئه‌ستیره‌ی به‌ختی گه‌لی کورد
 له‌ ئاسۆی ئاوات ترووسکه‌ی ده‌کرد
 که‌چی به‌ زۆری و پینگری تورکان
 په‌یمانی سیقه‌ر گۆردرا به‌ لۆزان

ئەمجگالا لە دژی هەموو کوردستان
 کرایه سه عەدا بەیمانی لۆزان
 سئ میری چەپەل سئ دێو هەزمە ی رەش
 بەیمانیان بەست کورد بنێنه هەش
 لە دژی کوردان دەیان بەیمانی
 ئاوا بەستراوه، دەبئ بزانی

بەلئ جا مامۆستای دۆل لە کۆلی کۆیی کاتئ که ئەو هەموو دەردو
 کۆل و داخ و خەفەتە ی گەلی هەژاری کوردی وه بیر دیتەوه که
 دیاره قەتیشی هەر لە بیر نه چۆتەوه و ناچیتەوه، دەروونی پڕ لە
 جۆشی وه کوو دەریایهکی پیل هاویژ شەپۆلان دەدا و دەکهوئیتە
 تیکه وه هاویشتن و کەف کردن و هەلمە کوتی لئ بەرز دەبیتەوه و
 شەپۆلەکانی وهک کێوهکانی کوردستان گەورەن و بەرز دەبنەوه.
 چونکه ئەو بەرپزە دۆل پڕ کۆلە زۆر چاک دەزانی، که ژیا نی کوردی
 بێچارە ئەوهەندە ناخۆش و سەخت و تال و تووشه که لە تالیدا نه
 گوژال و نه ژاله و نه کهکره هیجیان نایگەنئ.

سەرەپای ئەو هەموو تالی و تووشی و سەختییە ی هەمیشەگی
 ئەوسال لە باتی بارانی رحمت، ئاسمان قور و خۆلی زەبوونی و
 هەژاری به سەر کورددا دەبارینئ، هەر وهک به دیریژی و به روونی
 باسمان کرد.

وا دیاره ئەو سالە ی که مامۆستا ئاماژە ی بۆ دەکا سالی دابەش
 کرانی کوردستانی گەوره بی یان سالی بەستنی بەیمانی شوومی
 لۆزان، یان بەیمانی سه عەدا بە و به عەدا بی، جا دەفه رموی تەماشئا
 که له و ماتەمەدا شاری کۆیه تەنانەت باغ و راغی شارەکش له
 ماتەمدا قورپی وه سەر خۆی کردوو.

شاری کۆیه به هۆی پیاوانی گه‌وره و دلسۆزی وه‌ک مه‌لا
 عه‌بدوللای یه‌که‌م و دووه‌م و سێهه‌م و هه‌روه‌ها مه‌لایانی دیکه‌ی
 جه‌لی‌زاده و پیاوانی دووربینی وه‌ک حاجی قادر و مامۆستای کۆیی
 که خه‌مخۆر و پێشپه‌و و سه‌رقافله‌ی کاروانی خه‌باتی رزگاربخوازی
 کورد و کوردستان بووه له‌گه‌ڵ شاره‌کانی دیکه جیاوازی هه‌یه.
 هه‌روه‌ها به هۆی به‌هار و سروشتی هاوده‌نگی و هاوگاری له‌گه‌ڵ
 کورد و کوردستان کردوه و به‌رگی شینی تازیه‌باری له‌به‌ر کردووه،
 ئیتر ئه‌وسال نه‌ گۆل پشکووت و نه‌ بۆلبۆل خۆیندی که دیاره
 مه‌به‌ستی گۆلی هیوا و شادی و هومید و بۆلبۆلی سروشتی
 خۆیه‌تی.

راستی مامۆستا ئه‌و رووداوه دلتەزینە ئەوەندە به‌ گه‌وره و
 گرینگ ده‌زانێ که پێی وایه له تاوی کورد و کوردستانی زۆر لیکراو
 گیا و گۆلی زه‌ویش هه‌ر له ژینی خۆیان بێزارن، ئیتر له هه‌ر
 لایه‌ک شین و شه‌پۆره و کورده‌واری ماتهم دایگرتووه. جا له دوایدا
 ده‌فه‌رموئ:

چ قه‌وم—اوه له دنی—ادا خ—ودایه
 چ ش—ینیکه و له ب—ۆ ک—ی دان—رایه؟!

پاشان ده‌فه‌رموئ: به‌ئێ با هه‌موو که‌س بزانێ که ئه‌و شینه
 شینی کورده که هه‌ر ده‌لێی په‌سلان و رووداوه گرینگه‌که‌ی رووی
 داوه و ئیتر ئه‌ورۆ هه‌رچی کورده و له هه‌ر جێیه‌که ده‌بی هه‌ر قور
 بپێوئ. بۆ کێ؟ بۆ شێخی نهمر. بۆ ده‌وله‌تی کوردستان. بۆ دابه‌ش
 کرانی ولاتی کورد.

ئه‌مجا پوو له خوای گه‌وره ده‌کا و ده‌س ده‌کا به‌ نزا و سکالا و
 پارانه‌وه و دهرده دل و گله‌یی ده‌کا، که خودایه ئه‌و گه‌له‌ی تۆیان چ

ئێ کردو چ پێ کرد؟ ئەدی تۆ بۆچی لێی ناپرسی؟ خۆیاه هاور و هانامان هەر وه‌بەر تۆیه.

هه‌روه‌ها ده‌لێ قورپی کۆی من وه‌سه‌ر خۆم که‌م بۆ گه‌لی کوردی که‌ خۆت زانای ئە‌ی خۆدایه‌ چ ده‌ردیکیان داوه‌تی و چیان به‌ سه‌ر هیناوه‌؟

دَلَم بۆ کورد و کوردستان به‌ ده‌رده
 زیانم تال، هه‌ناسه‌م سووک و سه‌رده
 زیانی هینده‌ تیژ و تۆش وتاله
 نه‌ گوزال هینده‌ ناخۆشه‌ نه‌زاله

راستی مامۆستا هه‌قیه‌تی که‌ ئاوا له‌م ژینه‌ بیزاره‌ چونکه‌ بێگومان ژيانی وا شیاوی گه‌لیکی وه‌ها گه‌وره‌ وخواهن زێد و نیشتمان و فه‌ره‌نگ و زمان نییه‌ وئیت‌ر هەر بۆیه‌ش ده‌فه‌رموێ:

ژيانی وا به‌ ئالام

ژيانی وا به‌ ئالام و به‌ میحسنة
 به‌ له‌عنة بێ، به‌ له‌عنة بێ، به‌ له‌عنة
 چ ساتیکی له‌ نه‌فسی خۆت ئە‌مین نی؟
 ده‌میکه‌ یانه‌ ده‌روا یا ئە‌مینێ؟
 هه‌موو عاله‌م له‌ حالی خۆی به‌ ده‌رده
 شه‌هه‌، می‌ره‌، جحیله‌، ده‌وله‌مه‌نده
 ژيانی هینده‌ تیژ و ترش و تاله
 نه‌ گوزال هینده‌ ناخۆشه‌ نه‌ زاله
 سه‌ما ئیمسال له‌ جیتی بارانی ره‌حمه‌ت

دهباریتنی قوور و خوۆلی مهزه له لهت
 ته ماشای باغ و راغی شاره که ی کو
 له ماته مندا قووری داوه به سههه خو
 به هاریش ئه لیبسه ی شینی له بهر کرد
 نه گول پشکوت، نه بولبول چه هچه هی کرد
 گیاش هه تا له ژین بیزاره ئیم پرۆ
 له ههه لای فیغان و شین و پرۆ
 چه قه و مئاوه له دونیادا خودایه
 چه شینیکه و له بو کئی داندرایه؟
 به لئی ئه م شینه شینی قهومی کورده
 قیامهت رابوووه له م دار و بهرده
 ئیتر ئه ورۆکه رۆژی که کهوا کورد
 له دهستی داوه هه رچی وه کو ی کرد
 له شار و دئ، له دهشت و دۆل و کتوی
 هه رچی کورده ده بی ههه قوور بپیوی
 قووری کوئ که م وه سههه خوۆم بو گه لی کورد
 خودایه ئه م گه له ی تۆیان چه لئ کرد؟
 دللم بو کورد و کوردستان به دهرده
 ژیانم تال، هه ناسه م سووک و سهرده

شيوهن بو سهعد زهغلول

سهعد زهغلول

سهعد زهغلول كابرارهكى مافناس (حقوقدان)ى ميسرىيه و له گهوره گهورانى خهباتكارى ريبازى سهربهخويهتى گهلى ميسر بووهو له سالى ١٨٥٧ى زايىنى له ميسر له دايك بووه و له سالى ١٩٢٧ كوجى دوايى كردوو. وانا ههفتا سالى تهواو ژياوه و له رىيه گهياندى خاوهن مافهكان به مافى خويان خهباتى كردوو.

ئهو بهريزه له زانستگاي جامع الازهر خوئندووويهتى و يهكنكه له فهقيكانى ئهو زانستگا ئيسلاميه و لهويدا پى گهيووهو شاگردى وهفادارو هاوكارى زور بهكارى بهريزان سهيدجهمالهدين ئهفغانى و شيخ محهمد عهبدو بووهو له سالى ١٩٢٤ زايىنىدا سهرهك شاليارانى ميسر و سهروكى كوڤى نوينهرايهتى ميسرى به ئهستوووه بووه.

حیزبی السعدی، یان الوفد له میسریدا دامه‌زاندوو و خه‌باتیکی زۆری بۆ سه‌ربه‌خۆیه‌تی میسر کردوو و سه‌ره‌نجام له سالی ١٩٢٧ زایینیدا وه‌ک باس کرا کۆچی بوایی کردوو.

جا به‌هۆی ئه‌وه که له کاره‌که‌ی خۆیدا راست بووه و به‌راستی د‌لسۆزی هۆزی خۆی بووه هه‌موو که‌س هه‌ر خۆشی ویستوو.

به‌پێژ مامۆستای کۆییش ریزی بۆ داناوه و ته‌نانه‌ت دوای مردنیشی شینی بۆ گێپراوه و شه‌پۆری بۆ کردوو و پێی هه‌ل‌ده‌لی و نزای بۆ له‌خوای گه‌وره‌ ده‌کا و بۆی ده‌پارێته‌وه. که به‌و جۆره‌ی خواره‌وه دەس پێ ده‌کا و ده‌لی:

شیوه‌ن بۆ سه‌عد زه‌غلول

عه‌ ره‌ب و کورد و هیند و قه‌ومی مه‌غۆل
هه‌موو مه‌حزونه بۆ سه‌عد زه‌غلول
ماته‌میکه له عاله‌می شه‌رقا
ئه‌گرین ئاسیا و ئه‌فریقا
ئه‌مه‌لی ئاسیا چ‌لۆن ده‌روئ؟
ئاسیا ئاوی گه‌ر نه‌ما ده‌نوئ
سه‌یری سودان که ره‌ش هه‌لایساوه
گه‌وره و گچ‌که خۆی له نیل داوه
سه‌عدی میسری غروبی کرد و نه‌ما
نیلی میسری ده‌لیتی خمه له خه‌ما
به‌ وه‌فاتی زه‌عیمی بی‌هه‌متا
دووور نیه که ب‌ل‌سیم عه‌ره‌ب فه‌وتا

نه کو تنهها وه زیری میسری بوو
 به لکو حه قه ن عه زیزی میسری بوو
 ته ختی میسری شکا له به دب ه ختی
 کئی به ته عمیری کسا به ته ر دهستی
 نه حسی ته کبه ر له جانبی غه ربی
 سه ری هینا ده ری خودا چ ده بی
 ده بی خاوه ر زه مینی ئالی زه مه ن
 چی به سه ر بی له ئافه ت و له میحه ن؟
 تهوی عه قلی هه بی له نی ر و له می
 وه خته بمه رن لهوی غه م و ته له می
 تهو له میسر و ته من له شاری کو
 بو ی ده گریه م به ده نگ و بانگ و رو
 بو ی ده گریه م به خاتریکی مه لول
 ده کو لال بم بو سه عد زه غلول
 ره بی هه ر تو ی که خاوه ن ته مری
 تهوی زیندوو بی غه یری تو ده مری
 روحی زه غلول له جه نه توله مه ئوا
 شادمان بی (کیف ما یهوی)
 تاله میسرا حه یاتی میلی هه یه
 ته سه ری هیممه ت و حه یاتی ویه

ئالیزه دا به جوانی بو مان ده رده که وی که مامۆستای کۆبی
 نه گه رچی مرۆفیککی نه ته وه خواز بووه به لام هه رگیز به رچاوته نگ
 نه بووه، به لکه زور مرۆفیککی لیبوردوو و دل فراوان و سه خی و
 میهره بان بووه. ئه وه هه رچه ند له بهر به دب ه ختی گه له که ی زورتر

هاواری هەر بۆ کورد بووه، به لām له راستیدا پێوهندی به هه موو گهلانی موسلمانى جیهانه وه هه بووه و دلسۆزى هه موویان بووه و ده توانین بلین که ئه و ته نیا هەر هی کورد نه بووه و پێوهندی به هه موو چه وساوه کانی جیهانه وه هه بووه.

ته ماشا که چ شینیک بۆ عه ره بیکى چاک و پاک ده گێرێ؟ له مه رجیکا که خۆی زۆر ئاگاداره و ده زانی که عه ره به کان چ ئه ندازه بۆ کوردان خه راپ بوون و چ ئه ندازه سته میان لى ده کردن. به لām مامۆستا خوا لى خۆش بى زۆر چاک ده زانی که ئه و سته مه ی له لایه ن عه ره به کانه وه به سه ر گه لی کوردا سه پاوه بى گومان هه موو عه ره بیک پى خۆش نییه و ته نانه ت هەر لى شى قایل نییه و ئیتر ئه گه ر پیاوی سته مکاریشیان هه یه مرۆقى باشى وه ک سه عدى زه غلوولیشیان تى دایه و جى یى خۆیه تی که ئه گه رچى ئه و له ميسریشه و له ناوه ندی هیژ و ده سه لاتی عه ره باندا ده ژى، منیش له شاری کۆیه م و له هه ره ییمى چه وساوهی کوردستادا ژيانى به ژان و ژوار ده به مه سه رى، چونکه پیاویکی چاک و به راژه و خزمه ته و ئامانجى خه راپى نییه و ئاواتى هه ردوو کمان هەر یه که به بانگ و رۆ و داو و هاوار بۆی ده گريم.

به لى به دلێکی خه مگینه وه بۆی ده گريت و خۆی بۆ لال ده کا و بۆشى له یه زدانى مه زن ده پارێته وه که گیانى پاکى له (جنة المأوا) دا شاد و خۆش بکا و هه رچۆنیکى بۆ خۆی ده یه وه ی ئاواى له گه ل بکات.

ئه مجا دلنیاى ده دا و ده لى که هه تا گیانى نه ته وایه تی و هه ستى گه لویستى له ولاتى ميسرى دا بمینى و هه ر شوینه وار و چه خه رى ژيان و خه بات و تیکۆشانى ویه و راستیشه پیاوی گه وره و لیته اتوو قه ت و قه ت شوینه وارى کویر نابیته وه و به درێژایى میژوو

بۆبانگ و چه خهر (اشر)ی خهبات و تیکۆشانی ههر ده مینئ و سالهها له دواى خۆيان خهلك ژياننامه و ناسنامه و خهباتنامه بۆيان دهنووسن و شانازیيان بپوه دهكهن و پييان هه لده لئین.

به لئ پیاوی گهوره و هه لکه وتوو وه کوو داری بهری وایه و خه لک لئی دهخۆن و له میوه و بهر و سیبه ره که ی که لک وه رده گرن. داری میوه هه رگیز کاری به وه نییه که کئ به ره که ی دهخوا. ئه و به ره که ی ده گری و میوه ی خۆی پیده گه یه نی و هه ر که س ده توانئ که لکی لئ وه ربگری.

چرا خۆی ده سووتئ و رووناکی خۆی به هه موو لایه کدا بلاو ده کاته وه و هه ر که س و هه ر گیانه به ریک ده توانئ ریگه ی خۆی به تیشکی ئه و وه دۆزئ و سه ر ده رکا. باران ده بارئ و هه ور ئاو هه لده ریژئ و هه رگیز هه ور جه تون نییه و رژدی و ده س قووچاوی ناکا و به بی جیاوازی به خششی خۆی به هه موو لایه کدا بلاو ده کاته وه.

راستی پیاوی گهوره و به خزمهت و زانا و داناش ئامانجی ئه وه یه که هه موو خه لک له خزمهت و راژه کانی که لک وه رگرن. ئه و چرایه و ری بۆ هه موو که س رووناک ده کا. هه وره و بارانی ره حمهت ده بارینئ و هه موو زینده وه ریک پاراو ده کا و تینوو یه تی زهوی ده شکینئ. داری به ره و خه لک به رد و پیلاری پیدا ده دن و ئه ویش له به را به ردا میوه یان بۆ هه لده وه ریئئ.

فیللی شیخه‌کان

پێوی ده‌عبایه‌کی زۆر فیل‌باز و وه‌ین‌سازه. باوه‌ که ده‌لێن ده‌چیته‌ لای مه‌ر و ده‌لێ من هه‌ر له‌ تیبی ئیوه‌م و گیاخۆرم. ده‌چیته‌ لای گورگ و سه‌گ و ده‌لێ منیش وه‌ک ئیوه‌ گۆشت خۆرم و شا‌که‌لپم هه‌یه‌ و ده‌چیته‌ لای مه‌ل و بالنده‌ و ده‌لێ دۆستی دلسۆزی ئیوه‌ و پاسه‌وانیتان بۆ ئه‌که‌م و لیتان وریا ده‌بم و ده‌چیته‌ لای شی‌ر و ورج ده‌لێ من هه‌ر نۆکه‌رو خزمه‌تکاری ئیوه‌م. ئیتر به‌و جۆره‌ خۆی ده‌گه‌ل هه‌موو تیبیکی ریک ده‌خا و هه‌یجان لیبی‌ حالی نابن و تیبی ناگه‌ن که له‌ ماکا دژمنی هه‌مووشیانه‌ و دۆستی به‌راستی هه‌یجکامیان نییه‌.

جا به‌راستی شیخه‌کانی ئیمه‌ش به‌و جۆره‌ن، له‌ لای سونییان خۆیان به‌ سوننی و له‌ لای شیعیان خۆیان به‌ شیعه‌ و به‌ کورتی له‌ لای هه‌ر تیره‌یه‌کی ئیسلام خۆیان ده‌که‌نه‌ ئه‌و و ده‌چنه‌ ده‌ به‌رگ و پێستی وی. که ده‌شتوانم به‌ راشکاوی بلی‌م و گومانیش له‌وه‌دا نییه‌ که له‌ لای گاوره‌کانیش خۆیان به‌ دژی وان نیشان ناده‌ن.

مامۆستای به‌پێزیش که زۆر چاک له‌ فیل و فووتی وان که‌یشتوووه‌ و زۆر به‌باشی ناسیونی فیله‌کانیان روو ده‌کاوه‌ که‌یک له‌وان ده‌کاته‌ رووتیکراوی خۆی و ده‌لێ: تۆ به‌وه‌موو فیل و فووت و چاو نه‌زیری خۆته‌وه‌ که به‌ هه‌یج جۆریک ئه‌وانه‌ له‌گه‌ل سونییان نایه‌نه‌وه‌ خۆت به‌ سوننی نیشان ده‌ده‌ی و هه‌روه‌کوو پاپ خه‌لکی نه‌زان و نه‌خوینده‌وار فریو ده‌ده‌ی و به‌هه‌شتیان پێ ده‌فرۆشی (ره‌نگبێ ئی وا هه‌بێ بلی مامۆستا لیره‌دا زۆر زیده‌پۆیی کردوووه‌، ده‌نا به‌هه‌شت چۆن به‌ خه‌لک ده‌فرۆشری؟) من ده‌لیم مامۆستا

راستەقینە ی گوتوو و هیچ زیندەپۆیی نەکردوو. هەر ئەو سالانە تەنانەت خەلیفە یەکی شیخی زەمبیلی کە نامەهۆی ناوی بێنم گۆیا ژنیکی زۆر جوانی لە سەر سێ دانگی بەهەشتی مارە کردبوو. هەموو خەلکی ناوچەش دەیانزانی تەنانەت من خۆم داکوکیم لێ دەکرد و دەمگوت وا نییە. کەچی خەلک پێیان وابوو منیش هەر لەو تێپەم بۆیە دەمەهۆی پاکانە ی بۆ بکەم.

بەلێ جا مامۆستا پێی دەلێ هە ی قورپت وەسەر چەندە بێهۆشی پێت وایە کەس ناتناسی بەلام ئەو هە ی ئایین و ژیریەکی هەبێ زۆر چاک ئەتۆ دەناسی و دەزانێ تۆ بۆیە خۆت بە سوننی نیشان دەدە ی تا بلێن ئەو هێتم (قطب) و خاوەنی پلە و پایە و روتبە ی گەورە یە!! بەلێ ئەتۆ سوننیەکی وای کە لە سایە ی تۆ و کەرامەتی تۆو ئەیمە هەم دین و هەم دنیا مان لە دەس دا. خەلک بە هیوای تۆ پشیتیندیان کردوو و روویان دە کار و کۆشش و خەبات و شۆرش نە کرد و تۆش لە هەموو پێشکەوتنیک دوورت خستەووە مەگەر دەس بە گونی تۆ بگرن دەنا هیچیان بە دەس نەماو!! تۆ خەلکت وەها بەرەو مردە پەرەستی راکیشا بوو کە رینگە ی راستت لێ ون کردبون و نەتەهێشت خۆیان وەدوای دەرد و مەرگی خۆیان بکەون و بۆ خۆیان چەکی داکوکی و بەرگری لە خۆیان پەیدا بکەن و داکوکی پێ لە خۆیان و ولات و زیدی خۆیان بکەن!!

چونکە دەتفەرموو فلان و فیسار لە ناو گۆرا ئاگایان لە ئێو هە یە و رینگە لە گاوران ئەگرن و نایەلن ئەوان زەبەرتان لێ بدەن و زەفەرتان لێ بێنن تەنانەت لە شەری یەکەم و دوو هەمی جیهانیدا دەتگوت ئەوان رینگە لە کافران دەگرن و ناهیلن بێنە بەغدا یە و ئێو لە جێی خۆتان دانیشن هیچتان بە سەرنایە. خەلکت وەها بە تەما کردبوو کە جەنابی شیخ هەر بە فووبەکی فرۆکە هەلەدووەرینێ

کهچی ئەو فلتەفلت و های و هوئیەیی تۆ هه موو به درۆ دەرچوو و هیچ شتیک به خەلک نەگەیشت و هیچیان بۆ روون نەبووه. بەلام له بهر بئیمیشکی و نەزانی و بئژیری خۆیان ئیستاگەش ههروهکوو خۆیان وان و له بهر کهریانیان به دل و به گیان هه ر بهندهی تۆن!! بهلام هۆبالی ئەو خەلکە ههژار و نەزان و بهدبهخته هه مووی هه ر به ئەستۆی تۆیه... تۆ یا شیخ سوننی به سهری بابی خۆت چاک دەزانی دهبی هه روا بی.

ئەمجا به توندی له دەمی دەدا و دەلی:

کهی سوننی وهک تۆیه؟! سوننی پهیرهوی بهرنامهی خودان و له سهه ر ریبازی راسته قینهی پیغه مبهری خودان و ریبواری ریگیه ی پیشینیان و جئ نشینی راسته قینهی وانن. سوننی بیگه وه زۆر پاکن و هه رگیز وهکوو تۆ نین که به درۆ و ده له سه مائی یه کتر بخۆن و یه کتر فریو بدن و فیلی له یه کتر بکهن:

ریبازی سوننیان زۆر ریک و راسته
ئەتۆ سوننی بی، خودا نه خواسته

چونکه له ریباز و (مذهب)ی سوننیاندا که ریبازی راسته قینهی پیغه مبهرو یارانیهتی، فیل و فووت و خوارو خچی و شیخ و میخ و

۱ - به داخه وه ئیستاش هیندیک کهس هه ر پتیان وابه که به هیممه تی غهوسی به غدا یه هه رگیز به غدا ناکه ویته ژیر چهنگی گاوران چونکه گلکۆی غهوس عه بدولقادی گه یلانی له ویتیه و گۆیا هه ر کاتی گاور چوونه ناو به غدا یه (تۆبی که له) که تۆبکی نه فسانه یی و تا ئیستا هیچ کهس نه یدیوه هه ر بۆ خۆی وه کار ده که وئ و هه موویان گولله باران ده کا و له ناویان ده با که چی نه وه چوار پینج ساله نه مریکایی و ئینگلیسی داگیریان کردوه و به که یفی خۆیان تیندا ده گه رین و هیچ هه وال و شویتنه وار یکیش له ترو تۆبی شیخه کان نییه.

لرۆ و ده‌له‌سه هه‌ر نییه و زانایانی سوننی به توندی دژ و نه‌یاری ئه‌و کاره‌ن.

به‌لکه ئه‌تۆ نه‌ک هه‌ر سوننی نی و به‌س، هه‌ر دوژمنی ئیسلام و موسلمانانیشی و گورگی له بیستی مه‌ردای و خه‌لکی چاو به‌ستراو هیتشتا نه‌یانناسیوی ده‌نا بی‌گومان ورگت به نووکه نيزان ده‌پرن و که‌له‌ی ناپاکت ده‌که‌نه گۆی شه‌قین و بیستی سه‌رت به کایه داخنده‌وه، جا ئا به‌و شیوه ده‌فه‌رموی:

فیلی شیخه‌کان

تۆی شیخی ئه‌هلی سوننه و جه‌ماعه‌ت؟
 به‌و هه‌موو که‌ید و فی‌ل و ته‌ماعه‌ت؟
 هه‌روه‌کوو پایی، به‌هه‌شت ده‌فرۆشی
 وه‌ی قورب به‌سه‌ر گه‌لی بیه‌ۆشی
 تۆ بۆیه سوننی، تا بلین قوتبه
 خاوه‌نی پایه و ساحه‌بی روتبه
 به‌لی تۆ قوتبی، قوتبی ژبانی
 دائیم گه‌ر ده‌خۆی له ده‌وری نانی
 به‌لی تۆ سوننی و سوننی وه‌هانی
 تۆ ئه‌حوالی خۆت چاکتر ده‌زانی
 به‌لی تۆ سوننی، ساحه‌ب که‌رامه‌ت
 ئه‌تۆی شافیعی رۆژی قیامه‌ت
 له سایه‌ی تۆوه و که‌رامه‌تی تۆ
 دین و دنیا‌مان هه‌موو له کیس چوو

به ئومیدی تو پشیمان کردوه
 دهستیان به گونت گرهویان بردهوه!!
 دهتفرموو فلان له ناو قهبری
 ریگه له کافر و بی‌دینان دهگری
 نایه‌لێ کافر بی‌نه به‌غدايه
 ئیوه دانیشن، چوو به سه‌رنایه
 وا به ته‌مانه هه‌زه‌تی شیخی
 هه‌ر به فویه‌کی ته‌یاره بیخی
 ئەم فلتە فلتە هیچ و پووچ ده‌رچوو
 وه‌بالی میلیلهت یا شیخ به‌مل توو
 ئیستیکه‌ش میلیلهت هه‌روه‌کوو خو‌نه
 به‌دل و به‌گیان به‌نده‌یی تو‌نه
 تو‌سوننی یا شیخ به‌سه‌ری بابی
 خو‌ت چاک ده‌زانی ده‌بی هه‌ر وا بی
 سوننی تا‌بیعی ئەه‌لی خو‌دانه
 سوننی په‌یره‌وی ره‌سوله‌للانه
 سوننی سالیکی ریگای سه‌له‌فن
 زاهیر و باتین، نیعمه‌ل خه‌له‌فن
 سوننی زۆر پاکن نه‌وه‌ک وه‌کوو تو‌ن
 به‌درۆ و ده‌سه‌مالی خه‌لک بخو‌ن
 ریگای سوننیان زۆر ریک و راسته
 ئەتو‌سوننی بی؟! خو‌دا نه‌خواسته

به‌ریز وخوا لیخۆشبوو مامۆستا مه‌لا که‌ریمی فیدایی پارچه
 هه‌لبه‌ستیکی زۆر جوانی له‌باره‌ی ئاوات وئامانج وخواست
 وویستی شیخه‌کاندا نووسیوه که‌بۆ بیره‌وه‌ری ئەو به‌پریزه‌وبۆ

پیرۆزی نیوی ئه‌و بویژه لیره‌دا ده‌یگونجینم.

ئه‌و پارچه‌ هۆنراوه‌ی کاتیک نووسیوه، که مه‌لا مسته‌فای بارزانی له کوردستانی عێراقی ده‌ستی به‌ شۆرش کردووه و ده‌نگی کوردی به‌رز کرد و ته‌وه‌ و به‌ گۆیی جیهانیانی راگه‌یاندووه.

جا به‌ هۆی ئه‌وه، که مه‌لا مسته‌فای به‌رپرێز له بنه‌ماله‌ی شیخه‌ به‌رپزه‌کانی بارزانییه‌ و، که دیاره‌ ئه‌وانیش هه‌میشه‌ له خزمه‌ت گه‌لی کوردا بوون، تا ئیستا خه‌یانه‌تیان لێ نه‌بینراوه، مامۆستا مه‌لا که‌ریمی ره‌حمه‌تی، مه‌لا مسته‌فای هه‌ر به‌ شیخ داواوه‌ ده‌نا مه‌لا مسته‌فا هه‌رگیز شیخ نه‌بووه‌ و قه‌تیش داوا‌ی شیخایه‌تی نه‌کردووه. به‌لکه‌ مه‌لایه‌کی دلسۆزی راسته‌قینه‌ی کوردو کوردستان بووه‌ و تا ژیاوه‌ ئه‌وپه‌ری دا کۆکی له‌ کورد و مه‌لای کورد کردووه. من خۆم له‌ بیرمه‌ که‌ جارێک مه‌لاکانی کوردستانی عێراقیی کۆکردبوونه‌وه‌ پێی فه‌رموو بوون: (مه‌لاینه‌! تا منتان هه‌م بۆخۆتان کارێک بکه‌ن ده‌نا داوا‌ی من ره‌نگه‌ ریگه‌تان نه‌ده‌ن.) ده‌نا شیخ و شۆرش و گه‌ل رزگا کردن شتیکی مه‌حاله‌.

شیخ مه‌حموودو شیخ سه‌عیدی پیرانیش هه‌ردووکیان هه‌رمه‌لا بوون و له‌ بنه‌ماله‌یه‌کی مه‌لازاده‌ هه‌لقولێون وجگه‌ له‌ شۆرشه‌ی مه‌لایانه‌ چیدیکه‌یان نه‌کردووه‌ و میژووی ژبان و خه‌باتیان روون که‌ره‌وه‌ی ئه‌و مه‌به‌سته‌یه‌.

جا ئه وهش بهسته هه لبهسته کههی مامۆستا مه لا کهریمی فیدایی
له مه پ وهزن و کیشی شیخان وه:

وهزنی شیخان

جه وههرم زۆره وه لسی جه وههر ئه من بی فه پ ده کا
داخ و ده ردی ئه و زه مانه ی ئیمه بی جه وههر ده کا
دوژمنی که س نیم و چبکه م به حری شیعرم دیته جۆش
هه ر به ویننه ی خه یگه رۆنی زه نگه ئه رۆ سه ر ده کا
من ده دم په ندی له بۆ شیخم ئه گه ر زیوه ر نه بی
گه ر که رامه تدار بی به و په نده ئه و باوه ر ده کا
پیتی ده لیم ئه ی شیخه تۆ بره وانه شیخی هه نده ران
هه روه کوو شیخه ده گه ل تۆپ و ته یاره ی شه ر ده کا
ئه و که وا داوایی ماف و سه ره بخۆیی گه ل ده کا
روو له یاسایی به رپیزی دینی پیغه مبه ر ده کا
تۆش دلت ئه ورۆ له نیو ده ریا و گۆلی ئاره زوو
حه ز له کیژی چاو که ژال و یاری ره نگ ئه سمه ر ده کا
شیخی خه لکی مه نزلی کینو و چیا یه و هی منیش
خه و له نیو خانوویی به رز و دۆشه کی مه خمه ر ده کا
شخی خه لکی عاشقی تۆپ و تفه نگه و شیخه که م
ده ستبازی هه ر ده گه ل یاری سمت مه رمه ر ده کا
شیخی خه لکی کۆنه چو غیککی له به ردا دیته ده ر
شیخه که ی من خو عه بایی سه وزی بی ئه سته ر ده کا
شخی خه لکی له تکه نانیککی هه بی ده یدا به خیر
شیخی من داوایی پوو ل و پاره و زیوه ر ده کا
شیخی خه لکی دیته مه یدانی وه کوو به وری به یان
روو له ده سته ی دژمن و کیشه و شه ر و سه نگه ر ده کا

دژمنی نامه‌رد ده‌شکینتی له چۆل و کیو و کهز
 ده‌یگرێ ده‌ستی ده‌به‌ستیت و ده‌می قه‌متەر ده‌کا
 شیخی من هه‌روا به‌ ده‌رویش و به‌ پرچ و موویی ریش
 بی‌ری داگیر کردنی سه‌رچاوه‌یی که‌وسه‌ر ده‌کا
 شیخی خه‌لکی هه‌ز له‌ لاوی زیبه‌رک و زانا ده‌کا
 شیخی من مه‌یلی خه‌لیفه‌ی شته‌نه‌زان و که‌ر ده‌کا
 شیخی خه‌لکی وا له‌ نیو خویتاوه‌ جلکی بوو شه‌لال
 شیخی من به‌ درۆ به‌ فرمیتسک ردیتی ته‌ر ده‌کا
 شیخ ئەوا هه‌ولێ ده‌دا بو‌ سه‌ر بلندی قه‌ومه‌که‌ی
 شیخی من هه‌ر باسی جندی سه‌ر زل و شه‌شپه‌ر ده‌کا
 شیخی من ئەورۆ به‌ ته‌پل و زه‌رگ و ده‌رویشی شرۆل
 روو له‌ بو‌ نانی له‌ گوند و ته‌کیه‌ و مینه‌به‌ر ده‌کا
 شیخی خه‌لکی قاره‌مانیکه‌ له‌ شه‌ردا نابه‌زێ
 شیخی من کاتی شه‌رێ ده‌بییه‌ ، زه‌رد و ته‌ر ده‌کا
 من ئەوهم پێ سه‌یره شیخی من له‌ دێدا هه‌مه‌ده‌می
 مامه‌ سو‌فی ته‌مه‌بەل و مل‌بان و لۆزه‌نده‌ر ده‌کا
 ئە‌ی خودا چۆنی به‌راه‌ر که‌م ده‌گه‌ل شیخی خه‌لک
 کردنی ئەو کاره‌ من دووچاری ده‌ردی سه‌ر ده‌کا
 بو‌ خه‌لیفه‌ و شیخه‌ دنیا بوو به‌ حه‌شری نیره‌که‌ر
 هه‌ر فیدایی دیت و له‌و حه‌شره‌ی سه‌ری خۆی ده‌ر ده‌کا

ره‌نگه‌ ئەو‌پرسیاره‌ له‌ مامۆستا مه‌لا که‌ریمی ره‌حمه‌تی بکری که
 به‌رپێز چۆنه‌ مه‌لا مسته‌فای ره‌حمه‌تیت به‌ شیخ داناو؟ هه‌روه‌ها
 چۆنه‌ ئەو‌که‌له‌ پیاوه‌ت به‌ شیخی خه‌لکی ناساندوو؟
 له‌ و‌لاما من ده‌لیم دانانی مه‌لا مسته‌فا به‌ شیخ هه‌روه‌ک گوتم
 به‌و بو‌نه‌وه‌یه‌ که‌ ئەو‌به‌رپێزه‌ له‌ تۆره‌مه‌ی شیخه‌ به‌رپێزه‌کانی
 بارزانی سه‌ربه‌رزه‌ و‌ئه‌وه‌ش، که‌ ده‌لی شیخی خه‌لکی، ئەوه‌ جگه‌ له‌

وینیکی هۆنه رانه چی ترنیه. چونکه ئەگه ربه ئی خۆی دانابا پی هه لگوتنه که ی هینده خاوه ن چه خه ره نه ده بوو.

سه ره پای ئەوهش هۆنه ران ئەوجۆره وهینه یان زۆرن، شتی خه لک به ئی خۆیان و ئی خۆیان به ئی خه لک وههروه ها خۆیان به خه لک و خه لک به خۆیان نه دانین و هه مووشی هه ربۆ رازاندنه وهی هه لبه ست و وتاره.

لال بم بو نه ته وهی کورد

باوه له نیو کورده واریدا کاتیک که سیک دهرد و به لایه کی به سه رهات یان تووشی که ند و کۆسپ و گیروگرفتی که بوو یان زیان و خه ساره تیکی لیکه وت و کابرا نه یده توانی بۆی تیهه لینیته وه وله و به لایه رزگاری بکا خۆی بۆ کویر و کپه لال ده کا و ده لئ بۆی کویر بم یان بۆی لال و که پ بم یان بۆی نه مینم و هتد. واتا بریا له باتی ئەوهی که ئەتۆ ئەو دهرده ت به سه ر ده هات من ئاوا و ئاوام به سه رهاتبا و به لام تۆ یان ئەوم به و شیوه نه دیته یاه.

جا مامۆستاش کاتیک ئەو هه موو دهرد و به لایانه له سه ر سه ری کورد ده بینئ و پیتی چاره سه ر نا کرین و به و هه موو داد و هات و هاوار و به و هه موو تانوت و ته شه ر و به و هه موو پینشیار و رینوینی ته نانه ت به ه یچ کوپیه ک ناگات و یه ک هه زاره می تاسه و ئاره زوو هکانیشی نایه نه جئ وه کوو نا هو میدیکی ده س له هه موو پچکیک برا و ده س ده کا به ناله نال و به باس کردنی دهردی گرانی که له که ی و خۆی بۆ لال ده کا و ئیتر هه ر له و کاته شدا تانه و ته شه ر یان لئ ده دا و سه رکۆنه یان ده کا و ده لئ که لی کورد له نیو دژمنانی تورک و فارس و عه ره بی خۆیدا وه کی ئەسه پییه ک که له

بیوی دوو به‌رداندا هه‌لکه‌وتبێ و وه‌خته به‌ جارێکی نیخه‌په‌ستی بکه‌ن و بیپلێشیننه‌وه و به‌ ته‌واوی جیقی ده‌ربینن و به‌ مه‌ته‌له‌ی کوردی (ئه‌و لام تات و ئه‌م لام تات، وه‌ی بابه‌ جیقم ده‌ره‌ات).

پاشان پێ به‌ زاری هاوار ده‌کا و ده‌لێ له‌به‌ر زوڵم و زۆر و سته‌می فارس و تورک و عه‌ره‌بان که‌ به‌ هه‌موویان سواری شانی کوردان بوون و خه‌ریکن ده‌یخنکێنن!! هه‌ی خه‌لکانی خوا و خواناسه‌کان! فریا که‌ون کورده‌گه‌ل مرد!! هاوار هاوار هاوار!!
 ئه‌مجا بۆ خه‌لکی خوا روونی ده‌کاته‌وه که‌ ئه‌و کورده‌ هه‌ژاره‌ بۆچی وای به‌سه‌ر هاتوه‌ و به‌ هۆی چی ئاواي لێهاتوه‌ و ده‌لێ چونکه‌ ئه‌وه‌نده‌ گه‌لیکی بێهه‌ست و ده‌ماره‌ که‌ هه‌ر که‌س هاته‌ سه‌ری و داواي ئاغایه‌تی له‌ سه‌ر کرد له‌باتی ئه‌وه‌ی که‌ مه‌ردانه‌ لێی راهه‌رێ و به‌ مست گرچووی بپه‌رێ و به‌ زله‌ لاچاوی سووره‌وه‌ کاو به‌شه‌ق سمته‌ی بته‌زینێ و قوونی بدێ، کپنۆشی بۆ ده‌با و هه‌رچی ئه‌و بیلێ قبوولی ده‌کا و ده‌ستی بۆ به‌ سینگیه‌وه‌ ده‌نێ.

سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش کورده‌کان کاتیک که‌ روویان کرده‌ ته‌کیه‌ و خانه‌قایان که‌ بنکه‌ی به‌دخوازی و رێبازی ریابازی و فیلبازی و پایه‌گای دژی گه‌لی و دژی ئایینن به‌ جارێک له‌ فیه‌رگه‌و زانیاری و هه‌موو پێشکه‌وتنیک ته‌وه‌لا بوون و دوور که‌وته‌نه‌وه‌و له‌ جیاتی هه‌موو کار و پێشه‌ و پڙگالیک ته‌پل و ده‌ف و دمبه‌گ و که‌شکوڵ و ده‌سحیپ و رشته‌ و شوڵ و دوگرد و وه‌کازیان ده‌س دانێ و هه‌موویان بوونه‌ به‌ ده‌رویتش و گه‌ریده‌، که‌ ئه‌وه‌ش به‌ هه‌یج ده‌ردیکی وان ناخوا و هه‌یج زامیکیان چاره‌ ناکا و به‌و جووره‌ هه‌موو برینه‌کانیان ته‌شه‌نا ده‌بن و چلکی ده‌که‌ن و سه‌ره‌نجام پێیان ده‌مرن. ئیتر هه‌ر بۆیه‌شه‌ که‌ وا ره‌زیل و مه‌نده‌مۆر و کز و لاواز و ره‌نگ زه‌رد و بێهێزن.

پاشان دهفهرموئى وه نه بئى ئەو كه له هه مووى هه رئاوا بئى هه ست و بىرو هۆش بئى و هه مووى هه ر ئاوا كه وچ و كه مچه و نه زان بئى و كه لىكى خه مخۆرى وهك من تا ئىستا له تاو دهردى كوردى سه رى نايه وه و ئەو ئاوات و ئامانجهى برده ژيئر گلى.

ئهمجا ئەمه ئەگه يه نئى كه خۆي هه رچه نده وهكوو كۆيى ده ماوه ند قايم و قۆل و پته و و به هئيز و خۆراگره به لام به و حاله ش هه ناسه ي سارد و ئاهى ناھومئيدى و بئى هيوايى له ده وهرى بۆته ته مومژ و ئاسۆي هيواي لئى تاريك كر دووه. هه ر ده لئى كۆيى ده ماوه نده و مژى لئى هالاوه!!

پاشان باسئىكى ميژوويى ده كئيشئته پئيش و ده فهرموئى كه گه لى من هه مئيشه هه ر ئاوا نه بووه، به لكه له مه و پئيش كه لىكى چوست و چالاک و ئازا و ژيرو هۆشيار و مه رد و نه به ز بووه. هه موويان ريكوپئىك و خاوه ن باور و متمانه به يه كتر بوون و هه موويان خۆگرو خۆراگر و هاوپاز و هاودهردى يه كتر بوون. جا به تايبه تى له ده ورائى سه ردارى كوردى مو سلمان سه لاهه ددينى ئەيىوبى هئىچ كه ل و هۆزئىك له دنيا دا وهكوو كورد نه بووه و له سه ر كوره ي زه وى هئىچ نه ته وه يهك نه يتوانيوه وهكوو كورد بئته وه و يه كه تازى مه يدانى به زئنه (مسابقه) بئى چونكه كورد هه ر ئەوك ورده يه كه له چاخى سه لاهه ددينى ئەيىوبى وهك كۆيى ئەلوه ند و قه نديل و زاگرو س له به رابه ر هئيرشى لافاوى جووله كه و فه له و گا وره كانى رۆژئاوايى و ئوروپاييدا چه قى و خۆي راگرت.

ئهمجا باسى گه وره يى و گرئنگى ئەو شه ره سه خته كه ئوروپاييه كان له گه ل گه لى كورد به تايبه تى و هه موو ئيسلاما به گشتى كرديان و به سهريان داسه پاند دهكا و دهفهرموئى:

چ كه ليك بوو كه به دريژايى حهوت سال له گه ل حهوت پادشاي

ئاییدا شه‌ری کرد؟ مه‌گه‌ر هه‌ر کورد نه‌بوو که به‌ ته‌نیا بی‌ئهووی خه‌لیفه‌ی ئالی عه‌باسی‌ش یارمه‌تی بدا و ته‌نانه‌ت بی‌ئهووی سه‌ربازیکی‌شی بۆ بنی‌ری له‌ به‌راه‌ه‌ر ئه‌و هه‌وت ده‌وله‌ته‌ گه‌وره‌دا مه‌ردانه‌ راه‌ستا و هه‌مووشیانی به‌ چۆک‌دا هه‌ینان. ئه‌دی له‌و حاله‌ته‌ تورکی... له‌ کوی و فارسی... چی ده‌کرد و له‌ کوی بوو!

ئه‌گه‌ر راستیت ده‌وی ده‌بوایه‌ تا رۆژی په‌سلان هه‌موو خه‌لکی ئاسیا و ته‌واوی موس‌لمانان مه‌منوونی کوردان بن و سوپاسیان بکه‌ن که ئه‌و به‌لا گه‌وره‌ی له‌ سه‌ر لا‌بردن و بۆ دا‌کۆکی له‌ ئیسلام و موس‌لمانانی جیهان و له‌ خاکی پاکی ئیسلام ئه‌وپه‌ری فیدا‌کاری و له‌ خۆ بور‌دوویی نیشان داو سه‌ریشی پی له‌ به‌ردی ئه‌لحه‌دی دان و هه‌موویانی تیک شکاندن و به‌ جۆریکی وه‌ها ته‌مبیتی کردن که تا ئیستاش نیزیکه‌ی دوا‌ی نۆسه‌د سالی نه‌یانو‌یراوه‌ و نه‌یان‌توانیوه‌ که جاریکی دیکه‌ بی‌ری هه‌یرش بر‌دنه‌ سه‌ر ئیسلام و موس‌لمانن بکه‌ن.

به‌لی گورژی گوته‌نی:

له‌ ده‌ورانی سه‌لا‌حه‌ددین و شه‌یرکۆ خانی کور‌دیدا هه‌موو دو‌ژمن هه‌له‌ستان و به‌لام سه‌ریان له‌ به‌ردی دا چه‌لیبا و خا‌ج په‌ره‌ست و جووله‌که‌ و گا‌ور به‌ تیک‌رای بی‌هوویان هاته‌نه‌ مه‌یدان و شکاندمانن به‌ ئازایی به‌ئینیان دا له‌ قورئان و له‌ ئیسلام و موس‌لمانان نه‌هه‌یلن شو‌په‌نه‌وار و بنکه‌نه‌ گه‌پ‌چا‌ری ده‌ورانان به‌ پش‌تیوانی په‌زدان و به‌ هه‌یزی په‌که‌تی و ئایین وه‌ کارن خه‌ست چه‌کی با‌وه‌ر شکاندن دژمنی تاین هه‌تا په‌ک بو‌وین ئا‌وا بو‌وین نه‌بوو ها‌وچه‌شن و مانه‌ن سنو‌وری دو‌وری ئیسلامی به‌ هه‌یزی با‌وه‌رن ته‌ندن زرا‌و و نه‌تره‌یان چ‌وو دژمنانی ئایینی په‌زدان

گه لیکن یارمه تی بی هیژ و دهستان کرد وه کوو مهردان
 نه یاران له خۆبایی وه خو کهوتن به خۆرایی
 به تیکرا هاتنه مهیدان و شکاندمان به ئازایی

ئه مجا دیته سه ر ئه وه که ئاهو هه ناسه هه لده کیشی بۆ ئه وهی
 که هه موو تیره و بنه ماله کانی کورد خه سار بوون و هه یج که لک و
 به هره یه کیان بۆ گه له که ی خۆیان نه بووه. چونکه ئه وه ونده له یه ک
 دوور و بی یه که تین که هه ر تیره یه ک خۆی به ته نیایه و له گه ل
 ئه وانی دیکه دژ و نه یار و نارێکه. جا له میرا وده لسی را بگره هه تا
 هه مه وه مند و هتد. ده لئ به تاییه تی ته ماشای تیره ی میرا وده لسی که ن
 که یه کیکه له تیره کانی گه وهری کورده واری و له شه ری دووه می
 جیهانی دا چۆن له گه ل سئ ده ولته تی گه وره به شه ر هات و چۆنیش
 هه ر سێکیانی به چۆکدا هینا و لمبۆزی پئ په زه وی خستن و ئیتر
 هه ر سێکیانی له شه ردا به زاند و زه بری گرچوو بپی دا له هه ر
 سێکیان. یه که م هه لمه تی خۆی بۆ ده ولته تی تورکان برد و زه بریکی
 وه های لیدان که له شاری ئه سته مبول پیتخه تی ئه و میریبه
 سه رۆکی ئه و ده ولته ته له رزی و نه تره ی چوو و به جاری تۆقی.

هێرشێ دووه می خۆی بۆ ده ولته تی ئیران برد و پاشی شه ریکی
 خه ست و خۆیناوی ره زاخان پاشای ئیران بۆ پته و کردن و تازه
 کردنه وه ی هیژه شه پرزه بووی خۆی په نای برده به ر کێوی
 ده ما وده ندو بنکه ی فه رمانده ری و به رپۆه به ری کاروباری شه ری برده
 دامینه کانی کێوی سه ر ده ئاسمان هه لچوو ده ما وده ند و ئیتر
 هه لمه تی سێهه مینیشی ئه وه بوو که هه لمه تی له هێزی ئینگیزی
 داگیرکه ر دا و له ده ربه ندی بازیا ئی را هه تا به غدا یه ره پپی ناو له
 به شیکی زۆری خاکی پاکی کوردستان وه ده ری نایه وه، جا له گه ل

ناتهبای و نارێکن و په‌یمان و به‌لێنیه‌کیان له‌ به‌یندا نییه‌،
 ئه‌گه‌رچی له‌بهر زۆریانیش نایه‌نه‌ ئه‌ژمار له‌ نیو گهلانی جیهاندا
 هه‌ر سووک و چروک و ره‌زیل و بی‌قیمه‌ت و نرخ و پوکن. پاشان
 روو ده‌کاته‌ خودای گه‌وره‌ و لێی ده‌پارێته‌وه‌ و به‌ هه‌ژاری
 ده‌سته‌کانی به‌رز ده‌کاته‌وه‌ و ده‌س ده‌کا به‌ تکا و نزا و سکا‌لای
 خۆی وه‌ک مه‌ردانی به‌زدانی سه‌ره‌نجام هه‌ر بۆ لای خوای خۆی
 ده‌باته‌وه‌ ده‌لێ:

خودایه‌! خۆت ده‌زانی که‌ حا‌لی کوردان چۆنه‌ و که‌وايه‌ خۆت
 به‌زه‌یی و روحم‌ت پێیاندا بی که‌ ته‌نیا به‌زه‌یی و ره‌حمه‌تی تۆیه‌ له‌
 فریای هه‌مووکه‌س دێ و ئیتر بیکه‌ به‌ خاتری گه‌وره‌یی و
 خۆشه‌ویستی هه‌ننه‌شی محمه‌د و به‌ میهره‌بانی خۆت، روحم‌یکیان
 پێ بکه‌ به‌و شیوه‌ ده‌س پێ ده‌کا:

لا‌ل ب‌م بۆ نه‌ته‌وه‌ی کورد

له‌ به‌ینی تو‌رک و فارسا میلیله‌تی کورد
 وه‌کی ئه‌سه‌پیه‌که‌ ما‌به‌ینی دوو به‌رد
 له‌ غه‌دری تو‌رک و جه‌وری فارس‌ی غه‌ددار
 هاوار ئه‌ی عاله‌م وه‌لا کورده‌گه‌ل مرد
 ئه‌وه‌ند قه‌ومیک‌ی بی‌حی‌سس و ده‌ماره
 ته‌وه‌ی هاته‌ سه‌ری سو‌جده‌ی له‌بۆ برد
 که‌ روویان کرده‌ ته‌کیه‌ و خانه‌قایان
 ته‌وه‌لایان له‌ عیلم و مه‌ده‌ره‌سان کرد
 به‌ ته‌په‌ل و دم‌به‌گ و که‌شکۆل و ریشه‌
 به‌ ته‌سه‌بیح و وه‌کاز و شو‌ل و دوو‌گرد

هه موویان بوونه ده رویتش و گه پیده
 ره زیل و مه نده مۆر و رووت و رهنگ زهره
 گه لئ وهك من له دهردى قهومی كوردی
 سه ری خۆی نایه ژیر خاك چه سه ره ته و مه نده
 له مه و پيش ميلله تئى بوون چوست و چالاك
 له مه و پيش ميلله تئى بوون عاقل و مهرد
 هه موویان ريكوپيكت و مووعته بهر بوون
 هه موویان خوگر و هه مرآز و هه م دهرد
 له ده وری شاسه لاهه ددینی كوردی
 چه ميلله ت نه بووه وهك كوردان له سه ره عهرد
 كه هات بو ئاسیا لافاوی غه ربی
 چه قهومی پيشی گرت وهك كینوی نه لوه نده
 چه ميلله ت بوو له توول و عه رزی چه و سأل
 له گه ل چه و پادشای غه ربی شه ری كرد
 له كوئ بوو تورکی بهد نه فعال و كردار
 له كوئ بوو فارسی ناهه موار و نامهرد
 خه لیفه ی مالخوری ئالی عه باسش
 چه ئدیم دادی نه دان چه تتا به یهك فهرد
 هه تا روژی قیسامهت ئاسیایی
 ده با مه منوونی كوران بان وه کی عه بد
 هه ناسه ی سارد و ئاهی ناهو میدی
 له ده و ره م بوته ته م ههروهك ده ماوه نده
 له بهر بی خواوه نی پاکی خه سار بوو
 نه گه ر میراوده لی بوو گه ر هه ماوه نده
 ته ماشا عه شه ره تی میراوده لی كه ن

به سێ جار سه‌توه‌تی سێ ده‌وله‌تی برد
 له‌ ئه‌وه‌وه‌ زه‌ربه‌تیک‌ی دا له‌ تورک‌کان
 له‌ ئه‌سه‌مه‌بووله‌وه‌ له‌رزی خوداوه‌ند
 دووهم ده‌ردیک‌ی دا سه‌رداری ئی‌ران
 ره‌زاخان ئیلتیجای برد بو‌ ده‌ماوه‌ند
 سه‌یه‌م شه‌قی گه‌یانده‌ هی‌زی ئینگلی‌ز
 به‌ بازی چ‌وونه‌ به‌غداوه‌ له‌ ده‌ربه‌ند
 وه‌کوو میراوده‌لی پینج سه‌ده‌ شه‌یره‌ت
 له‌ کوردان بو‌ت بلیم بی‌میس‌ل و مانه‌ند
 وه‌لی چ‌ونکه‌ له‌گه‌ل یه‌ک ناته‌بانه
 له‌ به‌ینیاندا نی‌یه‌ هی‌چ عه‌هد و په‌یوه‌ند
 له‌ به‌ینی میلیله‌تان سووک و ره‌زیلن
 ته‌گه‌رچی نایه‌نه‌ ژیر هه‌دد و ژیر عه‌د
 خودایه‌ خو‌ت ته‌ره‌حوم که‌ی به‌ کوردان
 به‌ لوتفی خو‌ت و بو‌خاتری محهمه‌د

عه‌شه‌تی میراوده‌لی

تیره‌ یا عه‌شه‌یره‌تی میراوده‌لی یه‌کیکه‌ له‌ تیره‌ و هۆزه‌کانی
 به‌ناوبانگی گه‌لی کورد، که‌ له‌ کۆنه‌وه‌ له‌ ناوچه‌ی پۆده‌ری‌دا
 دانیشتوون. پۆده‌ر ئیستا که‌ ناوچه‌یه‌که‌ له‌ کوردستانی عێراقی و
 ناوه‌نده‌که‌ی شاری قه‌لادزییه‌.

وشه‌ی پۆده‌ر له‌ ما‌کا (په‌شته‌ده‌ر) که‌ په‌شت ده‌ربه‌ند بووه‌ و
 مه‌به‌ستیش په‌شت ده‌ربه‌ندی په‌مکان و اتا ده‌ربه‌ندی په‌شت رانییه‌.

بنه ماله‌ی میراوده‌لی له ماکا کوردی خالیدی، ههروهک فهیزوللابه‌گی بانه‌یی و داره‌شمانه‌یی هه‌موویان یه‌ک به‌ره‌بابن ووه‌ک ده‌لێن باپیره‌ گه‌وره‌ی هه‌موویان هه‌ر یه‌که.

هیندیک له‌ پۆده‌رییه‌کان له‌ مه‌رگه‌دا نیشته‌جێ بوونه‌ وگۆیا میراوده‌لی و بابانی دوو به‌ره‌بابن و تۆره‌مه‌ی دوو بریانیان که‌ به‌ نیوی میرئاوده‌ل (میر عبدالله) و فه‌قی ئه‌حمه‌دی داره‌شمانه‌یی به‌نیوبانگن. جا بابانییه‌کان له‌ فه‌قی ئه‌حمه‌د و میراوده‌لییه‌کانیش له‌ میرئاوده‌ل پاشه‌که‌وت بوون.

وه‌ک ده‌لێن داستانه‌که‌ ئاوا ده‌س پێده‌کا: له‌ رۆژگاری رابردوودا دووبرا هه‌بوون به‌ نیوی کاکه‌میروکاکه‌شیخ که‌ له‌ هه‌ریمی مه‌رگی دا ده‌ژیان و به‌ هۆیه‌ک که‌ بۆئێمه‌ روون نییه‌ هه‌ردووکیان کوژراون. خیزانی کاکه‌میر له‌و کاتی‌دا دووگیان ده‌بی و دوا‌ی ئه‌و پرووداوه‌ ده‌لته‌زێنه‌ ده‌چێته‌ خدرانی که‌ له‌ مه‌لێنه‌دی چنارانی پشته‌ی خه‌له‌کانییه‌ (ومنیش له‌ سا‌لی ١٣٤٨ زستانه‌که‌ی به‌ فه‌قییه‌تی له‌ چناران و له‌ مانگه‌ په‌مه‌زانه‌که‌شدا به‌ مه‌لا ره‌مه‌زانی له‌ بنکه‌ی پێشمه‌رگه‌ی مه‌لا مسته‌فای په‌حمه‌تی له‌ خه‌له‌کانی و مه‌لای لقی حه‌ وتی هیزی فارس باوه‌ بووم . که‌ فه‌رمانده‌که‌ی کورپه‌ کوردیک موس‌لمان به‌ نیوی گو‌له‌ باغ بو. یادی ئه‌و کاته‌ به‌خێر) ئه‌و بیوه‌ژنه‌ له‌وێ کورپکی ده‌بی و نیوی ده‌نی ئه‌حمه‌د، وه‌کو هه‌ر بیوه‌ژنیکی هه‌ژاری کورد، کورپه‌که‌ی به‌ ده‌رد و په‌نج پێده‌گه‌یه‌نی و گه‌وره‌ی ده‌کا.

به‌لام له‌ پێش گه‌وره‌ بوونی ئه‌حمه‌د به‌ هه‌ره‌هۆیه‌ک بی که‌ ئه‌وه‌ش بۆ ئێمه‌ نادیاره‌ که‌ بۆچی له‌ خدارنیش ده‌روا و ده‌چێته‌ گوندی داره‌شمانه‌ که‌ له‌ حه‌وت می‌لی رۆژه‌لاتی شاری قه‌لادزییه‌. ئه‌مجا ئه‌حمه‌د ده‌نیرێته‌ نیو فه‌قییان و بۆ مه‌لایه‌تی پێی ده‌خوینێ.

له بهر ئه وهی فهقییهکی زۆرچاک وزیرهک ووریا دهبی زۆر به زوویی نیوی دهکا و به نیوی فهقی ئهحمه دی دارهشمانهیی له کوردستاندا نیوبانگی دهپوا.

ئهحمه د سه رهپای ئه وهش که زۆر زاناو دانا و زیرهک دهبی، زۆریش قاره مان و پاله وان و مهردیکی رهشید و ئازا دهبی. له شه پری موسلمان و کافراندا به شداری دهکا و گه لیک دلیری وره شیدی له خۆی ده نوینئ. خاتوو که یغان" کچی شای فه پهنگ که سه رکرده ی به شیک له سوپاو پاله وانیک ی زۆر ئازا و نه به ز دهبی و، تا ئیستا هیچ یهک له پاله وانه کانی موسلمان نه یویراوه ئی و پشتیان له عه ردی نه داوه، فهقی ئهحمه دبه ئاسانی ده یگرئ و یه خسیری دهکا و له مهیدانی شه ری ده باته دهر و ده یهه وی بیباته وه مالی خۆیان.

له رییه تووشی شیریک ده بن وبه گزیاندا دی، فهقی ئهحمه د له شه ری له گه ل شیره که دابه سه ختی بریندار دهبی و که یغانیش مه لدئ و خۆی قوتارده کا. ئه ویش دوا ی چاک بوونه وه ی زامه کانی به دوا ی که یغاندا ده گه ریته وه و ده بیینیته وه. جا خاتوو که یغان چونکه له بنی را خۆی بۆ که سیک دانا وه که پی بویرئ و بتوانئ به سه ریدا زال ببئ و له راستیشدا شی ت و شهیدا و ئه وینداری فهقی ئهحمه د ببوو، له گه لی ده گه ریته وه و ویکرا دینه وه داره شمانه و دهس دهکن به ژیان و سی کورپیان ده بن که هر کامه له وی دیکه قاره مانتر دهبی.

یه که میان بابا سوله یمان بووه که با پیره گه وره ی بنه ماله ی بابانییه کانه و زنجیره ی پادشایانی کوردی موسلمان ی بابانی له وی باشه که وت بووه وه موویان له تۆرهمه ی ئه و قاره مانه ن. دووه میان خان بود اغه که ئه ویش با پیره گه وره ی بنه ماله ی گه وره ی میراوده لیه کانه، ئیتر میراوده لی و پـژده ری

ونوره دینییه کان هه موویان له نه تهوهی وین. خان بداغ کورپکی ده بی به نیو میراوده ل که میراوده لیبیه کان له وین له گوندی نوره دیندا که له چوار میلی باشووری رۆژ هه لاتی قه لادزییه نیشته جی ده بی. به داخوه کوره که ی دیکه ی فه قی ئه حمه د که وه ک ده لێن موکریانیه کان له تۆرهمه ی وین بۆمان روون نه بووه ناوی چیه. جا هۆنه ری هه ست ناسکی کورد خاله مینیش له و پێیه د ا زۆر به بی هیوا ییه وه تاسه ده رده پێی و ده لێ:

تۆ بلیی بو مه به یا بی مه ردیک
 تۆ بلیی هه ستی له نیو کورد کوردیک
 بلێ من کوردم و هه ر کوردم ئه وئ
 جگه له و مافه هه چی بی نه یه وئ!
 تۆ بلیی یه کدری کوشتن به س که ن
 تۆ بلیی گوئ له قسه ی هیچ که س که ن!
 تۆ بلیی تۆرهمه گیر خا قه له می
 به روو ی ئه و قه له می بکا هه له می
 نا هو می د نین له به زه ت ئه ی خوایه
 هه می له م شو ئته هه می ش له دوایه

چه ند چوارینه له مامۆستا وه

مامۆستای به پریز و خو شه ویست هه رگیز کاری هه لبه ست هه لبه ستن وه و نرا وه هۆنینه وه نه بو وه، ئه گه رد هه بینه که ئیستا د یوانیکی ئاوا گه و ره ی هه یه هه موو هه ره لپشتنی ده رد و کول و نا له ی دله و کولدی ده رونی بریندار و پر له زامیه تی و نیشان دانی هه ست و هاوار و سۆزی دلسۆزییه که بی ئیختیار ده ری

هوارو داد و بیداد و هیندیک جاریش نزا و پارانهوه و لالانهوه دەس پێ دەکات و له بهر خوای گهورهوه ههڵدەباوهشکێ و گه‌لیک جاریش هه‌لمه‌ت ده‌باته‌ سه‌ر هیندیک باوی پرۆپووج و به‌ هۆنراوه‌ ناگرینه‌کانی بۆمبارانیان ده‌کا و زۆریش وا هه‌یه‌ هێرش ده‌باته‌ سه‌ر خودی پرۆپووج و خه‌راپه‌که‌ و له‌ به‌ر پێیاندا پلجی ده‌کاته‌وه‌ و ده‌یه‌پاری.

ئامانجی مامۆستاش له‌ هۆنراوه‌ هۆنینه‌وه‌ ته‌نیا به‌ر به‌ره‌کانی کردنی خه‌رافات و پر و پووج په‌رستی و ئه‌و شتانه‌ که‌ له‌ ئایینی پیرۆزی ئیسلام زیاد کراون و باوگه‌لی نا‌ره‌وا و له‌ ناو بردنیا‌نه‌. هه‌ر بۆیه‌ش گرینگی نه‌داوه‌ به‌ چۆنیه‌نی هۆنراوه‌ و کزی و لاوازی وشه‌و وته‌ و رسته‌ی به‌لاوه‌ گرینگ نه‌بووه‌ و بۆ ریکۆپیک کردنی هۆنراوه‌که‌ و اتا و کاکلی مه‌به‌سته‌که‌ی تیک‌نه‌داوه‌ و زۆرت‌ر گرینگی به‌ مانان و مه‌به‌ست داوه‌، نه‌ک به‌ وشه‌ و رسته‌ ته‌نیا گرینگی داوه‌ به‌ هێز و وزه‌ی مانا و واتا و مه‌به‌ستی هۆنراوه‌ که‌ له‌ راستیشدا هه‌موو مه‌به‌سته‌کانی یه‌ک له‌ یه‌کی به‌هێزتر و جوانتر و گرینگ و گه‌وره‌ترن.

جا هه‌ر بۆیه‌ زۆربه‌ی هۆنراوه‌کانی مه‌سنه‌وین که‌ بۆ نووسینی مه‌به‌سته‌گه‌لی جۆراوجۆر و میژوو داستان به‌کارده‌برێ و به‌ زۆری که‌لکی له‌و شتیوه‌ و جۆره‌ هۆنراوه‌ی وه‌رگرت‌وووه‌. چه‌ن به‌سته‌یه‌کیشی غه‌زله‌ن و که‌میکیشی چوارینه‌ن. جا هه‌ر بۆ نموونه‌ له‌و چوارینه‌ی خواره‌وه‌دا که‌ له‌باره‌ی بنه‌ماله‌ی نه‌قشبه‌ندی نووسیه‌وه‌تی ده‌فه‌رموێ ئه‌و تیره‌ جیا له‌ خه‌لکه‌که‌ گۆیا نه‌قشین و نوقمن له‌ یادی خودا و له‌ خه‌لک بیگانه‌ و ره‌مه‌کین. له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌ باراشی ده‌با بۆ ناشی بیجگه‌ له‌ یادی که‌ره‌شین هه‌یچ شتیکی دیکه‌ی له‌ دلدانییه‌ و ئیتر وه‌ک ده‌لێن کابرایه‌ک هه‌بوو چه‌ند کۆری بوون و خۆی ژنه‌که‌ی نه‌ما‌بوو. هه‌یچیشیان نه‌بوو ژنی پێ

بێنێ. رۆژێک بێکوهه دانیشتبوون و باسی ژن هینانیاں دهکرد و سه‌ره‌نهام یه‌کیکیان گوتی وهرن با له پێش هه‌مووماندا ژنێک بۆ باوکمان بێنن و خۆشتان ده‌زانن که جگه له گۆی درێژێک هه‌چی دیکه‌مان نییه که‌وايه با ئه‌وی بۆ باوکمان به ژن بدهین.

به‌لێ زۆر، یان که‌می پێچووکاره‌که نه‌کرا وله دوايیدا هه‌ر که کوربه‌کان به بێده‌نگی داده‌نیشن باوکیان ده‌یکوت ئه‌رێ رۆله بۆچی قسه‌یه‌کی ناکه‌ن. هه‌رکه ده‌یانگوت بابه باسی چی بکه‌ین؟ ده‌یکوت باسی که‌ره‌شینێ بکه‌ن!!

تومه‌ز ئه‌و جگه له یادی که‌ره‌شینێ پتر له دایدا نه‌بوو، هه‌رده‌یکوت باسی که‌ره‌شینێ بکه‌ن.

جا مامۆستا‌ش ده‌فه‌رموێ هه‌رچه‌نده که به‌و باراشی ده‌با بۆ‌ئاشی و ده‌بوو له بیری ئاش لێ کردندا بێ به‌لام بێجگه له یادی که‌ره‌شین هه‌چی دیکه‌ی له دایدا نییه و ئه‌وه‌به‌رێزه هه‌ر له یادی کاری خۆیه‌تی و بیری خه‌لکی له دایدا نییه که به‌و جۆره ده‌لێ:

ئه‌م تایفه مومتازه که گۆیا نه‌ق‌شین
موس‌ته‌غره‌قی یادی خودا و له عاله‌م وه‌ح‌شین
با و جوودی که باراشی ده‌با بۆ ئاشی
هه‌یج شتی له دایدا نییه غه‌یری که‌ره‌شین

ئه‌مجا له‌و چوارینه‌یدا گالته به‌یه‌کیک له شیخه‌کان ده‌کا و ده‌لێ ئه‌و هه‌ننه‌شه و ئه‌و جه‌نابه ئه‌گه‌رچی که‌راماتی وی وه‌ک سه‌گ ده‌وه‌رێ ئیتر ده‌نگ و باسی که‌رامات که‌ی مه‌لبه‌ندی پێ کره‌وه به‌لام هه‌رکه نان و پیاو‌زی لێ پرا له تاوان نی‌زیکه ره‌گی جه‌رگی بپێی و ئه‌و بێچاره ئه‌وه‌نده‌ی مال خۆش ده‌وێ و ئه‌وه‌نده‌ی خوارین مه‌به‌سته که بۆ مستیک بپوێش هه‌ر ده‌گه‌رێ که به‌و شیوه ده‌فه‌رموێ:

ئهو چه‌زهرته وه‌ک نان و پیا‌زی ده‌بهری
 نێ‌زیکه له تاوان ره‌گی جه‌رگی بی‌ری
 هه‌رچه‌نده که‌راماتی وه‌کوو سه‌گ ده‌وه‌ری
 بی‌چاره له بو‌ستی بروی‌شی ده‌گه‌ری

ئهم‌جا له‌و چوارینه‌دا هه‌لمه‌تیک‌ی قاره‌مانانه ده‌باته سه‌ر بی‌ر و
 باوه‌ری په‌ست و چه‌په‌ل و نار‌ه‌وای مه‌سیحی و هیندی‌ک له وش‌که
 مو‌سلمانه‌کان که هه‌نته‌شی عیسا‌یان ک‌رووه به‌ خ‌وایه‌ک و خ‌وای
 گه‌وره‌یان به‌ جاریک فه‌رامۆش ک‌ردووه و له بی‌ریان بر‌نووته‌وه.
 ده‌فه‌رموێ ساز‌که‌ری زه‌مین و ئاسمان عیسا‌یه. به‌ خ‌وا ئهو قسه
 قسه‌یه‌کی بی‌مانا و واتا‌یه و پیا‌وی زانا و دانا شتی وا بی‌مانا و
 واتا و پو‌وج و هه‌له‌ وچه‌وت و نار‌ه‌وا نالی وه‌هر‌که‌س که هۆش و
 گۆشیک‌ی هه‌بێ له شتی‌وا به‌ دووره، ئاخ‌ر ئهو که‌سه‌ی که زانا و دانا
 بی‌ چۆن شتی وا ده‌لی! که ده‌فه‌رموێ:

خ‌الق‌ی عه‌رز و سه‌ه‌ما عیسا‌یه
 به‌خ‌ودا ئهو قسه‌ زۆر بی‌مه‌عنا‌یه
 که‌سه‌کی هۆشی هه‌بێ وا نالی
 چ‌و‌ن ده‌لی وایه‌ ته‌وه‌ی دانا‌یه

به‌زمی خانه‌قا و ته‌کیه

هۆن‌راوه‌کان‌ی مامۆستا ئه‌وه‌نده ساده و ساکارن که هه‌موو
 خ‌وینده‌واریک‌یش به‌ ئاسانی لی‌یان حالی ده‌بێ و تی‌یان ده‌گا، چون‌که
 ئهو به‌رپ‌زه به‌ زمانی خه‌لکی نه‌خ‌وینده‌وار و هه‌ژاری کورده‌واری

هۆنیونیوه و ئیتر هیج وهک هۆنراوهی هیندیک له هۆنهرانی دیکه چیستان و چلتوی و مه ته لۆکه نین به لکه مه به سنگه لیکی جوان و روون و رووک و بی تو یکی ئایینی و نه ته وایه تین و بۆمباران و دهرپه ژیکه رامیاری له سه ره سه ری مۆزم و مله ور و که له گایه کانی کۆمه لی کورده وارین و هیج پئویستیان به تو یژکاری و شی کردنه وه و پاره دان نییه ، ره نگه هه موو کهس له مانا و واتا و ناوه رو که که یان به چاکی تی بگات و هه ره له و کاته شدا هه ره هۆنراوه یه کی ده لاقیکه روو به دنیا یه ک کراوه ته وه و له هه ره به سه ته و چه کامه یه کیشیدا ئه گه ره ورد سه رنجی ده یینی لایه نیکی به رزو بی وینه ی ئه و که له پیا وه مان بۆ ده رده که وی و ناگاداری و زی ره کی و هۆشیاری و لی زانی و هۆزانی و یمان بۆ روون ده بی ته وه و ده زانین که چ ئه ندازه دل سو زی ئیسلام و گه لی کورد بو وه .

ئه وه تا ده بینین ، که له پارچه هۆنراوه ی به زمی خانه قا و ته کیه دا شی رانه و ئازایانه و نه ترسانه هه لده کو تی ته سه ره ئه و به ره نامه خه راپه و ئه و باوه بی بایه خه و هاوار ده کاته خه لک و ده لی دهس هه لگرن و واز له م دژمنه ی خۆتان که نایناسن و گورگه له پیستی مه ردا یه ، یان دژمن و نه یاریکی وایه ، که جلوبه رگی برا که تانی له به ره خۆی کردو وه و داخه که م ئی وه ش زۆر نا ور با و نا هۆشیارن و بۆتان لیک جیا نا کرینه وه به یینن و چیدیکه روو مه که نه نه یاری خۆتان و ئایینه که تان . ههروه ها ئه م خانه قا و ته کیه که له ما کا که له ی مزگه وت و فی رگه ی ئایینین ، وه لا نین و بهس مزگه وته کان چۆل کهن و ئه وان ئا وه دان که نه وه .

ههروه ها ده لی بۆ خاتری خودا به سیه تی ، تا که نگی ئی وه وه دوا ی ئه و شته پر و پو وچانه ده که ون و ئه و به زمه چییه و که نگی

تەبێه و خانەقا لە بەرنامە ی دیندا هەبوو و ئاخر لە کوی
 قورئانیدا ئاماژە ی بۆ کراوه؟

خۆهروهک شیخ کەلە ی دینە ، تەکیەش کەلە ی مزگەوتە و
 تەنیاو تەنیا بۆ لیک بلوو کردن و پەرت و پەریشان کردنی
 موسلمانان ساز کراوه و وینە و نموونەشی هەمان مزگەوتی "زیان"ە
 کە بە دەستووری ئەبوعمیری دووروو و هاوودەستەکانی دووروو و
 بیئابرووی وی بۆ کۆبوونەوی خۆیان و بۆ بۆسە و کەمین دانان
 بۆ پیغەمبەر ﷺ و پەرت و پەریشان کردنی موسلمانان و پەره
 پیدانی کافریتە ی دروستیان کرد.

ئەمجا مامۆستا بەو شەوه راناووستی و هەلمەتیک ی توند و
 شیرانە دەباتە سەر خودی خاوەن خانەقا و سازکەری تەکیە و
 رووی تێدەکا و پێی دەلی ئە ی شیخ ئەفەندی بەس ئاوا ئە و خەلکە
 هەژارە بچەوسینەوه و لە خوا بترسە خۆ خەلکی مأل و پیران چ
 حالیک ی نەما و هەموو شتیک ی لە دەس دا. تۆ کە دوژمنی
 ناراستەوخۆی و ستوونی پینجەمی لە لایەک و دژمنانی
 راستەوخۆش لە لایەک و ئیتر بە هەمووتان وەک رەوه گورگ
 دەمتان لە لاشە ی ئە و گە لە هەژارە ناوه!!

گەلی کەس مأل ی دا بە تۆ و خۆشی ئەوا لە برسان پشتی دەشکی
 بەو حالەش ئاگایەکت لی نییە و لی بیههوالی و بەزەبیت بەمال و
 مندالییدا نایەت و لەبەر نەداری ژنەکە ی دەربەدەر بوو و مأل و
 مندالی بەجی هیشت و چوووە بۆتە قەرەواش و کارکەری مألن و لە
 پۆخی رەشمالان و لە لاپانگی تاواندا بە هەژاری و نەداری سەری
 ناھومییدی نایە سەر زەمینی رەش، بەلام تۆ هەر لیشت نەپرسی
 ئەو بۆ تۆ ئاوا بوو تۆش بۆ وی ئاواي!! اجا تو خوا ئەوەش ئایین و
 بیژدانە، یا ئەوەیە مرۆفایەتی و مەردانەگی تۆ؟

هەروەها پێی دەلێ بەبەخت ئەو هەژاره که مریدی تۆیه و سه‌مه‌ندۆک کراو و له‌غاو کراوی خۆته گیانی شیرینی خۆی دا و به‌ختی کرد بۆ مسته ئاریدیک، به‌لام تۆ به‌هه‌شتی خوا ده‌فرۆشی به‌ زه‌مین و باغ و ئیتر تۆ زۆر له‌پێی خوا بووری و خوا هەر ناناسی و له‌بهر هه‌ره‌یی و غلور بوونت ترسی خوات نییه‌و ده‌ک وه‌بهر رق و قینی خوا بکه‌وی تۆ که دۆستی خوی چۆن ده‌بی وای؟! چۆن دۆستی خوا ئاوا له‌ خوا نه‌ترس و بی‌ئاگایه‌ له‌ خوا؟ تۆ که پیت وایه‌ دۆستی خودای و تکاراری پۆژی په‌سلان و فه‌رمانه‌وای ئەوکاتی چما بۆ خۆت ده‌چیته‌ به‌هه‌شتی؟ تاکوو بی‌فرۆشی و به‌ زه‌مین و باغ و پوولی بده‌ی؟ ده‌ک جه‌نابی شیخ، پووت ره‌ش بی بۆ ره‌وش و ره‌فتار و بۆ کردموه‌ و ئاکارت.

هەروەها پێی دەلێ تۆ چۆن له‌ سزای خوا ئەمینی و چۆن پیت وایه‌ که سزات نادا؟ ده‌ک به‌لای خودا لیت دا. خوا ئاگاداری هه‌موو دیار و نادیار و هه‌موو راز و ئاشکاریکته‌ و ده‌زانێ دوورپووسی و باومپداری تۆ تا چ راه‌ و ئەندازه‌یه‌که‌.

ئهم‌جا هه‌یچ چاری نامینێ چونکه‌ ده‌زانێ هه‌ر به‌ قسه‌ی ناکا و ئامۆژگاری بۆ ئەو جوهره‌ که‌سانه‌ گوێز ده‌ دیواری هه‌لاویشته‌ بۆ دوامین جار رووی تێده‌کا و ده‌فه‌رموی: تۆ به‌و هه‌موو درۆ و ده‌له‌سه‌ و فیئل و فووت و ئیفتیرایه‌ت ئەی سزۆنی روپه‌ش له‌ روژی سزا و ژماره‌دا چۆن رزگارت ده‌بی؟!

بی‌گومان دیاره‌ له‌ ناو کلی بۆزه‌خدا ده‌تسووتین و خه‌ز و به‌زت له‌ ئەندام هه‌لده‌جزین و ئیتر ده‌ستی خۆت له‌ خه‌فته‌تان ده‌گه‌زی و په‌نجه‌کانی خۆت پاده‌نووسی و خۆزگه‌ و ئاوات و بریا ده‌خوازی و ده‌لێی بۆ وام کرد و وه‌بهر فه‌رموودی خوا که ده‌فه‌رموی (یوم یعض

الظالم على يديه فيقول يا ليتنى اتخذت مع الرسول سبيلا يا ليتنى
لم اتخذ فلانا خليلا) ده‌که‌وی.

ئهو پۆژه پۆژیکه که سته‌مکار به ده‌ستی خۆی راده‌نووسی و له
داخ و خه‌فته‌تان وه‌خته به‌ته‌قی و ده‌لی سهد خۆزگه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ری
پیکه‌م گرت‌بایه، ئه‌ی بریا فیساره که‌سم به دۆست و دلسۆزی خۆم
دانه‌نابایه و په‌په‌ه‌ویم لی نه‌کردبایه که به راستی ریی راستی لی
ون کردم و ئیتر ئه‌وان که (اضلوا کثیرا و ضلوا عن سوا السبیل)
زۆریان گومرا کردن و خۆشیان ریگه‌ی راستیان ون کرد.

به‌راستی مامۆستای کۆیی مه‌لایه‌کی هه‌لکه‌وتوو و تاییه‌تی وا
بووه، که خیره‌ت و پیاوه‌تی ئه‌وه‌ی هه‌بووه هه‌رچی له‌دایدا بی
بیلی و زانیاری خۆی نه‌شاریته‌وه و وه‌ک هیندیک کۆلکه مه‌لای
بی‌ئایین و دین‌فرۆش و خۆدۆرین نه‌بووه. راستی له‌ که‌س
نه‌شاریته‌وه و شیرانه هه‌لیکوت‌ئاوه‌ته سه‌ر هه‌موو جۆره
خه‌راپکاری و پرۆپوچ په‌ره‌ستییه‌ک و فیل و ته‌له‌که و ته‌پکه و
داوی خوی‌پیه شیخ و گه‌نده‌له مه‌لاکانی دهر‌خستوو و رووی
کردوو و زۆر جارانی‌ش رووی له‌ یه‌کی تاییه‌ت و دیار کردوو و به
هۆنراوه جوان و رووه‌کانی خۆی کابرای وه‌ها سه‌نگه‌سار کردوو
که له‌به‌ر چاوی گشتی یا لانی که له‌به‌ر چاوی پسپۆرانی گه‌لی
خستوو.

ئه‌وه‌تا ده‌بینین، که له‌ به‌زمی خانه‌قا و ته‌کیه‌دا له‌ هه‌وه‌له‌وه
خوا دینیتته تکایه و ده‌لی بۆ خاتری خودا به‌سه ئه‌و داب و نه‌ریته
ناموس‌لامانانه‌یه و ئه‌و باوه‌بی‌بایه‌خه و ئه‌مجا روو له‌ شیخ
ئه‌فه‌ندی ده‌کا و چه‌ندین قسه‌ی توند و هه‌ق و ره‌قی بی ده‌لی که ئا
به‌و جۆره ده‌فه‌رموئ:

بهزمی خانهقا و تهکیه

تا به کهی بهزمی خانهقا و تهکیه	بهسیه بو خاتری خوا بهسیه
میللهتی قور به سهر چ حالی نهما	شیخه فهندی بترسه له خوا
عاقیبهت خۆل به سهر له برسا مرد	گهلی کهس مالی خۆی هیبهی تۆ کرد
خه بهریکت نه بوو له ئه حوالی	روحمه کت قهت نه کرد به مندالی
هاته لات و ئیتر چی تر گیرفان بر	ههر ئه وهندهت ناسی که به دهستی پر
ناکو فهوتا له رۆخی رهشمالان	ژنه کهی دهر به دهر بوو چهند سالان
ئهو ئهوا روحی دا به مستی ئارد	تۆ به ههشتت فرۆشت به بستی عارد
خۆفی خوات هیج نیبه له مه غروری	تۆ له ریگای خودا گهلی دووری
چۆن وهلی خوا ده بی وای بی	ده کو قههری خوات به سهردا بی
ههم شه فیع و (مطاعی) رۆژی جهزای	وا ده زانی که تۆ وهلی خودای
تا کوو بیدهی به عهرد و دار و درهم	تۆ له بو خۆت چما ده چسته ئیرهم
ده کو یا شیخ به لای خوات لیدا	چۆن ئه مینی له مه کر و کهیدی خودا
خوا ده زانی نیفاق و ئیماننت	خوا خه بیهره به سپرر و ئیعلانت
کو نه جانت ده بی له رۆزی حیساب	به م هه موو ئیفتیرایه ئه ی که زاب

جا ئا لیزه دا ئه گهر چی جاریکی دیکه به ستهی هۆنراوهی خانهقاو تهکیه بخوینریته وه زۆر به جییه، ههم هی مامۆستا و ههم هی من.

روون کردنه وه ديهک له سه ر مزگه وتى زيان

ئەو هوش باسى وه ديهيتنەر و چۆنيه تى وه ديهاتنى مزگه وتى زيان (مسجد الضرار) و ههروه ها داستانى ئەو رووداوه كه له قورئانى پيرۆزدا به روونى باسى لى كراوه كه بى گومان ئەو تهكيه و خانه قاiane هيج جياوازيهه كيان له گه ل ويدا نيهه .

له دهورانى پيغه مبهرى مه زندا ﷺ دوورپوه كانى مه دينه گه ليكيان كارشكيتنى و خهراپكارى ده كرد و ته نانه ت گه يشتنه ئەو جيهه كه بوختان به بنه مالهى پيغه مبهرى بكنه و شتى نارها و بۆ خاوخي زانى ئەو ساز بكنه دهيان شتى تريش كه هينديك له وانه يه مه سه له ي مزگه وتى زيان كه به و جوړه ي خواره وه بوو:

دواژه كهس له دوورپوه كان به به هانه ي ئەوه ي كه مالىان له مزگه وتى قوبايه دووره و شه وانه ش تاريكه ، يان زۆر جار انيش وا ههيه ، كه باران ده بارى و ناتوانن بگه نه مزگه وتى قوبايه ويستيان به نيوى مزگه وت جيگه يهك بۆ كۆبوونه وه كانى خويان ساز بكنه تا له ويدا كۆ ببنه وه و نامه كانى ئەبو عاميرى راهيب بخويننه وه ، به كورتى وهك خواى گه و ره ده فهرموئى بۆ زيان گه يان دن به موسلمانان و بۆ ئەوه ي بيكه نه بنكه ي بلاو كردنه وه ي كو فر و دوورپويى و ئاژاوه له نيو موسلماناندا و بۆ ليك بلاو كردنى موسلمانان و په رته وازه پى كردنى باوه رداران ، ههروه ها بۆ بۆسه نانه وه بۆ پيغه مبهرى خوشه ويست ﷺ تا به و جوړه بتوانن له به ينى به رن .

ئهبوعامیر کهسیکی زۆر زیرهک و وریا و دووروووهکی رامیار بوو
 پێش هاتنی پێغه مبهەر بۆ مه دینه بریار بوو بیته گه وره ی هۆزی
 خه زه ج به لام به هاتنی ئهو به پرێزه مه سه له ی وی به یه کجاری
 فه رامۆش کرا. ههر بۆیه بوو به گه وره ترین دژمنی پێغه مبهەر ﷺ
 هه میشه ده یگوت هه رکهس شه ر له گه ل مه مه د بکا دۆستی منه و به
 ته واوی هیزو وزه ی خۆم یارمه تی ده دم. ئهو نا پاکه له شه ری
 حونه ین به هاوکاری کافره کان له گه ل پێغه مبهەر ﷺ و یارانی به شه ر
 ده هات بۆیه خودا ده فه رموێ: (و ارضادا لمن حارب الله من قبل) جا
 کاتی که کافره کان تیکشکینران ئهو هه لات بۆ شامی و له وێرا نامه و
 په یامی ده نارده وه بۆ دووروووه کانی مه دینه و پێی راده گه یاندن که
 هه رچه ندی بۆیان ده لوێ و له ده ستیان دێ چه ک و چۆله و هیزو
 شه رکه ر کۆوه که ن و نووسیبوو ی منیش ده چمه لای قه یسه ری رۆمی و
 به سوپایه کی گه وره وه ده گه رپیمه وه بۆ لاتان و ئه وجا مه مه د و
 یارانی به یه کجاری له شاری مه دینه ده رده که ین یان هه موویان له
 ناو ده به ین.

جا به و ده ستوره دوو ڤووه کان که مینگایه کیان به نیوی مزگه وت
 ساز کرد و کاتی که له خۆ بوونه وه، چوونه خزمه ت پێغه مبهەر ﷺ له
 حالیکدا ئهو به پرێزه ئاماده ی سه فه ر بوو و خۆی ئاماده ده کرد که
 بجێ بۆ خه زای ته بووکی. داوایان لێ کرد که بیته و بۆ پیرۆزی
 نوێژی تیدا بکا و ههر به ده ستی خۆشی ده رکی بکاته وه (ئیفتیحا
 بکات) به لام پێغه مبهەر ﷺ فه رمووی (نحن الان علی جناح سفر ان
 رجعنا انشاء الله تعالی) ئیمه ئیستا له سه ر سه فه رین ئه گه ر
 گه راینه وه که خوا بیهه وی.

پێغه مبهەر ﷺ و یارانی چوونه غه زای ته بووکی و بۆ شه ر له گه ل
 ده وله تی رۆمی و دوا ی ئه وه پتر له مانگیک له سنووری ولاتی رۆم

هه‌ڕۆڤی لێدا و كه‌س نه‌یوێرا به‌ره‌و رووی بكۆخی گه‌ڕایه‌وه پاشان به‌ سه‌ركه‌وته‌وه گه‌ڕایه‌وه یه‌ك رۆژ پێش ئه‌وه‌ی بگاته‌وه مه‌دینه‌ خوای گه‌وره‌ نیگای بۆ نارد و ئه‌و ئایه‌تانه‌ی ژماره‌ ١٠٧ و ١٠٨ و ١٠٩ بۆ ناردن و فه‌رمانی پێدا كه‌ نه‌چیه‌ مزگه‌وته‌ی زیان چونكه‌ ئه‌وه‌ داو و ته‌له‌یه‌، یان ته‌پكه‌یه‌كه‌ بۆی دانراوه‌.

جا هه‌ر بۆیه‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ناریدی كه‌ ئه‌و به‌ ناو مزگه‌وته‌ تێكدرا و هه‌لیانوه‌شاندوه‌ و به‌ردی بناغه‌ی یان ده‌ره‌یتنا و دار و به‌ردوه‌كه‌شیان سووتاند و ئاوریان تێبه‌ردان.

جا به‌راستی ته‌كیه‌ و خانه‌گاكانی ئه‌ورۆ هه‌موویان هه‌ر له‌ چه‌شنی ئه‌و مزگه‌وته‌ی زیانن و هه‌یج جیاوازییه‌کیان نییه‌.

به‌رێز عه‌للامه‌ی نه‌وه‌ئهن‌دیش له‌ ته‌فسیره‌ جوانه‌كه‌ی خۆیدا له‌ جلدی ١ لاپه‌ره‌ی ٤٨٧دا ده‌فه‌رمووی: (اتفاقا در زمان ما اكثر مساجد موجب تفرقه و ترویج كفر و شرك و نشر مطالب ضد قرآنی است و سنگری شده برای منافقین، مانند خانقاها که غیر خدا را می‌خوانند و آن را مکانی برای حزبی قرار داده‌اند).

ناهۆمیادی

مامۆستای هه‌ژا و زانا كه‌ ته‌ماشای ده‌كا گه‌لی كورد گه‌لیکی هه‌ژارو لێقه‌وماوه‌ و له‌سه‌ر ئه‌و حاله‌شرا له‌ نیوان سه‌ ده‌وله‌تی گه‌وره‌دا دابه‌ش كراوه‌ و گه‌لیکی هه‌ژاری نه‌داری ناهۆشیاری بی‌یه‌کیه‌تی نه‌خوینده‌واری بی‌دلسۆزه‌ و كورده‌كانیش زه‌بوون و بی‌ده‌سه‌لات و رووت و قووتن و بی‌ری داها‌تووشیان هه‌ر نییه‌ و به‌ ته‌واوی بی‌بیر و هۆشن و هه‌ر ده‌لیی مردوون و به‌ خاکی بی‌هه‌یزی

چیلازی و زۆنگ و چالی رهشدا رۆچوون و سهروکهکانیان
 بی‌زانیاری و نه‌زانن و له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا دز و فیلباز و بی‌شهرم و
 حه‌یا و شووره‌یین و هیچ نازانن و که‌وتوونه‌ته داوی بیگانه و
 بیگانه په‌ره‌ستی و گه‌ل و هۆز و زیدی خۆیان نه‌ک هه‌ر له بیر
 نه‌ماوه به‌لکه به‌هه‌رزانیش ده‌یانفرۆشن!!

ئه‌وه له لایه‌ک، له لایه‌کی دیکه‌ش شیخه‌کانیان که دژمنی گه‌ل و
 دۆستی بیگانه‌ن و له ریبازی گه‌ل و نیشتمان فرۆشیشدا گه‌لێک
 لیزان و هۆشیارن و به‌ فیل و مه‌کران وه‌ک ریوی وان و به‌ جوړیکی
 وه‌ها خه‌لکی که‌ر ده‌که‌ن که خه‌لک وا ده‌زانن ئه‌وه دلسۆزییه بۆیان
 ئه‌نجام ده‌دن، له مه‌رجیکا که نه‌ بوونه‌که‌یان پتویسته و نه
 به‌رنامه‌که‌یان به‌شیکه له ئایینی پیروزی ئیسلام و به‌لکه به
 پیچه‌وانه دروست دژ و نه‌یاری ئه‌و ئایینه پاک و
 پیشکه‌وتنخوازانه‌یه وه‌ک من له‌و چوارینه‌دا گوتومه:

ئه‌ری هۆ کورده تۆ بۆچ وا نه‌زانسی
 کلکی بیگانه بۆ به‌خوا ئه‌زانسی
 ئه‌وان په‌روه‌ده‌ی ده‌ستی نه‌یارن
 مه‌چۆ لایان ده‌نا تۆش هه‌ر له‌وانسی

ناهومیدی ده‌رده‌بپۆی بی‌هیاوانه ده‌یدرکینسی که چه‌نده له‌و گه‌له
 گه‌وره ناهومید و بی‌هیاویه و ده‌لی پیم وا نییه و باوه‌ر ناکه‌م که
 هه‌تا چه‌ندی دیکه‌ش رابه‌ریکی دلسۆز و هۆشیار و زیره‌ک و پیتۆل
 بۆو گه‌له په‌یدا ببی و بتوانی له‌و چالی ره‌شی زۆنگی به‌دبه‌ختی
 ده‌ریانبیتنی و ده‌ستیان بگری و له‌هه‌ورازی ژیان سه‌ریان بخا و
 بیانباته ناو به‌هه‌شتی رزگاری.

مامۆستای دووربین و پسپۆرمان چاک دهزانن که مهرجی سههرکهوتن و پنگهیین رابهری دلسۆز و زانا و یهکیهتی و برایهتییه له گهل نهبوونی کرمی نیوخۆ که به داخهوه کوردی ههژار ههچیان نیین و بهلکه ههموو لهگهڵ یهکتر دڵ پیس و له یهکتر له فیل و دابهش دابهش کراو و بیبهخت و ههژار و رهزیل و بیدهسهلاتن.

سههرهپای ئهوهش خۆ ههر خاوهنی مالی خۆشیان نیین و نۆکه و کاسهلیسی خهلکین ولاتی کوردستان لهنیوان سی دهولهتی تورکیاو عیراق و ئیراندا دابهش کراوه.

راستی ئهگهه مامۆستا لهو چاخى ئیمهدا ژیاپایه و به چاوی خۆی دیتبای که چۆن کوردستان کراوته گوشتی قوربانى و به پینچ بهش دابهش کراوه و ههر کهسیش بهشه کوردی بهرکهوتوو و خهریکه به ئاوری بیبهزهی و ستهم دهپیرژینى و به ئهوپهپری دڵرهقیهوه دهیچهوسینیتهوه دهبوو چی کردبا و چ داد و هاواریکی دهس پى کردبايه؟

جا کهوايه جیى خۆیهتی که پهيامیکی گیانی بۆ بهپری بکهین و پئی بلین هۆ مامۆستای دلسۆزم - دلسۆزی گهل و هۆزم ئهی چرای نیشتمانم - تۆ جهرگت کرا به سی بهش - ئاوا پۆشیت بهرگی رهش - کرا به سی بهش کوردستان - هاوارت گهیشته ئاسمان - بهلام ئهی مامۆستا گیان - من کرا به پینچ لهت دالم - ههچ وهکوو تۆش ناکولم!! تۆ له جیى من بای چت دهکرد؟! ژیانته چۆن دهبرده سههه؟ به خوا رهنکه مامۆستا گیان هاوارت گهپبایه ئاسمان فریشتهشت حالی کردبان له دهردی گرانی کوردان!

لیرهدا جیى خۆیهتی بیاو ئهه پارچه ههلبهستهی مامۆستا ئاوارهى بیر بیتهوه که به نیوی پهپوو نووسیویهتی و پهپووسلیمانکه دهوینى وهیندیگ له دهرد و رهجهکانی خۆی

بۆباس دهكاوله ئاكامد اسهركوڤنه ی دهكا و دهلئ:

بهپوو گيان ئەمن بهو ههـموو حاله
 وهـكوو توـ ناكهـم گريـان و ناله
 من له جيـى توـ بم خوـم پى پاشايه
 ئيـره ناخوـشه دهـچمه بهـغـدايه

ئهوچار ديتته سهر باسى پاشماوهى دهولهتى بابان و شيركهتى
 بهينى كورد و عهـرهـبان و ههـبوونى چهـند كهـسيـك له وهـزير و گـزير
 و نوينهـرى كوردان له نيو عهـرهـباندا كه هيجيان ئى كورد نين و بۆ
 كورد نين و موختار جاف گوتهـنى:

ئهو قهـرار و مهـجليسهـى وا خهـلك تهـلئ بۆ كورد تهـبى
 ههـر قسهـى رووته وقسهـش ناچيته ناو گيرفانهـوه

بهـلكه ههـرنۆكهـرو بهـكـريـ گـيراوى ئەملاولايانن وسهـرهـراى ئەوهـش
 بهـدسـروشت و بـىـشـيوـاز دارهـدهـستى خهـلك و زمان بهـستـراو و
 بـىـزىـپـك و زاكـونن و له مافى كورد ناپرسن و ئەوهى له بيريان
 نهـبـى و لىـى بـىـباک بن ههـر كورد و مافى كورد بهـشى كوردستانهـ.

دوايه دهـلئ جا به تهـماى ئەوانه قور به سهر هۆزى كورد ئەوانه
 وهـزيرى جى و نوينهـرى چين و چهـند دوورهـ؟! خوـ ههـموو خاك و
 ئاوـمان له دهـس دهـرهـئـيرا و چـمان به دهـستهـوه نهـما و مالـويـران
 بووين و خاك و ئاوـمان داگير كراو نيشتمانمان شر كرا و دهـولهـت و
 ميريمان تىكوپهـكان درا.

جا به دهـردى بۆخۆى دهـفهـرمـوـج: بۆخۆت ئەوا دهـبينى دژمن
 عهـرـزت دهـكـيـلئ پاشى چهـند ساليكى دى هيجت به دهـس ناهيـلئ.

مه‌حو‌ی له‌و باره‌وه ده‌فه‌رمو‌ئ:

گه‌ر چه‌سه‌ده‌ت مانبعی ئه‌و قه‌ومه نه‌بوایه، به‌بان
ده‌وله‌تی سه‌ربه‌خۆ، ئاساری هه‌شتا دیاره کورد

ناومان له‌ نیۆ ناواندا نه‌ما ئه‌و ده‌وله‌ته گه‌وره و به‌هه‌یزه‌ی بابان
ئێستا چووک کراوه‌ته‌وه و هاتۆته سه‌ر ئه‌وه که چه‌ند وه‌زیر و
نۆینه‌ریکی به‌ نیۆی بی‌نیۆه‌رۆک ئه‌ویش نه‌ک له‌ ناو ولات و زی‌دی
کوردستاندا به‌لکه له‌ ده‌رموه‌ی کوردستان هه‌یه و به‌س.

جا له‌ سه‌ر ئه‌و حاله‌شه‌را و به‌و هه‌مو به‌دبه‌ختی و مال‌و‌پیرانی و
لیقه‌وماوی یه‌وه جه‌نابی شیخ ده‌گه‌ڕێ به‌ ته‌پل و دمبه‌گ و زه‌رگ و
رشته خه‌لک بانگ ده‌کا بۆ تۆبه و بانگیان ده‌کا بۆ ریبازی
که‌ربازاری و میتشک و دلپان تالان ده‌کا و ناهه‌یلتی بیر له‌ حالی
خۆیان وه‌که‌ن، به‌پراستی جه‌نابی شیخ و داروده‌سته‌که‌ی ستوونی
پینجه‌می سوپای دژمنن له‌ نیۆ گه‌لی هه‌ژار و لیقه‌وماوی کورددا و
به‌پراستی ئه‌وان دژمنیکی زۆر خه‌ته‌رناکن! به‌لام خه‌لکی نه‌زان
نازانی!! به‌ نیۆی دین و ئایین وه‌هایان فریو داوه که هه‌ر له
دینیشیان لا داوه.

شیخ دلی پر ئاگه‌رو وه‌کوو سو‌به گه‌رمه، به‌لام ئاگری بی‌دینی و
خوا نه‌ناسی و بی‌گانه په‌ره‌ستی، ئاگری فی‌ل و ته‌له‌که و خه‌لک بۆ
دژمن خه‌له‌تان‌دن و به‌ درۆ نزا کردن و ده‌س به‌ سه‌ر نه‌زاناندا
هه‌ینان.

جا تۆ خوا وهره کول‌لوی دان‌ی و سل‌لوی لی بکه!! وهره ئه‌و
که‌ره‌ی له‌و قور‌ه‌ی ده‌ربه‌ینه‌وه، نه‌خۆشی هه‌ژار سکی دیش‌ی ده‌ستی
ره‌ پشتی ده‌خه‌ن. کابرا برسیه‌تی و ئاوی به‌ گه‌روویدا ده‌که‌ن، به
ده‌ردی مامۆستا خۆی گوته‌نی سه‌هیرێ ئه‌وێ سه‌یرانی!!

ناهومیادی

به ته ما نـیم که میله ته ی کـوردی
 له سه ره ئه م عه رزه پاشی چه نـدی دی
 که سه ه کی وا بیـته ساچه بی وان
 خاوه نی ئیعتیبار و ئاوی روو و ئیمان
 وه ک ته فه کـکـور ده که م له فیکـری وان
 هه ر له کـۆوه هه تا کوو مـووش و وان
 به ته مامی ئه لـینی هه مـوو مـردووون
 پاک له خاکی مه زه لـله تا روچـووون
 هه مـوو به دخـواه و دژمنی یه کـدین
 با وجـوودی که قه و مـیکن یه کـدین
 روئه سا یان به کـوللی بسـی عـیلـمن
 د ز و قـولابی و بسـی حـه یا و شه رمن
 عوله ماکانیـان ده لـینی کـیـووین
 شـیخه کانیا ن به حـیله وه ک رـیـووین
 پاک له گه ل یه کـتری به دل پیـسن
 به فر و فـیل و که یـد و ته لبـیسن
 عوسـمانی و عـرووس ده ولـه تی ئیـران
 دابه شـیان کـردوو و لا تی کـوردان
 کـوردی بسـی تـالع هه ژار و ره زیـل
 ده ره ده ر بسـوون، سه قیل و خـوار و زه لیـل
 ساچه بی مـلک و مـالی خـۆ نیـنه

قور به سه‌ر کاسه لیسی خه‌لکینه
 گهرچی نه‌مرۆ له خیتته‌ی بابان
 شیر که‌تیکیان هه‌یه له گه‌ل عه‌ره‌بان
 چهند که‌سیکیش به ناوی کوردستان
 له وه‌زیر و له ناییب و ئه‌عیان
 به‌عه‌زه‌کی فوورس و به‌عه‌زه‌کی توورکن
 به‌عه‌زه‌کی جاو فرۆشی زۆر چلک‌کن
 به‌عه‌زه‌کی بی که‌لاش و بی زاق‌ن
 وه‌کوو ده‌عبایه‌کانی پاش قافن
 هه‌موویان داربه‌ده‌ست و به‌سته‌زمان
 قور به‌سه‌ر قه‌وم و قیل کوردستان
 ناییبی چی و وه‌زیر چی! هه‌یه‌هات
 ئاو و عه‌ردیان گش له ده‌س ده‌ره‌هات
 له سه‌ر ئه‌م زیله‌ته‌ش جه‌نابی شیخ
 ده‌گه‌ریتن به‌ته‌پل و دم‌به‌گ و میخ
 ده‌عه‌وتی خه‌لقی ئه‌کا بو‌تۆبه
 دل‌ی پر ئاگره‌ وه‌ک سو‌به
 پیره‌ژن دیته‌ پیش به‌خو و هیلکه
 ده‌لی یا شیخ چاویکم لی که
 من ئومیدم به‌هیممه‌تی شیخه
 جافی‌دات بم ده‌سته‌کم ریخه

زهکات بۆ ئاغاوات

مامۆستای بهرپرز هه‌میشه ویستووێهتی که مه‌لاکان ئازاد و سه‌ربه‌خۆ بن و هه‌رگیز فتوای ناره‌وا نه‌ده‌ن و ده‌وله‌مه‌ند و ئاغا و ده‌ربه‌گ و خاوه‌ن زۆره‌کان شوێنه‌واری پێچه‌وانه و نابه‌جێیان له سه‌ر دانه‌نێن و نه‌توانن بیانکه‌نه به‌نده و کۆیله و گوێ له مستی خۆیان.

ئهوێ خوا فه‌رمووێهتی و پێغه‌مبه‌ر ﷺ رایگه‌یاندوووه بیلێن و بیکه‌ن و ئهوێ خوای گه‌وره نه‌یفه‌رموووه، نه‌یلێن و نه‌یکه‌ن. خواش بۆ هه‌موو شتی‌ک به‌رنامه‌ی هه‌یه. بۆ نموونه له‌مه‌ر زه‌کاتیوه ده‌فه‌رموێ: (انما الصدقات للفقراء و المساکین و ابن السبیل و الغارمین و فی الرقاب و العاملین علیها و المؤلفه قلوبهم و فی سبیل الله) وانا زه‌کات بۆ هه‌ژاران و نه‌داران و رێبواران و وامداران، هه‌روه‌ها بۆ ئازاد کردنی کۆیله و ئهو که‌سانه‌شه که‌وا به سه‌ری پاده‌گه‌ن و بۆ دلدانه‌وه‌ی نۆموسلمانان و له رێی خواشدا و بۆ ئهو که‌سانه‌یه که‌وا به کاروباری ئایینی موسلمانانه‌وه خه‌ریکن که دیاره و مرگه‌رانی زه‌کات هه‌شت تیره‌ن و به هه‌چ جوړیک ئاغاکان و ده‌وله‌مه‌ند و ده‌سه‌لاتداره‌کان و خاوه‌ن زۆر و سه‌تمکاره‌کان وه‌به‌ر ناکه‌ون و پێیان ناشی، به‌لام به پێچه‌وانه‌ی فه‌رمانی دادپه‌روه‌رانه‌ی قورئان و یاسای پێشکه‌وتن‌خوازانیه‌ی دێژه‌ی پیرۆزی ئیسلام زۆر بیستراوه و بینه‌راوه که ته‌نانه‌ت ئاغا گه‌وره‌کانی ولاتی کوردستان زه‌کات و سه‌رفه‌ری خه‌لکه‌که‌یان بۆخۆیان کۆ کردۆته‌وه و له ئهوکی ئهو که‌سانه‌ی که خوا بۆی داناوێن گێراویانه‌ته‌وه و به ئهوکی خۆیداندا کردوووه!! که دیاره ئه‌وه‌ش شیوه‌یه‌کی دیکه‌ی چه‌وساندنه‌وه‌ی چه‌وسینه‌ره‌وانه.

جا مامۆستا بیستوو یه‌تی که یه‌کیک له مه‌لاکان فتوایه‌کی وه‌های داوه که به به‌لگه‌ی ئه‌وه که ئاغاکان ده‌ستوپی سبیلکه‌ن و کاریان پێ نا‌کرێ زه‌کاتیان پێ ده‌شی و تا ئه‌و سالانه‌ش ئه‌و به‌رنامه له ئارادا هه‌بوو و ئاغاکان زه‌کات و سه‌رفتره‌یان هه‌ر وه‌رده‌گرت.

جا مامۆستاش تووره‌ ده‌بی و ئه‌و پارچه هه‌لبه‌سته ده‌مکو‌تکه‌رانه ده‌نووسی، به‌لام به داخه‌وه ته‌نیا هه‌ر ئه‌و تاکه‌ی هه‌وه‌لیم ده‌سکه‌وت و ناچار خۆم کردۆته شاگردیکی دلسۆزی مامۆستا و به‌و شیوه‌ی خوارێ بۆم ته‌واو کردووته‌وه:

زه‌کات بۆ ئاغاوات

زه‌کاتی مه‌ر و بـ _____ زن
 مه‌لا ده‌ستی خـ _____ ۆ گه‌زن
 زه‌کات له بـ _____ ۆ ره‌شیان
 مه‌لا بمـ _____ رن له برسـ _____ ان
 زه‌کاتی نیـ _____ سک و نوکـ _____ ان
 مه‌لا بوشـ _____ کینن چۆکـ _____ ان
 زه‌کاتی ره‌ش و لاخـ _____ ان
 مه‌لا بمـ _____ رن له داخـ _____ ان
 زه‌کاتی پـ _____ وول و دراوی
 بـ _____ ۆ مه‌لاش بـ _____ یه‌دنه‌باوی
 خـ _____ وا داینـ _____ اوه له قورئـ _____ ان
 مه‌لاش نایـ _____ داته به‌وان
 زه‌کات بـ _____ ۆ بـ _____ ده‌سه‌تانه
 نه‌ک بـ _____ ۆ ده‌سه‌ته‌ی مه‌سه‌تانه

زه كات بـؤ به گ و ميـران
 مهلا ده ربـكهن ليـران
 فه قـى بخـويتن به سـوال
 بـروا بـؤ شـيهى به تـال
 شـيخ و به گ و ئاغـاوات
 بـوان بـؤته به داھـات
 حه قـى خـوا له مـالى خه لـك
 مال بـى به ر بـى وه كو و په لـك
 زه كـاتى بگـرن ئاغـا
 مه لاش بـمـرن له داغـا
 زه كات بـؤ شـيخ و ميـران
 مهلا بجنـى به شـيران
 هه ژار له برسـان بـمـرن
 به شـى شـيخانىش پتـرن
 بـؤ زالمه كـانى مه زن
 سه يرئ ئه وئ سـه يرانى!!
 يا بـؤ ده سـتهى ئيبليـسان
 سه يرئ ئه وئ سـه يرانى!!
 بـؤ ده سـتهى چـاو چنوكـان
 سه يرئ ئه وئ سـه يرانى!!
 بـؤ ئاغـاوات و شـيخان
 سه يرئ ئه وئ سـه يرانى!!
 بـدرئ به مـام گـولاوى
 سه يرئ ئه وئ سـه يرانى!!
 زه كات له بـؤ هه شـست سـينغان

هه‌ژاره‌کانی ده‌چه‌وسـێـننه‌وه چ ئه‌وین و دۆستایه‌تی و چ
خۆشه‌ویسته‌یه‌کیان له نێواندا ده‌بی؟

به‌لام ئیسلام هینای ئه‌و به‌رنامه نادادگه‌رانه‌ی ئالوگۆر کرد و
فهرمووی زه‌کات ده‌بی ده‌وله‌مه‌نده‌کان بیده‌ن به هه‌ژار و نه‌داره‌کانی
کۆمه‌ل. ده‌ستووریشی دا که ده‌بی مالدار خۆی داوته‌له‌بانه له مالی
خۆی ئه‌ندازه‌یه‌کی دیاری کراوه‌بگرێ و بیدا به هه‌ژار و
نه‌داره‌کان و تا ئه‌ویش دێته راده‌ی وی و هه‌ر ده‌بی ده‌ستی بگرێ و
یارمه‌تی بدات و به هه‌چ جوړیکیش نابێ منه‌تی به سه‌ردا بکات.

جا بی‌گومان وه‌ها کۆمه‌لێک هه‌میشه دۆستایه‌تی و ئه‌وین و
خۆشه‌ویستی له نێوانی تاکه تاکه‌ی هه‌شیمه‌ته‌که‌ی دایه و هه‌رگیز
پیکه‌وه دژ و نه‌یار نین.

جا مامۆستا بۆیه تووره‌یه چونکه ئه‌و کهسه‌ی که ئه‌و بپیاره‌ی
داوه که زه‌کات بۆ ئاغا و شیخ و به‌گ و میران ده‌بی و..
به‌رنامه‌که‌ی وه‌ک پێش ئیسلام لێ کردۆته‌وه! دیاره نایه‌ه‌وێ که
زه‌کات له جیبی خۆیدا به کار ببری و هه‌ر کاتیکیش له جیبی خۆیدا
به کار نه‌بری، نه وه‌به‌ر ده‌که‌وێ و نه که‌لکیشی لێ وه‌رده‌گیرێ.
ماله‌که‌ش به فیرۆ ده‌روا و کابرای زه‌کات ده‌ریش زه‌کاته‌که‌ی هه‌ر ده
بیدا ده‌می‌نێته‌وه.

سه‌ره‌رای هه‌موو ئه‌وانه‌ش بی‌فه‌رمانی خوای گه‌وره‌ش کراوه و
زه‌کات وه‌رگه‌رکه‌ش مالیکی جه‌رامی خواردوو و بۆ په‌سلانیش
خۆی پێناو‌دار کردوو.

تا که‌ی له‌ غه‌مت!

هۆنه‌ری هیژا و هونه‌رمه‌ندی هیوا کوژاومان مامۆستای دلسۆزی گه‌ل و رابه‌ری هۆشیاری کۆمه‌لی د‌ل بیدارانی کورده‌واری، د‌وای ئه‌و هه‌موو هات و هاوار و داد و فوغان و ئه‌و هه‌موو گریان و زاری و شیوه‌ن و زایه‌له‌ و هه‌روه‌ها د‌وای ئه‌و هه‌موو پارانه‌وه‌ و لالانه‌وه‌ و ئه‌و هه‌موو تووک و نزا و ئاهو نزووله‌ و ئه‌و هه‌موو په‌ند و ئامۆژگاری و ئه‌و هه‌موو د‌لسۆزی و به‌خته‌مامیبه‌ی که‌ بۆو گه‌له‌ هه‌ژار و زۆر لیکراوه‌ دابه‌ش کراوه‌ی کورد که‌ ده‌یکا و هه‌ر هه‌یجی بۆ ناکرێ و هه‌یج سوودی نییه‌ و هه‌یجیشتی له‌ ده‌س نایه‌ت و ته‌نانه‌ت ئه‌و خه‌لکه‌ خه‌و لیکه‌وتووه‌ی هه‌ر بۆش وه‌خه‌به‌ر نایه‌ت و ئه‌غیار نابێته‌وه‌.

چونکه‌ ئه‌و خه‌لکه‌ وه‌ها له‌ خه‌وی غه‌فله‌تدا تالونه‌ته‌وه‌ که‌ پرخه‌ی خه‌ویان تا ری‌ی نوور ده‌روا و هه‌ر ده‌لێی مردوون و وه‌هاش به‌ زۆنگی ته‌مه‌لی و بێ‌ئاگاییدا رۆچوون که‌ هه‌رچه‌ندی سته‌میان لێ بکرێ هه‌یشتا هه‌ر قبوولی ده‌که‌ن و لاچۆ و مه‌که‌ و نابێ نییه‌، دینێ هیوا و ئاواته‌ به‌رزه‌کان و ئامانجه‌ گه‌وره‌کانی خۆی به‌ خه‌یال ده‌کاته‌ کێژیکێ زۆر جوانی ئه‌برۆ ره‌شی کولمه‌ سپی وه‌ک قه‌ندی چاوماری (نه‌مر و هه‌ر زیندوو) و له‌ به‌رابه‌ر خۆیدا دایده‌نی و ئه‌مجا پر به‌ چاوه‌ زیت و زیندوو و پر ئه‌وینه‌کانی تیر تیر لێی ده‌روانی و رووی تیده‌کا و پێی ده‌لێ:

ئاخر ئه‌ی یاره‌ جوانه‌که‌م! تا که‌نگی له‌ داخی خه‌م و په‌ژاره‌ی دووری تۆ من یه‌خه‌ی خۆم دانێم؟! تا که‌ی داماو و په‌رۆش بم؟ ئاخر تا که‌ی ئه‌و حال و ژیاوه‌؟ خۆ هه‌ر وه‌خته‌ له‌ داخ و ده‌رده‌ و په‌ژاره‌ی تۆ من به‌رم؟

هه‌ی هاوار! هه‌ی هاوار! هه‌ی هاوار! تۆ خواکه‌ی ئه‌ی یاره
 نازداره‌که‌م و نازهنینه‌که‌م! که قه‌ت قه‌تم هه‌ر نه‌دیوی و له
 سوئیانیشت وه‌خته دلم بتۆقی، هه‌ر نه‌بی له دوا‌ی نه‌مانم له رووی
 وه‌فاوه جار جاره وهره سه‌ر گۆکۆیه‌که‌م و سلّاو و دروودیکی
 دلدارانه‌م لی بکه. وه‌فا بنوینه و ئه‌من بدوینه و جه‌فا وه‌تۆینه و
 دلم وه‌لاوینه و خۆت وه‌پازینه و گۆره‌که‌م هه‌لپرخینه و به‌ره‌و رووی
 من بزته بیتتی و به‌زت دابی به‌ حالمدا و نه‌ختیک له رووما چاوه
 جوانه‌کانت هه‌لیته. ئاخ‌ر تۆ بۆچی وا بی به‌زه‌یی و نامیهره‌بانی؟

به‌لی مامۆستا ده‌لی: من ئاوام به‌و یاره نازهنینه‌م گوت و خۆ به
 هه‌زار ده‌ردی سه‌ری و خیره‌ت وه‌به‌ر خۆ نان و شه‌رمی خۆ به‌ زۆر
 شکاندن رامگه‌یاند که تۆ ئاگات له حالی منی بیجاره‌ نییه و نازانی
 که من چه‌نده هه‌ناسه سارد و دل گه‌رم؟

ئهویش له رووی جه‌فاوه و به‌ تووره‌یه‌وه و لّامی دامه‌وه که
 هینده‌ی دیشی ناره‌حه‌یی کردم و پیی گوتم جارئ ئه‌تۆ جیت دیوه؟
 جگه له نموونه‌یه‌ک له جه‌فای جۆراوجۆر و شیواشیوی من هیجت
 چاوی نه‌که‌وتوه. تۆ که به‌ته‌وئ لیوی ئالی گولی رزگاری ماچ
 بکه‌ی و به‌ که‌یفی خۆت بیمژی پیویسته جه‌ور و جه‌فا و نازاری
 یه‌کجار زۆر بکیشی، که ئه‌تۆ هیشتا هیجت نه‌دیوه.

به‌لی ده‌لی گوتم ئاخ‌ر خۆ من ناتوانم ته‌نانه‌ت له دوا‌ی مردنیشم
 هه‌ر جه‌فاکیش بم. خۆ رۆژیک نه‌تبینم دنیا‌م له به‌ر چاوان تاریکه‌و
 هه‌ر شتیک و هه‌ر که‌سیک که ده‌بینم بیره‌شۆم پیی ناشکی و
 هه‌روه‌ها ده‌لی ئه‌و یاره‌ی من ئه‌وه‌نده بی‌میهر و وه‌فایه‌ بروانه‌ چۆن
 له‌گه‌ل من ده‌جوولیته‌وه ته‌ماشای بۆ ئه‌وه‌ی ته‌نانه‌ت وینه‌ی من
 نه‌چیته ناو چاوی چۆن چاوی له من وه‌رده‌گێرئ. من رۆژیکی له
 بیجاره‌یی و پر رووی خۆم پیم گوت ئه‌ی یاره‌که‌م، که تۆ وه‌ک بت

بۆ ئاگات له منی ئه‌ویندار و بیچاره نییه کهچی پتر هه‌په‌شه‌ی
 لی کردم و گوتی چاری له کویته؟ ئه‌وه‌نده‌ی دیتووته هه‌ر که‌میکه
 له جه‌فا و ئیتر گورژی گوته‌نی ئه‌تۆش ناچاری که ده‌بی قبوولی
 بکه‌ی و بی کیشی.

کی بمژئی لیوی بووکی رزگاری
 ده‌بی به خویتی خوئی بکا یاری
 هه‌ر که‌س ئازادی و سه‌ربه‌ستی بوو
 بای گه‌رم و ساردی وه له‌ش ته‌که‌وی

ئه‌و که‌سه‌ی بگری به‌هیی سینه‌ی یار
 نابیی بترسی له لرفه‌ی ره‌شمار

تا که‌ی له غه‌مت

تا که‌ی له غه‌مت یه‌خه‌ی کراسم بدرم؟
 نێزیکه له دهرد و چه‌سه‌ره‌تی تو بمه‌رم
 بو خاتری خوا له پاشی مردن جار جار
 ئه‌یه‌سته له رووی وه‌فا وه‌ره سه‌ر قه‌به‌رم
 گه‌ر مه‌رحمه‌تی به من ده‌که‌ی، سا بیکه
 نه‌مه‌اوه ته‌حه‌مه‌ولی جه‌فا چیدیکه
 روژیکه‌ی ئه‌گه‌ر خودا نه‌کا نه‌تییتم
 بی‌شک هه‌موو دنیام له نه‌زه‌ر تاریکه
 ئه‌برۆی ره‌ش و کولمی سپی و چاومه‌اوی
 ئه‌ی دل عه‌جه‌با ته‌تۆ چۆن ماوی؟

بن‌واره چلۆن چاوی له من وه‌رگێرا
 نه‌ک سووره‌تی من بچینه نا و چا وی
 روژینکی له بیچاره‌ی و بی‌شه‌رمی
 پیم وت سه‌نه‌ما به‌ خوای ته‌ۆ بی‌ره‌حمی
 ئاگات له منی عاشق و بیچاره‌ نییه
 بو‌حالی هه‌ناسه‌ ساردی و دل گه‌رمی
 فه‌رمووی جارێ له‌ جه‌فا ته‌ۆ چت دیوه؟
 مه‌یدانی جه‌فا دۆلو ده‌ره و شیو شیوه
 ماچی له‌بی لیو ئالی گولی رزگاری
 پتویستی جه‌فای زۆره، ته‌ۆش ناچاری

چەند نموونه‌یه‌ک له خیره‌ت و مه‌ردانه‌گی و زیره‌کی مامۆستای کۆی

ئەو به‌رپزە ئەوه‌نده پیاویکی نه‌ترس و به‌خیره‌ت و به‌توانا بووه که له ده‌ورانی خۆیدا هیچ که‌س وه‌ک وی پێی نه‌کراوه و به‌ راستی بێ لینگه و بێ‌هاوتا بووه.

بێ‌گومان هەر زانایه‌ک زانایه و به‌لام هەر زانایه‌ک توانا نییه و هەر زانایه‌کیش توانای نه‌بێ زانیارییه‌که‌ی باریکه له سه‌ر شانی و به‌ کاری هیچ نایه و که‌لکی نییه. چونکه زانا ده‌بێ توانایی ئەوه‌ی بێ زانیارییه‌که‌ی خۆی نه‌بوو ئەو زانیارییه به‌لایه بۆ وی و تۆقیکه بۆ دوا روژی په‌سلانی و هەر به‌ هۆی ئەوه‌یه‌وه سزا ده‌درێ.

به‌لام مامۆستا کۆی له‌و زانا به‌رزانه بووه که خیره‌ت و شه‌هامه‌تی ده‌ربهرین و راگه‌یانندی زانیارییه‌که‌ی خۆیان هه‌یه و وه‌ک تیخی ده‌بان وان و هەرگیز ژه‌نگاوی نابن و هه‌میشه ده‌دره‌وشینه‌وه و ده‌بریسکینه‌وه هه‌موو هۆنراوه‌کانی و ته‌واوی نووسراوه‌کانی و هه‌لسووهران و داسووهرانی و فه‌رمووده و وتاره‌کانی هەر یه‌که خۆی گه‌واهیکی گه‌وره‌یه له سه‌ر ئەو داوايه.

جا لێ‌رده‌ا بۆ چه‌سپانندی داواکه‌م چەند به‌سه‌رهاتیکێ وی ده‌گێرمه‌وه که هەر یه‌که‌ی گه‌واهیکه و هەر کامه‌ی گه‌وره‌ترین به‌لگه‌و په‌تۆیه له سه‌ر خیره‌ت و پیاوه‌تی مامۆستا.

١- ده‌گێرنه‌وه جاریکی ئینگلیسییه‌کان مامۆستا راپێچ ده‌که‌ن و ده‌یبه‌نه‌ یانه‌ی ئاسایشی خۆیان و پاش چه‌زربه‌ دانیکێ زۆری شیاوی وی لێی ده‌برسن ئەتۆ سه‌باره‌ت به‌ شیخ مه‌حموود بیروپات

چۆنه؟ ئه‌ویش له ولامیاندا ده‌فه‌رموئ: هه‌موو گه‌ل و هۆزیک له دنیادا مافی ئه‌وه‌ی هه‌یه، که میری سه‌ربه‌خۆی ببی و خۆی سه‌رنویشت و چاره‌نووسی خۆی دیاری بکاو گه‌لی کوردیش یه‌کیکه له‌و گه‌لانه و شیخ مه‌حموودیش مافی ئه‌وه‌ی هه‌یه و ببیته پادشا و سه‌رۆکی کوردستان و ئه‌ورۆ که‌س له‌و و لاته له‌وی بالاتر نییه و ئیتر کاری ئه‌و کاریکی په‌وایه.

٢ - هه‌روه‌ها جاریکی دیکه بانگی ده‌که‌ن و لیبی ده‌پرسن ئیمه نازانین که شیخ مه‌حموود ئه‌و ئاژاوه‌ی بۆچی ناوه‌ته‌وه و بۆچی وا ده‌کا؟! ئه‌تۆ له‌و باره‌وه چ ده‌لیی؟ ئه‌ویش لیبان ده‌پرسی و ده‌لی: ئه‌گه‌ر شیخ مه‌حموود هاتبا و ولاتی ئیوه‌ی داگیر کردبایه ئه‌نگۆ چیتان ده‌کرد و چ دژکرده‌وه‌یه‌کتان له‌ خۆ نیشان ده‌دا؟ ئه‌وانیش ده‌لین له‌گه‌لی به‌ شه‌ر ده‌هاتین و لیبی راده‌په‌رین و ئه‌جه‌نگاین له‌ گه‌لیا هه‌تا ده‌رمانده‌کرده‌وه. ئه‌ویش ده‌فه‌رموئ ده‌یجا خۆ ئه‌ویش هه‌ر ئه‌وه‌ی کردووه که ئیوه ده‌تانکرد، ئه‌گه‌ر له‌ جیبی وی بان بۆچی بۆخۆتان به‌په‌وا و باش ده‌زانن؟ به‌لام بۆوی به‌ گوناح و تاوان؟

٣ - دیسان له‌ ده‌ورانسی نوینه‌رایه‌تییه‌که‌یدا جاریکی له‌ لایه‌ن خه‌لکی تووره و رق هه‌ستاوی شاری به‌غدایه‌وه په‌لامار ده‌بردریته سه‌ر کۆری خبیره‌کان (مجلس نواب) و نوینه‌ره‌کان جگه له‌ مامۆستا هه‌موویان هه‌لدین و خۆیان دیر و ده‌وئ راده‌که‌ن و وه‌ک جووجه‌له‌ مریشکان خۆیان ده‌شارنه‌وه. به‌لام مامۆستا به‌ ئه‌وپه‌ری خیره‌ته‌وه له‌ جیبی خۆی ده‌چه‌قی و زۆر قسه‌ بۆ خه‌لکه‌که‌ ده‌کا و هه‌ر چۆنیک ببی بلاوه‌یان پئ ده‌کا. له‌ دوا‌ییدا که‌ خر ده‌بنه‌وه له‌ مامۆستا ده‌پرسن و ده‌لین ئه‌ری تۆ چۆن نه‌ترسای و خوت نه‌شارده‌وه؟ به‌ خوا ئیمه زۆر ترساین. ئه‌ویش ده‌فه‌رموئ: ئه‌من به‌ سئ به‌لگه و

دهبوو نهترسم و وهکوو ئیوه هه لئه یهه. یه کهه: ئه وه که من موسلمانم و موسلمانیش ده بی به خیرهت بی. دووههه: ئه وه که من زانام و زاناش ده بی بی خیرهت نه بی. سیهههه: ئه وه که من کوردم و کوردیش له هه موو کهس به خیرهتته.

وهک ده بینین مامۆستای بهرپرز مان یه سهی به لگه ی زۆر به هیزو قهوی خیرهت و ئازایهتی و دلیری خوی به هه قا له کانی خوی سه لماندهو، که بریتین له: موسلمانهتی و زانیاری و کوردایهتی.

که دیاره له روانگه ی ویهوه هه ر سیکیان هۆی خیرهت و دلیری و نهترسین، که له راستیشدا هه ر ده بی و ابی و نابی هه چ موسلمانیک تر سنۆک بی، به تایبهتی ئه گه ر زانابی و خوئه گه ر ئه و موسلمان نه زانایه کوردیش بی ئیتر هه ر قسه ی لی مه که که ده بی له هه مو کهس به خیرهت ترو ئازاترو دلیرترو نه ترس تر بی.

زور له میژه گوتویانه: چیا ی مه زن هه رکئییه هه بی بز و هه رزن هه رگیز له وی کورد نا به زن.

خوا لیخۆشبوو مامۆستای کۆیی ههروهک، که زانایهکی زۆر به خیرهت و لیزان و هه لکه وتوو بووه پیاویکی زۆر بهرپرز و نه بهز و نه ترس و بی منهت و خوئاس و به وه فاش بووه.

٤- جاریکی وه زیریکی (گویا سه ره ک شالیاران ده بی) عیراکی دینه کۆیه و پیاو ماقوولان بو پیشوازی ئه و بانگ ده کرین و خه لکیکی زۆر له و باره وه کۆ ده کریته وه و مه لا عه بدوللا ناویکیش که مامۆستای مه لای کۆیی ده بی و پیرای مامۆستا له ریزی بانگ کراوه کان ده بی.

مامۇستا له كاتى رۆيشتندا ديههوي مهلا عهبدوللا وه پيش ههمووان بكهوي چونكه خوي مامۇستاي وي بووه و خوي به دوا مامۇستاكهى خويدا پروا و وهزيريش به دواى ويدا بيت. وهزير نايههوي وه پيش مامۇستاي كويى بكهوي و زوريش گرينگى به مهلا عهبدوللا نادا و مهلا عهبدوللاش به هيچ جورىك وه پيش وهزير ناكهوي و پى له سهر ئهوه دادهگرئ كه وهزير وه پيش ههمووان بكهوي و سهرهنجام وهزير پيش دهكهوي و مهلا عهبدوللا به دوايدا دپروا و بهو پييهش مامۇستاي كويى دهبيتته سيهه مين كهس و كه تهماشا دهكا به دوو زاناي ئاييني وا نهزانىكيان وه پيش خويان داوه پيى ناخوش دهبي. له پشتهوه پيلى مهلا عهبدوللا دهگرئ و دهخاتهوه دوايه و پيى دهلى وهزه دوايه وا دياره ئهتو شايانى پيشكهوتنت نيهه خو من لهبهر تو نهبي وهزيرى هر به پياويش نازانم و ئتير ئهو جار خوي وهپيش وهزيرى دهكهويو مهلا عهبدوللاش به دواى وهزيريدا دپروا. گويا دوايه به وهزيرى دهلى ئاقلت ههبي قهت وه پيش مهلا و زانايان مهكهوه. وهزيريش خيرا دهلى قوربان بمبووره من مهلا عهبدوللا به زور پيشى خستم.

مامۇستا هر لهو كاتهدا كه پياويكى نهترس و باوهپداريكي بهپرشت بووه و باوهپى به بير و باوهپ و به كار و كردهوهى خوي ههبووه و مهردىكى رهند و مهند و هيواش و لهسهرهخو و ليبوردووش بوه و ههركيز خيرا ههلهنهچووه و بو تولهى به پهله ههولى نهداوه.

٥- بو نمونه جاريك جهوانىك له شهقامى شارى كويه له پشتهوهپرا دهمانجهيهكى پيوهدهنى و ديههوي بيكوژئ بهلام نايهنگيوي و دوايه كه مامۇستا ئاوپرى وي دهاداتهوه زور خهجالهت دهبي و تيكدهچى و دهمانجهكهى لى ههلهدهوي و مامۇستاش رووى

و پى دەلى كۆيرى ئەوه بۆ نه تىپىكا رۆله ئەوه دتههوى مهلاى كۆيى بكوژى؟ ئەمجا دەمانچهكهى بۆ هه لده گریتتهوه و وىى ده داتهوه و دهلى مهلاى كۆيى تا خوا نه يكوژى به كهس ناكوژرى وهره برۆ له رى خۆت.

بنه مالهى به ريزى مهلاى كۆيى هه ر له بنى را بنه ماله يه كى زانا و زانا پهروهه و زانست دۆست بووه و وهك باس كرا چه ندين مهلاى گهوره و زاناي هه لكه وتوى لى سهه هه لداوه و زنجيره ي مهلايانى ئەو خانه دانه پيروژه گه ليك دريژ و خاوهن ئالقه ي گهوره گه وره يه و چه ندين پياوى گه وره ي وهك خۆى و باوكى لى هه لكه وتوه.

لام وايه ئەوه نده به سه بۆ رانان و پى هه لگوتنى ئەو بنه ماله كه وهك به ريز گيوى موكريانى دهلى حاجى مه لا قارى كۆيى له نامه يه كيدا كه له ئەسته مبولى را بۆ به ريز حاجى مه لا عه بدوللا جهلى باوكى به ريزى مهلاى كۆيى نووسيويه تى دهلى:

به غه يرى جه ددى ئيه وه كيه يه دانا
له كوردستان بناغه ي عيلمى دانا

به راستى ئەو بنه ماله دلسۆزى راسته قينه ي كورد و كوردستان و ئايين پاكي ئيسلام بوون جا به تاييه تى خودى مامۆستا مه لا محهمه د خوا لى خۆش بى گۆيا ئەو به ريزه هه ميشه هه ر فه رموويه تى هه ر چه ند ده كه م سى مه لام له و كوردستانه دا بۆ حالى ناكري ن ده نا سه ره به خۆيى ته واوم بۆ و لاته ده ستانده وه و ئەگه ر سى مه لام به چاكي له گه ل بان كوردستانم ده كرد به گولستان.

ده لىن هه ر كاتىك باسى شىخ عه بدولقارى گه يلانى ده كرد هه ر ده يفه رموو مه لا عه بدولقارى گه يلانى. جاريك لىيان پرسى قوربان

تۆ بۆچی قه‌ت نالیی شیخ عه‌بدولقادر و هه‌ر ده‌لیی مه‌لا عه‌بدولقادر؟ ئه‌ویش ده‌یفه‌رموو من نامه‌ه‌وی بچووکى بکه‌مه‌وه، چونکه مه‌لا جی‌نشینی پیغه‌مبه‌ره و گه‌لیک گه‌وره‌یه، به‌لام ئاخ‌ر شیخ چ کاره‌یه و چ پله وپایه‌یه‌کی له ئایینی پیروزی ئیسلامدا هه‌یه؟ عه‌بدولقادر گه‌یلانی هه‌رگیز شیخ نه‌بووه به‌لکه زانیه‌کی گه‌وره بووه.

جا راستی ئه‌وه‌یه که عه‌بدولقادر گه‌یلانی قه‌ت شیخ نه‌بوو به‌لکه مه‌لایه‌کی گه‌وره بووه و گۆیا هه‌میشه وانه‌ی چل فه‌قیی گوتوووه و ئیتر ئه‌گه‌ر راگه‌یاندن و رینوینی خه‌لکیشی کردبێ به‌ نیوی شیخایه‌تی نه‌بووه و ته‌کیه و مه‌کیه‌ی رانه‌گرتوووه و خانه‌قای نه‌پازاندۆته‌وه. به‌لکه فی‌رگه و مزگه‌وتی ئاوه‌دان کردوووه‌ته‌وه و فه‌قیی راگرتوون و دژی ده‌رویش بازاری و شیخایه‌تی بووه و خۆشی ده‌ لاپه‌ره‌ی په‌رتووکی (الغنیة)ی خۆیدا ده‌فه‌رموئ: (هه‌ر مورشیدیک چاوی له مالی مریده‌کانی خۆی بی‌ یان ئه‌گه‌ر بۆیان برد و پێیدا نه‌ناردنه‌وه بزانه ئه‌و مورشید نییه و بۆ وه‌دوا که‌وتنی نابێ).

مامۆستای کۆیی هه‌ر که‌سیکی خزمه‌تی گه‌لی کورد و زمانی کوردی و ئایینی پیروزی ئیسلامی کردبێ زۆری خۆش ویستوووه و پتریش دنه‌ی داوه. بۆ نمونه به‌ خه‌تی خۆی و پیرای مه‌لا ئه‌فه‌ندی هه‌ولێری له‌سه‌ر په‌رتووکی پێشه‌وا‌ی ئایینی داماو حوسنی حوزنی موکریان‌ی (گچکه) که دوو به‌رگی (منهاج الطالبین) و (فتح المعین) وه‌ه‌رگێرا بۆ سه‌ر زمان‌ی شیرینی کوردی به‌و جو‌ره‌ی نووسیوه (ئافه‌رین سه‌ید حوزنی، تۆ لات وایه که ته‌نها خزمه‌تی زمان‌ی کوردیت کردوووه و به‌س، خوا ده‌یزانی خزمه‌تی ئایینی پاکی ئیسلامت پتر کردوووه، خوا ئه‌مسالتان زیاد بکا).

حوسین حوزنی موکریانی

٧- دەرویشیکی نەزان و دژمنی تیبی مەلا دەیههوی لە مامۆستای
 بدا و رقی کۆن و نوێی خۆی پێ بریژی لە کاتیکیدا کە ئەو بەرێزە
 لە حەوشە ی مزگەوتی سووری کۆیە روژیکی زستان خەریک دەبێ
 دەستنوژی هەلبگرێ و لە بەر سەرمایه دەرگای حوجرەکانیش
 هەموویان پێوەدرابوون و فەقیکان هیچیان لە دەری نەبوون
 دیوانە ی غوولپەیکەری سەر قرژن لە حالیکدا کە کوتهکی گەورە ی
 سەرخری لە پشت خۆی گرتبوو دیت و لیبی دەپرسی و دەلی مەلا
 ئەری ئەتۆ گوتووتە پیغمبەر لە حەزرتی غەوس گەورە ترە؟
 دەرویش کە دەیههوی بە هانەیهکی دەس کەوی تا مامۆستا
 کوتهکاری بکا چاوەروانی ئەوهی دەبی کە مامۆستا بلی جا هەر
 وایە ئیتر ئەویش دایبگرین.

مامۆستا زۆر بە زوی لیبی حالی دەبی و مەبەستە گلاوەکە ی
 دەزانی و بو ئەوهی فەقیکان پێ بزانی و بینە دەری بە دەنگی بەرز
 دەلی لە کیت بیستوو؟ جا چۆن باوەر دەکە ی؟ خو لە خۆمت
 نەبیستوو؟

فه قێکان، که گوێیان له دهنگی مامۆستا دهبی گورجیک دینه
 دهڕی و دیوانه‌ی دهگرن و دهکانیه‌که‌ی هه‌لده‌کێشن و به‌و سه‌رمایه
 مه‌له‌ی پێ ده‌که‌ن و به‌و جووره مامۆستا له چه‌نگی ئه‌و خوا نه‌ناسه
 رزگار ده‌که‌ن.

مامۆستا خۆی یه‌که‌م که‌س بووه له کۆیه که کچی خۆی نارده‌وته
 قوتابخانه و ویستوو یه‌تی ئه‌و سنووره بشکێنێ که ئافرهت له
 چوارچێوه‌ی نه‌خوینده‌واریدا بمینیتیه‌وه.

ئهو به‌ریزه ته‌نانهت خۆی پارچه زه‌مینکی گه‌وره‌شی به‌خشیوه
 بۆ دروست کردنی قوتابخانه له شاری کۆیه و یه‌که‌م قوتابخانه‌ی
 ئه‌و شاره له زه‌مینی ویدا دروست کراوه.

ئهو خوالی خۆشبی هه‌میشه بۆ چاره‌ی کورد به‌ په‌رۆش
 بووه و زۆر به‌ خه‌می کوردی هه‌ژار ولیقه‌وماوه‌وه بووه. له کاتی
 ویدا هێشتا کۆمۆنیزم نه‌گه‌یوه‌ته کوردستان و له کوردستاندا به‌و
 نیوه خه‌لک فریو نه‌دراوه و دژایه‌تی کردنی ئه‌و رێبازه هه‌یچ
 پێویست نه‌بووه، هه‌ر بۆیه‌شه که له هۆنراوه‌کانی مامۆستای
 بوتشکین و خه‌رافات فرێده‌رماندا هه‌لمه‌ت و په‌لامار بۆ ئه‌و رێبازه
 لاوازه و په‌یره‌وانی ئه‌و نه‌کراوه. ده‌نا بی‌گومان ئه‌گه‌ر مامۆستا له‌و
 رۆژگاره‌ی ئێمه‌دا ژیا بایه ده‌نگی ره‌خنه و بیزارای له‌و باره‌وه
 ده‌گه‌یه‌به ئاسمان و گوێی په‌ریانی که‌ر ده‌کرد.

ئهو‌هی هه‌بووه هه‌ر رێبازگه‌لی جۆراوجۆری شیخایه‌تی و
 ده‌رویش بازاری و مریدایه‌تی و ته‌ریقه‌ت و مه‌ریقه‌ت بووه و به
 نیوی ته‌ریقه‌ت و مه‌ریقه‌ت شیخ و شیخ بازاری خه‌لکیان له
 شاریگه‌ی ئیسلامی پیروژ لاداوه و به‌ کوردی و به‌ زمانیکی ساده
 بلێن له‌و چاخیدا دژمنانی ئیسلام به‌ هه‌یچ جۆریک خیره‌تی ئه‌وه‌یان
 نه‌بووه و نه‌یان‌توانیوه راسته‌وخۆ له‌ دژی خوا رابه‌رن و بلێن و خوا

هەر ئێهه و نه بووه و نابێ بێه به لکه خواشيان به روالهت قه بوول کردوو به لام زۆر لیژانانه و هەر به نیوی ئایین و ئیسلام و به شیوهیهکی هۆشیارانە ی وا که هه موو به نیو زانایه کیشی لی حالی نه بی و تیینه گا چه ن دین ئاوال و هاوتایان بو خودا داناو و خه لکیان له ریبازی خواپه رسته ی راسته قینه لاداو و ئه و تاقه ریگه یان کردۆته ده یان و سه تان و هه زاران ریگه و ئه و تاقه خودایه یان کردۆته سه تان خودا!! ده بی ئه وه ش بلین و بیسه لمینین که ئه و مریده بیچارانه هه رگیز پێیان وا نه بووه و نه شیانزانیه که ئه و ریچکه و ریبازانه ئیسلامی نین و دژی ئیسلامن ده نا بی گومان هه ر ئه وان خۆیان لییان راده په رین و وه ک زبلی ناو مال و هه وشه رایانده مالن و ده یانخسته ناو زبلدانی میژوووه، جا هه ر بۆیه ره نگه به شیکی زۆر مریده نه زانه کان هه ر به موسلمان له قه له م بده یین.

جا هه ر بۆیه مامۆستا له هۆنراوه و نووسراوه کانیدا و ههروهه له وتارو قسه و کرداره کانیدا هه له مه ت ده باته سه ر ئه و جوړه بیر و باوه ره و ئه و شیوه بیر کردنه وه و ئه و خوا ده سکرده نه خر ده کاته وه و ده یانخاته زبلدانه وه و گورژی گوته نی گش خواگه لی پووشالی - بی نیوه روک و خالی - به نووکی شه ق تیچ هه لدان - هه ر که لییان بووم حالی و ئیتر هه موویان وه لا ده نی و ته نیا خوی گه وه و وه دیه ئنه ری جیهان و بوونه وه به خه لک ده ناسین و ده یه وه ی موسلمانان بچه وه سه ر بیر و باوه ری موسلمانانی هه وه لی و ده ورانی پێش دووسه د سا ل دوای کۆچی پێغه مبه ری مه زن و اتا بیر و باوه ری راسته قینه ی موسلمانانی سه ره تای ئیسلام و ریبازی راستینی قورئان و به و شیوه ده فه رمو ی:

به عیلم و عقل و هۆش و فیکر و عیرفان
به قه ولی مسته فا و ئایاتی قورئان

بـزانن ئەو قـسانه پـاکي پـووچن
 ئەگەر خوامان هه بـئ ئەقتابه بـوچن؟
 به قهولـی جاھیلان خۆتان مه گـۆرن
 به چـاوی دـل له دنـیایه بنـوۆرن
 به غـیرەز قـودرەتی دەواری جەبـیار
 به غـیرەز پادشای خەلـلاق و قەھھار
 به قـوتبیکي زەعیف و ناتوانـا
 ئیـدارەي چـوون دەبـئ ئەي مەردی دانـا
 ئەوہی لای ئیـسوہ دەواری ئومـووورن
 له بەر دەستی خـودا کەمتر له مـووورن
 کەسـئ ئیـمانی به خـوا و قـودرەتی بـئ
 چـوون ئەو ئیعتیقـادەي دەشتە قەلبـئ؟

راستی پیاو ئەگەر کەمیک ژیر بئ و هۆش و بیر و زانیاری خۆی
 وەکار خا و فەرموودهکانی پیغەمبەری مەزن و ئایەتەکانی قورئان و
 یاساکانی ئیسلام هەلسەنگینئ و بەراوردیکي ژیرانە و زانیانەیان
 لئ بکا دەزانئ کە ئەو قسە و چاو و پراوانە و ئەو هەموو خواگەلە
 پووشالییە دەستکردانە بووچ و بئمایە و بئرخن و هیچ گاریکیان
 لە دەس نایە و بە کەلکی هیچ نایەن و ئەو چاو و راوو و قسە و
 باسانەش هەموویان درۆ و دەلەسە و بئبنج و بناوانن و قسەي
 نەزان و تینەگەیشتوانن.

ئاخر پیاو دەبئ بە چاوی دـل له دنـیایه پـروانی و قورئان
 گوتهـنی: ﴿ أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا ﴾ الحج: ٤٦،
 ئایا گەشت و گوزار ناکەن و بەم سەرزهوییهدا ناگەرین و بیر
 ناکەنەوه و تیگەیشتن پەیدا ناکەن و خۆیان بە چەکی زانیاری و

ژیری ئاماده و پرچەک ناکەن؟ جا هەتا دلگەلیکی وەهایان بی شتی
 بی بزانی و بیر ی بی بکەنەو و پیی له جیهان و بوون و بوونەوهر
 حالی بن و یاسا و بەرنامە ی خوی بی بزانی وانا بو ئەو ی ناکەن
 هەتا دلگەلیکی وایان بی؟

ئایا تا کەنگی هەروا بە نەزانی بەرەو پیش دەچن و تا کە ی لەو
 خەوی بی ئاگایی هە ئناستن؟ تا کە ی ئەو هەموو خورافات و شتە
 پروپووجانە و ئەو چاو و راوہ بی بنج و بناوانە قبوول دەکەن؟ خو
 وەلس و ئاژەل نین کە بو هەر لایەکیان لی خورن دەروون؟ مروّف
 دەبی لەگەل وەلس و پاتال و ئاژال جیاوازی هەبی و ئەو
 جیاوازیەش هەر بە ژیری و بیرە و بەس.

خوی گەورەش هەر کەسە بە ئەندازە یەک ژیری داوہتی و ئیتر
 کەس نابی ئەو بەشە خوا پیداوہی خو ی خاموش و نیخەپەست بکا
 بەلکە دەبی ئەو چرایە بە چاک ی هەلبکا و ئەو ئەستیرە تیشکە
 هاویژە شوق پرژینە گەشەدارتر بکا و پتر و پتر بیدرەوشینیتەوہ.

بی گومان ئەو کەسە ی بیر و ژیری و ئاقل و ئاوەزی خو ی وەکار
 دەخا و بەو پییە لە دنیا و شتەکانی دنیا و یاسا و ریسا و
 بەرنامەکانی خوا دەگا وەک کەسیکی بینا و چاو ساخ وایە کە
 هەموو شتی و بگرە وردترین شت لەبەر پیی خو ی و دەوروبەری
 خو ی دەبینی و بە پیچەوانە کابرای چاولیکەر و لاساکەرەوہ و
 دواکەوتووی ئەم و ئەو وەکوو کویریکی وایە تەنانەت گەورەترین
 مەترسی و درندەترین دژمنی خو ی نابینی کە بی گومان هەرگیز وەک
 یەک و یەکسان نین.

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ﴾ الانعام: ١٦
 ، بلی ئایا وەک یەکن بینایان و کویرەکان ئایا یەکسانن تاریکی و

رووناکی؟ له قورئاندا که‌م نین ئه‌و ئایه‌تانه‌ی که ده‌فه‌رموون (افلا تدبرون) ئایا لی کۆلینه‌وه‌ ناکه‌ن؟ (افلا تعقلون) ئایا تیناگه‌ن و لی‌ حالی نابن؟ (افلا تذکرون) ئایا فی‌ر نابن و وه‌ بیری خۆ ناهیننه‌وه‌؟! ئامۆژگاری ناکه‌ن؟ (افلا تعلمون) ئایا نازانن؟ (افلا تتفکرون) ئایا بیری ناکه‌نه‌وه‌؟.

جا مامۆستای به‌پ‌یزمان له‌و جۆره‌ موسلمانانه‌ بووه‌ که‌ به‌ پ‌یی‌ فه‌رمانی قورئان بیری و ژیری و هۆش و زانیاری خۆی وه‌کار خستوووه‌ و به‌ چاوی د‌لی‌ له‌ جیهانی وه‌راماوه‌ و ل‌یی‌ حالی بووه‌. خ‌وای گه‌وره‌ی ئه‌و جۆره‌ی که‌ قورئان پ‌یمان ده‌ناسینن ناسیوه‌ و ه‌یز و وزه‌ی خ‌وای پ‌ی‌ له‌ سه‌ره‌وه‌ی هه‌موو ه‌یز و وزه‌یه‌ک بووه‌. هه‌رگیز پ‌یی‌ وا نه‌بووه‌ که‌ خوا بوونه‌وه‌ریکی وه‌هایه‌ که‌ له‌ ژیر فه‌رمانی شیخ و خه‌لیفه‌دا کار ده‌کا و چاوی له‌ زاری وانه‌ داخوا چی پ‌ی‌ ده‌ل‌ین تا وا بکا یان پ‌یوه‌ندییه‌کی خزمایه‌تی ته‌نگاته‌نگی له‌ گه‌ل شیخ و میخ دا هه‌یه‌ و ئه‌وانی کردۆته‌ نوینه‌ری قه‌ت لانه‌برای خ‌وی له‌ سه‌ر زه‌مین و هه‌ر که‌س ئه‌وان به‌ خ‌وای نه‌ناسینن هه‌رگیز خوا نایناسن؟ هه‌ر وه‌ک ئه‌و جۆره‌ی بیری کردنه‌وه‌ گه‌لیک له‌و تاقم و توپ‌ژانه‌ و ئیتر گورژی گوته‌نی:

ب‌ل‌یم پ‌یت نایه‌ره‌ستم ئه‌و خ‌ودایه‌
 که‌ هه‌وساری له‌ ده‌ستی شیخی دایه‌
 ئه‌من زه‌ندیقهم و ئاور په‌ره‌ستم
 ته‌گه‌رکوو خوا نه‌کا خوامان ئه‌وايه‌
 ده‌با من پ‌یت ب‌ل‌یم کاکه‌ به‌ کوردی
 شتی ئاوا ئه‌ری ک‌ی فی‌ری کردی؟
 له‌ قورئانانه‌ شیخ دی و نه‌ ده‌رویش
 هه‌موو چه‌ند جاری ل‌یک داوه‌ به‌ وردی

ئەگەر بئویسته شیخ بو ئایینی خوا
 بلێ بئیم شیخی گش پیغه مبه ران کوا؟
 محمه د خۆی و دۆست و یاره کسانى
 به گشتیان شیخیکیان ده بوايه بیوا!!

مامۆستا ریکوراست له هه موو هۆنراوه کانیدا و ههروهها له
 تهفسیره به نرخه کهیدا ده فهرموئ شیخ بئویست نییه و نابئ ببئ و
 زیانی گهوره شی ههیه و ئەو وهک هیندیک له زړه مهلا و وشکه
 موسلمانه کان نه بووه که باوه پشیمان بهو جوړه شتانه نییه به لام
 له ترسی خهک یا ترسی دهزگای دهسه لاتدار به روالهت قبوولی
 دهکهن و دژایه تی و نه یارییان ناکهن، ئەوان که له خشه ی قورئ
 هه ل دین و له سئبهری خۆیان دهسله مینه وه و ههروهها وهک
 ئەوانهش نه بووه که له لای هه ر کهس بوون له گه ل وین بو وی
 ده لێن و به کوردی له گه ل شوانی پاسئ دهکهن و له گه ل گورگیش
 که لاکى دهخۆن!!

چهند نموونهیهک له خیرهت و دلیری و بویری مامۆستای کۆبی

مامۆستا پیاویکی راست و رهوان و یهک رنگ و بی پیچوپهنا و به خیرهت و نه ترس و کۆلنهدهر و نه بهز و ژیر و زانا و هۆشیار و رامیار و قسه له روو بووه. شه رمی له کهس نه کردوو و ئهوهی به رهوای زانیبی به هه موو کهسی گوتوو و بی پرووپامایی بیرو پای خۆی دهربریوه. شاو گه دای به لاوه یه کسان بووه و قسهی راست و رهوای خۆی به گوئی هه موواندا داوه.

١- جاریکی مه لیک بانگی ده کاته به غد ایه و له و کاته شدا مانگی ره مه زانی ده بی سهر دهمی نیوه پرۆیه مه لیک فه یسه ل ده ستووری خوارده مه نی و نانی دها. مامۆستاش تووره ده بی و ده فه رموئ بو مه گهر ره مه زان نییه؟ لام وایه ئیوهی عه ره ب ئیسلامه تییه که تان هه رده مل کورداندا هینشتۆته وه و به س. وا دیاره خۆتان باوه پرتان پی نییه وه ره بریۆوهی سواری مل مان بن به ئه ستۆی ئیمه تاندا هیناوه؟! خۆ دیاریشه که له سایه ی ئیسلام پرا چاکترتان توانیوه خۆتانمان به سهردا بسه پینن.

ئهو بلیمه ته پسپۆره ی کوردی کورد په ره وه ره کاتی که ده چیته میسرئ و ماوه یه کی زۆر له وئ ده مینیتته وه و خه ریکی و لی کۆلینه وه وه له سه نگاندنی مه لاکانی میسرئ ده بی که س نابی وی ناهینئ و هه ر که س و توو ویژی له گه ل ده کا زوو بو ری دها و به چۆکیدا دینئ و ناچار ی ده کا ددان به گه وه یی و زانی ی مامۆستا و هه ژاری و سته م لی کراوی گه لی کوردا بینئ.

کاتی دیتەووە نیشتمان و زێدە خوشەوێستەکەیی لەبارەیی مەلاکانی میسرێی لێی دەپرسن و دەلێن ئەری ئێوان بە رێژە (نسبەتی) تو چۆن؟ ئەویش دەفەرموێی لە میسرێی تەنیا دوو مەلای لێ بوو و بەس، ئەوانی تر هیچیان بووێی نابن کە تەمای مەلایەتیت پێ هەبن.

٢- دەلێن جارێکی کابرایەکی دز مانیکی زۆری لە نەختینە و زێرو زیوەر لە مانی مامۆستا دزیبوو. زۆریان هەول دا تا سۆراخیان کردو زانیان کە کێ دزیویەتی. دزیان گرت و هینایانە مەیدانی و تەواوی شتەکانیان پێ هینانە دەری و لە مەیدانی داینان. خەلک نەیان دەزانی داخوا مامۆستا چ فەرمانیکی دەردەکا. دەیانگوت رەنگە لانی کەم بە پێی دەستووری قورئانی پیرۆز دەستوور بفرمێی کە دەستی بپرن. بەلام ئەو بەرپێزە زۆر لەوەی دلآوا و دلآوانتر بوو کە تۆلە لەو کەسەیی بکاتەووە کە خەراپەیی لەگەڵ کردووە. جا هەر بۆیە فەرمووی: رۆلە ئەوا بەخشیمی و ئەو پووڵ و زێرانەشم هەموو دایەووە بە خۆت و بە گەردن ئازایی بۆ خۆت بن بەو مەرجه چی دیکە دزییە نەکەییەو.

٣- دەلێن جارێک حاجییەکی جووتە کەوشییکی لە مەککەیی را بۆ مامۆستا هینابوو بە یادگار و پێشکەشی کردبوو. رۆژیکێی لە مزگەوتی کە خەلکیکی زۆری لێ دەبی و کەوش دیتنەووە بریک بە زەحمەت دەبی مامۆستا کە هەلدەستی برآوا دەلێن کەوشی مامۆستای بێن حاجیش دەلی جیم کەن ئەمن کەوشی مامۆستای دەناسم. مامۆستا کە گوئی لەو قەسەیی دەبی راناوەستی کە کەوشەکانی بۆ بێنن یەکسەر بە پێخواسی لێی دەدا و دەپراتەووە. بەو شیۆە نیشان دەدا کە هەم خۆی پیاویکی بیمنەتە و هەمیش کەسێک کە چاکەییەکی کرد نابێ بە هیچ جۆرێک بە سەر چاوی کابرایدا داتەووە و پیاوەتییەکەیی بەبادا.

خوای گه‌وره‌ش له‌و باره‌وه ده‌فه‌رموێ: (يا ايها الذين آمنوا لاتبطلوا صدقاتكم باليمن و الاذى) ئه‌ی باوه‌رداره‌كان چاكه و خێره‌كانتان به‌ منه‌ت دان و ئازاردانی ئه‌و كه‌سه كه چاكه‌تان له‌گه‌لا كردوه به‌تال مه‌كه‌نه‌وه و بێ‌نرخێ مه‌كه‌م

٤- ده‌لێن مامۆستا ده‌یفه‌رموو سه‌ره‌پای ئه‌وه كه به‌رژمه‌وه‌ندی ئیسلام و پێغه‌مبه‌ر(له‌وه‌دا بوو كه پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌خوینده‌وار بێ هه‌ردووکیان قازانجیان كرد كه ئه‌و هه‌نته‌شه نه‌خوینده‌وار بوو. چونكه خوینده‌واری ئه‌و سه‌رده‌می عه‌ره‌بان بریتی بوو له‌ برێك ئه‌فسانه و به‌یت و باو و هێندك هۆنراوه‌ی هۆنه‌ره بێ‌باوه‌ره‌كان و خۆ ئه‌وه‌ش شایانی شانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ نه‌بووه.

منیش ده‌لێم مامۆستاش و گه‌لی كوردیش و ئیسلامی پیرۆزیش زیانیان كرد كه مامۆستا له‌و ده‌ورانیدا بوو، چونكه ئه‌و ئه‌وه‌نده له‌ پێش خه‌لكه‌كه‌وه بوو كه ئیستاش ته‌نانه‌ت زۆر ماوه خه‌لك بتوانن به‌ ته‌واوی له‌ مه‌به‌سته‌كاني مامۆستا حالی بن و بتوانن قه‌بوولی بێر و باوه‌ر و روانگه و راكانی وی بکه‌ن!!

من هیچ گومانم له‌وه‌دا نییه كه پاشی چهند سالیکی دیکه کاتیک كه خه‌لك ده‌گه‌ن به‌ پایه‌یه‌کی به‌رزی زانیاری و رزگاری و ئازادی هه‌موو كه‌س بۆی ده‌رده‌که‌وێ كه مامۆستا به‌پراستی موسلمانێکی راسته‌قینه‌ی كوردی ئازادی خوازی نه‌به‌ز و تیکۆشه‌ر و دلسۆز و راسته‌قینه‌ویژ بووه و جگه له‌ خێر و خۆشی خه‌لك و راگه‌یانندی ئیسلامی راسته‌قینه هیچ شتیکی دیکه‌ی مه‌به‌ست نه‌بووه.

٥- ده‌لێن چاریکی مامۆستا له‌ وتاری هه‌ینیدا رووی کرده خه‌لكه‌كه و فه‌رمووی باریان ئه‌ورۆ له‌گه‌ل جووله‌که‌یه‌ک سه‌ودایه‌کم کردبوو!! له‌ حاجیم دابوونی به‌ جووله‌که‌یه‌کی به‌لام له‌ به‌دشانسی

ئێم پەشیمان بۆوه و لهگه‌ڵی نه‌کردم ده‌نا بی‌گومان ده‌ستیم له‌بنی‌را
پریوو!!

ره‌نگه‌ ئه‌و قسه‌ زۆر که‌س خۆشیان لێی نه‌یه‌ت و ته‌نانه‌ت
تانه‌ش له‌ مامۆستا بده‌ن و بلێن جا چۆن پیاویکی ئاوا ده‌بی قسه‌ی
ئاوا بکا؟ به‌لام ئه‌گه‌ر که‌میک لێی ورد ببینه‌وه بۆمان ده‌رده‌که‌وی که
مامۆستای به‌رپێز له‌و فه‌رمووده‌ی خۆیدا چۆن تانه‌ له‌ موسلمانان
ده‌دا و به‌ توورپه‌یه‌وه ئامۆژگارییان ده‌کا! ئه‌و ده‌لێ باشتترین و
هه‌لپژارده‌ترین موسلمانان حاجیه‌کانن و ئه‌وانیش به‌ داخه‌وه له
به‌ر خه‌راپیان ده‌بی ده‌ که‌سیان بده‌ی به‌ جووله‌که‌یه‌ک و ئه‌ویش
لێت پەشیمان ده‌بنه‌وه!!

سالیکی من خۆم له‌ شاری پیرانشاری فه‌قی بوم کابرایه‌کی
ددان‌سازی لێ بوو به‌ نیوی "ئه‌نده‌رانیکی" منیش ددانم وه‌ژان هات و
چوومه‌ لای و بۆی کیشام. ئه‌و کابرایه‌ خۆی فه‌له‌ بوو هه‌واداری
هه‌نته‌شی عیسا‌ی به‌رپێز. له‌وه‌ی‌را ورده‌ ورده‌ خۆم لێ نێزیک
کرده‌وه و له‌ دای خۆمدا ده‌مگوت پێغه‌مبه‌ر(فه‌رموویه‌تی ئه‌گه‌ر
خودا یه‌ک که‌س به‌ هۆی تۆوه‌ بئینیته‌ سه‌ر ریی ره‌دایه‌ بۆ تۆ
چاکتره‌ له‌ جیهان و له‌ هه‌رچی له‌ جیهاندا یه‌، که‌وا یه‌ با ئه‌و
کابرایه‌ی رینوینی بکه‌م به‌لکه‌ خودای گه‌وره‌ ئه‌و شانازییه‌م پێ
ببه‌خشی.

به‌لێ زۆر روژان ده‌چوومه‌ لای و قسه‌م بۆ ده‌کرد و ئامۆژگاریم
ده‌کرد و بانگم ده‌کرد بۆ ئیسلام و موسلمان بوون و ئه‌وه‌ی ده‌مزانی
پێم ده‌گوت. خوا هه‌لناگرێ زۆر چاکی گوێ بۆ راده‌گرتم. به‌لام
هه‌موو جارێ ولامی ئه‌وه‌بوو که‌ موسلمانه‌تی ئه‌گه‌ر وه‌ک فلان
حاجی و فیسار مه‌لا و ئه‌م و ئه‌و بی به‌ که‌لک نایه‌ت و هه‌یج نییه‌ و
فه‌له‌یه‌که‌ی خۆم زۆر چاکتره‌ و قه‌ت به‌وه‌ی ناگۆرپه‌وه‌. خۆ ئه‌گه‌ر

وهک وو قورئانیش ده لئ و وهک پیاوانی موسلمانان راسته قینه ی سه ره تان ئیسلام بی زۆر باشه به لام من هه رگیز له دهستم نایه ت.

٦- ده لئین مامؤستا کتیبکی هه یه به نیوی (قه ل فری و قه له ره شه ی له جئ) که باره ی ئه وه یدا دایناوه له شیخیک ده مرئ و کوره که ی یا که سیکه ی دیکه ی خزمی له جیی وی داده نئین.

به راستی ئه وه شه ی زۆر پرمانا و توئ داره و که لیک جوان و به جییه . من ئه و کتیبه م نه دیوه ، به لام له نیوه که ی را دیاره که نیوه رو که که ی خاوه ن مه زه و پر نیوه رو که بی و ویده چئ به فیئل و فووتی شیخه فیلاوییه کان بو ئه وه ی که س دهستی ویی رانه گا و فیئلی وانیش ئاشکرا نه بی له به یین برابئ ، بویه له هه یج جییه ک دهس ناکه وئ. زۆر نیژیکه وهک کتیبه که ریژدار شیخ مارفی نویدی که دژی مه ولانا خالیدی نووسیویه تی له لایه ن ئه و دام و ده زگایه وه له ناو برابئ.

ههروه ها له باره ی هه نته شی موسادا ده لئین ده یفه رموو خوا بویه له مائی فیرعه وندا به به خیو کردنی دا هه تا به خیره ت بی و وهکوو جووله که کان ترسه نوک نه بی و بی گومان ئه گهر له ویشدا به خیو نه کرابا و گه وره نه بووبا ئاوا به خیره ت و نه ترس نه ده بوو. ههروه ها بو ئه وهش به چاکي له فیئل و رامیاریه کانی فیرعه ونی حالی بی.

٧- ده لئین جاریکی له گه ل یه ک دوو کهس له فه قیکانی خو ی به نیو ره ز و باخی خو یاندا ده گه را و که سه ری هه لئینا داریک ، که میوئیکی ترئ سپی له سه ر ده بی و زۆری ترئ پیوه ده بی ، ئه وده م به و فه قییانه ده لئ بلئین با فه قیکان به شی خو یان له و سپیلکه یه بکه نه وه (سپیلکه: داری ترئ سپی که له سه ر داری تر بی).

فه‌قیکانیش یه‌کیان ده‌گه‌رێته‌وه‌و بۆ حوجره‌نی و به‌وانی دیکه‌ ده‌لی. به‌لی فه‌قی دین و به‌ ته‌واوی میوه‌که‌ ده‌رنن و هیجی پێوه‌ ناهین. له‌و سه‌ری که‌ مامۆستا له‌گه‌ل فه‌قیکه‌ی دیکه‌ ده‌گه‌رێته‌وه‌ ته‌ماشای ده‌کا داره‌ میوه‌که‌ هیجی پێوه‌ نه‌ماوه‌. ده‌لی خه‌تای خۆم بوو ئه‌گه‌ر گوته‌بام هه‌موو بۆخۆتان بێ ئاویان لی نه‌ده‌کرد.

ده‌لی فه‌قییه‌ک چوو لای حاجیه‌ک و گوتی ئه‌و جستانه‌ لیفه‌یه‌کم ویده‌ به‌ ئه‌مانه‌ت، مالممان دووره‌ و هیج نوین و پێخه‌فیکیشم نییه‌. حاجیش لیفه‌یه‌کی زۆر باش و تازه‌ی بۆ برد و وێی دا، تا به‌هاری فه‌قی لیفه‌که‌ی له‌ که‌لک و که‌رم کرد و به‌هاری به‌ شڕۆله‌یی بۆی برده‌وه‌ و گوتی حاجی مالت ئاوه‌دان بێ و خوا خیرت بنووسێ. ده‌مه‌ه‌وێ لی‌ره‌ برۆم و ئه‌وه‌ لیفه‌که‌ت.

حاجیش ده‌لی: جا خۆ فه‌قی من بۆیه‌م نه‌دابووێه‌ی بۆم بێنییه‌وه‌ ئیستا بۆ هیناوته‌وه‌؟ فه‌قیش ده‌لی: ئه‌ی مالت خه‌را نه‌بێ بۆ ئه‌و ده‌می نه‌تگوت هه‌ر بۆ خۆت بێ، وه‌للاهی ئاوام لی نه‌ده‌کرد.

٨ مامۆستای کۆبی هه‌روه‌ک پیاویکی زۆر زیره‌ک و وریا بووه‌ و زۆریش قسه‌زان و تیگه‌یشتوو و حازر جواب بووه‌ و زۆر به‌ چاکی توانیویه‌تی ئه‌و که‌سه‌ی که‌ له‌ ئاقاری‌را هاتوووه‌ بۆری بدات و کپ و ماتێ بکات.

ده‌گه‌رێنه‌وه‌ جارێک "که‌فتانکوک" که‌ سه‌رله‌شکرێکی گه‌وره‌ی ئینگیزی بوو له‌ کاتی‌کدا که‌ مامۆستا له‌ دادگایه‌ک ده‌بێ دیته‌ لای و مامۆستاش له‌به‌ری هه‌لناستی. ئه‌ویش زۆری پێ ناخۆش ده‌بێ و پێی ده‌لی مه‌لا تۆ بۆچی له‌به‌ر من هه‌لناستی؟ مامۆستاش فه‌رمووی: چونکه‌ له‌ تۆ گه‌وره‌تر لی‌ره‌یه‌ که‌ قورئانه‌.

کهفتانکوک دهیههوی به جۆریک مامۆستا بشکێنی و بهو جۆره
تۆلهی لی بکاتهوه و به جاریک وردی بکا. جا ههر بۆیه پیتی دهلی
مهلا راسته دهلێن قورئان تهپ و وشکی ئیدایه؟

ئهویش خیرا دهفهرموئ: بهلی ئهوه نییه دهفهرموئ (و لا رطب و
لا یابس إلا فی کتاب مبین) ئهجا کهفتانکوک دهلی: مامۆستا
پیغه مبهه له شهوی بهرز بوونهوه (معراج) دا به کویدا چوو بۆ
ئاسمانان؟ خو هیچ ریگهیهکی لی نییه؟

مامۆستاش دهفهرموئ: ههنتهشی عیسا به کویدا چوو ههنتهشی
محهمه دیش ههر بهویدا رۆیی.

کهفتانکوک دهلی: جا که دهلێن ههموو شتی که له قورئانیدا
ههیه، ئیستا که وا من لی ره راوهستاوم ئهوهشی ئیدایه؟
مامۆستاش دهفهرموئ: بهلی ئهوه نییه دهفهرموئ (و ترکوک
قائما).

کهفتانکوک دهلی: دوو کهس له جییهک بن یهکیان نوستوو بی و
یهکیشیان بیدار بی، من سلوو له کامیان بکهم؟

مامۆستا دهفهرموئ: لهوی نوستوو، چونکه بیدارهکه نیگههبانی
نوستوو ههیه و له یاسای سوپاییشدا نیگههبان نابێ قسه له گهڵ
هیچ کهس بکا جگه له ئیست دان و راگرتن.

ئهجا کهفتانکوک دهلی: مهلا له ورۆ بهولاوه ههر کاریکت به من
بی له خزمهتت دام.

مامۆستاش دهلی: هیچ کاریکم به تۆ نابێ.

دهلێن جاریکی یهکیک له زانیانی سروشتی هاوچهرخه مهلای
گهوره هاته لای مامۆستا بۆ باس و وتووێژو باسیکی زۆریان کرد و
کابرا له ههموو باسهکانیدا بۆری دهخوارد و ناچار به تهسلیم

ده‌بوو و هه‌یجی پێ نه‌ما و ناچار هاته سه‌ر ئه‌وه، که گوتی: جه‌نابی مامۆستا قورئان زۆر کیتیبیکی به‌رزو به‌هه‌یز و جوانه، به‌لام نه‌نگیکی گه‌وره‌ی هه‌یه، که ناگرێ چاوی لی بقووچینریت و ئه‌ویش ئه‌وه‌یه، که هه‌یج نه‌زم و ته‌رتیبیکی نییه و هه‌روا شتیکی تیکه‌ل تیکه‌ل و بێ پرێسایه!!

مامۆستاش له وه‌لاما ده‌فه‌رمووی: به‌لێ به‌لێ له پێشتریشدا زۆر که‌س ئه‌و شه‌کرانه‌ی شکاندوو و ئه‌و فه‌رمایشتانه‌ی فه‌رموو. به‌لام مه‌گه‌ر ئیوه نازان، که نه‌زم و ته‌رتیب و رێسامه‌ندی تایبه‌تی شته وه‌دیها‌توووه‌کانه (حاده‌تات)؟ و هه‌رگه‌ز له‌گه‌ل شتی کۆن (قدیم)دا بۆز ناخوات.

٩- جاریک مامۆستا له حوجره‌ی وانه‌ویژییه‌کی خۆیدا خه‌ریکی وانه گوتنه‌وه ده‌بی و فه‌قیحان ده‌وره‌ی لی ده‌ده‌ن. له‌و کاته‌دا کابرایه‌کی عه‌ره‌بی پووته‌له‌ی نه‌ناسراو دیته ژووری، که هه‌ر ده‌تگوت به‌ شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی و بۆ مه‌به‌ستیکی تایبه‌تی خۆی گۆرپیو و وه‌ک ئه‌وه‌ی ده‌چوو، که بیه‌هوی هه‌یج که‌س نه‌یناسی و به‌ مه‌به‌ستی خۆشی که هه‌ر ده‌تگوت تاقی کردنه‌وه‌ی مه‌لای گه‌وره‌ بووه بکات.

جا له‌و کاته‌دا مامۆستا، که سه‌ره‌گه‌رمی وانه گوتن و شی کردنه‌وه‌ی وانه‌ی فه‌قیحان ده‌بی، هه‌ر ده‌سه‌به‌جی پاقه و روون کردنه‌وه‌کانی له‌ کوردیه‌وه ده‌گۆرێ و ده‌یکاته عه‌ره‌بی و مه‌به‌سته‌کانی به‌ زما‌نی عه‌ره‌بی له سه‌ر وانه‌که هه‌لده‌پێژێ و ده‌لی خۆزگه هه‌ر ئیستا مه‌لای ته‌نتاوی لێره‌بایه تا له وانه گوتن و راقه‌و روون کردنه‌وه‌کانی من که‌لکی وهرگرته‌بایه و بۆ خۆی که‌لیک شتم لی فێر بایه.

پاشان دوا‌ی ته‌واو بوونی وانه‌که و رویشتنی عه‌ره‌به رووته
فه‌قیکان لی‌ی ده‌پرسن که ئه‌ورۆ بوچی له نیوه‌پراستی وانه‌که‌دا راقه‌و
روون کردنه‌وه‌که‌ت کرد به عه‌ره‌بی؟

ئه‌ویش ده‌فه‌رموئ: له‌و کاته‌دا به دالمدا هات، که ئه‌و کابرایه
مه‌لای ته‌نتاوییه و بو تاقیکاری و لی‌حالی بوونی من هاتوو و
نیتر منیش هه‌ر بۆیه ئه‌و قسه‌م پێ گوت.

جا ده‌لین جه‌نابی ته‌نتاویش ئه‌و مه‌به‌سته‌ی له بیره‌وه‌رییه‌کانی
خۆیدا نووسیوه و تۆماری کردووه، به‌لام من نه‌مدیوه.

١٠- ده‌لین جارێکی لاویکی کورپی دیمه‌ن کچانه‌ی لاو و لووسیکه‌ر
ئه‌و تاکه هۆنراوه‌ی خۆی بو ده‌خوینیته‌وه که ده‌لێ:

به‌ ریشی پان و پرچی پر له ئه‌سه‌پی
بناخه‌ی کاری کوردان چۆن ده‌چه‌سه‌پی؟

که مه‌به‌ستی تانه و ته‌شه‌ردان له مامۆستا ده‌بی. ئه‌ویش خیرا
رووی تیده‌کا و ده‌فه‌رموئ:

به‌ کولمی سوور و پرچی ژنانه
تۆ رزگار ده‌که‌ی ئه‌و کوردسه‌تانه؟

ژانی پر له ژانی مامۆستا

به‌هه‌شتی مه‌لای کۆیی له ساڵی ١٢٩٣ کوجی مانگیدا هاتۆته جیهان و له‌و شاره‌ جوانگیلانه‌ی کۆیه‌ بۆ یه‌که‌م جار دیمه‌نی دل‌رفینی خاکی پاکی کوردستانی به‌ چاوه‌ بێ‌دار و خه‌و لینه‌که‌وتوووه‌کانی خۆی دیتوووه‌ و هه‌وای زور خۆشی ئه‌و هه‌ریمه‌ی هه‌لمژپوه‌ و به‌ گیان و ژیری و هه‌ست و ویژدانی خۆی ژانی ژانای هاو‌په‌گه‌زه‌کانی خۆی دیتوووه‌ و هه‌ستی پێ‌ کردوووه‌. ئه‌گه‌رچی ژبواری خۆی و بنه‌ماله‌ی خۆی تا ئه‌ندازه‌یه‌ک له‌ ژبواری ناله‌باری خه‌لکی کورده‌واری باشت‌ر بووه‌ به‌لام بۆ‌ حالی تالی کۆمه‌لی کورده‌واری وه‌ک شه‌م سووتاووه‌ و وه‌ک مه‌نجه‌ل کۆلیوه‌ و وه‌ک بۆلبۆل خویندوو‌یه‌تی. هه‌ناسه‌ی بۆسۆداری پر له‌ بلیسه‌ی هه‌لکێ‌شاوه‌ و ئاووری خه‌فته‌ و خه‌م و په‌ژاره‌ له‌ ده‌روونی‌دا ئایساوه‌.

ئیت‌ر گیوی موکریان‌ی گوته‌نی: ئه‌و زانا‌گه‌وره‌ و بلیمه‌ت و هه‌لکه‌وتوووه‌ به‌ می‌شکیکی رووناک و گیانیکی پاک و ئازادی په‌ره‌ستانه‌وه‌ که‌وته‌ ناو کۆمه‌لیکی نه‌خوینده‌وارو دیل و ژێرده‌ست و ری‌ لێ‌گۆراو. کۆمه‌لیکی خۆخۆری بیگانه‌ په‌ره‌ستی هه‌فتا‌ره‌نگ. کۆمه‌لیکی که‌ له‌ ترسی جرجالی ده‌له‌رزی و به‌ ئومیدی هاتنه‌ خواری عیسا و ده‌رکه‌وتنی مه‌هدی ده‌گه‌شایه‌وه‌ و ده‌ستی بۆ‌ هه‌یج کار و پیشه‌یه‌کی نه‌ده‌چوو. کۆمه‌لیکی که‌ پشتی له‌ مه‌لا و مزگه‌وتی خودا و رووی له‌ شیخ و شه‌یتان و ته‌کیه‌ و خانه‌قا کردبوو.

ئه‌ویش به‌و هه‌موو زانیاری و ئه‌وینداری و خودا‌په‌رستییه‌وه‌ له‌ به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌موو کاره‌ساته‌ بی‌جیانه‌ خۆی پێ‌ رانه‌گیرا و

نهیوانی چاویان لئ بیۆشی و قۆلی مهردانهی لئ ههلمالین و به پیچهوانهی ههموو جوۆره ناکۆکی و نارپیکی و نارموایی و لهگهڵ ههبوونی ئهو ههموو کۆلکه مهلا و گهندهله شیخ و لهتکه خهلیفه ش به بئ کۆل دان راوهستا و بهربههکانی کرسن.

ههروهها مامۆستا گبو سهبارت بهو کهله پیاوه دهنووسی و دهفرموی: (زانای دلسۆز و نهبهز به بیگومان له ههستی پاکی حاجی قاسری برادهری باوکی بههرمومر بووه بهلام تا سالی ۱۹۲۳ به کردوه و وتووێژ تهنا خهریکی بهربههکانیتی شیخ و تهکیه و خانهقا و کۆلکه مهلایان بووه چونکه زۆر رقی لهوانه بووه که ئایینی دهشیوتن و له پهناي ئایینی پاکی ئیسلامدا کارانی بیجی و نارموا دهکن و ههژاران دهروتیننهوه، بهو هۆیه و جهند هۆیهکی ترموه زۆر نهپرژابوووه سهه ئهومی که ئاورپیکی تهواو له نیشتمانه دابهش کراوهکهی خۆی بداتهوه)

بابا مهردۆخی رۆحانی "شیوا" له بهرگی ۲، تاریخ مشاهیر کرد، لاپههکانی ۲۵۷ و ۲۵۸ که باسی مامۆستا دهکا دهلی ئهو له سالی ۱۲۹۷ کۆچی مانگیدا له دایک بووه) و بهو پێیهش چوار سال له تهمهنی پرپایهخی مامۆستا کهم دهکاتهوه.

بههر حال ئهو پیاوه بهرپۆز و زیرهکه له ژیر میهر و دلسوزی باوکی بهرپۆزی حاجی مهلا عهبدوللادا پیگهیی و له ماوهیهکی کهمدا توانی ئیجازهی مهلایهتی وهربگرئ. ئهوهندههه قهقییهکی زرینگ و ئازا و تیکۆشهه ربوو که بهو کهم تهمهنییهش فهقیکانی ئاوال و هاوپۆلی خۆی بهجی هیشته و وه پێش ههموویان کهوتهوه و ئهو ریگی که فهقیکان به ده نوازهه سال دهیبرن به شهش ههوت سال برئ. زۆر زوو بوو به مهلایهکی بلیمهت و زانایهکی زۆرزان و

پامباریکی پاماو و هۆشیاریکی داماو و دلسۆزیکی خهمخۆری کورد و کوردستان و ئایینی پیرۆی ئیسلام.

مامۆستا مه‌لای عه‌بدوللای بابی، نه‌وی له جیی خۆی دانا و هه‌موو کاره‌کانی مه‌لایه‌تی و مزگه‌وت و فیرگه‌ی حه‌واله به‌وی کردن. ئه‌ویش لی‌هاتوو یه‌کی وه‌های له خۆی نیشان دا، له‌و چاخى می‌رمندا لیدا بوو به یه‌که‌م وانه‌ویژی گه‌وره و لی‌هاتوو و پێش‌نوێژی هه‌ینی شارى کۆیه.

له‌ سالی ١٣٢٦ کۆچی، که باوکی کۆچی نوایی کرد به هۆی لی‌وه‌شاهویی خۆی هی‌نده‌ی دیکه‌ش گه‌وره بوو کردیان به سه‌رۆکی زانایان (رئیس‌العلماء) و هه‌روه‌ها سالی ١٣٣٩ کۆچی بوو به‌قازی و پێشه‌وای شارى کۆیه و هه‌موو مه‌لاکانی شار رێزیان بۆ دانه‌نا و ده‌ستووریان لی و مرده‌گرت و فه‌رمانیان ئه‌نجام ده‌دا.

له‌وش به پێشه‌وه له‌ سالی ١٩١٢ زایینیدا به‌ روو لی‌تانیکی زۆری ده‌وله‌ت بوو به‌ مفتی شارى کۆیه و له‌ سالی ١٩٢٤ زایینیدا بوو به‌ ئه‌ندامی جقاتی دامه‌زراندنی عێراق (مجلس‌التأسيس العراقی) و له‌و کاته‌دا که پله و پایه‌یه‌کی جیهانی‌شی ده‌سکه‌وت وه‌ک زۆر له‌ پیاوه‌ سه‌پله و بی‌ئه‌مه‌گه‌کان، گه‌ل و نی‌شتمانانه‌ دواکه‌وتوو هه‌که‌ی خۆی له‌ بیر نه‌چۆوه و فه‌رامۆشی نه‌کرد و ئه‌وپه‌ری هه‌ول و ته‌قه‌لای بـۆ خـزمه‌ت و راژه‌ی زیـد و هاوڕه‌گه‌زه‌کانی خۆی نا و هه‌رچه‌ندی بۆی لوا خزمه‌تی کرد - خۆای گه‌وره پاداشی باشی بداته‌وه -.

له‌ نوای ئه‌وش چه‌ند جارن به‌ نوینه‌ری کۆری عێراقی هه‌لبێژی‌رسرا و له‌ سالی ١٩٢٨ ز. و تا ١٣٤٧ ک. وازی له‌ ته‌واوی کاروباری ده‌وله‌تی هی‌نا و ده‌ستی له‌ هه‌موو پێشه‌یه‌کی ره‌سمی

كىشاوه تهوه و بايداوه تهوه سهر وانه ويىژى و مهلايه تى و نووسينه كهى پيشووى خۆى دهس پى كر دۆته وه.

مامۆستاي بهرپر زمان هوه ل و ئاخىرى ته مهنى پر بايه خى خۆى به مهلايه تى، و اتا پىرۆز ترين پيشهى جيهانه وه رابوارد. به هه موو تواناي خۆى تىكۆشاوه بۆ ئه وهى، كه مه لاكان به تايبه تى و گه له كهى خۆى به گشتى له ره زىلى و زه بوونى و به دبه ختى رزگار بكات و له زه لكاوى نه زانى و دواكه وتوويى ده ريانبه ينى. تا سه ره نجام ئه ويش وهك هه زاران هه زار خه مخۆرى ديكهى گه لى ليقه وماوى كورد سه رى ناهومىدى ناوه ته وه و ئه وه موو ئاوات و ئامانجه بهر زانهى بردۆته بن گلى و له يه كه مى خه زه لوهرى ١٣٦٢ ك و ١٩٤٣ از چاوه زيت و ورياكانى له سه ر يهك داناون و به داخه وه هه لى نه هيناونه وه و ئىتر ئه وه ئه ستىره پر شنكاره ئاسمانى هيواي ئايىنى پىرۆزى ئىسلام و كورد و كوردستان به يه كجارى ئاوا بووه.

به لام ئه گه رچى ئه وه خۆى رۆيىشت و ولاتى كورده وارى به روالهت به جى هيشتووه و مالاوايى له زىد و گه ل و ئامانجه بهرزه كانى كردوه به لام نىو و نىوبانگى بهرز و پىرۆزى و شوينه وار و پاشه واره به نرڤ و بايه خداره كانى به درىژايى ته مهنى كوردى موسلمان ده ميئنه وه.

بى گومان هه تا كوردىك له كوردستان بمىنى و ئايىنى پىرۆزى له ولاتى كورده وارىدا پايه دار بى، په ند و ئامۆژگارى و نووسراوه به نرڤ و يادگار ه جوانه كانى له دواى خۆى هه ر يه كهى ئه ستىره يه كى تىشكه پرژين و چرايه كى هه لگىرساوه و له زىد و نىشتمانهدا و ئىتر تا كوردىك له دنيا دا مابى جى خۆيه تى كه نىوبانگى مامۆستاي كۆيى بهرز و بهرزتر راده گرئ و يادى دهكا و

لە ھەموو نزا و پارانەو ھەبەشی خێر بێ بەشی ناکات و گرینگتر لە
 ھەموو شت تێدەکوۆشی بۆ بلاو کردنەو ھە نووسراو ھەکانی.
 جا ھەر بۆیە من بە دلێکی بریندار و سۆزێکی زۆری دەروونەو ھە و
 بە پەرۆشی و پەژارە ی زۆرەو ھە رووی تێدەکەم و گیانی پاکی ئەو
 ئەدوینم و دەلێم:

بۆ مەلای کۆبی

ئە ی ئەســـــــــــــــــ تیرە ی پێرـــــــــــــــــ گندار
 ئە ی کـــــــــــــــــ وردی خۆشـــــــــــــــــ ی نەدییـــــــــــــــــ و
 زبـــــــــــــــــ ن تـــــــــــــــــ آل و تـــــــــــــــــ ووش و دزوار
 ئە ی دلـــــــــــــــــ سۆزی کوردســـــــــــــــــ تان
 گەلێکـــــــــــــــــ ت زەحـــــــــــــــــ مەت کێـــــــــــــــــ شا
 زۆر زۆرت چاشـــــــــــــــــ ت پەژارە
 رابەرێکـــــــــــــــــ ی پێـــــــــــــــــ زان بـــــــــــــــــ ووی
 ئیـــــــــــــــــ سلامناسی ئەو دەورە
 دزی پڕوبـــــــــــــــــ ووچ پەرســـــــــــــــــ تی
 بە گـــــــــــــــــ ش ھێـــــــــــــــــ ز و توانینـــــــــــــــــ ت
 زۆر تێکۆشـــــــــــــــــ ای مەردانە
 بەلام ھەبـــــــــــــــــ ف مامۆســـــــــــــــــ تا
 نەبـــــــــــــــــ انزانی کە تـــــــــــــــــ ۆ کێـــــــــــــــــ ی
 تـــــــــــــــــ ۆ کە روژی ولاتـــــــــــــــــ ی
 تـــــــــــــــــ ۆ ھە یاســـــــــــــــــ ی دورناســـــــــــــــــ ی
 سەد خـــــــــــــــــ ۆزگە ئیـــــــــــــــــ ستا ھەبـــــــــــــــــ ای
 تـــــــــــــــــ ۆ مەردی تێکۆشـــــــــــــــــ ەر بـــــــــــــــــ ووی

نه یاری زۆرداران بیوو
 دزی مله و بهدکار
 به هۆش یاری و ئازایی
 کچی به قهد تۆ ئازا بیوو
 کچی وه کوو تۆ بیوو به کار
 لهم زیید و نیشتمانه
 له نیوو هه موو کورداندا
 هه بیان چه نهد مهردی وه ک تۆ
 گه لکی بی دهرفهت و هه ل
 ده یگرت رینگی خه بیاتی
 هه رچه نه ده یه ک دنیا بیوو
 تۆ مهردی تیکۆشه ر بیوو
 بیوو به داخه دل م
 تۆ به وه هه موو ئاواته
 وا به ناکامی ماردی
 وا منیش له سه ره رینی تۆم
 ئهی مامۆسه تای به رین م
 دل سوۆزی کورده واری
 گورزی به یه ره وی تۆ به
 گه لکی ئیمه هه زاره
 کاریشی بیوو نه ک راهه
 پتویستی به راهه
 بیوو ئه وه ی گه ل سه ره که وی
 زۆریش که من ئی وه ک تۆ

ئە‌ی مه‌لای د‌ل برینـدار
 له نـاو به‌دبه‌ختییـا زیـو
 نه‌سـاوه و مانـدوو و پرکـار
 پینـشه‌وای د‌ل به‌هه‌سـتان
 گیـان و میـشک و د‌لت ئیـشا
 بـۆ تـه‌و کـوردـه هه‌زاره
 د‌لـسۆزیکـی کـوردان بـووی
 تـۆ بـووی مامۆسـتای گه‌وره
 د‌ژی نـاوه‌وا و په‌سـتی
 به‌هه‌سـت و به‌زانینـت
 پینـاوانه هه‌م کـوردانه
 کـورد نه‌یناسـی تا ئیـستا
 له سه‌ر کـام ریتـاز و ریتـی
 ئە‌ی داخه‌که‌م زوو هـاتی
 ئە‌وده‌م تۆیـان نه‌ناسـی
 کـوردگه‌ل یـارمه‌تی ده‌دای
 له سه‌ر ریتـی پیغه‌مبـه‌ر بـووی
 ریتـی هه‌زاران بـووی
 سه‌ته‌مکاری به‌ ئـازار
 کـردت خه‌بـاتی خـوایی
 کـی وه‌ک تـۆ بـی‌په‌روا بـوو؟
 کـی به‌قه‌د تـۆ بـوو هۆشـیار؟
 له گـش ئە‌و کوردسـتانه
 له ئە‌م به‌شـه‌ی جیهانـدا

كورد گهل ده بـ وون سـ هـ ربه خو
 سـ هـ رده كهوت له سـ هـ ر كهل
 ده شگه يـ شـ ت به ئـ او اتى
 تهى داخه كه م ته نيـ با بـ ووى
 كـ و ردى پـ ساك و رابه ر بـ ووى
 وه ك مه نجه لـ يـ ده كـ و لم
 بـ و ئه م گهل و ولا ته
 به خـ تـ يـ ارى نه كـ ردى
 هـ روه كـ و تـ و رهنـ جه روم
 مه لاي به توانـ ا و هـ يـ زم
 زـ يـ اى به زـ ينـ يـ هـ زارى
 وه كـ و تـ و دلى به سـ و يه
 زور ئا تـ اجى به كـ اره
 چـ يـ پـ يـ وـ سـ ته هـ ر مـ اوه
 به زانـ سـ ت و هـ و نه ره
 چـ نـ د مه ردئ وه ك تـ وى ده وئ
 بـ و يه دلى م هـ اتوتـ ه سـ و

وتووێژ له‌گه‌ڵ یه‌کیک له‌ فه‌قیکانی مامۆستا

زۆرم هه‌وڵ دا، که بچمه‌ خزمه‌ت چه‌ند که‌س له‌ فه‌قیکانی مامۆستای و به‌ درێژی قسه‌یان سه‌باره‌ت به‌و که‌له‌ پیاوه‌ کورده‌ لی پرسم و وتووێژیان له‌گه‌ڵ که‌م. به‌لام به‌ داخه‌وه‌ بۆم نه‌لوا و سه‌رکه‌وتوو نه‌بووم و ته‌نیا توانیم به‌ خزمه‌ت یه‌کیک له‌ فه‌قی به‌ریزه‌کانی وی بگه‌م و وتووێژی له‌گه‌ڵ بکه‌م. به‌لام ئه‌ویش به‌ داخه‌وه‌ له‌به‌ر پیری و نه‌خۆشی چه‌وسه‌له‌ی زۆر نه‌مابوو منیش نه‌مویست زۆری زه‌حمه‌ت بده‌م.

به‌ریز مامۆستا مه‌لا محه‌مه‌دی بارزانی دانیشتووی شاری شنۆ کاتی که‌ به‌ ته‌له‌فون عه‌رزم کرد که‌ ده‌مه‌هه‌وی بی‌مه‌ خزمه‌تتان و سه‌باره‌ت به‌ مامۆستای کۆیی پرسیارگه‌لیکت لی بکه‌م و زانیاری بی‌ویستمان پی بده‌ی و وه‌لاممان بده‌یه‌وه‌، فه‌رمووی: زۆرم پی خوشه‌ و هه‌رچی بی‌زانم بی‌ت ده‌لێم. به‌لام مامۆستا بارزانی به‌ریز له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی که‌ زۆر له‌ چاخی فه‌قییه‌تییه‌که‌ی له‌ خزمه‌ت مامۆستا کۆیی دوور که‌وتبووه‌ و پتر له‌ ٨٠ ساڵ ده‌بوو که‌ له‌ خزمه‌تی نه‌مابوو، هه‌روه‌ها هیچ کاتیکیش چاوه‌پروانی ئه‌وه‌ نه‌ببوو که‌ که‌سیک ئاوا بی‌ت و له‌باره‌ی مامۆستایه‌کی خۆیدا لی‌ی بپرسی زۆر شتی له‌ بیر نه‌مابوو.

به‌هه‌ر حال مامۆستا مه‌لا محه‌مه‌دی بارزانی پیاویکی زۆر پیرۆز و مه‌لایه‌کی کوردی زۆر موسلمان و خاوه‌ن باوه‌ره‌ و ئیتر ئه‌وه‌ش وتووێژیکی که‌ له‌ گه‌ڵ ئه‌و به‌ریزه‌دا کردوومه‌. ئه‌وه‌ش بلێین ئه‌و مامۆستایه‌ که‌ ئیستا له‌ شاری شنۆیه‌ ده‌ژی ته‌مه‌نی له‌ نێزیکه‌ی نه‌وه‌د ساڵیدایه‌ و ئه‌گه‌رچی زۆر بی‌هێز و چیلازه‌ به‌لام زۆر پاک و خاوی‌ن و سه‌ری حاله‌.

* مامۆستا ئایا به‌رێزتان له‌ خزمه‌ت مامۆستای کۆبیتان
خویندوو؟

به‌لێ له‌ خزمه‌تیم خویندوو و فه‌قیی وی بووم.

* پرسیار: مامۆستای به‌رێز چ‌ه‌ند جارێ له‌ ده‌ورانی فه‌قییه‌تی
خۆتاندا له‌ خزمه‌ت ئه‌و زانا گه‌وره‌ی کورد بوون؟

وه‌لام: من له‌ ده‌ورانی فه‌قییه‌تی خۆمدا دوو جارێ له‌ حوجره‌ی
ئهو به‌رێزه‌دا بووم، جارێکی به‌ سوختایه‌تی و جارێکی به‌
موسه‌عه‌یاده‌ی.

* پرسیار: ئه‌و کاتی به‌ سوختایه‌تی چ‌یت ده‌خویند و له‌ خزمه‌ت
چ‌ که‌سیکی له‌ موسه‌عه‌یاده‌کانی مامۆستات ده‌خویند؟

وه‌لام: ئه‌وه‌م که‌ سوخته‌ بووم له‌ خزمه‌ت مامۆستا مه‌لا عومه‌ری
ئاکره‌یی و کتێبی قاضی لاری منطه‌م ده‌خویند، مامۆستا مه‌لا
عومه‌ریش کتێبی رساله‌ الحسابی ده‌خویند و زۆریشی هه‌ول دا که
عیلمی هه‌یه‌ت بخوینێ به‌لام نازانم بۆچی مامۆستا پێی نه‌ده‌گوت.

* پرسیار: مامۆستا به‌رێزتان له‌ گه‌ل چ‌ه‌ند فه‌قیی دیکه‌ له
حوجره‌ی مامۆستا کۆبیدا بوون و مامۆستا به‌تیکرا چ‌ه‌ند فه‌قیی
هه‌بوون؟

وه‌لام: مامۆستا خۆی ئه‌وه‌م پتر له‌ بیست فه‌قیی خۆی هه‌بوون و
بێجگه‌ له‌ فه‌قیکانی خۆشی چ‌ه‌ن فه‌قیی مه‌لا به‌هادینیشی که‌ تازه
وه‌فاتی کردبوو ده‌هاتنه‌ خزمه‌تی و وانه‌یان ده‌خویند و مامۆستا به
هه‌موویان راده‌گه‌یی.

* پرسیار: شیوه‌ی ده‌رس گوتنی مامۆستا چۆن بوو؟

وه‌لام: مامۆستا له‌و ماوه‌دا که‌ من له‌وێ بووم ماوه‌یه‌کی زۆر که‌م
ده‌رسی ته‌ک ته‌کی ده‌فهرموو به‌لام له‌ دوایدا کردی به‌ هه‌لقه‌

چۆن گه‌ه قه‌ییکان ئه‌وه‌نده زۆر بوون که نه‌ده‌کرا هه‌ر که‌سه بو‌خۆی وانه‌یه‌کی بخوینێ و ئیتر که‌لاسی مامۆستا هه‌مییه ژماره‌یه‌کی زۆری فه‌قی تێدا بوون و ده‌تگوت ئامانجیکی زۆر به‌رز و بلیندی هه‌یه و خۆی بو‌ ده‌کوێ.

* گورژی: ئایا مامۆستا چ کتیبیکی زۆرتر ده‌گوته‌وه‌؟

وه‌لام: زۆرتر هه‌ر کتیبه‌کانی سه‌ره‌وه‌ی ده‌گوته‌وه‌ و ئه‌وانه‌ی که‌وا له‌ نیۆ فه‌قیاندا له‌ ئاخ‌ماندا ده‌خویندرین و فه‌قیکان زۆرتر بو‌وه‌ی ده‌هاتن له‌ خزمه‌تی ده‌وره‌یه‌کی ئاماده‌یی ببینن و دوا پله‌ی خویندنیا تێبه‌ر بکه‌ن.

* گورژی: ئایا هه‌روه‌ک مه‌لای دیکه‌ وێژامه‌ی کتیبی ده‌خوینده‌وه‌و دوا‌یی وشه‌ به‌ وشه‌ مانای لێ‌ده‌داوه‌؟ یان جو‌ری وانه‌ گوێتی وی تاییه‌ت به‌ خۆی بو‌و؟

وه‌لام: نه‌خێر، وه‌ک مه‌لای دیکه‌ وانه‌ی نه‌ده‌فه‌رموو به‌لکه‌ کاتی‌ک ده‌هاته‌ سه‌ر ده‌رسی له‌به‌رخۆیه‌وه‌ وێژامه‌ی کتیبه‌که‌ی ده‌خوینده‌وه‌و زۆر به‌ گورجی چاویکی ری ده‌خشاندا و له‌ بن لیوان بو‌ خۆی ده‌خوینده‌وه‌ و پاشان سه‌ری هه‌ل‌دینا و ده‌ستی ده‌کرد به‌ وتارو کاکلی مه‌به‌سته‌که‌ی بو‌ شاگرده‌کانی به‌ درێژی باس ده‌کرد. ئیتر قه‌ت گو‌یی به‌ وێژامه‌ و میژامه‌ نه‌ده‌دا. هه‌ر شتیکی باسی لی کره‌بایه‌ له‌ پێشدا باسی ده‌کرد و بیروپرای زانایانی له‌سه‌ر ده‌گوت و به‌ جوانی شی ده‌کرده‌وه‌ و توێنه‌وه‌یه‌کی باشی له‌سه‌ر ئه‌نجام ده‌دا و ئه‌مجا ئه‌گه‌ر پێویست بایه‌ بیروپرای خۆشی له‌سه‌ر ده‌رده‌بپی و ده‌یفه‌رمووو منیش بیروپرام ئاوايه‌.

* گورژی: مام و ستای به‌پێز مه‌لای کۆیی خوا لێی پ‌ازی بی، چۆنی فه‌قیکان به‌خێو ده‌کرد؟

وه‌لام: مامۆستای کۆبی ئەو هه‌موو فه‌قییانه‌ی هه‌ر له‌ سه‌ره‌ئهرکی خۆی و به‌ مالی خۆی به‌خێو ده‌کرد، به‌لام ئەگه‌ر که‌سیک یارمه‌تی دابایین مامۆستا به‌رگری نه‌ده‌کرد و خوا هه‌لناگرێ خه‌لکی شاری کۆیه‌ش زۆریان یارمه‌تی ده‌داين. خودی بنه‌ماله‌ی مامۆستاش مه‌وقوفه‌ی تایبه‌تی فه‌قییانان زۆر هه‌بوو ئەو مه‌وقوفانه‌ جگه‌له‌ فه‌قییان هه‌یج که‌س مافی که‌لک لی وه‌رگرته‌یان نه‌بوو.

* گورژی: ده‌کرێ نۆوی چه‌ند که‌س له‌ فه‌قیکانی مامۆستامان پێ بلێی و بشه‌رمووی که‌ زۆرتر چ جوره‌ی فه‌قییه‌کی راده‌گرت؟

وه‌لام: هه‌ندیک له‌ وانه‌ی که‌ له‌ بیرم ماون خۆم و مه‌لا سالی په‌سوێ و مه‌لا ئەبووبه‌کر و مه‌لا قاسم و مه‌لا محه‌مه‌ده‌ئهمین و مه‌لا تاهيرو مه‌لا مه‌سووم ئەو فه‌قییانه‌ی که‌ ده‌هاتنه‌ خزمه‌ت مامۆستا زۆرتر که‌سانیک بوون که‌ له‌ کۆتایی خويندندا بوون یان ته‌نانه‌ت دواي مه‌لایه‌تیش ده‌هاتنه‌وه‌ و ماوه‌یه‌ک له‌ لایان ده‌خویند بۆ نمونه‌ مه‌لا سالی ناویک که‌ هه‌ر ئەوه‌نده‌م له‌بیره‌ دواي چه‌ند سالیک ته‌دریس (وانه‌ وتنه‌وه‌) فه‌قی و فه‌قییه‌ی به‌جی هه‌شتبوون و هه‌تبه‌وه‌ بۆ خويندن و ماوه‌یه‌کی زۆری له‌ خزمه‌ت مامۆستادا ده‌ستی کرده‌وه‌ به‌ خويندن.

* گورژی: قوربان مامۆستا بێجگه‌ له‌ شاری کۆیه‌ له‌ چ جیه‌یه‌کی دیکه‌ش خزمه‌تی خۆی ئەنجام داوه‌،

وه‌لام: من نه‌مزانیوه‌ که‌ له‌ هه‌یج جیه‌یه‌کی دیکه‌ بووبی و ئەوه‌نده‌ی من ده‌زانم هه‌ر له‌ کۆیه‌ لانکه‌ و بنکه‌ی و قه‌لاتی باب و بابیرانی خۆو هه‌ر له‌ جیی وان و له‌ سه‌نگه‌ری واندا ژیاوه‌ و ئەرکی پر له‌ شانازی خۆی ئەنجام داوه‌ و به‌ داکۆکی خه‌ریک بووه‌.

گورژێ: ئایا مامۆستاش هه‌روه‌ک هه‌موو مه‌لایه‌کی کوردستان به‌ به‌رات و زه‌کات و به‌ به‌ده‌ختی ژیاوه یان خۆی خاوه‌ن مڵک و مال و سامان بووه‌؟

وه‌لام: بئه‌ماله‌ی جه‌لیزاده‌کان له‌ کۆیه‌دا یه‌کجار زۆر ده‌وله‌مه‌ندو ساماندار بوون و مامۆستاش خۆی زور ده‌وله‌مه‌ند بوو و مال و مڵکیکی زۆریان هه‌بوو به‌تایبه‌تی گونديکيان هه‌بوو به‌ نیوی پێ‌بازوک و له‌ چنارۆکیش باخ و ره‌زی زۆریان هه‌بوو و داهاات و ده‌رامه‌تی هه‌موویانی بۆ ده‌هاته‌وه‌.

* گورژێ: قوربان پله و پایه‌کانی میریی مامۆستا چۆن بوون؟ چ به‌رپرسییه‌کی هه‌بوو؟

وه‌لام: راستی ئه‌من زۆرم ئاگا له‌وه‌ی نییه و هه‌ر هه‌ینه‌ ده‌زانم که ئه‌و به‌رپژه له‌ پێشدا قازی کۆیه‌ بووه و دوايه‌ وازی هه‌یناوه به‌لام برایه‌کی به‌ نیوی شیخ نووری هه‌بوو که موعه‌لیم و وانه‌ویژ بوو له‌ کاری ده‌وله‌تیدا و اتا فێر کردن و باره‌ینان کاری ده‌کرد.

* گورژێ: مامۆستا له‌ به‌غدايه‌ نوینه‌ری گه‌لی کورد له‌ چ کۆریکدا بووه‌؟

وه‌لام: نازانم و له‌و باره‌وه‌ هه‌یج ئاگاداریم نییه‌.

* گورژێ: له‌ ده‌ورانی نوینه‌رایه‌تی مامۆستادا چ خالێکی به‌رچاوت له‌بیره‌؟

وه‌لام: به‌ داخه‌وه‌ له‌و باره‌وه‌ هه‌یج نازانم.

* گورژێ: مامۆستای به‌رپژ چ قسه‌ و یان کرده‌وه‌یه‌کی خۆش و جوانی مامۆستات له‌ بیره‌؟ بۆمان باس بکه‌.

وه‌لام: جارێک مامۆستا ده‌یفه‌رموو کابرای نه‌زان (جاهل)زه‌ر و

زیانی ته نانهت بۆ دار و بهرد و شتی بی گیانی ش ههیه لهو دهمه دا کابرایه کی نه زان لهو بی بوو و له داخان مستیکی له په نجه ره که راکیشا و شکان دی. مامۆستاش فه رمووی ههر ئه وه خۆی به لگه یه کی گه وره یه .

جاری کیش قازییه ک لئی ده پرسئ و ده لئ سولج چهند جۆری هه یه؟ ئه ویش خیرا ده فه رموئ سئ: الصلح عن اقرار و عن انکار و عن... بی ده نگه ده کا و چی تر نالئ. قازیش ده لئ قوربان بۆ ئه وی دیت نه فه رموو ئاخر نالئی سئ جۆره. مه لایه کیش لهو بی ده بی و ده لئ چۆن ئه وه نییه فه رموویه تی بی ده نگه کردنه که ی به مانای گوتنه چونکه ئه وی دیکه ش عن سکوت.

* گورژی: قوربان مامۆستا بیانیکی خۆ به کهم زان و خاکی بوو یان بمکه ر و خۆ به زۆرگر و به فیز بوو؟

وه لām: ئه و به ریزه جاری وا بوو ئه وه نده ی خۆ به کهم ده گرت که ده یگوت جا تۆ خوا هه لپچراوینکی وه ک من چیه و بۆ چی ده بی؟ و ته نانهت خۆی به که متر له ههر که سیک ده زانی. به لām جاری واش بوو که خۆی ئه وه نده پی گه وره بوو که ده یگوت من به و هه موو عه زمه ته وه؟ به لām هه یچ کهس نه یده توانی له به رابه ر ویدا خۆی پی زۆر بی و ههر کهس خۆی به زل زانیایه به چاویکی کهم و سووکی چا و لی ده کرد.

* گورژی: قوربان مامۆستا سه بارهت به ده ولته تی عوسمانی چ جۆره بیرو را و بۆ چوونیک ی هه بوو؟
وه لām: هه یچ له و باره وه نازانم.

* گورژی: چهند کهس له ئاوالان و دۆستان ی کوردستان ی مه لای کۆبیمان بۆ نیو ببه .

وەلام: راستی کەسم لە بێر نەماوە، بەلام ئەوەندە دەزانم کە خەلکی کورد بە تیکرا خۆشیان دەویست و لەگەڵ مەلا گچکەیی هەولیریش دۆستایەتی زۆر خۆش بوو.

* گورژی: مامۆستای بەرێز سەبارەت بە باوکی مامۆستای کۆیی چ دەزانی؟

وەلام: باوکی مامۆستای کۆیی پیاویکی زۆو ئازا و زانا و خاوەن بێروپرای راست و ریکەوتووانە بوو. بۆ نموونە مامۆستا مەلا محەمەد جاریکی لە خزمەت باوکی دەرسی المختصری دەخوینێ و دواي باس و وتار هەلپشتنیکي زۆر مامۆستا مەلا محەمەد عەرزى باوکی دەکا ئاخر بابە ئەو خۆ مەلا سەعد وا نالێ؟

ئەویش دەفەرموێ: ئاخر ئەمن وا دەلێم و خۆ منیش ئەگەر بەدبەختی نەبێ لەوی کەمتر نیم، بەلام ئەو فارس بوو و منیش کوردم؟

* گورژی: مامۆستای کۆیی بە چ ھۆیک لەگەڵ شیخ مەحموودی نەمردا ھاوکاری رامیاری نەکردوو و ئەگەرچی زۆریشی خۆش ویستوو و زۆر جاریش لە رووی ئینگلیزەکاندا داکوکی لێ کردوو؟

وەلام: باوەر کە لەو بارەووە هیچ نازانم و ئاگادارییەکم نییە.

* گورژی: قوربان مامۆستا سەبارەت بە مەلاکانی دیکە چۆن بوو، بێروپرای لە گەلیان چ چۆریک بوو؟

وەلام: مامۆستا مەلا زاناکانی زۆر خۆش دەویست و بەتایبەتی ئەوانەیی کە سەبارەت بە دین موخلیس بوون و ھەولێ دەدا کە فەقیکان بچنە لایان و لە خزمەتیان بخوینن بۆ نموونە جاریکی لە فەقیکان توورە دەبێ و دەفەرموێ ئەووە جیبە ھەرچی راست بۆووە دیتە لای مەلا محەمەدی کۆیی؟ بۆ مەگەر ھەرچی لە لای محەمەدی

کۆیی بخوینئ دهبیته محهمهدی کۆیی؟ ده برۆن له لای مهلاکانی دیش بخوینن و با ئهوانیش تهدریسیان ههبی و ئهگهر تهدریسیان ههبی ئهوانیش زۆریان دهبنه محهمهدی کۆیی.

* گورژی: ئایا مامۆستا له شیوهی نووسینی کتیبه کۆنهکان قایل بووه یان نا؟

وهلام: نهخیر له زۆران زۆر نهقایل بووه بۆ نموونه رۆژیکی ههر له بن لیوان ویتزنامه (عبارت)ی خویندهوه و هیچی نهگوت و له دواییدا سهری ههلبړی و فهرمووی ئهوهی ئهوه دهیلئ بۆخۆی دهلی و ئهوهش که له هههبانهی مندایه سبهینی پیتان دهلیم. ههروهها زۆر له کتیبی (جمع الجوامع) نارازی بوو ههربۆیهش کتیبی (المصقول فی علم الاصولی)ی خۆی له بهرابهر ویدا داناوه.

* گورژی: قوربان مامۆستای کۆیی چ جوره پیاویک بوو؟ له بارهی بیچم و قه لافهتهوه مهبهسته.

وهلام: پیاویکی گهوره و به قه لافهت و یهكجار زۆر بهسام بوو مروفتیکی چاو و برۆ رهش و سمیل پان و ریش پیر و کۆرپه و نیوجاوان پان و موو بههیز بوو.

* گورژی: مامۆستا کیان ئایا هیچت له باس و گفتوگۆیهکانت له گهڵ مامۆستادا له بیر ماوه؟ بۆمان باس بکهی؟

وهلام: بهلێ ئهوه م له بیره که مامۆستا رۆژیکی هاته سهه درسی و پاش قسه و باسیک و پاش ئهوه که بۆی باسی ساز کرانی مروفت کردین فهرمووی ئهوه نییه خوا خۆی دهفهرموئ: (خلقکم من تراب) که ئهوه ئاماژه (شاره)یه بهو که دروست کردن به بی سفن (ماده) نابێ.

منيش گوتم ئاخىر ئه وه نيشه دهشفهرمى: (ان الله خلق سبع سموات و من الارض مثلهن) ئه ويش فهرمووى له ميسلى دهپرسى يان له خهلق؟

منيش عه رزم كرد له خهلق. و پاشان گوتم باشه (تراب) له چيه؟

ئه ويش فهرمووى: له (دخان) و منيش گوتم (دخان) له چيه؟ فهرمووى له هه يوولا. ئه مجا بيدهنگه مان لپرا كرد.

* گورژى: ئايا مامؤستاي به ريز چى ديكهت له بير ماوه؟

وه لام: به لئى وا ئه وه شم بير كه وته وه كه روژيكي له باره ي گيان (روح) دا ليم پرسى و عه رزم كرد قوربان گيان كه له به ده ن جودا بو وه ده چيته وه (عدم) يان ده چيته وه (وجود)؟

ئه ويش فهرمووى ده چيته وه وجود و قهت نامرئ. منيش گوتم ئه دى به چى ده ژى؟ فهرمووى به ئه مرى خوداي گه و ره.

هه روه ها روژيكي له باره ي ئه وه ئه جننه ي ته ختى به لقيساي هينا ليم پرسى و گوتم: هينديك ده لئين ئه جننه هه مان ميكروبه و زور ورديله يه ئه گه ر وابئ ئه و چون ئه و ته خته زه لامه ي پئ هات؟

فهرمووى ئه جننه سئ جوړى هه يه: يه كيان هه مان ميكروبه و زور ورديله يه و جوړيكيشيان بالداره و به بال ده توانئ بو هه ر جييه ك بفرئ. جوړيكيشيان زور زه لامن و رهنگه هه مان عيفريت بئ و خواش ده فهرموئ: (و قال عفریت من الجن انا اتيك به قبل ان تقوم من مقامك).

* گورژى: قوربان چ ساليك له خزمهت مامؤستاي كوويدا بووى و ئيستا ته مهنتان چه ند سال ده بئ؟

وه‌لام: راستی له بیرم نییه که چ سالیکی بوو که من له خزمهت
ئهو به‌پریزه بووم، ئیستاش من ره‌نگه له ٨٥ سال بال‌تر بم.

* گورژی: قوربان چ شتیکی مامۆستای ئاوا هان هدا که ئه‌وه‌نده
داکۆکی له مه‌سه‌له‌ی نه‌ته‌وایه‌تی بکات؟

وه‌لام: وه‌للاهی هه‌ر فه‌قیری و لیقه‌وماوی خه‌لکی کورد و بیبه‌شی
و به‌شخوراوی کوردان. به‌راستی مامۆستا له تاو کوردان ئاوری
گرتبوو. ده‌تگوت په‌په‌وله‌یه و خۆی له شه‌م داوه. یان ئاور له
ده‌روونیدا هه‌لایساوه.

* گورژی: چه‌ند کهس له مامۆستا یانی مامۆستا کۆیی ده‌ناسی
ئه‌گه‌ر بزانی پێمان بفرموو.

وه‌لام: وه‌للا کهسیان لێ ناناسم و هیچ نازانم له‌و باره‌وه.

* گورژی: مامۆستا گیان زۆرت سوپاس ده‌که‌م و هیوادارم خوای
گه‌وره پاداشت بداته‌وه و پایه‌دارت بکا.

وه‌لام: خوا تۆفیقت بدا و خوای گه‌وره سه‌رکه‌وتوت بکا بۆ
ئه‌وکاره باشانه‌ت.

جینگه‌ی باسه مامۆستا مه‌لا موحه‌مه‌دی بارزانی، که مه‌لایه‌کی
زۆر ژیرو پیروژ بوو، ئیستا چه‌ند سالیکه کۆچی دوایی کردووه
خوایی خوش بی و به‌به‌هه‌شتی به‌رینی شاد بکات.

نامه‌ی یه‌کیک له فه‌قیکانی مامۆستا

زۆرم هه‌ول دا نامه‌ بۆ چه‌ند که‌س له فه‌قیکانی مامۆستا بنێرم تا ئه‌وانیش و‌لامم ب‌ده‌نه‌وه و به‌ نامه‌کانی وان په‌رت‌وو که‌که‌م ب‌رازینمه‌وه به‌لام به‌ داخه‌وه ئه‌وانه‌ی که له خزمه‌ت ئه‌و زانا به‌رزو هۆزانه لیزانه‌یان خۆیندبوویان نه‌مابوون و کۆچی دواییان کردبوو یان خه‌لکی هه‌ریمی ئی‌مه نه‌یده‌ناسین و منیش خۆم ناسیاریه‌کم له‌سه‌ریان نه‌بوو.

سه‌ره‌نجام له چه‌ند که‌سی کوردستانی گه‌رمین (باشور)م پرسیار کرد که دوو که‌سیان له فه‌قیکانی مامۆستا پێ ناساندم، یه‌کیان مه‌لا موسلیمی إلا اللهی مه‌لای مزگه‌وتی چه‌تکی، یان گه‌رمۆکی شاری کۆیه که هه‌رچی کردم ده‌ستم و‌یی رانه‌گه‌یی و نامه‌م بۆ نه‌نێردرا بۆی به‌ داخه‌وه نه‌متوانی که‌لک له زانیاری و ئاگاداری وی وهربگرم.

یه‌کیشیان مه‌لا محمه‌ده‌نه‌مینی کانی مازوه‌یی له ئۆردووگای حاجیباوایه که ئه‌و نامه‌یه‌م بۆنارد و ئه‌ویش ئه‌و نامه‌ جوانه‌ی بۆ ناردمه‌وه که زۆر سوپاسی ده‌که‌م و هیوام وایه خوای گه‌وره‌ پاداشی باشی بداته‌وه.

نامه‌که‌ی خۆم بۆ مامۆستا مه‌لا محهمه‌دئه‌مینی کانی مازوه‌یی

به نیوی یه‌زدانی مه‌زن

مامۆستای به‌ریز و خۆشه‌ویست جه‌نابی مامۆستا مه‌لا
محهمه‌دئه‌مینی کانی مازوه‌یی!

وی‌پرای هه‌وال پرسیین و ده‌س ماچ کردن له‌ خوای گه‌وره
ده‌پاریمه‌وه که ساخ و سلامه‌ت و سه‌رکه‌وتوو بیت .

له‌ پاشان سه‌روه‌رم هه‌رچه‌ند به‌کتر نانسین، به‌لام کاریکی
گه‌وره‌م بی‌تانه‌ تکایه‌ ناھومی‌دم مه‌فه‌رمو، وه‌لامم بده‌وه . خودا
پاداشتان بداته‌وه .

من چه‌ند سه‌اله‌ خه‌ریکم وکتیبه‌یکم له‌بارهی مه‌لای کۆیی دا
نووسیوه و ده‌مه‌ه‌وئ له‌وه‌ی که هه‌یه‌ ته‌واوتر و کاملتری بکه‌م. ئه‌و
کتیبه‌ (ناوی کۆلی دلی مه‌لای کۆیی) یه، ژیان و به‌سه‌ره‌ات
وخه‌بات و تیکۆشانی مه‌لای کۆیی تیدا باس کراوه. هۆنراوه‌کانی
ویم هه‌موو هیناون وراقه‌ وشه‌رحم داون.

جا تکایه‌ به‌ریزتان که فه‌قیی جه‌نابی مامۆستای کۆیی بوون
له‌هه‌ر بابه‌تیکه‌وه که ئاگات لئی هه‌یه‌ بۆم بنووسه‌ تا به‌ نیوی
خۆت له‌ کتیبه‌که‌ می به‌اویم و ره‌گه‌لی بخه‌م و پێی پرازینه‌وه. به
تایبه‌تی له‌و لایه‌نانه‌ی خواره‌وه:

١. ژیانی پر له‌ ژان و شانازی مه‌لای کۆیی چۆن بووه؟
٢. خاله‌ به‌رزه‌کانی ژیانی مه‌لای کۆیی وچۆنیه‌تی هه‌ول و
تیکۆشانی وی.

٣. چۆنیەتی وانەویژی (تدریس) و فەقیکانی و فێرگەکانی.
 ٤. پیشە دەولەتییەکانی مەلای کۆیی و قسە خۆشەکانی.
 ٥. ھۆنراوەکانی جگە لەوەی کە گیوی موکریانی چاپی کردووە، ھەرچیت لایە بۆم بنێرەو بەتایبەتی ھۆنراوەی فارسی و عەرەبیەکانی.
 ٦. ئازایەتی و دلیری و نەترسی و باوەری بەرزى مەلای کۆییم بۆباس بکە.
 ٧. بە کوردی ھەرچی سەبارەت بەو مامۆستا بەرپزە دەیزانی، ئەگەر دەکرێ ئەدریس و نیشانی کاک مەسعود و چەند فەقیی مامۆستا کۆییشم بۆ بنێرەو تا نامەیان لێ بنووسم.
- ئەو کتیبەى من پتر لە ٦٠٠ لاپەرەیه و ھەمووی ھەرسەبارەت بەو کەلە پیاوێ کوردەیه و پێم خۆشە پتر بپرازیئمەو و ھەرچیشم زانیو و دەسم کەوتوو نووسیوم و ئەوەش کە نەمزانیو ئێو یارمەتیم بدەن و بەو ناو نیشانە بۆم بنێرن:
- کوردستانی ئێران، مەھاباد، گەرەکی باغی شایەگانی، مزگەوتی بیلالی حەبەشی، کووچەى ١، مەلا حوسینی گورژی.
- ئیتربە خواتان دەسپێرم. خواتان لەگەڵ.

ئهوهش وهلامی نامه‌ی مامۆستا مه‌لا محهمه‌دنه‌مینی کانی مازوهیی:

بۆلای جه‌نابی زۆرخۆشه‌ویستم کاک مه‌لاحوسین!

یه‌که‌م زۆر ئه‌حوالت ده‌پرسم و هیوام خۆشی و شادیته. برای به‌پێزم له‌ باره‌ی جه‌نابی مه‌لای کۆیی داوای چه‌ند ئاگاداریت لی کردووم.

برام زۆر له‌ میژوه‌ له‌ خزمه‌تی بووم له‌وانه‌یه‌ ٥٠-٦٠ ساڵ زیاتره‌، ئیستا زۆر بی‌تاقه‌تم، هێزم نییه‌، چاوم نابینئ، بۆخۆم ناتوانم هه‌تا شتی بنووسم.

به‌لام له‌ به‌ر دلی جه‌نابت هه‌ر مه‌علووماتی لام بی ئه‌وا بۆت روون ده‌که‌مه‌وه:

١- ئه‌م عومره‌ی که‌رایبواردوووه‌ موحتاج به‌ هیچ که‌سی نه‌بووه‌ له‌ باری ژيانه‌وه‌ خه‌لك موحتاج به‌بووه‌. دوو دێیان هه‌بووه‌ تایفه‌ی ئه‌وان. پیاوی گه‌وره‌ ده‌هاتن بۆ خزمه‌تی له‌ هه‌ولێروچه‌ند شاری دی‌را، وه‌کوو موحافیز (پاریزگاری پاریزگا) و دوکتور وئاغا وشێخ ومه‌لا وچه‌ند که‌سانی دی.

٢- زۆر ته‌عه‌سسوبی کورد ایه‌تی هه‌بوو، ده‌یفه‌رموو:

هه‌تا ده‌م‌رم له‌ بۆ کوردان ده‌نالم
عیلاجیان چۆن بکه‌م هاوار به‌ مالم؟

ده‌یفه‌رموو به‌ قسه‌ی ئاغاوات خۆت مه‌خه‌ ناو ئاگر. بۆخۆت خۆت به‌هوی ئاگری، نه‌ک بۆخه‌لقی و خه‌لقی مه‌کوژه.

٢- بۆخۆی خۆیندنی له مه‌درسه‌ی خۆیان بووه له خزمه‌ت حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلای بابی له شارێ کۆیه وئيجازه‌ی هه‌ر له خزمه‌ت باوکی وه‌رگرتوووه له‌وێ. ١٥ موسته‌عه‌یدی هه‌بوون جه‌نابی مه‌لای دهرسه‌کی ئی من بوو ئی توحفه‌ی، دهرسه‌کی هه‌دیسێ ئی کورێ شیخی سه‌ران مه‌لا محهمه‌د، ته‌فسیریشی ئی مه‌لا سه‌عدی قه‌لادزی، فه‌رمووی ناتوانم له‌و سێ دهرسه‌ زیاتر، ئەم سییه‌ی هه‌لبژارد و گوتی ئەمهی دیکه که ١٢ فه‌قییه‌ با سامیع بی. هه‌تا ئەگه‌ر فه‌له‌کیاتی ده‌گوته‌وه وه‌کوو له‌وێ دانرابی وابوو ده‌ستی خۆی ده‌کرده کوره له‌رووی ویه‌وه شه‌رحی ده‌دا و هه‌ر ده‌یگوت خۆی له‌سه‌ر ئەو کورپه‌یه، که باسی ده‌کا.

له باسی رضاعه‌وه مه‌لایه‌کان کێشه‌یان بوو، کاغه‌زێکیان بۆنوسیوو دوورو درێژفه‌رمووی (علی رضیع) چی که نا، یه‌عنی ئەو حورمه‌ته، یه‌عنی ئەو حه‌رامه هه‌ربۆرضیعه. واتا بو شیرخۆره‌که‌یه.

له‌و ته‌وسیفه‌دا ده‌فه‌رمووی: کابرایه‌ک به‌ ژنی خۆی بلی ته‌لاقت که‌وێ ئەگه‌ر محبه‌ته‌ی فلان شه‌خسه‌ت هه‌بی، چونکه محبه‌ته شتیکی قه‌لبیه‌ ونازانری زۆری له‌سه‌ر ده‌پوا ئایا ئەو ته‌لاقه ده‌که‌وێ یان نا؟

جه‌نابی مه‌لا له سه‌ری نووسیوه: (هه‌رچی ساحه‌ب یاره له چاوانرا دیاره).

ئه‌گه‌ر فه‌قی ده‌اته سه‌ر دهرسی لاپه‌ره‌یه‌کی ده‌خوینده‌وه بۆخۆشی نه‌خته‌کی ده‌خوینده‌وه و مه‌فه‌ووومیکی ده‌فه‌رموو. فه‌قی ده‌بوایه دهرسی خۆی بزانی چونکی زۆر شتی خارجی ده‌هاویشته ئەو دهرسه.

٤- ماوه‌یه‌کی قازی بووه هه‌رله کۆیه، حوکمیکی زۆرعه‌داله‌تی به‌ریوه بردوو.

هاوینان ده‌چووینه (چنارۆک) که هاوینه کویستان بو. له هه‌یه‌ت سولتان به‌و دیوه‌دا بۆ دیوی رانیه ئه‌نواعی میوه‌جاتی تیدا بو. هه‌موو فه‌قیکانی له‌گه‌ڵ خۆی ده‌برد، ملکی خۆیان بو.

جه‌نابی مه‌لای، شیخی ناشیخ خۆشیان نه‌ده‌ویست. بانگی به‌یانی ده‌دا نوێژی ده‌کردوه‌پرۆی وئهن و مه‌لا محمه‌د له‌ خزمه‌تی ده‌رۆیشتین له‌ دوای وی و نه‌شیده‌گوت وهرن. له‌ خزمه‌تی‌دا ده‌رۆیشتینه خوارئ گه‌یشتینه بن داره‌کی میوه‌ سپیله، که ترییه‌کی زۆری پێوه بو، گوتی محمه‌ده‌مین بانگی فه‌قییه‌کی که له‌م ترییه‌ بۆخۆیان لئ که‌نه‌وه، بیجگه‌ له‌وه‌ی گه‌ ره‌زیکیشی دابووینی؛ بۆخۆیان که هاتینه‌وه سه‌ری بلیند کرد هیچ هیشووی پێوه نه‌ماوو فه‌رمووی خۆ هه‌موویان لئ کردۆته‌وه. گوتی خه‌تای خۆم بو. فه‌قییه‌ک هه‌بوو له‌ شاره‌کی چۆ کن حاجیه‌کی گوتی: ده‌قه‌سرم له‌ سه‌رمان ئه‌م جستانه‌ شتیکم ده‌یه، به‌ خۆیدا ده‌م.

حاجی لیفه‌یه‌کی نوێی دایه. فه‌قی هه‌تا جستان رۆیی لیفه‌ی هه‌لاهه‌لا کرد، بۆی برده‌وه به‌ دراوی گوتی حاجی مالت ئاوا بئ. حاجی وتی خۆ بۆ ئه‌وه‌م نه‌داویه، که لی‌ت بستینه‌وه. گوتی بۆ زوو پیت نه‌ده‌گوتم لی‌ت ناستینه‌وه؟ ئه‌وها لیکم نه‌ده‌کرده‌وه.

جه‌نابی مامۆستا ئه‌و میساله‌ی بۆ هیناوه و گوتی ئه‌گه‌ر بمگوتبا ترییه‌که هه‌موو بۆ خۆتان بئ هه‌مووتان به‌ یه‌کجار لئ نه‌ده‌کرده‌وه.

٥- جاره‌کی هه‌موو دانیشتبووین له‌ حوجره‌ ماره‌ک هاته ژووری شه‌و بو، فه‌قیکان هه‌موو به‌ ده‌ر که‌وتن له‌ چنارۆک بووین جه‌ناب

لینکه پیلایوکی هه‌لگرته‌وه به ماره‌که‌یدا دا له خه‌یالم نییه کوشتی یان نا.

٦- کتیبیکی له عیلمی اصولدا داناوه به موافق جمع الجوامع قورئانی ته‌رجه‌مه کردوو به کوردی. ده‌فه‌رموئ: (الم) وه‌کوو هه‌لاو له سه‌ر ته‌له‌فونئ بۆ ئاگادارییه.

کاک مه‌سه‌عوود له به‌غدایه سه‌فه‌ره‌کی چوومه لای وه‌زیر بوو گوتی خه‌ریکم ته‌رجه‌مه‌که‌ی باوکم له چاپ ده‌ده‌م به‌لام ئیختیدارم نییه. گوتم چه‌ندت مه‌عاشه؟ له سالی ٩٧٠ گوتی ٣٠٠ دینار. گوتم ئه‌گه‌ر له جیئ باوکت دانیشتبای باشت‌ر نه‌بوو؟

گوتی: نه‌مه‌توانی، چونکه من هینده گوناحم کردوو نه‌متوانی له جیئ باوکم دانیشتم.

گوتم: ان الله لا یغفر ان یشرك به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء. گوتی: ده‌ترسم له‌وانه نه‌بم. گوتم: ان الله یغفر الذنوب جمیعا.

چه‌ند حدیس و ئایه‌تم بۆ خوینده‌وه. مه‌سه‌عوود کوتی: ده‌چووینه‌وه مزگه‌گوتی گه‌وره زۆر شتم بۆ به‌ده‌ر که‌وت لوقمه‌یه‌کم خوارد. له‌و لوقمه‌ی که‌ خواردم ئه‌وی دیتم نه‌مدیته‌وه موخافزه. ئه‌من بۆیه ناتوانم له جیئ دانیشتم

برام هۆنراوه‌کانی به‌ فارسی و عه‌ره‌بی له خه‌یالم نه‌ماوه و ئیتر هیوادارم سوودی هه‌بی و به‌ خوات ده‌سپێرم.

برای خۆت مه‌لا محه‌مه‌دئه‌مینی مه‌لا عه‌بدووللای کانی مازوه‌یی له ناحیه‌ی خه‌له‌کان

* ئه‌و نامه‌یه‌م نیزیکه‌ی دوا‌ی یه‌ک مانگ له به‌روای نامه‌که‌ی خۆم پینگی، به‌لام به‌ داخه‌وه به‌رواری له‌سه‌ر نه‌نووسرابوو.

بیرورای زانیان له‌باره‌ی مامۆستادا

له‌باره‌ی ژیان و خه‌بات و به‌سه‌ره‌اتی مامۆستای دلسۆزی کورد مه‌لای گه‌وره‌ی کۆی گه‌لیک له‌ زانیان و نووسه‌رانی کورد مه‌به‌سگه‌لی جۆراوجۆریان نووسیوه که به‌ داخه‌وه لێره‌دا بۆمان نالوێ نیویکیشیان به‌ئین. به‌لام به‌ پێویستی ده‌زانم که ئه‌گه‌ر بۆ ره‌نگاوهرنگ بوونی کتێبه‌که‌ش بێ به‌سه‌ر هه‌موویاندا پاز نه‌ده‌م و چه‌ند دانه‌یه‌کیان له‌ کۆتایی کتێبه‌که‌دا هه‌ر به‌ وێژامه (عبارت)ی خۆیان به‌ئینم.

مه‌سه‌عوود محه‌مه‌د جه‌لیزاده له‌ په‌رتووکی گه‌شتی ژیانمدا لاپه‌ره
 ۱۰ و ۱۱ ناوای نووسیوه:

مه‌سه‌عوود محه‌مه‌د

حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا له‌ ساڵی ۱۹۰۸ز (۱۲۶۳ک) له‌ کۆیه به‌ رحمه‌تی خوا شاد بووه. دوا‌ی ئه‌و کوره‌ گه‌وره‌که‌ی محه‌مه‌د که‌ دواتر به‌ مه‌لای گه‌وره‌ ناوی ده‌رکرد له‌ جێی دانیشته‌. چه‌وت هه‌شت ساڵیک بوو خوتبه‌ی جومعه‌ و ده‌رسی فه‌قیکان له‌ لایه‌ن باوکییه‌وه به‌و سپێردرا‌بوو.

هه‌ر چه‌ند ناساندنی ئه‌م مرۆیه به‌ خوینه‌ری کورد کاری سه‌رپیتی و په‌له‌ لێ کردن نییه‌ تا ئیستا له‌ شه‌پۆله‌کانی سه‌رووی شه‌خسیه‌تی به‌و لاوه‌ چی ئه‌وتۆ له‌ قوولایی ده‌روون و پاشخانی نه‌فس و سه‌قافه‌ت و سه‌ره‌جه‌می هه‌ول و خه‌باتی لای خه‌لق نه‌زانراوه، چارم ناچاره‌ لێره‌دا له‌ بواری گه‌شتی ژیان خۆمه‌وه

كەشەلەگەيەكم لە جيى ئەو، تەنھا كورتهيهكى ژيانى بۆ خوينەر بگيرمهوه و بايى ئەوه بكات تەئسير و تاوى بوركانى ئەو لە مندا روون بكاتەوه.

باوكم (١٨٧٦ - ١٩٤٣ز) لە چەند نووسيناندا باسى هەندى سەربوردهى ژيان و خەبات و فكري كراوه وەك گوتاريكى گەلاويزى ١٩٤٣ (دواى مەرگى) كتيبى ئەمىن زەكى بەگ لەبارەى ناودارانى كوردهوه، كتيبهكەى قزنجى (مساجد السليمانيه)، دوو كتيبهكەى مومتاز حەيدەرى و عەبدولخالق عەلانىدىن، چەند گوتار لە پۆژنامە و گوڤارى كوردى بە بۆنەى بىرەوهەرى وەفاتی، يا مونسەبەيهك پەيوەندى بەوهوه هەبوو. هەندىك لە نووسينهكانى مەغيد حاجى، ناوناوهيهك لە نووسينى خۆمدا كتيبى (الاعلام الزركلى)، كتيبى (علماء اربيل)ى زوبير بىلال و هى ديكەش...

چەند قەسىدەيهكى مەدح ئاميزيشى پيدا هەلگوتوووه وەك هەلبەستەكەى ئەسىرى و هينەكەى مەلا ئەحەدى ئەشكەنەيى (چاپ نەكراوه) و يەكيكى مەلا مستەفاى عاسى (چاپ نەكراوه) لە مەرسىەشدا لاواندەنەوهكەى كۆمەلەى (ژ.ك)ى مەهاباد و قەسىدەيهكى خادم و هى سەييد ئەنوەرى حوسينى و چوارينهكەى دلزار و يەكيكى مەلا زاهيرى مەلا سادق (چاپ نەكراوه) لە هەلكەوتدا نووسەرى وەك مەلا جەميل پۆژبەيانى و هەژار و كەمال مەزھەر و كەريم شارەزا و هى ديكەش بە چاكە باسيان نووسيوه.

دواى مەرگى لە پاييزى ١٩٤٣ تەئيبينيهكەى بۆ گىرا. لە راديو مۆسكۆش لە ١٩٧٦ كۆبوونەوهيهكى ئەدەبى بىرەوهەرى سەد سەلەى وەلادەتى بلاو كرايهوه. لە راديو تاران و شوينى ديكەش ئەم

رۆههلاته نێزیکه باسی کراوه و له تهلهفیزیۆنی کهرکووکیش
ناوناوه دوان و گوتهاری له سههر بلاو کراوهتهوه.

له کتێبه کوردیهکانی قوتابخانهی رهسمیش وهک ئه‌دیب و
زانایهکی کورد لهسههری نووسراوه.

ناحهزهکانی بریتی بوون له:

1- زۆردار 2- ئه‌فسانه په‌ره‌ست 3- مێشک ویشک 4- دوژمنی
کوردایهتی.

به‌لام له ژبانی خۆیدا کهسێک له ناحهزانی زاتی نه‌کرد به
نووسین ناوی به خه‌راپه به‌ینی و یا رووبه‌رووی ده‌نگ هه‌لێنی.

هه‌روه‌ها له لاپه‌ره 12ی گه‌شتی ژباندا ده‌لی:

به‌لام وهک بابم بۆمانی باس کرد تا نه‌خرايه به‌رده‌ستی مه‌لا
مه‌مه‌ده‌ئهمینی کونه‌فلووسه‌یی که موسته‌عیدیکی لی‌هاتووی حاجی
مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا و مه‌لایه‌کی هه‌لکه‌وتووی دواتریش بوو له هه‌ولێر
زیه‌نی به چاکی نا‌کرێته‌وه، ده‌یگوت مامۆستا‌کانم خه‌ریک بوون به
شی‌وازی ناله‌باریان بمکووژێننه‌وه، مه‌لا مه‌مه‌ده‌ئهمین رزگاری کردم
هه‌موو زانینم هی ئه‌و مامۆستایه‌مه له سه‌ره‌تای ده‌س پێ کردنی
خویندنی پله‌ی دوا‌ی سوختایه‌تییه‌وه به باوکی ده‌لی: من خویندنی
به زیله‌ت نا‌که‌م، نانی رادبه ناخۆم، ناچمه هه‌نده‌ران بۆ
فه‌قییه‌تی، رابواردن و مه‌جلیسی تایبه‌تی خۆم له مزگه‌وت و
مه‌دره‌سه‌دا نابێ له ئی خاوه‌ن قوناخه‌کان که‌متر بێ. ئا‌غازاده و
به‌گزاده ریی نه‌بێ خۆ هه‌لداته‌وه به سه‌هر ره‌جالی و مسکینی
کۆبوونه‌وه‌ی فه‌قییانماندا.

حاجی مه‌لا عه‌بدو‌ل‌لا قه‌ول و بریه‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کات ئه‌و به چاکی
بخوینێ و ئه‌ویش هه‌رچی ئاره‌زوویه‌کی هه‌یبێ بۆی پێک بێنی. به

ئەزىزايى خويندنى مەجليسى بە قاوہ و قليان و سەماوہ و دەنگخۆش و قسە خۆشپيەوہ بارتەقاي مەجليسى خودا پياداوہکان بووہ و بگرہ لە هەندئ رووہوہ لە هى ئەوانيش زياتر بووہ.

ديسان کاک مەسعوود لە لاپەرەى ١٣ اشدا دەئى:

خويندنى باوكم لە چاو دەرووبەرى خۆى و بارى ئەو سەردەمەدا هەرۆك لە رووى بەسەربردنەوہ لە هى خەلكى ديكە جودا بووہ، هەرۆها لە لاين چەند و چۆنیشەوہ كەم مانەند بووہ.

خەست خەست لەگەل مامۆستاكانى و دواتريش لەگەل باوكى خەرىكى ساغ كردنەوہى كتيبە زانستپيەكان لە مزگەوت بووہ و هەموو دل و ميشكى خۆى بەو كارە بەخشيوہ. لە تەمەنى ١٧ سالیدا بۆ ماوہى يەك سالى تەواو لە مزگەوتى گەورە دەرنەچووہ.

بەپريز عەزىزى موحمەد پوور داشبەندى لە پەراويزى ١٠٣ پەرتووكى (آداب و رسوم كردانى) بەپريز مەحموود ئەفەندى بايەزیديدا سەبارەت بە مەلای گەورەى كۆيى لە بارەى ئەو كەلە پياوہ هەلكەوتووہ ئاوا دەئى:

چنانكە علامە و وحيد عصر خود مرحوم ملا محمد كويى معروف بە جناب مەلا كە يكى از مدافعان و روشن بينان اسلام و تساوى حقوق و آزادى انسانها بويژه آزادى زنان از قيود خرافات مخالف اسلام و غير منطقى و مبارزه از بين بردن تقليد كوركورانە قرن بيستم از ١٩١٩ تشرين اول ١٩٤٣ ميلادى در كردستان عراق بە شمار ميرفت ايشان نظر بە اينكە يكى از اهداف پيشرفته و خدا پسندانەى كە همواره مطمع نظر ايشان بوده آزادى طبقه زحمتکش و در عين حال مربي واقعى جامعە بشريت يعنى زنان و مادران دلسوز اجتماع بوده است.

طلاق دادن زنان را که گاهگاهی در میان کردان اتفاق می‌افتاده مورد نکوهش قرار داده و آنان را از انجام اینگونه اعمال برحذر داشته است. بدین مناسبت قصیده‌ای را هم تحت عنوان (ژن هینان و طلاق دان) (زن و طلاق) سروده که در پایان به اصل و چکیده ترجمه آن خواهیم پرداخت.

جناب ملا می‌خواست به این طبقه زنان که در آن موقع هم در خاور دور به عنوان یکی از کالاهای مرد به حساب می‌آمده و خرید و فروش می‌شده است ارزش واقعی خود داده شود. می‌خواست ایشان را از قید و زنجیر بی‌عدالتی‌هایی که به خواسته مردان به دست و پا و حتی افکار ایشان زده بود رهایی بخشد.

زنان در اجتماع آزادانه حق هر گونه فعالیت را داشته باشند، دوشادوش مردان در فراگیری علم و صنعت در راه پیشبرد جامعه مشترک خانواده بشریت گام بردارند. زنان نیز از کلیه حقوق طبیعی و اجتماعی و انسانی خویش بهره‌مند شوند از سلطه کابوس ترس و وحشت شرکت در کارهای اجتماعی رهایی یابند.

ظلمت شب تاریکی را با نور دانش و کوشش و تشریک مساعی مردان در هر امری به روز روشن سعادت و خوشبختی مجامعه مبدل سازند که در این امر توفیقی هم یافته بود، زیرا برای اولین بار به دستور ایشان دختران کرد در شهر کوی عراق توانستند دوشادوش پسران پا به مدرسه بگذارند و از آن پس در کارهای اجتماعی نیز سهم شوند.

هه‌روه‌ها ئه‌و به‌رێزه له لاپه‌ره‌ی ١٠٣ هه‌مان په‌رتوو‌کدا سه‌باره‌ت به مامۆستای به‌رێزی به‌رزی کۆیی ئاوا ده‌فه‌رموئ:

واینک شرح حال مختصر این یگانه ستاره تابناک جهان اسلام نام مبارکش محمد فرزند حاج ملا عبدالله جلیزاده کویی است که

این خانواده حداقل سیصد سال در پهنه کردستان به نشر و ترویج معارف اسلامی اشتغال داشته‌اند.

معظم له در سال ۱۲۹۸ ه.ق در شهرستان کوی عراق پا به عرصه ظهور گذاشته و در ۱۸ سالگی به دریافت اجازه و گواهینامه افتا و تدریس و اجتهاد از محضر پدر بزرگوارش نائل می‌گردد. در سال ۱۳۲۶ ه.ق به جای والد راحل خود نشسته و به لقب رئیس‌العلمائى ملقب می‌شود. در سال ۱۳۳۴ به عضویت مجلس ولایت موصل انتخاب شده و از والی موصل تقاضای تأسیس مدرسه‌ای را می‌نماید که در خاک اعطایی خود وی بنا می‌گردد.

در سال ۱۹۱۲ به مقام افتا و قضاوت شهر کوی اشتغال داشته و در سال ۱۹۱۹ که دوران اشغال عراق از جانب دولت بریتانیا بوده باز قضاوت را ادامه داده و در سال ۱۹۲۴ به عضویت المحلس التاسیس العراقی منتخب و پس از مدتی پیگیرانه خواستار حقوق ملی کردها شدند.

پس از آن در سال ۱۹۲۸ از مقام قضاوت و مقامهای دیگر کناره‌گیری کرده و تمام هم خود را صرف تدریس و تألیف می‌نماید و علما و افراد سرشناس بی‌شماری را از منبع پر فیض معلومات خویش سیراب کرده و ایشان را به درجه افتا و اجتهاد نایل می‌کند.

جناب ملا که به (مه‌لای گه‌وره) شهرت داشته است تالیفات زیادی را به زبان‌های کردی و عربی در زمینه‌های گوناگون از خود به یادگار گذاشته است. از جمله کتابهای عربی می‌توان از:

۱. المصقول فی علم الاصول
۲. الکلام الجدید
۳. القائد فی العقائد
۴. ابھی المآرب فی اثبات الواجب

۵. کشف الاستاد فی مسئله الاختیار

۶. ضیاعان عظیمان

۷. المعجزات و الکرامات و چندین کتاب دیگر نام برد و از

کتابهای کردی

۱. عه‌قیده‌ی ئیسلام

۲. نوی‌که‌ره‌وه

۳. تفسیر قرآن را نام برد.

استاد کویی در سپیده‌دم ۱۲ تشرین اول سال ۱۹۴۳ در شهر کوی

جان را به جان آفرین تسلیم می‌نماید. روحش شاد و جنه‌المأوی

مسکنش باد.

مهلا عه بدولکه ریمی موده پرپریس

به ریز مامؤستا مهلا عه بدولکه ریمی موده پرپریس له باره ی ئه و بلیمه ته پایه به زه دا ئاوا ده فه رموی له په رتووکی (علماءنا فی خدمة العلم و الدین) لاپه ره ی ٥٣٤ که مه به سه ته که ی وی به زمانی عه ره بییه و له وه پيشيش هیندیک له ده قی ویزامه (عبارت) ه عه ره بییه که مان هیناوه و وه ریشمان گپراوه ته سه ر زمانی کورد. ئه و به ریزه له بریزایی و تاره کهیدا ئاوا ده فه رموی:

الملا محمد بن الملا عبدالله الجلی هو العالم العلامة فرید الدهر و نادرة العصر، الملا محمد بن الحاج ملا عبدالله ابن الحاج ملا اسعد ابن الحاج ملا عبدالله ابن الحاج ملا عبدالرحمن الجلی رحمهم الله تعالی.

ولد فی قصبه کوی سنجق سنة الف و مأتین و اثنین و تسعین هجرية و تربى فی بیت العلم و الفضل حتى وصل حد التمييز، فبدأ بالقراءة، و ختم القرآن الکریم و الکتب الادبية، ثم دخل فی تعلم العلوم العربية و جد و اجتهد و سعى و راعى حق تحصیل العلوم فی مدرسة والده، فحصلها و تکامل و استوى و اخذ الاجازة منه

فبقى فيها مدرسا معاونا لوالده الماجد في افادة الطالبين و سائر خدمات الدين.

و بعد مدة فوض اليه والده التدريس و الامامة و الخطابة، و قام الوالد بالوعظ و الارشاد فقط الى ان توفى والده، فبطبيعة الحال قام صاحب الترجمة بالجميع خير قيام. و لكنه بعد مدة من الزمن اوكل امر الخطابة الى اخيه لابييه الشيخ نورى و استمر هو على الامامة و التدريس.

كان لصاحب الترجمة دور عجيب فى الحركة العلمية و توجيه الطلاب بل توجيه المسلمين كافة الى اليقظة و الاعتماد على النفس، و التوجه الى معالي الامور والوحدة و الاعتصام، و الابتعاد عن الاختلاف و الخرافيات، و في الواقع كان احد الاحدين فى العلم و الفضل و الغيرة و الشهامة و الجسارة الاسبية و قوة القلم، و فلاحه البيان، و صراحة اللسان، و لو لا بعض الموانع لاستفاد الناس منه ما لا يستفاد بكثير من الزمان، فكان يختار لعماء الدين التراس و الاستقلال بتوجيه المسلمين، و اخذ الزمام الامور المهمة، و الحركة نحو الامام فى كافة الشئون الدينية و الاجتماعية و السابق على سائر الناس.

فتخرج من تربيته فوج من العلماء الغيارى الذين لا يخافون فى الله لومة لائم و كذلك كان له آراء قيمة فى شئون التعليم و التدريس و رعاية الايام و الزمان، و لكن ليس التدبير كل شىء فان التقدير قد يضحك على التدبير.

و كان لصاحب الترجمة تأليفات كثيرة منها:

كتاب المصقول فى علم الاصول، كتاب فى اصول الفقه، و منها القائد فى العقائد، و منها رسالة بعنوان حقيقة الايمان، و رسالة فى الكلام بعنوان الكلام الجديد، و شرع فى تأليف كتاب على غرار

المقاصد للتفتازانى سماه المشاهد. و الظاهر انه لم يتم، و منها تفسير للقرآن الكريم باللغة الكردية و قد طبع منه الى الان جزءان و نرجو الله توفيق نويه على طبع ما بقى منه فى المستقبل القريب. و قد كتب بخطه فى آخر تفسيره ما يلى (و اما مشربى و ميلى فليس إلا الى الاتحاد و نبذ الخلاف ما امكن، و اكرر على الدوام قوله تعالى "تلك امة قد خلت لها ما كسبت و لكم ما كسبتم و لاتسئلون عما كانوا يعملون" و قوله تعالى "ان الله لا يغير ما بقوم حتى يغيروا ما بأنفسهم" نسأل الله الرحمة و السداد. انتهى فى يوم الاربعاء سلخ ربيع الثانى سنة الف و ثلاثمائة و سبعين و خمسين. الحقيقى جلىزاده محمد) و ختم تفسيره فى سنة الف و تسعمائة و ثلاث و اربعين ميلادية ١٩٤٣.

و توفى الى رحمة الله فى السنة نفسها فى الثانى عشر من التشرين الاول. رحمه الله تعالى و طاب ثراه. قلت و يظهر من جراءة قلمه و نبرات كلمه انه كانت له رحمه الله هوايات عالية، و امنيات غالية، و لكن الامور بيد الله، يتصرف فى الكون كما يشاء لا كما نشاء. هذه جهة و من جهة اخرى ان لكل شىء سببا، و المهمات لها اسباب، و اذا لم تكن الاسباب فى مستوى الطاقة لايمكن للانسان الوصول الى المخصوص و نفوض الامور الى الله ان الله بصير بالعباد.

بابامه‌ردوخ‌ی رۆحانی

هه‌روه‌ها به‌رێز بابا مه‌ردوخ‌ی روه‌حانی "شیوا" له‌ په‌رتووکی تاریخ مشاهیر کرد به‌رگی دووه‌م لاپه‌ره‌ی ٢٥٧ و ٢٥٨ له‌باره‌ی ئه‌و هۆزانه‌ لیژانه‌ و ئه‌و که‌له‌ پیاوه‌ کورده‌دا ئاوا ده‌لی:

ملا محمد افندی فرزند حاج ملا عبدالله جلی دانشمند محقق و پژوهشگر از خاندان جلی‌زاده بسال ١٢٩٧ (ق.٥) در شهر کوی متولد شد و در حجره پدر تربیت یافت و به تحصیل پرداخت. در سن ١٨ سالگی بر اثر استعداد ذاتی و سعی و جدیت کافی به حد کمال رسید و پس از اخذ اجازه به تدریس و مطالعه و تحقیق و تالیف مشغول شد. بعد از وفات پدرش به سال ١٣٢٦ (ق.٥) رئیس العلماء لقب گرفت و در سنه ١٣٣٩ (ق.٥) قاضی کوی شد و متعاقب آن به نمایندگی در مجلس مؤسسان عراق راه یافت.

پس از آن چند بار دیگر به عنوان نمایندگی مجلس به بغداد رفت و در سال ١٣٤٧ (ق.ه) از تمام مشاغل رسمی دست کشید و کار خود را منحصر به مطالعه و تحقیق و تدریس کرد. محمد افندی دانشمندی بود اهل فلسفه و شعر و ادب و بیشتر اشعارش پند و واندرز و دعوت مردم است به اتفاق و رعایت حقوق هم و هم‌زبانان.

و اما تألیفات وی.

١. المصقول فی علم الاصول.

٢. القائد فی العقائد.

٣. ابهی المآرب فی اثبات الواجب.

٤. کشف الاستار فی مسألة الاختیار.

٥. الاله و الطبیعة و العقل و النبوة و المعجزات و الکرامات.

٦. المشاهد علی طراز المواقف و المقاصد.

٧. الحدس سلم الارتقاء.

٨. غایتی و املی فی علمی و عملی.

٩. خراب العالم.

١٠. رساله‌ای در حقیقت اسلام.

١١. رساله‌ای در حقیقت ایمان.

١٢. عه‌قیده‌ی ئیسلام به زبان کردی.

١٣. دیوان اشعار کردی.

١٤. داستانی کردی (خه‌ون و که‌رامه‌ت).

١٥. فیری فیری قهل فیری.

همچنین کتاب‌ها و رساله‌های دیگری در اصول و منطق و حکمت و ادبیات که قسمت زیادی از این تألیفات به چاپ رسیده است.

ملا محمد جلی‌زاده به سال ١٣٦٢ (ق.ه) در کوی وفات یافته است.

له‌بارهی به‌پێژ جه‌نابی مه‌لای گه‌وره‌ی کۆبییدا گه‌لیک له زانایان و نووسهران و بلیمه‌تانی کورد و تاریان نووسیوه و بیروپای خۆیان دهرپێوه. جا ههر له‌و پێیه‌دا به‌پێژ فوناد حوسین ئه‌حمه‌د له‌ لاپه‌ره‌ی ١٦٤ کتێبی (ئافره‌ت له‌ هۆنراوه‌ی کوردیدا) له‌بارهی ئه‌و که‌له‌ پیاوه‌ چاونه‌ترساوه‌ و ئه‌و بلیمه‌ته‌ هۆزانه‌ لێزانه‌دا ئاوا ده‌نووسێ:

مه‌لای گه‌وره‌ ههر له‌ منداڵیه‌وه‌ ده‌ستی کردووه‌ به‌ خوێندن ئه‌مه‌ش ههر له‌به‌ر ئه‌وه‌یه‌ چونکه‌ له‌ بنه‌ماله‌یه‌کی زانستی خاوه‌ن په‌رتووک و خاوه‌ن قوتابخانه‌ بووه‌. له‌ سه‌ره‌تای پێ گه‌یشتییه‌وه‌ به‌هره‌ی شاعیری هه‌بووه‌. سه‌ره‌شانه‌وه‌ی ئه‌م ئه‌ستیره‌ گه‌شه‌ پرشنگاره‌ له‌ کاتێکی زۆر پێویستدا له‌ ئاسمانی کوردستان، که‌ له‌ ژێر چه‌پۆکی دهره‌به‌گایه‌تیدا ده‌تلایه‌وه‌ بووه‌، مه‌لای گه‌وره‌ به‌ هه‌سته‌ ناسک و گیانه‌ کوردایه‌تییه‌که‌ی و بیه‌ر تیه‌ژ و هۆشیارییه‌که‌یه‌وه‌ قۆلی مه‌ردانه‌ی لێ هه‌لمالیوه‌ بۆ رزگار کردنی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌و هه‌موو نه‌خۆشیانه‌ی که‌ بووبوونه‌ هۆی دواکه‌وتنی. نه‌خۆشی نه‌خوێندمه‌واری و نه‌زانین و بیه‌ری دوا که‌وتوویی، ئه‌م بار و زرووفه‌ی میله‌ته‌که‌مان کاریکی گه‌وره‌ی کردۆته‌ سه‌ر هه‌ست و نه‌ست و دهروونی شاعیری ناوبراو مان. ئه‌وه‌ش له‌ یاد نه‌که‌ین شیعره‌ نیشتمان په‌روهریه‌کانی حاجی قادری کۆبی کاریکی گه‌وره‌ی کردۆته‌ سه‌ر مێشک و بیه‌ری مه‌لای گه‌وره‌.

پێزدار حاجی قادری کۆیه‌ش هه‌روه‌ک گوتمان له‌باره‌ بنه‌ماله‌ به‌پێزه‌که‌ی مامۆستادا فه‌مویه‌تی هه‌لبه‌ت پێش له‌ داییک بونی مامۆستاش:

به‌غه‌یری جه‌ددی ئیوه‌کی هه‌یه‌ دانا له‌ کوردستان بناغه‌ی عیلمی دانا؟!

که ئەو بەپیزە لەبارەمی تەکیه و خانەقاکانیشا ئەفەرموی:

شکلی تەکیه و خانەقای شیخەکان لەم هەموو شیخ و مریدانەمی ریا

هەروەها ئەو بەپیزە لە پارچە هەلبەستیکی دیکەدا هەروەک
گوترا دەلی:

ئییئیفاهە دلبەریکی بی کەدەر حاجی ئەنواعی لیباسی کردە بە ر
بی جیاز و مارە بی دەید ابە شو لە و هە مو کوردانە داخوای نه بو

واقیعیەن رەنگیـنە ئەم بـۆ ریاـن
فەردیـکی ناچیتـه مزگەوتـی خـودا

هەروەها لە لاپەرەمی ١٦٥ی هەر هەمان کتیبدا ئاوا دەفەرموی:

ئەوەمی یارمەتی مهلای گه وری داوه بۆ فراوان کردنی ئاسۆی
بیرو روشنبیری ئەوەمی، که جگه لە زمانی کوردی زمانی عەرەبی و
فارسی و تورکی باش زانیوه و لە شیوه و دارشتن و بیر و بروادا

مه‌لای قوتابخانه‌ی شاعیری شوڤرشینگێڤی مه‌زنی کورد حاجی قادری کۆیی و له‌ سه‌ر رێبازه‌که‌ی ئه‌و روڤیشتوو و باسی گه‌لی بابه‌تی نوێی کردوو.

دیسان به‌رێژ فوئاد حوسین ئه‌حمه‌د، ده‌ لاپه‌ره ١٦٥ ی به‌رتووکی ئافره‌ت له‌ هۆنراوه‌ی کوریدیدا ده‌نووسی:

مه‌لای گه‌وره نه‌ ته‌نها به‌ قسه و وتووێژ، رای رووناک و روڤشنبیری و پێشکه‌وتووانه‌ی خۆی له‌باره‌ی ئافره‌ته‌وه، ده‌رنه‌برپوه، به‌لکوو به‌ کرده‌وه ئه‌وه‌مان بو ده‌چه‌سپینێ. سالی ١٩٦٢ ز نه‌ک هه‌ر کوپ، به‌لکوو کچی حۆیشی خسته قوتابخانه‌ی کورانه‌وه و سه‌یری کۆمه‌لی کورده‌واری ده‌کرد.

ئه‌وه‌ی ده‌یبینی بۆنی دواکه‌وتووێ و کۆنه‌ په‌ره‌ستی و خورافاتێ له‌ده‌هات، هێرش و هه‌لمه‌تی ده‌کرده‌ سه‌ر و ئیتر هه‌یج دیمه‌نیکی ئیجتیماعی نه‌ما له‌ ناو کۆمه‌له‌که‌ی که‌ هه‌لمه‌تی نه‌باته‌ سه‌ر، که‌ گه‌شتیک به‌ نیو باغ و باغاتێ هۆنراوه‌کانی شاعیری ناوبراوماندا بکه‌ین و بزانی له‌باره‌ی ئافره‌ته‌وه چی وتوو و چۆن سه‌یری کردوو و له‌ چ جۆره‌ پله‌یه‌که‌دا دایناوه، ئه‌وسا بۆمان ئاشکرا ده‌بی تاچ راده‌یه‌ک پێشکه‌وتنخواز و بیر فراوان و تیگه‌یشتوو بووه. شاعیر چ له‌ کاتی هه‌رزه‌کاری و چ له‌ کاتی هه‌په‌تی لاوه‌تی یان چوونه‌ ناو مه‌یدانی پیرییه‌وه هۆنراوه‌یه‌کی نه‌هۆنیوه‌ته‌وه که‌ باسی جوانی ئافره‌تی کردبێ، یان وه‌کوو شاعیرانی پێش خۆی که‌ جۆره‌ها که‌ره‌سه‌ی جوان‌کاری و ته‌شبیه و لیکجواندن و خوازه و خواسته، که‌ جیهانی ئافره‌تیان پێ رازاندۆته‌وه و باسی روومه‌ت و خال و زولف و بالایی دل‌به‌ریان کردوو و له‌ لایه‌کی تریشه‌وه باسی ئه‌قینی و دلسووتاوی و هه‌لقراوی خویانیانی کردوو و له‌ ئه‌نجامی دووری یاردا ئارامیان لێ برآوه و قسه‌ی نالایقیان ده‌ره‌ه‌ق

کردوون. وهکوو بیوهفا، غهددار، جهلاد، خوین پریژ لیڕه‌دا
 ههروهک ده‌بینین جیاوازییهک له نیوانی شاعیرانی پێشوو و
 شاعیری ناوبراوماندا سهر هه‌لده‌داته‌وه و ریڤازیکی تایبه‌تی
 گرتۆته‌ بهر، که حاجی قادری کۆیی رابهر و پێشه‌وای بوو.

هه‌روه‌ها ده‌ لاپه‌ره‌ی ١٧١ هه‌ر ئه‌و کتێبه‌دا ده‌لی:

مه‌لای گه‌وره‌ چه‌ندین دیاره‌دی ناله‌باری کۆمه‌لایه‌تی ره‌چاو
 کردووه‌ که‌ تیا‌یا ئافره‌ت کلۆل و زه‌لیل و نا‌هومی‌د بووه‌. له‌م
 مه‌یدانه‌دا ئاسپی خۆی تاو داوه‌ و به‌ هۆنراوه‌ تیژ و ره‌وانه‌کانی که‌
 هه‌موو که‌س لێی تێده‌گات ره‌خنه‌ له‌ مه‌لا و شیخه‌ درۆزنه‌کان
 ده‌گریت که‌ په‌یره‌وی ئایینی ئیسلام ناکه‌ن! و به‌ هه‌وه‌سی خۆیان و
 له‌ به‌ر به‌رژه‌وه‌ندی بی‌ویژدانیان فتوا ده‌رده‌که‌ن! تیا‌یا زۆلم و زۆرو
 نا‌هه‌ق ده‌سه‌پێنن. دیسانه‌وه‌ له‌ هه‌مان روانگه‌وه‌ هۆشیاری
 خه‌لکه‌که‌ش ده‌کاته‌وه‌ که‌ کێشه‌ و نا‌کۆکییه‌کانیان و چاره‌سه‌ر
 کردنیان ده‌دۆزێته‌وه‌ و وه‌کوو به‌رمال له‌ به‌ر ده‌میاندا رایده‌خات،
 هه‌روه‌ک له‌ هۆنراوه‌ی ته‌ل‌ا‌ق‌دا ده‌بینین چه‌ند به‌ وردی و جوانی
 باسی مه‌سه‌له‌که‌ی ده‌کات و به‌رگری له‌ مافی ئافره‌ت ده‌کات، مه‌لای
 گه‌وره‌ ده‌لی:

خودا فەرمووی له قورئان (الطلاق مرتان
 فام‌ساک بم‌عروف او تصریح باحسان
 بلین به قهومی کوردان دهستی من و دامینیان
 عه‌یبه‌ به‌ حه‌قی قورئان زن هینان و ته‌لاق دان
 زن زینه‌تی دنیا‌یه‌ ئه‌مانه‌تی خودایه
 حه‌بیبی مسته‌فایه‌ قه‌لاتن له‌ بو‌مێردان
 وه‌زیفه‌ی زۆر گه‌وره‌یه‌ ده‌زانی ئه‌ویش چه‌یه‌؟
 من‌دال بوون و ته‌ریبه‌ بی‌مه‌سخه‌ره‌ و جوین پێ دان

شهره‌ها ئه‌و به‌رپێزه ده‌ لاپه‌ره‌ی ١٧٣ی هه‌مان په‌رتوو کدا ده‌لێ:

مه‌لای گه‌وره ئامۆژگاری مه‌لاکانی ده‌کرد که هه‌رگیز کچان به‌ مندالی له‌ کورپان ماره‌ نه‌که‌ن و ماره‌ کردنیشی به‌ بێ په‌زامه‌ندی کچ لا راست نه‌بوو، هه‌روه‌ها دژی ئه‌وه‌ش بوو که ئه‌گه‌ر هات و دایک و باوک له‌ یه‌ک جیا ببه‌وه باوک منداله‌که ببات، واتا نابێ منداڵ به‌ ساوایی له‌ دایک دوور بخه‌یته‌وه چونکه دایک زیاتر و چاکتر منداله‌که به‌خێو ده‌کات و پێی ده‌گه‌یه‌نێ. شاعیر (واتا خودی مامۆستا) ده‌لێ:

داک مامۆستای فیتریه به‌یدا بوونت له‌وییه
به‌ مادی و مه‌عنه‌وییه خه‌راپه له‌ ریی لا دان

دیسانه‌وه هه‌ر به‌رپێز فوئاد حوسین ئه‌حمه‌د ده‌ لاپه‌ره‌ی ١٧٤ی ئافره‌ت له‌ هۆنراوه‌ی کوریدیدا ده‌فه‌رموێ:

مه‌لای گه‌وره چه‌ند دووربین و هۆش فراوان بووه؟ پێوه‌ندییه‌کی به‌تین له‌ نیوان په‌روه‌رده‌ی چاکی دایک و خزمه‌ت کردنی نیشتمانی پیرۆزدا ده‌خاته‌ روو، دایکی دانا و تیگه‌یشتوو که ده‌زانیت چۆن به‌چه‌که‌ی په‌روه‌رده بکات تا دواپۆژ ببه‌یته لاویکی ئازا و به‌چه‌رگ که بتوانی خزمه‌تی مه‌فتن واتا نیشتمانه‌که‌ی بکات، به‌ کاوه‌ی ئاسنگه‌ری ده‌شوبه‌ینی، چون ته‌خت و به‌خت و تاراجی زوحاکی خوینمژی رووخاند و میلیه‌تی کوردی لێ رزگار کرد. وه‌ک ده‌لێ:

ئومێدم وایه‌ لاوه ئه‌تۆش هه‌روه‌کوو کاوه
له‌ بۆ کوردان هه‌لبه‌که‌ی رایه‌تی ته‌تابوکی
منیش ئه‌وا نه‌گره‌م رۆله له‌ بۆ قه‌ومی تۆ
هه‌موو جه‌رگ و هه‌ناوم ئه‌وا هاته‌ سفت و سۆ

بهريز محهمه دی مهلاکهريم له بارهی ئه و بليمهته پایه بهرز و زانا
هه لکه وتوووه کورده دا ده لئ:

هه ر له گیانی به رزی حاجیه وه ئیلهامی وه رگرتوووه و خاوه ن
رۆشنی بیرییه کی فراوان بووه ئاگاداری جیهانی دهره وهی کوردستان
بووه، شیعره سیاسیه کانی به لگه ن بۆ قسه کانه مان. ئاگاداری
به ره مه کانی "محمد عبده و جمال الدین افغانی و گاندی هندستانی و
سعدی زغلول میسری" بووه و ئه و کاره ناره وایانه ی که
داگیرکه رانی وه کوو ئینگلیز و فارس و تورک و عه رب به رانه بر به
گه لانی جیهان ده یکه ن، هه موو ئه مانه ی به وردی زانیوه. به ریز
که ریم شاره زا له باره ی به ریز جه نابی مه لای گه وره ی کۆییدا ده لئ:
شاعیر سه ر به دوو په یه وه ی ئه ده بی به یه کتره وه به ستراره، که
په یه وه ی بیر و روونکی یا زانست په روهری و په یه وه ی ریئالیزمی
ره خنه گرییه.

به لئ جا منیش ده لئیم: به تیکرا ده توانین بلیین که به ریز جه نابی
مه لای گه وره که به هه ق مه لایه کی گه وره بووه، ژنی زۆر خو ش
ویستوووه و پی شی و بووه که ئافره ت له جیهاندا به گشتی و له
کوردستاندا به تایبه تی زینف و سته می لئ ده کرئ و مافی خوا پیداوی
خۆی لئ زهوت ده کرئ، به چاوی سووک و بی ریزی جا و لئ
ده کرئ، مافیکی که به پی یاسای ئاسمانی و سروشت بۆی دانراوه
له هه موو راستان لئ زهوت ده کرئ.

جا هه ر له و کاته شدا پی و نه بووه که ئافره ت ده بی بگه یه نریته
پله و پایه یه کی بالتر له ئی پیاو، یان یه کسان له گه ل پیاو.
به لکه پی و بووه ئه ویش هه روک پیاو ده بی له ژیر فه رمانی
خوادا بی و یاسا و ریسا کانی یه زدانی به جوانی به ریوه به ری و

خوا بۆی داناوه لێی لانه‌دات، وه‌ک ده‌فه‌رموئ:

ژنیش وه‌ک موزه‌ککه‌ره، عه‌ینه‌ن ئه‌ویش به‌شه‌ره
چاو لادانی له‌ سه‌ره، هه‌ر دوو له‌ یه‌ک حوکم دان

مه‌لای گه‌وره‌مان هه‌رگیز وه‌ک هیندیك كه‌سی بێر نه‌کردۆته‌وه كه
دینن ژن ده‌كه‌نه ئاغا و كوێخا و بالاسه‌ری پیاو و ئیتر هه‌موو
جۆره تازیاری (امتیاز) یكی پێده‌ده‌ن و ته‌نانه‌ت دژی فه‌رمان و
ده‌ستووری قورئانی پیرۆز كه‌ ده‌فه‌رموئ: (الرجال قوامون علی
النساء = پیاوان سه‌ره‌په‌رشتیارن له‌ سه‌ر ژنان) پیاوی بیچاره‌ به
جاریکی بێ ده‌سه‌لآت ده‌که‌ن و دینن ده‌ به‌ر ده‌ستی ژنی ده‌نین.
ژنیش بۆ هه‌موو شتیک ئازاد ده‌که‌ن، كه‌ دیاره‌ ده‌یان و سه‌دان
خه‌راپه‌ی لێ په‌یدا ده‌بێ و شیرازه‌ی بنچینه‌ی کۆمه‌ڵیش به‌ یه‌كجاری
تیکه‌چی.

هه‌روه‌ها مامۆستا نه‌ک وه‌ک هیندیكانیش بووه‌ كه‌ هه‌موو جۆره
مافیکی له‌ ئافه‌رتی بیچاره‌ زه‌وت ده‌که‌ن، بگه‌ر هه‌روه‌کوو ئازال و
پاتال و وه‌لس (حیوان) ی له‌ پینووس ده‌ده‌ن و هه‌یج جۆره مافیکی
پێناده‌ن كه‌ ئه‌وه‌ش هه‌مووی هه‌ر خه‌راپه‌ و له‌ ری لادانه‌. له‌ راستیدا
نه‌ ئه‌ویان و نه‌ ئه‌میان یاسای خودا و به‌رنامه‌ی ئایینی پیرۆزی
ئیسلام نین.

ئیسلام ئایینیکی ئاسمانی میانه‌ره‌وی لایه‌نگری ئازادی و
سه‌ربه‌سته‌یه‌کی ئه‌وتۆیه‌ كه‌ بافت و شایانی شانی مرۆف بیت، نه‌
زیده‌په‌رۆی تێدایه‌ و نه‌ كه‌م‌پۆیی. (نه‌ افراط و نه‌ تفريط) به‌لكه‌ له
نیوان ئه‌ و دوو رییه‌دا ریگایه‌کی مامناوه‌ندی هه‌لبژاردوو. ریگایه‌کی
وايه‌ كه‌ ئه‌گه‌ر له‌وه‌ پتر ماف به‌ ژن بدری سه‌رده‌كێشی بۆ خه‌راپی و
شیرازه‌ی کۆمه‌ل له‌ به‌ر یه‌ك هه‌لده‌وه‌شی و ئه‌گه‌ر له‌وه‌ش كه‌متری

بێ بدریخ سته‌میکی زۆری لێ ده‌کری و هه‌ر کۆمه‌لیکیش سته‌می تیدا
بێ کۆمه‌لیکی گهنده‌ل و رزه‌لۆک و نه‌خۆشه و به‌ره‌و له‌ناو چوون
ده‌روا.

جا مامۆستای گه‌وره‌ی خوا لیخۆشبوومان ئه‌و ریگا میانجیبه‌ی
هه‌لبژاردوووه و به‌ کۆمه‌لی کورده‌واریش بپششێناز ده‌کات و ده‌یهه‌وئ
که گه‌له هه‌ژاره لیقه‌وماوه‌که‌ی ئه‌و ریبه‌ بگریته به‌ر.

ئه‌و به‌ریزه له‌ پارچه هه‌لبه‌ستی ته‌لاقدا پیمان ده‌فه‌رموئ: ژن
خشل و جوانی بووکی رازاوه‌ی جیهانه و ئه‌مانه‌تی خوای گه‌وره و
خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ری مه‌زنی ئیسلام و قه‌لات و پشتیوانی بیاوه‌و
ئیتیر ده‌بی ریزی راسته‌قینه‌ی خۆی بۆ دابندری و مافی خودا پێداوی
خۆی بدریختی. چونکه ژن دایکه و خۆ دایکیش یه‌کیکه له‌ دوو پایه‌ی
قایمی بنچینه‌ی کۆمه‌ل. هه‌ر ژنه که به‌خێوکه‌ر و په‌روه‌رده‌که‌ری
رۆله به‌ئهمه‌گه‌کانی گه‌ل و نیشتمانه و هه‌ر ئه‌وانیشن که راگری
ئالای ئازادی و سه‌ربه‌ری و سه‌ربه‌ری و سه‌ربه‌خۆیی کۆمه‌ل و زید و ولاتن و
هه‌ر ئه‌وانیشن که کار ده‌که‌ن و چه‌که‌ی مل ده‌کیشن و به‌ زه‌حمه‌ت و
هه‌ول و تیکۆشانی خۆیان گه‌ل و نیشتمان راگیر و راوه‌ستاو ده‌که‌ن
دیاره که دایکیش نه‌بی رۆله نابێ.

که‌وايه ده‌بی چینی لاوتازه پیگه‌یشتووی گه‌ل زۆر ئازا و نه‌به‌زو
دلیر و چاونه‌ترساو و ژیر و هۆشیار و به‌جه‌رگ و خۆراگر بێ،
چونکه هه‌رگیز گیا و گوڵ و شیناوه‌رد له‌ زه‌وی بپیز و که‌مه‌هیز و
بپیت و به‌ره‌که‌ت باش نابێ و جوان گه‌وره نابێ، هه‌روه‌ها
به‌ره‌م و ئاکامی چاکی نابێ. زه‌وی ده‌بی خزمه‌تی بکری و خاوه‌ن
زه‌وییه‌که به‌ چاکی پێی رابگا ده‌نا خه‌له و خه‌رمانی چاکی لێ
هه‌لناگری.

خۆ دایکیکیش ئه‌گه‌ر بیت و سه‌رکز و ده‌ربه‌در و بپریز و نادل
به‌ جی بێ هه‌رگیز رۆله‌ی ئاواي نابێ به‌لکه ئه‌وه‌ی لێی ده‌بی

ده‌بی که چاو چنۆک و زه‌رد و چیلاز و ترسه‌نۆک و بی‌هیژو لاواز و بی‌بیر و ژیری ده‌بی که بی‌گومان ئەو جوۆره که‌سانه‌ش نه‌ک هه‌ر به‌که‌لکی خۆیان و کۆمه‌له‌که‌شیان نیه‌ن و به‌س به‌لکه‌ ده‌بنه‌ سه‌ر‌بار و ملۆزمی کۆمه‌ل و له‌باتی ئەوه‌ی که‌ گه‌ل و ولات به‌ره‌و بی‌ش به‌رن زۆریشی وه‌ دوا‌یه‌ ده‌خه‌ن.

به‌لای مامۆستای گه‌وره‌ی خوا لیخۆش‌بوومان خ‌وای گه‌وره‌ په‌له‌وپایه‌ی په‌سلانی به‌رزتر کات لۆمه‌ و سه‌رکۆنه‌ی کوردان ده‌کا و ده‌فهرمووی: ئیوه‌ ئەی کوردانی مه‌رد سه‌باره‌ت به‌ ژنان بی‌باکن و پ‌یزو حورمه‌تی ئافره‌تان ناگرن و خزمه‌تی پ‌یویستیان پ‌ی‌ناکه‌ن، هه‌ر بۆیه‌ش قه‌ت دایکی چاکتان نییه‌، ئیوه‌ چاو له‌ حالی خۆتان ناکه‌ن و به‌کیه‌تی و هاوپه‌یمانیتان نییه‌ و وه‌ک د‌پ‌ک و د‌پ‌رووی ناو‌ عهدانن که‌ هه‌رگیز یه‌ک ناگرن و هه‌مووتان هه‌ر تیژ و ب‌پ‌ه‌رن!

هه‌روه‌ها ده‌فهرمووی ف‌یتر کردن و په‌روه‌رده‌ و باره‌یتان و گه‌وره‌ کردنی منداڵ له‌ ئەسته‌وی دایکه‌ و راستی ئەگه‌ر دایکیش چاک نه‌بی‌ هه‌رگیز منداڵه‌که‌ی چاک ناب‌ی چونکه‌ گوتمان دایک وه‌کوو زه‌مینه‌ و خ‌وای گه‌وره‌ش له‌ سووره‌ی ئەعراف ئایه‌ی ٥٨ی قورئانی پ‌یروژدا ده‌فهرمووی: (و البلد الطیب یخرج نباته‌ بانن ربه‌ و الذی خبت لا یخرج إلا نکدا) زه‌مینی چاک و پاک و به‌هیژ و پ‌یز شیناوه‌رده‌که‌ی د‌یته‌ دهر و د‌ه‌رووی به‌ ودم و یارمه‌تی خوا به‌ شیوه‌یه‌کی وا که‌ خودی جووتی‌ره‌که‌ی سه‌ری ل‌یتی سوو‌پ ده‌م‌ینن، ئەو زه‌مینه‌ش که‌ وا خه‌راپ و نا‌پاک و بی‌هیژ و پ‌یزه‌ زۆر به‌ که‌می نه‌بی‌ گیا و گولی ل‌ی شین ناب‌ی، که‌ د‌یاره‌ ئەویش بی‌که‌له‌.

به‌لای مامۆستای بی‌روپ‌رای وایه‌ که‌ دایک مامۆستای سه‌روشتی منداڵه‌ و هه‌ر دایک به‌رپ‌رس و به‌رگروان (ضامن)ی خووخده‌ی ئەوه‌ و جگه‌ له‌ خه‌رج و پ‌یتاک و خواره‌مه‌نی منداڵ باوک هیچی له‌ سه‌ر

نییه و جا ئه گهر دایک چاک نه بی و منداله که چاک بار نه هینئ له
 دوا پیدا سیسه د فه رمووده ی پیغه مبهری مه زنیشی بۆ وه خوینی شوین
 و چه خه ری لی ناکات. به لی جا مه لای گه وره ئا به و جو ره
 ده فه رموئ:

زن زینه تی دنیایه ئه مانه تی خو دایه
 چه بیی مسته فایه قه لاتن له بو میردان
 زن ئه گهر به حورمه ت بی، بی زیله ت و زه حمه ت بی
 به ته ربیه و خزمه ت بی، دلگوشاد و لیو خه ندان
 کوری ده بی وه کوو شیر ئاقل و دانا و دلیر
 به دل غه نی به چاو تیر، سه ردار و مه ردی مه یدان
 ژنیکی ده ربه ده ر بی، دل پر غه م و که ده ر بی
 ره زیل و ده س به سه ر بی، وه ک مه حبووس له ناو زیندان
 ده بی ئه ولادی کوو بی؟ بی رهوت و هه م بی روو بی
 میشکی وه کوو که دوو بی، ترسه نوک وه ک یه هوودان
 ده ر حق ژنان بی باکن، بو یه بی داکی چاکن
 سه یری حالی خو ناکه ن وه ک درکن له ناو عه ردان
 ته ربیه له لای داکه داک چایی ئه ولاد چاکه
 باب له ئه سلا بی باکه فه رقه کی ناکا چه ندان
 که داکی چاکي نه بی دووسه د چه دیسی نه بی
 چلۆن ته ئسیری ده بی وه ک پف له پوتک و سندان
 وه زیفه ی زۆر گه وره یه ده زانی ئه ویش چه یه؟
 مندال بوون و ته ربیه بی مه سخه ره و جوین پی دان

مامۆستا گیوی موکریان ی ده لاپه رهی یه کی پیشه کی دیاری مه لای
 کۆییدا که له چاپخانه ی کوردستان له هه ولیئری چاپ کراوه،

به‌هه‌شتی مه‌لا محه‌مه‌دی کۆیه‌ جه‌لی‌زاده‌ به‌ناوبانگی کۆیی ناوی محه‌مه‌ د کورپی حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا کورپی حاجی مه‌لا ئەسه‌عه‌د کورپی مه‌لا عه‌بدوڵلا کورپی مه‌لا عه‌بدووره‌حمانه‌.

پرشنگیکی هه‌ره‌ گه‌وره‌ و ترووسکه‌داره‌ له‌ بنه‌ماله‌ی خانه‌دانی زانستی جه‌لییه‌، که‌ به‌ درێژایی ٣٠٠ سالان له‌ شاروۆچکه‌ی کۆیه‌دا خه‌ریکی بلاو کردنه‌وه‌ی هونه‌ره‌کانی زانستی و خوینده‌واریه‌تی بوون.

به‌هه‌شتی حاجی قادری کۆیی له‌ نامه‌یه‌کی‌دا که‌ له‌ ئەسته‌مبووله‌وه‌ بۆ حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا‌ی جه‌لی نووسیه‌وه‌ ددانی به‌ به‌رزیه‌تی پایه‌ی راژده‌ی زانیاری وان داناوه‌ و فه‌رموویه‌تی:

به‌ غه‌یری جه‌ د دی ئیوه‌ کتبه‌ یه‌ دا نا ؟!
له‌ کوردستان بناغه‌ی عیلمی دا نا

زانای کوردستانی خۆشه‌ویست له‌ سالی ١٢٩٣ک له‌ کۆیه‌دا پتی ناوه‌ته‌ کۆپی ژيانه‌وه‌ و له‌ ته‌مه‌نی ٥ سالانه‌ییدا ره‌وانی پاکی دایکی رووی له‌ ولاتی خاموشان کردووه‌. ئیتر ته‌نها باوکی په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد و سه‌باره‌ت به‌زینگی و هۆشیاریه‌تی زۆری خۆش ده‌ویست و پتییه‌وه‌ ماندوو بووه‌، هه‌ر له‌ ته‌مه‌نی پینج سالانه‌ییه‌وه‌ له‌ لای موسته‌عه‌یده‌کانی باوکی ده‌ستی به‌ خویندن کردووه‌، په‌رتووکی الخادمی ته‌واو کر که‌ یادگاری مه‌لا عه‌بدووره‌حمانی جه‌لی‌زاده‌ی باپیره‌تی.

قۆناخی فه‌قییه‌تی (سوختایه‌تی) به‌ سال و نیویک بریوه‌ و له‌ ته‌مه‌نی ١٤ سالیدا باوکی وانه‌ی پێ ده‌گوت، له‌ ته‌مه‌نی ١٨ سالیدا ده‌ستووری کۆتایی خویندنی وه‌رگرت.

چاره نووس وای کرد که خۆی وانهی به مامۆستایه کانی خۆی دهگوته وه و له پێش ئه وه دا که ته مه نی بگاته ١٩ سالی ده ستووری کۆتایی خۆیندنیشی دانج. که له ١٣٢٦ دا باوکیشی رووی له ولاتی خاموشان کرد سه ر ناوی سه رۆکی زانیاران (لقب رئیس العلماء) یی بو وی مایه وه و هه ر به و هۆیه وه که به مه لای گه وه ناو براوه. له سالی ١٣٣٤ ی کۆچیدا بوو به ئه ندامی جقات (مجلس) ولایه تی موسل.

ههروه ها ئه و به پریزه ده لاپه ره ی سی (٣) هه مان په رتووکدا له باره ی ئه و هۆزانه پسپۆر و بلیمه ته دا ده لئ:

مه لای گه وه هه ر له مندالییه وه هه وه سی له هه لبه ست دانانی بووه و له زۆر لایه نانه وه به هۆنراوه بوواوه، به لام له رووی ئه وه وه که له ده ریای زانیاریاندا گه یشتبووه به رزترین په له، زانیایه که ی به سه ر بوژییه کهیدا زال بووه، ئیتر هه میشه هه ر خه ریکی وانه ویژی و په رتووک دانان و ئامۆژگاری کردن بووه. کاتیکی وای نه بووه که به پوختی خه ریکی هه لبه ست دانانی بیت هه رچه نده هونه ری هه ستیارییه تی هه ر له مندالییه وه له باوکی و مه نفی و حاجی قاهر و که یفی و شیخ رها فیر بوو و له گه لیک لایه نانه وه هه لبه ستی داناوه، به لام هه لبه سته نیشتمانییه کانی له هه موان پترن.

دیسان هه ر مامۆستا گیوی به پریزمان له لاپه ره ی ٤ هه مان کتییدا سه باره ت به مه لای گه وه ری کۆیی، که زۆر جیی خۆیه تی ئیمه بلین مه لای گه وه ری کوردستانی، ده فه رموئ:

ئه و زانا گه وه بلیمه ت و هه لکه وتوووه به میشکیکی رووناک و گیانیکی پاک و ئازا و ئازادی په رستانه وه که وته ناو کۆمه لکی

بەخوێندەوار و دیل و ژێر دەست و دواکەوتووی رێ لێ گۆراو،
 کۆمەڵیکی خۆخۆری بیگانە پەرست و حەفتا رەنگ، کۆمەڵیکی کە
 لە ترسی جرجالی دەلەرزى، بە ئومێدی هاتنەى خواری عیسا و
 دەرکەوتنى مەهدى دەگەشایەووە و دەستی بۆ هیچ کار و پیشەیهکی
 نەدەچوو، کۆمەڵیکی کە پشتی لە مەلا و مزگەوتى خودا و پرووی لە
 شیخ و تەکیە و خانەقا کردبوو.

ئەویش بەو هەموو زانیاری و ئایینداری و خودا پەرستییەووە لە
 بەرامبەر ئەو هەموو کارەساتە بێجێیانە خۆی پێ رانەگیراو
 نەیتوانی چاویان لێ بیۆشی و قۆلی مەردانەى لێ هەلمالیووە و بە
 پێچەوانەى هەموو جۆرە ناکۆکی و ناپێکی و ناپەرەوایی و کۆلکە
 مەلاو بەدکرداریکییەووە بە بێ کۆل دان راوەستا و بەرەبەرەکانی
 کردوون.

دووبارە مامۆستای گیوی خوا لێی خۆشیخ لە لاپەرەى ٧٤ دیاری
 مەلا محەمەدی کۆییدا ئاوا دەفەرموی:

مەلای گەورە نەک تەنھا هەر بەسەر زانیارییە کۆن و نوێیەکاندا
 ئاگادار بوووە و بەس، بەلکەو بە سەر پێشکەوتنى زانیاری
 کۆمەڵایەتییە پێشکەوتووکانیشدا شارەزا و لایەنگریشیان بوو. لە
 ناو وانەکانیشیدا باسی زانیارییەکانی کۆن و تازەى دەکرد و زۆر
 دژی ئەو پەرتووکە درێژانەى وەکوو (صرف و نحو) و ئی تر بوو کە
 فەقییان تێیاندا پیر دەبوون و سوودیکى واشیان نەبوو، بۆیە بە
 بەرژەوهندى دەزانى کە کورت بکرینەووە و چتى نوێیان لەگەڵ
 بخویندری هەر وەک فەرموویەتى:

عیلمى تە بیعت عیلمى خودایە
 قال و قولە گشتى هەبایە

عیلمی کیمیسات گهر نه خویتـدووہ
 به خوا نازانی خوا چی کردووہ؟

جا ئا لیرهدا منیش ده لیم: ده لین مامؤستا خۆی هه میشه
 ده یفه رموو من ئەگهر سی مه لام له تهواوی کوردستانی گهورهدا بۆ
 حالی کرابان، سی پارچه ی کوردستانم سه ره به خۆ ده کرد، به لام
 ئەمن ده لیم: سی مه لای وه کوو مه لای گهوره، نهک مه لای نامه لا و
 به لا یان نیوه به لا!!

مامؤستا گیوی موکریانی له لاپه ره ی ١ دیباچه ی دیاری مه لای
 کویده اله باره ی ئە و هوزانه زۆرانه داناوا ده نویسی: جه لی زاده
 به ناو بانگی کۆبی ناوی (محمد) کوپی حاجی مه لا عبدالله کوری
 حاجی مه لا اسعد کوری مه لا عبدالله کوری مه لا عبد الرحمانی یه.
 پرشه نگیکی هه ره گهوره و تروسکه داره له بنه ماله ی خانه دان و
 زانستی (جه لی) یه که به دریا یی ٢٠٠ سالان له شارۆچکه ی کۆیه دا
 خه ریکی بلاو کردنه وه ی هونه ر و زانست و خوینده واریین. به هه شتی
 حاجی قادری کۆبی له نامه یه کی دا، که له ئەسته مبوله وه بۆ
 حاجی مه لا عبدالله ی جه لی نویسه ددانی به به رزییه تی پایه ی
 راژهی زانیاری وان داناو فه رمویه تی: به لئ حاجی مه لا قادره کۆبی
 سه باره ت به یه کگرتوو یی کوردان بیر و پای ئەوه یه که ده رفه رموی:

ئیتیفاهه دل به ریکی بی که ده ر حاجی ئە نواعی لیباسی کرده به ر
 بی جیاز ماره یی دهیدا به شو له کوردانه داخوازی نه بو

هه روه ها له باره ی بنه ماله گهوره ی مه لای کویشدا بیر و رای
 ئەوه یه که وهک باسمان کرد له نامه یه کدا که له ئەسته مبولی را بۆ

بهرێر حاجی مه‌لا عه‌بدوللای با بی ماموستای کۆیی نوسیویه‌تی :

به‌غه‌ یری جه‌ ددی ئیوه‌ کی هه‌ به‌ دانا
له‌ کوردستان بناغه‌ ی عیلمی دانا

دیاره‌ که‌ ئه‌وه‌ بیرورای زانا و هونه‌ریکی هونه‌رمه‌ندی کوردی کوردستان خوازی وه‌ک ریزدار حاجی قادری کۆیی له‌باره‌ی مه‌لای کۆیی و بنه‌ماله‌ به‌ریزه‌که‌ی دا ئه‌وه‌یه‌ که‌ ده‌فه‌رموی جگه‌ له‌ بنه‌ماله‌ و باب و پیرانی ئیوه‌ چ که‌سیک بناغه‌ و بنچینه‌ی ساختومانی فیروزانیاری له‌زێد و نیشتمانی کورده‌واری دا داناوه‌ و ئیتر هه‌ر باب و باپیرانی ئیوه‌ بوون، که‌ زانست و فیریان هیناوه‌ته‌ و لاتنی خوشه‌ویستی کوردستان. دیسان ریزدار مامۆستا گیوی موکوریانی له‌ لاپه‌ره‌ی (٦) دیباچه‌ی دیاری مه‌ی کۆیی داده‌ فه‌رموی : زانای دلسوزونه‌ به‌ زبی گومان له‌ هه‌ستی پاکی حاجی قادری براده‌ ری باوکی به‌هره‌وه‌ر بووه‌ ؛ به‌لام تا سالی ١٩٢٣ به‌ کورده‌وه‌ و وتو و وێژ ته‌نیا خه‌ریکی به‌ ربه‌ ره‌ کا نی شیخ وته‌ کیه‌ و خانه‌ قاوکولکه‌ مه‌ لایان بووه‌ ، چونکو زوررقی له‌وانه‌ بوو که‌ ئا بین ده‌ شیوینن و له‌ په‌نای ئایینی پاکی ئیسلامدا کارانی بی جی و نا په‌وا ده‌که‌ن و هه‌ژاران ده‌روتیننه‌وه‌، به‌وه‌ هۆیه‌وه‌ چه‌ند هۆیه‌کی ترمه‌وه‌ زۆر نه‌په‌رژاوه‌ته‌ سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ ئاویریکی ته‌واو له‌ نیشتمانه‌ دابه‌شکراوه‌که‌ی خۆی بداته‌وه‌ .وه‌ هه‌ر ئه‌وه‌ خوشه‌ویسته‌ له‌ لاپه‌ره‌ی (٤) هه‌مان کتیب دا ده‌فه‌رموی : ئه‌و زانا گه‌وره‌و بلیمه‌ته‌ هه‌لکه‌وتوو به‌می‌شکیکی روناک و گیانیکی پاک و ئازادی خوازانه‌وه‌، که‌وته‌ ناو گه‌لیکی نه‌خوینده‌ وارودیل و ژێرده‌ست و دواکه‌ و تووری لی گوراو؛ کومه‌لیکی خو خوری بیگانه‌ په‌رستی چه‌فا په‌نگ ؛ کومه‌لیک که‌ له‌ترسی جرجال ده‌له‌رزنی و به‌ ئومیدی هاتنه‌

خواره‌وه‌ی عیسا و دهرکه‌وتنی مه‌هدی ده‌گه‌شایه‌وه ده‌ستی بۆ هیچ
 کارو پیشه‌یه‌کی نه‌ده‌چوو؛ کومه‌لێک که پشتی له مه‌لاو مزگه‌وتی
 خودا و روی له شیخ و شه‌یتان و بیگانه کرد بو!! ئه‌ویش به‌وه هه‌مو
 زانیاری و ئایینداری و خودا په‌رستی یه‌وه له به‌رابه‌ر ئه‌وه هه‌مو
 کاره‌ساته‌ بێ جێ یانه‌ خوی پی پانه‌گیراو نه‌یتوانی چاویان لی
 ببۆشی، قولی مه‌ردانه‌ ی لی هه‌لمالی و به‌په‌چه‌وانه‌ی هه‌مو جۆره
 ناکۆکی و نا‌ریکی و نا‌ره‌وایی و کۆلکه‌ مه‌لاو به‌دکرداریکی یه‌وه به‌بێ
 کۆلدان و پاوه‌ستان به‌ر به‌ره‌کانی کردن.

گۆشە يەكى دى لە ژيانى پىر لە ژانى راميارى و كۆمەلايه تى مەلای گەورە

تەنەنەت ھەر مەرفۇئىكى ئاسايىش لەو جىھانە پان و بەرىنەدا
خاوەنى ژيانىكى پىرپىرە لە بەرزى و نزمى، تالى و تووشى، شادى و
خۆشى، خەم و كول و دەرد و پەژارە، سەرکەوتن و ژىركەوتن،
ھىوا و ئاوات، تاسە و ئارەزۆ، رەنگاوپرەنگى و جۆراوجۆرىيە و
ئىتر ھەر لە بنىشپرا بە پىي ياساى سەروشت و دەستورى خوا (سنة
الله) ژيانى ھەر گىيانلەبەرىكىش ھەر ئاوايە و خاوەنى گەلىك لايەن
و رەنگ و دىمەنە، ئىتر ھەر لە ماكا رەنگىنى و جوانى و شىرىنى و
خۆشى و تام و چىژەى ژيانىش ھەر لەو رەنگاوپرەنگى و
جۆراوجۆرىيەدايە و بەس.

جا لە نوکىشا ھەر ئەوھش خۆى يەكىگە لە نىشانە و
دىاردەکانى يەزدانى (آيات الله) ھەرەك خۆى لە ئايەتى ٢٢ى
سورەى الرومى قورئانى پىرۆزدا دەلى: (و من آياته خلق السموات و
الارض و اختلاف السنتم و الوانتم) واتا: سوس کردنى
ئاسمانەکان و زەمىن و جىاوازی و جۆرا و جۆرى و رەنگاوپرەنگى
رەنگەکانى ئىيوە و ھەرەھا جۆراوجۆرى زمان و زاراوہکانى
ئاخاوتنتان ھىندىگە لە دياردە و نىشانەکانى خواى گەورەتان. جا
ئىمە ئەگەر كەمىك بە جوانى سەرنج بەدەين و لە مەبەستەكە ورد
بىنەو، بە چاكى بۆمان دەردەكەوئى كە مەرفۇ ھەرەك شىيوە و
بىچمى لەش و جەستە و ئەندامى و رەنگى رووى و روومەتى و
دەنگى زار و زمانى و زاراوہى گەتوگۆى جىاوازە و رەنگاوپرەنگ و
جۆراوجۆرە، خووخدە و ژيان و بەسەرھات و رابواردنەكەشى ھەر
وايە.

داخهوه ئا له و حالته و ژيواره دژوارانهدا نه كهس ههبووه ئاوپيكي دلسوزانهی وه سهر بدا و كهميك ئه و ناسۆر و زام و كهوهنانهی بۆ تيمار بكا و ههتوانيكي هیدی كهروهوی بۆ له سهر دابنێ و ههروهها نه ئاوپرژينيكيش ههبووه كه دلۆپه ئاويكي بۆ له و ئاوره بهتهوژم و بليسهدارهی دل و دهروونی پر كولى بپرژينئ. ئه و دلسووتاوه ليقهوماوه له و كوردستانه پان و بهرينهدا له دوو برای كوردی مهردی به شهپهفی هۆشيارى دل بيدارى ئهوينداری كوردستان (مامۆستا داماو و مامۆستا گيوى موكریانی) هيچ كهسيكي ديكهى گومان نهبردوووه كه بتوانی به تهواوی گریى دلی خۆی له لا وهكات. بهلام ههر كاتيک پۆرگی دلی خۆی به پارچه ههلبهستیک دريوه و گریی دهروونی به هۆنراوهیهك كرډۆتنهوه، پيش بلاو كردنهوهی نارډوويهتی بۆ ئه و دوو برا بهشهپهفه كه زانیويهتی ئهوان زۆر به چاکی ههلبهگرن و دهپاريزن و لانی كهم له داهاتوودا ئهوان كاریکی وا دهكهن كه بهرهی داهاتووی گهلی كورد كهلكی باش له بیه و راكانی وی وهربگرن. كه بهراستی كرديان و خوای گهوره پاداشی باشیان بداتهوه. مهلای گهورهمان له دهورانیکدا ژياوه كه سهردهمی سهركهوتنی نهزانی بهسه زانیاری و نارپهوا به سه رپهوا و تهکیه و خانهقا به سه ر مزگهوتی ئیسلامی و شیخ به سه ر مهلای جی نشینی پیغمبه ر ﷺ دا بووه بهلی، ئه ودهم چاخیک بووه كه دوو تهریقهتی قادی و نهقشبهندی تهواوی كوردستانی گهورهیان له نیوان خۆیاندا دابهش كرډبوو و وردكه تهریقهتهکانی دیکهش ههركام له گۆشهیهك بهشی خۆیان برډابوو. تهنانهت ئه و كهسهش كه لایهنگر راستی و ئایینی پاک بوو نهیدهتوانی و نهیدهویزا كه راشكاوانه و به ئاشكرایی بیرورای خۆی دهرببرئ و نهیاری و دژایهتی خۆی

را بکەین. وه‌ک مامۆستای گه‌وره په‌رچه‌می خه‌بات و به‌ربه‌ره‌کانی له‌گه‌ل پ‌ر و پ‌ووج په‌رستی له‌ مه‌یدانی مه‌ردایه‌تی بچه‌قینن. جا مه‌گه‌ر دل‌یر و بو‌یر و به‌جهرگ و باوه‌ر و پۆلایینیکی وه‌ک مه‌لای گه‌وره که به‌ ئاشکرا هه‌موو که‌س سامی لی ده‌کرد و لیی ده‌ترسا و خاوه‌نی پله‌وپایه و پ‌یزیک‌ی تایبه‌تی بوو له‌ نیو ته‌واوی خه‌لکا و ته‌نانه‌ت بگه‌ر فه‌له و جووله‌که‌ یش هه‌ر پ‌یزیک‌ی زۆریان بو‌ داده‌نا. ئه‌و چاخیش هه‌روه‌ک ئیستا زۆران زۆر تیبینانه و ترسه‌نۆکانه جاروباره له‌ ترسی خوا یا له‌ ترسی لۆمه‌ی ویژدان جو‌ریک بیروپای ره‌وای تیکه‌ل به‌ نا‌ره‌وایان ده‌ربریوه و بو‌ نمونه‌ گوتوویانه (ئیمه‌ نه‌یاری هه‌موو شیخ‌یک نین و هه‌ر له‌ گه‌ل شیخه‌ خه‌راپه‌کانمانه‌)، به‌لام مه‌لای گه‌وره به‌ تیک‌راییی به‌ بۆم‌بای به‌ته‌وژمی هۆنراوه‌ جوانه‌کانی بۆمبارانی کردوون و گوتوویه‌تی:

هه‌ تا شیخ‌یک له‌ کوردستان بمینن
 ئومیدی زینده‌کانیت پ‌ن نه‌مینن
 به‌ ریشی بان وهرچی پ‌ر له‌ ئه‌ سه‌پی
 بناغه‌ی کاری کوردان چون ده‌ چه‌ سه‌پی؟!
 به‌ که‌ شکول و سه‌وال و فه‌ قرو زیله‌ت
 مه‌حاله‌ کاک‌ی خۆم ته‌شکیلی ده‌ وله‌ت

ئه‌مجا به‌تایبه‌تی رووی چه‌که سه‌ته‌مکوژه‌که‌ی هۆنراوه‌ ناگرینه‌کانی له‌ دوو نه‌یاری زۆر دیاری سه‌ره‌کی گه‌ل و زیده‌که‌ی کردووه و هه‌ردوکیان به‌ نه‌یاری گه‌ل وریشه‌ کیشی ژیا‌نی خه‌لک له‌ قه‌له‌م ده‌دا و به‌خه‌لکیان ده‌ناسینی و به‌ئاشکراییی و ب‌ترس ده‌لی:

ته‌ریقه‌ی قادی و نه‌قسه‌ندی
 به‌ بای دا ره‌ونه‌ق و ئاهه‌نگی کورد

له وان و شه رزه روم تا حه ی جافان
ته وه لابلون له عه قل وعيلم وعيرفا
به وي شول وبه وي عه قل و ته ميزي

موحه قق قه ومی کورد ناییته ریزی مامۆستا له سالی ١٩٢٤زدا به روولیتانی خه لک قبوولی دهکا که بییته ئەندامیکی جقاتی دامه زینه ری عیراقی (مجلس التاسیس العراقی) له به غدا و به نوینه ری هه ریمی موسل هه لبژیردراوه و به شیوه یه کی زۆر ماقوولانه و داب و ده ستووریکی زۆر گرینگ به ری کراوه بۆ هه ولیروله ویتشه وه بۆ به غدا. گوایا مامۆستای به ری له کۆری دامه زینه رییدا هه وه لاین هه نگاوی بۆ کورد و کوردستان هاویشتوووه له پیش هه مو شتیکیدا مه سه له ی کوردی کیشاوه ته پیش و له نیو نوینه ره کاندایاسی لی کردووه. له و کاته دا که ئەو به ریزه له و کۆردها نوینه ره ده بی سهردانیکی مه لیک فه یسه لی هه وه ل ده کا و مه لیک زۆری ری بۆ داده نی و داوای لی ده کا له کاتی پشوودانی هاوینه دا وانه ی ئایینی و عه ره بی پی بلی و مامۆستاش به لینی پیده دا و بریار ده دن که بۆ ئەو کاره له شاری کۆیه له مزگه وتی حاجی مه لا ئەسه عد که به له باری ده زانن فیرگه یه کی شیواو دروست بکری و مه لیک سی مانگه ی هاوینی له ویدا بی و مامۆستاش بچی و وانه ی پی بیژی. به لی مه لیک پاره یه کی زۆر ده نیی و فیرگه که دروست ده کری له سالی ١٩٢٥ز، به لام گۆیا له بهر گیروگرفتی هه ریمی موسل، مه لیک بۆی نا کری هاوینه که ی بیته کۆیه و نامه یه کی جوانی لی بوردن خوازی له گه ل چه ندین په رتووکی چاکی که م وینه بۆ مامۆستا ده نیی. به داخه وه نامه که م ده س نه که وت تا تۆماری بکه م. مامۆستای به ری نا هیلی ئەو فیرگه یه چۆل و خالی

بەيئەتتەوه و قۆلئىك لە فەقئىكانى خۆى لەوئى دادەنى و چەندىن فەقئى ھەر لە و حوجرە پىرۆزەدا بە پوولئى مەلىك فەيسەلى ھەوەلئى كە بۆ وىش دروست كرابوو پئى گەياندون و ودمى مەلايەتى پىداون بۆ نموونە يەكئىك لەو فەقئىانە، كە لەو فئىرگەيەدا پئىگەويون و لە خزمەتى مامۆستاي بەرپئىز ودمى مەلايەتئىيان وەرگرتووھ مەلا ئەحمەد مەلای مزگەوتى (زئىوھ و مزوركا)ى شارى ئامئىدئىيە كە لە سالى ١٣٤٦ كۆچى مانگى و ١٩٢٧ زائىنى كۆرپئىكى يەكجار زۆر جوان و باشى بۆ گىراوھ و ودمى مەلايەتى پىداوھ.

جارئىك پئىئش ئەو رووداوھى سەرئى كە بە داخوھ بەروارەكەئىم بۆ روون نەبۆوھ مەلىك فەيسەل دئىتە ھەولئىر و زانائان و پئىاو ماقوولان و گەورە گەورەكانى ھەرئىم بۆ پئىشوازى و گوئى گرتن لە مەلىك بانگ دەكرئىن.

بەرپئىزان مەلای كۆيى و مەلا ئەفەندئىش كە لە تئىبى بانگ كراوان دەبن لە باداوھوھ دئىن بۆ پارئىزگارى ھەولئىر سلاوئىكئىان لئى دەكا و خۆى وھ پئىشئىيان دەكەوئى و دەيھەوئى برپوا و ئەوانئىش بە دوئىدا بئىن، بەلام مامۆستاي كۆيى پئىلى دەگرئى و دەيھئىنئىتەوھ دوئىە و دەلئى جارئى نۆرەى ئئىمەيە و تۆ مافى ئەوھت نئىيە وھ پئىش زانائانى ئائىنى بكەوئى.

موتەسەرئىف دەلئى ببوورن من بۆ بەلەدى پئىشكەوتم و گوتم نەوھك شارەزا نەبن. مامۆستاش دەلئى ئئىمە زۆر چاك شارەزائىن سوپاست دەكەئىن. جا ئەمجا ماموستا كە نۆرە قسەى دئى زۆر بە چاكى لە قسەكانئىدا ھەل دەكوئىتئە سەر مەلىك و گەلئىكى رەخنە لئى دەگرئى و زۆر باش و بئىترس دەئىشئىلئى ھەرۆك ھەلمەت بەرئىتە سەر كەسئىكى كەمتر لە خۆى...

جاریکیان له وتاری ئیوارانه‌ی رهمه‌زانی خۆیدا قسه‌یه‌ک له عه‌بدولقادری گه‌یلانی ده‌گێرێته‌وه و نالی شیخ عه‌بدولقادری گه‌یلانی به‌لکه ده‌لی مه‌لا عه‌بدولقادری گه‌یلانی. هیندی‌ک له خه‌لکه ناحالییه‌که وه‌ده‌نگ دین و مشتومریان لی په‌یدا ده‌بی و گۆیا نه‌قاییله‌تی خۆیان ده‌رده‌بێن و قسه‌که به‌ مامۆستا ده‌گاته‌وه. له ئیواره‌یه‌کی دیکه‌دا باس و قسه‌که بۆ ئه‌و جێیه ده‌کیشیته‌وه و ده‌یباته‌وه سه‌ر مه‌سه‌له‌ی پێشوو و ده‌لی بیستومه هیندی‌ک که‌س لییان گران هاتوو که من له‌باره‌ی غه‌وسی گه‌یلانیدا گو‌تومه مه‌لا عه‌بدولقادری گه‌یلانی. به‌لام با بزانی که ئه‌وه‌ی له‌ویه‌وه بۆ خه‌لک که‌لکی هه‌بی مه‌لایه‌تی و زانیارییه‌که‌یه‌تی، که‌شف و که‌راماتی ئه‌گه‌ر هه‌بووبێ له‌گه‌ڵ خۆی به‌سه‌ر چوون و مه‌لایه‌تیش ناوی‌ک نییه نه‌ بۆ غه‌وس و نه‌ بۆ له‌ویش بال‌تر هه‌چ که‌مایه‌تییه‌کی تیدا بی، چونکه مه‌لایه‌تی وانا زانییه‌تی و ئه‌ویش خوا لی‌ی رازی بی پیاویکی زۆر زانا بووه و من نامه‌ه‌وئ چکۆله‌ی بکه‌مه‌وه و ئه‌گه‌ر ئه‌و که‌سانه‌ی به‌وه رازی نین من له‌وه به‌ولاوه ده‌لیم مه‌لاخوا!! وانا خواش هه‌ر مه‌لایه چونکه زانیه.

به‌لی مامۆستا مه‌لایه‌تی پی له هه‌موو پله و پایه‌یه‌ک گه‌وره‌تر و بال‌تر بووه چونکه مه‌لا جێ‌نشینی پێغه‌مبه‌ره و تازه‌ش که هه‌چ که‌س نابێته‌وه به‌ پێغه‌مبه‌ر و گه‌وره‌ترین شانازی جێ‌نشینی پێغه‌مبه‌ره دروودی خ‌وای له‌سه‌ر بی.

هه‌روه‌ها پیاویکی زۆر ده‌خۆرا‌دیو و بی‌منه‌ت له خه‌لک بووه و ویستوو‌یه‌تی هه‌میشه به‌ زه‌حمه‌تی خۆی بژی و هه‌رگیز چاوی له شتی خه‌لک نه‌بووه و قه‌تیش نه‌یویستوو له‌به‌ر ده‌سه‌لاتداران وه‌پاری و لییان مه‌منوون بی تا کاریکی بۆ بکه‌ن یان شتیکی بده‌نی گۆیا جاریکی له چنارۆکی خه‌لکیکی زۆری لی میوان ده‌بی و شه‌وی

که بۆ شه و نشینی داده نیشن له نیو قساندا پیی ده لێن تۆ بۆ سه فه ریکی به غدا یه ناکه ی خۆ ده ولت هه ر خوا خوا یه تی که تۆ دا وایه کی لێ بکه ی.

ئه ویش له و لاما ده فه رمو ئ: والله و بالله و تالله ئه گه ر به نووکی وه کازه کم ئا ورا کیشم بۆ نیو باخ و ده بن داریکی بکه م که لیکم پی چاکتر و شه رافه تمه ندانه تره له وه ی که له به رده رگای مه لیک یان سه ره ک وه زیر یان که سیکی دیکه دا وای روخسه تی جوونه ژووره وه بکه م.

جا پاشان ئه و هۆنرا و ه یان بۆ ده خو ئینیته وه:

شاهی که نه بی راده بو ئیرین به فه قیسی
بۆ ته هلی قه ناعه ت له بلا و خو شتره دان دوک

چنارۆک هاوینه هه واریکی زۆر خو ش و له چا و مه لبه نده که که لیک فینکتره له قه دی کۆی به رزی هه یبه ت سو لتانیدا هه لکه وتوو و ریگای لیک به ستنی شاره کانی کۆیه و چوارقورنه و رانیه و قه لادزی و سه رده شت و به تیکرا به شیکی زۆری کاروانی کوردستانی گه رمین و کوردستانی کویستانی به ویدا تیپه ر ده بوو. خودی چنارۆک خو ی بریتییه له دوو به ش. چنارۆکی بلباسان و چنارۆکی مه لایان. چنارۆکی بلباسان که وتۆته لای باکوور و ئه گه رچی پتر له چه ند کیلۆمه تریک له کۆیه دوور نییه و به پێیان هه ر ته نیا ریگه ی ٤٠ - ٥٠ وردیله یه ک ده بی و به س، به لام له شاری رانیه پتر له ریگه ی حه وت کاتژمیره له سه ر رانیه یه و ئه وه ش به هۆی ئه وه یه چونکه تیره ی بلباس زۆرتر هه ر له مه لبه ندی پۆده ر و بی تو ئینیدا ژیا و ن و ئه ویش ملکی وان بووه.

به‌لام چنارۆکی مه‌لایان، که له لای باشوور هه‌لکه‌وتوووه و زۆر باشتەر و خۆشتەر و ئاوهدانتره له چنارۆکی بلباسان و چاکتر پیتی راگه‌یون. ئەو مه‌لبه‌نده باغ و رەز و زه‌وی و زار و مووچه و به‌ره‌ی زۆری لێیه و کانی و سه‌رچاوه‌کانی هه‌موو ئاوهدانن و هاوینان چهند هۆبه‌ی لێ په‌یدا ده‌بن و خاوه‌ن ملکه‌کان به‌ هه‌وار و هه‌روه‌ها بۆ ره‌نیو هینانی زنحاته‌کان و رەز و باخه‌کانیان ده‌چنه و ینده‌ری و تا پاییزیکی دره‌نگ له‌وی ده‌میتنه‌وه. که مامۆستای به‌رپزیش له‌گه‌ڵ ئەو خه‌لکه و پیرای فه‌قیکانی هاوینان چۆته وئ و ده‌ستی کردوو به‌ وانه‌ویژی و موتالاً و نووسه‌ری.

کیوی هه‌یبه‌ت سولتان زنجیره کیویکی به‌رز و بلیند و باریکه که له پشته‌ی سماقان و نیزیکی ده‌ربه‌ندی دووکانی راده‌س پیده‌کا و درێژ ده‌بیته‌وه و تا له شاری کۆیه و له ده‌شتی کۆیه‌ش تیده‌په‌ری و له‌و دیوه و دیوان و اتا به‌ دیوی کۆیه‌شدا و به‌و دیوی رانیه‌شدا له‌ قه‌د و داوینی کیوه‌که گه‌لیکی دیهات لێ هه‌لکه‌وتوون. بی له چنارۆک ده‌توانین بۆ نمونه‌ ئاماژه به‌ گونده‌کانی گه‌لی گولان و کانی‌که‌ندو بی‌بازوک به‌ دیوی کۆیه‌داو کانی وه‌تمان و کانی مازوو و سماقان و باقلانه و شارۆچکه‌ی خه‌له‌کان و هتد به‌ دیوی رانیه‌دا بکه‌ین. که ده‌توانین له‌ نیوی خه‌له‌کان یادی به‌رپز ناوداری کورد ئیبنو خه‌له‌کان و له‌ نیوی باقلان یادی گه‌وره‌ پیاوی ئایینی مه‌لا ئەبووبه‌کری باقلانی بکه‌ین که ئەمیان خه‌لکی خه‌له‌کان و ئەه‌ویشیان خه‌لکی گوندی باقلانی بووه و منیش چوومه‌ته هه‌ر دووکیان و به‌ چاوی خۆم دیتوومن.

رهمه‌زانیکی به‌ فه‌قیه‌تی له‌ گوندی کانی وه‌تمان بووم له‌ گه‌ڵ فه‌قیکانی ئاوالم به‌ یادی مه‌لا ئەبووبه‌ کری باقلانی سه‌ردانیکی باقلانیمان کرد رهمه‌زانیکیش له‌ سه‌رده‌می شوپرشه‌ پیرۆزه‌که‌ی مه‌لا

مسته‌فای بارزانی خوا لێی خوش بی له خودی خه‌له‌کانی مه‌لا ره‌مه‌زانی بنکه‌ی پێشمه‌رگه‌کانی لقی ٧ هێزی فارس باوه بووم و ئەو مانگه ره‌مه‌زانه له‌گه‌ڵ ئەو پێشمه‌رگانه و جا به‌تایبه‌تی فه‌رمانده‌ی لق کاک گۆله‌باخ زۆر به‌ خۆشیم برده‌ سه‌ر، یادی به‌خێر. لێره‌دا پێم خۆشه‌ ئەوه‌نده‌ بلێم که هه‌موو که‌س ده‌بی ئەوه‌نده‌ی بزانی که له‌ کاتی مه‌لا مسته‌فای ره‌حمه‌تیدا پێشمه‌رگه ئاوا دیندار و خواپه‌رست بوون که لانی که‌م مانگی ره‌مه‌زانی مه‌لایان راده‌گرت بۆ ئەوه‌ی ئامۆژگارییان بکات و ریگه‌ی ئایینیان پێی بلێ. له‌ بیرمه‌ ئیواره‌یه‌ک پێشمه‌رگه‌کان و فه‌رمانده‌که‌یان کاک گۆله‌باخ هاتنه‌ لام بۆ خواحافیزی و مالاوی و داوای نزای خێریان لێ کردم و گوتم ده‌چن بۆ کۆی؟ گوتمان هه‌تا نیننه‌وه‌ ناگرێ پێت بلێین ده‌بی بیه‌خشی. گوتم خواتان له‌گه‌ڵ سه‌رکه‌وتوو بن.

به‌یانی که له‌ خه‌وێ هه‌ستام دیتم هه‌موویان هاتوونه‌ته‌وه‌ و گه‌لیکیشیان که‌ل‌وپه‌لی سه‌ربازی له‌گه‌ڵ خۆیان هێناوه‌. جا ئەو جار دیتم بۆیان گێرپه‌مه‌وه‌ که ئەوشۆ چوونه‌ته‌ سه‌ر مه‌خفه‌ری گه‌وره‌ی شاری کۆیه‌ و بریار وا بووه‌ که له‌گه‌ڵ بانگی خه‌وتنان ئەوانیش له‌ سه‌ربانی مه‌خفه‌ره‌که‌ وێرایی بانگی مزگه‌وته‌کانی شار بانگی بلێن و سوپاس بۆ خوا ئەو کاره‌شیان کردوووه‌ و به‌ ده‌ستیکی پریشه‌وه‌ گه‌راونه‌ته‌وه‌.

به‌لێ پێشمه‌رگه‌ی مه‌لا مسته‌فا ئاوا بوون و به‌لام وه‌ک ئیستا ده‌بیستم ده‌لێن زه‌مین تا ئاسمان جیاوازی هه‌یه!! گۆیا ئەو که‌سه‌ی خۆی پێ گه‌وره‌ی پێشمه‌رگه‌یه‌ شه‌قی له‌ مزگه‌وتی هه‌لداوه‌ و گوتوویه‌تی "تا ئەو کلیسه‌خانه‌مان له‌ نیو بی قه‌ت سه‌رکه‌وتن بۆ ئێمه‌ نابێ" یان ده‌لێن سه‌کرته‌یری زله‌هێزیکی کوردستان گوتوویه‌تی: "ده‌بی ئەگه‌ر روژیک ببێ و سه‌رکه‌وین وشتریک له‌ عه‌ره‌بوستانێرا

بێنێن و ئەو قورئانانە هەموو خێر کەینەوه و لێی بێنێن و بەرهو
 عەرەبستان بەرپرسی کەینەوه و ئیتر نابێ تەنانەت کەری
 کوردستانی شی لێ خەسار کەین".

جا من لێرەدا نامەهۆی کە هیچی لە سەر بنووسم بەلام هەر
 ئەوەندە دەپرسم دەبێ ئەوانە بەو جۆرە بێر و باوەرپانەوه چۆن
 داوای رابەراییەتی خەلکی موسڵمانی کورد بکەن؟ یا خەلکی
 موسڵمانی کورد چۆن ئەوانە بە رابەری خۆیان قبوول دەکەن؟
 بەرێز مامۆستای کۆبی لە تەمەنی ٢٥ سالییدا کچە مامیکی خۆی
 بە نێوی نەعیمة کچی مەلا حەبیب مەلا ئەسەعد هیناوه و چەند
 مندالیکی بووه بەلام جگە لە کچیک هەموویان بە مندالی مردوون.

داوای مردنی ئەو ژنە ی خزم و دۆستانی زۆریان داوا لێ کردووه
 تا قبوولی کردووه، کە دووبارە ژن بەینیتەوه. ئەو ژنە دووهەمی
 کچیک بووه بە نێوی حەبیبە کچی شیخ رەزای کۆری شیخ قادری
 سندولانی ناوچە ی پێژەر کە لەویش چەند مندالیکی بووه و کاک
 مەسعود مەمەد یەکیکە لەوان.

مامۆستا مەلایەکی وەها بووه کە مەلایەتی پێی لە هەموو پلە و
 پایە یەکی جیهان بالاتر بوه و هەر بۆیە گەلیک شانازی پێوه
 کردووه و هەر بە چەکی مەلایەتی توانیویەتی بە گۆر هەموو
 خەراپکاری و ناپەروایەکی بچیتەوه. جا هەر بەو هۆیەوه ئەوەندە
 بە مەلایەتی و زانستەکانی مەلایەتیەوه خەریک بووه کە زۆر بە
 چاکی خۆی تێدا تەیار و ئامادە کردووه و هەر بەو بەلگەشەوه بۆتە
 پیاویکی هەرە بەرز ی زانای هەلکەوتوو و بلیمەت و زمان پاراو و
 خۆشبێژی و رهوانبێژی و ئاگادار لە هەموو زانیاریەکانی ئیسلامی و
 میژووی گەلانی جیهان و بەتایبەتی گەلی کورد و هەر وهە میژووی
 ئیسلام.

جا هەر بۆیه هه‌میشه له خۆی راده‌دیت که له باس و وتووێژه‌کاندا زال ببێ و نه‌یاران ببه‌زینن و هه‌رگیز ترسی له دڵدا نه‌بوو، قه‌تیش ته‌مای به‌وه‌ی نه‌بوو که سه‌تمکاران و ده‌سه‌لاتدارانی نا هه‌ق ریزی لێ بگرن و ئیتر هەر بۆیه‌ش مه‌راییی و روپامایی له‌بهر که‌س نه‌ده‌کرد. برپای ته‌واوی به‌ خۆی و زانیاری خۆی هه‌بوو و هه‌رگیز له به‌رابه‌ر هه‌ق و نا‌په‌وادا کت و مات نه‌بووه و وه‌لام دانه‌وه‌ی نه‌یاری پێ له ئاو خواردنه‌وه‌ش ئاسانتر بووه.

ئهو ده‌یگوت مه‌لا جێ‌نشینیی پی‌غه‌مبه‌ره، پی‌غه‌مبه‌ریش ﷺ له هه‌موو که‌سیک گه‌وره‌تر و ماقوول‌تره، که‌وايه جێ‌نشینیه‌که‌شی هه‌روه‌ک خۆی ده‌بێ له هه‌موو که‌س بال‌تر بێ. ده‌یگوت مه‌لا ده‌بێ خۆی له سه‌ر هیل و ریبازی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ برپا و خه‌لکی به‌ دوا‌ی خۆیدا بکشینن و قه‌ت قه‌ت نابن ئهو وه‌ دوا‌ی خه‌لکی بکه‌وێ و قه‌تیش نابن هه‌چ که‌س خه‌تی بدا به‌ مه‌لا و دروست به‌ پی‌چه‌وانه مه‌لا ده‌بێ خه‌تی به‌ خه‌لک بدا و دیاریکه‌ری ریبازی گه‌ل بێ.

کاک مه‌سه‌عوود له لاپه‌ره‌ی ٢٥ ی کتیبی (گه‌شتی ژيانم) دا له‌باره‌ی ئهو به‌ریزه‌وه ده‌لێ:

باوکم مه‌لا بوو، به‌لام مه‌لایه‌ک که‌هه‌ر له هه‌موو زانسته‌کانی ئیسلامیدا کتیب دابنن. ته‌نانه‌ت له گه‌لیک مه‌سه‌له‌دا ئیجتیه‌ادی خۆی به‌کارده‌هینا به‌دریژایی عومری مه‌لایه‌تی خۆی ده‌رسی گوتبێته‌وه یه‌که‌سه‌ر بێ‌نامه‌ده‌کردن ده‌رسی گوتوته‌وه. ده‌مدیت که ده‌که‌وته سه‌ر شه‌رح و ته‌قریری ده‌رسه‌کانی وه‌ک تافگه‌ قسه‌ی لێ هه‌لده‌رژان.

ناوناو له گه‌رمه‌ی ته‌قریردا هه‌لوێستیکی ده‌کرد و چاوی ده‌بهریه‌ شتیکی نادیار. ده‌یگوت له‌و ته‌رزه‌ حاله‌ته‌دا چه‌ند ریبازیکی شه‌رح،

بۆم ده‌کرینه‌وه، له‌وه‌ه‌لوه‌سته‌دا یه‌کیکیان په‌سند ده‌کم واش ده‌بوو که بیویست به‌شهرج نه‌بووبیت به‌چهند قسه و هیمایه‌ک له‌ده‌سه‌که ده‌بۆوه.

باوکم خه‌تیب بوو، به‌لام خه‌تیبیک که بتوانی به‌کوردی و عه‌ره‌بی و تورکی و فارسی تا‌هه‌ز بکات له‌سه‌ر بابته‌ بدوی بی‌حازر کردن و بی‌کاغز و بی‌ئوه‌ی بیشتەر ئاگادار بووبی له‌چی ده‌دوی.

باوکم له‌ده‌رووندا ئیمانی به‌هه‌ق هینابوو. له‌و ئیمان‌ه‌ تیک‌پرای بوونه‌وه‌ر له‌به‌ر چاو و له‌به‌ر ته‌بعی جوړیک له‌نگه‌ری به‌ستبوو که ئیتر گۆرانی باری بوونه‌وه‌ر نه‌توانی له‌نگه‌ر به‌سته‌که تیک‌بدا.

بۆیه‌هه‌رگیز له‌باریکه‌وه‌ بۆ‌باریک نه‌ده‌گۆرا. له‌ماله‌وه‌ له‌نیو مزگه‌وت و له‌نیو ئاپۆره‌ی خه‌لق و لای ده‌سه‌لاتدار و بی‌ده‌سه‌لات یه‌ک زه‌رپه‌ فه‌رقی به‌قسه و ره‌فتاری نه‌ده‌کرا، چ‌له‌ژووری خۆی ته‌نها بایه‌ و کتیبیکی خویندبایه‌ و چ‌له‌دیوه‌خان یا له‌مزگه‌وت له‌گه‌ل خه‌لق دانیشته‌بایه‌ یان له‌هه‌ر هه‌لکه‌وت و هه‌لوه‌ستی دیکه‌دا بایه‌هه‌مان ره‌فتاری ده‌کرد.

واتا ته‌نها بایه‌، یا خه‌لق دیار بایه‌، بایی سه‌ره‌ موویه‌ک چه‌ره‌که و سه‌که‌نه‌ی نه‌ده‌گۆرا. هه‌ر به‌قه‌ده‌ر ئه‌وه‌ی شه‌رم له‌سیبهری خۆی بکات شه‌رمی له‌خه‌لق ده‌کرده‌وه.

من به‌لای که‌مه‌وه‌ ۱۰ ساڵیک به‌ر له‌وه‌فاتی گه‌یشتبوومه‌ ته‌مه‌نیک مانای شتان تیبگه‌م. (۲۴ ساڵی بووم که وه‌فاتی کرد) له‌وه‌ده‌ ساڵه‌دا به‌و لای هه‌موو سنووریکه‌وه‌ ئه‌م دیارده‌یه‌ی له‌نگه‌ر به‌ستن و نه‌گۆرانم له‌و مرو‌قه‌دا به‌دی نه‌کرد تا ئه‌وه‌ی چ‌هند جار به‌

هه‌ر ده‌تگوت به سه‌ر مه‌ته‌لیکه‌وه ده‌نۆرم که باشی تیناگه‌م.

وا بزانه‌م ئه‌و قال بوونه‌وه‌ی بۆ هه‌ق که گو‌فتار و ره‌فتاری یه‌کچوون کردبوو، یه‌کیک بوو له‌ هۆی ئه‌و هه‌یبه‌ته‌ی، که له‌و مه‌جلیسه‌ ده‌نیشت ئه‌وی تێدابه‌یه‌ له‌ مه‌جلیس دانیشته‌نی بگه‌رپێین و سه‌یری ئه‌و ریگه‌یه‌ بکه‌ین که پێیدا ده‌رۆیشت. له‌ ماله‌وه‌ بۆ مزگه‌وتی دوو ریگه‌ هه‌بوو یه‌کیکیان به‌ ناو بازاردا ده‌چوو، که به‌ ناچاری ئه‌و ریگه‌یه‌ی ده‌گرته‌ به‌ر، هه‌ر له‌ زارکی بازاره‌وه‌ که بو ئه‌هلی بازار ده‌رده‌که‌وت تیکراییان هه‌لده‌ستانه‌ سه‌ر پێیان تا لێیان رمت ده‌بوو.

ته‌نانه‌ت گاور و جووله‌که‌ش وه‌ک موسلمانه‌کان بۆی راست ده‌بوونه‌وه‌. واز له‌ ئه‌هلی بازار به‌ینین بو مندالی کۆلانه‌کانی گه‌رپه‌که‌که‌ی خۆی، عه‌سری رۆژانی کۆتایی به‌هار و سه‌ری هاوین که له‌ ماله‌وه‌ ده‌رده‌چوو به‌ر مه‌ مزگه‌وتی حاجی مه‌لا ئه‌سه‌د، مندالی گه‌رپه‌که‌که‌ سه‌رگه‌رمی قه‌پوقیری جگینه‌ و تۆپینه‌ بوون، هه‌ر که چاویان پێ ده‌که‌وت که‌لا و جگ و تۆپیان له‌ ده‌س به‌ر ده‌بووه‌ و خۆیان به‌ دیواری ئه‌م به‌ر و ئه‌و به‌ری کۆلانه‌وه‌ ده‌گرت تا‌کوو له‌به‌ر چاوانیان بزر ده‌بوو.. ئینجا ورده‌ ورده‌ ده‌گه‌رانه‌وه‌ بۆ گه‌مه‌کانیان.

من ئه‌مانه‌ و سه‌دان شتی دیکه‌شم ده‌دیت له‌و بابته‌ته‌ که له‌ که‌سی دیکه‌م نه‌ده‌دیت. رۆژ له‌ رۆژ هه‌یبه‌ته‌ی له‌ دله‌دا کاریگه‌رتر ده‌بوو.

دیارییه‌کی به‌نرخ له مامۆستایه‌کی به‌رێزه‌وه

راستی نووسینی کتیبیکی ئاوا گه‌وره و گش لایه‌نه له‌باره‌ی پیاویکی ئاوا گه‌وره‌دا که له‌چه‌ندین لاوه می‌ژووی خه‌بات و شانازییه‌کانی گه‌له‌خه‌باتکاره‌که‌شمانه هه‌روا به‌سه‌ده‌گی و سووک و ئاسان پێک ناهێنرێ و هه‌روا بێ‌زه‌حمه‌ت و ره‌نج و کۆپه‌ره‌وه‌ری ساز ناکرێ و هه‌رگیزاو هه‌رگیز له‌شته گونجاوه‌کان ناژمێردرێ. جا ئیتر هه‌ر بویه منیش به‌ناچاری داوای کۆمه‌ک و یارمه‌تیم له‌ پێک هێنانی ئه‌و کتیبه‌دا له‌ گه‌لیک له‌ زاناودانا و پسپۆرانی کوردستان کردووه و هه‌رکەس گومانی که‌مه زانیارییه‌کیشم له‌ باره‌ی مه‌لای گه‌وره‌دا لێ کردبێ به‌ له‌و نیک ده‌ستی نیازم بۆد ریژ کردووه .

جا یه‌کێک له‌و که‌سه‌نای که‌ داوای کۆمه‌ک و یارمه‌تیم لێ کردوون و بۆرازانده‌وه‌ی کتیبی (کۆلی دلی مه‌لای کۆیی) ده‌ستی خوازیاریم له‌ پینش پان را‌کردوون مامۆستای به‌رێزم جه‌نابی مامۆستا مه‌لا عه‌بدوپه‌رئه‌ووفی نه‌قشبه‌ندی له‌ شاره‌ جوانکیلانه‌که‌ی سه‌رده‌شتی له‌ گوین به‌هه‌شت بوو.

له‌و باره‌وه یه‌ک دوو جار باس و وتووێژم له‌ گه‌لا کردبوو، لێی حالی ببووم که‌ زانیارییه‌کی باشی سه‌باره‌ت به‌ مامۆستای گه‌وره له‌ لایه‌ و سه‌ره‌پای ئه‌وه‌ش دیتم که‌ ئه‌و به‌رێزه‌ رێژیکی زۆری مه‌لایانه‌ بۆ مه‌لای گه‌وره‌ دانه‌ی و زۆریشی خۆش ده‌وێ و شانازیشی پتوه‌ ده‌کا، ته‌نانه‌ت له‌ سه‌ر نووسین و تۆمار کردنی ژياننامه و رافه‌ی بیروپا و هه‌لۆیسته‌کان و هه‌لبه‌سته‌کانی ئه‌و مه‌زنه مه‌لایه‌ زۆریشی دنه‌ دام.

مەشیش زۆر بە گەرمی داوام لێ کرد که هەر زانیارییه‌کی که له
 مەرئو هۆزانه لێزانه زۆرزانه‌وه هه‌یه‌تی پێشکەشم بکا و هەر
 ئەندازه دەتوانی له‌و باره‌وه یارمه‌تیم بدات.

ئەویش به‌لێنی پێدام، به‌لام فەرمووی نه‌وه‌ک له‌ بیرم بجێته‌وه
 به‌ ته‌له‌فۆن له‌گه‌لم باس بکه‌وه، دوو سێ جار ته‌له‌فۆنم بۆ کرد و
 دوا‌یی نامه‌یه‌کیشم هەر له‌و باره‌وه بۆ نووسی. جا ئەویش خ‌وای
 گه‌وره پاداشی باشی بداته‌وه له‌ وه‌لاما ئەم دیارییه‌ به‌نرخه‌ی بۆ
 ناردم، که هه‌م له‌بەر پێزی وی و هه‌م له‌بەر چەند راژۆ (نکته‌)یه‌کی
 زۆر گرینگ و سه‌رنج راکێش په‌راویزه‌کانی هەر به‌ ده‌قی
 وێژامه (عبارت)ی خۆی ده‌خمه‌ به‌رده‌ستی خ‌وینه‌رانی خۆشه‌ویست و
 هیوادارم که زۆر به‌ وردی بیخ‌ویننه‌وه و سه‌رنجی بدن. تا بزانی
 مامۆستای گه‌وره‌مان چ ئەندازه و تا چ راده‌یه‌ک د‌لسۆزی ئایینی
 پیرۆزی ئیسلام و کورد و کوردستان بووه و چەنده بۆ ئەو خه‌لکه
 سووتاوه و چۆن خۆی بۆ لێر و له‌وێ داوه و په‌نای بۆ ئەم‌لاو
 ئەولایان بردووه!! بزانی که چۆن وێرایی بانگی گشتی و هاواری
 هه‌راو له‌ هه‌مووان ورده بانگ و ورده هاواری تایبه‌تیشی له
 هیندیگان کردووه، به‌ هه‌موو جۆر گازی کردوون که بێنه‌ ناو
 مه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشانه‌وه. به‌لێ ئەو دیاریه‌ی مامۆستای
 به‌رپێزم بریتی بوو له‌ ودمنامه (اجازه نامه‌)یه‌کی خ‌ودی مه‌لای
 گه‌وره که بۆ یه‌کیک له‌ فه‌قیکانی و دم‌وه‌رگری خۆی به‌رپێز جه‌نابی
 مه‌لا سه‌عدی کۆیی قه‌ل‌اندیه‌ی نوسیه‌تی و هه‌روه‌ها کورته باسیک
 له‌ ژبانی مه‌لا سه‌عد و نامه‌یه‌کی که جه‌نابی مه‌لای گه‌وره بۆ به‌رپێز
 مه‌لا محمه‌دئه‌مینیی بیژوه‌یی (شیخه‌مین) نوسیه‌تی و چەند
 داوایه‌کی گرینگی لێ کردووه و هه‌روه‌ها نامه‌یه‌کی مه‌لا ئەحمه‌دی
 ئەشکه‌یی که به‌ میرزا ئەحمه‌دی ئەشکه‌یی به‌ناوبانگه بۆ خ‌ودی
 مه‌لای کۆیی.

من خۆم لام وایه که ئەو نامهی مامۆستای گه وره بۆ جه نابی مامۆستا مه لا محمه ده ئه مینی بیژوه یی نووسیوه به شیک یا نموونه یه که له وهه مووه هول و تهقه لایه ی که ئەو به رپیزه بۆحالی کردن و رایه پانندی خه لکی کورد داویه تی. به راستی وا ویده چی که ویستوو یه تی لانی کهم چند که سیکی وه ک به رپیز مامۆستا محمه ده ئه مینی بیژوه یی بکاته هاو بیرو باوه پروهاو کاری خۆی و بیان هینیته مهیدانی خه بات و له دهوری خۆی کۆیان وه کاتو ئیتر هه ژار گوته نی:

(به رد) = خه لک له خۆی کۆ وه کا پیم وایه
 شوړشی گه رمی له بن سه ردایه

وهک رابرد ده لێن مامۆستای گه وره زۆر جاران ده یفه رموو: ئەگه ر سی مه لام له گه ل بان، یان سی مه لام بۆ حالی کرابان سی پارچه ی کوردستانم سه ربه خۆ ده کرد. جا من ده لیم ره نگه به رپیز شیخه مین که مه لایه کی زۆر زانا و دانا و هه لکه وتوو بووه یه کیک له و سی مه لایانه بووبی که مامۆستا مه به ستی بوون که له گه لی بن بۆ رزگار کردن و سه ربه خۆ کردنی کوردستانی گه وره، که هه ر له خودی ناوه روکی نامه که شی و ده رده که وێ و دیاره که چی لی ده وێ.

به لام به داخه وه بۆمان روون نه بووه که داخوا ولامی رپیزدار شیخه مین چ بووه؟ ئایا هه ر بیدهنگی لپرا کردوه و له ماکا به ئاوال و هاوتای خۆی نه زانیوه؟ یا ولامی داوه ته وه و به بوون یا نه بوون به جوړیک حالی کردوه و له مه به ستی خۆی و به لام ئەو که نجینه میژوو یه دهس ئیمه نه که وتوه بۆ ئیمه روون نییه.

له راشکاوێ دهتوانین بڵین که ئهو نامهێ مامۆستا بۆ شیخه مین ههروهک نامهکان و هۆنراوهکانی دیکهێ زلفیکی چووکهیه له کولی دلی مهنجهلی دلی وهکۆل هاتوو و دهروونی پر ئاگری ئهو ریزداره. بهلی ئهو بهرپیزه لهم بهرپیزه لهو ریزه هۆنراوهدا جاری وایه به توانج و پلار و تانه و تهشهر و لاتاو و تانوو و لادراو و وچواندن و وهرگیرا و ریکورپاست و راستهقینه (کنایه و مجاز و تعریض و تشبیه و حقیقیه و استعاره) پێی رادهگهیهنی که جهنابی مهلا تۆ پیاویکی زۆر گهوره و بهرپیزی و له نیو خه لکدا قسهت دهرواو فهرموودهکانت خاوهن شوین و چهخهرن، کهوایه ههسته و راپهپه و وهخۆ کهوه. ئهمرۆ ئیتر روژی کر بوون و بیدهنگی نییه، پێشینیانی ئیمهش ههه کهسه بهشی خۆی تیکۆشاوه و ئیستا ئیتر نۆره له سهه من و تۆ راوهستاوه، دهوهره با ئیمهش ئهرک و سپارده و بهرپرسییهتی خۆمان بهجی بێنین.

من زۆر له میژه خه ریکم که بۆ ئهو ئایین و گهل و نیشتمانه دابهش کراوهی کورد کاریک بکهه، بهلام له بهر ئهوهی به ته نیم و دیاره، که دهستکێش به ته نی تهقهی لی نایهت تا ئیستا کاریکی ئهوتۆم بۆ نه کراوه و داخه کهم خهبات و تیکۆشانی بی و چانی من تا ئه ورۆ ئاکامی دلخوازی خۆمی نه داوه.

جا سه ره پای ئه وهش ئه وهندهم کهند و کۆسپ و له مپه ری جوراوجۆر له سهه ریگه ی خهبات و تیکۆشانه که هه ر چی ده کهم و ده کریتم ده رچوون و ده ره تانم لی نییه و شیخگه لی جوراوجۆر و گارانی مرید و ده رویشانیش ئه وهنده زۆره که هه موو ولاتیان لی ته نیوم!! به داخه وه توانیویانه خه لکی هه ژار و نه خوینده واری کورد به جاری گومرا بکهن و ریگه ی لی بگۆرن و

ره بیی ئه وی ریگه ی له کورده کان گۆری
له عه ته ی خه ودا له ئه لحه د و گۆری

به لئی ئه ی شیخی ئه مین تۆی شیخی ئه مین و له لات ده درکینم که به راستی ئه و نه یارانیه گی که لی کورد، کوردیان له ریی راستی لاداووه و به لاریدا به ره و ئامانجی گلاوی خۆیان ئه و ده یئاژوینن. خۆت ده بی بزانسی که ئه وانه له هر لایه که وه وها به ربوونه ته گیانی خه لکی هه ژاری کورده واری که به جاریک می شک و بیر و هه ست و ئاو ه زیان تالان کردوووه و له راستی و راسته قینه دووریان خستۆته وه!! ئه وانه خۆت ده زانی که دژمنی کوردن.

ره بیی ئه وی که دژمنی کورد بی
چاوی با ده ره بری و ملی ورد بی

یا شیخ من به و ده رده ی دوو چارم و هه رچی ده کم و ده کرینم بۆم حالی نا کرین و لی م حالی نابن. ده لئی ئه و ئایه ته که ده فه رموی: (صم بکم فهم لای رجعون) دروست له گه ل وانییه تی! به لام جه نابی مه لای تۆ زۆر چاک له قسه م حالی ده بی و چاک ده زانی ده لیم چی، خۆ گه لی هه ژاری چا و به سترای لی قه و ماوی دابه ش کرا و مال خورا و حالی نابن و هه ر پیی وایه شیخ خودا چکۆ له ی و بیه و ده بی هه ر به هۆی خودا چکۆ له ش پیوه ندی له گه ل خوا ی گه و ره هه بی. ئیستاش هه ر پیی وایه باران به فه رمانی شیخ ئه بارن و هه رچی شیخ نه یداتی نابین و هه رچی شیخ بۆی نه کا بۆی نا کرین!!

جا که وایه هه سته و راپه ره و وه خۆ که وه و خه لکی خه و لیکه و وتوو ی کورد له و خه وه خه سته وه خه به ر بی نه بانگی بیدار باشیان به بن گویدا لی بده و با له و خه وی چله ئه غیار ببه وه. هه سته و مره مه ی دانی خه بات و تیکۆشان و شو رپش بکه بۆ گه ل و ئایین و نیشتمان ه که ت، و مره با پیکه وه ئه م خه باته خوا بیه (جهاد) ده س پی بکه یین.

یا شیخ! تۆ به‌رپرسی که ده‌بی حالی به‌دحالی گه‌لی هه‌ژاری کورد بگۆری و به‌هه‌موو هیژ و توانای خۆت بۆ ئال‌وگۆر کردنی ژیواری کورده‌واری هه‌ول بده‌ی.

چونکه تۆ ئه‌گه‌رچی شیخیش نیت و به‌لکه مه‌لای و لاتیی کورده‌واری به‌لام چونکه نیوبانگی شیخایه‌تیت له‌سه‌ره‌ ئه‌و خه‌لکه نه‌زان و نه‌خوینده‌واره چاکتر به‌ قسه‌ی تۆ ده‌که‌ن. خۆ تۆ خۆشت زۆر چاک ئاگات له‌ حالی به‌دحالی کوردی هه‌ژار و سته‌ملیکراو هه‌یه و ده‌زانی که له‌ چ حالیکدایه‌ و ئیتر پێویست ناکا من بۆت باس بکه‌م.

که‌وایه‌ وهره‌ ده‌ستت وه‌ ده‌ستم ده‌و وهره‌ مه‌یدانی هه‌ول و تیکۆشانه‌وه‌ ویا پیکه‌وه‌ له‌ پێی خوادا بۆ گه‌له‌که‌مان شۆرش بکه‌ین. من زۆر چاک ده‌زانم که تۆ پیاویکی زۆر چاک و شه‌ریف و پیرۆزی و جیی خۆیه‌تی که پیت بلێم پیر و پێشه‌وا، به‌لام راستی یا شیخ ئه‌و شیخانه‌ که‌وا له‌ ولاتا هه‌ن هه‌ر هه‌موویان هیتم(قطب)ی ده‌ستگیرن و ده‌ستی خه‌لک ده‌گرن و چاوی خه‌لک ده‌به‌ستن! و له‌ هه‌موو کار و کۆشش و خه‌بات و تیکۆشانیک ده‌یگیڤنه‌وه‌. ئه‌وانه‌ پێیان سپێردراوه‌ که خه‌لک به‌ره‌و ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی و نه‌خوینده‌واری بیکاری و نه‌زانی رابکێشن و ده‌ستیان له‌ ته‌خته‌ی ببه‌ستن و له‌ ئامانجی به‌رزی که‌مال و ته‌واویه‌تی و تیگه‌یین و پیکه‌یین بیانگیڤنه‌وه‌ و ئیتر حاجی قادر گوته‌نی:

که‌ ده‌یگوت پیرم و من ده‌ستگیرم
له‌ لام و ابوو له‌ به‌ر جه‌هل و نه‌زانیی
که‌ پیر بووم تیگه‌یشتم ده‌ستی گرتم
له‌ که‌سپ و کار و ته‌حسیلی مه‌عانی

جا یا شیخ! تۆش ده سنگیری و ئه وانیش ههر ده سنگیرن! به لام
تۆ بۆ که مال و به ره و که مال و ته وای دهستی خه لک ده گری و
به ره و سه رکه وتن و خۆشبه ختی ده یانبه ی. ئه وانیش دهستی خه لک
ده گرن و له که مال و ته وایو کامه رانی ده یگێر نه وه! کاره کانتان
جیا وازیان زۆره ئی تۆ بۆ که مال و ئی وان له که مال هه یان ههر بۆ
ماله. ئامانجی وان مال و ئامانجی تۆش که مال هه. جا کوردی
هه ژاریش زۆر خاوه و زۆر خه مباره و زۆر هه ژار و زۆر نه زانه
ته نانه ت شیر و خامه ی شیر لیک جیا ناکاته وه! ههر بۆیه نه یاران و
دژمنانی به شیر که وتوونه ته سه رو گو یلاکی و له جیی شیریک که
پیغه مبه ر باسی لی کردوو هه و به شیر له سه ر و پۆته لاکی ده دن.

ئه و خه لکه کورده هه ژاره ئه وه نده نه زان و ناحالین که فه رقی پی
ناکه ن که به شیر ی برنده و برنده ده بی برن و ده یدرن هه روا ده زانن
که ئه و (انه ار من لبن و انه ار من عسل مصفی) چۆمی شیر و
هه نگوینه و شوکرانه ی له سه ر ده که ن. جا که وایه ده وه ره ئه ی
برای به ریز، با پیکه وه بی ریکی بنه ره تی و ته گبیریکی ژیرانه بۆ
حالی به دحالی ئه و خه لکه لیقه و ماوه بکه ی (الا کلکم راع و کل راع
مسؤول عن رعیته).

راستی هیچ ریای و روپاماییت له به ر ناکه م و زۆرم خۆش
ده وپی و پیم پیاویکی باشی و به چاکت ده زانم و لاشم وایه ئه گه ر
وه خۆش که و ی و بانگه وازیکی شو ر شگێرانه بکه ی و بته هوی خه لک
را په ریانی، قسه ت گو ی لی راده گرن و فه رمانت به ریوه ده به ن،
ده یجا تۆش قسه ی من به که م مه گره و رابه و به بانگا وازی خۆت
کوردستانی مه زن پر بکه (من اصبح و لم یه تم بامور المسلمین
فلیس بمسلم).

رێبازهدا پشتت به‌ر ناده‌م. ده‌خیل و سه‌د ده‌خیل کاتی راوه‌ستان نییه. ده‌س له‌ ده‌ست و قه‌وه‌ت له‌خوا، و خۆ ئیتر ئه‌گه‌ر برا له‌لای بڕای بئێ مه‌گه‌ر به‌لا له‌ لای خوا بئێ، ده‌نا بئێ گومان سه‌رکه‌وتن مسۆگه‌ره و (ان الله يدافع عن المؤمنين)

جه‌ناب، باوكم شیخ عومه‌ری خۆش ده‌ویست و منیش تۆم خۆش ده‌وی، ئه‌وان هه‌ردووکیان رۆیشتن و به‌ رحمه‌تی خوا شاد بوون و ئیستا که نه‌ماون و نۆره‌ی من و تۆیه. به‌لام خۆشتان باش ده‌زانن که نه‌باوكم ده‌رویش و مریدی شیخ عومه‌ر بووه نه‌منیش ده‌رویش و مریدی تۆم به‌لکه‌ خۆشویست و دۆست و دلسۆزتم.

خۆ تۆ یا شیخ زۆر چاک ده‌زانای که وشه‌ی شیخ وشه‌یه‌کی هاوبه‌شه (مشترک)ه و وشه‌ی هاوبه‌شیش چهند واتایه‌کی لئێ ده‌قامیته‌وه. شیخیش هه‌م به‌ مانای پیر و ده‌سنگیره و هه‌م به‌ مانای شیخی خاوه‌ن ته‌کیه و خانه‌گایه و هه‌م به‌ واتای پیر و به‌سالاچوووه و هه‌م به‌ واتای رابه‌ر و پێشه‌وايه. خۆ وشه‌ی هاوبه‌شیش چاوگه‌ی خه‌راپی و کانگای فه‌ساده، چونکه هه‌روه‌ک که که‌لکی چاکی لئێ وه‌رده‌گیرئ که‌لکی خه‌راپیشی لئێ وه‌رده‌گیرئ و بۆ چاکه و خه‌راپه وه‌ک یه‌ک به‌رکار ده‌برئ. هه‌ر ئه‌وه که باجم شیخ عومه‌ری خۆش ویستوووه ره‌نگه که‌لکی خه‌راپی لئێ وه‌رگیرئ و هیندیک که‌سی ساده و ساویلکه پێیان وا بئێ که مریدی بووه له مه‌رجیکا تۆ خۆشت له‌ رووی زانیاری زۆرته‌وه ده‌زانای که زانا و دانا و بلیمه‌تیکی وه‌ک باجم قه‌ت و قه‌ت بۆ مرید نابئێ. چونکه پیاوی نه‌زان و که‌م ژیری نه‌بئێ نابیته‌ مرید. من خۆم له‌ خزمه‌ت تۆدا ریز و حورمه‌تیکی تایبه‌تیم هه‌یه و زۆرم خۆش ده‌ویسی و باوه‌رو متمانه‌م بێته و ده‌مه‌وی که به‌ هاوکاری به‌رپێژتان کاریکی گه‌وره و گرینگ بۆ ئایین و گه‌ل و نیشتمانه‌که‌مان بکه‌م.

کاکي خۆم تۆ خۆت زۆر چاک دهزانی که کۆلکه مهلاکان نۆکه ری شیخه نارپه واکانن و ئەوانیش گومانى تیدا نییه که سیخوړ و به کرئ گیراوی ئەملا و ئەولایانن و ئایین و ژیانى گه لیان بۆ بیگانه کان تالان کردوو و به کوردی دژمنان توانیویانه به هۆی وانه وه گه لی کوردی بیچاره وه هه ژار و لیقه و ماو له ئایین و ژیان و سه ربه خۆیی و دهسه لات و سه ربه رزی و شانازییه کانى خۆی بپرن!

به داخه وه خه لکی نهزان و نه خوینده واریش هیچ فه رقیی پی ناکاو جیاوازی بۆ دانانیت و پپی وایه ته نانه ت ئەو دژگه لییانه ش هه ر مه لا و پیر و پیشه وان. راستی ئەوه ش که وشه ی مه لا و شیخ هه ر کامه وشه یه کی هاوبه شه کۆمه ک و یارمه تییه کی یه کجار زۆری به و مه به سه ته گلاوه دژی گه لییه ی وانى کردوو و زهره ر و زیانیکی زۆری له کوردستاندا به ئایینی پیرۆزی ئیسلام و گه لی کورد گه یاندوو. چونکه خۆ به کۆلکه مه لا و کۆلکه شیخه بیگانه په رسته کانیش هه ر ده لێن مه لا و شیخ.

خۆت دهزانی و ئاگاداری که هه ر له زۆر کۆنه وه و زۆر له میژه تا ئەمپۆ مه لبه نده کانى ئالان و کۆیه مه لبه ند و ناوه ندی زانست و زانیاری بوون و هه ر دوو جیگه ی بووژانه وه و بزوو تنه وه ی زانیاری و هه رییم و قزگه ی (مرکز)ی رۆله ی به ئەمه گی تا ئەندازه یه کی زۆر پیشکه وتووتر بوون. بيشه لانی زانست و زانیاری و شیره زاناکانى کورده واری و پیگه ی قاره مانانى هه لکه وتووی زید و گه ل و نیشتمان بوون.

کاکه! تۆ خۆت زۆر چاک دهزانی که مه لبه نده کانى ئالان و کۆیه هه ر له کۆنه وه جیگه ی شه ره ف و زانست و زانیاری و هۆشیاری و بیداری و کوردایه تی و مه ردايه تی و دلیری و بویری بوون و ئیستاش له ده وره تی ده زه مانان ئەوا نۆره له سه ر من و تۆ

ئابروومان ده‌چێ له لای خوا و خه‌لك. هه‌رگیز نابێ به‌ئێین ئه‌و ئالا ره‌نگینه‌ی زانست و زانیاری كه‌ پێشینیانمان له‌سه‌ر شانی خۆیان دانابوو به‌ شنه‌ بای ئایین و دینداری ده‌شه‌كایه‌وه، وه‌ عه‌ردی بکه‌وێ و ده‌بێ هه‌روا به‌رز رایبگرین. چاخ هه‌ر به‌ره‌و پێش ده‌چێ و جه‌نگه‌ی خه‌بات و ده‌می راپه‌رینه، جا ئه‌گه‌ر تۆش له‌گه‌لم بێیه‌ مه‌یدانی، بێگومان پێکه‌وه‌ ده‌توانین تۆماری ناله‌باری خه‌یانه‌تکاری شیخ بازاری به‌و نه‌یارانه‌ی ئایین و گه‌ل وه‌پێچین و پێیان لوول ده‌ین و ده‌ زبڵدانی میژووی بهاوێین.

كاكه‌ گیان من وا لێره له‌ كۆیه‌ زۆر چاك خه‌ریكم و هه‌ر چۆنێك بێ توانیومه‌ لانیریکی رابگرم. من له‌باتی ئه‌وه‌ی كه‌ وه‌ك هێندێكان خه‌ریکی خه‌لك كه‌ر كردن و مرید و ده‌رویش بازاری بـم زۆر به‌ سه‌ختی به‌ بلاو كرده‌وه‌ی زانست و زانیاری و وانه‌ویژێ و ئامۆژگاری خه‌لكه‌وه‌ خه‌ریكم. وانه‌ی زانیانی ئایینی ده‌لێمه‌وه‌ و مه‌لا و پێشه‌وا بـۆ خه‌لك په‌روه‌رده‌ ده‌كهم و نه‌زان و نه‌خوینده‌واره‌كان ئامۆژگاری ده‌كهم. خه‌و و خوم بۆته‌ نووسین و كتێب دانان و راوه‌ستانم نییه‌ و ده‌مه‌ه‌وێ به‌ زمانی شیرینی كوردی راقه‌ (تفسیری) قورئانی پیرۆز بنووسم. كارم زۆره‌ و ئاوات و ئامانجگه‌لیکی زۆر گه‌وره‌ و مه‌زمن له‌ پێش.

جا تكایه‌ تۆش قۆلی خیره‌ت و هیممه‌ت هه‌لماله‌ و وه‌ره‌ مه‌یدانی هه‌ول و تیکۆشان و بۆ رزگاری ئایینی پیرۆزی ئیسلام له‌ چه‌نگی خه‌رافات و گه‌ند و كه‌لاشیکی كه‌ به‌ هۆی دژمنانی زانا و دۆستانی نه‌زانه‌وه‌ ره‌گه‌لی خراوه‌ و هه‌روه‌ها بۆ سه‌ربه‌رزی و سه‌ربه‌خۆیی گه‌لی خۆت وه‌كوو مه‌ردانی ئازا خه‌بات بکه‌.

وه ره با پیکه وه تیکۆشین بۆ رزگاری گه لی کوردی زۆر لیکراو و کوردستانی دابهش کراو. براله! نه زان چی له دهس نایهت و ئه وه ئه رکی سه رشان ی ئیمه یه که ده بی ئه وانیش حال ی بکه ین. خه لکی نه زانی ئیمه خۆی له زاری گورگی دایه و هه ژدیها هه لیلوو شیوه.

راسته ریگای خه بات زۆر سهخت و تووش و دژواره و گه لیک که ند و کۆسپی وه های له سه ر چه قی ریگایه که به هه موو پاله وانیکیش لاناچی، به لام ئه وه بزانه که له ریگایه دا به ته نیا نیت و لانی که سیک ی وه ک مه لای کۆبیش ت له گه له.

من ئه گه رچی زۆر به سهختی دژ و نه یاری شیخگه ل و شیخ بازا ریم، به لام هه رگیز دژ و نه یاری تۆ نیم و به ره له ستیت ناکه م، چونکه به راستی پیم وایه حیسابی تۆ زۆر له وانه جیایه و تۆ زۆر زانا و دانا و مه لایه کی تیگه یشتوو ی، خو منیش هه ر ته نیا دژ و نه یار و به ره له ستی خه رافات و پر وپووچ په رستی و ئه و شتانه م که به نیوی دین له دینیان زیاد کردوون و دژمنی ئه و که سانه م که به ناوی دین بوونه ته ملۆزم و له سه ر ورگی خه لک ده له وه پرن و هه ر له ماکا دژی ریبازی خودایین و نه یاری په دا و راسته قینه ن.

راستی ئه و کاره ی ئه و نه یارانه ده یکه ن گه لیک له زانست و زانیاری و له ئایین و ریبازی خودا دووره، به لام چونکه تازه دل یان وه کوو قیر رهش بووه ناگه رینه وه سه ر ریگای راست و له سه ر ریگه ی چهوت و چه ویلی خۆیان ده پۆن و خه لک بانگ ده که ن بۆ دۆزهخ! و ئیدی هه ر کهس وه دوایان بکه وئ هه تا ملان به قوریدا ده چیته خواری.

من زۆر چاک ده زانم و با وه پرم به وه ی هه یه، که تۆ هه رگیز وا نیت و چاو له وانه ناکه ی. تۆ جگه له ریگه ی راست و ره وان و رهوشی چاک و پاکی پیتغه مبه ر(وه پیتش خه لک ناکه و ی، چونکه تۆ

زانا و باش مهلای ولاتی کوردهواری و رۆلهی بنکهی بووژانهوهی زانست و کورپی جگه‌رگۆشه‌ی مه‌لبه‌ندی ئالان فێرگه‌ی ئیبنولحاجی سنجوووه‌یی و مه‌لا عه‌بدوللای بێتووشیت. دیاره مه‌لاش شه‌گه‌ر مه‌لا بێ، ده‌بێ دلسۆز و خه‌مخۆری خه‌لک بێ و چاو له ره‌وشی پێغه‌مبه‌ری مه‌زنی ئیسلام بکا و هاوڕێ و هاوکارێکی دلسۆز و به‌خته‌مام (ئهمین) بێ بۆ خه‌لکی هه‌ژار.

برای به‌ڕێز، ئه‌و ڕێگایه‌ گه‌لیک سه‌خت و دژوار و پڕ که‌ند و کۆسپ و پڕ خه‌ته‌ره و هه‌میشه مه‌ترسی مه‌رگی لی ده‌کری، که ئایه بۆ رێگوزه‌ری له‌و رێیه‌دا ئاوال و هاوڕێی دلسۆز و هۆشیار و به‌خته‌مام و ئهمین پێویسته و ڕێبواری ئه‌و ڕێگایه‌ ده‌بێ وه‌کوو مووسا و خزر پێکه‌وه راست و دروست و ئهمین و پاک و خۆیی بن.

جا ئه‌گه‌ر به‌ڕێزتان مه‌یل و ئاره‌زووی هاوکاری و هاوخه‌باتی ئێمه‌تان هه‌بێ و ئاماده‌ی هاوڕێییان بن، من ئاره‌زووم زۆره و مه‌یلم به‌تینه، زۆر زۆرم بێ خۆشه‌ له‌گه‌لتا هاوکار و هاوڕێ بم. ئیتر که‌وايه وهره مه‌یدانی ده‌س له ده‌ست و قه‌وه‌ت له خوا با پێکه‌وه به‌ هاوکاری یه‌کتر بۆ رزگاری گه‌له‌ چه‌وساوه و نیشتمانه‌ دابه‌ش کراوه‌که‌مان له‌ چه‌نگالی سته‌می سته‌مکاران و هه‌روه‌ها بۆ رزگاری ئایینی پێرۆزی ئیسلام له‌ کوردستاندا له‌ چه‌نکی دژمنانی فێلباز و زۆرزان و دۆستانی گه‌وج و نه‌زان و ده‌ره‌ینانه‌وه‌ی جلّه‌وی کار له‌ ده‌ستی شیخه‌ خه‌یانه‌ت پێشه‌کان و ئاغا زۆرداره‌ خوا نه‌ناسه‌کان وه‌خۆ که‌وین.

کاکێ خۆم ئه‌مه ده‌ست و پێمان به‌ستراوه، قه‌له‌ممان شکێنراوه، ولاتمان دابه‌ش کراوه و داگیر کراوه و هه‌ر خوا خۆی ده‌زانی چمان لی کراوه، و چمان بێ کراوه، تۆ به‌ ته‌مای کێیت؟ بێت وایه شیخه‌ زگ زله‌ گه‌ل خۆره‌کان به‌زه‌بیان به‌و گه‌له‌ هه‌ژاره‌دا دیت و که‌میک

که‌متری قووت ده‌ده‌ن یان برێک به‌ گرانتری ده‌فرۆشن و چی دیکه‌ی هه‌رزان فرۆش ناکه‌ن؟ یان پێت وایه‌ ئاغا سته‌مکاره‌کان تیتۆلێک له‌ هه‌مزاغای به‌گورپی مه‌نگور دانه‌درن و چاوێک له‌ سمکۆخانی ئه‌رده‌لانی شیریی بێشه‌لانی سه‌لماس و چیه‌ریق ده‌که‌ن و بۆ رزگاری گه‌له‌که‌یان وه‌خۆ ده‌که‌ون؟ سه‌ره‌نجام له‌ پێناوی کامه‌رانی هۆزه‌که‌یاندا گیانی شیرینی خۆشیان به‌ سه‌خاوه‌ته‌وه‌ ده‌به‌خشن و پێشکه‌ش به‌ دایکی نیشتمانی ده‌که‌ن؟ یا مه‌لاکان چاو له‌ پێغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌که‌ن و بۆ خه‌باتی خوایی (جهاد) وه‌خۆ ده‌که‌ون؟

راستی یا شیخ! من ده‌لێم ئه‌ورۆ گه‌لی کورد دلسۆزێکی نییه‌ که‌ خه‌مێکی بۆ بخوات. ته‌واوی گه‌لانی جیهانی‌ش هه‌ر به‌و شیوه‌ رزگار بوون و له‌ هه‌وه‌له‌وه‌ هه‌ر یه‌ک یا چه‌ند که‌سیک خه‌مخۆریان بۆ کردووه‌ و بۆی وه‌خۆ که‌وتوون تا سه‌ره‌نجام راپه‌رین هه‌روا و گشتی بووه‌ رێگه‌ی خه‌باتیان پانتاوه‌ کراوه‌ و له‌ ئاکاما به‌ ئاوات و ئامانجی خۆیان گه‌یشتون.

به‌رێز! من به‌ هاوکاری و هاوڕێیه‌تی تۆ گه‌لیک قاییم و زۆریشم پێ خۆشه‌ و شانازیشت پێوه‌ ده‌که‌م و ئاماده‌شم له‌ پێناوی پارازنتی ئیسلام و رزگار کردنی کورد و کوردستان و سه‌ربه‌خۆیی و لاته‌که‌م هه‌رچی له‌ ده‌ستم بێت بیکه‌م و له‌ هه‌موو شتیکی خۆشم بگوزه‌رێم، چونکه‌ به‌راستی من بێر و باوه‌رم وایه‌ که‌:

نه‌وتی باباگورگوری چۆن ده‌چی بۆ پارێسی
ئاوری هه‌سه‌ره‌تۆمه‌ندی له‌ ده‌روونم دایێسی

جا تۆش وه‌ره‌ وه‌ک من بێر بکه‌وه‌ با به‌رگی دیلی و کۆیله‌تی فرێ ده‌ین. له‌و رێیه‌شدا له‌ هه‌یج سل مه‌که‌ و له‌ هه‌یج شتیکی مه‌ترسه‌. چونکه‌ ئێمه‌، که‌ له‌ سه‌ر رێی ره‌داین خوای گه‌وره‌مان پشتیوانه‌ و

خواشمان بەسە بۆ یاریکاری و ئیتر ئەویش خۆی باشتىن
يارمەتیدەرە (حسبنا الله و نعم الوكيل نعم المولى و نعم النصير)
جا لە دواییدا لە پەرودەگارى مەزن و بىھاوتا دەپارىتەووە و
دەفەرموئ: ئەى خۆى گەورە ئاخیرمان خیر بکە و دواییمان وەخیر
بگێرە. بەراستی تۆ ھەر خۆت بیسەر و بینەرى و چاک دەبیسى و
ئاگات لێە کە من چ دەلیم و دەشبینی و زۆر چاک دەزانى کە من چ
دەکەم بۆ گەل و ئایین و نیشتمانەکەم و خۆشت دەزانى کە من دەلم
چۆنە و چى تىدايە.

من زۆر چاک دەزانم، کە تۆ پیاویکی زانا و دانا و لىھاتووی و
زۆرم پى ناخۆشە ئەوھەموو زانیارى و لىھاتوویيەى تۆخەسار بى و
ھیچ کەس کە ئکى لى وەرنگرئ.

روون کردنه‌وه‌یه‌ک له سه‌ر ژێانی مه‌لا محمه‌د نه‌مینی بیژوه‌یی.

ئه‌و به‌پێژه که ناوی محمه‌د نه‌مین و ناوبانگی شیخه‌مینه زانایه‌کی گه‌وره و بلیمه‌تیکی هه‌لکه‌وتووی کورده‌واری و دلسۆزێکی نایینی پیرۆزی ئیسلام بو له ناوچه‌ی سه‌رده‌شت و له مه‌لبه‌ندی ئالان.

ئه‌و ئالانه‌ی که رازاوه به رهن و باخ و گول و گولزار و دار و دره‌خت و میوه‌جاتی جوراوجۆر وره‌نگاوپه‌نگه. ئالانیش وه‌ک هه‌موو مه‌لبه‌نده‌کانی دیکه‌ی سه‌رده‌شتی مه‌لبه‌ندیکی گه‌لیک خۆش ئاووه‌ه‌وای خاوه‌ن دار و دره‌خت و رهن و باخ و بیستان ولپه‌وا و ته‌نانه‌ت نیو جه‌نگه‌له‌کانیشی هه‌ر پره له میوه‌ی سروشتی و مه‌گه‌ر له جستانیدا ده‌نا له هه‌یج وه‌رزیکێ ساڵدا شاخ و کێوه‌کانی بی‌میوه‌ی جوراوجۆر نیه. ئالان ناوچه‌یه‌کی نه‌گه‌رم و نه‌ساردی مام‌ناوه‌ندییه که له دامینی کێوه‌کانی هۆملی ٢١٣٠ متری و له‌کله‌کی ٢٣٤٢ متری و زه‌رتک دا له سه‌ر لی‌وای جۆمی به‌ناوبانگی که‌لۆی واتا زاب صغیر هه‌لکه‌وتوه.

سروشتی ئه‌و مه‌لبه‌نده وه‌هایه که خوای گه‌وره زۆر خۆش ئاو و هه‌وای ساز کردووه و هه‌ر چه‌نده زه‌وی وزاریشی زۆر که‌مه، به‌لام زۆر پر پیت و به‌ره‌که‌ت و خاوه‌ن ئاو و کانی‌وای سارد و خۆشه و خه‌لکیکی زۆر باش و موس‌لمان و کورد و به‌شه‌ره‌فی تیدایه، هه‌رچه‌نده زۆر به‌که‌می که‌ک له ئاوی چۆمی که‌لۆی وه‌رده‌گرێ به‌لام زۆربه‌ی خاکه‌که‌ی به‌راوه و تری و میوژه ره‌شه‌ی ئالان له ته‌واوی کوردستاندا به‌نیوبانگن و هه‌نارو هه‌رمیی زۆر و جوراوجۆری هه‌یه.

فەزگە و ناوەندی ئەو مەلبەندە گوندیکی گەورەییە بە نیۆی بیژووی
 کە زۆر کۆنە و لە داوینی کۆی ھۆمل ھەلکەوتوو و منیش خۆم لە
 ساڵی ١٣٥٢ھ ماوەیەک لەو گوندەم خۆیندوو لە خزمەت مامۆستا
 مەلا رەئوفی نەقشبەندی کە نەوێ خۆی مامۆستا مەلا محەمەدی
 بیژوویە. ئەو کاتی ھێشتا شوینەواری حوجرە و مزگەوتەکانی
 چاخی مەلا محەمەدەمین ھەر مابوو بەتایبەتی مزگەوتەکە کە
 لاشەیی دوو یاری فیداکاری پیغەمبەر (تیدا نیژاوە دەستی
 لیندرا بوو. جا من ھەر جستانی ئەو ساڵە لە لایەن ساواکەو بە
 تاوینی کوردایەتی دەستگیر کرا و تووشی گەلیک ئازار و
 ئەشکەنجە بووم و دوای ساڵیک زیندانی، کە ئازاد کرا نەچوومەو
 وئ.

مەلا محەمەد ئەمین کۆری بەرپۆزە مەلا ئەحمەدی سەرایی ولە
 دەرووبەری ساڵی ١٢٧٧ک. لە بایک بوو ولە گەلیک لە ناوچەکانی
 کوردستان و شار و دێیەکانی ئەو ولاتە خۆیندوو و بۆ خۆیندن
 لیان ماوەتەو و سەرەنجام لە گوندی بیارە لە خزمەت زانای
 بەرپۆز مەلا عەبدولقادی کانی، کە بوودی ودمی مەلایەتی
 وەرگرتوو و ئیتر بە دەستووری مامۆستای خۆی گەراوەتەو بۆ
 گوندی بیژووی و بۆتە مەلا و دەستی کردوو بە راگەیانندی ئایینی
 پیرۆزی ئیسلام و وانەویژی و ئیتر گەلیکی مەلای باش
 پیگەیان دوون.

ئەو مەلا گەورە ھەرگیز کاتی خۆی بەفیرۆ نەداوە و ھەمیشە ھەر
 خەریک بوو. کاتی خۆی بە چەند بەش دابەش کردوو بەشیکی بۆ
 موتالا و پەرتووکی خۆیندەو و بەشیکی بەتایبەتی بۆ قورئان
 خۆیندن و بەشیکی بۆ وانەویژی و راھینانی فەقیکان و بەشیکی بۆ
 راگەشتن بە کاروباری خەلک و کەمیکیش بۆ حەسانەوێ خۆی

دانا بوو. ئەو خوا لى خۇشبى پىلويكى گەلىك زانا و دانا و بەرپىز و پىزگر لە ميوان و رىبوار و مشەختان بوو.

ئەو دوو كۆپى ھەبوون كە ھەردوو كىيانى كىردۆتە مەلا و بۆ مەلایەتى پىسى خويندوون و مەلا مەھمەد و مەلا مەھموود ھەردوو كىيان لە پىش باوكياندا كۆچى دواييان كىردوو و خودى مەلا مەھمەد ئەمىنىش دواى يەك سەد و پىنج سالى ژيانى پى لە خەبات و شانازى لە سالى ١٣٨٠ ك. كۆچى دوايى كىردوو و ھەر لە گوندى بىژوي ئەسپاردەى خاكى پاكى كوردستان كراو.

گەورە ترين بەلگە لەسەر ئەو ھى كە ئەو بەرپىزە زانايەكى زۆر مەزن و بلىمە تىكى ھەلگەوتوو بوو ئەو ھى كە گەورە ترين و ھۆشيار ترين مەلای كوردەوارى واتا جەنابى مامۆستاي گەورەى كۆيى لە چاو ئەو ھەموو مەلایانە لەو پىرا داواى يارمەتى و ھاوكارى لى كىردوو و بۆ چارەى دەردى گرانى گەلە ھەژارە كەى وىستوو ھىتى دەستى وە دەستى بدات و ھاوبىرى و ھاودەردى لە گەل بكات.

مامۆستاي كۆيى زۆر چاكى تىپرا دىتوو و بە راشكاوى پىسى گوتوو ھەر لە كۆنەو مەلەبەندەكانى كۆيە و ئالان جىگەى پىلوي گەورە گەورە و زانا و بلىمەت و ھەلگەوتوو بوون، بۆ نموونە چەندىن زانا و داناي وەك ابن الحاج سىنحوەيى، مەلا عەبدوللای بىتووشى مەلای بەركۆيى و حاجى مەلا قاسرى كۆيىيان لى ھەلگەوتوو و ئىدى ئەوان لە چاخى خۆياندا ئەركى خۆيان بە رىژەى خۆيان و چاخى خۆيان بەجى ھىناو و رۆيشتون و رابردوون. بەلام دەبى ئىمە ئەو ھى بزانىن كە لەو گەپ و چەرخ و سوورپانەى رۆژگاردا ئىستا نۆرە گەپو ھىتە سەر من و تۆ كەوايە ھەستە و رامەمىنە و وەرە مەيدانى خەبات و تىكۆشان و با وىكرا كارىك بۆ ئەو گەلە چەوساوە لىقەوماوە مان بکەين و بە ھەر

لەو نێک بێ کوردستانە دابەش کراوە کەمان کەوا داگیرکەرانی خەریکن قووتی دەدەن رزگار بکەین و ئایینیشمان هەر لە خەتەردایە و بە تەنیاش کاریک ناکرێ دەبا ئێمە دەستمان وە دەستی یەک بدەین.

بە ئێ مامۆستای گەورە بەو پیاووە بەرپێزە دەفەر موو: چ بکەم و بلێم چی؟ ئاخر بە هەموو مەلایەک هەر دەلێن مەلا و بە هەموو شخێکیش دەلێن شیخ. و شیخ وشەیی هاوبەش و هاواتا وەک مەلا و شیخ و شیر و.. بنگەیی خەراپی و تۆری راوچیانی و دەتوانن نیچیریان پێ بگرن! کۆلکە مەلا و کۆلکە شیخان ژیان و ئایینی کە لە کەمانیان تالان کردووە و بۆ دژمانیان چاوی خەلکی کوردیان بەستووە. جا تۆش هەرچەندە نێوبانگی شیخەتیت لەسەرە بەلام بێ گومان تۆ لەو جۆرە شیخە چاوە بەستانە نیت تۆ زانای و ئەوەش هەرگیز لە شان و باهووی زانایان ناوەشیتەووە. من لە کۆیە خەریکی گوتنەووی وانەیی زانایان و راگەیانندی ئایینی ئیسلام و نووسین و پەند و ئامۆژگاریم، ئەدی تۆ چ دەکەیی؟ ئایا تۆش چاوە لە من دەکەیی یان نا؟

جا گرینگ لێرەدا ئەوەیە کە مامۆستا محەمەد ئەمین نیوی شیخەتی و هەواداری لە شیخ زیا ئەدینیشی لەسەر بوو و ئەو دەورانەش دەورانی شیخ بازاری بوو و جگە لە مەلایەکی وەک مەلای کۆیە کەس نەیتوانیوە لە ئاقاریاندا بێت و مەلای گەورەش هەمیشە هەر خەریکی پەیدا کردنی هاوکاریکی تیگەیشتوو و بێگەیشتوو بوو و نامەیی رەسمیشی لەو بارەووە بۆ ئەو بەرپێزە نووسیوە نیشانەیی چاکی و پاکی و تیگەیشتویی و بێگەیشتویی ئەو خاوەن رێزە بوو.

من هیچ گومانم لەوەدا نییە کە ئەویش بە لەو نێک و لامی مامۆستای داووتەووە بەلام بە داخووە دوای خۆیان بەرچاوە تەنگان و نیان کردووە و نەیان هێشتوووە کە خەلک کەلکی لێ وەرگرن.

نامه‌ی مهلای کوویه بو مهلا محهمه‌ده‌مینی بیژوی

بسم الله الرحمن الرحيم

ئهی شه‌خسی شه‌ریف و عالم و ژیر
 ئهی ئه‌و که‌سه‌ی جی‌یه پی‌ی بلیم پیر
 شیخانی که هه‌ن له نی‌و ولات‌ا
 سه‌رجه‌م هه‌موو بوونه‌قوتبی ده‌س‌گیر^١
 تۆ بو که‌مال و هی وان له که‌مال
 فه‌رقی فه‌ریه له لای خاوه‌ن پیر
 که‌ماله‌هه‌ده‌ف له خ‌زمه‌ت ئه‌وان
 که‌ماله‌هی تۆش به‌دین و ته‌گی‌یر^٢

١. واته شیخه‌کان که‌وا بلاون له ناو هه‌ریمی کورده‌واریدا هه‌موویان ده‌سگیرن به‌لام
 ئه‌و ده‌سبیر و مووته شیخانه‌ ده‌ستت ئه‌گرن و ئه‌بنه له‌مپه‌ر له که‌سپی که‌مال و تۆش
 ده‌ستیان ده‌گری و هاوکارییان ئه‌که‌ی و هانیان ئه‌ده‌ی بو که‌سپی که‌مال. به‌قه‌ولی
 شاعیری فارسی:

خال محبوبان سیاه و دانه فلفل سیاه هر دو جان‌سوزند اما این کجا و آن کجا
 یان به‌قه‌ولی شاعیری کوردی:
 که‌ ده‌یگوت پیرم و من ده‌ستگیرم له لام وا بوو له به‌ر جه‌هل و نه‌زانی
 که‌ پیر بووم تیگه‌بیشتم ده‌ستی گرتم له که‌سب و کار و ته‌حسیلی مه‌عانی

٢. له به‌ینی که‌مال و که‌مال له نیوه‌ شیعری ئه‌وه‌ل و دووه‌مدا فه‌ننی جیناس هه‌یه و
 وشه‌ی ئه‌وه‌ل سووره‌ککه‌به‌ واته چونکه‌ مال و سامان و مادیات هه‌ده‌ف و ئامانجی ئه‌و
 گرۆه‌یه که‌وا ئه‌خولیته‌وه و خه‌لیفه‌سازی و ئاوربازی ئه‌که‌ن و هه‌ده‌ف و مه‌به‌ستی تۆش
 ته‌وجیه‌ کردنی خه‌لکه‌ به‌ره‌و که‌مال و به‌رزی سروشت.

جا کوردی هه‌زار خامه و خه‌م باره
 نازانی کامه شیره و خامه‌ی شیر^١
 به شیر که‌وتوونه سه‌ر و گوپلاکی
 له جیی چه‌می شیر که‌ فه‌رمووی به‌شیر
 شیر ی بورن‌ده و شیر ی دورن‌ده
 شوکری پی ئه‌که‌ن له جیی چه‌می شیر
 ئه‌ی شیخی ئه‌مین ئۆی شیخی ئه‌مین
 ئۆ له قسه‌م حالێ، نه‌ک گه‌لی فه‌قی‌ر^٢

^١ - جا با ده‌داته‌وه سه‌ر گه‌ل و هۆزی بی‌هیز و ئه‌لێ له‌به‌ر ئه‌مه‌ی بیسه‌واد و نه‌خوینده‌واره و خامه و خاوو و که‌م ته‌جره‌به‌یه هه‌رێ له برێ ناکاته‌وه و فه‌رقی به شیر ی تیغ ناکا له‌گه‌ل شیر ی نۆشین ده‌س ئه‌داته شیر بازی و خۆی پی موسله ئه‌کات و ئه‌پیتته نایش‌نامه بۆ خه‌لک لای وایه ئه‌و شیره هه‌مان (لبننا ساغنا للشاربین)ه.
 خامه‌ی شیر واته سه‌رشیر. له به‌ینی خامه به مانا خاو و ده‌سته‌ستان و خامه‌ی شیردا جیناس هه‌یه که‌ ئامازه ئه‌کا بۆ شیعه‌که‌ی مه‌وله‌وی:

گرچه باشد در نوشتن شیر شیر	کار پاکان را قیاس از خود مگیر
وان یکی شیر است و مردم می‌خورد	کان یکی شیر است و مردم می‌برد
وین دگر در بادیه مردم خورد	وان دگر در بادیه مردم درد

بادیه دوو مانای هه‌یه به‌ک چۆل و بیابان واته شیر ی حه‌یوان که‌ له‌وی ئه‌و پیاوی ئه‌خوا. بادیه‌ی تر به مانا کاسه و قاپ و قاچاغ که‌ شیر حیه‌وان له‌ورا مه‌ردم به نۆشی ئه‌که‌ن. شیریش سی مانای بۆ گو تراون: ١- شیر معادل سیف ٢- شیر به مانا اسد ٣- شیر به مانا لبن.

^٢ - له به‌ینی به‌شیر له ئه‌وو له‌ی شیر و ئاخری شیعه‌که‌دا جیناسی ته‌رکیب هه‌یه پیتی ئه‌لێن موجه‌ننه‌ج، چونکه سه‌روینی شیعه‌که‌ به جیناس ته‌واو بووه. هه‌ی ئه‌وه‌لیان واته به شمشیر که‌وتۆته داپاچینی خۆی و هه‌له‌خاته‌وه و به‌م لام و لادا وینه‌ی مه‌ست پیتی وایه ئه‌و چۆمه‌نه‌ی حه‌زه‌تی به‌شیر و نه‌زیر باسیان لێوه ئه‌کا (فیها انهار من لبن و انهار من عسل مصفی) ئه‌م شیره ژه‌نگاو ییه‌ی که‌ وا زۆر به کاریکی جاونی ئه‌زانی و شوکری له سه‌ر

حالی به‌دحالی قه‌ومی بیچاره
 بده ته‌غییری قسه‌ت به ته‌ئیسیر^١
 بابم موخلیس بوو له بو شیخ عومه‌ر
 من موخلیسی تۆم بی زۆر و ته‌زویر
 چه‌بکه‌م چه بلیم له‌فزی موشته‌ره‌ک
 (ام الفساده) و پی‌ی ده‌گرن نیجیر^٢
 به کۆلکه شیخ و به کۆلکه مه‌لا
 دین و زینی گه‌ل تالانه و ته‌سیر
 مه‌لبه‌ندی تالان مه‌لبه‌ندی کۆیه
 هه‌ر له کۆنه‌وه به بی کیشه و گیر
 (دار العلم) بوون جیی بووژانه‌وه
 بی‌شهی رۆله‌ی دین عه‌لامه‌ی و نحیرد
 ئیستاش و ناوۆره له ده‌وره‌ی زه‌مان
 هاته سه‌ر تو و من به ته‌میری ته‌قدیر

ته‌کا نازانی فه‌رقی هه‌یه شیریی مه‌عووم ده‌بی شه‌کری تیکه‌ی و بینۆشی = لیس مشتری
 الافلاک کمشتری الاملاک

١. له وشه‌ی حالدا جیناس هه‌یه. هه‌رچی سمیل سوور بوو هه‌مزاغا نییه به‌ینی ئەم دوو شیره‌ عاسمان و ریسمانه

٢. واته له کۆنه‌وه مه‌سه‌له‌یه‌که ته‌لین له‌فزی موشته‌ره‌ک ماکی فه‌ساده هۆی هه‌له و به سه‌هوو چوونه من که غه‌یبه‌ت و مه‌زه‌مه‌تی شیخ و ده‌رویش ته‌که‌م و نه‌و که‌ر بازارییی ته‌و که‌ره گه‌له ناویانه‌ته‌وه، به ناوی دین و شه‌ریعه‌ت و ته‌ریقه‌ت ده‌رخواردی

خه‌لکی عه‌وامی ته‌ده‌ن فه‌رقی زۆر زۆره له‌گه‌ل ری و ریبازی پاک‌بازان

سگ آخر که باشد که خوانش نیند بفرمای تا استخوانش دهند

به داخه‌وه ته‌ریقه‌ت و عیرفانیان کردۆته داو، تا بازی مه‌ل و مه‌ردمی بیچاره تیکه‌ون و ته‌وان سفه‌ریان ره‌نگین بیی و کاریشیان به سه‌ر مه‌سه‌له‌ک و نه‌مانی دینه‌وه نییه. (ضعف الطالب و المطلوب)

که اقتباس کنند گفتگوی درویشان

بس مزور و صوفی نمای ازرق پوش

که پر کنند شکم ز خوان و نعمت ایشان

به زرق و دلق خلق را فریب دهند

یا شیخ من لێره له جیات دەرویشی
 کارم ارشاده و تەدریسە و تەقریر
 دەرسی عولەمنا و ئەندەرزى عەوام
 خەو و خووم بوۆتە نووسین و تەحریر
 بە لەفزی کوردی شیرینی بی گەرد
 نیازم وایە دەس کەم بە تەفسیر^١
 بکە هیممەتی مۆنکیر نیم بوۆ تۆ
 مۆنکیرم لە بوۆ مۆنکیر و نەکیـر

١. وا دیاره ئەم نامەیه له سەر دەمی دەس پێ کردنی بووه بە تەفسیری کوردییە کە ی
 ویستووینەتی له گەل مزگینتی مەشۆهەرەتیشی له گەل بکا ئەو دەمە تەفسیر بە کوردی باو
 نەبووه تەنانهت بە کئی ئایەتییکی له ناو میسالی پەرتوو کە عیلمییەکانا بوۆ فەقیته کئی مانا
 بکردایەوه ئەیانگوت کارینکی چەوت و خەراپە و نیزیکە له کوفر و وەرگەران. جا دەفەر مۆی
 لەم کارە خێره دا دو عای سەرکەوت و دەسکەوتم بوۆ بکە من ئاقیدە ی باشم بە تۆیە کە
 عالمی عاملی ئەفەر مئی من موعتە قیدم بە پیاوانی ئەهل ئەم کارە وه کوو سەله فی سألحین
 کە رویشتون خویان و راهو و رهوشیان گشت پاک و خاوین بووه و ئەهلی مەعرەفەت
 بوون مەعرووف بوون بە ئەهلی عیرفان و مەعاریف منیش (آمری بالمعروف و ناهی عن
 المنکر) و مۆنکری مۆنکەراتم کە ئە وین مایە و پایە و کەس نەناس و خوا نەناسانە واتە
 منکر و نەکرە و مجهول الحالن خستووینانە تە ناو گەل و خەلکی کوردەوارییان پئی
 هەلئە خەلەتینن و بە کەشف و کەرەمەت و تەریقەتیان بە ناو عالەمدا بلآو کردۆتەوه و
 پێیان ئەسەلمینن ئەو کۆلکە شیخ و کۆلکە مەلایانە بوونە سەرەتانی گەل عەمەلیان له سەر
 خەلک هەر ئەخذ و جەررە و خەلکیش رهوانە ئەکەن بوۆ سەر مەسیری اسفل السافلین واتە
 هەرگیز عاملی رافعه نین.

بوۆ سەر بەرزى خەلک تیناکۆشن هەر عاملی خافض و جارن و خەفضی خەلک ئەکەن
 بوۆ دۆزەخ جەرری مال ئەکەن بوۆ گێرفانیان کە ئەویش وینە ی دۆزەخ له کاتی پرسیار بە
 (هل امتلئت) ولامە کە ی هەر (هل من مزید) بە هیچ پێ نایی بازئ پێیان وایە جەنایی
 مەلای مۆنکیر، عەزابی قەبر و گۆرەوشار و سوئالی مەلە کەینە هەر بە هەوای ئەم شیعرە،
 بەلام وه کوو گوتمان گرشمە یە بوۆ ئایەتی (کنتم خیر امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف و
 تنهون عن المنکر) مەبەس لەو مۆنکەر و نەکیـرە وا دەرئە کەوئ فرشتە ی قەبر نەین (والله
 اعلم)

ئەو مـــــــونکەراتهی ئەو نەکیـــــــرانه
 دوور لە مەعاریف دڵ رەش وەکوو قیــــر
 دەیکەن کە هەمبــــووی لە زیددی دیکــــنه
 تــــۆ خــــۆت دەزانــــی ئەــــی مەردی بەســــیر
 شــــیخی وە ک کۆلــــک مەلای بــــی کەلــــک
 بانگ ئەکەن لە خەلــــک بــــۆ (بئس المصیر)
 هــــفیقی ئەمــــین ئەشــــئ بــــۆ تەریق
 وە ک خــــزر و مووسا جا مەبە دــــلگیر
 ئەگەر مەیلــــت بــــئ مەیلــــم بە تیکــــنه
 لە یلی بــــئ مەیل ئەبە خــــش زنجیر
 ئەنــــازم پــــیت و دوعا ئەخــــوازم
 (حسبنا الله و نعم النصیر)
 ربنا ارزقنا حسن الختام
 انک انت السميع البصیر

١ - نامازە ئەکا بە وشە ی ئەمین بە دوو مانا ١- واتە شێخەمین ئەشئ بۆ رەفاقەتی تەریقە کە ئەلین الرفیق ئم الطریق ٢- مەبەست لە ئەمین پیاوی دروستکار و ئەمینە. ئیشارە ئەکاتە جەریانە کە ی حەزرتی خزر و مووسا کە گوتی (هل اتبعک علی ان تعلمنی مما علمت رشدا) ئەلئ ئەگەر لێم دــــلگیر نەبی وەکوو خدر ئەتۆ بــــئ سەبریم لەگەل نەکە ی و منیش سابر بــــم و مەیلــــم بە رفاقەتی تۆو هەیه بەو شەرتە ی تۆش مەیلــــت بــــئ و پیت باش و خۆش بــــئ دەنا بە تاقی تەنــــئ هەر مــــن حەز کەم و تۆ کە یفت لــــئ نەبــــئ ئەو ه ئەبیتە عەشقی یە ک تەرەفە و بــــئ ناکامە.

گر نە از جانب معشوق بود خود کششی کوشش عاشق بیچاره به جایی نرسد

نامەى میرزا ئەحمەدى ئەشكەيى بۆ خزمەت جەنابى مامۆستای

كۆيە

بسم الله الرحمن الرحيم

كەلامى میرزا ئەحمەدى ئەشكەيى نامەىيەكە بە سووپەتى شىعر ناردوویەتى بۆ لای مامۆستای كۆيى لەو غەزەلەدا زۆر جیناس و وردەكارى بە كار بردوو و تەنانەت مەلای كۆيى رەحمەتى خوای لى بى كۆ بە كۆ فەرموویەتى ئەم كابرايە یا هیچ نازانى یا هەموو شت ئەزانى، جا وا بۆ بیرەوهرى ئەودوو زاتە بە نموونەى ئەدەبى كوردى دەقى غەزەلەكەى نووسرایەو:

لە تاقيبى^١ حەقیقەتدا كەسى دانای ئەسـرارە
 لە ناحەق لا بە حەق مـولـحەق، حەقايق بـینە بـیدارە^٢
 لە واقفيە كە توفيقە بە وه قفى وه قفه مـهـوقـفـه
 قهـفـای قهـف قهـف بە قـافى قـوه دـهـوـوارە
 بە جە هدى حاصلی تحصیل و استحصال محصولی

١ - تاقيب: تاقي كردنەو، تەحقیق

٢ - لە ناحەق لا: واتە دووره لەو لامۆيى لى ئەكا ناچیتە كانالى بەتالەو بە حەق مولحەقە يانی مل راکیتشە بۆ حەق بە دل مورزەم بووه گەردنى بۆ دانەواندوو. مولحەق گەردن كەچە لە مولحەقى عەرەببیهو هاتوو حەقايق بینه ئیشارە بەو مەسەلە كەلامییه بە كە ئەفەرمى حەقايق الاشياء ثباتە واتە سۆفستایى نییه بیدارە بەخەبەرە نووستوو نییه خەبەردارە گرشمە ئەكاتە زۆر شت.

محصل حوصله‌ی حاصل به ئەصلی ما حاصل دیاره^١
 مدقق با له دار الفکری دق الباب دقت کا
 به ته‌دقیقی دقایق دهق ده‌زانی کۆبه‌ی ئه‌و شاره
 خه‌زینه نه‌قده نه‌قدینه‌ی نقووداتی نه‌قی زاتی
 مه‌لا مه‌وسوم و مه‌رسومی له‌سه‌ر ریتی فه‌خری موختاره
 به ته‌سدیقاتی سددیقی سه‌داقه‌ت موسه‌ددیقی سیدقه
 خیتابی خوتبه‌ی خه‌تتایی خیتابی ئه‌میری غه‌ففاره
 که‌زی نووره‌ینه‌ی چاوه‌ی نوور ئه‌وه‌ی چاوی له‌به‌ر چاوه
 حیاتی بۆ حیاتی حی پر و یه‌حیای حیای داره^٢
 له‌عیلمی حه‌زره‌تی عه‌لیه‌ی ولایاتی به‌مه‌علوومی
 شه‌رایع شارعه‌ی و مه‌شره‌ع شه‌رووعی روژی ئه‌ته‌اره^٣
 ئه‌ئیممه‌ی ئه‌ربه‌عه‌ی هه‌ر یه‌ک له‌سه‌ر روبعی که‌ ئوستادن

١. به‌کۆشش و خه‌باتی که‌ هه‌یبوو له‌ پیناو ته‌حسیلی علووم و به‌ هۆی داوته‌له‌بی بۆ
 حسوولی مه‌حسوول و ئاوات ئه‌و موحه‌سیله‌ شاگرده‌ حه‌وسه‌له‌ی هه‌بووه‌ به‌ ده‌ستاوه‌رده‌که‌ی
 که‌ ده‌سکه‌وتی ئه‌وه‌ له‌م هه‌ول و ته‌قه‌للایه‌دا دیاره.
٢. که‌ عثمان ذی‌النورین سه‌رچاوه‌ی نووره‌ ئه‌م چاوه‌ خانووی حه‌یا و زانسته‌ی له‌ به‌ر
 چاوه‌ حیاط کۆشک و حصاری بۆ ژینه‌وه‌ حه‌ی قه‌وم و قه‌بیله‌ی خۆی پر هه‌موو وه‌خت
 جیتی کردنه‌وه‌ی ئاوانه‌ وه‌کوو یحیی کورپی زکریا به‌ حه‌یا و هه‌بیه‌ته‌ وسیدا و حصورا
٣. عیلمی ئیجازده‌ر ئه‌چیته‌وه‌ سه‌ر عه‌لی به‌ مه‌علوومی بۆ شه‌ریعه‌ت وینه‌ی شارعه‌
 ریناز واز که‌ خه‌یابانی پێ ئه‌لێن وه‌کوو مه‌شره‌عه‌ سه‌رچاوه‌یه‌ که‌ ئاوی لێ ئه‌خونه‌وه‌ روژی
 پاکی بۆ تلووع له‌ کن ئه‌وه‌ ده‌س پێ ده‌کا.

(به‌لام من هیچ گومانم له‌وه‌دا نییه‌ که‌ ئه‌وه‌ش هه‌ر نه‌خشه‌یه‌ که‌ بۆ گه‌وره‌تر نیشان
 دانی هه‌نته‌شی عه‌لی له‌ یاره‌کانی دیکه‌ی پیتغه‌مه‌ر^١ که‌ دیاره‌ ئه‌وه‌ش زۆر مه‌به‌ستی گه‌وره‌
 گه‌وره‌ی له‌بندایه‌. ده‌بی ئه‌وه‌ش بزانی که‌ له‌ نیو یارانی پیتغه‌مه‌ردا گه‌لیک پیاوی وا هه‌بوو
 که‌ لانیکه‌م وه‌ک وی هاتۆته‌وه‌ بۆ نمونه‌ عه‌بدوللای کورپی عه‌بیاس یه‌که‌م رافه‌ده‌ری
 قورنانه‌که‌ وایه‌ بێ گومان ئیجازه‌نامه‌کانی ولاتی کورده‌واری له‌ رووی نه‌خشه‌ براونه‌ته‌وه‌ سه‌ر
 عه‌لی. / گورزی).

وه‌لیعه‌هدی هه‌موویانه‌ محمه‌د یاری هه‌ر چواره^١
 له‌ که‌رکوکۆ وه‌کوو کۆ هه‌ر له‌ کۆ ناکۆن له‌ کن ئیوه
 که‌وا کۆی کۆیی تووکن کن مه‌کان و کانی ئەدواره^٢
 جه‌لیزاده‌ جه‌لی جیلی مه‌جال و هه‌م ئەجه‌للی جیلی تۆ
 مه‌جه‌للای جلوه‌یان جی کرد له‌ جۆگه‌ی ئەو جلوه‌داره^٣
 به‌حوکمی عیلم و حیلیم و سه‌بر و شوکر تۆوه‌ سه‌ربه‌رزین
 وه‌ ئیلا جاهلی وه‌ک ئەشکه‌یی گومرایه‌ بیچاره
 ئیلاهی تا له‌ دنیا عمر و زه‌یدئ بی، سه‌لامه‌ت بی
 ئەبوو مه‌سه‌وود ئیبنولحاج که‌ بۆ دین سه‌رجه‌می کاره
 جه‌ساره‌ت بوو که‌ من کردم به‌ کوردی وا له‌ سویت مردم
 نه‌فامی بوو له‌ ده‌ستم چوو قسوورم عه‌فوه‌ ئەمجاره
 چ بیژئ ئەشکی ئەشکی کورته‌ ئەشکی خۆی ئەبی بریژئ
 ئەگه‌ر ماوم له‌ گه‌رماوم به‌ گه‌رم ئاوی سه‌ره‌و خواره^٤

١ - چوار ئیمامه‌کان بۆ گوته‌وه‌ی ده‌رسی روبعی موجیب و موقه‌نته‌ر که‌وا زۆر سه‌ختن
 له‌ سه‌ر پشتی ئەرز روبعی مه‌سکوون ئوستادی ئەون که‌ جی‌نشینی هه‌موانه‌ و یاری هه‌ر
 چواره‌.

٢ - له‌ شاری که‌رکوک وه‌کوو ئەستیره‌ی کۆ (په‌روین) هه‌ر له‌ قه‌دیمه‌وه‌ بۆ فیر بوونی
 دین و دنیا جه‌م ئەبن له‌ کن تۆ له‌ کاتیگا که‌وا کووچه‌ی شای کۆ هه‌موو کون و که‌له‌به‌ری
 مه‌کان و مه‌عه‌دنو سه‌رچاوه‌ی نوور و به‌ره‌که‌ته‌.

٣ - ئەی جه‌لیزاده‌ جلی باپیره‌ت و شیخی جیلی چه‌زره‌تی غه‌وس له‌ بۆ مه‌یدانی
 نه‌ته‌وه‌ی جیلی تۆ رۆژنامه‌کانیان جلوه‌یی دا که‌ نۆی (جلوه‌) بوو که‌ سه‌رچاوه‌که‌ی هه‌لئه‌گیترا
 له‌ رووی نوسین. سه‌رمه‌قاله‌که‌ی به‌ پیتووسی تۆ که‌ جیلوه‌ی زاینی و ماره‌فت له‌ مست
 تۆدایه‌.

٤ - ئەشکی ئەوه‌ل ئیشاره‌ به‌ نازناوی خۆیه‌تی ئەشکی دوایی به‌ مانا په‌ل و قاج و قول
 و ئەشکی سیتیهم و اتا فرمیتسکی خه‌م و په‌زاره‌ ئەلی ئەریژم فرمیتسکی گه‌رم هه‌تا ماوم =
 ئەگه‌ر ماوم له‌ گه‌رماوم . واته‌ ئەو گونده‌ی که‌ لینی بووه‌ گه‌رماو بووه‌ که‌وا له‌به‌ر
 پیتووشه‌وه‌یه‌ به‌ گه‌رم‌ئاوی واته‌ به‌ ئاوی گه‌رمی فرمیتسکی که‌ له‌ چاوم سه‌ره‌و زێر

له نامه که ی ریزدار ئەشکه یی دا ههست و سۆزیکێ زۆر پاک و
خاوین ده بئیری ود یاره که له دل و دهر و نیکێ زور پاک و خاوین و بی
خهوش هه لقو لئیه و به لام به داخه وه که میکێ بولای پرو پوچ
پهرستی، یا که سپهرستی باو له وسهرده می دا بایداوه ته وه، که
رهنگه جه نابی مامۆستاش ئەگەر وه لامی نه دا بئیه وه هه ره له بهر
هیندی بوبی.

دهقى ئىجازەنامەى مهلاى كۆيه بۆ مهلا سهعدى قه لادزهى

دهقى ئىجازەنامەى جەنابى مهلاى كۆيه مه شهوور به مهلاى
گه و ره مهلا محمه مد بن الحاج ابومسعود بۆ جەنابى ابوالفضائل
رکن الدين حاجى مامؤستا مهلا سهعدى كۆيى قه لادزهى رحمهما
الله:

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الفالق الحب و النوى خالق الانسان و ما له من
المدارك و القري، العالم بما ابرزه و ما اضمره و ما نوى، فان
تجهر بالقول فانه يعلم السر و الخفى، القدير الذي استوى له ملك
السموات و الارض و ما بينهما و ما تحت الثرى، هو الاول و الآخر
و الباطن و الظاهر منه المبدء و اليه المنتهي الهادي، من سلك
منهاج الشريعة الى حقيقة الطبيعة، حتى بلغ الغاية القصوى هو
الخالق الرازق الدليل المرشد القريب المجيب السميع البصير
المدير المقدر البارئ المصور له الاسماء الحسنى فسحبنا الله و
كفى

و الصلوة على صاحب الرسالة و محدد جهات العدالة، المبعوث
بالكتاب و الميزان مفسر آيات الاكوان بآيات القرآن، نبي الحكماء و
حكيم الانبياء، طب الارواح و دوائها و عافية الاشباح و شفائها. نور
حديقة الوجود و نور حديقة الشهود، الامام المعصوم و المعلم
المعلوم سيد البشر السعيد الاكبر و البدر الاتم و النير الاعظم فخر

الانام و واضع الاحكام و العضد الاقوي معدن الصدق و الصفا سيدنا و سندا محمد المصطفى صلى الله عليه و على آله الاذكياء و اصحابه الازكياء و التابعين لسنته و القائمين بنصرته و الحافظين لملته و الحارسين لامته و الناشرين لدعوته و الراوين لآخباره و الناقلين لآثاره و على كل من به اقتدي و اهتدي و اليه سمي و ثمي صلوة ارق من النسيم، و احلى من العسل المصفي.

اما بعد فيقول افقر الوري محمد بن عبدالله الجلي ما ذل قوم و العلم فيهم عزيز و ما عز قوم و العلم فيهم ذليل. هذا عيان لا حاجة الي دليل فعليكم بالعلم و احترامه لتبتغوا نروة المحمد و سنامه و اقتبسوا من نوره ليخرجكم من الظلمات و يفتح لكم ابواب السموات و ينجيكم من غياهب الاوهام و الخيالات.

العلم كرامة فوق الكرامات. بالعلم يمتاز الحق عن الباطل و يعلم الممكن عن المستحيل علما يعرف به احوال المواليد و به يسخر و يخسر الهواء و يلان الحديد علما ينفع البشر في الدنيا و المحشر و لله الشكر توجه في هذا العصر جمع الطلاب نحو خلاصة الحقائق و الب الالباب لا يشغلهم تصريف السيارات عن دقائق الاشارات و لا يعمهم المباني عن المعاني و المبادئ عن المقاصد و المواقف عن المشاهد و من جملتهم ابوالفضائل ركن الدين الملا محمد سعدالدين ابن سليمان الكويي ثم الپشدري وفقه الله لما يحبه و يرضاه و اعانه علي التدريس و اغناه فانا راض من نفسه و لازم درسنا و اخذ منا علوما، فاجزنا له تدريس العلوم العالية و نشر الفوائد من الفنون الغالية كما اجازني والدي و استاذني و سيدي و سندي و مولاي ابو محمد جمال الدين جليزاده الحاج ملاعبدالله افندي باجازته عن والده الامجد جليزاده ضياءالدين الحاج محمد اسعد باجازته العالم الرباني عبدالرحمن افندي الروزبهاني عن صبغة الله

الماورنی عن والده مصطفى افندي الزادي عن صبغة الله افندي الصفوي الحسين آبادي عن والده ابراهيم بن حيدر عن والده حيدر بن احمد عن والده احمد بن حيدر عن والده حيدر الاول عن مولانا زين الدين الكردي البلاتي عن نصر الله الجلاي عن ميرزاجان عنو خواجه جمال الدين محمود الشيرازي عن محمد بن اسعد الصديقي الدواني عن والده اسعد الصديقي الدواني عن السيد علي الجرجني عن مبارك شاه البخاري عن القطب الرازي عن العلامة الشيرازي عن الكاتب القزويني عن فخرالدين عن والده ضياءالدين عمر عن الشيخ سلمان نصرالدين الانصاري عن الامام الحرمين عبدالملك ابي المعالي عن ابي طالب المكي عن ابي عثمان المغربي عن ابي عمرو الزجاج عن ابي القاسم الجنيد البغدادي عن خاله الشيخ السري السقطي عن معروف الكرخي عن الامام علي الرضا عن والده الامام موسي الكاظم عن والده الامام جعفر الصادق عن والده الامام محمد باقر عن والده الامام زين العابدين عن والده الامام حسين سيد الشهداء عن والده مظهر الغرائب و العجائب النجم الثاقب علي بن ابي طالب كرم الله وجهه و رضي الله عنه حضرة منبع صدق الوجود معدن الصدق و الصفا سيدنا ابي القاسم محمد المصطفى عليه ازكي الصلوة و انماها عن طاوس ملائكة المقربين مولانا جبرئيل الامين عن الملك القدوس السلام المؤمن المهيمن العزيز

١ - زور شتی وا ههیه و بووه و دهبنی که کابرا له مندالی را فیری دهبنی و خووی پنده گری و له گه ل ههست و ویزدانی تیکه ل دهبنی جا وا هه لده که وئ، که نهو شته له راسته قینهش دووره، به لام کابرا تازه ناناگایانه یا ناگایانه دهیلنی و دهیکا و ئیتر گوئی لهوهی نییه و هه نا شهرسن دروسته یا نا؟ هه ر وهک نهو بردنهوه سهه ههتهشی عهلی (ره) هه موو ئیجازه نامه کانی کوردستان. من رام وایه که ماموستا ههه بیریشی لی نه کردوتهوه دهنا بن گومان بیریکی لی ده کردهوه و بیریکی بو ده کرد.

الجبار المتكبر الخالق الرازق البارئ المصور حضرة الله جل
جلاله و عم نواله و هو الذي تعالي علمه عن كسب و نظر فسبحان
الله و الحمد لله و لا اله إلا الله و الله اكبر.

اللهم اجعل هذه الايادي متصلة بحبلك المتين الذي لا يتقطع و
محصنة في حصنك الحصين لا يتصدع.

اللهم اجعل هذا العهد مقربا اليك و وسيلة لديك.

اللهم يا اكرم الكرماء اكرم العلم و العلماء و روج الشريعة
الغراء و آمننا من الفتن الفاضحة بجرمة النبي و بجرمة سورة
الفاتحة.

كتبت هذه لاجل قرّة عينا عبدالرؤوف اللهم وفقنا وفقه بجرمة
سيد المرسلين آمين.

له رۆژی شهممۆ ههشتی رهمه زانی سه نهی هه زار و سێ سه د و
حه فتا و هه وتی هه جری قه مه ری (٢٩/٣/١٩٥٨ میلادی)

باقی یادگاره له گه ل ارشاد العباد بۆم ره وانه کردی.

روون کردنەوویەکی لەسەر ژێانی

حاجی مەلای سەعدی کۆیی

مەلای سەعد کۆیی کورپی مەلای سلێمان کورپی مەلای قادری کۆییە لە سەرەتای ھەزار و نۆسەدی زایەنیدا لە شارۆچکەیی کۆ ھاتۆتە دونیایە سەرەتای خۆیندنی لە مزگەوتەکانی کۆدا پێک ھیناوە و دوایی ھاتۆتە ناوچەیی پشدر بەشی زۆری لە لای مەلای ھەسەنی کورپی شیخ بیلال ھێرووییدا ماوەتەووە بۆ پلەیی دوایی چۆتە خزمەت مامووستای کۆ لە خزمەت ئەودا ئیجازەیی عیلمی وەرگرتوووە دوایی بۆ ماوەیی ھاتۆتەووە ولاتی پشدر بە دەرس و بەحس و گوتنەووە و نووسینەووە خەریک بوووە تا لە ئاکامی مامووستایەکی نمونە و خۆیندەواریکی شارەزای لی دەروس بوو.

دوایی دەستی لە مەلایەتی ھەنگرت و رووی کردە موغامەلە و ھاتە شاری قەلادزە بەلام لایەنی عیلمەکەیی بەرنەدا و ھەر بە موتالۆ و کۆشش لەو رێبازەدا بەشی زۆری وختی خۆی ئەبردە سەر یەکی بوو لە موریدانی شیخەمینی بیژوی و جەنابی مەلای کۆش لوتفیککی تاییبەتی لە گەلای ھەبوو، لە دیانەت و تەقوا و عیلم و شارەزایی ئەو یەکجار رازی بوو و ئەیفەرموو بە ھەق موجازی مەنە. ئیستاکەش مزگەوتی لە قەلادزێ بە ناوی مزگەوتی مەلای سەعدی ھەر ماوەتەووە و مەشھوورە ناوبراوە لە گەلای دنیایەکی لە عیلم و تەقوا و خزمەت بە ئیسلام و موسلمین لە ساڵی ١٩٧٨دا بەرەو مالی ئەبەدی گەرایەووە. یەکیک لە شاگردە نمونەکانی مامووستای کۆ رەحمەتیان لی بی کۆ بە کۆ.

ئهمه‌ی ئه‌و دیوه‌ش نمونه‌ی ئیجازه‌ نامه‌که‌یه‌تی که وه‌ختی
خۆی به‌ ناوی یادگار و ته‌زکار له‌سه‌ر داوا و ئیلحاحی خۆم بۆی
نوسویمه‌وه‌ منیش کردم به‌ دیاری بۆ برای زانا و خۆشه‌ویستم مه‌لا
حوسینی گورژی وفقه‌ الله‌ علی‌ مرضیه‌ و جعل‌ مستقبله‌ خیرا من
ماضیه‌.

عبدالرئوف

بیرورای جه‌نابی حاجی مه‌لا سه‌عدی له‌باره‌ی

مامۆستای گۆیه‌دا

فهرمووی جه‌نابی مه‌لا بۆی گێپرامه‌وه‌ جه‌لیک‌ و‌ا ریکه‌وت به‌ سو‌نگه‌ی کارێ که‌وا باوکم ناردمی بۆ که‌رکوک و‌ ئه‌ویش له‌گه‌ڵ حاجی شیخ‌ عه‌لی کورپی حاجی شیخ‌ عه‌بدوپه‌رحمان برای شیخ‌ ره‌زا زۆر نیوانی خۆش بوو. رایسپاردم که‌ له‌ که‌رکوک میوانی حاجی شیخ‌ عه‌لی بم و‌ نامه‌یه‌کیشی بۆ نووسی، منیش که‌ چووم بۆ و‌ی هێشتا واردی شار نه‌بوو بووم که‌ ئه‌و خه‌به‌ری زانیبوو که‌وا کورپی حاجی مه‌لا عه‌بدوڵلا دێ بۆ که‌رکوک و‌ له‌وێ میوان ده‌بی. کاتیکی نزیکی بوومه‌وه‌ له‌ ماله‌که‌یان دیتم شیخ‌ له‌ قاپیه‌ی ماله‌که‌ به‌ حاله‌تی ئاماده‌باش له‌گه‌ڵ جه‌ماعه‌تیک راوه‌ستاوه‌ بۆ پێشوازی و‌ ئیستیقبالی من. منیش به‌و شیوه‌ که‌وا گه‌جیک بووم و‌ ئه‌و هاوتای باوکمه‌ و‌ مامۆستایه‌کی پیر و‌ به‌سال‌چوووه‌ و‌ شه‌رم کرد و‌ زۆر باسی لێ بووردنیم کرد که‌ به‌و ته‌شریفاته‌ قاییل نیم.

خولاسه‌ به‌و ریز و‌ حورمه‌ته‌ واردی مه‌نزل بووین و‌ دانیشتم له‌ خزمه‌تیا و‌ تا ئیستا که‌ش من به‌ خزمه‌ت جه‌نابی شیخ‌ عه‌لی نه‌گه‌یشتبووم بۆ ماوه‌ی بی‌ده‌نگیم حاسل کرد گویم له‌ فه‌رمایشاتی ئه‌و راداشت دوایی فهرمووی ئه‌وه‌ بۆ قسه‌ ناکه‌ی گوتم ئه‌مه‌وێ که‌لک و‌هرگرم له‌ خزمه‌ت تۆدا و‌ پێم وایه‌ له‌ خزمه‌ت تۆدا که‌ (صدیق‌ الوالد عم‌ الوالد) که‌ له‌ جێی مامی منی بی‌ ئیجازه‌ حه‌قی و‌تووژیم نییه‌. فهرمووی نه‌خێر پێم خۆشه‌ قسه‌ بکه‌ین. فهرمووی منیش هه‌ر ئه‌و باسه‌ی که‌ تێیدا بوو جه‌نابی شیخ‌ ئیستینادی به‌ هه‌دیسیک‌ و‌ ئایه‌تیک‌ کردبوو هاته‌مه‌ سه‌ر ته‌حقیقی هه‌دیسه‌که‌ و‌

گوتم له بوخاریدا له فلان بابهدیدا ئه و هه دیسه ی گێراوه ته وه. ئه و
 فه رمووده یه ش راویه که ی فلانه له فلانی الی آخر الحدیث. جاری له
 پێشه وه حال ی روات و ژبان نامه ی ئه وانم بۆ باس کرد زۆر به
 گرینگی و به وردی دوا ی هاتمه سه ر ئایه ته که ی که ئیستینادی پی
 کردبوو له ویشا نه زه ری فه خری رازی و شیخی به یزاویم بۆ
 ته حلیک کرد که له ئاقار یه کتر هاتوون و هه ر یه که نه زه ری
 تایبه تیان هه یه ئه وسا نه زه ری خو شم به یان کرد و گوتم ئه وه ش
 قه ولی سالس رای منه شیخ ته حریرو ته عه جوبی کرد له م ئاگاهی و
 ته به حوره که من نیشانم دا. راست بۆوه ناوچاوانی ماچ کردم و
 گوتم شوکر که وا به چاوی خو م به گو یی خو م بۆم روون بۆوه که
 جه نابی حاجی مه لا وه جاحی روون و روشنه.

دهستی به ریشیدا هینا، جا فه رمووی ئه و چه نده که له و ی مامه وه
 عوله ما و ئه عیانی که رکوک ی ده عوه ت ئه کردن ئه هاتن منیش له گه ل
 هه مووان به زبانی خو یان ئه دوام ئه و چه نده، که له و ی مامه وه له
 خزمه ت شیخا به کۆریکی علمی و ئه ده بی و خو شی و شوخی به ریوه
 چوو.

ته نانه ت که گه رامه وه شیخ بۆ به دره قه که زیاتر له
 ئیستیقباله که ته شریفی هینا واته تا قاپی هاتبوو بۆ ئیستیقبال،
 به لام بۆ به دره قه تا ئینتیهای گه ره ک له و ی که دهستم ماچ کرد
 عه رزم کرد من ئه وه نده ی له قاپیه که را به ولاره دلم پیی خو شه
 چونکه ئه ه ی به مالی خو م ئه زانم ئه وه ی تا قاپی ته شریفه ت هینابوو
 ئه وه له سۆنگه ی باوکه وه یه منیش له وانهم که ئه لیم:

انا بن نفس و کنیتی ادبی من عجم کنت او من العرب
 ان الفتی یقول ها انا ذا لیس الفتی من یقول کان ابی

فری فری قه‌ل فری

خۆشه‌ویست دروودی خوای له‌سه‌ر ده‌فه‌رموئ: العلم فی الصغر
کالنقش فی الحجر) واتا فێر بوونی زانیاری له‌ منداڵیدا وه‌کو
نیگاره له‌ سه‌ر به‌ردی. که‌ دیاره‌ زۆر ده‌مینیته‌وه‌ و ره‌ش نابیته‌وه‌.

به‌رێز مامۆستای کۆیی کتێبکی زۆر چووکه‌له‌ و پرپایه‌خ و
به‌نرخ‌ی هه‌یه‌ به‌ نیوی (فری فری قه‌ل فری) من خۆم ئه‌و کتێبه‌ی
مامۆستام له‌ ته‌مه‌نی منداڵیدا له‌ کوردستانی عێراقی کاتی‌ک که‌
فه‌قی بووم جارێک خویندبووه‌ و راستی کاکلی واتاکه‌ی له‌ بیریگه‌مدا
هه‌ر مابۆوه‌ و له‌ میشک‌مدا ده‌جوولایه‌وه‌ و وه‌ک که‌سی‌ک که‌ شتیکی
زۆر خۆش ده‌خوا و تا ماوه‌یه‌کی زۆر تام و چیژه‌که‌ی له‌ب‌نی
دانا‌یدا هه‌ر ده‌مینێ.

من ئه‌و کاته‌ نه‌ خه‌یالی نووسینی کتێبیکم له‌باره‌ی مامۆستادا
هه‌بوو نه‌ ئه‌وه‌نده‌شم دڵ به‌ هه‌لگرتنی کتێبان خۆش بوو. زۆرتر
ئه‌و جووره‌ کتێبانه‌مان بۆ سه‌یر و پیکه‌نین ده‌خوینده‌وه‌ به‌لام کاتی‌ک
که‌ ده‌ستم کرد به‌ نووسینی کتێبی کولی دلی مه‌لای کۆیی هاته‌وه‌
بیرم و گه‌لیکم په‌کوو په‌کوو و زۆرم ئاخ و خه‌فه‌ت ده‌خوارد که‌
بوچی ئه‌و کتێبه‌م هه‌لنه‌گرتوه‌.

ناچار ده‌ستم کرد به‌ پرسین و به‌ولاو لادا هه‌لسوو‌پان که‌ داخوا
کی هه‌یه‌تی و له‌ ناو کتێبخانه‌که‌یدا هه‌لگرتوه‌و تا ماوه‌یه‌ک لێی
وه‌ر‌بگرم. د‌نا ده‌مزان‌ی له‌ کتێب‌فرۆش‌یه‌کان به‌ هه‌چ جو‌ری‌ک په‌یدا
ناب‌ی زۆرم هه‌ول دا تا سه‌ره‌نجام له‌وه‌موو گه‌پان و هه‌ول‌دان و
تیکۆشان و پرس‌یارانه‌دا له‌ ناکاو‌یک به‌ ئاکام گه‌یشتم و ئیتر
دووباره‌ ب‌روام به‌وه‌ هه‌ینایه‌وه‌ که‌ هه‌ول‌ده‌ر ب‌ی‌ئاکام هه‌ر ناب‌ی. ئه‌وه‌

بوو که دۆستی به‌پریز جه‌نابی حاجی مه‌لا محمه‌دی محمه‌دزاده
مامۆستای گوندی مه‌مه‌لیانی سندووس موژده‌ی پیدام که ئه‌و
هه‌یه‌تی.

به‌لام دیار بوو که زۆر دل پیوه‌ بوو به‌ مهرجی ویدانه‌وه‌ وئی دام.
دۆستیکی دیکه‌ کاک عوسمانی زاگیری به‌ زۆر لێی وه‌رگرتم و به‌
په‌له‌ چۆ شار و دوو دانه‌ روونوسی به‌ فتۆکۆپی لێ هه‌لگرته‌وه‌
یه‌کیان بۆ من و یه‌ک بۆ خۆی و به‌و جۆره‌ ئه‌و ده‌نکه‌مان کرده‌ سێ
ده‌نک و ئه‌مانه‌تییه‌که‌مان به‌ خاوه‌نی خۆی که‌یانده‌وه‌.

جا به‌ هۆی گرینگی و که‌می کتێبه‌که‌ و بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موو که‌س
له‌مه‌ولا بتوانی ده‌ستی وئی رابگات و ئه‌و ده‌نکه‌ زی‌ر و ته‌لای
ده‌سته‌وشانه‌ش به‌ یه‌کجاری نه‌به‌تلێ ته‌واوی ده‌قی کتێبه‌که‌م خسته‌
ناو مه‌نجه‌لی له‌زلقی کولی دلی مه‌لای کۆیی. که‌ دیاره‌ ئه‌ویش هه‌ر
زلقیکه‌ له‌و کوله‌ و بلقیکه‌ له‌و مه‌نجه‌له‌، که‌ له‌ سه‌ر گره‌پیچه‌ی
ته‌ندووری سووره‌وه‌ کراوی دایه‌خراو و سه‌رنراوه‌ و چه‌ندین ساله‌
قژقژ ده‌کولی.

جا ئه‌وه‌ش ده‌قی کتێبی فری فری قه‌ل فری

دەقى نامىلكەى فرى قەل فرى

ئىنسان ئەگەر بە گەورەى ئەحوالى مندالى لە ياد بى قىياس لە ئەحوالى گەورەى بكات فەرقىكى زۆر سەير دەبىنى و ئەگەر بە چاوى دىل تەماشاکا دەزانى ئەو فەكرەى كە لە ساتى مندالىدا ھەبىوو زۆر پاك و زۆر چاك بوو ئەمما بە تەربىەى دايك و باوك و كەس و كارى فەكرى لى گۆرا و لىيان تىكدا.

لە يادە كە بە مندالى گەمە (يارى) يەكمان دەكرد (فرى فرى قەل فرى) چەند مندال دەورەيان لىك دەدا يەكى ناوى چەند بالندەبەكى دەھىنا و لەگەل ناوى بالندەكە مندالەكان دەستيان بەرز دەكردەوو لەو ميانەدا ناوى چىشتىكى دەھىنا كە نەفرى ئەوى دەستى ھەلبرىبا تىدەكەوت ناوى ئەو چىشتە نەختىك وىچوو بوو لە گەل نوى بالندەبەكى، بۆيە ئەو مندالە لىي تىك دەچوو مەسەلەن دەىگوت: "فرى فرى فرى قەل فرى كۆتر فرى فرى فرى كوتك فرى" ئەوى دەستى بلەند كرىبا تىدەكەوت و مندالەكان تىر پىدەكەنين و گەپيان پىدەكرد: فرى فرى قازى بازى فرى فرى قاز فرى قاضى فرى" دىسان تىدەكەوت چەپلەيان بۆ لىدەدا قەشمەرى (گالته)يان پىدەكرد يەئنى ئەو مندالانە فەكرى فەترى خۆيان جىاوازى و تەمىزىكى باشيان ھەبوو چى دەفرى و چى نافرى چۆن دەفرى و بە چى دەفرى بە چاكى دەيانزانى لە پاش گەورە بوون و فەكر و ھۆشى قەوم وەرگرتن دەبىنين فەرقىكى زۆرى ھەيە. بە جارى واش سەرەوبن بوو.

ئىمان بە كەرامەتى فەكرى فەترى بە تەواوى گۆرپو ھەسەلەن بە ھىمەتى شىخ (فرى فرى كەر فرى) دەبى دەست بەرز كەى. (فرى فرى شىخ بۆ خۆى فرى) دەست بەرز كەى. ھەى ھاوار بو خاترى

خوای بۆ خاتری پێغه‌مبەر چۆن دەست هه‌لبێرم ئەو که‌ره گۆیدریژه‌
ئەو شیتته‌ سه‌ر زله‌ی ورگ پانی مل ئەستوو‌ره‌ چۆن ده‌فری؟

هه‌ی ماڵ وێران توو ئیمانته‌ نییه‌، کافرێ زه‌ندیقی، له‌ دین
ده‌رچووی، نازانی شیخ خۆشه‌ویستی خوایه‌، ئەمه‌ که‌رامه‌تی
ئهلویایه‌، تو نه‌تبیستوو‌ه له‌ مه‌لایانی موته‌به‌حیر که‌رامه‌تی ئهلویا
حه‌قه‌، هه‌رچیکێ له‌ خوای بخوازی بۆی ده‌کا، تو به‌ بکه‌ ده‌ست
هه‌لبیره‌.

برام لازم نییه‌ ئەوی خۆشه‌ویستی خودا بی بفری و فرین قاعیده‌ی
هه‌یه‌، پێغه‌مبەر، ئەبو به‌کر، عومەر، عوسمان، عه‌لی
خۆشه‌ویستی خوداش بوون و نه‌شفرین. به‌لام چوئله‌که‌ ده‌فری و
خۆشه‌ویستی خوداش نییه‌.

کوره‌ ماڵ پماو ئەوه‌ چشتیکێ تره‌ و مره‌ ئیمان بینه‌ ده‌نا شیخ
غه‌زه‌بت لی ده‌گری. خوداش لیت خۆش نابێ و پێغه‌مبیره‌یش
شه‌فاعه‌تت بۆ ناکات.

خولاسه‌ به‌ سه‌د ده‌سیسه‌ و فروقیل مندا له‌که‌ و مرده‌گێرن و له‌
سه‌ر فکری فیتری حه‌قی لاده‌دن.

دیسان فری فری فرۆکه‌ (طیاره‌)ی ئینگلیزی فری هاته‌ سه‌ر شاری
کۆیه‌ (له‌ ساڵی ١٩٢٢دا) ئینگلیز شاری کۆیه‌ی بۆمباردمان کرد و
بۆمباردمانی ده‌کات.

مندا له‌ پاکه‌که‌ خیرا ده‌ست هه‌لبه‌برێ، که‌وره‌کان ده‌ست
هه‌لبه‌نابرن. مندا له‌که‌ ده‌پرسی بۆچ ده‌ست هه‌لبه‌نابرن؟

ده‌لێن: برۆ که‌ره‌ چ هه‌دی هه‌یه‌ فرۆکه‌ چیه‌ چۆن ده‌فری ئەوانه
کافرن چۆن به‌ حه‌وا (ئاسمان) ده‌که‌ون؟ خۆ شیخ و ئهلویا نین
بفرن؟

مندالەکه: وەرن بۆ خاتری خودا دەست هەلبێرن دەنا زەرەر دەکەن بە خوا ئەووە هات گرەگێری دئی، بۆمبای زۆر پێیه یەکهکتان پێدا بدا بەر بکهون هەموو پارچە پارچە دەبن.

گەرەکان: برۆ مندالی نەفام، تەماتە هەلمانخەلەتینی تا تیکەوین، پێمان پێیکەنی؟

مندالەکه: بە خودا مەقسەدم ئەووە نییه، بۆ ئێوهمە، حەیف دەکەم بگهوتین.

گەرەیهک: ئەها بە خودا ئەوا هات، کورە راست دەکا، تەقەمی بۆمبای هات، لەبەر قشڵەمی^١ تەقی، عاردی لەرزاندا، دەنگیکێ زۆر بەهیزی هات هەر وەخت بوو پەردەمی گویم بدپێتن. مەترسن شیخ بە هیممەت ناھێلێ زیانمان پێ بگات.

مندالەکه پێکەنی و وتی: باوکم خۆتان بشارنەووە ئەووە ئیشی شیخ و میخ نییه. ئەها، ها بنۆرن شیخ ئەوا بۆخۆشی هەلدی، تەق بۆمبا تەقی، شیخ هەلات. ئەوجار فری فری لە ترسان بالی گرت. ئەها ئەووە غار دەدا بۆ کونیکێ خۆی بشاریتەووە، ئا ئای ئەووە جۆ ناو ئەشکەوتەووە! هاها جۆ شەبنەبانی!

گەرەکان: ئەمی مالی وێرانم. خۆ شیخ هەلات و خۆی شاردهووە، دەکوو خانەت خەرا بی یا شیخ، ئەدی لە زەلزەلەمی پۆژی قیامەت لە سایقەمی ئینشیقاقی سەماوات، لە شەھیق و زەفیری جەهەننەم چۆن نەجاتمان دەدەمی؟! داخەکەم پەککوو چۆن عەقڵی گۆرین بە درۆو دەلەسە کوو مالی خواردین؟! لە دین و دنیای کردین، بە

^١ - قشڵە بینایەکه محەدمەد پاشای رەواندز که ناویانگی پاشای کۆرەیه له سەر گردی کۆن بینای کردوووه که کهوتۆته باکووری رۆژئاوايه (شمال غرب)ی کۆیه.

هیممهت هیممهت و بهرەکاتی وی تەنھا بۆو مالی مفتی بوو. تەق...
 تەق.... بۆمباباری جیسی قەسە نەما، هەپرا کەن، هەپرا کەن،
 چارەسەرە رۆژی نەفسی نەفسییە، فەری فەری شیخ فەری، مەلا فەری،
 فەری فەری ئاغا فەری، فەری... فەری فەری، فەری فەری ئەفەندی فەری
 فەری، فەری... فەری فەری... حاجی فەری... سوؤفی فەری... دەرویش
 فەری... سە فەری... مریشک فەری، هەموو فەری، چوونە بنەبانان....

مندالەکە: ئەدی وا بفرن دەنا تێدەکەون، قور بە سەرتان، ئەگەر
 بە شەو هات بە ئالیکتریک دونیای رووناک کرد لە سەربانان. لە
 ناو حەوشان، لە کۆلانان، هەمووی دیتن ئەوجا چی دەکەن؟

گهورهکان: تو خوا ئەمەش هەیه! ئەوجار قوری کوئ کەین بە
 سەر خۆمان، کێوە بچین، کێوە بفرین، دەبێ زەوی بکۆلین و
 بچینە بن عاردی، ئەوا فەرۆکە گەراوہ... چووہ کەرکوک...
 ئەلحەمدولیللا ... یارەببى... ئەوجارەش قوتار بووین.

داخەکەم ئەوانەى، کە زۆر کەرن دووبارە دەبنەوہ کەرەکەى
 جاران و دەچنەوہ خزمەت شیخ و دەست و پىی ماچ دەکەن و دەلین
 قوربان لە سایەى هیممەتى تۆوہ سلامەت بوون و زیانمان نەهیتنا.

یەکیک لە مریدە هەرە کەر و گەوجەکانى دەلێ بە خودا بە
 غەوس چاوم لێ بوو، کە بۆمبا دەهاتە خوار حەزرەتى شیخ دەستی
 وەبەر دەگرتن لە ئیمەى لا دەدا، (صدق صدق آمننا آمننا) هیممەتى
 شیخ کافییە زاھیرەن خۆى شارەدوہ و باتینەن هیممەتى فەرموو.
 شکوور دەرچووین، کورە هەر شیخ حیسابە!!

مندالەکە وەختە لە قینان بدرێ و تەق بکا ئەوجارەش فەرۆکەى
 ئینگلیزی فەری لە کەرکوک، لە بەغدا، لە موسڵ وەک قاز و
 قولینگ لە سەران دینە خوارێ و ئەوا لە هەموو لایەکەوہ هاتن و
 جێبەجێ کردیانە ئاگر باران، قیامەتە عالەم بە لەرزە لەرزە

ئومهرمه ندان! خارخاران! پيرمه گروون! پيرۆته سووری مه رگن!
پیری دایان نه جات حیفز هاوار ده خیل. دیسان به و چه شنه
هه موویان خۆیان بزر کرد و خۆیان شارده وه گه لی مزگه وت و
ته کیه به بهر بۆمبا که وتن و رمان و خهراپ بوون.

دووباره که رۆیشتنه وه خه لکی هاتنه وه ده ری زۆر ترسان
ئه سه ری ته جره به یان دیت که مینک هاتنه وه سه ر هۆش ته مایان بوو
نه ختی عاقل بن، به لام که هیندیکیان چون بو لای شیخ، شیخ
نه مابوو، مه لا نه مابوو، هه موویان بالیان گرتبوو و فریبووون.
ئه وجا گوتیان به لئ به خودا لیمان گۆراوه، هه ر شته قاعیده ی
هه یه، ئیمه به حیکایه تی قالیچه ی سلیمانی پیغه مبه ر و باس و
خواسی عفریتان تیکه وتین، شیخان هه لیانخه له تان دین، فلان
سواری قالیچه ی سلیمانی بوو، گوتی به حه قی سلیمان بمبه فلانه
جی، ده سته جی بردی، عفریته کان قه لای کچی شایان هه لگرت و به
بناغه وه بردیانه ناو حه وت ده ریایان له جزیره دا دایاننا. به عزئی
له ئه ولیایان دیتوو یانه که که عبه له جیی خۆی نه ماوه چوو به
پیر رابیعهی عه ده وییه. ئه ی ئه مان ره ببی ده خیل ئه وه چی بوو
چۆن وای لی هات و باسی که رامه ت و حیکایه ت به جارئ ئیمه ی
گۆری، ئه گه ر لینگه رابان ه یچ نه با له جیی خۆمان ده ماین ئه وه نده
به عاریددا نه ده چووینه خواره وه و وه ک له حیکایه تیدا ده لئ:

ئه حمه د که وته ژیر زه مین بیان گوت دوو به ران دین رۆژی
جومعه، خۆت هه لده سه ر به رانه سپیه که ی، به سه ر ئه که وه ی،
ئه گه ر بکه ویه سه ر به رانه ره شه که ی له حه وت ته به قه ی زه وی
رۆده چیت. قور به سه ر خۆی هه لدا که وته سه ر به رانه ره شه که ی و
که وته بن حه وت ته به قه ی عاردی.

چی بکهین تاوانی ئیتمه نه بوو. مهلای چاک له وه عزیدا دهیغه رموو فلانه کهس هه ر به تاوی دهچیته مه کهکه دهفریخ دهچیته ئاسمان سدره المنتهی، بهههشت، کورسی، عهرش، هه مووی دهگه ری، نه مانده و پرا دهنگ بکهین که پامه تی ئه ولیا حه ققه له کتیبی عه قیده نووسراوه وهک موعجیزه ی پیغه مبه ران ده بی ئیمان ی بی بین!!

مندال به مندالی به فیتری ئیلاهی زور زیره کن دیاره پرسیار ده کاو ده لی: بابه ئه و بارانه کوو ده بار ی کهوا ده نک ده نک و تنۆکه تنۆکه دیته خواری؟

باب: پ و له ئه وه مه لائیکهت ده چن له به حری (رزق مقسوم) ئاوی دین به بیژنگه یدا ده کن وهک ده نکه گه نم و جو له بیژنگی دینه خواری ئه من له مه لام ناوا بیستوو.

مندال: ئه دی بابه بوچی هیندی جارن به ریژنه ده بار ی و ده نکی گه وریه، جار جاریش نه رمه نه رمه ده بار ی و ده نکی ورد ورد دیته خواری وهک خوناوه ی ره شمالان؟! به پیی قسه ی تو ده بی بیژنگ و سه ره د و هیغه کیشیان هه بی؟!

باب: سه یری ئه م هه تیوه بیژنۆیه، ئه وه ده رسی شه یتانه به قسه ی مه لایان بروا ناکات.

مندال: ئه دی بابه گیان ئه و بروسکه و گرمه ی هه وری چییه؟

باب (ئه گه ر سوننی بی ده لی) رۆله ئه وه مه لائیکه تیکه به قه ده ر ژه نکه سووره یه کی قه مچیه کی ئاگری نی به ده سته وه یه له هه وری ده دا د و به سه ریدا ده هاری نی. ئه وه برووسکه ی ئاگری قه مچی و ئه و نه ریه و ده نگه گه وره ش ئی ویه.

مندال: ئەدى بابە جارجارە برووسک لە عەردى دەدا ئىنسان و
 حەيوانى دەسووتىنى لەو جىيە بۆنى بارووتى لىدى و هەندى
 جاران لەو جىگايە ئاسن دەدۆزىتەوه.

باب: ئەدى لەو مال خراپە ئەتۆ چىت بە سەر شتى واوهيه وهللا
 ئەوه شهيتانه سەرم بە فەتەرات دەدا.

باب ئەگەر شىعە بى دەلى: ئەوه نعلەى(على الصحابة صلاة الله
 و سلامه عليك يا امير المؤمنين)موجتەهيدى ئەجەفى ئەشرف و
 كەربەلاى موعەللا و ايان فەرموو. ئەلبەتتە ئەلبەتتە وايە بابە
 تەمامە.

كۆرە شىعە بپروا دەكا ئەمما مندالە سوننى زرنگن بە قسە
 پىروپوچ ناخەلەتتىن، ئىللا ئەوانە ئەبى كە وەكوو شىعان ئىمانيان
 بە ئىمامو هەيه بە شىخان هەبى، ئەوانىش دەگۆرپىن. دەنا مندالە
 سوننى بەتايبەتى مندالى كوردان قەت لە زەكاي فىترى خەلقى
 ناکۆرپىن. لە سەر ئەو بى كەسىيە ئىمپرو شکور مندالى كوردان بە
 نەوعى بۆ ئەوجى ئەعلا دەفرن. هەرچى دۆستە حەق وايە كەيفى بى
 بى چوونكوو زۆر باش دەخوئىن عاقىبەت بۆيان باش ئەبى دەچن بۆ
 بۆندترىن پايە.

هيوای من بە بىچووو كوردان ئەوهيه بە قسەى پىروپوچ نەگۆرپىن
 تەماشای خودای بکەن خەلق و ئىجادى ئەو بىننە بەر چاوى
 قەواعىدى فىترى تەماشاکەن. خارقول عাদە چ نىيە گويى نەدەنى.
 چى خودا کرد بىتى بە عادەت ئەوه باشە ئەگەر بە عەقل تەماشای
 کەرامەتيان کردبا دەيانزانى فايدهى چىيە بۆ هەموو شتى
 تەشەبوسيان بە کەرامەت نەدەکرد. ئەوه راستە شىخ دەفرى بە
 لۆقى دەچىتە مەكکە نوێژى سبەينى لە مەكکە دەکا و ئىشراق لە
 مەدینە، زوحا لە قودس، نىوەرۆ لە بەغدا، بۆ هەموو مللەت چ

کەلک دەگرێ؟ تا ئیمڕۆ حەججای قور بەسەر پشتی دەشکا لە سەر
 حوشتەر گەلیکیان بەردەبوونەوه ئەستوریدیان ورد دەبوو چل پەنجا
 رۆژ بە سواری حوشتەر حیندرحویان دەکرد و کۆلوکیان دەچوو
 ئایا بۆ میلیتەت فایدەیی چی هەیە کە شیخ بفرێ یا نەفرێ چوو
 مەکە یا نەچوو مەکە، بفرێ و نەفرێ تەماشای لەوحی
 مەحفووزی کرد ئەوەی تیا بوو بۆی کەشف بوو چ سوودی هەیە؟
 بابەگورگور ئاگری شالۆی هەلسا، بەغدای ترساند کە ئاوی
 نەوتاوی بکا. بە عیلم و فەن و هەندەسە زەوتیان کرد و تەمایانە
 ئەو نەوتە بۆ ئاوروپا بەرن. ئیمە خۆمان لە مائی خۆمان بێبەش
 بووین کەشفی عیلمیمان نەبوو ئەو لە نێو عەریددا بوو لێمان بزر
 بوو ئەجانب بەدەریا خست ئیمەش هەر خەریکی لەوح بووین قەی
 ناکات لەوه پێش سوۆفی نەزەرە.

ئەم قورئانە لە لەوحی مەحفوو زرا بۆ پێغەمبەر هاتە خواری بۆ
 ئەم وهلی و شیخانە تەماشای ناکەن حەتتا کەمیان بە رەشخوینیش
 دەیزانن بە مەعنا هیچ، ئەوی خەراپە نالی، ئەوان کە ئیمانیان
 هەیە بە قورئان کەلامی خودایە بیزانن فکری موسلمانان هەر بەو
 لاو بەولادا دەفرێ بەراستی روو لە ریگای راست ناکەن.

فری فری بە فکرم هاتەوه کەری دەجالی فری کەری وا هور و
 هوب گوی ئەوەندە سڕیژە حەفتا هەزار جوو لە بن سێبەری گۆییدا
 رادەوهستێ شەقامی لە مەددی نەزەری بە چل رۆژ هەموو دنیا
 دەگەرێ خسووسەن نەرە دێویکی وەک دەجالی سوار بوو.

منداڵەکە: ئەو کەرامەتی ئەولیایان سەلمانە عەبدی خودا
 عیبادهتی دەکەن با کەرامەتیان بێ ئەی دەجال ئەوه چییە؟ ئەویش
 خوشەویستی خودایە؟ خودا ئەو هەموو ئیشانەیی بۆ دەکات؟ فری
 فری هەموو خەزینەیی دنیا بە پەلە لە دوایی سەری وی وەک زەنگە

سورده و زه‌رده‌واله و می‌ش هه‌نگوین به هاژهاژ و گرمه‌گرم به ئەمری وی ده‌فێن ئەمه بۆ فێری؟ فێری فێری ئەم چیا‌یه فێری، ئەم چیا‌یه به ئەمری ئەو له ره‌گ و ریشه له عاردی دینه ده‌ری و به‌هه‌وای ده‌که‌ون ده‌فێن وه‌ک دوو به‌ران شه‌ره‌قه‌وچی ده‌کن له‌م به‌ر و له‌به‌ر، ئەمه بۆ که‌س نه‌بووه وه‌کوو رێک ده‌که‌وی.

گه‌وره‌کان: برای باو‌کم ئی‌مه موس‌لمانین به‌ قه‌ولی مه‌لایان موس‌لمانین ئەوه‌ی ئەوان فه‌رموویانه به‌روا ده‌که‌ین، چه‌تمه‌ن ده‌فه‌رموون رووبار و نان و گوشتی به‌ دوودا ده‌روا.

من‌داله‌که: چی؟ رووبار؟ چی؟ نان؟ چی گوشت؟ به‌ خوا ئەمه قسه‌یه‌کی سه‌یره خۆزیا ئەمن له‌ ناو ئی‌وه گه‌وره نه‌بوویام ئەم ته‌رزه قسانه‌م نه‌بیستبا له‌ ئی‌وه هه‌رچی مه‌لا بیلێ ئی‌وه دوا‌ی قسه‌ی بکه‌ون ئەوه قه‌ت نابێ. ئەمه دیاره مه‌لا زۆر برسێه‌تی نانه ئاردی له‌ مالاً نییه له‌ میژۆ گوشتی نه‌خواردیه تامه‌زرویه خه‌ون به‌ نان و گوشته‌وه ده‌بینی (الخیر لنا و الشر لاعادائنا) لام وایه ته‌فسیری ئەم خه‌ونه ئەوه‌یه ئیم‌رۆ سه‌به‌ی کێخوا خێر بۆ خۆی ده‌کا و دوو سه‌ی چه‌یوان سه‌ر ده‌بێخ ده‌یکا به‌ که‌شکه‌ک و مه‌لای ده‌عوه‌ت ده‌کا. سه‌له‌ی پێ له‌ نان و ته‌به‌قی پێ له‌ چێشتی له‌ به‌ر ده‌می داده‌نین مه‌لا عافیه‌تی ده‌کا لارانی‌کیش ده‌نێرنه‌ مالی مه‌لا، مه‌لاش نه‌ختی به‌ کول‌اوی و هیندی‌کیش به‌ برژاوی یه‌ک دوو زگی تریشی لێ ده‌خوا یا که‌سی بووه وه‌کوو بسحاق (بسحاق ناوی پیاویکی بووه) ئەویش چه‌زی له‌ ته‌عام بووه ئەمه‌ما بوسحاق چاکه‌ باسی ته‌عامی خۆش ده‌کا واقیعه‌ن ئەویش چه‌زی له‌ قاورمه‌ بووه له‌ گه‌ل ساواری رزی ره‌واندزیان ئەمه ئەوه‌نده نان و گوشته بۆ تری‌ت خۆره‌کانه.

ئوه له‌ مه‌لای چاک دووره گوشت و نان و چه‌ز به‌ درۆی هه‌لبه‌ستراوه خه‌یال و خولیا‌ی برسێیانه دووره له‌ پێغه‌مبه‌ر

چونكه پىغهمبهر وهى له خوا وهردهگرئ تهشريعى ئهحكان ئهكا دووره لهم نهوعه قسه پرپووچانه خسوسهه تهعريف و تهوسيفى كهري دهجال يا خوا لهعنهتى خوا لهو كهسهى بئ كه درؤى به زارى پىغهمبهرئوه ههلبهست و عالهمى مال ويران كرد، كردنى به كهري نهفامى هيچ نهزان. برائى باوكم وهرنهوه سهر حالى مندالى، به خوا زؤر باشته.

فرى فرى قهل فرى دهست ههلبرن، فرى فرى قول فرى دهست ههلمهبرن، مهبهستى له قوله رهشهيه و نافري و ئيلا سهره و بن دهبن وهك هارووت و مارووت سهره و ژير ههلهواسرين. بهلى ئهويش حيكايهتى زهمانى پيريه موسلمانهكان، كه گهوره بوون گوئ و عهقلىان تهواو دهبن ئيمانين به قووهت دهبن ئهجا ههموو عهجايب و غهرايب پروا ئهكهن.

خوشناويك مهدى كهري خوشناويكى ترى دهكرد و دهگوت به خوا كهرا تو زؤر دهنگى خوشه ئهويش تهشهكورى ئهكرد و دهيوت مالت سهه جار ئاوا بئ هيچ چاكهم بو تو نيشه ئهوا ههر له پياوهتى خوتهوه مهدى كهريم ئهكهى. موسلمانانيش سهه جارن ماليان ئاوا بئ، دهجال هيچ پياوهتيشى بو ئهوان نيهه كهچى مهدى كهرهكهى ئهكهن.

فيليك له ناو كوردان ههيه كوئر فرينكىي پئ دهلين وا دهبن كچكى گچكه دههههه پياويكى زهبهلاح لىي ماره دهكهن و بوئ دهگويزنهوه. كچهكه لىي دهترسى هاوار هاوار دهكا و بوئ راناوهستى ئيشى خوئ لهگهال بكا. ئاخىر كوئر فرينكىي پئ دهكا شهوي، يا روژئ كهمهى لهگهال ژنهكهى دهكا دهلى وهره كوئر فرينكىيت پئ بكهم بو خوئ دهفرى دهچيته دهروهوه. ئهويش پىي خوئ دهبن و دهلى باشه به پهتئكى دهست و پىي دهبهستتهوه و

نیشی خۆی له‌گه‌ڵ ده‌کا. دیاره‌ ئه‌وه‌ی لاقی ببه‌ستری چ‌ی به‌سه‌ر
دیت ئیتر لازمه‌ ئینسان ئاگای له‌ ده‌ست و لاقی خۆی ب‌یت وه‌ئیللا
ت‌یده‌که‌وئ.

به‌ئێ ئه‌گه‌ر ئیم‌رۆ ب‌ل‌یین عه‌قل له‌ ن‌یو موس‌لماناندا فر‌ی راسته
گورج ده‌ست هه‌لب‌ره و ئه‌گه‌ر ب‌ل‌یین عیلم و زانین له‌ ن‌یو کورداندا
فر‌ی وایه و خ‌یرا ده‌ست هه‌ل‌ئینه. ه‌یچ رامه‌وه‌سته نه‌ عیلم نه‌ عه‌قل
نه‌ فکری ته‌نقید و موحاکه‌مه له‌ ناو موس‌لمانان خسووسه‌ن له‌ ناو
کوردان ئه‌وانی که‌ تابعی شیخ‌انن نه‌مایه فر‌یه‌ی ر‌ویشتییه. لام وایه
نایه‌ته‌وه مه‌گه‌ر مندا‌لانی که‌ تازه پ‌یده‌گه‌ن ف‌یله‌کی ب‌که‌ن، فاقه و
داویکی دابن‌ئینه‌وه به‌ ل‌کوو ته‌یری عیلم و عه‌قلی پ‌یوه ب‌ی ده‌یگر نه‌وه
ئه‌ویش لازمه باوکه‌کانیان ل‌یان گه‌ر‌ین له‌سه‌ر عه‌قلی ف‌یت‌ری گه‌وره
بین ل‌یان نه‌گ‌ۆرن.

خودا به‌ مه‌رحه‌مه‌تی خۆی عه‌قل‌یک‌ی چاکمان پ‌ی که‌ره‌م کا (ئامین)

دهردی دلی مهلای کۆبی

پێغه مبهری خوشه ویستمان ﷺ له فهرموودهیهکی خۆید دهفهرمووئ: (کل مولود یولد علی الفطره ثم ابواه یهودانه او یمجسانه او ینصرانه) هه موو رۆلهیهک ههر له سههر پاکی و چاکی له دایک دهبی، پاشان دایک و بابی دهیکهن به جوولهکه یا ئاگر په رهست یان فهله.

به ئی بیگومان به پێی ئه و فهرموودهی پێغه مبههر هه موو مندالیک ههر له سههر پاکی سروشتی خۆی له دایک دهبی و دیته سههر دنیا یه و نه گهر لیشی گهرین هه روا به پاکی گه وره دهبی و به پاکیش ده مینیته وه. جا ته ماشای کهن ئه و هه موو خه لکه هه مووی ههر به پاکی ببی و به پاکیش ب مینیته وه چۆن و چه نده خۆش دهبی و کesh وهه وای ئه و جیهانه که وا پراوپر و لیواولێوه له پاکی و چاکی سروشتی و ئه وینی راسته قینه چه نده نه رم و نیانه؟ جیهانیکی بیخه وش و ژهنکی گوناح و تاوان، بی هه موو جو ره فرت و فیل و درۆ و ده له سه، بی خه یانهت و خهراپکاری و پر پر له راستی و دروستی و یه که به تی و برایه تی.

راستی نه گهر شوینی ژین و دایک و باب و کهس و کار و ده وره بیه کانی له مرۆف گهرین و ههر کام بۆ لایهک و بۆ ئامانجیکی نه بهن و ههر کهش به قازانجی خۆی جو ریک ئال و گو پری تیدا وه دی نه هینئ و ههر کهس بۆ لای خۆی رانه کیشئ، گومان له وه دا نییه که ئه و بیچاره نه هیچ فیل و فووتیک ده زانی و نه خه یانهت و خهراپکاری و نه ئاگاشی له درۆ و ده له سه و خێچی و خواروی هه یه و نه زیف و سته م و ده زانی و نه ناراستی و

ئهووی ههیهتی ههراستی و چاکی و پاکی و ئهوینه. دلی وهک شووشهی بیگهرد وایه و له ئاوینهی بیژهنگ و ژار خاوینتره، وهک قاقهزیکهی سپی و تازه و دهس لینه دراوه که هیچ شتیکی له سهرا نه نووسرابی. ههراکس دهیههوی بۆ خۆی و به قازانجی خۆی له سهری بنووسی، له راستیشدا ههراکس توانی دهستی خۆی وه پیش بخا و بهر له ههوان له سهری بنووسی ئهو میشک و دله بۆ خۆی و به قازانجی خۆی تاپۆ دهکا.

جا بهراستی ئهوه دایک و باب و کهس و کاری منداله کهن که دهبی زۆر به چاکی لێی وریا بن و پیش دهستی بکهن و له پیش ههموو کهسدا بۆ خودای خۆیانی تاپۆ بکهن تا ههه به کهکی خۆیان بی و ههه بۆ گهه و نیشتمان ههشیان رۆلهیهکی لیهاتوو و به قازانج بی و ههروهها له رۆژی پهسلانیشدا بتوانن ولامی بهرپرسیهکانی خۆیان بدهنهوه.

دایک و باب دهبی مندال ههرا له سهرا رهوشی پاک و سروشتی خوایی خۆی پهروهرده بکهن و به رهوگه و ریبازی ئایینی یهزاندیدا بیخهنه سهرا گهرا و ههههه ریکهی راست و دروستی نیشان بدن. دهنای گومان بهرپرس و بهرگرونی جیهان و پهسلانن.

چونکه زۆر نیزیکه ئهو منداله بکهویته سهرا ریکهیهکی خهراپ و ههه خۆی و ههه کۆمه لیک له خهک بهدبهخت و مال و پیران بکات و ئیتر وهک پشیلهی رهجه به شیتی گهراکیکی به خۆیهوه بسووتینی! مندال کاتی که له دایکی دهبی جگه له فیر کردن و بارهینانهکانی سروشتی پاک و خاوین (تعلیمات و تمرینات پاک طبیعی) هیچ جۆره فیر کران و بارهینانیکهی دیکهی نییه و نایزانن.

بهلام له دوا ییدا ورده ورده له چوارچێوهی ژینگه کهی و دهوروبه ریهکانی خۆی فیری دهیان و سهدان و به لکه ههزاران شتی

جۆاروجۆرى وا دەبىي كە سەرتاپا بۆ خۆى و گەل و نىشتمانەكەى زىانى روت و بەدبەختىيە و شۆقار و نەيارو تەپرەشەكان لە سەر مینای بى گەردى مېشك و دلى خاوينى قەبالەى خەيانەتكارى تۆمار دەكەن و ئەو چاكى و پاكيەى پېشوووى دەشۆنەوه.

جا راستى ئايىنى پىرۆزى ئىسلامىش هەروەك ئەو مندالە پاكە لە داىك بوو ئتير كاتىك كە خواى گەورە بۆ كۆمەلى مروقى نارد جگە لە ياسا و ريساى چاك و پاك و پېشكەوتنخوازانهى مروقايەتى و خواپەرستى هېچ شتىكى دىكەى تىدا نەبوو.

راستى تا نىزىكەى دووسەد سال دواى پىغەمبەر ﷺ هەروا بە دەست لىنەدراوى مابۆوه، بە تايبەتى لە دەورانى پىغەمبەر و يارانى پىغەمبەر ﷺ و پەپرەوانى وان و پەپرەوانى واندا نە هېچ شتىكى لى زياد و نە هېچ شتىكىشى لى كەم كرابۆوه و دروست وەك منداللىكى پاكى دوور لە هەموو پىسىيەك بە پاكى و چاكى مابۆوه و دەتگوت شووشەى بى گەردە.

راستى كەسىش خىرەتى ئەوهى نەبوو، كە هەرگىز وەها خيانەتلىك بكا و راستەوخۆ بە گژ خوا و پىغەمبەرى خوادا بىت. چونكە پىغەمبەر ﷺ لەو بارەوه هەپرەشەى گەورەى كردوووه و فەرمووويەتى (من احدث فى امرنا هذا لىس منه فهو رد فهو و ما احدثه فى النار) هەر كەس شتىك لەو ئايىنەى ئىمە زياد بكا، ئەو شتە فرىخ دراوه و قبوول نەكراوه و ئەو كەسە خۆى و شتە زياد كراوهكەى لە دۆزەخدا دەبن.

ديارە ئىسلام ئايىنىكى پاك و چاك و بىخەوش و گەردە و هېچ جۆرە خەرافات و پرۆپووجىيەكى لەگەل نىيە و نابى بىي و هەر كاتىك گەند و گەلاش و خەرافاتى رەگەل كەوت لە راستەقىنەى خۆى دەردەچى و خواش قبوولى ناكات. (و من يبتغ غير الاسلام

دینا فلن یقبل منه و هو فی الآخرة من الخاسرین) بەلای هەرکەس بیجگە لە نایینی پاکی ئیسلامی دەس لێ نەدرای دینیکی دیکە بۆخۆی هەلبژێرێ هەرگیز لای قەبوول ناکرێ و ئەو کەسە لە پەسلانیشتا لە ڕیزی رەنج بەخەساران و دەسبەتالانە. جا هەر بۆیە موسلمانانی هەوێلی زۆر زۆر لە مجیز بوون بۆ ئەوێ کە ئەو دینە وەک خۆی بەپێنەو و دەسکاری نەکن. نە هیچی لێ زیاد کەن و نە هیچیشی لێ کەم کەنەو.

خوێ هەلناکرێ خۆ هەتا لە دەس وانیشتا بوو هەرما بە دەس لێ نە دراوی و بە پاکی مایهوه تەواوی ئەو کەسانەش کە وزەوزی ئال وگوێ کردنی دین یا لێ زیاد و کەم کردنیان دەهات خێرا سەركوتیان دەکردن و نەیاندهیشت ئامانجی گلاوی خۆیان لە نیو خاکی پاکی ئیسلامدا وەدی بینن و زۆر هۆشیارانە و وریایانە هەر ئازاویەکیان هەر لە تۆدا خەفە دەکرد و نەیاندهیشت بگووێ.

داری ناكۆکی و دووبەرەكایەتیان خێرا لە ریشه دەردههینا و هەرگیزاوی هەرگیز ریگەیی بێر بێر بوون و قوڵ قوڵ کرانی موسلمانان بە هیچ جوێرێک نەددا. بەلام بە داخووه دوا یارانی وەفاداری پیغەمبەر و پەیرهوان و پەیرهوانی وان ژیار بە جاریکی گۆرا و هەم موسلمانان شل بوون و لە بپرشت کەوتن و هەم دژمنانی ئیسلامیش چاکتر کەوتنە سەر فیل و لە بپرشت و ئازاتر بوون، توانیان وەک دۆست و دلسۆز خۆیان بنوێتن و فرمیسی تيمساح بۆ موسلمانان بڕیژن!

ئەوان زۆریان خۆ بە تاکی کربۆوه و لە ریگای جەنگ و سوپاییهوه هەرگیز سەركەوتنیکیان وەدەس نەهینابوو و دەیانزانی کە لەو رییهوه هیچیان پێ لەگەڵ ناکرێن. جا هەر بۆیە هاتن و لە ریگەیی فیل و تەلەكە و درۆ و دەلەسە و دوورووییهوه وەخۆ کەوتن!

به رگی دۆستیان ده بهر کرد و خۆیان به برا نیشان دا و لهو رێیه دا هه رچی له دهستیان هات کردیان و به هه زاران داخی گرانه وه لهو رێیه دا سه رکه وتنی زۆریان وه دهس هینا!! توانیان جگه له خۆدی قورئانی پیرۆز دهس ده هه موو شتیکی ئیسلام وه ردهن و به فه رمووده ی مامۆستای مه زن ته نانته بیر و باوه ری خه لکیشیان هه ر گۆری و بگه ره له کتێبه کانی بیر و باوه ریشا شتی دلخوازی خۆیان بو ئیمه ی نه زان گونجانده. و له په رتووکه مه زنه کان و کتێبه دیژه یی (شرعی) په کانیشدا شتی وایان بو تۆمار کردین که ئیستاش پاش پتر له ١٤٠٠ سا له هه روا پێیه وه ده نالین! جا سه یر ئه وه یه که ته نانته مه لا گه وره کانیشمان به شیوه ی ره سمی به فه قیکانیان ده گوته وه و ده یلینه وه! ئیتر به رێژه په کی وه ها ئاویته ی ئایینیان کردبوو که به راستی جیا کردنه وه یان کاریکی زۆر دژوار ور ههسته مه، هه ر جووله که کان له دوای پێغه مبه ر پتر له چه ندين هه زار وته یان به زمانی پیرۆزی پێغه مبه زوه هه لبه ست و مامۆستاش گوته نی (له عه نه تی خودا لهو که سانه ی درۆ به زمان پێغه مبه ره وه هه لده به ستن) شتی وه ها خو رافی و پڕوپو وچ و خه راپیان به نیوی دین ده می شکی مندالانی موسلمان هاویشته که نه خوا فه رمووبوو ی و نه پێغه مبه ر و نه هه یچ که سیکی ژیرۆمه ند و دین زانیش بۆی قه بوول ده کری.

ئه و ئیسلامه که خوا بو محمه دی نارد ته نیا یه ک ره وگه و رێباز بوو به لام ئه وان کردیانه ده یان و سه دان رێچکه و رێبازی جیا جیاو ته نانته دژ به یه کتریش. ته ریه قهت و مه ریه قهت و شیخایه تی و میخایه تی یان پێوه لکانده به شیوه یه کی زۆر فیلبازانه ته ریه قه تی یان ره گه ل شه ریه قهت خه ست و ته ریه قه تی یان دانبا به کاکل و شه ریه قه تی شی یان کرده تو یلک. خو دیاره که هه موو میوه یه کیش

حاکمە کەمی گرینگە و تویکلە کەمی ئەگەر نەشبێ زۆر گرینگ نییە و تەنانەت هی زۆریک لە میوەکان هەر فری دەدری.

جا ئەوجار هینایان تەریقەتیشیان کردە بە دەیان و بەلگە سەدان تەریقەت و بەو جۆرە موسلمانانیان کردنە تۆوی پڕپڕە و ئاردی نیو پروان و ئیتر بەکیەتیە پۆلایینە کەمی موسلمانانیان وەها تواندەوێت کە چەندین سەدەییە هیشتا نەمیوەتەو!

ئەو هەموو رێچکە و رێباز (مذاهب)انە ئەو هەموو تەریقەت و مەریقە تانە یان بەو هەموو پەیرەو و پڕۆگرامانەوێت لە بەر دەمی مندالی کالی زۆرخاوی موسلمان دانا و ئیتر بەو جۆرە سەریان لێ شیواند و رینگەیان لێ گۆری و بە فەرموودەیی مامۆستای گەورەمان رەببێ -

ئەوی رێگەیی لە کوردەکان گۆری
لەعەنتی خودا لە ئەلجەد و گۆری
رەببێ هە رکه س کە دژ منی کورد بی
چاوی بادە ر پەری و ملی وردبێ

سەرەنجام وای لێ هات کە موسلمانانیان تێک بەردا و بە گژ یەکتریاندا کردن و خۆ دزیش بازایی هالۆزی دەوێ، زۆر چاکیان بۆ هاتبوو موسلمانان دەستیان دە بەرۆکی یەک نابوو و خەنجەریان بەخویتی یەک سووبوو ئەوانیش هەستیان کرد بەگۆیستەوێ سامان و دەرھینانی کانگا و چاوەکانی ولاتی ئیسلامی و ئیتر گورژی گوتەنی:

بەگژ یە کدا دەچین و خەنجەرن بە خویتی یەک سوورە
لەدژمن نیز یەکلەمان و هەر تەنیا لەیەک دوورە
تەواو داھات و سامانی ولاتیش گاوران ئەیبەن
موسلمانیش سوال و راوو رووتە بۆ ژیان ئە یکن

بیر و باوه‌ری ئه‌و که‌سانه‌ی که له سه‌ر هه‌ر کام له‌و رێچکه و رێباز و ته‌ریقه‌ته جۆراوجۆر و جیا جیا‌یانه‌ن جۆریکه که له به‌ر گروپ‌گه‌راییه‌که‌یان راسته‌قینه‌ی ئایینی ئیسلامیان یا هه‌ر له به‌ر چۆته‌وه و یا زۆری گرینگی پێ ناده‌ن، چونکه به‌ لای وانه‌وه شه‌ریعه‌ت توێلک و ته‌ریقه‌ت کاکه‌ و دیاره هه‌میشه‌ش کاکل له توێکل گرینکتره. ده‌ک نۆشی گیان نه‌بێ ئه‌و کاکه‌ پیسه‌ی ده‌رخواردیان دان.

جا هه‌ر ئه‌وه‌نده خۆی به‌لگه‌یه بو‌ ئه‌م داوا‌یه که ئه‌گه‌ر له لای وان بێ‌رێزی خوا نه‌خواسته به‌ خوا یا پیغه‌مبه‌ریش بکری زۆری گرینگی پێ ناده‌ن و ره‌نگه هه‌ر قه‌ل‌سیش نه‌بن، به‌لام ئه‌گه‌ر پێیان بگوترێ شیخه‌کان‌تان شیخ نییه‌ یان پیاوی چاک نییه‌ یان ته‌ریقه‌ت له بنی‌را شتیکی خه‌راپه و.. یا بگوترێ بابا ئه‌و به‌رنامه‌نه هه‌ر ده ئیسلامیدا نین، ئه‌گه‌ر هه‌بان پیغه‌مبه‌ر ده‌ستووری له سه‌ر ده‌دان یان یار و یاوه‌رانی پیغه‌مبه‌ر ده‌یانکردن به‌ یه‌کجاری له کووره ده‌رده‌چن و هه‌ر خوا خۆی ده‌زانی چۆن ده‌هاوژوین؟

مامۆستا‌یه‌کی خۆشه‌ویست و به‌رێزم جه‌نابی مامۆستا مه‌لا حوسینی فیره‌وسی که هه‌ر خه‌لکی گوندی خۆمان سارتکی‌یه بو‌ی گێرامه‌وه و فه‌رمووی فه‌قی بووم چوومه لای مه‌لایه‌کی مریده شیخ به‌و مه‌رجه جیگه‌ی کردم که له‌گه‌لیان خه‌تمه‌ی شیخی بکه‌م، هه‌موو روژێ لێی ده‌پرسیم ئه‌ری حوسین گیان! خۆشه‌ویستی شیخت زیاد نه‌بووه؟ منیش ده‌مکوت نه‌وه‌للاهی هیچم لێ حالی نییه‌! سه‌ره‌نجام روژیکێ منیش به‌ویم گوت ئه‌ری قوربان بو‌چی جارێکی نالی خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌رت زیاد نه‌بووه؟ گوتی ئه‌وه هیچ هیچ له‌ وی گه‌رێ گه‌رێ!

جا مامۆستای گه‌وره‌مان خوا به میهر و به‌زه‌ی خۆی شادی بفرموی، دینی دهردی دل ده‌کا و له کتیبی فری فری قهل فریدا ئەو کول و برک و ژانه دلانه هه‌لدهرپژێ و به شیوه‌ی چیرۆکیکی زۆر ساده و باویکی مندالانه نیشانی هه‌دا.

ئەو به‌رپژه مندالیکی دلپاکی زۆر خاوینی ره‌وش سروشتی نه‌گۆردراو له‌گه‌ل چه‌ند که‌سی پیاوی فریو دراوی مریده شیخ که‌ر کراو داده‌نیو یاری فری فری قهل فرییا پێ ده‌کات. گه‌وره‌کان له نۆرمی خۆیاندا ده‌یانه‌هوی منداله‌که بیرو بیر و باوه‌ری چه‌وت و چه‌ویل و ته‌ریقه‌ت‌بازی و شیخ‌بازاری و مریدایه‌تی به‌رن و باوه‌ری پێ به‌ شیخ و گه‌وره‌یی وی په‌یدا بکه‌ن و پێی ده‌لێن شیخ ده‌فری به‌ هیمه‌تی شیخ که‌ر ده‌فری شیخ بۆمبای له ئاسمانی ده‌گێرپه‌ته‌وه و ناهێنی به‌ته‌قینه‌وه و زیان به‌ خه‌لک بگه‌یه‌نی، به‌لام منداله‌که‌ش که‌ خاوه‌نی بیر و باوه‌ریکی پاکی سروشتی و دل و ده‌روونیکی بی‌خه‌وشی وه‌ک مینای بیگه‌رده و هه‌رچه‌ندی ده‌کا و ده‌کرینی بۆی قه‌بوول نا‌کرێ و ناتوانی بیسه‌لمینی و ناچار هاواری لی به‌رز ده‌بیته‌وه و ده‌لی هه‌ی هاوار بۆ خاتری خوا ئەو شیخه‌ زگ زله و ئەو که‌ره گویدرپژه‌ چۆن ده‌فرن؟ ئاخ‌ر باب‌ه هه‌موو شتیکی بۆ خۆی یاسا و ری‌سایه‌ک و به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه، فرینیش بۆ خۆی هه‌ل و مه‌رجیکی تایبه‌تی هه‌یه و کابرا ناتوانی وا به‌ ئاسانی بفری.

جا مامۆستای گه‌وره‌ خوا لی خۆش بی له‌و چیرۆکه‌ به‌نرخه‌یدا قاره‌مانی چیرۆکه‌که‌ مندالیکی کالی ساده و ساکاری ده‌روون پاکی راستی خواز و راستگه‌را داده‌نی و لایه‌نه‌کانی دیکه‌ی چیرۆکه‌که‌ چه‌ند که‌سی گه‌وره‌ و فی‌ل لیکراو و می‌شک تالان کراو و فریو خواردوون به‌ پرۆپوچ گه‌را و خه‌رافاتی له‌ پینووس هه‌دا و پیکه‌وه ئەو چیرۆکه‌یان پێ ده‌گێرێ به‌ جۆریک، که‌ گه‌وره‌کان ده‌یانه‌هوی به‌

مندالەکه بسه‌لمینن شیخ، چونکه خۆشه‌ویستی خواجه (ئه‌گهر بێ) ده‌توانی به‌ حه‌وادا بفری و به‌ سه‌ر ئاویدا بره‌وا، به‌لام فرۆکه، چونکه گاور دروستیان کردوو به‌ گاورێ تێدان ناتوانی وه‌ حه‌وا بکه‌وی و بفری. که دیاره زۆر زۆر له‌ ژیری و ئاوه‌ز دووره و مامۆستا گوتنه‌ی برا ئه‌و عه‌سه‌ره نه‌ما کاکه ئه‌و ده‌وره روئی شیخ به‌ حه‌وادا بفری یا له‌ سه‌ر ئاوی روئی.

به‌لێ مندالەکه راستی خواز و راستی ویسته و ده‌یه‌وی پێیان بقه‌بوو لێنێ که بابه ئاخرا راسته‌قینه شتیکه و فریو و فیلبازیش شتیکی دیکه‌یه. پێویست ناکا هه‌ر کهس خۆشه‌ویستی خوا بوو هه‌ر بفری ته‌ماشای کهن پێغه‌مبه‌ر و یارانێ خۆشه‌ویستی خوا بوون هه‌یج نه‌شده‌فرین و به‌ سه‌ر ئاویشدا نه‌ده‌رپۆیشتن. چونکه خاوه‌نی هه‌لومه‌رجی فرین نه‌بوون. نه‌ بالیان هه‌بووه نه‌ ئه‌و کاتیش ئامرازێ وه‌کوو فرۆکه و کوپتێر هه‌بووه که‌وایه هه‌ر چه‌نده خۆشه‌ویستی خواش بوون نه‌یان‌توانیوه بفرن.

به‌لام چۆله‌که و نمونه‌کانی وی له‌ مه‌ل و بالنده ئه‌گه‌رچی نه‌ پێغه‌مبه‌ر و نه‌ خۆشه‌ویستی خواش چونکه بالیان هه‌یه و خاوه‌نی هه‌لومه‌رجی فرین ده‌توانن بفرن. ئاخرا هه‌ر شتیکی بۆ خۆی خاوه‌نی یاسا و رێسا و به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌ت به‌ خۆیه‌تی. و به‌ زاراوه‌ی زانیاری تا سوغرا و کوپرای قه‌زیه راست و دروست نه‌بن ئاکامی دروست نادا.

جا به‌هه‌شتی مامۆستای گه‌وره له‌و چیرۆکه‌دا ئه‌وه‌مان پێ ده‌لی که موسلمانان و به‌تایبه‌تی موسلمانانی کورد هه‌ر وه‌ دوا‌ی شتی خه‌رافاتی و پرۆپوچ و ئه‌فسانه‌یی که‌وتن و له‌و رێشه‌دا راسته‌قینه‌یان ون کرد و بوونه هۆی گومرایی تۆرمه‌می داها‌توو و به‌ره‌می دوا‌پۆزیش (اضلوا کثیرا و ضلوا عن سواء السبیل) زۆریان

کۆماری کردن و خوشیان هه‌ر رێگه‌ی راستیان لێ ون بوو. ده‌یان و سه‌دان شتی بێ بناوان و بێ پراسته‌قینه‌ی وه‌ک قالیچه‌ی سوله‌یمان، ده‌ریای رۆزی دابه‌ش کراو (بحر رزق مقسوم)، داستانی ئه‌حمه‌د و شه‌وی به‌رات، له‌ به‌ر ده‌ستا بوونی دێو و درنج و جنۆکه، عه‌بدی سو‌فیان و که‌ری جرجال یان بو ئیمه‌ ساز کردووه و هه‌ر له‌ منداڵی‌پرا ده‌ میتشکیان هاویشتووین و جا به‌ گه‌وره‌ییش ته‌نانه‌ت بگه‌ به‌ زانیاری باشقه‌ مه‌لا و زانا و پسپۆره‌کانی ئیسلامیش له‌ میتشکمان ناهینریته‌وه‌ ده‌ر و وه‌ ژه‌نگی ئاوال بۆ خوا دانان و هاوبه‌ش بۆ په‌یدا کردن و ئه‌و جو‌ره‌ گوناهانه‌ و کړیژی نه‌زانی وه‌ها ئاوینه‌ی دلمانی ره‌ش کردووه که‌ به‌ ئاسانی و هه‌ر وا به‌ سووک و ساده‌گی بۆمان مشتومال ناکرێ و خاوین نابیته‌وه‌.

به‌لێ جا ئه‌وه‌یه که‌ مامۆستای گه‌وره‌مان ده‌فه‌رمووی: ده‌بێ خه‌لک راستی‌خوازو راستی‌ویست بن، (خوارق العاده‌) و که‌شف و که‌رامات و درۆ و ده‌له‌سه‌ی شیخ و میخان چ که‌لکی هه‌یه و بۆچی ده‌بێ و چ باریک له‌ سه‌ر شانی خه‌لکی موسلمانێ هه‌ژاری زۆر لیکراوی چاو به‌ستراو لاده‌با و چ ده‌ردیکیان لێ که‌م ده‌کاته‌وه‌!

جه‌نابی شیخ بفرێ، یا نه‌فرێ، بجیته‌ مه‌که‌که‌ یا نه‌چی، به‌ لۆقیک ئه‌و سه‌ره‌و سه‌ری دنیا بکا یا نه‌یکا، به‌ ئیسریک هه‌موو جیهان بگه‌رێ یا نه‌گه‌رێ چ ده‌بێ و ئه‌م گه‌ل و ئایین و نیشتمانه‌ چ قازانجیکی لێ ده‌کا؟ شیخ هه‌ر خه‌یانه‌تمان پێ نه‌کا و ده‌رخواردی بیگانانمان نه‌دا به‌سه‌. حاشا هه‌چی ویمان له‌وه‌ پتر ناوی. ئاخ‌ر زۆر سه‌هیر و سه‌رسووره‌ینه‌ره‌ بۆ چی تا ئه‌ورۆ حاجیه‌ هه‌ژاره‌کانمان به‌و هه‌موو زه‌حمه‌ت و نا‌ره‌حه‌تییه‌وه‌ ده‌رد و ئازار و نیزیکه‌ی دوو مانگ به‌ سواری حوشت‌ر حیندرحویان ده‌کرد تا ده‌گه‌یشته‌ مه‌که‌که‌ و ئی واشیان هه‌بوو که‌ له‌ حوشت‌ره‌که‌ی به‌ر

دهبۆوه و ملی دهشکا، بهلام چۆنه جهنابی شیخ ههر به ئیسریک(لحظه) یا به چاو له سههر یهک نانێک دهچیته وی و دهگهپیتهوه؟ ئەدی ئەگەر وایه و خاوهنی ئەو ههموو کهشف و کهرامات و زانیاری نهینی و دۆستی وایه نیزیکی خودان، بۆچی ئەو ههموو چاوه و کانگا گرینگانهی کوردستان و تهنانهت نهوتی کهرکوک و کرماشان دهرناهیئن؟ خو ئەوان ئامانجی ههره گهورهیان پوول پهیادا کردنه و پوولیش لهو ریهوه زۆر چاک پهیادا دهبن، بۆچی نۆکهری و بهندهگی بۆ دهکهن؟ بۆچی له ریهکی ئاوا ئابروومهندانه وهدهستی ناهیئن؟ بۆچی پهتی نۆکهری و قهلاتهی راو پیکهری له ملی خوێتان دهرناهیئن و خوێتان ناکهنه پیاو؟!

مهگهر نابینن، که بیگانهکان بههۆی زانیاری زۆر و پیشهسازی و ژمیتره و پیتوانه چۆن کانهکانی کوردستان و بگره ههموو خاکی ئیسلامییان دهرهیناوه و زهوتیان کرد؟ بهلام شیخه بیگانه پهستهکان ههر ئاگاشیان لێ نهبوو ئیستاش ههر پیمان دهلێن به کهرامهت چهسپاندووایه که کهوا نووره لهباباگورگور ههلهدهستی و هیممهتی فلانه شیخه ئاگری بهرزی باباگورگور بهغداي رووناک کردبوو شهوقی له دوندی برایم جهلالی کورتهکرا دهبینرا و ئەوانیش له بهر نهزانی و دهستهوستانی خوێیان و لهبهر خهیانهتکاری و بیگانه پهستی خوێیان خهلیکیان وایه حالی کردبوو که ئەوه نووره له گۆپی پیرۆزی باباگورگوری پیر و پیشهوا ههلهدهستی. دهک به درۆیان درێن.

بهپێز هۆنهری ژیری کورد عه بدوللا پهشیو گهमे بهو بیروباوهر پهوچه دهکا وبه پهژارهوه دهلی:

منالهکان منالهکان! ئەهی برسیهی ژین تالهکان! دهزگیرانم

کوئریکی دیار بهکره.....

بۆ گواستنهوهی رۆژ نهژمیرم په‌ر په‌ر درێ قه‌دی چيام قه‌ف
 قه‌ف بری که له‌ده‌رگای سنورم دا ؛ تفی ده‌می پوستال ره‌شیک ها
 سوغی دا نیو چاوانم!! وه هه‌روها نه‌و هه‌لبه‌سته‌ی پیشوی نه‌و
 به‌ریزه بیر دینمه‌وه که ده‌لی:

منداله‌کان! مناله‌کان

ته‌ی برسپیه زین تاله‌کان!

له سه‌ر سینگه نه‌وتایه‌یه که‌ی بابه گورگور

نیزیک تافگه‌ی سه‌ره‌وژووری زیرینی گر

گلکۆیه‌کی بچکۆله‌م دی

لینی نووسرابوو

ئا لیره‌دا

منالیکێ چاویزی کورد

له برسان مرد!!

یان ده‌یانگوت کابه له جیئێ خۆی نه‌ماوه و گۆیا به پیر خاتوو
 رابیعهی عه‌ده‌وییه‌وه چوو! که‌ری جرجالی گۆیی نه‌وه‌نده پانن، که
 له ژێر سینه‌ری گۆییه‌کیدایه‌ی هه‌فتا هه‌زار جووله‌که ده‌بیته‌وه.

جا بۆیه مامۆستای به‌ریزمان ده‌فه‌رموچ: کابرایه‌کی خۆشناوه‌تی
 به که‌ری کابرایه‌کی دیکه‌ی خۆشناوه‌تی هه‌لده‌گوت و ده‌یگوت
 که‌ره‌که‌ی تۆ زۆر که‌ریکی چاکه و ده‌نگی زۆر خۆشه... نه‌ویش له
 وه‌لاما ده‌یگوت مالت سه‌د جار ئاوه‌دان بی، هه‌یچ چاکه‌یه‌کیشم بۆت
 نییه و هه‌ر له پیاوه‌تی خۆته‌وه‌یه که ئاوا به که‌ره‌که‌مدا هه‌لده‌لێی.
 راستی جرجالیش هه‌یچ چاکه‌یه‌کی بۆ موسلمانان نییه به‌لام هه‌ر
 له چاکه‌ی خۆیانوه ئاوا به که‌ره‌که‌ی هه‌لده‌لێن و بۆی بوونه‌ته
 چاوه‌ش! مالیان ئاوا له ئاقلی خۆیانوه!

دیسان ئه‌و به‌پێژه له‌و چیرۆکه‌دا چووه‌دا پێمان ده‌لی که خه‌لک ئه‌وه‌نده برسی و هه‌ژار و نه‌داره که ته‌نانه‌ت مه‌لای به‌دبه‌خت و ما‌ل‌و‌پیران ئه‌وه‌نده تامه‌رزویه له‌سو‌پیان و له‌زه‌تان خه‌ون به‌نان و گو‌شته‌وه ده‌بینی ئه‌وه‌نده برسی و ئاتاجه خه‌ونه‌که‌ی به‌ دل‌خو‌ازی خۆی مانا ده‌کا و خه‌یا‌ل پ‌لاویکی باشی بۆ ده‌کا.

سه‌ره‌نجام ده‌لی وا هه‌ل‌ده‌که‌وی که له‌ نی‌و کوردا‌ندا با‌وه کچی‌کی مندا‌لی گچ‌که‌ی هه‌ژار ده‌ده‌ن به‌ کابرایه‌کی ته‌مه‌نداری زه‌به‌لاح و لی‌ی ماره‌ ده‌که‌ن و بۆی ده‌گو‌یزنه‌وه. کچه‌ بی‌چاره‌که له‌ کابرا ده‌ترسی و خۆی نا‌دا به‌ ده‌سته‌وه، ها‌وار ها‌واری لی‌ په‌یدا ده‌بی. ئه‌م‌جا کابرا لی‌ی ده‌گه‌ری تا ئا‌رام ده‌بی‌ته‌وه پا‌شان له‌ ری‌گه‌ی فی‌ل و فو‌وته‌وه بۆی ده‌چی، شه‌و یا رو‌ژ گا‌لته و ده‌سبازی له‌گه‌ل ده‌کا و پ‌یی ده‌لی وه‌ره‌ با کو‌تر فری‌نگه‌ت پی‌ بکه‌م. ئه‌ویش نا‌زانی و ده‌لی باشه‌. کابراش دینی ده‌ست و لا‌قی پ‌یکه‌وه ده‌به‌ستیت و وای تی‌ده‌گه‌یه‌نی که به‌و جو‌ره ده‌توانی بۆ خۆت بفری و به‌ کولانه و په‌نجه‌ره‌دا بجی‌ته ده‌ری و وه‌ک کو‌تران با‌ل بگری.

جا کابرا به‌و جو‌ره کاری خۆی له‌گه‌ل ده‌کا و ئه‌ویش دژکرده‌وه‌یه‌کی پی‌ نا‌کری چونکه ده‌ست و لا‌قی به‌سترا‌ون و که‌سیک که ده‌ست و لا‌قی به‌ستری‌ن ده‌بی حا‌لی کو‌و بی؟

ئه‌م‌جا ده‌فه‌رمو‌ی ئی‌مه‌ی کوردی هه‌ژاری ما‌ل‌و‌پیران وه‌ک ئه‌و کچه‌ به‌دبه‌خته لی‌قه‌وما‌وه ده‌ست و قاچمان به‌سترا‌وه و ده‌ره‌تانمان نی‌یه‌و دا‌کو‌کی‌مان پی‌ له‌ خۆمان نا‌کری. دژمان وه‌ها ری‌گه‌یان لی‌ بری‌وین و ده‌ست و پ‌یان به‌ستو‌وین و و‌لاتیان لی‌ ته‌نیوین که هه‌رچی خۆمان بی‌ر و به‌ویدا ده‌ین له‌به‌ر بی‌یه‌کیه‌تی هی‌چمان له‌ ده‌س نایه و ئه‌وان ده‌توانن به‌ که‌یفی خۆیانمان له‌گه‌ل بکه‌ن. ئی‌ستا هه‌ر خۆت پی‌م بی‌ژه چما‌وه له‌ گه‌لمان بکه‌ن؟ مه‌گه‌ر ما‌لیان نه‌خواری‌دین؟ نی‌شته‌مانیان لی‌

دنبه‌ش و داگیر نه‌کردین؟ دینه‌خه‌مانیان لی دەس تێوه‌رنه‌داین؟ ئاقل و هۆشیان لی نه‌ستاندین؟ له‌ مالی خۆمان وه‌ده‌ریان نه‌ناین؟ له‌ ژیان و له‌ هه‌موو شتیکیان نه‌کردین؟ ده‌ست و لاق و چاویان نه‌به‌ستین؟

جا پاشانیش به‌ داخ و که‌سه‌ریکی زۆره‌وه‌ ده‌فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر بلیین ئیمپرو عه‌قل له‌ نیۆ موسلمانان فریوه‌ راسته‌ و درۆی تیدا نییه‌ و باوه‌ر بکه‌ و خیرا ده‌ست هه‌لبه‌ره‌. هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر بلیین عیلم و زانیاری له‌ نیۆ کوردان فریوه‌ و نه‌ماوه‌، دیسان باوه‌ر بکه‌ و گورجی ده‌ستت هه‌لینه‌، ده‌نا تیده‌که‌وی و ده‌یدۆرینی. چونکه‌ به‌ داخه‌وه‌ ئه‌و‌پۆکه‌ نه‌ ئاقل و ئاوه‌ز له‌ نیۆ موسلماناندا ماوه‌ و نه‌ عیلم و زانیاریش له‌ نیۆ کورداندا. جا به‌تایبه‌تی له‌ نیۆ ئه‌و کوردانه‌ی که‌وا که‌وتوونه‌ته‌ دوای شیخ و میخان و بوونه‌ته‌ مرید هه‌ر به‌ جارێک باری کردووه‌، نه‌ دین ماوه‌، نه‌ ئاقل، نه‌ بیر و هه‌ستی ئازادی، نه‌ مرۆفایه‌تی و کوردایه‌تی، نه‌ زانست و زانیاری، نه‌ هۆش و هه‌ستی ته‌که‌په‌ره‌ستی و نه‌...

مه‌لای گه‌وره‌، دلێر مه‌ردی جوگه‌تاشکین

جستانان له‌ کوێستانان به‌ گشتی وله‌ کوێستانه‌ سه‌ر ده‌ ئاسمان هه‌لکشاهه‌کانی کوردستانی سه‌ر به‌رز به‌تایبه‌تی، جاری وا ده‌بی که‌ ئه‌وه‌نده‌ به‌فر ده‌باری ته‌واوی ری‌وبان ده‌گیرین و هاتوچۆ به‌ ته‌واوی ده‌بپڕی و پێوه‌ندی له‌ نیوان خه‌لکدا نامینی. جا بۆ کردنه‌وه‌ی ری‌وبان و په‌یدا کردنه‌وه‌ی پێوه‌ندی نیوان خه‌لک لاهه‌کان ده‌سته‌ ده‌سته‌ خۆیان هه‌لده‌که‌ن و دینه‌ مه‌یدانی و جوگه‌تی بۆ هه‌مووان ده‌شکینن.

به‌لام له‌و به‌ینه‌دا کێهه له‌ هه‌مووان ئازاتر و دلێتر، قۆچاختر و له‌ هه‌مووان پتر ده‌ خۆی راببینی، ئەو وه‌پیش گشتیان ده‌که‌وێ و رێبه‌ بۆ هه‌مووان ده‌شکێنی و که‌لێنی ده‌و به‌فره‌ سه‌سته‌م و فرزه‌ بپه‌ی ده‌خات. جا له‌ پاشان ئەوانی دیش پێدا ده‌پۆن و تا سه‌ره‌نجام وه‌های لی دێ که‌ رێبه‌که‌ بۆ هه‌موو که‌س پانتاو و ته‌خت ده‌بی و ئەوجار ئیتر هه‌ر که‌سیکی بی‌هێز و لاوازیش هه‌ر ده‌توانی پێیدا بروا.

دیاره‌ که‌ ئەو کاره‌ش له‌ ده‌س هه‌موو که‌س نایه‌ت و هه‌ر که‌س ناتوانی و ده‌ خۆشی رانابینی وه‌ پیش گشتیان بکه‌وێ و جۆگه‌تی بۆ خه‌لکی بشکێنی. چونکه‌ ئەو کاره‌ کورپی ئازا و دلێر و به‌هێز و ده‌خۆرا‌دیتووی ده‌وێ و مه‌ردی قاره‌مان.

جا راستی مه‌لای گه‌وره‌ش خوا لی خۆش بی، له‌ ده‌ورانیکدا ژیاوه‌ که‌ ده‌سه‌لاتی ته‌ریقه‌ت و شیخ و میخان ته‌واوی ولاتی کوردستانی ته‌نیبووه‌ و به‌ تایبه‌تی دوو ته‌ریقه‌تی قادری و نه‌قشه‌ندی خه‌لکی کوردستانی گه‌وره‌یان به‌ شیوه‌یه‌کی سه‌یری ناجۆگرافیا‌یی له‌ نیو خۆیاندا به‌ش کردبوو. گه‌رانی مرید و ده‌رویشان به‌ دوا‌ی شیخ و خه‌لیفاندا دێ به‌ دێ، شار به‌ شار، کۆ به‌ کۆ، ناوچه‌ به‌ ناوچه‌ و هه‌رێم به‌ هه‌رێم ده‌پۆیشتن و ده‌گه‌ران و مانۆریان ده‌دا.

ئیتز به‌و جۆره‌ له‌به‌ر چاوی دۆست و دژمن خۆیان نیشان ده‌دا. هووله‌ هوول و نه‌ره‌ نه‌ری ده‌رویشان گویچکه‌ی پیاوی که‌ر ده‌کرد، ته‌کیه‌ و خانه‌گاکان که‌ له‌ ما‌کا وه‌ک مزگه‌وتی زیانن له‌ به‌رابه‌ر مزگه‌وتانی خودادا راست کرابوونه‌وه‌ و ژماره‌یان له‌ ژماره‌ی مزگه‌وته‌کان له‌وانه‌بوو زۆرتر و پتریان به‌ قه‌رای وان بی و له‌ په‌نای گه‌لیک له‌ مزگه‌وته‌ خوداییه‌کاندا خانه‌گایه‌کیش ساز کرابوو که‌ ئیستاش له‌ گه‌لیک جێیان نمونه‌یان به‌ داخه‌وه‌ هه‌ر ماوه‌!!

له‌باشی حوجره‌ی فه‌قییان و فه‌رگه‌ی زانیاری، ته‌کیه و ده‌رویشدان
ئاوه‌دان ده‌کرانه‌وه و ژماره‌ی مرید و ده‌رویش و شه‌یخ و خه‌لیفان
زۆر له مه‌لا و فه‌قی و لایه‌نگرانی ئایینی راسته‌قینه و ته‌که‌په‌رستانی
راستی پتر بوو.

ده‌رویشگه‌ل ئاور و ئاسنیان ده‌خوارد و دار و به‌ردیان قووت ده‌دا!
خه‌لکیان سه‌ر ده‌به‌ری و مار و دوو‌پشکیان ده‌گرتن، مه‌لا زاناکان
سه‌ریان له‌ شه‌یوابوو له‌ داخان وه‌خت بوو دیق بکه‌ن! مه‌لای گه‌وره
گوته‌نی:

ئه‌وه‌ی زانایه ناو جه‌رگی په‌لاسه
ئه‌وه‌ی ناسانه ناسانی چ باسه

مه‌لای نه‌زان و نه‌خوینه‌وار به‌سیواده‌کانیش ده‌یانگوت ئه‌وه
که‌رامه‌تی ئه‌ولیاپانه‌و که‌رامه‌تی ئه‌ولیاپانیش هه‌قه! ئه‌و مه‌لایانه‌ی
لییان به‌ده‌نگ هاتبان و که‌میک به‌ره‌له‌ستی کردبان زورنایان بو
لیده‌دان و ده‌یانگوت کافر بوون، یان بوونه‌ته که‌له‌ش و وه‌هایی و
له‌ لایه‌ن ده‌زگا و ده‌سه‌لاتداره‌کانی ناوچه‌یی سه‌روه‌زل و هه‌یزی
چه‌په‌لی ئینگلیزیشه‌وه ده‌خرانه ژێر زمخت و گوشار و په‌رسیاره‌وه و
زیندانی و ئازار و ئه‌شکه‌نجه ده‌کران و له‌ لایه‌ن خه‌لکی به‌ نیو
موسلمانیشه‌وه له‌ دێیان و له‌ جێیان ده‌رده‌کران و رانه‌ده‌گیران و
مووچه و به‌راتی که‌م و کوپ و هه‌ر نه‌بووشیان هه‌ر له‌ ده‌گێرانه‌وه
به‌و جووره ده‌بوونه هۆی ئاواره‌یی و ده‌ربه‌ده‌ری و سه‌رکه‌ردانی
خۆیان و مال و منالیان.

دام و ده‌زگای ته‌ریقه‌ت و شه‌یخایه‌تی چ له‌ بارودۆخی
نیونه‌ته‌وایه‌تی گشتیه‌وه و چ له‌ باری ناوچه‌یی و تایبه‌تیه‌وه
که‌لیک پته‌و و به‌هه‌یز بوو، هه‌روا به‌ ئاسانی نه‌ک هه‌ر

نه ده پرووختینرا، به لکه هه نه شه پرووشتینرا!! چونکه له لایه کهوه
 فه مانپهوا نارپهواکان و هیزه دهسه لاتدارهکانی سهه وه زلههیزی
 کۆنه په رستی ئینگیز پشتیوانیان بوون و کۆمهک و یارمهتی
 تهواویان پێ دهکردن و له پاره و پوول په کیان نه دهخستن و له
 لایهکی دیکه شهوه ناغاوات و کوپخا و گزیر، که ههه کامیکیان
 گۆپالیکی سهه رکوتکه ری گهلی کورد بوون چونکه قازانجی خۆیان
 دهویدا ده دیت به درۆ یان به راست مریدی بێ دهسه لات و نوکه ری
 ئالقه له گویی وان بوون. که بێ گومان ئاوا چاکتر دهیان توانی
 خه لکی هه ژاری نه خویندهواری کورد کهه بکهه و بجهه وسیننه وه.

جا ههه بۆیه به هه موو هیز و توانایی خۆیان داکوکی کار و
 پشتیوانی داموده زگای شیخ و شیخایه تی بوون. ههه مه لایهک بۆنی
 نه یاری یا دژایه تی شیخانی لی هاتبایه دههۆلی گاوریه تی و
 بێ دینی یان بۆ هه لده گرت و به خوانه ناس و له دین وهه رگه پراو و
 فاسق و.. یان به خه لک ده ناساند و وهه یان له به رچاوی خه لک
 سووک ده کرد که هه مووان ههه به چاوی دژمن و نه یار چاویان لی
 ده کرد و ته نه انت هه رهوک باس کرا له جیانی ش ههه رایان
 نه ده گرت و وا هه لده کهت که له سالی ئیدا ناچار بوو دوو سی جیانی
 بکا و له هه جیشیان نه چه سیته وه.

مه لای بیچاره یا ده بوو مل راکیشی و ته سلیمی خه لکی
 نه خویندهواری دین نه زان بێ، یا ده بوو به یه کاری دهس له
 مه لایه تی هه لگه ری، که بێ گومان ئیستاش ئه و حالهت و ژیاوه
 ناله باره بۆ گه لیک له مه لا هۆشیار و روونه کان روو ده دا و خۆشم
 ههه لپی بیبه ش نه بووم.

به سه رهاتی دلته زینی هۆنه ری هیژای گه لی کورد مه لا ره سوولی
 ئه دیب نمونه یه کی چووکه یه له وه موو کاره ساته سه خت و

بزرگانەى كه لهو رێیەدا بە سەر مه‌لای هه‌ژار و هه‌شيارى كورد هاتوون.

خوا لێخۆشێن مه‌لا ره‌سوولى ئەدیبه‌ به‌ هه‌وى ئەوه‌ى كه هه‌ر له بنى‌را له ژىوارى زۆر دژوارى مه‌لايه‌تى له كوردستاندا زۆر جارپس و بېزار ده‌بێ، ده‌س ده‌كا به‌ پېشه‌ و پزگاڵه‌كانى وه‌ك ئاشوه‌ستايى، پزېشكى، دارتاشى و مامۆستايه‌تى وانه‌ گوتنه‌وه‌ به‌ كورپه‌ ئاغا و خاوه‌ن ده‌سه‌لاته‌كانى ناوچه‌كه‌.

به‌لى ئەو ته‌كه‌په‌رسته‌ راسته‌قىنه‌يه‌ له دوامین ساڵه‌كانى ژيانیده‌اله‌ گوندى سهرگیزی ناوچه‌ى شنۆيه‌ ده‌بێته‌ مامۆستای كورپه‌كانى ئاوپه‌رهمان ئاغاى شېخ په‌رستى مېشك به‌تال، مه‌لايه‌كى نامه‌لاش به‌ نێوى مه‌لا مه‌حموود كه‌ بلینگۆى راگه‌ياندنى كه‌شف و كه‌راماتى درۆزنانه‌ى شېخى بورهان ده‌بێ و له‌گه‌ڵ ئەدیبا له‌ بارى بېر و باوه‌رپه‌وه‌ دژايه‌تى و ناكوکيان ده‌بێ.

جا ئەو مه‌لا ئالقه‌ له‌گوێيه‌ ده‌چېته‌ لای ئاوپه‌رهمان ئاغا و گه‌لێك شه‌یتانى و شوڤارى له‌ ئەدیبه‌ ده‌كا ئەه‌وىش ته‌واوى مووچه‌و به‌راته‌كه‌ى لى ده‌بېرێ و سه‌ره‌پاى ئەوه‌ش لى ده‌كه‌وێته‌ برۆببانوو و ده‌یه‌ه‌وى كاریكى واى به‌ سه‌ر بېنى كه‌ نه‌ك هه‌ر به‌ جارێك ته‌مبى بكا و به‌س، به‌لكه‌ سه‌ره‌پاى ته‌مبى كردنى یه‌كجاره‌كى وى له‌مه‌ولا هېچ كه‌س نه‌توانى له‌ رابه‌ر شېخا بكۆخێ.

به‌لى مه‌لا ره‌سوولى ته‌كه‌په‌رست له‌ سه‌ر ته‌كه‌په‌رستى خۆى به‌و جوړه‌ له‌گه‌ڵ ئەو موسلمانه‌ ئیسلام نه‌ناسه‌ شېخ په‌رستانه‌ پێوه‌ ده‌بێ. چه‌ند مانگیكیش ده‌بێ كه‌ مانگانەى وه‌رنه‌گرتوو و هېچیشى نابێ و ناچار ده‌س ده‌كا به‌ قه‌رز و قۆله‌ و وام وه‌رگرتن، جا به‌و جوړه‌ له‌ ماوه‌ى سێ مانگدا سێ هه‌قه‌ گۆشت به‌ قاسابى دى قه‌رزدار ده‌بێ و ناشیبى بیداتى. رۆژێك قه‌ساب ئاوپیشى ده‌بێ و

داوای وامه که ی لی ده کات و سه ره پای زۆر قسه ی ناحه ز ده چی له لای ئاغاش زۆر به دگۆیی له وه هه ژاره ده کا، جه نابی ئاغاش ده ستوور ده فهرموئ سده شقی ته وای به بی که م و زیاد تیه ه لده ن!!

جا مامۆستای به پێز و پایه به رزی گه لی کورد، هه م به زه بیری ئه و شه قانه و هه میش له شه رمی ئابروو چون وه ها نه خۆش ده که وئ، که ده گاته خالی گیانه لالا و به یه کجاری له پی ده په ری، له و کاته دا ئاغاش و یژدانی نوستووی وه خه به ردی و خۆی ده مالی ئه دبیبی به شه قان کوژراو ده وای، ئه سپیک و ده مانچیک و تفه نگ و فیشه کدانیک و کاتژمیریکی زیری بو ده با و ده لی بمبووره، من په شیمانم!! ئه ویش به ه یچ جوړیک لی وه رناگری و ده لی جا من تازه ئه وانه چ لی بکه م له سه رده می هه لکه دانا؟! پێشی ده لی بگره وا لیتره منیش به خشیمی له دادگای رۆژی په سلاندا چ وه لامیک ده ده یته وه؟ من چ گوناحیکم هه بوو ئاوات لی کردم؟ هه ر ئه وه نده نه بی که ده مگوت شیخه که ی تو خوا نییه و نابی بیپه رستی و خوی تاک و ته نیا بیپه رسته و به س؟!

به لی ئه و شتانه ی پێدا ده نیتریته وه و پاشان گیانی پاکی ته که په رستانه ی خۆی به خودای تاک و ته نیا ده سپیریته وه و ئیتره مالاوایی له کورد و کورستان و له هه موو ته که په رستانی هاوبیر و باوه ری ده کا. خوا به به هه شتی به رینی شاد بکا.

جا راستی ئا له وه ها کات و ساتیکدا و له وه ها هه ل و مه رجیکد اکئ ده یتوانی هه ر ته نیا به حال و دوو به لاش دژ و نه یاری شیخگه ل و گارانی ده رویشان بی؟! کئ ده یتوانی به درۆ، یا به راست خۆی به مریدو نوکه ری یه کیک له شیخه کان نیشان نه دا؟ جا مه لای نه زان و خه لکی موسلمانن بی رامیاری وچاو به ستراویش ئه وه نده یان

هه‌رحاله‌ تێکدا هاواریان لێ ده‌کردن و هانایان ده‌بردنه‌ به‌ر ته‌نانه‌ت جاری وا ده‌بوو که کابرا سوێنده‌که‌ی به‌ خواش ده‌خوارد به‌لام له‌ دواییدا هه‌ر ده‌ تگوت له‌و ته‌که‌په‌رستییه‌ی په‌شیمانە و به‌ دوای ویدا سوێندی به‌ شیخیش هه‌ر ده‌خوارد. بۆ نموونه‌ ده‌یگوت وه‌للا به‌ غه‌وس یا به‌ خوا به‌ فلان شیخی، که ره‌نگه‌ ئێستاش ئه‌وه‌ که‌م نه‌بێ و گه‌لیکی واشمان هه‌ن که له‌ بنی‌را خوایان له‌ بیر خۆیان برده‌وته‌وه‌ و شیخیان له‌ جێی خوا داناوه‌!! ئێستاش زۆر که‌سی واهیه‌، که بۆ پ‌واله‌تسازێ و کارسازی خۆی هات و چۆی شیخیک ده‌کا ئه‌گه‌رچی باوه‌ریشی پێی نییه‌. ته‌نا زۆر جاری واش هه‌بووه‌، که مه‌لا و بیجگه‌ له‌ مه‌لاش به‌ خودی خۆمیان گوتوووه‌: تو بو نازانی نانی خوت بخوی کوره‌ چت له‌ شیخان داوه‌؟! ئه‌گه‌ر هاوکاریشیان ناکه‌ی نه‌یاریشیان مه‌به‌. وات به‌ قازانجه‌ کوره‌ هه‌رخویان ده‌گه‌ل ریک ره‌خه‌.

بێ گومان له‌ وه‌ها حاله‌ تێکدا مه‌ردیکی دلێر و ئازا و قاره‌مانی له‌ خۆ بوردووی ده‌وێ که بتوانی ده‌ست له‌ سنگی خۆی بدا و بێته‌ مه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشانه‌وه‌و خۆی بکاته‌ پێشمه‌رگه‌ی هه‌مووان و به‌هێزی بیرو باوه‌رو زانیاری زۆری خۆی له‌و شه‌وه‌زه‌نگی نه‌زانی و ناتێگه‌یشته‌ووییدا جۆگه‌تی بۆ خه‌لک بشکێنی و رێگه‌یان بۆ پانتا‌و بکات تا هه‌موو بتوانن پێیدا برۆن و له‌و زه‌لکاوی سه‌رشێواوی رزگاریان بێ و بینه‌وه‌ ده‌ری.

به‌لێ ئا له‌و ژێواره‌ تووش و دژوار و سه‌خته‌ وه‌م حاله‌ تال و ناهه‌مواره‌دا که هه‌یج که‌س هه‌ر نه‌یده‌وێرا ته‌نانه‌ت به‌ره‌و رووی ئه‌م داموده‌زگایه‌ بشکوخی تاقه‌ مه‌لایه‌کی کوردی خوا په‌رست و زۆر به‌هه‌ست هاته‌ مه‌یدانی خه‌باتی خواییه‌وه‌ و به‌ هێزی بیر و باوه‌ری

پته‌وی پۆلایینی خۆی و زانیاری زۆری ده‌ستی کرد به‌ خه‌بات و تیکۆشان و جۆگه‌تی بۆ گش لایه‌ک شکاند و ریگه‌ی بۆ هه‌مووان پانتاو کرد خیره‌تی بۆ هه‌مووان شکاند و پێی گوتن وهرن به‌ دوامدا مه‌ترسن من وام لیڤره وهرن با ولاتمان خاوین کینه‌وه وهرن وهرن... وهرن بۆ خاوینکاری ولات له‌ خه‌یانه‌تکاران. وهرن خوامان له‌گه‌له‌ با ڤرک و دالی شیخ و خه‌لیفه و ده‌رویش ریشه‌کیش که‌ین. جا ئه‌و که‌سه جگه له‌ مه‌لای گه‌وره‌ی کۆیی که‌سیکی دیکه نه‌بوو. به‌لێ مه‌لای گه‌وره بوو که هاته مه‌یدانی خه‌باتی خوایی و قۆلی خیره‌ت و پیاوه‌تی هه‌لمالی و شیرانه‌ گوراندا و بانگی ئیسلامی به‌رز کرده‌وه و هاواری گه‌لی کوردی له‌ نه‌هینی هینایه‌ ده‌رو هه‌موو خه‌ولیکه‌وتوه‌کانی له‌ خه‌وی بی‌ئاگایی راپه‌راند و تیکه‌یاندا که ئه‌و ریه‌ی گرتوو یانه‌ ریگه‌ی وان نییه و لییان گۆڤیون و ئیستا ئه‌وان به‌ ریی گۆڤاودا ده‌رۆن و ده‌لێ با بده‌نه‌وه سه‌ر ریه‌ازی راستی ئیسلام که ریگه‌ی قورئانی پیرۆزه.

جا ئه‌و جار هینای به‌ بۆمبا به‌ته‌وه‌ژمه‌کانی هۆنراوه‌ پر و اتاکانی خۆی ئه‌وه‌نده‌ی ئه‌و ته‌ریقه‌ت و مه‌ریقه‌ت و دامو ده‌سگای شیخایه‌تی و بازاری پیر و مریدییه‌ی بۆمباران کردن و دانیه به‌ر ده‌ستریژی چه‌کی هۆنراوه‌ ئاگرینه‌کانی خۆی که لانی که‌م هینانیه‌ حاله‌تی نیوه گیانی. مه‌لای گه‌وره وه‌ک باوکیکی گه‌وره که ده‌بینی مندا له‌که‌ی گه‌وره‌ترین سته‌می لێ ده‌کرێ هه‌لده‌کوته‌یه‌ سه‌ر کابرای سته‌مه‌که‌ر هیچ جۆره به‌زه‌یه‌یه‌کی پێیدا نایه‌ت و هه‌رچی بۆی بکری له‌گه‌لی ده‌کاو هه‌لمه‌تی پاله‌وانانه‌ی خۆی برده‌ سه‌ر سته‌مه‌گه‌ران له‌ ئیسلام و له‌ گه‌لی کورد و به‌زه‌یی پێیاندا نه‌هات و روحمی پێ نه‌کردن و لێی دان و لێی دان تا به‌ جارێک لاوازی کردن.

جا ئه‌مجا له‌وه‌ی پراو به‌دوای ویدا ده‌یان و سه‌دن و هه‌زاران مه‌لا و زاناو هۆنه‌ری دیکه‌ش خیره‌تیان شکاو ترسیان نه‌ما وه‌خۆ که‌وتن و

بێری و به ئاشکرای ئه‌و بنگه‌ی بێگانه په‌رستیانه‌یان به سه‌ختی دایه‌ به‌ر ده‌ستپێژی ئاوری چه‌کی هۆنراوه و نووسراوه و به‌ قسه‌ و به‌ هۆنراوه و به‌سراه له‌ دژی ئه‌و داموده‌زگایه‌ ده‌ستیان کرد به‌ راگه‌یاندن.

راستی مامۆستای گه‌وره‌ شوپشیکێ وه‌های کرد که تا ئیستاش له‌ جیهاندا نه‌کراوه و له‌ توانای هه‌موو که‌سیکیشدا هه‌ر نه‌بووه. به‌لام له‌مه‌ولا زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری نووسه‌ران و هۆنه‌ران وه‌خۆ که‌وتن و هاتنه‌ مه‌یدانی خه‌بات و تیکۆشان و ره‌گه‌ل شوپشی مه‌لای گه‌وره‌ که‌وتن و ده‌ستیان کرد به‌ به‌ره‌ره‌کانی ئه‌و داموده‌زگایه‌ و رامالینی خورافات و پرۆپوچ په‌رستی و ئاوری شوپشیان خۆشتر و خۆشتر کرد و ئیتر ئیستاش کاروانی شوپش نه‌پساوه‌ته‌وه‌ و هه‌ر له‌ ئاژوین‌دایه‌.

زۆر که‌سی ترسه‌نۆکی واش ره‌نگه‌ هه‌بووبن که‌ زۆریان ئاره‌زوو له‌و خه‌بات و تیکۆشانه‌ هه‌بووبی به‌لام خیره‌تی ئه‌وه‌یان نه‌بووه‌ که‌ راسته‌وخۆ بیته‌ مه‌یدان و وه‌ک مه‌لای گه‌وره‌ ده‌نگی دلێرانه‌ی خۆیان ده‌ربێرن. جا هاتن وه‌ک چاو لیکه‌رانی خوا لیخۆشبوو عومه‌ری خه‌یام هۆنراوه‌ و نووسراوه‌کانی خۆیان به‌ نیوی مامۆستاوه‌ بلاو کردبیته‌وه‌! که‌ به‌ رای من ئه‌وانه‌ش هه‌ر هی مامۆستای گه‌وره‌ن.

هه‌ر له‌و کاته‌دا گه‌لیکی رووناکبیر و ئازا و دلیری واش هه‌بوون که‌ به‌ په‌یره‌وی و چاو لیکردنی مامۆستا و نه‌ریت ده‌ره‌ینان له‌و نه‌ترسه‌ راسته‌وخۆ هه‌لمه‌تیا‌ن بردۆته‌ سه‌ر ئه‌و خورافات و پرۆپوچ په‌رستیانه‌ که‌وا زۆر له‌ دوايه‌ له‌ ئیسلام زیاد کراون. چونکه‌ تازه‌ ترسیان نه‌مابوو خیره‌تیا‌ن به‌ یه‌کجاری شکابوو. ئاخ‌ر ئه‌گه‌ر جوگه‌ت شکینرا مندالیش هه‌ر ده‌توانن پێیدا برۆن.

ئه‌وه‌تا ده‌بینین که‌ له‌م دوا‌ییا‌نه‌دا هۆنه‌ری چاو نه‌ترساوی کورد مامۆستا مه‌لا ماری کۆکه‌یی له‌ ناوه‌ندی هیز و مه‌لبه‌ندی

تا پۆکراوی دوو شیخی زۆر به هیـز و مرید زۆری ناوچه کانی مه هابادو بۆکان کاتیک که لئی ده پرسن: ئه ریخ مامۆستا له بورهان و زه مبیـل کامیان چاکتره و مریدی کێهه یان بین و هاتوچۆی کامیان بکهین؟ بئـترس و په روا و لامیان ده داته وه و ده فه رموی:

برهان برهان، بر سر زمبیل بزن بیل
هر دو انبان دروغند چه برهان و چه زمبیل

به ئی مامۆستا کۆبی بئـترسو خۆف هه لده کویتته سه ر هه ر دوو بنکه ی به هیزی هه ردوووک ته ریقه تی قادری و نه قشی و هه ردووکیان به ئاشکرا به هه مبه انه ی درۆ له پینووس ده دات و ده ئی بابه توچ ده ئی؟ نه بورهان چاکه و نه زه مبیـل، واتا نه نه قشی و نه قادری و هه ر له ماکا ته ریقه ت چاک نییه و بناغه ی له سه ر درۆ دانراوه که وایه ده بیـ دووری لی بکه ی.

جا ئه وه ش بئـگومان هه ر له ژیر رۆشنایی ئه و چرایه دایه که مامۆستای گه وره هه ئیئاساندوو و شۆقی وه هه ر چواری لای خۆی داوه و ئیتر به راستی ئاواری شۆرشیکی که مامۆستای گه وره هه لیکردوو هه ر وا به ئاسانی ناکوژیته وه و تا سه رکه وتنی یه کجاری ئه و شۆرشه و تا رووناک کردنی هه موو دنیا به تایبه تی جیهانی ئیسلام به شۆقی ئه و رووناک نه بیته وه ئه و مه شخه له بلیسه ی به رز و به رزتر ده بیـ و هه رکه س له به ر خۆی سووته مه نی و ده سته چیه ی بۆ دینئ و تازه ش ئیتر هه رکه س خیره تی شکاوه و هیچ رووناکیبیریک دووری لی ناکا و هه ر نه بیـ فوویه کی لی ده کا و که میکی خۆشتر ده کا. سه ره نجام مه شخه لی ئاواری شۆرشیی مه زنی مه لای گه وره له ناوه ندی کوردستانه وه به هه موو جیهانی ئیسلامدا بلاو ئه بیته وه.

ئهوهتا دهبینین که له ساڵهکانی ١٣١٤-١٣١٥ مهشخهلی بهرز و بلیندی بلایسهی له ههریمی موکریان که مهلبهندی هیزی دوو نوینهری زۆر بههیزی دوو تهریقهتی قادری و نهقشبهندی بوو بهریز مامۆستا مهلا ماری کۆکهیی مهلای نهترس و بهخیرهتی کورد به پهیرهوی له مامۆستای گهوره، شیخ و خلیفه و تهواوی دام و دهزگاکانی شیخایهتی دهاته بهر توانج و پلار و ههروهها ریکوراست به خهک دهلی ههموو شتیکی شیخ درۆ و دهلهسه و فیل و فووته و جگه له نهزان و نهخویندهوار و بیئاگیان هیچ کهس فریوی ئهوانه ناخوات و دهلی ریش و پرچ و سهرومیژهری شیخ لانهی شهیتانه و مرگی نهفرینی لهو حهشارگهیهدا خۆی حهشار داوه ههروهها که دهلی:

تهماعم بوو بکهم مهتجی خلیفهی شاهی زهنبیلی که تیفکریم له قووهت خاریجه تهشریح و تهفسیلی سوئالم کرد له ئوستادی تهبیعت، بۆچی بیدهنگی؟ گوتی چ بکهم؛ تهخهییول ناکرئ تهسویر و تهشکیلی فهقهت بیستوومه زۆر ئههلی گوزهشتو عهفو و ئیغمازه به شهرتی لیم نهرهنجی حازرم بۆ خهتم و تهکمیلی له باب و فهسلی تهزویر و ریا هیند چوست و چالاکه ههموو کهس خۆ دهپاریزی له مهکر و کهید و تهزلیلی وهکوو جهردهی موسهللح دهچته سه رینگهی موسلمانان به ئیمان ئیکتیفا ناکا و دهکا نهزعی سهراویلی ههموو روژی له مهکتهبخانهیی تهدریس و تهدلیسی دهنوسن سهد جهوازی نومره بهک، روتبهی عهزازیلی به ریش و سوورهت و عهمامه و شکل و ههیلوایی به لهحنی نازک و قهولی ئهکازیب و ئهباتیلی

فریوی جاهیلی وه حشی دهدا، بیچاره نازانی
مهقام و مهزلی ئییلیسه، ریش و پیچ و مهندیلی
أیَا مَنْ قُلْتَ أَنَّ الشُّعْرَ عَصِيَانٌ وَ تُفْصَانُ
لَكُمْ إِحْسَانُكُمْ يَا لَأَيْمِي، تَفْصِي وَ ذَلِّي لِي

مانای هۆنراوه عه ره بیه که ئه وهیه که ده لئ: ئه ری هۆی ئه و
که سه ی که لۆمه م ده که ی و پیت وایه هۆنراوه گوناح و تاوان و
ناته و اوویه، بۆ خۆتان چاکه ی خۆتان هۆی لۆمه که رانی من و
منیش بۆ خۆم ناته و اووی و گوناحی خۆم. چونکه به راستی ئه و
هۆنراوانه ی من نه که هه ر ناته و اووی و گوناحیان تیدا نییه و به س،
به لکه وه ک شمشیری یارانی پیغه مبه ر ﷺ که له پیناوی په ره پیدانی
ئایینی پیروزی ئیسلام وه کار خراون. هه روه ها ئه مجار راسته و خۆ
هه لده کو تینه سه ر شیخ و دوا ی هیندی ک پیه لدان ی پیچه وانه و
تویدار پیی ده لئ تۆ پیاویکی زۆر بی شه رم و بی ئابرووی چونکه
له گه ل ئه وه شا که ئه و هه موو هه لمه ت و گوشار و گورگه راوه که بۆ
تۆ کرا و چه پله یان لی ته قان دی مه یدان ت چۆل نه کردووه و وه ک
شیری له مه یدانا چه قی و تۆ پیاویکی وای هه موو شتی ک به مفتی و
بی حه ق و کریی دینه به ر ده سنت و مریده که ره کانت بۆت دینن و
تۆش هه رچی ئیشتیات لی بی ده یخۆی و هه رچی پیت خۆش بی
ده به ری ده که ی له دوا یه دا پیی ده لئ ئه واکردم هه موو خووخده ی
تۆ چاک بوو، به لام یا شیخ که نه ده بوو وای بی که چی نه زان و
ئه حمه قی . که به و شیوه دفه رم:

ئه ی جه نابی شیخ! ده زانم تو خه لیفه ی به رحه قی
وه ک ده لئین شه خسیکی ساحیب ئی حترام و ره ونه قی
ده نگ ی زی کر و خه تم و ته هلیلت فه زای پر کردووه

زه‌له‌ی خستۆته خه‌یمه‌ی بیستوونی ئه‌زهره‌قی
 ئافه‌رین! سه‌د ئافه‌رین بۆ غیره‌ت و بۆ هه‌یمه‌ت
 تۆ که مه‌حسووری له‌ چوار لاره‌ که چه‌پله‌ت لی‌ته‌قی
 با و جوودی ئه‌م هه‌موو چه‌مله و فشار و گورگه‌راو
 مه‌رکه‌زت خالی نه‌کرد، وه‌ک شیر له‌ مه‌یدانی چه‌قی
 با له‌ به‌ینی خۆم و خۆتدا پیت بلیم عیله‌ت چ بوو
 به‌خت و ئیقبالت سه‌عیده گه‌رچی بۆ خۆشت شه‌قی
 مه‌وقیعی سولج و سه‌فایه‌ با شتیکت پی بلیم
 نایی عاجز بی له‌ هه‌ق، گه‌ر تۆ له‌سه‌ر ریگه‌ی هه‌قی
 گه‌رچی ده‌وله‌تمه‌ند و ساحیب پوول و پاره و سه‌روه‌تی
 مالیکی گامیش و میش و گوئی‌دریز و گوئی‌له‌قی
 هه‌ر له‌ وشتر تا ده‌گاته‌ کاور و گیسک و فرووج
 دیته‌ به‌رده‌ستت هه‌موو روژی به‌ مفته و بی‌هه‌قی
 تَاكُلٌ مِّمَّا تَشْتَهِي، تَلْبَسُ مِمَّا تَشَاءُ
 مِّنْ حَرْبٍ نَّاعِمٍ أَوْ سُنْدُسٍ وَاسْتَبْرَقِ
 گه‌رچی فه‌رزه‌ن جومله‌ ئه‌خلاقت هه‌موو چا بی وه‌لی
 دوور له‌ تۆ، یا شیخ! که‌می نادان و نه‌ختی ئه‌حمه‌قی
 تۆ وه‌کوو میوی له‌گه‌ل ئه‌شخاسی بی‌شه‌رم و ئه‌ده‌ب
 بۆ ئه‌دیبکی وه‌کوو من بۆچی وا سه‌خت و ره‌قی
 بۆ ده‌بی تۆ بۆم بنیری یه‌ک عه‌بای کۆنی رزیو
 تا منیش مه‌جیوور بېم عه‌رزت بکه‌م تۆ له‌قه‌له‌قی
 خزمه‌تی ئه‌شخاسی شاعیر لازمه، عه‌قلت بیی
 اِنَّهُمْ كَالْحُمِّ قَالُ لِمَنْ لَا يَتَّقِي

به‌ئێ کاکێ کۆیی له‌و پارچه‌ هه‌لبه‌سته‌دا به‌ ئاشکرا هه‌لده‌کووتیه‌
 سه‌ر شیخ و خه‌لیفه و ده‌لی وه‌کوو جه‌رده و ریگری چه‌کدار ری له

موسلمانان دهگرئ و به تالان کردنی بیر و باوهر (ایمان) وازیان لی ناهینئ و تهنانهت تهما له نامووسیشیان دهکا و دهپیشیان له پی داههکنئ!

جا ههر بۆیه له پارچه ههلبهستیکی دیکه دا دهلی نابئ به هیچ جوړیک خهلیفته پی ههژار بی و بهزههیت پئیدا بی چونکه بهراستی ئەو هه موو شتیکی ههیه جگه لهراستی و دروستی و چاکی و پاکی و نوێژ و پۆژوو.

واتا ئەو ههر خوا پهراست نییه و ئەوهی که موسلمانئکی راستهقینه دهبی ههیبئ نییهتی، دهنه ماشه لالا له بی دینیدا زۆر دهولمهنده و ههر له خودا دوور و له چاکه بهرییه جا ههر بۆیه نابئ به هیچ جوړیک بهزهت پئیدا بی وهک دهفهرموئ:

مهلی خهلیفه فهقیره دهلین بیحهمدیلا
هه موو شتیکی ههیه، غهیری سیدق و سهوم و سهلات

ههروهها بهرپیز و پایه بهرز مامۆستا ره مزی مهلاو هۆنه ری دلسووتاوی کورد ههر لهو ههریمی مههاباد و بۆکانه له پارچه ههلبهستیکی زۆر جوان و تهپ و پاراودا و پیرای دادگایی کردنی خه لکی فریو دراوی کورد دلسوزییان بۆ دهنوینئ و ئامۆژگارییان دهکا و به داخ و کهسه رهوه پئیان دهلی که ئەمپرۆ ئایینی پیرۆزی ئیسلام زۆر بیهیز و چیلازه و یهکیهتی و برایهتی له نیوان خه لکی موسلماندا ههر نه ماوه و هۆی هه مووی ئەوانهش ههر ته نیا شیخ و خهلیفه و بازاری شیخ و ته ریه ته و بهس!!

له حال و ژیواری ئەم داموده زگایه و فیز کردن و بارهیتانه کانی وان که ههر که مرید و نوکهری وان یا یهکیک له شیخه کانی دیکه نه بی به چاویکی زۆر که می دهروانینئ و لایان وایه که تهنانهت

له... ییش خهراپتره. مریدهکانیش ئهوی به بیگانه دهزانن و ههرکهسیکیش که به بیگانهی بزائن ئهگهر بتوانن و بویرن ههر خیرا دهشیکووژن. یا لانی کهم ریگهی ههموو جوړه پیشکهوتن و سههرکهوتنیکی لی دهگرن.

ئهمجا زۆر ریکوراست و بی توئیک به مریدهکان دهفهرموئ ئاخز ئیوه ئهی مالو ویزانینه جگه له دژمنایهتی و دووبههرهکایهتی و رق و قینی موسلمانان و خهرافات و پروپووج پههرهستی چیدیکه لهو شیخانه فیڕ بوون؟ لهوئا بوونهته مریدی وان به یهکجاری ریجاری دینتان لی تیک چوو؟ ئهنگۆ بوچی پیتان وایه که شیخ وهکیل و نوینهری خوایه و رۆزی و گیانی گیانلهبهرانیش ههر به دهست ویه؟

پاشان به بهلگهی لۆجیک (منطق)ی پتیاں دهلی ئهگهر راسته ئه و شیخانه زانیاری نهینی (علم غیب)یان هیه و خاوهنی کشف و کهراماتن بوچی ناچن لهو ههموو خهزینانه ژیر زهوی یهکیکی بو خویان دهرهینن و به یهکجاری پی پی بگن و لهو چاو لهدهستی و سوالکهری و تالانگهری و راو و روت و چاو بهستنهی که دهیکن رزگارییان بی؟ خو ئهگهر وا بکهن لهو ههموو حهرام خواردنهش رزگار دهبن.

ئهمجا ئه و بهریزه دیته سههر ئهوه که دهفهرموئ: شیخه چاوبهستهکان بو فریو دانی خهک ههر خویان وتهیهکیان به زمانی پیغهمبهروهه ههلبهستوو و به درۆ دهلین ئه و خوشهویسته فهرموویهتی (من لا شیخ له فشیخه شیطان) پهنا به خودا لهو بوختانه؟ چ بوختانیکی گهورهیه؟! که دهلین ههر کهس شیخیکی نهبی، شیخی وی مرگ (شیطان)ه. جا منیش ئه و درۆ زلهم به زمانی خۆمهوه نهک به زمانی پیغهمبهروهه ئاوا راست کردوتهوه

(من كان له شيخ فشيخه شيطان) (ای کالشیطان فی المکر و الحیل) به‌ئێ ره‌مزی ده‌ئێ به‌راستی ئەو درۆ و بوختان و چاو و راوه‌ بۆ فریو دانی خه‌لك دروست كراوه. ده‌نا ئاخر یارانی پێغه‌مبەر و په‌یره‌وانی وان كوا مریدی كئ بوون؟ و شیخی وان كئییه؟

یان ده‌لێن (من اعتقد حجرا فقد نفعه) هه‌ركه‌س باوه‌ری به‌ به‌ردیكێش هه‌بێ قازانجی پێده‌گه‌یه‌نی.

جا رێژدار ره‌مزی راز زان ده‌فه‌رموێ ئەگه‌ر خوا نه‌خواسته ئەو قسه راسته‌ ده‌بێ بوت‌په‌ره‌سته‌كان بێر و باوه‌ریان له هه‌موو كه‌س راستتر بئ و له دیندا ده‌بێ له هه‌موو كه‌س له پێشتر بن چونكه ئەوان خۆ یه‌كجار زۆریان باوه‌ر به‌و دار و به‌رد هه‌یه!!

پاشان په‌لاماریکی زۆر ژیرانه‌ ده‌باته سه‌ر بێر و باوه‌ری نه‌زانانه‌ی موسلمانه‌ ساده و ساویکه فریو‌دراوه‌كان كه ده‌لێن تۆبه هه‌ر ده‌بێ له سه‌ر ده‌ستی شیخ بئ و به‌ بئ شیخ تۆبه قه‌بوول نابئ!!

جا ئەویش له ولامیانا ئەفه‌رمئ: پێغه‌مبهری خوا رۆژی هه‌فتا جار له خزمه‌ت خوادا تۆبه‌ی ده‌کرد و ده‌پارایه‌وه. چونكه تۆبه هه‌ر له به‌ینی خوا و به‌نده‌ی خوادایه و به‌س، بۆ تۆبه شیخیش هه‌ر وه‌كوو به‌نده‌کانی دیکه‌ وایه و هه‌ج جیاوازییه‌کیان نییه و خۆ هه‌ر له بنی‌پرا بێر و مرید و شیخ بازاری بۆیه په‌یدا کردنی مال و پڕ کردنی تیڤر و جه‌واله‌! ده‌نا نه‌ شیخ زانیاری راسته‌قینه‌ی هه‌یه و نه‌ مریده‌کانیش ریگا و ته‌ریقه‌تیان دیوه‌ته‌وه. چونكه خۆ له ئیسلاما شتیک به‌ نیوی ته‌ریقه‌ت هه‌ر نییه.

ئهو‌جار به‌ راشکاوی ده‌فه‌رموێ: بۆ به‌دبه‌ختی و له به‌ر ناکۆکی و دژایه‌تی ئەوانه ئیمه‌ش هه‌موومان یه‌كترمان له‌به‌رچاوان كه‌وتوو، جا ئاخر هه‌تا كه‌نگی ئاوا بێن؟ برایانی خۆشه‌ویست مه‌سه‌له‌هه‌ت

زایه با بدهینهوه سه‌ر رێبازی شه‌ریه‌ت و روو له خوا بکه‌ین، ته‌ریقه‌ت و مه‌ریقه‌ت و شیخ و میخ هه‌مووی هه‌ر هه‌وایه و نرخیکی نییه. به‌لکه به روحم و به‌زه‌ی خ‌وای گه‌وره ئه‌و هه‌موو رق و قین و ناخۆشه‌ویستی و دژایه‌تییه‌مان له دڵ بجیته‌ ده‌ری و برایه‌تی و خۆشه‌ویستی پێشوومان بۆ تازه‌ بپیته‌وه‌و تۆوی پیسی مریدایه‌تی و نۆکه‌ریمان له‌نیو نه‌مین. ئیتر به‌سه و شیخ مه‌که‌نه لات و مه‌نات و بوت و سه‌نه‌م. جگه له خ‌وای گه‌وره سه‌ری به‌نده‌کی بۆ که‌س نه‌وی مه‌که‌ن.

جا ئه‌وه‌ش گولبژێریک له هۆنراوه‌ درێژ و پ‌ر و اتا و ده‌رده دله‌که‌ی "ره‌مزی" که هه‌مووی هه‌ر راز و ریئۆنی و ره‌مزی سه‌رکه‌وتن و خۆشه‌ختی و کامه‌رانی و نامۆژگاری دلسۆزانه‌یه بۆ موسلمانان:

هاواری ئیسلام

برایانی دین میلیه‌تی ئیسلام
 تایبعی شه‌رعی شای خه‌ی‌رول ئه‌نام
 عه‌رزیکم هه‌یه ئه‌م به‌نده‌ی فه‌قی‌ر
 خالی له غه‌ره‌ز، بئ بوغز و ته‌قسیر
 به فه‌رم‌ووده‌ی حه‌ق ئایه‌تی قورئان
 موسلمان هه‌موو بئیکه‌وه بران
 ئیم‌رۆ ئه‌بیینم برایانی من
 فیرقه فیرقه بوون لیک بوون به دژمن
 بئ ئیتتیحادن، بئ ئیتتیفاقن
 نیسه‌ت به یه‌ک‌تر ته‌هلی نیفاقن

دینسی ئیسلامی ئه ورو زه عیفه
 باعیسی چییه؟ شیخ و خه لیفه
 هه رکهس ئه بیبنن غه یه ره موریده
 له به رجاوانیسان هه ر وه ک یه زیده
 موریدیش که سیک به غه یه ر بزنان
 فه وری ئه یکه ووژن، ئه گه ر بتوان
 پیتی وایه به هه شت به دهس شیخانه
 مایه ی ویش کاور و گیسک و به رانه
 غه یه ری عه داوه ت بوغزی موسلمان
 ئیوه چ فیه ر بوون له خزمه ت شیخان
 یا شیخ نایب و وه کیلی خوایه
 رزق و روژی و روح، له دهس وی دایه
 چی موسلمان و ئه هلی تاعه ته
 به ئه مری خندا جیگه ی جه ننه ته
 مال و پیرانیش بووین هینده ی برینج و روژن
 بو شیخان به رین، به مفتی بیخوون
 ئه گه ر له عیلمی غه بیبنن باخه به ر
 خه زی نه ی قه دیم بو ناهیننه ده ر؟
 ئه وه بوختانه و خه لک فریو دانه
 چی شیخی نه بی شیخی شه ی تانه
 ئه سحابی ره سوول، یا خو تاییعین
 مریدی کی بوون براییانی دین؟
 ده لاین ئاقیده به به رد کافیه
 قسیکی درویه و هه رگیز وانییه
 گه ر ئه وه راسته خوادای نه خواسته

چى بـوت پـهـرـهـبـسته ئاقيـدهـى راسـته
 ئاقيـدهـى عهـوام ئهـزانـن چيـيه؟
 پيـنى وايه تـۆبه له لاي شـيـخيـه
 پيـغهـمـبهـر ئهـيـكـرد رۆژى حهـفتـا جـار
 له خـزـمـهـت خـودا تـۆبه و ئيـسـتيـغـفار
 تـۆبه له بهـيـنى عهـبـد و خـسـوداـيه
 بـۆ تـۆبه شـيـخيـش وهـك عهـبـد واـيه
 ههـم پيـر ههـم مريـد مهـقـسـووديان مـآله
 مهـقـسـوود پـر بـوونى تـيـر و جـهـوآله
 نه شـيـخ شـك ئهـبا عيـلمى حهـقـيـقهـت
 نه مريـد ديـويه ريـنگـاي تهـريـقهـت
 لهـبهـر نـاـكۆـكى شـيـخان و مريـد
 لهـبهـر چـاوـى يهـك گـش بـوويـنه يهـزـيد
 مهـسـلـهـهـت واـيه بـراى تهـريـقهـت
 بـا بـتـدهـيتهـوه بـۆ لاي شـهـريـعهـت
 بهـلـكوو به روجـمى خـودا و پيـغهـمـبهـر
 بـوـغـز و غهـرهـزـمـان له دـل بـچـته دهر
 تـازـه يـيـتهـوه حـوـبـيـي قهـديـمـمـان
 تـۆـوى مريـدى نهـيهـته نيـومـان
 ئيـتـر شـيـخ مهـكهـن به لات و مهـنـات
 ههـر بـيـهـرـسـتن تـا مـاوـه حهـيات
 هـاـواـرى ئيـسـلام بـۆ تهـوهـى مـاوـه
 ئـالـقهـى غـوـلامى له گـوى نهـكـراوه
 كهـسـيـك كه داراي عيـلمى غهـبـيـنيه
 موـحـتـاجـى مـآلى فهـقيـران نيـيه

بهسه ئه‌ی ره‌مزی جاهیل چانابین
مه‌لاش به‌عزێکیان مالیان خه‌را بی
ئه‌وان راوه‌ستان به‌ده‌ستوه‌ نه‌زه‌ر
جاهیلیش که‌وتنه‌ سو‌جده‌ سه‌راسه‌ر

سوپاس له‌سه‌ر ته‌واو کردن

سوپاس بۆ تۆ ئەو خودایه ؛ پراوهری ئەو دنیا به ستایشیش له‌گه‌لدایه؛ په‌سنی زۆریش به دوودایه بێ‌پایان و برانه‌وه بێ ؛ بۆ دل هۆی بووزانه‌وه بێ هۆی هیز گرتن و زیانه‌وه بێ ؛ مایه‌ی سه‌ره‌لدانه‌وه بێ له ناخی دلی پر کوله‌وه له قزگه‌ی می‌شک و دل‌ه‌وه به بۆ‌به‌رامه‌ی گوله‌وه وه‌ک چ‌نوورێ به چ‌له‌وه بۆ تۆ یه‌زدانی پاک و تاک خودای زارۆک و باب و داک له چاکیدا چاکتر له چاک ؛ له گش نه‌نگێکی دوور و پاک ته‌نیا و بێ‌هاوتا و دل‌ه‌وان ؛ یه‌زدانی مه‌زن و میهره‌بان خودای ئیمه و ئیوه و ئەوان ؛ بووینه‌ری بوونه‌وه‌ران زانا و دانا و توانا و به‌هیز ؛ زۆر گه‌وره و لێزان و به‌هیز بۆ گش بۆنیک هه‌وین و پیز ؛ بۆ هه‌موو کارێک ئەوه تیز رۆزیده‌ری زینده‌وه‌ران ؛ سازینه‌ری بووینه‌ران ژیننه‌ری گش ژیناوه‌ران ؛ ماکی خونه‌ و گول و به‌ران خودای هۆشیار و مه‌ستانی ؛ خۆشه‌ویستی به‌هه‌ستانی ریکوپێک خه‌ری خوستانی ؛ خوای به‌ ده‌ست و بێ‌ده‌ستانی زیندووکه‌ره‌وه‌ی مردووگه‌ل ؛ هینه‌ری گش ده‌رفه‌ت و هه‌ل به‌خه‌که‌ری ئیفلج و شه‌ل ؛ به‌خه‌سه‌ری هیزی فرینی مه‌ل ئەو به‌خه‌سه‌ری تیرێژ به‌ خۆر ؛ پێلده‌ر به‌ده‌ ریای شین و بۆر

ئهی وه‌دییه‌نتی که‌م و زۆر ؛ بینایی چاوی ساخ و کۆر
هۆی پارێزه‌ری نووسه‌ران ؛ به‌خشه‌ری هه‌ستی هۆنه‌ران
تۆی به‌خشه‌ری به‌به‌خشه‌ران ؛ سه‌رداری گه‌وره‌وسه‌روه‌ران
پیکه‌ینه‌ری گه‌ل و هۆزان ؛ هۆزان و لێزان و چازان
ئاگادار له‌ هه‌موو نیازان ؛ تۆی پێزان و به‌هه‌موو رازان
دانه‌ری یاسا و رێسایان ؛ تۆی زاناکه‌ری زانایان
زانایان هه‌ر وایه‌ لایان ؛ په‌سن هه‌ر بۆ تۆیه‌ شایان
هۆیه‌زدانه‌ مه‌زنه‌که‌م هۆو ؛ به‌ تۆ ئاخ‌ر بێچکه‌ له‌ تۆو
وزه‌ت که‌س نییه‌ ئاخ‌ر خۆ و ؛ چه‌ق‌ر و زه‌ده‌ر به‌ ده‌نکی تۆو
ئهی روینه‌ری گۆلی ئه‌وین ؛ ره‌نگینه‌ری رووی زه‌مین
گش ئه‌وانه‌ی به‌رز و نه‌وین ؛ ده‌لێن هه‌موو کار هه‌ر به‌وین
خودای بێ‌وینه‌ و بێ‌هاوتای ؛ خودای ئیره‌ و خودای ئه‌ولای
وه‌دییه‌نته‌ری گش ته‌وا‌ی(شت) ؛ خودایه‌کی تاق و ته‌نیای
خاوه‌ن هێز و وزه‌ی زۆری ؛ پرشنگ‌هاوێژتر له‌ خۆری
هه‌ر تۆ گه‌نجی سه‌ربه‌مۆری ؛ پارێزه‌ری شه‌ل و کۆری
ئاگا و ئاماده‌ و له‌ هه‌ر جی ؛ چی و یستت ده‌یکه‌ی جیه‌جی
بێ‌تێرامان و هه‌ر له‌جی ؛ هه‌موو شتیک به‌ تۆ دیته‌ جی
بیسه‌ر و بینه‌ر و ورپا ؛ له‌ دونه‌ی چیا و بنی ده‌ریا
له‌ ئاسمانانیش چی کریا ؛ گشتی نه‌خشی تۆی لێ دریا
ئاگاداری هه‌ر کۆمه‌لێ ؛ چی مانگ و روژی لێ هه‌لێ
بۆ هه‌ر فه‌رمانکێت ده‌لێ ؛ یه‌زدانه‌که‌م به‌لێ به‌لێ
هه‌رچی بووه‌ و هه‌یه‌ و ده‌بی ؛ هه‌رچی جوړنیک بوونی هه‌بی
مه‌گه‌ر هێچ ئاوه‌ز (عقل)ی نه‌بی ؛ ده‌نا ده‌لێ هه‌ر وا ده‌بی
ته‌نیای ئه‌وه‌ به‌روه‌ردگا‌ر ؛ به‌روه‌ردگا‌ری جانه‌وار

ئەو جانەوه‌ری بی‌ژومار ؛ له‌ ناو ده‌ریا و له‌ لی‌په‌ه‌وار
 گ‌ش بوونه‌وه‌ری دوا ب‌راو ؛ یا دوانه‌ب‌راو و ه‌ه‌روا ماو
 پ‌یر و منال، ج‌حیل و لاو ؛ په‌روه‌رده‌ی ده‌ستی وین ته‌واو
 به‌ گ‌ش گیاندار و بی‌گیان ؛ به‌ بوون به‌ نه‌بوون به‌ ج‌یهان
 به‌ گ‌ش کورات و کاک‌تشان ؛ ئاگادار ه‌ه‌ر ئە‌تۆی یه‌زدان
 ه‌ه‌رچی ده‌بی و راب‌ردووو ؛ ه‌ه‌رچی زیندووو و مردووو
 ه‌ه‌رچی ه‌ه‌رچییه‌کی کردووو ؛ به‌ ئاوی تو خۆی شر‌دووو
 ئەو دنیایه‌ی وا گه‌وره‌یه ؛ به‌م خول و سو‌ر و ده‌وره‌یه
 به‌و ه‌ه‌موو نازه‌ گه‌وره‌یه ؛ میلیارده‌ای وای له‌ ده‌وره‌یه
 که‌ بی‌ له‌ خۆت که‌س نازانی ؛ له‌ کۆئ‌را ه‌اتووو بناوانی
 په‌روه‌رده‌ی خۆته‌ به‌ جوانی ؛ ه‌ه‌ر خۆت خودای می‌ه‌ره‌بانی
 ک‌ی پ‌سپۆر و ژیره‌ و زانا ؛ ده‌لی به‌ گ‌ش ه‌یز و توانا
 بی‌ج‌گه‌ له‌ تۆ خودای دانا ؛ ک‌ی ج‌یهانی ئاوا دانا؟!
 ک‌ی ده‌زانی که‌ بوون چ‌یه ؛ ئاسمانی سه‌ره‌وخوون چ‌یه
 زه‌مین له‌ ناو ده‌روون چ‌یه یا ماکی ئاوی روون چ‌یه
 ک‌ی ده‌زانی له‌ کۆتو‌ه‌ه‌ات ؛ یا مه‌رگ به‌ره‌و کۆتی ده‌بات
 یا تاوینکی تر چی ده‌کات ؛ ته‌مب‌ی ده‌کرئ یا نه‌ خه‌لات
 ک‌ی ده‌زانی ئەو دنیایه ؛ چه‌نده‌ی دیکه‌ی به‌ دوادایه
 چه‌ندی چووو و چه‌ندی مایه ؛ بی‌ج‌گه‌ له‌ تۆ ئە‌ی خودایه
 ک‌ی ده‌زانی که‌ ک‌ی ئە‌تۆ ؛ چه‌ندی و چۆنی و له‌ چی ئە‌تۆ
 چۆن بووی و چۆن ده‌بی ئە‌تۆ ؛ ده‌بی ج‌ بی و نه‌بی به‌ تۆ
 ک‌ی ده‌زانی که‌ تۆ چۆنی ؛ خاوه‌ن تام یا ره‌نگ و بۆنی
 بی‌ج‌گه‌ له‌وه‌ی بل‌تی کۆنی ؛ به‌ خوا ه‌ه‌رچی بل‌ین تۆ نی
 جا ه‌ه‌ر بۆیه‌ له‌ ناخی دل ؛ له‌ ده‌روونینکی پ‌ر له‌ کول

هه لده خویتیم وه کو بولبول بولبولی براو له سووره گول
 ده لپیم خودای خاوان هه ستانی ؛ خودای
 خۆم و خه لک و خوسستان (کائونات)
 ئاودیری دپم و باغستان ؛ خودان کهری دهسته وستان
 دهیدر کینم به دل و گیان ؛ پتی لی ده نپیم به پئی لینان
 ده لپیم یهزدانی دلۆوان ؛ به خشه ر و پوگ و میهره بان
 به هیچ له ونیکی ناتوانم ؛ نه به دست و نه به زمانم
 نه پینسووس و وهجه کانم ؛ نه بهو دلهی په ریشانم
 بکه م په سن و سوپاسی تۆ ؛ پیم ته واو نابیی باسی تۆ
 دلخۆشم که ده مناسی تۆ ؛ که خوا خوایه کی خاسی تۆ
 بۆ ئه و ریتزه ی له منت ناوه ؛ بۆو یارمه تیه ی به منت داوه
 هه تا بنپیم ئه و هه نگاهه ؛ جا تا گیانم له بهر ماوه
 قهت په سنی تو ته واو ناکه م ؛ ئاوپ وه ناره وا ناده م
 ئا برووی خۆمت له لا نابه م ؛ له خۆمت ته وه لا ناکه م
 ئاخر بی یارمتی تۆبی ؛ کولی دلی مهلای کۆبی
 بۆ ماوه ی چه ن سالی رۆبی ؛ که نووسیم به له سه رخۆبی
 چلۆن ده کرا به منی چیلاز ؛ منیکی بی هیز و لاواز
 منی نا ئاماده و ناساز ؛ داماو و راماو و بی واز
 په رتوو کینکی ئاوا مهزن ؛ که ونیه و نموونه ی نه بن
 نه نگ و هه له شی که م هه بن ؛ بی تۆ چۆن ده نووسرا به من ؟
 ئه ویش له مه ر مهلای کۆبه ؛ که بی کومان دۆستی تۆبه
 ته که په رستی سه ره به خۆبه ؛ کورپی کوردی ره نه چه رۆبه
 که تۆ له منت خۆشتر ده وئ ؛ چون تۆی په رست رۆژوشه وئ
 یاخوا بهر به زهت که وئ ؛ کن وه ک وی بی لیتره و له وئ

گهند و گهلاشت ناههوی ؛ تۆ تۆپه رستی وات دهیو
 هه رکهس کهوا تۆپه رسته؛ ته کهپرست و دل بههسته
 هه ر به تۆپه رستیش مهسته ؛ له بهنده گیت نابین خهسته
 خوايه لیت دهپاریمهوه ؛ تا کاتی بۆ لات دیمهوه
 لهو تهمه نهی بهریمهوه ؛ هه رگیز بیکار نه خولیمهوه
 چی دهیکه م پهسندی تۆ بی ؛ تا کوو هۆشم له سه ر خو بی
 نه گۆرئ و ههروه کوو خو بی ؛ ده بی چاوم هه ر له تۆ بی
 زۆر زۆرم ماون کاری دیش؛ لهو جیهانه پزگال (شغل) و ئیش
 گه لیکم ئیش بوون وه ریش ؛ له کهس داوا ناکه م ئه میش
 کهوايه ئه ی یه زدانه کهم ؛ ئه ی خو دا میهره بانه کهم
 تا کوو خوا نه کا وا نه کهم ؛ ده ردم به تو دهوا نه کهم
 بۆ ئه نجامی ئه و کارانه؛ له بۆ پهرا (خزمه ت) ی ئه و قورئانه
 تا کوو ماوم لهو جیهانه ؛ بۆ خزمه تی ئه و کوردانه
 خودایه هه ر خۆت یارم بی ؛ ده سگیر و یاری کارم بی
 ده رمانی دلّه ی بيمارم بی ؛ لهو خه باته م هاوکارم بی
 خوايه خۆت یارمه تیم بده ی ؛ ریسوای ئیره ئه ولام نه که ی
 خۆت بمله یه ی چی پیم دده ی ؛ ژێرباری به ندانم نه به ی
 گومانم له وه یدا نییه ؛ هه رکهس خودای له لانییه
 هیچ سه رکه وتنیکی بۆ نییه ؛ که بشینی تام و بۆی نییه
 بی هینزی تۆ نا کرئ کارئ ؛ بی ودمت باران نابارئ
 به فریش لیتی نایه ته خواری ؛ گۆل ناکا هیچ گیا و دارئ
 له تۆرایه هه رچی هینزه ؛ کئ تو نه تهه وی بی رینزه
 بی تۆ بوون بی تیزه و پیزه ؛ له تۆرا چی پیزه و تیزه
 ئه ی خوايه تۆ خوای هه مووانی ؛ بۆ هه مو زامنی هه توانی

هه رچی بتهه وئ ده توانی ؛ به گورژی بیکه ی به جوانی
 ئه ی خودا چاک و پاکه کهم ؛ یه زدانه ته نیا و تاکه کهم
 من هه ر له تو داوا ده کهم ؛ که رووناک که ی ره وانه کهم
 ئای چه ندهم پی خوشه خویه ؛ وای چه ندهشی تام تیدایه
 بیژی گورژی خوی له لایه ؛ سه ره رزیش هه ر ده وهیدایه

مه هاباد سالی ٢٦٩١ کوردی

دوامین جاری پیداجوونه وهی ئه و په پرتووکه له مانگی گه لاویژی
 سالی ٢٦٩١ی کوردی ریکه وتی مانگی موردادی ١٣٧٨ی هه تاوی دابوو
 و دوامین چاو ریخشانده وهی له شهوی یه کشه ممۆ ٢٢ی ره زیه ری
 سالی ٢٧٠١ کوردی (١٣٨٠/٧/٢٢) هه تاویدا بوو.

و صلی الله علی سیدنا محمد و علی آله و اصحابه و اتباعه
 اجمعین و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

ناوهڕۆک

- ٨.....٣تییینی
- ١٢.....به دبالا برین له لایهن چاپمهنی هیواوه
- ١٥.....به بالا برین له لایهن مامۆستا نهسه دبیوه
- ١٩.....به بالا برین له لایهن مامۆستا نهحه دیانهوه
- ٢٣.....دیباچه
- ٢٣.....خواناسی
- ٢٦.....چۆن تو نیی !؟
- ٢٨.....مهلای کۆیی
- ٢٩.....کۆلی دلی مهلای کۆیی
- ٤٣.....سه رهتا
- ٤٩.....پیشهکی
- ٥٨.....ژیواری کوردهواری
- ٦٥.....کۆیه له کوردستاندا
- ٦٨.....راز زان و زار دار و رابه ره
- ٧١.....حه ماغای کۆیه
- ٧٢.....مزگه وته کانی شاری کۆیه
- ٨٤.....نهو مزگه وتانهش هه ره نه ماون
- ٨٧.....گونده کانی خورناوای کۆیه بریتین له
- ٨٨.....گونده کانی خورناوای کۆیه بریتین له
- ٩٠.....بنه چه کهی مامۆستا کۆیی
- ١١٠.....ناسنامهی مهلای کۆیی
- ١١٨.....په یام بو مهلا

- ١٣٥..... بەرنامەى مامۆستا کۆبی بۆ کوردان
- ١٤٨..... تەشەر
- ١٥٤..... تەکیه و خانەقا ئە روانگەى مامۆستاوه
- ١٥٨..... خانەقا و تەکیه
- ١٦٢..... تەکیه و خانەقا
- ١٦٨..... مزگەوت
- ١٧٢..... هیوادارى مەلای کۆبی
- ١٧٤..... هیوادارى
- ١٧٧..... بیرو باوەرى جاهیلانى خەنەتاو و مامۆستا کۆبی
- ١٨٠..... وهه‌باییگه‌رى ئە روانگەى مامۆستا کۆبی‌یه‌وه
- ١٨٤..... باوەرى جاهیلانى نە‌خوینده‌وار
- ١٩٢..... سروودى تەکیه‌ره‌ستى
- ١٩٥..... روون کردنه‌وه‌یه‌ک
- ١٩٧..... بۆ خەلیفه‌یه‌کى ناخەنەف
- ١٩٩..... نامۆزگارى
- ٢٠٢..... نامۆزگارى
- ٢٠٥..... شیخ عەبدولکه‌رىم
- ٢٠٨..... مەمنوونى شیخ عەبدولکه‌رىم
- ٢١٠..... بیلن و ده‌یلن، مه‌یلن و نایلن
- ٢١٦..... یه‌خه‌ دادپەنى مامۆستا
- ٢٢١..... روون کردنه‌وه‌یه‌ک ئە سه‌ر هۆنراوه‌ى شیخ ره‌زا
- ٢٢٨..... کورته‌یه‌ک ئە‌ژبانی سه‌ردارى موسلمانى کورد سه‌لاح‌ده‌دینى ئە‌ ییوی
- ٢٣٤..... بۆ ناگادارى و هۆشیاری لاوان
- ٢٤٠..... بۆ ناگادارى و هۆشیاری لاوان
- ٢٤٣..... شۆره‌ژن
- ٢٤٣..... ده‌روینش
- ٢٤٦..... وه‌لامى شۆره‌ژن

٢٤٦ لایه‌ی دایک

٢٥٢ عیسا له ناسمان مه‌هدی له ناوییر

٢٥٧ مه‌سه‌له‌ی عیسا له روانگه‌ی زانایانی ئیسلامه‌وه

٢٦٩ ته‌لاق

٢٧٢ ژنی ژیر

٢٧٦ ژنی که‌ر

٢٨٢ ته‌لاق

٢٨٦ پارچه‌ی په‌خشانیك سه‌بارت به نه‌خشی ژن

٢٩١ ژنی باش

٢٩٢ ژنی خه‌راپ

٢٩٢ مامۆستا و گاندی، یا کورد و هیندی

٢٩٧ من و گاندی

٢٩٨ روون کردنه‌وه‌یه‌ک له‌سه‌ر گاندی

٣٠١ خۆزگه‌ی ئیمامی رازی

٣٠٨ روون کردنه‌وه‌یه‌ک له‌سه‌ر بیروپای رازی و به‌سه‌رهاتی وی

٣٠٨ ١. رازی

٣١٥ ٢. تیرمیزی

٣١٦ ٣. داره قوتتی

٣١٧ ٤. ماتورینی

٣١٧ ٥. موعته‌زیله

٣١٩ تووره‌ بوونی مامۆستا

٣٢٤ رینگای ئیوه

٣٢٦ هه‌وانی کورد و کوردستان

٣٥٢ روون کردنه‌وه‌یه‌ک له‌سه‌ر ژگانی مامۆستا شیخ ماری ئۆدیلی

٣٥٨ نه‌مین زه‌کی به‌گ

٣٦٩ هه‌وانی کورد و کوردستان

٣٧٤ شۆخی کوردی

- ٣٧٨ سۆفیا یە تی
- ٣٨٤ هەناسە هە ئکیشان و پارا نەو می مامۆستا
- ٤٠٤ نەم خاکە
- ٤١٢ چەند روون کردنەو میهک
- ٤١٩ ولاتی ئیتمە
- ٤٢٤ کیم نەمن؟
- ٤٣٩ روون کردنەو میهک نە سەرئەفغانستان
- ٤٤٣ پە یام بو نەفغانستان
- ٤٤٩ روون کردنەو میهک نە سەر نەو زانا ناو براوانە
- ٤٤٩ سیبویە:
- ٤٤٩ خا لویە:
- ٤٤٩ مازنی:
- ٤٥٠ نفظویە:
- ٤٥٣ مامۆستای کۆیە و کانهکانی کوردستان
- ٤٧٧ چەند نموونە نە دراو هکانی سکه ئیدراوی ساسانیان
- ٤٨٢ گەپانەو ه سەریاسی پێشوو:
- ٤٨٤ ژبانی وا بە نالام و بە میحنەت
- ٤٨٦ بەدیل گیرانی شیخ مەحمود
- ٤٨٨ پەیمانەکانی دژی کوردو بو کورد نە زمان بیتخانەو ه
- ٤٩١ ژبانی وا بە نالام
- ٤٩٣ شیوون بو سەعد زەغلول
- ٤٩٣ سەعد زەغلول
- ٤٩٤ شیوون بو سەعد زەغلول
- ٤٩٨ فێلی شیتخەکان
- ٥٠٤ وەزنی شیتخان
- ٥٠٦ لال بام بو نەتەو می کورد
- ٥١٣ عەشرەتی میراودەلی

- ٥١٦ چوارینه نه مامۆستاه
- ٥١٩ به زمی خانه قا و ته کیه
- ٥٢٥ روون کردنه وه یه ک له سه ر مزگه وتی زیان
- ٥٢٧ ناهو میندی
- ٥٢٤ زمکات بو ناغاوات
- ٥٢٩ تا که ی له غه متا!
- ٥٤٣ چه ند نموونه یه ک له خیره ت و مه ردانه گی و زیرمکی مامۆستای کۆیی
- ٥٤٩ حوسین حوزنی موکریانی
- ٥٥٦ چه ند نموونه یه ک له خیره ت و دلیری و بویری مامۆستای کۆیی
- ٥٦٥ ژبانی پر له ژانی مامۆستا
- ٥٦٩ بو مه لای کۆیی
- ٥٧٣ وتووێژ له گه ن یه کێک له فه قێکانی مامۆستا
- ٥٨٢ نامه ی یه کێک له فه قێکانی مامۆستا
- ٥٨٤ نامه کدی خۆم بو مامۆستا مه لا محه مه دنه مینی کانی مازوه یی
- ٥٨٦ نه وش وه لامی نامه ی مامۆستا مه لا محه مه دنه مینی کانی مازوه یی:
- ٥٨٦ بو لای جه نابی زورخۆشه و یستم کاک مه لا حوسینا
- ٥٩٠ بیرورای زانیان له باری مامۆستادا
- ٦٠١ بابا مه ردوخی رو حانی
- ٦١٩ گۆشه یه کی دی له ژبانی پر له ژانی رامیاری و کۆمه لایه تی مه لای گه و ره
- ٦٣٤ دیارییه کی به نرخ له مامۆستایه کی به ریزه وه
- ٦٤٨ روون کردنه وه یه ک له سه ر ژبانی مه لا محه مه دنه مینی بیژوه یی
- ٦٥٢ نامه ی مه لای کۆیه بو مه لا محه مه دنه مینی بیژوی
- ٦٥٧ نامه ی میرزا نه حه مدی نه شکهیی بو خره مت جه نابی مامۆستای کۆیه
- ٦٦١ ده قی نیجازه نامه ی مه لای کۆیه بو مه لا سه عدی قه لادزه یی
- ٦٦٥ روون کردنه وه یه ک له سه ر ژبانی حاجی مه لا سه عدی کۆیی
- ٦٦٧ بیرورای جه نابی حاجی مه لا سه عدی له باری مامۆستای کۆیه دا
- ٦٦٩ فری قه ل فری

دلی مهلای کهورهی کۆیی..... ٧٢٦

- ٦٧١ دمقی نامیلکهی فری قهل فری
- ٦٨٢ دهردی دئی مهلای کۆیی
- ٧١١ هاواری ئیسلام
- ٧١٥ سوپاس نهسهه تهواو کردن
- ٧٢١ ناوههروک

بۆدابهزاندنی جوورهها کتیب: سردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پدای دائلود کتایبهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

هه ئه ئه مرم له بو کوردان ده ئالم
 عیلاجیان چون بکه م هاوار به مالم
 ده بی من که یعنی چه م به دنیا بی
 قه م من وا به زیل و ریسوانی
 بیکس و بیده روف قیرو هشار
 بی سه ر و سه رفراز و بی سه ر دار
 نه می بیکه می له کوردان سه گو به سه
 له سه نه ته خودا له نه له سه دو گو به سه

مه لای که وره